UNIVERSAL
LIBRARY

ಮಹಾಛಂದಸ್ಸಿನ

ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ

ಮಹಾಸಂಪುಟಂ ೧

ಕುವೆಂಪು

ಕಾವ್ಯಾಲಯ

ಮೈಸೂರು

೧೯೪೯

ವೆಸ್ಲಿ ಪ್ರೆಸ್ ಮತ್ತು ಪಬ್ಲಿಷಿಂಗ್ ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು.

ಶ್ರೀ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರಿಗೆ

ಇದೊ ಮುಗಿಸಿ ತಂದಿಹೆನ್ ಈ ಬೃಹದ್‌ಗಾನಮಂ
ನಿಮ್ಮ ಸಿರಿಯಡಿಗೊಪ್ಪಿಸಲ್ಕೆ, ಓ ಪ್ರಿಯಗುರುವೆ.
ಕರುಣಿಸಿಂ ನಿಮ್ಮ ಹರಕೆಯ ಬಲದ ಶಿಷ್ಯನಂ,
ಕಾವ್ಯಮಂ ಕೇಳ್ವೊಂದು ಕೃಪೆಗೆ ಕೃತಕೃತ್ಯನಂ
ಧನ್ಯನಂ ಮಾಡಿ. ನೀಮುದಯರವಿಗೈತಂದು
ಕೇಳಲೆಳಸಿದಿರಂದು. ಕಿರುಗವನಗಳನೋದಿ
ಮೆಚ್ಚಿಸಿದೆನನಿತರೊಳೆ ಬೈಗಾಯ್ತು. "ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ
ಬರುವೆ. ದಿನವೆಲ್ಲಮುಂ ಕೇಳ್ವೆನೋದುವೆಯಂತೆ;
ರಾಮಾಯಣಂ ಅದು ವಿರಾಮಾಯಣಂ ಕಣಾ!"
ಎಂದು ಮನೆಗೈದಿದಿರಿ. ಮನೆಗೈದಿದಿರಿ ದಿಟಂ;
ದಿಟದ ಮನೆಗೈದಿದಿರಿ!

ಇದೊ ಬಂದಿರುವೆನಿಂದು
ಮುಗಿಸಿ ತಂದಿಹೆನಾ ಮಹಾಗಾನಮಂ. ಪಿಂತೆ
ವಾಲ್ಮೀಕಿಯುಲಿದ ಕಥೆಯಾದೊಡಂ, ಕನ್ನಡದಿ
ಬೇರೆ ಕಥೆಯೆಂಬಂತೆ, ಬೇರೆ ವ್ಯೆಯಾಂತಂತೆ,
ಮರುವುಟ್ಟುವಡೆದಂತೆ ಮೂಡಿದೀ ಕಾವ್ಯಮಂ
ವಿಶ್ವವಾಣಿಗೆ ಮುಡಿಯ ಮಣಿ ಮಾಡಿಹೆನ್, ನಿಮ್ಮ
ಕೃಪೆಯಿಂದೆ.—ಪೂರ್ವದ ಮಹಾಕವಿಗಳೆಲ್ಲರುಂ
ನೆರೆದ ಸಗ್ಗದ ಸಭೆಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿರೆನ್ನನುಂ:
ಸಂಘಕೆ ಮಹಾಧ್ಯಕ್ಷರಲ್ತೆ ನೀಂ? ಕಿರಿಯನಾಂ
ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಹಾಡುವೆನ್, ಕೇಳ್ವುದಾಶೀರ್ವಾದಂ!

ನುಡಿಯುತಿಹುದಾ ದಿವ್ಯ ಕವಿಸಭೆಗೆ ಗುರುವಾಣಿ, ಕೇಳ್.
ಆಲಿಸಾ ಗುರುಕೃಪೆಯ ಶಿಷ್ಯಕೃತಿ ಸಂಕೀರ್ತಿಯಂ:
"ಬಹಿರ್ಘಟನೆಯಂ ಪ್ರತಿಕೃತಿಸುವಾ ಲೌಕಿಕ

ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ತಿದು, ಅಲೌಕಿಕ ನಿತ್ಯಸತ್ಯಂಗಳಂ
ಪ್ರತಿಮಿಸುವ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಸತ್ಯ ಕಥನಂ ಕಣಾ,
ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪುವ ಸೃಜಿಸಿದೀ ಮಹಾಛಂದಸಿನ
ಮೇರುಕೃತಿ, ಮೇಣ್ ಜಗದ್ಭವ್ಯ ರಾಮಾಯಣಂ!
ಬನ್ನಿಮಾಶೀರ್ವಾದಮಂ ತನ್ನಿಮಾವಿರ್ಭವಿಸಿ
ಅವತರಿಸಿಮೀ ಪುಣ್ಯಕೃತಿಯ ರಸಕೋಶಕ್ಕೆ,
ನಿತ್ಯ ರಾಮಾಯಣದ ಹೇ ದಿವ್ಯ ಚೇತನಗಳಿರ!
ವಾಗರ್ಥ ರಥವೇರಿ, ಭಾವದಗ್ನಿಯ ಪಥಂ
ಬಿಡಿದು ಬನ್ನಿಂ, ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಪೂಜೆಯಂ
ಸಹೃದಯ ಹೃದಯ ಭಕ್ತಿ ನೈವೇದ್ಯಮಂ ಕೊಂಡು
ಓದುವರ್ಗಾಲಿಪರ್ಗೊಲಿದೀಯೆ ಚಿತ್ಕಾಂತಿಯಂ!
ನಿತ್ಯ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂತು ನೀಂ ಕಥೆಯ ಲೀಲೆಗೆ ನೋಂತು
ರಸರೂಪದಿಂದಿಳಿಯುತೆಮ್ಮಾ ಮನೋಮಯಕೆ,
ಪ್ರಾಣಮಯದೊಳ್ ಚರಿಸುತನ್ನಮಯಕವತರಿಸೆ ;—
ಶ್ರೀರಾಮನಾ ಲೋಕದಿಂದವತರಿಸಿ ಬಂದು
ಈ ಲೋಕಸಂಭವೆಯನೆಮ್ಮ ಭೂ ಜಾತೆಯಂ
ಸೀತೆಯಂ ವರಿಸುತಾಕೆಯ ನೆವದಿ ಮೃಚ್ಛಕ್ತಿಯಂ
ಮರ್ದಿಸುತೆ, ಸಂವರ್ಧಿಸಿರ್ಪವೋಲ್ ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿಯಂ ;—
ರಾವಣಾವಿದ್ಯೆಯೀ ನಮ್ಮ ಮರ್ತ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ತಾಂ
ತನ್ನ ತಮದಿಂ ಮುಕ್ತಮಪ್ಪುದು, ದಿಟಂ, ನಿಮ್ಮ
ದೀಪ್ಯದೈವೀ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಮೃತ ಗೋಪುರಕೇರ್ವವೋಲ್!
ಓ ಬನ್ನಿಮವತರಿಸಿಮೀ ಮೃತ್ಕಲಾ ಪ್ರತಿಮೆಯೊಳ್
ಚಿತ್ಕಲಾ ಪ್ರಾಣಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಂ ತಾನಪ್ಪವೋಲ್!”

ಅಯೋಧ್ಯಾ ಸಂಪುಟಂ

ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಸಂಚಿಕೆ ೧

ಕವಿಕ್ರತು ದರ್ಶನಂ

ಶ್ರೀರಾಮ ಕಥೆಯಂ ಮಹರ್ಷಿ ನಾರದ ವೀಣೆಯಿಂ
ಕೇಳ್ದು, ಕಣ್ದಾವರೆಯೊಳಶ್ರುರಸಮುಗುವನ್ನೆಗಂ
ರೋಮಹರ್ಷಂ ದಾಳ್ದು ಸಹೃದಯಂ, ವಾಲ್ಮೀಕಿ ತಾಂ
ನಡೆತಂದನಾತ್ಮಸುಖಿ, ಕೇಳ್, ತಮಸಾ ನದೀ ತಟಿಗೆ,
ತೇಜಸ್ವಿ, ತರುಣಂ, ತಪೋವಲ್ಕಲ ವಸ್ತ್ರ ಶೋಭಿ.
ಮುಂಬಿಸಿಲ ಹೊಂಬಣ್ಣಮಂ ಮಿಂದು ಕಳಕಳಿಸಿ
ನಗುತಿರ್ದ ಕಾಂತಾರ ಪಂಕ್ತಿ ವಿಸ್ತಾರದಲಿ
ಚೈತ್ರಋತು ಪಕ್ಷಿಯಿಂಚರವನಾಸ್ವಾದಿಸುತೆ,
ತೆಳುಗಾಳಿಗೊಯ್ಯನೆಯೆ ಸಿರಿಸಿರಿ ವಿಕಂಪಿಸುವ
ಪಟಿಕ ನಿರ್ಮಲ ನದಿಯ ಪುಲಕಿತ ಮುಕುರದಲ್ಲಿ
ಮಜ್ಜನಕ್ಕುಜ್ಜುಗಿಸಿ, ಸಲಿಲಾವಗಾಹಕ್ಕೆ
ಸೋಪಾನಗಳನಿಳಿದು ದಿಣ್ಣೆಮಳಲಂ ದಾಂಟಿ,
ಹೊಳೆಯ ಜೀವನದಂಚನಡಿಗಳಿಗೆ ಸೋಂಕಿಸಿರೆ
ಕೇಳ್ದತ್ತದೊಂದು ರತಿಸುಖ ಚಾರು ನಿಸ್ವನಂ.
ಗಗನವೀಣಾ ತಂತ್ರಿಯಂ ಮಿಡಿದ ತೆರನಾಗಲಾ
ಹರ್ಷಚಿತ್ತಂ, ಮಹರ್ಷಿ, ಕಣ್ ಸುಳಿದನಾಗಸಕೆ
ಕವಿಪುಂಗವಂ: ಕಂಡು ನಲಿದುದು ಮನಂ ಮಿಥುನಮಂ
ದಂಪತಿಕ್ರೌಂಚಂಗಳಾ. ನೋಡುತಿರೆ, ತೆಕ್ಕನೆಯೆ,
ಗಾಳಿವಟ್ಟೆಯೊಳಾಡುತಿರ್ದಾ ವಿಹಂಗಮಗಳಲಿ
ಗಂಡುಕೊಂಚೆ ಒರಲ್ದು ದೊಪ್ಪನೆ ನೆಲಕ್ಕುರುಳ್ದು
ಪೊರಳ್ದುದು. ಕಾರಿದತ್ತೆರ್ದೆಗೆ ಚುಚ್ಚಿರ್ದ ಸರಳ್
ನೆತ್ತರಂ, ಜೀರ್ಕೊಳವಿಯಂತೆವೋಲ್. ಹುದುಗಿರ್ದ

ಹೊದೆಯಿಂದೆ ಕಾರೊಡಲ ಬಿಲ್ಲವನುರದೆ ಚಿಮ್ಮಿ
ತುಡುಕಿದನದಂ ಮಾಂಸದೊಲವಿಂದೆ. ಕೊಂಚೆವೆಣ್
ಬಿಸುನೆತ್ತರೊಳ್ ನಾಂದು, ಪೊಳೆವಮರಳ್ ಪುಡಿಯೊಳ್
ಪೊರಳ್ದು, ಬಿಯದನ ಕೈಗೆ ಸಿಲುಕಿದಿನಿಯಾಣ್ಮನಂ
ಕಂಡು ಚೀರ್ದಾರ್ದುದಯ್ ಚಕ್ರಗತಿಯಿಂ ಪಾರ್ದು,
ಗಿರಿವನಾಚಿಚ್ಚೇತನಮೆ ಚೀತ್ಕರಿಸುವಂತೆ.
ಕರಗಿತಂತೆಯೆ ಕರುಳ್ ಮುನಿಗೆ. ಕಣ್ಬನಿಯುಣ್ಮುವೋಲ್
ವೇದನೆಯ ಕರ್ಮುಗಿಲ್ ತೀವಿಬರೆ ಹೃದಯದೊಳ್,
ಮರುಗಿದನು ಋಷಿ, ಮನಕೆ ಮಿಂಚಲಾ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಂ.
ಬಾಳ್ಗಬ್ಬದೊಳ್ ಕರುಣೆ ತಾಂ ಬೇಸಗುದಿದೊಡಮಲ್ತೆ
ಮೆರೆದಪುದು ಪೊರಪೊಣ್ಮಿ ತಾ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಶಿಶು ತಾಂ,
ಚಾರು ವಾಗ್ವೈಖರಿಯ ಛಂದಶ್ಶರೀರದಿಂ ?
ಕುರಿತು ಮರುಗಿದನಿಂತು ಕೊಂಚೆಗುಲಿ ಬಿಯದಂಗೆ :
“ಮಾಣ್, ನಿಷಾದನೆ, ಮಾಣ್ ! ಕೊಲೆ ಸಾಲ್ಗುಮಯ್ಯೊ ಮಾಣ್ !
ನಲಿಯುತಿರೆ ಬಾನ್ ಬನದ ತೊರೆ ಮಲೆಯ ಭುವನಕವನಂ
ಸುಖದ ಸಂಗೀತಕೆ ವಿಷಾದಮಂ ಶ್ರುತಿಯೊಡ್ಡಿ
ಕೆಡಿಸುವಯ್ ? ನಾನುಮೊರ್ ಕಾಲದೊಳ್ ನಿನ್ನವೊಲೆ
ಕೊಲೆಯ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೋವಿದನಾಗಿ ಮಲೆತಿರ್ದೆನಯ್.
ನಾರದ ಮಹಾಋಷಿಯ ದಯೆ ಕಣಾ ಕರುಣೆಯಂ
ಕಲಿತೆನ್ !” ಎಂದಾತ್ಮಕಥೆಯಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವವನೊರೆದು,
ಕಬ್ಬಿಲಗೆ ಬಗೆ ಕರಗುವಂತೆ ಬೋಧಂಗೆಯ್ದು,
ಕೃಪೆದೋರುತಾತಂಗಹಿಂಸಾ ರುಚಿಯನಿತ್ತು,
ಕೊಂಚೆವಕ್ಕಿಯ ಮೆಯ್ಯಿನಾ ಬಾಣಮಂ ಬಿಡಿಸಿ,
ಪ್ರಾಣಮಂ ಬರಿಸಿ ಸಂಜೀವ ಜೀವನದಿಂದೆ,
ತವಿಸಿ ಪೆಣ್ವಕ್ಕಿಯೊಡಲುರಿಯನಾ ವಾಲ್ಮೀಕಿ
ತಮಸೆಯಿಂ ತನ್ನೆಲೆವನೆಗೆ ಮರಳ್ದು, ಧ್ಯಾನದೊಳ್
ಮುಳುಗಿರಲ್, ಮಿಂಚಿತಯ್ ಕಾವ್ಯ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ,
ನವನವೋನ್ಮೇಷ ಶಾಲಿನಿ, ನಿತ್ಯತಾ ಪ್ರತಿಭೆ.

ಪೊಮ್ಮಿತಾ ದರ್ಶನಂ ಬಗೆಗಣ್ಗೆ ; ಚಿಮ್ಮಿದತ್ತೀ
ವರ್ಣನಂ ನಾಲಗೆಗೆ: ಪಿಡಿವೊಲಲ್ತಾದುದಕೆ
ಕನ್ನಡಿಯನಪ್ಪುದಕೆ ಮುನ್ನುಡಿಯನುಲಿವಂತೆಯುಂ,
ಕಂಡ ರಾಮಾಯಣವನೆಲ್ಲಮಂ ಕಂಡಂತೆ
ಹಾಡಿದನೊ, ಕೇಳ್ದ ಲೋಕಂಗಳೆಲ್ಲಂ ತಣಿವವೋಲ್.
ತನ್ನ ಲೀಲಾ ಲೋಕಲೋಕಂಗಳಂ ಸೃಜಿಸಲ್
ಅನಾದಿಕವಿ, ಪರಮ ಪುರುಷೋತ್ತಮಂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರಂ,
ಬೇರೆಬೇರೆಯ ವಿಶ್ವಕವಿಗಳಂ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಕಳಂ
ನಿರ್ಮಿಪೋಲ್, ನಮ್ಮಾ ಚತುರ್ಮುಖ ಜಗತ್‌ಕರ್ತೃ ತಾಂ
ತನ್ನ ಲೀಲೆಯ ಕಾವ್ಯ ಸತ್ತೆಯ ಬೃಹತ್‌ಕೃತಿಗಳಂ
ಸೃಷ್ಟಿಸೆ ವಸುಂಧರೆಯೊಳಂತೆಯೆ ಕವೀಂದ್ರರ್ಕಳಂ
ಪುಟ್ಟಿಪನ್. ಬ್ರಹ್ಮ ಕೃತಿಯೊಳ್ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಮಂ
ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಪಂತುಟಾ ಅವ್ಯಕ್ತ ಪರಮ ತತ್ತ್ವಂ,
ವರಕವಿಯ ಕಾವ್ಯ ಸತ್ತೆಯೊಳಾತ್ಮರಸಸತ್ಯಮಂ
ಪ್ರಕಟಿಸುವನೀ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ಯವಿಧದಿಂದೆಮ್ಮ
ಮರ್ತ್ಯ ಪೃಥಿವೀ ತತ್ತ್ವದೊಳ್ ಪ್ರಕಟನಾಸಾಧ್ಯಮಂ,
ಅನಿರ್ವಚನ ಬೋಧ್ಯಮಂ, ಪ್ರತಿಮಾ ವಿಧಾನದಿಂ
ರಸಋಷಿ ಪ್ರತಿಭಾನ ಮಾತ್ರ ಸಂವೇದ್ಯಮಂ.
ಬ್ರಹ್ಮ ಸತ್ತೆಯನಾ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸತ್ತೆಯಿಂ
ಮಾತ್ರಮೆಯೆ ದರ್ಶಿಸುತಿದಂ ಮಿಥ್ಯೆಯೆಂಬುದೇಂ
ಪೂರ್ಣ ಸತ್ಯಮೆ? ಯೋಗವಿಜ್ಞಾನಮೊಪ್ಪದು ಕಣಾ!
ಪೂರ್ಣಮದು ; ಪೂರ್ಣಮಿದು ; ಪೂರ್ಣದಿಂ ಬಂದುದೀ
ಪೂರ್ಣಮಾ ಪೂರ್ಣದಿಂ ಪೂರ್ಣಮಂ ಕಳೆದೊಡಂ
ಪೂರ್ಣಮೆಯೆ ತಾನುಳಿವುದಾ ಪ್ರಜ್ಞೆಗದುವಿದುಂ
ಸರ್ವಮುಂ ಸತ್ಯದಾವಿಷ್ಕಾರ ವಿನ್ಯಾಸಗಳ್.
ಕಾವ್ಯ ಸತ್ತೆಯುಮನ್ಯ ಸತ್ತಾ ಪ್ರಮಾಣದಿಂ
ಪರಿಕಿಸಲ್ ಮಿಥ್ಯೆಯಲ್ಲದೆ ತನಗೆ ತಾಂ ಮಿಥ್ಯೆಯೇಂ ?
ಕವಿ ಕೃತಿಯುಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಕೃತಿಯಂತೆ ಋತಚಿದ್

ವಿಲಾಸಮಾ ಕೃತಿಲೋಕಮೀ ಪ್ರಕೃತಿಲೋಕದೊಲೆ
ಬಹುಲೋಕ ಕಿರಣಮಯ ಸತ್ಯ ಸೂರ್ಯೋತ್ತಮನ
ಚಿತ್‌ಪ್ರಕಾಶನದೊಂದು ರಸಲೋಕರೂಪ ಕಿರಣಂ.
ಸಂಭವಿಸಿ ಭವಕಿಳಿದು ವಾಣೀಪತಿಯ ಕೃತಿಯ
ವಿಭವಗಳನನುಭವಿಸುವೋಲುಣ್ಬವೋಲ್ ಕಾಣ್ಬವೋಲ್
ಕಾಣವೇಳ್ಕುಂ ಪೊಕ್ಕು ಕೃತಿನೇತ್ರ ಪಥದಿಂ
ಕವೀಂದ್ರ ಮತಿ ಲೋಕದೊಳ್ ಪೊಳೆವ ಋತಕಲ್ಪನಾ
ಮೂರ್ತಂಗಳಂ, ಭಾವಚರ ನಿತ್ಯ ಸತ್ವಂಗಳಂ.
ಏರುವೆನು ವಾಗ್ದೇವಿಯಮೃತ ರಸನೆಯ ಲಸನ್
ನಾವೆಯಂ. ರಾಮನ ಕಥೆಯ ಮಧು ಧುನೀ ಪಥಂ
ಪಿಡಿದಾಂ ಮಹಾಛಂದಸ್ ತರಂಗವಿನ್ಯಾಸದಿಂ
ಸೇರುವೆನು ಗುರುಕೃಪೆಯೊಳಾ ಋತಚಿದ್ ರಸಾಬ್ಧಿಯಂ.
ನೀಡದೊಳ್ ಬಳೆದು, ಕಾಡಿನಲಿ ಹಾರಾಡಿದಾ
ಗರುಡ ಶಿಶು, ಗರಿ ಬಲಿತವೋಲಲ್ಪದೇಶಂಗಳಂ
ಚರಿಸಿ ತಣಿವುದೆ? ವಿಯದ್‌ವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ ಬಯಸಿ
ಕೈಕೊಳ್ವುದಾಕಾಶ ಪರ್ಯಟನಮಂ. ಕಿರುಮೀನ್ಗೆ
ಕೆರೆ ಕೊಳಂ ಪೊಳೆ ಸಾಲ್ಗುಮಾ ತಿಮಿಗೆ ವೇಳ್ಕುಂ
ಜಲಕ್ರೀಡೆಗಾ ರುಂದ್ರಸಾಗರ ಸಲಿಲವಿಸ್ತಾರ.
ವ್ಯೋಮ ಸಾಗರ ಸಮಂ ನಿನ್ನ ರಾಮಾಯಣಂ,
ಗುರುವೆ, ರಸಋಷಿಯೆ, ಓ ವಾಲ್ಮೀಕಿ. ಕ್ರಮಿಸಲ್ಕದಂ
ದಯೆಗೆಯ್ಯೆನಗೆ ವೈನತೇಯನ ವಜ್ರವೀರ್ಯಮಂ.
ಕಲೆಯನಲ್ಲದೆ ಶಿಲ್ಪಿ ಶಿಲೆಯನೇಂ ಸೃಷ್ಟಿಪನೆ?
ತನು ನಿನ್ನದಾದೊಡಂ ಚೈತನ್ಯಮೆನ್ನದೆನೆ,
ಕಥೆ ನಿನ್ನದಾದೊಡಂ, ನೀನೆ ಮೇಣಾಶೀರ್ವದಿಸಿ
ಮತಿಗೆ ಬೋಧವನಿತ್ತೊಡಂ, ಕೃತಿ ನನ್ನ ದರ್ಶನಂ
ಮೂರ್ತಿವೆತ್ತೊಂದಮರ ಕಾವ್ಯದಾಕೃತಿಯಲ್ತೆ?
ಪಂಜರದ ಪಳಮೆಯೊಳ್ ಪ್ರಾಣ ನವಪಕ್ಷಿಯಂ,
ವಿಗ್ರಹಕೆ ದೇವತಾವಾಹನಂ ಗೆಯ್ವವೋಲ್,

ಭಕ್ತಿಯಿಂದಾಹ್ವಾನಿಪೆನ್. ಕವಿಗುರುವೆ, ನೀಡೆನಗೆ
ವಾಙ್ಮಂತ್ರ ಶಕ್ತಿಯಂ. ಸಾವಧಾನದಿ ತೇಲ್ದು
ಸಾಗುವೆನ್. ತೆರೆತೆರೆಯನೇರ್ದು, ರಸಮಂ ಪೀರ್ದು
ಸಾಗುವೆನ್. ಗುರಿಯೆಂತುಟಂತೆವೋಲ್ ಬಟ್ಟೆಯುಂ
ಬಲ್ಲೆನ್ ಸುಭಗವೆಂದು. ರಾಮನ ಕಿರೀಟದಾ
ರನ್ನವಣಿಯೋಲೆ ರಮ್ಯಂ, ಪಂಚವಟಿಯೊಳ್
ದಿನೇಶೋದಯದ ಶಾದ್ವಲದ ಪಸುರ್ಗುರುಕೆಯೊಳ್
ತೃಣಸುಂದರಿಯ ಮೂಗುತಿಯ ಮುತ್ತುಪನಿಯಂತೆ
ಮಿರುಮಿರುಗಿ ಮೆರೆವ ಹಿಮಬಿಂದುವುಂ. ರಸಯಾತ್ರೆಯಂ
ಕೈಕೊಂಡೆನಯ್. ಬಾರಯ್, ತಂದೆ, ಕೈಹಿಡಿ, ನಡಸು
ನಿನ್ನಣುಗನೀ ಕಂದನಂ. ಮಣಿವೆನಿದೊ ನಿನ್ನಡಿಗೆ:
ಕೃಪೆದೋರು; ಒಲಿದೆತ್ತು; ಹರಕೆಗೆಯ್, ದೇವಕವಿ,
ನನ್ನನೊಯ್ಯನೆ ಕಾವ್ಯ ವಿದ್ಯುದ್ ವಿಮಾನದೊಳ್
ನಿರಿಸಿ, ಸರಸತಿಯನೆನ್ನಾತ್ಮ ಜಿಹ್ವೆಗೆ ಬರಿಸಿ.
ಬಾಳು, ವೀಣಾಪಾಣಿ; ಬಾಳು, ಬ್ರಹ್ಮನ ರಾಣಿ;
ಗಾನಗೆಯ್, ಹೇಳು, ಓ ಭಾವಗಂಗಾ ವೇಣಿ.
ನಂದನದಿ ತುಂಬಿಯೋಂಕೃತಿ ತುಂಬಿ ಮೊರೆವಂತೆವೋಲ್
ಕರ್ಣಾಟಕದ ಜನದ ಕರ್ಣವೀಣಾ ತುಂಬಿ
ನಿನ್ನ ವಾಣಿಗೆ ವಿಕಂಪಿಸಿ, ಜೇಂಕೃತಿಯ ಬೀರಿ,
ರಸದ ನವನೀತಮಂ ಹೃದಯದಿ ಮಥಿಸುವಂತೆ
ಗಾನಗೆಯ್, ಹೇಳು, ಓ ಭಾವಗಂಗಾ ವೇಣಿ.
ತೀಡಿದರೆ ನಿನ್ನುಸಿರ್, ಮದ್ದಿಗೆ ಕಿಡಿ ತಗುಳ್ದು
ಹೊಮ್ಮುವಂದದಿ ಜ್ಯೋತಿ, ಜಡವೆ ಚಿನ್ಮಯವಾಗಿ
ಚಿಮ್ಮುದಪುದಯ್. ಮುಟ್ಟಿದರೆ ನಿನ್ನ ಮೆಯ್, ರಾಮಾಂಘ್ರಿ
ಸೋಂಕಿದೊಡನೆಯೆ ಕಲ್ಲು ಕಡುಚೆಲ್ವು ಪೆಣ್ಣಾಗಿ
ಸಂಭವಿಸಿದೋಲ್, ಪಂಕದಿಂ ಕಲಾಪಂಕಜಂ
ಕಂಗೊಳಿಪುದಯ್, ಭುವನ ಮನಮಂ ಮೋಹದಿಂದಪ್ಪಿ
ಸೆಳೆದು. ನಿನ್ನ ಕಯ್ ಪಿಳಿಯೆ ಕಬ್ಬಿಣದಿಂದೆಯುಂ

ಪೊರಸೂಸಿದವುದು ಕಬ್ಬಿನ ರಸಂ. ಮಂತ್ರಮಯಿ
ನೀಂ ಬಡಿಯೆ, ಬಂಡೆಯುಂ ಸೀರಿನೊಳ್ಬುಗ್ಗೆಯಂ
ಹೊಮ್ಮಿ ಚಿಮ್ಮುವುದಲ್ತೆ, ಮುತ್ತು ಚಿಪ್ಪೊಡೆವಂತೆವೋಲ್
ಬಿರಿದು. ರಸಚಿತ್ ತಪೋಬಲಕೆಲ್ಲೆ ತಾನೊಳದೆ
ಪೇಳ್, ಕಲಾಲಕ್ಷ್ಮಿ? ಕೃಪೆಗೆಯ್, ತಾಯೆ, ಪುಟ್ಟನಂ,
ಕನ್ನಡದ ಪೊಸಸುಗ್ಗಿ ಬನದ ಈ ಪರಪುಟ್ಟನಂ.
ಹೋಮರಗೆ ವರ್ಜಿಲಗೆ ಡಾಂಟೆ ಮೇಣ್ ಮಿಲ್ಟನಗೆ
ನಾರಣಪ್ಪಂಗೆ ಮೇಣ್ ಪಂಪನಿಗೆ, ಋಷಿವ್ಯಾಸ
ಭಾಸ ಭವಭೂತಿ ಮೇಣ್ ಕಾಳಿದಾಸಾದ್ಯರಿಗೆ,
ನರಹರಿ ತುಲಸಿದಾಸ ಮೇಣ್ ಕೃತ್ತಿವಾಸಾದಿ
ನನ್ನಯ್ಯ ಫಿರ್ದೂಸಿ ಕಂಬಾರವಿಂದರಿಗೆ,
ಹಳಬರಿಗೆ ಹೊಸಬರಿಗೆ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಕಿರಿಯರಿಗೆ,
ಕಾಲ ದೇಶದ ನುಡಿಯ ಜಾತಿಯ ವಿಭೇದಮಂ
ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಜಗತೀ ಕಲಾಚಾರ್ಯರೆಲ್ಲರ್ಗೆ,
ಜ್ಯೋತಿಯಿರ್ಪೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ ವಿಭೂತಿಯಂ
ದರ್ಶಿಸುತೆ, ಮುಡಿಬಾಗಿ ಮಣಿದು ಕೈಜೋಡಿಸುವೆನಾಂ.
(ಲೋಕ ಗುರುಕೃಪೆಯಿರಲಿ; ಲೋಕ ಕವಿಕೃಪೆ ಬರಲಿ;
ಲೋಕ ಹೃದಯದ ಬಯಕೆಯಾಶೀರ್ವಾದವೈತರಲಿ.
ಮಣಿದಿರಲಿ ಮುಡಿ; ಮತ್ತೆ ಮುಗಿದಿರಲಿ ಕಯ್; ಮತ್ತೆ
ಮಡಿಯಾಗಿರಲಿ ಬಾಳ್ವೆ. ಜಯಿಸುಗೆ ರಸತಪಸ್ಯೆ;
ದೊರೆಕೊಳುಗೆ ಚಿರಶಾಂತಿ; ಸಿರಿಗನ್ನಡಂ ಗೆಲ್ಗೆ!)
ದೇಶ ಕೋಸಲಮಿಹುದು ಧನ ಧಾನ್ಯ ಜನ ತುಂಬಿ
ಸರಯೂ ನದಿಯ ಮೇಲೆ. ಮೆರೆದುದು ವಿಷಯಮಧ್ಯೆ
ರಾಜಧಾನಿ ಅಯೋಧ್ಯೆ, ರಮಿಸುವಿಂದ್ರಿಯ ಸುಖದ
ನಡುವಣಾತ್ಮಾನಂದದಂತೆ. ಪೇಳೆನೆಂಬೆನಾ
ಪರ್ವಿತ್ತದರ ಜಸಂ, ರಾಕಾ ಶಶಾಂಕನಿಂ
ಪರ್ವಿತೆನೆ ಬೆಳ್ದಿಂಗಳೊಳ್ಪಿನ ಸೊದೆಯ ಸೋನೆ,
ಲೋಕತ್ರಯಂಗಳಂ. ರಚಿಸಿದನು ಮನು ತಾನೆ

ನಾಲ್ಕುಮಡಿಯೈದು ಯೋಜನದಗಲದಾ ಮಹಾ
ಸಾಕೇತನಗರಿಯಂ, ರವಿವಂಶದರಸರಿಗೆ
ಕೀರ್ತಿಯ ಕಿರೀಟ ವಿಡುವಂತೆ. ತವರೂರೆನಿಸಿ
ಸಿರಿಗೆ ಬಿಜ್ಜೆಗೆ ಕಲೆಗೆ ಬೀರಕಾ ಪತ್ತನಂ
ಮನೆಗಳಿಂದರಮನೆಗಳಿಂದಾಪಣಗಳಿಂದೆ,
ಹೆದ್ದಾರಿಯಿರ್ಕೆಲದೊಳಿರ್ಪ ಸಾಲ್ಮರಗಳಿಂ
ನಿಚ್ಚಮುಂ ಮಳೆಗರೆವ ಹೂವಿನುದುರುಗಳಿಂದೆ,
ಸುಂದರ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಲತಾಂಗಿಯರ ಸಿರಿಗೈಯ
ಹೊಂಗೊಡದ ಪನ್ನೀರ ತುಂತುರೆರಚುಗಳಿಂದೆ,
ತಳಿರು ತೋರಣದಿಂದೆ, ಕಪ್ಪುರದ ಕಮ್ಮನೆಯ
ರಂಗವಲ್ಲಿಯ ಲಲಿತಕಲೆಯಿಂದೆ, ಕೊರಳಿಂಚರದಿ
ಪಕ್ಕಿಗಳನಣಕಿಸುವ ನಲ್ಮಕ್ಕಳಿಂದಮಾ
ಸಗ್ಗದೂರನೆ ಸೂರೆಗೊಂಡಂತೆ ಮೆರೆದುದಯ್
ನಿಚ್ಚಸೊಗದಾವಾಸದೋಲ್. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯದಕ್ಕೆ
ದಶರಥಂ. ದೊರೆ ಸಗ್ಗದೊಡೆಯಂಗೆ. ಇಕ್ಷ್ವಾಕು
ರಘು ದಿಲೀಪರ ಕುಲಪಯೋಧಿಯ ಸುಧಾಸೂತಿ.
ರಾಜರ್ಷಿಯಾ ದೀರ್ಘದರ್ಶಿಯಾ ಸಮದರ್ಶಿ ತಾಂ
ಜನ್ಮಕುಲ ಧನ ಜಾತಿ ವರ್ಣ ಪ್ರಭೇದಮಂ
ಗಣಿಸದೆಯೆ, ಮನದ ಹೃದಯದ ಧರ್ಮಕರ್ಮವನೆ
ಹಿಡಿದು ಮನ್ನಣೆಮಾಡಿ, ನೀಚೋಚ್ಚ ಭಿನ್ನಮಂ
ಸ್ಪರ್ಧೆವೈರಂಗಳಂ ತೊಡೆದು, ಸಮಬುದ್ಧಿಯಿಂ
ದರ್ಪದಿಂ ಪಾಲಿಸಿರ್ದನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಮಂ,
ಸರ್ವ ಪ್ರಜಾಮತಕೆ ತಾನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂಬ
ಮೇಣವರ ಹಿತಕೆ ಹೊಣೆಯೆಂದೆಂಬ ಬುಧರೊಲಿದ
ಸಮದರ್ಶನವನೊಪ್ಪಿ.

ಸಿರಿಯಸಿತುಮಿರ್ದೊಡಂ,
ಅರಮುಡಿಗೆ ನರೆನವಿರ ಬೆಳ್ಳಿಗರೆಯೇರ್ದೊಡಂ,
ದೇವಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಂ ಸಾಧ್ವೀ ಸುಮಿತ್ರೆಯಂ

ಚೆಲ್ವು ಮೈವೆತ್ತಿರ್ದುದೆನೆ ಮೆರೆವ ಕೈಕೆಯುಂ
ಮೂವರುಂ ನಲ್ಮೆಂಡಿರುಂ ಕಾಮದಿಂ ಪ್ರೇಮದಿಂ
ಮದುವೆ ನಿಂದಿರ್ದೊಡಂ, ಸಿಡಿದು ಪಾರ್ದಿರ್ದೊಡಂ,
ವಂಶಕರ ಸಂತಾನಮಂ ಕಾಣದಾ ನೃಪತಿ
ತಾನೊರ್ಮೆ ತಿರುಗುತಿರಲರಮನೆಯ ಸಿರಿದೋಂಟದೊಳ್ ;
ಮರಿಯ ತೆರೆವಾಯ್ಗಿಡುತೆ ತನ್ನ ಕೊಕ್ಕಂ, ಕುಟುಕು
ಕೊಡುತಿರ್ದ ತಾಯ್ವಕ್ಕಿಯಂ ಕಂಡು, ಕಣ್ ನಟ್ಟು,
ಕಾಲ್ನಟ್ಟು ನಿಂದನು ಮರಂಬಟ್ಟು. ಮಕ್ಕಳಂ
ಪಡೆದ ಪಕ್ಕಿಯ ಸಿರಿತನಂ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ತನ್ನ
ಬಡತನವನಾಡಿ ಮೂದಲಿಸಿತೆನೆ, ಕರುಬಿ ಕುದಿದನ್
ಕೋಸಲೇಶ್ವರನಾ ವಿಹಂಗಮ ಸುಖಕೆ ಕಾತರಿಸಿ.
ದೇವತೆಗಳಾಶಿತವೊ ? ಋತಚಿದಿಚ್ಛೆಯೊ ? ವಿಧಿಯೊ ?
ಪಕ್ಕಿ ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿಯಾದೊಡಮೇಂ ? ವಿಭೂತಿಯಂ
ತಿರೆಗೆ ಕರೆವಾಸೆಯಂ ಕೆರಳಿಸಿದುದಾ ದೊರೆಯ
ಹೃದಯದಲಿ ! ಊರ್ಧ್ವಲೋಕದ ದೇವ ಶಕ್ತಿಗಳ್
ಸಂಚು ಹೂಡಿದರೆನಲ್, ಚರಿಸಿದತ್ತವರಿಚ್ಛೆ
ಮುದುಕನೆರ್ದೆಯಲಿ ಮಕ್ಕಳಾಸೆವೋಲ್. ಉದ್ಯಾನದಿಂ
ನೇರಮರಮನೆಗೆಯ್ದಿ, ಪುತ್ರಾಭಿವಾಂಛೆಯತಿ
ಚಿಂತೆಯಿಂ ಬರಿಸಿದನ್, ನುಡಿಸಿದನ್ ಗುರುಗಳಂ
ವಾಮದೇವ ವಸಿಷ್ಠರಂ. ಕರೆಸಿದನು ಕೂಡೆ
ಸಚಿವರಂ, ಮಂತ್ರಪಾಲ ಸುಮಂತ್ರರಂ. ತನ್ನ
ಬಾಳ್ಬಯಕೆಯಂ ಪೇಳ್ದನಿಂತು : "ಗುರುಗಳಿರ, ಕೇಳಿಂ :
ನನ್ನೆರ್ದೆಯ ಸಿರಿಯ ಹೊಂಗಳಸದಲಿ ಬಿರುಕೊಡೆದು
ಸೋರುತಿದೆ ಬರಿದೆ ಜೀವಾಮೃತಂ. ಬಾಳ್ವೆಯ ಸೊಡರ್
ತಾನಾರ್ವ ಮುನ್ನಮಿನ್ನೊಂದು ಬತ್ತಿಯ ಕುಡಿಗೆ
ದೀಪಾಂಕುರಂಗೈದು ಪೊತ್ತಿಸದೆ ಪೋದೊಡಾಂ
ನೆಲದರಿಕೆ ನೇಸರ್ಬಳಿಗೆ ಕಳ್ತಲೆಯನಡಕಿ
ಪೋದಂತುಟಲ್ತೆ ? ಮಕ್ಕಳಂ ಕಾಣದೀ ಕಣ್

ಹೃತ್ತಾಪದಿಂ ಸೀದು ಕುರುಡಾಯ್ತುಲಾ : ಮನದ
ಮಾಮರಕೆ ಹಿಡಿದಿಹುದು ನನಗೆ ನಿರ್ವಿಣ್ಣತೆಯ
ಬಂದಿಳಿಕೆ. ರುಚಿಸದು ವಿಹಂಗಮಗಳಿಂಚರಂ
ಸೊಗಯಿಸದು ಮಾಮರಂ. ಶೋಭಿಸದು ಕೆಂದಳಿರ್ :
ಪಸುಳೆಯ ವಿಲಾಸದಿಂ ಶಿಶುವಿಲಾಸವನೆನ್ನ
ನೆನಹಿಗಿರದೊಯ್ದು ಕದಡುವುದೆದೆಗೆ ಕಡೆಗೋಲ್
ಇಡುವವೋಲ್. ಸೊಗಯಿಸದು ನನಗಿಂದು ಚೆಲ್ವಾವುದುಂ.
ಪಗಲಿರುಳ್ ರವಿಶಶಿಗಳುದಯಾಸ್ತಮಿಂದ್ರಧನುಗಳ್.
ಸರ್ವಸೌಂದರ್ಯಾಮೃತಂ ಮೃತದಂತಿಹುದು ನನಗೆ
ನೀರಸಂ. ಶವದ ಸಿಂಗಾರದಂದದೊಳೆನಗೆ,
ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ದೊರೆಗೆ, ನೃಪಸಂಪದಂ. ಕುರುಡನುಂ
ಕನ್ನಡಿಗೊಡೆಯನಾದ ಮಾತ್ರದಿಂ ಕಾಣ್ಬನೇಂ ?
ಬಾಳ್ಗೆ ಕಣ್ಣಂತಿರ್ಪ ಕಂದರಂ ಪಡೆವೊಂದು
ದೇವವಟ್ಟೆಯನುಸಿರಿಮೆನಗೆ, ಓ ವಂದ್ಯರಿರ ;
ತವಿಸಿಮೆನ್ನೆದೆಯಗ್ಗಿಯಂ, ಬರಿಸಿ ಸುಗ್ಗಿಯಂ "—
  ಕೂರಳಲ ಹೊರೆವೊತ್ತ ದೊರೆಮೊರೆಯನಾಲಿಸುತೆ
ಗುರು ವಸಿಷ್ಠಂ ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿಯಂ ಪೇಳ್ದು,
ಪುತ್ರಸಂತಾನಮಹುದೆಂದು ನಂಬುಗೆಗೊಟ್ಟು,
ಸಂತೈಸಿ, ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ನಡೆದನಲ್ಲಿಂದೆ.
ಕೇಳ್ದದಂ ಕೃತಧೀ, ವಿಚಾರಮತಿ, ಗುರುವರಂ
ಜಾಬಾಲಿ ಋಷಿವರೇಣ್ಯಂ ಬರುತ್ತಾಯೆಡೆಗೆ
ಪೇಳ್ದನಿಂತೆಂದು : " ರಘುಕುಲ ವಾರ್ಧಿಚಂದ್ರಮನೆ,
ಕುಲ ಪುರೋಹಿತರೂರೆದ ಜನ್ನಮಂ ಕೈಕೊಂಡು
ಪಸುಳೆರನ್ನರ ಪಡೆವೆಯದುದಿಟಂ. ಕೇಳಾದೊಡಂ
ನನ್ನೊಂದು ಕಾಣ್ಕೆಯಂ. ಪೂರ್ವ ಪದ್ಧತಿವಿಡಿದು
ಮಾಳ್ಪ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಹಯಮೇಧ ಮೊದಲಾದುವಂ
ತೊರೆದು, ಹಿಂಸಾ ಕ್ರೌರ್ಯಮಿಲ್ಲದಿಹ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ
ನೋಂತು, ದೇವರ್ಕಳಂ ಪೂಜಿಸಲ್ ಮೆಚ್ಚುವುದು

ಜಗವನಾಳುವ ಋತಂ. ನೆಲದಲ್ಲಿ, ಬಾನಲ್ಲಿ,
ಕಡಲು ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕಿಮಿಗ ಪುಲ್ಗಳಲಿ
ಆರ್ಯರಲಿ ಮೇಣ್ ಅನಾರ್ಯರಲಿ, ಕೇಳ್, ವಿಶ್ವಮಂ
ಸರ್ವತ್ರ ತುಂಬಿದಂತರ್ಯಾಮಿ ಚೇತನಂ ತಾಂ
ಪ್ರೇಮಾತ್ಮವಾಗಿರ್ಪುದದರಿಂದೆ ಹಿಂಸೆಯಿಂ
ಪ್ರೇಮಮೂರ್ತಿಗಳಾದ ಸಂತಾನಮುದಿಸದಯ್.
ರಾಜೇಂದ್ರ, ಕೇಳ್, ಪ್ರೇಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಮಾಗಿರ್ಪ
ಋಷ್ಯಶೃಂಗಾದಿ ಮುನಿಗಳನಿಲ್ಲಿಗಾಹ್ವಾನಗೆಯ್.
ಮಖಶಾಲೆಯಂ ರಚಿಸಿ, ಯಜ್ಞಕುಂಡಂಗೈದು,
ವಿಶ್ವಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪಿಯನಗ್ನಿಯಂ ಭಜಿಸು ನೀಂ
ಸಾತ್ವಿಕ ವಿಧಾನದಿಂ. ಪ್ರಜೆಗಳಂ ಬಡವರಂ
ಸತ್ಕರಿಸವರ್ಗೆ ಬಗೆ ತಣಿವವೋಲ್. ತೃಪ್ತಿಯಿಂ
'ದೊರೆಗೊಳ್ಳಿತಕ್ಕೆ!' ಎಂದಾ ಮಂದಿ ಪರಸಲ್ಕೆ,
ಪರಕೆಯುದೆ ದೇವರಾಶೀರ್ವಾದಕೆಣೆಯಾಗಿ
ಕೃಪಣ ವಿಧಿಯಂ ಪಿಂಡಿ ತಂದೀವುದೈ ನಿನಗೆ
ನೆಲದರಿಕೆಯೊಳ್ಮಕ್ಕಳಂ. ಜನಮನದ ಶಕ್ತಿ
ಮೇಣವರಭೀಪ್ಸೆಯೆ ಮಹಾತ್ಮರಂ ನಮ್ಮಳಿಗೆ
ತಪ್ಪದೆಳೆತರ್ಪುದು ಕಣಾ!"

ಋಷಿಯೊರೆದ ವೇದಮಂ
ಕೇಳ್ದು ಪುಲಕಿತನಾಗಿ ದಶರಥಂ, ಬಾಷ್ಪಮಂ
ಸೂಸಿ, ಕಾಲ್ಗೆರಗಿ, ಸಾತ್ವಿಕ ಮಖ ವಿಧಾನಮಂ
ನಲಿದು ಕೈಕೊಳಲೊಪ್ಪಿ, ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟನಾ ಜ್ಞಾನಿಯಂ.

ಸಮೆದುದಧ್ವರಶಾಲೆ ಸರಯೂ ತರಂಗಿಣಿಯ
ಪಚ್ಚೆಯ ಪಸುರ್ ದಡದ ಮೇಲೆ, ಚೈತ್ರನ ಕೃಷಿಯ
ಕುಸುಮ ಕಿಸಲಯ ಲತಾ ಶೋಭಿತದ ರಮಣೀಯ
ಗಂಧ ಬಂಧುರ ದೇವ ಕಾನನ ನಿಕೇತನದ
ಸಿರಿಮಾಳ್ಕೆಯಿಂದೆ. ಮಧ್ಯದೊಳಗ್ನಿಕುಂಡದುರಿ
ದೇದೀಪ್ಯಮಾನಮಾದುದು, ವಿಪುಲ ದೂರದಲಿ,

ದೂರದರ್ಶಕ ಯಂತ್ರದಕ್ಷಿಯೊಳ್ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು,
ಗಗನ ವಿಜ್ಞಾನಿ ತಾಂ ರಾತ್ರಿಯಾಕಾಶದಲಿ
ಕಾಣ್ಬೊಂದು ತಾರಾಗರ್ಭದಂತೆ. ನೆರೆದುದಯ್,
ಮಲೆನಾಡಿನಲಿ ಮೊದಲ ಮುಂಗಾರು ಮಳೆಗರೆಯೆ,
ಮರುದಿನಂ, ತೊಯ್ದು ಕಂಪಿನ ನೆಲದಿನುಕ್ಕಿದ್ದು,
ಸಾಲ್ಗೊಂಡು ಲಕ್ಕಲಕ್ಕಂಪರಿದು, ಜೇನಿರ್ಪ
ಪುತ್ತುಮಂ ಮುತ್ತುವಾ ಕಟ್ಟಿರುಂಪೆಯ ರಾಸಿ
ಹಿಂಡುಗೊಳ್ವಂತುಟಾ ದೇಶ ದೇಶದ ಜನಂ
ಕ್ರತುರಂಗದೊಳ್ ವಿಪುಲ ಸಂಖ್ಯೆಯಲಿ. ಕುದಿಗೊಂಡವೋಲ್
ಕಡಲಾಯ್ತು ಸಾಕೇತನಗರಿ. ತೃಪ್ತಿಯೆ ತಣಿದು
ತೇಗಿದುದೆನಲ್ಕೆ ನಲಿದುದು ಜನಂ ಭಾರಕಾ
ಭೋಜನಕೆ ಮೇಣ್ ದಾನದಕ್ಷಿಣೆಗೆ. ದಾರಿದ್ರ್ಯ ತಾಂ
ಶ್ರೀಯಾದುದೆಂಬಂತೆ ಹೊನ್ನ ಹೊರೆಯಿಂ ಬೆನ್ನ-
ಬಾಗಿತು ಬಡತನಕ್ಕೆ. ದೊರೆಯಿಚ್ಛೆ ನೆರವೇರಿ
ಸೊಗವಾಗಲೆಂಬಾ ಹರಕೆ ಜನದ ಹೃದಯದಿಂ
ಜನ್ನವನೆಯಿಂದೇಳ್ವ ಹೋಮಧೂಮಂಬೋಲೆ
ವ್ಯೋಮಾಂತರಕೆ ಪರ್ವಿದತ್ತು. ಸಗ್ಗವೆ ಮಣಿದು
ತಣಿಸದಿರುವುದೆ ತಿರೆಯನತಿತೀವ್ರದಾಕಾಂಕ್ಷೆ ತಾಂ
ಪಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿರ್ಸಿ ಸೆಳೆಯೆ? ಬಹುಜನರ ಪೆರ್ಬಯಕೆ
ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಕೊಂಬೆಯನೆ ಕಚ್ಚಿ ಸೆಳೆದಿಳೆಗೆ
ಫಲದಮೃತಮಂ ಮಳೆಗರೆಯದಿಹುದೆ? ಜನಮನಮೆ
ಯುಗಶಕ್ತಿಯಲ್ತೆ? ತಾನಾ ಶಕ್ತಿ ಮೂರ್ತಿಗೊಳೆ
ನಾಮದನ್ನವತಾರಮೆಂದು ಪೂಜಿಪೆವಲ್ತೆ ಪೇಳ್
ವ್ಯಷ್ಟಿರೂಪದಿನಿಳಿವ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಮಷ್ಟಿಯಂ?
ಖಡ್ಗಧಾರಾವ್ರತವನಾಂತು ದಶರಥ ನೃಪಂ,
ತನ್ನವೊಲೆ ನಾರುಮಡಿಯುಟ್ಟು ಸೋಂಪಿಗೆ ನಿಂದ
ದಾರೆಯರ್ವೆರಸಿ, ತನುಜಾತ ಕಾಮೇಷ್ಟಿಯಂ
ಕೈಕೊಂಡು, ಋಕ್‌ಸಾಮಯಜುರಾದಿ ವೇದದಿಂ

ಓಂಕಾರ ಸ್ವಾಹಾದಿ ಮಂತ್ರಘೋಷಂ ಬೆರಸಿ
ಬೇಳ್ವ ಬೇಳಂಬದಿಂ ಜನ್ನಕೊಂಡಂ ಬಳಸಿ
ಕವಿದಿರ್ದ ಋತ್ವಿಜರ ಗೋಷ್ಠಿಯಲಿ, ದೇವರಿಗೆ
ಹವಿಯನರ್ಪಿಸುತಿರ್ದನಾತ್ಮ ಭಕ್ತಿಯ ತಪಸ್
ಶಕ್ತಿಯಿಂ ಬಯಸಿ. ಮನದೊಲೆ ತನುಜರೆಂದೆಂಬ
ಚಾಣ್ಮುಡಿಯನರಿತು, ಅಲ್ಪತೆಯ ಭಾವಂಗಳಂ
ನೆರೆ ತೊರೆದು, ಗಗನಮಂ ಪೃಥ್ವಿಯಂ ವಾರ್ಧಿಯಂ
ಪರ್ವತಾರಣ್ಯ ವಿಸ್ತಾರ ಧೀರೋದಾತ್ತ
ಗಾಂಭೀರ್ಯಮಂ, ಭದ್ರ ವೀರ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ,
ಧ್ಯಾನಿಸುತೆ ಭಾವಿಸುತೆ ರೂಪಿಸುತೆ ಕಾಮಿಸಿದನಾ
ಭೂಮಿಪಂ ತದ್ರೂಪಗುಣ ಹೃದಯರಂ.
ನೃಪತಿಯಾ
ಭಾಮಮಹಿಮಾ ಜ್ಯೋತಿ ಸಂಚರಿಸಿದುದು ಮಿಂಚಿ
ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯರೆರ್ದೆಗಳೊಳ್. ಕೂರ್ಮೆ ಬೆಸುಗೆಯಿಂ
ದ್ವೈತ ತಾನದ್ವೈತಮಪ್ಪುದೊಂದಚ್ಚರಿಯೆ ಪೇಳ್ ?
ಮೆಯ್ಗಳೆಸಿತಾದೊಡೇನೊಲಿವರ್ಗದು ದಿಟಂ
ಮನವೊಂದೆಯಲ್ತೆ ?
ಸಂತಾನಕಾಮಿ ಧರಾಧಿಪಂ
ತಾನಿಂತುಟೊಂದು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಿರುಳ್, ತುಂಬುಪೆರೆ
ಗರಿಹಗುರ ನೊರೆಮುಗಿಲಿನಂಬರದೊಳಿಂಬಾಗಿ
ತೇಲಿ, ಸರಯೂನದಿಯ ಸಲಿಲ ವಕ್ಷಸ್ಥಲದ
ರಮ್ಯದ್ರವೀಭೂತ ದರ್ಪಣಕೆ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯಂ
ಪಾಲು ಪೊಯ್ದಂದದಲಿ ಚೆಲ್ಲಿ ರಾರಾಜಿಸಿರೆ,
ಬೆಳ್ದಿಂಗಳನ್ನೀಂಟಿ ತೇನೆ ತಾನುನ್ಮೋದದಿಂ
ಹಾರಾಡಿ ಮೀಂಟುತಿರಲಾಕಾಶಮಂ, ಪೃಥ್ವಿ
ನಿಶ್ಯಬ್ದತಾ ಸುಪ್ತಿಯಲ್ಲಾಳ್ದು ಮೋಸಮಿರೆ,
ಋತ್ವಿಜರೊಡನೆ ಹೋಮಕುಂಡದೆಡೆ ಪೂಜೆಯೊಳ್
ಪುತ್ರಾಭಿವಾಂಛೆಯ ಸಮಾಧಿಯೊಳ್ ತಾನಿರಲ್

ನೂರ್ಮಡಿಸಿತಾ ಅಗ್ನಿಕುಂಡದಲಿ ಕೆಂಡದುರಿ
ಕೆರಳಿ. ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ಕಲ್ಗಬ್ಬಮಂ ಸೀಳ್ದು
ಕೋಟಿ ಮಿಂಚುಗಳೊಮ್ಮೆ ಮಿಂಚಿದುವೆನಲ್ಕೆ ದ್ಯುತಿ
ಪೊಣ್ಮಿದುದು, ದಿಟ್ಟಿ ಕೋರೈಸೆ! ಸಂಯಮಿಗಳುಂ
ಬೆಚ್ಚಿ ಕಣ್ಣಾಗಿರೆ, ಚಿಕೀರ್ಷೆಯಾವೇಗದಾ
ವಹ್ನಿಫಣಿ ಲೇಲಿಹ್ಯಮಾನ ಜಿಹ್ವೆಗಳಂತೆ,
ಬೀಳುವಾಹುತಿಗಳಂ ನುಂಗಿ ನೊಣೆದೊಡನೊಡನೆ
ಸಿಮಿಸಿಮಿಸಿ ಛಟಛಟಿಸಿ ಧಗಧಗಿಸುತುಬ್ಬೇಳ್ವ
ರಕ್ತಾಗ್ನಿತಾಂಡವ ಜ್ವಾಲಾಜಲದ ಮಧ್ಯೆ
ತಾನೊರ್ವನಲ್ಲಿ ಮೈದೋರಿದನು ಝುಗಝುಗಿಸಿ,
ಕೆಂಡದುರಿಮೆಯ್ಯ ಮಿಂಚಿನ ದಿವ್ಯಕಾಂತಿಯಲಿ.
ಮೂಡು ಬಾನಿನ ಕರೆಯ ಕುಂಕುಮದ ತೀರ್ಥದೊಳ್
ಮಿಂದೇಳ್ವ ಫಾಲ್ಗುಣ ಪ್ರಾಭಾತ ರವಿಯಂತೆ
ಮೆರೆದುದು ವದನಮಂಡಲಂ. ಕೇಸುರಿಯ ಹರಿಯ
ರಶ್ಮಿಕೇಸರಗಳೆನೆ ಮುದ್ರಿಸಿತು ಮಂಡೆಯಂ
ಕೆನ್ನವಿರ ರಾಶಿ. ನಕ್ಷತ್ರಮಯ ರಾತ್ರಿಯಂ
ಧರಿಸಿ ಸೂರ್ಯನೆ ಶೋಭಿಪಂತೆ, ಕೆಂಗಿಡಿಗಳಿಂ
ತುಂಬಿದಂಬರದಂತೆವೋಲಾ ಹೋಮಧೂಮಮಂ
ನೀಲದ ದುಕೂಲದವೊಲಾಂತು, ಪೊಳೆದುದು ಕಣ್ಗೆ
ಮಂಗಳದಮರ ಮೂರ್ತಿ ಆ ಯಾಜಕರ ಮುಂದೆ.
ತಪ್ತ ಜಾಂಬೂನದದ ದೀಪ್ತಿಯನಣಕವಾಡಿ
ಮಿಸುಪ ಮಿಸುನಿಯ ಪಾತ್ರೆಯಲಿ ಸುಪಾಯಸ ರಸಂ,
ಕೋದಂಡ ಚಂದ್ರನಲಿ ಪೊನ್ನಜೊನ್ನದ ಜಲಂ
ಪೊಳೆವಂತೆ, ತಳತಳ ನಲಿದು ಕುಣಿಯೆ, ತೋಳ್‌ನೀಡಿ
ಪೇಳ್ದನಾಶೀರ್ವಾದಮಂ, ಮಂದ್ರ ಗಂಭೀರ
ದುಂದುಭಿಧ್ವನಿ ಸಭಾ ನಿಶ್ಶಬ್ದತೆಯ ಮಥಿಸಿ
ಪೊಣ್ಮೆ : "ಸೃಷ್ಟಿಯ ಶಕ್ತಿ ದೂತನೆಂ, ರಾಜೇಂದ್ರ,
ಋತಚಿನ್ಮಯೀ ಲೀಲೆಗಾಂ ಕವಿಕ್ರತು ಕಣಾ.

ಕೊಳ್ಳಿದಂ, ಕಾಮಧೇನುವಿನ ಕೊಡಗೆಚ್ಚಲಂ
ಪಾಲ್ಗರೆದು ಗೆಯ್ದ ಪಾಯಸಮಿದಂ. ಮರುಭೂಮಿ
ನಗುವ ನಂದನವಪ್ಪುದಿದನೀಂಟೆ. ಮೆಚ್ಚಿತಯ್
ನಿನ್ನೀವ್ರತಕೆ ಋತಂ. ಪಸುಗೆ ನೀಡಂಶಂಗಳಂ
ಸತಿಯರ್ಗೆ. ಗೆಲ್ವುದಾ ವಿಧಿಲೀಲೆಯುಂ.” ಕೈಮುಗಿದು,
ಸೊಗದ ಕಡಲೊಳಗಾಳ್ದು, ದೊರೆಯೆಳ್ದಿದಿರ್ವೋಗಿ:
“ಬಯಸುವೆನ್ ನಿನಗೆ, ಪೂಜ್ಯನೆ, ಸುಖಾಗಮನಮಂ.
ನಡೆವೆನಿದೊ ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯಂ.” ಎನುತೆ ಅಂಜಲಿ ನೀಡಿ
ದಿವ್ಯ ಪಾಯಸಪೂರ್ಣ ಪಾತ್ರೆಯಂ ವಿನಯದಿಂ
ಕೊಂಡು, ಬಲವಂದು, ಮಣಿಯುತಿರೆ, ಮರೆಯಾದುದಾ
ದೇವ ತೇಜಃಪುಂಜ ಮಖಮೂರ್ತಿಯಗ್ನಿ ಮೆಯ್
ಜ್ವಾಲಾ ನಿಮಗ್ನಮೆನಲ್: ಕವಿಶೈಲದುನ್ನತಿಯ
ಸಂಜೆಗಿರಿ ನೆತ್ತಿಯೊಳ್ ಕುಳಿತು ಕವಿ ನೋಡುತಿರೆ,
ದೂರದ ತರಂಗಿತ ದಿಗಂತದಲಿ ಚೈತ್ರರವಿ
ಮುಗಿಲ ನೆತ್ತರ್ಗೆಂಪಿನಲಿ ಮುಳುಗುವೋಲಂತೆ.
    ನಿರ್ಮಲ ಶರಚ್ಚಂದ್ರ ಕಿರಣಗಳಿನಂಬರಂ
ಪ್ರೋಲ್ಲಾಸಗೊಳ್ವಂತೆ ದಶರಥಂ ಬಗೆಯುರ್ಬಿ
ಪರಿಯುತಂತಃಪುರಕೆ ದೇವಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಂ
ಕುರಿತು: “ರಾಜ್ಞಿ, ಕುಸುಮಸುಖನೊದಗಿತೀ ಮಾಮರಕೆ.
ಮಧುಫಲಸ್ವಾದು ಸಂತೋಷಮಿದೊ. ಕೊಳ್ಳಿದಂ,
ಕ್ರತುಮೂರ್ತಿ ದಯಗೆಯ್ದ ಪಾಯಸಪ್ರಾಣಮಂ.
ನೀನುಮಾ ನಿನ್ನ ತಂಗೆಯರಿದಂ ಪಸುಗೆಗೊಳ್ಳಿಮ್
ಕುಲದ ಮೇಣ್ ಕ್ರಮದ ಮರ್ಯಾದೆಗಳ್ ಮೆರೆವವೋಲ್ !
    ಪೆರೆ ತುಂಬುವಂದದಲಿ ನವಮಾಸ ತುಂಬಿಬರೆ,
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೆಂಬಕ್ಕರೆಯ ಹೊರೆಹೊತ್ತು,
ಬೆಳ್ದೆರೆಯ ಮುಗಿಲ ಹತ್ತಿಯ ತೆಳ್ಮಡಿಯನುಟ್ಟ
ಪೂರ್ಣಿಮಾ ರಜನಿಯಂತೆಸೆದಳಾ ಕೌಸಲ್ಯೆ,
ಗಂಭೀರ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂ. ಜೊನ್ನವಕ್ಕಿಯೆದೆ

ಹಿಲ್ಲೋಲವಪ್ಪಂತೆ ಪೆರ್ಚಿತರಸನ ಮನಂ.
ಯಮಳ ತಾರೆಗಳಿರ್ದುವೊಂದೆ ಚುಕ್ಕಿಯ ತೆರದಿ
ತೋರ್ಪ ನಕ್ಷತ್ರದೋಲಾ ಸುಮಿತ್ರಾದೇವಿ
ಕಂಗೊಳಿಸಿದಳ್ ಸಮುಲ್ಲಾಸದಿಂ. ಕೈಕೆ ತಾಂ,
ರಾಜ ಖಡ್ಗವನಾಂತು ಮುತ್ತು ಕೆತ್ತಸೆಯಿಂದೆ
ಮಿರುಪ ಚೆಂಬೊನ್ನಿನೊರೆಯಂತೆ, ಮಿಂಚಿದಳಕ್ಷಿ
ಪಕ್ಷಿಯೋಲವಳೊಡಲ ಕಣ್ಣಿಗಣ್ಣೊಳ್ ಸಿಲ್ಕಿ
ತಳ್ಪಂಕಗೊಳೆ ದೊರೆಗೆ. ಮೇಣ್ ಪೇಳ್ವುದೇಂ ? ಪೊಂಬಳ್ಳಿ
ಬಗಿದೆಳೆದುದಾ ಸ್ತ್ರೈಣನಂ, ಜೇನುರುಳ್ಗೊಳ್ಳಿಯೋಲ್ !
ದಶರಥ ಸತಿಯರಿಂತು ತುಂಬು ಬಸಿರಿಂದೆಸೆಯೆ
ನಲಿದತ್ತಯೋಧ್ಯೆ. ನಲಿದುದು ಪೃಥ್ವಿ. ನೀರ್ಮುಗಿಲ್
ತವಿಸಿದುದು ಬೇಸಗೆಯ ಬೇಗೆಯಂ, ಪೊಸಮಳೆಯ
ಸೂಸಿ. ತಂಪಿಡಿದು ತೀಡಿದುದೆಲರ್. ನೆರೆಯೇರಿ
ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿದುವು ತೊರೆ. ಸರಯೂ ತರಂಗಿಣಿಗೆ
ಹಿಮಗಿರಿಯು ದೂರದಿಂದೈತಂದುವೆಡೆಬಿಡದೆ
ಕ್ರೌಂಚ ಸಾರಸ ಪಂಕ್ತಿ, ಹಂಸ ಕಾರಂಡ ತತಿ,
ನವ ವರ್ಷ ಹರ್ಷದುನ್ಮಾದ ಕಲನಾದದಿಂ.
ತಳಿರು ತೀವಿತ್ತಡವಿ, ಭ್ರಮರ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದೆ
ಝೇಂಕರಿಸಿದತ್ತು ಕುಸುಮಿತ ಕಾನನಾಂತರಂ.
ಪೊಣ್ಮಿದುದು ಮೈನವಿರ್ ತಿರೆವೆಣ್ಗಲಂಪಿನಿಂ,
ಪಚ್ಚನೆ ಪಸುರ್ ಗರುಕೆಯಂತೆ. ಕಲಕಂಠನುಲಿ
ಘೋಷಿಸಿತು ಜಗಕೆ, ರಾಮಾಗಮನ ವಾರ್ತೆಯಂ !
ಭುವನ ಸಂಭ್ರಮದೊಡನೆ ತಾಯೆರ್ದೆಗೆ ಪಾಲುರ್ಕಿ
ಬರಲೊಂದಿರುಳ್, ಕನಸಿನೊಳ್, ದುಗ್ಧಾಬ್ಧಿಯಂ
ಕಂಡು ನಲಿದಳ್ ದೇವಿ ಕೌಸಲ್ಯೆ. ಚಂದ್ರಶಿಶು
ಪಾಲ್ದೆರೆಗಳಗ್ರದಲಿ ತೇಲ್ದುದು ಮುಗುಳ್ನಗೆಗಳಿಂ
ಮಿಂಚಿ. ಇರಲಿರೆ, ಪಸುಳೆ ತೇಲುತೆ ದಡಕ್ಕೆ ಬರೆ,
ಕೈಚಾಚಿ ಕರೆಯೆ ಕೌಸಲ್ಯೆ, ಚೆಂದುಟಿಯ ಶಿಶು

ಮೊಗ್ಗರಳ್ವಂದದಿಂ ಬಂದೇರ್ದುದಂಕಮಂ,
ತಳಿರ ಬೆರಳಿಂದಪ್ಪುತೆರ್ದೆಯಂ ಸುಧಾಸುಖಕೆ!

ಲಕ್ಷ ನಕ್ಷತ್ರಮಯ ವಕ್ಷಾಂತರಿಕ್ಷದಾ
ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಿಂ ಕಿಶೋರಶಶಿ ಬರುವಂತೆ,
ಪ್ರತಿಭಾ ತಟಿಲ್ಲತೆಯ ಸುಪ್ರಭಾ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂ
ಕವಿಯ ಮನದಿಂ ಮಹಾ ಕಾವ್ಯಮುದ್ಭವಿಪಂತೆ,
ಮರುದಿನಂ ಚೈತ್ರನವಮಿಯ ಶುಭಮುಹೂರ್ತದೊಳ್
ಪಿರಿಯರಸಿ ಬಸಲೆಯಾದಳ್ ಪಸುಳೆಚೆಲ್ವಂ,
ಸ್ಥಿರಾ ಸುಖಂ ಪೆರ್ಚುವೋಲ್. ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಅನಂತರಂ
ಮೂಡಿದನು ಭರತನಾ ಕೈಕೆ ಬಸಿರಿಂದೆ. ಮೇಣ್
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಶತ್ರುಘ್ನರೆಂಬವಳಿ ಮಕ್ಕಳ್ಗಳಂ
ಪೆತ್ತಳ್ ಸುಮಿತ್ರೆ, ಮಗಧೇಶ್ವರ ತನೂಜೆ. ಆ
ಮಂಗಳ ಮಹೋತ್ಸವಕೆ ಬಿಡದೆ ನಲಿದತ್ತವನಿ.
ತುಂಬಿದತ್ತಶರೀರ ಗಂಧರ್ವ ಗಾಯನಂ
ನೀರವ ನಿಶಾ ನಭೋದೇಶಮಂ. ನಲಿದುಲಿದು
ನರ್ತಿಸಿದರಪ್ಸರೆಯರೆರಚಿ ಪೂವಲಿಗಳಂ.
ಹಾರ ಕೇಯೂರ ಸಾರಸನ ನೂಪುರ ರವಕೆ
ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಬೆರಗಾದುದಾ ಅಯೋಧ್ಯಾ ಮನಂ.
ಬೀದಿ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕೇತ ಪುರಜನರ್
ನೆರೆದು ಸಂಗೀತಾಭಿನಯ ವಾದ್ಯಕಲೆಗಳಿಂ
ಕೊಂಡಾಡಿದರು ರಾಜನಂ, ಕೊನೆದು ದೇವರ್ಕಳಂ.
ಪೊಳ್ತುಬರೆ, ಪದ್ಧತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಪುರೋಹಿತರ್
ನಾಮಕರಣಂಗೆಯ್ದು, ನುಡಿದು ನಲ್ವರಕೆಯಂ,
ಜಾತಕಂ ಬರೆದು, ಕಣಿವೇಳ್ದರಾ ನಾಲ್ವರುಂ
ನೆಲಕೊಳ್ಳಿತಂ ಗೆಯ್ದು, ನೆಲದರಿಕೆಯವರಾಗಿ,
ನೇಸರಂ ಮೀರಿ ಪೊಳೆದಪರೆಂಬುದಂ, ಕೀರ್ತಿಯಿಂ
ಮತ್ತೆ ಸಚ್ಚರಿತೆಯಿಂ. ಗರೆನಗೆಯ ಕಿರಿಯೊಡಲ
ಪಸುಳೆದಿಂಗಳ್ ದಿನಂ ದಿನದಿನಂ ಬಳೆವಂತೆ

ಬೆಳ್ವಕ್ಕದಿರುಳಿನಬ್ಬೆಯ ತೊಡೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲಲಿ,
ನೆರೆದನಾ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನಂಬೆಯೆರ್ದೆಯಲಿ
ಮತ್ತೆ ಕಂಡವರೆಲ್ಲರಕ್ಷಿಯಲಿ.

ಕೌಸಲ್ಯೆ

ತನ್ನಾತ್ಮವನೆ ಸುತನ ಸೌಂದರ್ಯ ಸುಧೆಯಲ್ಲಿ
ಕರಗಿಸಿದಳದ್ದಿ ಸಕ್ಕರೆಯವೋಲ್. ಬಗೆಯಿಂದೆ
ಜಗಮನಿತುಮುಂ ಜಾರಿ ಮಗನೆ ಮೂಜಗವಾಯ್ತು!
ಸಕಲ ಸಾಧನೆಯಾದುದಾ ರಾಮ ಶುಶ್ರೂಷೆ;
ಪ್ರೇಮವೆ ನಿಖಿಲ ಪೂಜೆಯಾಯ್ತು. ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಕೆ
ಮೋಹದ ಶಿಶುವದೊಂದೆ ಮುದ್ದಿನ ವಿಷಯಮಾಯ್ತು.
ಮಾಯವಾದತ್ತಳಿದುದನಿತುಮುಂ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂ
ಜಗುಳ್ದು ಲಯವೊಂದಿ. ಮುದ್ದಿನ ಮುದ್ದೆಯೋಲಂತೆ
ಮೈ ತುಂಬಿ ಚೆಂದಳಿರ ಕೋಮಳತೆವೆತ್ತೆಸದಿರ್ದ
ನೀಲೋತ್ಪಲ ನಿಭಾಂಗನಂ ಕುಲದೀಪಚಂದ್ರನಂ,
ಬಳ್ಳಿ ತನ್ನೆಲೆವೆರಳ್ಗಳಿಂ ಮೊಗ್ಗನಿರದಪ್ಪಿ
ಲಲ್ಲೆಗೈವಂತೆ, ಆಲಿಂಗಿಸುತೆ ಮುದ್ದಿಸುತೆ
ಮಂಡೆಯಂ ಮೂಸಿ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಕುರುಳನೊತ್ತುತ್ತೆ
ಬೆಣ್ಣೆನುಣ್ದೋಳ್ಗಳಂ ತನ್ನ ನಳಿದೋಳ್ಗಳಿಂ
ಮುಟ್ಟಿ ಸೋಂಕಿಗೆ ಸೊಗಸುವಳು ತಾಯಿ. ತಿಳಿಗೊಳನ
ತಾವರೆಯ ಸೆರೆಯ ತುಂಬಿಗಳಂತೆ ಚಂಚಲಿಪ
ಕಣ್ಗಳಿಗೆ ಕವಿದುಬರೆ ಸುರುಳಿಯುಂಗುರಗುರುಳ್
ನೋಡಿ ನಲಿವಳು; ತೋರಿ ಮೆರೆವಳು; ಪುಲಕಸುಖಕೆ
ಮೈಮರೆಯುವಳು ದಶರಥನ ರಾಣಿ, ಕೌಸಲ್ಯೆ,
ರಾಮಚಂದ್ರನ ತಾಯಿ.

ಮಗನ ಕಂಗಳ ನೋಡಿ
ಬಾನನೀಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ, ಮಗನ ತೊದಲಂ ಕೇಳಿ
ಕಡಲನಾಲಿಸಿದಂತೆ ಬೆಚ್ಚುವಳು ತಾಯ್ ಸುಯ್ದು.
ಒರ್ಮೆ ಆ ಹೂಹಗುರ ಶಿಶುವಿದ್ದಕಿದ್ದಂತೆ

ಗಿರಿಭಾರಮಾಗಿ ಬರೆ, ನೆಗಹಲಾರದೆ ತಾಯಿ
ತೇಂಕಿದಳು, ಕಾತರಿಸಿ ಮಗನಭ್ಯುದಯ ಶಂಕೆಯಿಂ.
ಮತ್ತೊರ್ಮೆ ಪಚ್ಚೆದೊಟ್ಟಿಲ್ ಬಿಂಬದಲಿ ತನ್ನ
ಮುದ್ದುಕಂದಗೆ ಬದಲ್ ಕಾಣಿಸೆ ಮಹಾಮೂರ್ತಿ
ಕೂಗಿಕೊಂಡಳು ದುಷ್ಟ ಕುಗ್ರಹಚೇಷ್ಟೆಯೆಂದಳ್ಕಿ.
ಬಳಿಯಟ್ಟಲಾ ಕುಲಪುರೋಹಿತನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ,
ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ಗುರುವಸಿಷ್ಠಂ ಬಂದು ತಾಯ್ಮನಕೆ
ಪೇಳ್ದನಿಂತೆಂದು ಸಂತೈಕೆಯಂ :
"ಬಿಡು, ಮಗಳೆ,
ಭೀತಿಯಂ. ನಿನ್ನ ಮಗನಪ್ರಾಕೃತಂ. ನಿನ್ನೆ ನಾಂ
ಜಾನದೊಳಿರ್ದು ಕಂಡುದಂ ಪೇಳ್ವೆನಾಲಿಸು. ಮೇಲೆ
ಸಂಭ್ರಮಂ ತುಂಬಿರ್ದುದಮರ ಲೋಕಂಗಳೊಳ್.
ಮಿಂಚಿಸಂಚಿನ ದೇವತಾ ಚರಣ ಸಂಚಾರದಾ
ಪದ ಚಿಹ್ನೆಗಳ್ ಪೊಳೆದುವಮಿತ ನಕ್ಷತ್ರಗಳವೋಲ್.
ಕಂಡೆನೀ ಪೃಥಿವಿಯೆಡೆಗಾ ಶಕ್ತಿ ರಾಶಿಗಳ್
ಧಾವಿಸುತ್ತಿರ್ದುದಂ. ನನ್ನಾತ್ಮವವರನೆಯೆ
ಹಿಂಬಾಲಿಸೈತರಲ್ ಪೊಕ್ಕುದು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಂ.
ಜ್ಯೋತಿಶ್ಶರೀರಿ ನಿನ್ನಂಕದಲಿ ಮಲಗಿರ್ದ
ಜ್ಯೋತಿಶ್ಶರೀರನಂ ಕಂಡೆನೀ ಶಿಶು ರೂಪನಂ.
ದೇವರ್ಕಳೆಲ್ಲರುಂ ದಿವ್ಯ ಸುಮಗಳನೆರಚಿ
ಮೀಯಿಸಿದರವನಂ ದಿವೋಧುನಿಯ ಪೀಯೂಷ
ತೀರ್ಥದಿಂ, ಪಾಡಿ ಸುರಗೇಯ ಘೋಷಂಗಳಂ.
ಧನ್ಯನಾಂ! ಧನ್ಯೆ ನೀಂ! ಧನ್ಯಮೀ ರವಿಕುಲಂ!"
ಮಣಿದು ಗುರುಪದಕಾತನಂ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕಳುಹಿ,
ಮುದ್ದಾಡಿದಳು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಮಗನಂ ತಾಯಿ
ಕೌಸಲ್ಯೆ, ಮಗು ರಾಮನುಂ ಮುಗುಳುನಗುವಂತೆ.
ನಸುಮೊಳೆತ ಹಾಲುಹಲ್ಗಳ ಸಾಲೆಸೆವ ಬಾಯ
ಜೊಲ್ಲುಗುವ ತುಟಿದೆರೆಯ ಕಿವಿ ಸೊಗದ ತೊದಲಿಂದೆ,

ದಾದಿಯರ ಕರೆಗೆ ಹೊಂಗೆಜ್ಜೆ ಕಿಂಕಿಣಿ ಕುಣಿಯೆ
ಪರಿವಂಬೆಗಾಲಿಂದೆ, ಕೈಗುಡಲ್ ಪಿಡಿದೆದ್ದು
ತಿಪ್ಪ ತಿಪ್ಪನೆ ದಟ್ಟಿತಡಿಯಿಟ್ಟು ನಡೆಯುವಾ
ಸಾಹಸಕೆ ಸಂತಸಂಬಡುತೆ, ಕೈಬಿಡಲೊಡನೆ
ಮರಳಿ ನೆಲಮಂ ಪಿಡಿವ ಬಾಲ ಲೀಲೆಗಳಿಂದೆ
ರಾಮನೊಡಗೂಡಿ ಬಳೆದರು ಮೂವರನುಜರುಂ
ತಂತಮ್ಮ ತಾಯ್ಗಳೊಲ್ಮೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳ್, ಗೊಂಚಲ್
ಅದೊಂದರೊಳೆ ನಾಲ್ಕಲರಲರುವಂತೆ.

ಇರಲಿರಲ್,
ಒಂದು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಿರುಳ್, ಅರಮನೆಯ ಉದ್ಯಾನ
ಶಾದ್ವಲ ಶ್ಯಾಮ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾಣಿಯರ್
ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ್ವೆರಸಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರೆ ವಿವಿಧ
ಹರ್ಷ ಭಾಷಿತ ಮೋದದೊಳ್, ಶಿಶು ರಾಮನಾಗಸದಿ
ಮೆರೆದ ಪೂರ್ಣೇಂದುವಂ ನೋಡಿ, ಮೋಹಿಸಿ, ಪಡೆಯೆ
ಹಲುಬಿ, ಹಂಬಲಿಸಿ, ಕಾಡಿದನು ಕೌಸಲ್ಯೆಯಂ.
ಗಗನ ಚಂದ್ರಂ ನರರ ಧರಣಿಗೈತರನೆಂದು
ತಾಯೆನಿತು ಸಂತೈಸಿ ನುಡಿದೊಡಂ, ಸಹಿಸದೆಯೆ
ಪಳಯಿಸಿದನಾ ಬಾಲನಕ್ಷಿ ಕೆಂಪೇರ್ವಿನಂ,
ಕಿರುದೋಳ್ಗಳುದ್ದಮಂ ರವಿತಾರೆಗಳೆ ಸೋಲ್ವ
ಬಾನ್ದೆಸೆಗೆ ನೀಡಿ. ಪೊನ್ನೊಡವೆಯಂ ರನ್ನಮಂ
ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಪಣ್ಗಳಂ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಂಗಳಂ
ಕೊಟ್ಟೊಡವುಗಳನೆಲ್ಲಮಂ ನೂಂಕಿ, ಚಂದ್ರಂಗೆ
ಗೋಗರೆದನಮ್ಮನ ಬೆದರ್ಕೆಯಂ ಕೆಲಕೊತ್ತಿ,
ಕೇಳ್ದರೆದೆ ನುಯ್ಯೆ. ಆ ರೋದನಕ್ಕುರೆ ಬೆರ್ಚಿ,
ಪಿತೃಮನಂ ಮರುಗೆ, ದೊರೆ ಕನಲ್ದು ತಾನಾಯೆಡೆಗೆ
ಬರೆ, ನೆರೆದ ದಾದಿಯರ್ ಸರಿದರಲ್ಲಿಂದೇನೊ
ಗತಿ ಮುಂದೆ ತಮಗೆಂದು ಬೆದರಿ. ಕೌಸಲೆ, ತಾಯಿ,
ಮಗನುಲ್ಬಣ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಡಿದು ಕಾತರೆಯಾಗಿ

ಏಗೈಯುಲರಿಯದೆಯೆ ಕಂಗೆಟ್ಟು, ದಮ್ಮಯ್ಯ,
ಸುಮ್ಮನಿರೊ, ಓ ನನ್ನ ಕಣ್ಮಣಿಯೆ, ಕಂದಯ್ಯ,
ಕೈಮುಗಿವೆನಳಬೇಡವೆಂದೆಂದು ಕಂಬನಿಗೂಡಿ
ಮುಂಡಾಡಿ, ರವಿವಂಶದವನೆಂಬ ಕರುಬಿಂದೆ ನೀಂ
ತಿಳಿಯದೆಳಪಸುಳೆಯಂ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿಹೆಯೆಂದು
ಬೈದಳಾ ಶಶಿಯಂ ಮನಂ ಮುನಿದು.

ದಶರಥಂ

ಬರೆ, ಕೈಕೆ ಕಂಬನಿಮಿಡಿದು ಪೇಳ್ದಳೆಲ್ಲಮಂ.
ಕೇಳುತಾ ದೊರೆಯ ಕನಲಿಕೆ ದುಗುಡಕೆಡೆಯಾಯ್ತು.
ಮರುಗಿದನು ಮಗನಾಸೆ ತನ್ನ ಬಲ್ಮೆಗೆ ಮೀರಿ
ಕೈಗೂಡಲಸದಳವುಲಾ ಎಂದು. ಶಿವಶಿವಾ,
ತಿರೆಗರಸನಾದರೇನೊಂದು ಕೂಸಿನ ಬಯಕೆ
ಬಡತನವನೊಡರಿಸಿತಲಾ! "ತನ್ನ ಸಿರಿಯಿನಿತು
ಪುಸಿಯಾಯ್ತೆ?" ಎನುತ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಿಂ ರಾಮನಂ
ಕರೆದೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಜಿಂಕೆಗಳೆಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು
ತೋರಿ, ನೈದಿಲೆಗೊಳದೊಳೀಜುವಂಚೆಗಳೆಡೆಗೆ,
ಮತ್ತೆ ಬೆಳ್ದಿಂಗಳಲಿ ಕಣ್ಣುಕಣ್ಣಿನ ಗರಿಯ
ಕೆದರಿ ಕುಣಿಯುವ ನವಿಲುಗಳ ಬಳಿಗೆ, ಅಲ್ಲಿಂದೆಯುಂ
ರತ್ನ ಕೃತ ಕೃತಕ ಖದ್ಯೋತ ಸಂಕುಲವುಯಂ
ಚಾಮೀಕರಾಲಂಕೃತಂ ಲತಾ ಭವನಮಂ
ಪೊಕ್ಕು ನಡೆನಡೆದಿರದೆ ತೋರ್ದೊಡಂ, ಶಿಶುರೋದನಂ
ನೆರೆದುದಲ್ಲದೆ ತವಿದುದಿಲ್ಲ.

ಮುಂಗಾಣದೆಯೆ,

ನೃಪತಿ ಮಂತ್ರಿ ಸುಮಂತ್ರನಂ ಕರೆಸಲಾತನುಂ
ಬಾಲನಾಕಾಂಕ್ಷೆಗಚ್ಚರಿವಡುತೆ ಮೌನಮಿರೆ
ಬೆಳ್ಪಮರ್ದಂತೆ, ಬಂದಳ್ ಮುದುಕಿಯೊರ್ವಳಾ
ತಾಣಕ್ಕೆ, ಕಿಶೋರ ಭರತನನಾಂತು ಕೌಂಕುಳಲಿ.
ಕಂಡುದೆ ತಡಂ ಅಮಂಗಳವನೀಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ

ಮೊಗಂಮುರಿದು ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರನಿಬರುಮಲ್ಲಿ
ಕೈಕೆ ಹೊರತಾಗಿ.
ಕುಡುಬಿಲ್ಲು ಬಾಗಿದ ಮೆಯ್ಯ,
ತೊನ್ನ ಬೆಳ್ಗಲೆವಿಡಿದ ಕರ್ರನೆಯ ಕುಬ್ಜತೆಯ,
ಗೂಳಿ ಹಿಣಿಲಿನವೋಲು ಗೂನುವುಬ್ಬಿದ ಬೆನ್ನ,
ಸುಕ್ಕು ನಿರಿನಿರಿಯಾಗಿ ಬತ್ತಿದ ತೊವಲ್ ಪತ್ತಿ
ಬಿಗಿದೆಲ್ವುಗೂಡಿನಾ ಶಿಥಿಲ ಕಂಕಾಲತೆಯ,
ಪಲ್ಲುದುರಿ ಬೋಡಾದ ಬಚ್ಚುಬಾಯಿಯ, ಕುಳಿಯ
ಕೆನ್ನೆಗಳ, ದಿಟ್ಟಿಮಾಸಿದ ಕಣ್ಣ ಕೋಟರದ,
ಕರ್ಬುನ ಮೊರಡು ಮೊಗದ, ಕೂದಲುದುರಿದ ಬೋಳು
ಪುರ್ಬಿನ ವಿಕಾರದಾ, ಬೆಳ್ವಕ್ಕಿ ತಿಪ್ಪುಳೆನೆ
ಮಂಡೆಯಂ ಮುತ್ತಿ ಕೆದರಿದ ಬೆಳ್ಪನೆಯ ನವಿರ,
ಅಸ್ಥಿಪಂಜರದಂತೆವೋಲಸ್ಥಿರ ಸ್ಥವಿರೆಯಂ
ಕಂಡೊಡನೆ ಕೈಕೆ ನಡೆದಳ್ ಬಳಿಗೆ. ನುಡಿಸಿದಳ್
ತಾಯವೊಲ್ ಸಾಕಿ ಸಲಹಿದ ದಾಸಿ ಮಂಥರೆಯ!
ನೋಡುತಿರೆ ನೆರೆದ ಜನರಾ ವಿರೂಪದ ವೃದ್ಧೆ,
ಮಾತನಾಲಿಸೆ ಬಾಗಿದರಸಿಯ ಕಿವಿಗದೇನನೊ
ಪರ್ಚಿ, ಮಡಿಲಿಂದೊಂದು ಮುಕುರಮಂ ಪೊರದೆಗೆದು
ನೀಡಿದಳ್. ನಗೆಗೂಡಿ ಕೈಕೆ ತಾನದನೊಯ್ದು
ತೋರಿದಳ್ ದೊರೆಯ ತೋಳ್ಗಳಲಿ ರೋದಿಸುತಿರ್ದ
ರಾಮಂಗೆ. ಪೊಳೆಯೆ ಪಡಿನೆಳಲಿನಲಿ ಬಾನೆಡೆಯ
ಚಂದಿರಂ, ಪಡೆದೆನಿಂದುವನೆಂದು ಕುಣಿಕುಣಿದು
ನಲಿಯತೊಡಗಿದನನಿಬರುಂ ಬಿಲ್ಲುಂಬೆರಗಾಗೆ.
ಸಂತಸದೊಳಾ ದಾಸಿ, ಮುದಿಗೂನಿ, ರಾಮನಂ
ಮುದ್ದಿಸಲ್ ಬಯಸಿ ತೋಳ್ ಚಾಚಲಾ ಕೌಸಲ್ಯೆ:
ಕಂದಾಗಮಂಗಳಂ. ಮುಟ್ಟದಿರ್ ಮುಟ್ಟದಿರ್!
ಬೇಡವೇಡೆನ್ನುತೆ ನಿವಾರಿಸಿದಳಾಕೆಯಂ,
ಮುದಿ ಮಂಥರೆಯ ಮೈತ್ರಿ ಜಜ್ಜರಿತಮಪ್ಪಂತೆವೋಲ್.

ಮುರಿದೊಲ್ಮೆಯವಮಾನದಿಂದೆ ಕಣ್ಬನಿ ಚಿಮ್ಮೆ
ನಿಲ್ಲದಲ್ಲಿಂ ನಡೆದಳಯ್ ಭರತನಂ ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ,
ತುಳಿದ ಸರ್ಪಿಣಿಯಂತೆ ಮುಳಿಸಿನುರಿಯಿಂ ಪೊಗೆದು,
ಸುಯ್ದು, ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ.
ಕೈಕೆಯ ತಾತನೊರ್ದಿನಂ
ಬೇಂಟೆಯಾಯಾಸದಿಂ ಬೈಗುವೊಳ್ತಡವಿಯೊಳ್
ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಬರುತಿರೆ, ಪಳುವೆ ತಾನಳುವಂತೆ
ಗೋಳಿಟ್ಟುದೊಂದು ಶಿಶುರೋದನಂ. ಕೂರ್ಗಲಸದಿಂ
ಪಿಂತಿರುಗುತಿರ್ದ ಪಾರ್ಥಿವನೊಳುದಿಸಿತು ಕರುಣೆ,
ಕಟ್ಟಲಿಹ ಕಬ್ಬಕೆ ಮೊದಲ್‌ಗುದ್ದಲಿಯ ಪೂಜೆವೋಲ್.
ನಡೆದು ನೋಡಲ್ಕೆ, ಕಾಣಿಸಿತೊಂದು ದಸ್ಯುಶಿಶು,
ಮುಳ್ ಮಣ್ಣು ತರಗೆಲೆಯಿಡಿದ ನೆಲದ ಮೇಲಿರುವೆ
ಮುತ್ತಿ, ಹಾ, ವಿಕೃತಿ ವಕ್ರತೆ ರೂಹುಗೊಂಡಂತೆ!
ಪೆತ್ತವರ ಸುಳಿವಿಲ್ಲದಿರ್ದ ಪೆಣ್‌ಪಸುಳೆಯಂ
ಪಿಡಿದೆತ್ತಿ, ಕಟ್ಟಿರುಂಪೆಯನೊರಸಿ, ಸಂತೈಸಿದನ್.
ಗೂಬೆಯಪಶಕುನದ ವಿಕಾರದುಲಿಯನ್ನೇರ್ದು
ಕವಿಯುತಿರೆ ಕಾಡುಗಳ್ತಲೆ, ತಂದನೂರಿಗವಳಂ
ದಾರಿಯು ನಡೆವ ಮಾರಿಯಂ ಮನೆಗೆ ತರುವಂತೆ,
ಮುಂದಣ ಮಹಾದುಃಖ ದಾವನಳಕೆ ತನ್ನ
ಕಿರುಗಜ್ಜದಾ ಒಂದೆ ಕಿಡಿಯ ಮುನ್ನುಡಿಯಿಡುವ
ವಿಧಿ ವಿಲಾಸದಲಿ! ಬೆಳೆದುದು ಕೂಸು ಕುಳ್ಳಾಗಿ,
ಗೂನಾಗಿ, ತೊತ್ತಾಗಿ, ಕರ್ರಗೆ, ಜನರ ಕಣ್ಗೆ
ಹೇಸಿನಾಕೃತಿಯಾಗಿ! ಕಂಡ ಕಂಡವರೆಲ್ಲರುಂ
ಕುಬ್ಜೆಯನನಾರ್ಯೆಯಂ, ತಂದೆತಾಯಿಲ್ಲದಾ
ಪರದೇಶಿ ಕನ್ನೆಯಂ, ಚಿಃ ಎಂದು, ತೊಲಗೆಂದು,
ಥೂ ಎಂದು, ಸಾಯೆಂದು, ನಾಯ್ಮರಿಗೆ ಕಡೆಯಾಗಿ
ಭಾವಿಸಿದರಾ ನೃಪನ ಕಟ್ಟಾಣೆಯಂ ಮೀರ್ದು
ಕಡೆಗಣ್ಚಿ. ಮನುಜರೊಲ್ಮೆಯ ಸವಿಯನೊಂದಿನಿತುಮಂ

ಕಾಣದೆ, ಮಿಗದ ತೆರದಿ ಮಿದುಳಿಲ್ಲದೆಯೆ ಬೆಳೆದು
ಜಡತೆವೆತ್ತಿರ್ದ ಸೋಂಬೆಗೆ ಮಂದಿ, ಬಯ್ವವೋಲ್
ಜರೆದು, ಮಂಥರೆಯೆಂದು ಪೆಸರನೆಸೆದರ್, ಮೊಗಕೆ
ಕೆಸರನಿಡುವಂತೆ. ಕನ್ನಡಿಯಂತುಟಾಕೆಯುಂ
ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ರೀತಿಯಂ ಕೈಕೊಂಡಳಾ ಜನದ
ಮನದ ವಿಕೃತಿಗೆ ತನ್ನ ಮೆಯ್ ವಿಡಂಬನಮಪ್ಪವೋಲ್.
ಪರಿದುದಯ್ ಪೊಳ್ತುವೊಳೆ. ಸಿಂದೆಯೊಳ್ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆದು
ಕುವರಿಯಾಗಿರೆ ಕುಬ್ಜೆ, ಸಂಭವಿಸಿದಳು ಕೈಕೆ
ಕೇಕಯ ರಾಜಸತಿಗೆ. ಆ ಧರಾವಲ್ಲಭಂ
ಮಂಥರೆಯ ಭೀಷಣೈಕಾಂತತೆಗೆ ಬಗೆಗರಗಿ
ಮಗುವನಾಡಿಪ ಕೆಲಸಕಾಕೆಯನೆ ಬೆಸಸಿದನ್. ಕೇಳ್,
ಮಳೆಹೊಯ್ದ ತೆರನಾಯ್ತು ಮಂಥರೆಯ ಮರುಧರೆಗೆ,
ಚೈತ್ರನಾಗಮವಾಯ್ತು ಮಂಥರೆಯ ಶಿಶಿರಕ್ಕೆ,
ಮಂಥರೆಯ ಬಾಳ್ನಿಶೆಗೆ ಶಶಿಯುದಿಸಿದಂತಾಯ್ತು,
ಮಂಥರೆಯ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ತಾನಮೃತ ಸೇಚನೆಯಾಯ್ತು,
ಶುಷ್ಕತಾ ಶೂನ್ಯತೆಯೊಳೊಲ್ಮೆ ಸಂಚರವಾಯ್ತು,
ಬದುಕು ಸಾರ್ಥಕ ಮಧುರಮಾಯ್ತು ಶಿಶುಸನ್ನಿಧಿಯ
ಪ್ರೇಮಸೌಂದರ್ಯ ಮಹಿಮೆಯಲಿ. ರೂಪ ವಿಹೀನೆ
ರೂಪಸಿಯೊಳಿರ್ದು ತನಗಿಲ್ಲದಾ ಚೆಲ್ವಿನಲಿ
ಲೋಲಾಡಿದಳ್, ತೇಲ್ವವೋಲ್ ಪಾಲೊಳಿದ್ದಲಿನ
ಚೂರು. ಮೆರೆದಳು ಕೈಕೆ ಮಂಥರೆಯ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ,
ಕಾಳಾಹಿ ಭೋಗದಲಿ ಹೊಳೆವ ಹೆಡೆಮಣಿಯಂತೆ,
ತಾರತಮ್ಯದಿ ಮತ್ತಿನಿತು ಚಾರುತರಮಾಗಿ.
ಚಕ್ಕಮುಕ್ಕಿಯ ಕಲ್ಲಿನಂತರಂಗದೊಳಗ್ನಿ
ಗುಪ್ತವಾಗಿರ್ಪಂತೆ, ಬಾಹ್ಯ ವಿಕೃತಿಯ ಮಧ್ಯೆ
ಮಂಥರೆಯ ಹೃದಯದಲಿ ಸ್ವಪ್ತವಾಗಿರ್ದ ರತಿ,
ಚೆಲುವೊಲವುಗಳ ಚಿಲುಮೆ ತಾಂ ಕಣ್ದೆರೆದುದೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಮುಕ್ತ ಮುಕ್ತಾಹಾರ ಧಾರೆಯಲಿ. ತನ್ನೊಂದು

ಜೀವಿತಕೆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯೆ ಸರ್ವಸುಖಮಾಗೆ
ಮರೆತಳನ್ಯಾಯಮಂ, ಮರೆತಳಪಮಾನಮಂ,
ಮತ್ತೆ ಮರೆತಳು ತನ್ನನುಂ ತಾನೆ, ಕೈಕೆಯೊಳ್
ಸಾಯುಜ್ಯವೊಂದಿ.
ಮಂಥರೆಯಿಂತು ಬದುಕುತಿರೆ,
ಬೆಕ್ಕಸವನೇನೆಂಬೆ, ಬಾಲ್ಯಕೌಮಾರದಿಂ
ಯೌವನವನತಿಗಳೆದು ಜರೆಗೆ ದಾಂಟಿದಳಹಾ
ನರೆಯೇರಿ, ಸುರ್ಕಡರಿ, ಪೊರಮೆಯ್ ವಿಕೃತಿ ಪೆರ್ಚಿ !
ತನು ವಿಕಾರಂ ಪೆರ್ಚಿದಂತೆ ಮನಸಿನ ಮಮತೆ
ನೂರ್ಮಡಿಸಿದತ್ತು ಕೈಕೆಯ ಮೇಲೆ. ಕೈಕೆಯುಂ
ನರ ತಿರಸ್ಕೃತೆ ವಿಕೃತ ಮಂಥರಾ ದಾಸಿಯಂ
ಶೈಶವ ಕೃತಜ್ಞತಾ ಪ್ರೇಮದಿಂ ಪ್ರೀತಿಸುತೆ
ನೆರೆ ನೆರೆದಳಂಗಜನ ಹೊಸಮಸೆಯ ಹೊಳೆಹೊಳೆವ
ಶೃಂಗಾರಶರ ಶರಲ್ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೋಲ್. ವಿಧಿನಿಯಮದಿಂ,
ಮೇಲೆ ಕಾಲಾಂತರಕೆ, ದೇವ ದಶರಥ ನೃಪಂ
ಲೋಕ ಮೋಹಕ ಸತಿಯ ಸೊಬಗಿನ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ
ಕೈಕೆಯಂ ಮದುವೆ ನಿಂದಂದು, ಮಂಥರೆ ದಾಸಿ
ಸಾಕೇತ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದಳವಳೊಡನೆ,
ನೆರಳಂತೆವೋಲ್. ರವಿವಂಶದರಸರೂರಾದೊಡೇಂ
ಮನ್ನಣೆ ಕುರೂಪತೆಗೆ ತಾನೆಲ್ಲಿ ? ಮುದಿಗೂನಿ
ಮಂಥರೆಗೆ ಮೊಲದ ಕೋಡಾದುದು ಸೊಗಂ. ಶನಿಯೆನುತೆ
ಶಪಿಸಿದುದು ಮಂದಿ : ಕಂಡರೆ ಹುಬ್ಬು ಗಂಟಿಕ್ಕಿ
ದೂರ ಸರಿದುದು ಮೊಸಳೆಗಂಡಂತೆ. ಸನಿಹಕ್ಕೆ
ಬರಗೊಡರ್, ಗಾಳಿ ಸೋಂಕುವುದೆಂಬ ಮೈಲಿಗೆಗೆ
ಪೇಸಿ. ಬಳಿಗೀಶ್ವರಾರಾಧನೆಗೆ ಸೇರಿಸರ್.
ಉಣಲಿಡುವ ಪೊಳ್ತು ಪೊರನೂಂಕುವರ್ ತೊಳ್ತುಗಳ್,
ಕಿರಿರಾಣಿಯಾಜ್ಞೆಗೆ ಕಿವುಳ್ಗೇಳ್ದು. ಕೌಸಲ್ಯೆಯುಂ
ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ತಾಯಿ ಮೊದಲಪ್ಪ ಸಿರಿವೆಂಡಿರುಂ

ಮಂಥರೆ ಅನಿಷ್ಟೆಯೆನುತಾ ಸವತಿ ಕೈಕೆಯಂ
ಬಳಿಸೇರಿಸದೆ ಹದರಿ ಹೇಸಿ ಹಿಂಜರಿದರಾ
ಗೂಸಿಯಿರಲೊಡನೆ. ಸಹಿಸಿದಳನಿತುವಂ ಕುಬ್ಜೆ
ತನ್ನೊಡತಿಯೊಲ್ಮೆಯು ಸೊಗಕೆ ಜೀವವನೆ ಬೇಳ್ದು,
ಕಮ್ಮಾರನಡಿಗಲ್ಲೆನಲ್ ಬಾಳ್ದು.

ಇರುತಲಿರೆ.

ಬೆಸಲೆಯಾದಳು ಕೈಕೆ ಭರತನಂ. ಮಂಥರೆಗೆ
ಮೂರನೆಯ ಕಣ್ ಮೂಡಿದಂತಾಯ್ತು. ಬಾಳ್ಗೊಂದು
ಪೊಸವೊಲ್ಮೆ ಚೆಂದಳಿರ್ ಚಿಗುರಿದುದು ತಾನಂದಿನಿಂ.
ಜಿಪುಣ ಬಡವಂ ಕಡವರವನಪ್ಪಿಕೊಳ್ವಂತೆ,
ಹಗಲಿರುಳ್ ಕೈಕೆಯ ತನೂಜನಂ ಸಲಹಿದಳ್
ಆ ದಸ್ಯುಸತಿ, ಹಡೆದ ತಾಯಿಯೆ ನಾಣ್ಚುವೋಲಂತೆ.
ಮಂಥರೆಯ ಮೋಹಸರಸಿಯೊಳಿಂತು, ತಾವರೆಯ
ತೆರದಿ, ಭರತಂ ಬಳೆದನಯ್. ಮತ್ತೆ ಶತ್ರುಘ್ನನುಂ
ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಶ್ರೀರಾಮರುಂ ತಂತಮ್ಮ ಜನನಿಯರ
ಮತ್ತೆ ದಾದಿಯರಕ್ಕರೆಯ ಸಕ್ಕರೆಯ ಸವಿಗೆ
ಬಳೆಯುತಿರ್ದರು ಕುಂಜತರು ದೇವಕುಂಜರಗಳೋಲ್.
ಶೈಶವಂ ಕಳೆದು ಬಾಲ್ಯಂ ಮುಯ್ಗೆ ವೃದ್ದೋರೆ
ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನ ಕೈಯೊಳಾಳ್ವ ಪಾರ್ಥಿವ ಜನಕೆ
ತಗುವ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಂಕುರಕ್ಕಗೆಯಾಯ್ತು.
ಕಲಿತರೈ ಬಿಲ್ಬಿಜ್ಜೆಯಂ, ವೇದಮಂ, ನೀತಿ
ನಯ ವಿನಯ ನಿಯತಿಯಂ, ಶಾರ್ದೂಲ ಶಾಬಕಂ
ಬೇಂಟೆ ಕಲ್ಪಿಯ ಕಲಿಯುವಂತೆ; ಪರ್ವತ ಶಿರದಿ
ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದ ತೊರೆ ಸಮುದ್ರಾಭಿಮುಖಮಾಗಿ
ಪರಿಯಲರಿವಂತೆ; ಬಂಡೆಯ ಕೊರೆದು ವರಶಿಲ್ಪಿ
ಭುವನ ಸುಂದರ ಕಲಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂ ಸೃಜಿಪಂತೆ;
ಕೋಸಲ ಸುಖಿಸುವಂತೆ. ದೇಹದಲಿ ಮನದಲ್ಲಿ
ಜ್ಞಾನದಲಿ ಗುಣದಲ್ಲಿ ವೀರ್ಯದಲಿ ಧೈರ್ಯದಲಿ

ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಶೃಂಗ ಸಂಕುಲದಂತೆ ನಿಮಿರೆಳ್ದು
ಮೈತ್ರಿಯಿಂ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದರೊಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಕೂಡೆ
ನಾಲ್ವರುಂ, ನಾಲ್ಕು ತೋಳುಗಳೋಳೆ ದಶರಥಗೆ.
ಕ್ಷಮೆಯಲ್ಲಿ, ಸತ್ತ್ವದಲಿ, ಶಾಂತಗಾಂಭೀರ್ಯದಲಿ,
ಭದ್ರರೂಪದಲಿ, ತನುಕಾಂತಿಯಲಿ ಮೆರೆದನಾ
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಂಬರ ಮಹಾಮಂಡಲವೆ
ಮೂರ್ತಿವೆತ್ತಂತೆ. ಹಿರಿಯಣ್ಣನಂ ಚಿರದಿನಂ
ಬೆಂಬಿಡದೆಯಿರ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣದೇವನೆಸೆದನಯ್
ರಾಗಾನುರಾಗದಲಿ, ವೇಗದಲಿ, ರಭಸದಲಿ,
ಹೃದಯ ವೈಶಾಲ್ಯದಲಿ, ಶ್ಯಾಮ ಶ್ರೀಯೊಲ್ಮೆಯಲಿ,
ನೆರೆಯೇರ್ದ ಮಳೆಗಾಲದ ಮಹಾತರಂಗಿಣಿಯ
ಧೀರಶೈಲಿಯಲಿ. ಸೌಂದರ್ಯ ಶ್ರೀ ದೇವತೆಯ
ಪಟ್ಟದ ಕುಮಾರನೆನೆ, ಕೈಕೆಯ ಸೊಬಗನೆಲ್ಲಮಂ
ಮಥಿಸಿ ಸಾರವನೆರೆದ ನವನೀತಕಿಂದ್ರಧನುವಿಂ
ವರ್ಣತೇಜಸ್ಸೊದಗಿದಂತಿರ್ದ ಕೃತಿಯಂತೆವೋಲ್
ಭರತಂ ಮಹಾತ್ಮನೆಸೆದನು ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ವಿ,
ತ್ಯಾಗಬುದ್ಧಿಯಲಿ, ನಿರ್ವೇಗದಲಿ, ತಪದಲ್ಲಿ,
ಸಂಯಮದ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ, ನಿರಸೂಯೆಯಲಿ,
ರಸಕಾವ್ಯ ಸತ್ಕಲಾಭ್ಯಾಸದಧ್ಯಾತ್ಮದಲಿ,
ಸೋದರ ಪ್ರೀತಿಯಲಿ, ಬಾಲಋಷಿಯೆಂಬಂತೆ
ಭಾಜನನಾಗಿ ರಾಮಗೌರವಕೆ. ಭರತಂಗೆ
ಛಾಯಾ ಶರೀರವೆನೆ ಶತ್ರುಘ್ನನಿರ್ದನು ತನ್ನ
ನಾಮ ಲಕ್ಷ್ಯಕೆ ಲಕ್ಷಣಂ ತಾನೆನಲ್.
ಕೋಸಲದೊಳಾ
ಗೂನಿ ಮಂಥರೆಯ ಮೀರಿದ ತಿರಸ್ಕೃತೆಯುಮಂ
ಸಂತೃಪ್ತ ಸುಖಿಯುಮಂ ಕಾಣೆ! ಭರತಾಭ್ಯುದಯ
ಚಂದ್ರೋದಯಕ್ಕುರ್ಬಿದತ್ತವಳ ಹೃಜ್ಜಲಧಿ,
ಪಾಳು ಕೊರಕಲ್ ಬಂಡೆಯಿಂ ವಕ್ರಮಾಗಿರ್ಪ

ವೊರಡು ದಡದಂತಿರ್ದವಳ ಮೆಯ್ಯನುಚ್ಛ್ವಸಿತ
ಹರ್ಷೋರ್ಮಿಮಾಲಾ ಸಮೂಹದಿಂದವ್ವಳಿಸಿ
ಮುಚ್ಚಿ. ನರರನ್ಯರಿಲ್ಲಾಯಿತ್ತು ಮಂಥರೆಯ
ಲೋಕಕ್ಕೆ, ಕೈಕೆ ಭರತರ್ ವಿನಾ. ದಶರಥಂ
ಕೈಕೆ ಭರತರಿಗಾಗಿ ; ಕೈಕೆ ಭರತರಿಗಾಗಿ
ಕೋಸಲಮಯೋಧ್ಯೆಗಳ್. ಶಶಿಸೂರ್ಯ ತಾರಾಳಿಗಳ್
ಕೈಕೆ ಭರತರಿಗಾಗಿ ; ಭರತನಾಳ್ವಿಕೆಗಾಗಿ ಈ
ಪೃಥಿವಿ ! ಹಾ, ಮಂಥರೆಯ ಈ ಮಮತೆಯಾವರ್ತದೊಳ್,
ಸುಟ್ಟುರೆಗೆ ಧೂಳಿ ತರಗೆಲೆ ತಿರ್ರನೆಯೆ ಸುತ್ತುವೋಲ್
ಸಿಲ್ಕಿ ಘೂರ್ಣಿಸದಿಹುದೆ ಪೇಳ್ ತ್ರೇತಾಮಹಾಯುಗಂ !

ಸಂಚಿಕೆ ೨

ಶಿಲಾತಪಸ್ವಿನಿ

ಮೆಯ್‌ಸಿರಿಗೆ ಷೋಡಶ ವಸಂತ ವೀಚಿಯನೊತ್ತಿ
ಪ್ರವಹಿಸಿತು ಕಾಲನದಿ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಭರತ
ಶತ್ರುಘ್ನ ಜೀವನದಿ. ಜೌವನ ರಸದ ಜಣ್ಪಮಂ
ಬಿಜ್ಜೆಯಾಳದ ಗುಣ್ಪಮಂ ಮೆರೆವ ವಿಗ್ರಹಂ
ಶೋಭಿಸಿದುದೋಜಸ್ವಿಗಳ್ಗೆ. ದಶರಥನೃಪಂ
ಮಕ್ಕಳ್ಗೆ ಮದುವೆಯಂ ನೆನೆದನಾಪಾರಮಂ
ನೆನೆವಂತುಟೊಕ್ಕಲಿಗನುತ್ತು ಬಿತ್ತಂ ಬಿತ್ತಿ
ಹರಗಿ. ವನಘನರಾಶಿಯಾಶಾ ದಿಗಂತದೊಳ್
ವರ್ಷದಾಶೀರ್ವಾದ ಮುದ್ರೆಯಿಂದೇರ್ದುದೆನೆ
ಬಂದನೋಲಗಕೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮುನಿವರಂ,
ಚಂಡತೇಜಸ್ವಿ. ದೊರೆ ಕುಲಪುರೋಹಿತರಿಂದೆ
ಋಷಿಗರ್ಘ್ಯಮಂ ಕೊಡಿಸಿ, ಪಾಳಿಯಿಂದಡಿತಡಿಗೆ
ಮಣಿಯೆ, ಕುಶಿಕೋದ್ಭವಂ "ನೃಪಾಲಶಾರ್ದೂಲ, ಕೇಳ್,
ಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಮಾನೊಂದು ಜನ್ನಮಂ ಕೈಕೊಂಡು
ತೊಡಗಿಹೆನ್. ಅದಂ ಮಾಂಸರುಧಿರೌಘದಿಂ ಕಿಡಿಸಿ
ಕಾಡುವರ್ ತಾಟಕಿಯ ಮಕ್ಕಳ್ ಸುಬಾಹುವುಂ
ಮಾರೀಚನುಂ. ಕಳುಹು ರಕ್ಷೆಗೆನ್ನೊಡನೆ ನಿನ್ನಾ
ಜ್ಯೇಷ್ಠನಂ, ಕಾಕಪಕ್ಷಧರ ಕಲಿ ರಾಮನಂ,
ಶ್ರೇಷ್ಠನಂ. (ಕರಿಯ ಕೊಲ್ಲುವ ಹರಿಗೆ ಮರಿಯೆಂಬ
ಶಂಕೆ ತಾನೇಕೆ?) ಕಾಕುತ್ಸ್ಥ, ಯಮಪಾಶದಿಂ
ಪಾಪಕರ್ಮಂ ಮೊದಲೆ ಬಿಗಿದ ಪಿಶಿತಾಶರಂ
ತೇಜಸ್ವಿ ರಾಮನಾತನ ಮಹಾಶಕ್ತಿಯಿಂ.

ಮೇಣೆನ್ನ ಗುಪ್ತ ದೈವಿಕಬಲದ ಮಹಿಮೆಯಿಂ
ಸಂಹರಿಸಿ, ಧರ್ಮಲಾಭಕೆ ಯಶೋದೀಪ್ತಿಯಿಂ
ಮೆರೆವನಯ್. ವರವೆಂದು ನಂಬು ಮದ್ವಚನಮಂ.
ಪಡೆವೆ ಚಿರಕೀರ್ತಿಯಂ. ಗುರು ವಸಿಷ್ಠಾದ್ಯರಂ
ಬೆಸಗೊಂಡು ತಿಳಿ. ಪೊತ್ತು ತಾಂ ಪತ್ತು ಸೂಳಂ ಕಳಿದ
ಮರುವಗಲೆ ಆ ನಿನ್ನ ರಾಜೀವಲೋಚನಂ
ಪಿಂತಿರುಗಿ ಬರ್ಪನಯ್, ಬಹುಳ ಕಲ್ಯಾಣದಿಂ,
ಸಾಕೇತ ಜನಮನ ವನಧಿ ಪೆರ್ಚುವೋಲಂತೆ."
    ಹಣ್ಣಿಗೆಳಸಿದ ಕಣ್ಗೆ ಹುಳಿ ಸಿಡಿದವೊಲಾಯ್ತು;
ಜೇನಿಗೆಳಸಿದ ಜಿಹ್ವೆ ಕಹಿ ನೆಕ್ಕಿದಂತಾಯ್ತು;
ಸವಿಗೊರಲನಾಕರ್ಣಿಸಲ್ ಕಿವಿಯನಿತ್ತವಗೆ
ಕಾಯಿಸಿದ ಕಬ್ಬಿಣವ ಕರಗಿ ಹೊಯ್ದಂತಾದುದಯ್
ದಶರಥಗೆ, ಕುಶಿಕತನಯನ ಪೇಳ್ದ ಕೂರ್ನುಡಿಗೆ.
"ಕೃಪೆದೋರ್, ಮಹಾಮುನಿಯೆ (ಮೊಗ್ಗನಿಂದಿರಿಯುವರೆ
ಕಗ್ಗಲ್ಲ ಬಂಡೆಯಂ? ಕದಳಿಯೆಳಕಂದಿನಿಂ
ಸಿಡಿಲಂ ತಡೆಯಲಹುದೆ?) ಮುದ್ದಿನ ಕುಮಾರನಿಂ,
ಯುದ್ಧಾನುಭವವಿಲ್ಲದಿಹ ಮುಗ್ಧ ರಾಮನಿಂ,
ಕ್ರೂರಿಗಳ್ ಕೋಪಿಗಳ್ ವಜ್ರ ದೃಢದೇಹಿಗಳ್
ರಣವಿದಗ್ಧರನೆಂತು ಗೆಲಲಹುದೊ? ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ.
ತಿಳಿಯದೆಳಪಸುಳೆ ತಾಂ ಕೊಲೆಯಹುದು ನಿರ್ನೆರಂ.
ಶಿಶುವೇಕೆ? ನಾನೆ ಬಹೆನತಿ ಬಲ ಸಮನ್ವಿತಂ,
ನಿರ್ವಿಘ್ನಮೆಸಗೆ. ಪೇಳ್, ಮುನಿಮಹೇಶ್ವರನೆ, ಆ
ದಾನವರದಾರ್? ಪೆಸರೇನ್? ಬಲಮೆನಿತ್ತವರ್ಗೆ?"
"ಲಂಕಾ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಿಯನಾಳ್ವ ವಿಷ್ಣುವೆನೆ
ಕಲಿ, ಬಲಿಷ್ಠಂ ಮಹಾ ದೈತ್ಯನಿರ್ದಪನಲ್ಲಿ
ದೂರ ತೆಂಕಲಲಿ, ನರಸುರ ಕಿನ್ನರರ್ಗೆಲ್ಲರ್ಗೆ
ಕಿವಿ ಭಯಂಕರದ ರಾವಣನೆಂಬ ಪೆಸರಿಂದೆ.
ಪೌಲಸ್ತ್ಯ ವಂಶಜಂ; ದ್ರಾವಿಡ ತಪಸ್ವಿನಿಂ

ಮೃಡನಿಂ ಬರಂಗಳಂ ಪಡೆದನೆಂಬರ್ ಕಣಾ !
ದಿಗ್ಗಜ ದಶಂಗಳದಟಿರ್ಪುದಾತಂಗೆ, ಮೇಣ್
ದಶಶಿರಂ ತಾನೆಂಬರಯ್. ನಂಟರಾ ದೈತ್ಯಂಗೆ
ಮಾರೀಚ ಮೊದಲಪ್ಪ ಖಲ ನಿಶಾಚರರನಿಬರುಂ ;
ಸರ್ಪವೈರಿಗಳಾರ್ಯರಪ್ಪೆಮಗೆ.” ಋಷಿ ನುಡಿದು
ಮುಗಿವ ಮುನ್ನಮೆಯೆ ವಸುಧಾಧಿಪಂ “ಶಿವ ಶಿವಾ,
ಸಾಲ್ಗುಮಾ ಕಥೆ, ಗುರುವೆ ; ಬಲ್ಲೆ ನಾನೆಲ್ಲಮಂ
ಕೇಳ್ದು. ಕೀನಾಶನಣಲೊಳಗೆ ಕೈ ದುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ
ಕೋರೆಯಂ ಕೀಳ್ವಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಿದಿರ್ ನಾನೆ
ನಿಲಲಾರೆನೈ. ಮುದ್ದು ಮಗುವಂತಿರಲಿ. ಸುದ್ದಿ
ಪರ್ವಿದೊಡೆ ರಾವಣನ, ಯಕ್ಷಕಿನ್ನರ ದೇವ
ಗಂಧರ್ವರೆರ್ದೆಗಳುಂ ತಳ್ಳಂಕಗೊಳ್ಳುವುವೊ
ಬೆಚ್ಚಿರ್ಕೆ. ಶಿಶು ರಾಮನೇಗೈವನೈ, ಧರ್ಮಜ್ಞ, ಪೇಳ್.
ಸುಂದೋಪಸುಂದರೆಂಬರ್ಗೆ ಮಾರೀಚಾದಿ
ಸೋದರರ್ ಮಕ್ಕಳ್ ; ಸಮರಯಮರ್ ! ರಾಮನಂ
ಕಳುಹಲಾರೆನೊ ದಿಟಂ ; ಕ್ಷಮಿಸೈ, ತಪೋಧನಾ !”
ಮಕ್ಕಳಕ್ಕರೆಯಿಂದೆ ತೊದಲುತೊದಲಕ್ಕರಂ
ನುಡಿದು ಕೈಮುಗಿದು ಕಂಬನಿಗರೆವನಂ ನೋಡಿ,
ಗುರು ವಸಿಷ್ಠಂ : “ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಕುಲಧರ್ಮಮೂರ್ತಿ,
ಋಷಿಕೃಪಾಶೀರ್ವಾದಮಿದು ಕಣಾ ! ರಾಮನಂ
ಕಳುಹು ನಿಶ್ಶಂಕೆಯಿಂ. ಭಾಳನೇತ್ರಂಗೆ ತಾಂ
ಸದೃಶನೀ ಕೌಶಿಕಂ. ಕಂದನೀತನ ರಕ್ಷೆಯೊಳ್,
ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿ ಚಕ್ರಕೇಂದ್ರದೊಳಿರ್ಪ ಸುಧೆಯವೊಲ್,
ನಿತ್ಯಂ ಸುರಕ್ಷಿತಂ. ಸಕಲ ಮಂತ್ರಾಸ್ತ್ರವಿದನೀ
ರಣಕಲಾ ಪಂಡಿತಂ ತಾನೆ ಗುರುವಹನೆನಲ್
ಧನ್ಯನೈಸಲೆ ರಾಮಚಂದ್ರಂ ! ತಪೋಬಲಂ
ಕುಶಿಕಾತ್ಮಜಂಗೆ ನಿಗ್ರಹಕಿರ್ಪೊಡಂ, ನಿನ್ನ
ತನುಜಾತರಭ್ಯುದಯಕಾಗಿ ಬಂದಿಹನಿಂದು ಕೇಳ್

ಸಾಕೇತಪುರಿಗೆ, ನೆರಮಂ ಬೇಳ್ಪ ಬೇಳಂಬದಿಂ.”
ಆಪ್ತವಾಕ್ಯಂಗೇಳ್ದು ಸಂತೃಪ್ತನಾಗಿ, ದೊರೆ
ಬರಿಸಿದನು, ದೂತರಂ ಕಳುಹಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಹಿತನಾ
ರಾಮನಂ. ಪರಸುತಿರೆ ಗುರುಹಿರಿಯರೆಲ್ಲರುಂ
ಶಿರವನಾಘ್ರಾಣಿಸುತೆ, ಪೂವೆರಚಿ, ಹಿತವೇಳ್ದು,
ಶಂಖದುಂದುಭಿ ರವದ ಮಂಗಳಂ ಮೊಳಗುತಿರೆ,
ವಪು ಚಾರು ಧನ್ವಿಗಳನಾ ಪುತ್ರಯುಗ್ಮಮಂ
ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟನೈ ನೃಪತಿ ಯತಿಯೊಡನೆ. ಮುದದಿಂದೆ
ನಡೆ ನಡೆದು ಮುಂಬರಿದು ಆ ಮೂವರೊಂದುವರೆ
ಯೋಜನವನುತ್ತರಿಸಿ, ಸೇರೆ ಸರಯೂ ನದಿಯ
ದಕ್ಷಿಣ ತಟವನಲ್ಲಿ, ಸವಿಗೊರಳ ನೇಹದಿಂ
ನೀಡಿದನು ಕೌಶಿಕತನಯಂ ರಾಮಚಂದ್ರಂಗೆ,
ಮಂಗಳಸ್ನಾತಂಗೆ, ಮಂತ್ರ ಸದ್ವಿದ್ಯೆಯಂ.
ರಘುಜರ್ ನದೀತಟದ ತೃಣಶಯ್ಯೆಯೊಳ್ ಮಲಗಿ
ಜಲದ ಜೋಗುಳವೆರಸಿ ರಿಸಿನುಡಿಯನಾಲಿಸುತೆ
ನಕ್ಷತ್ರಮಯ ವಿಪುಲಗಗನದ ವಿಭಾವರಿಯ
ಕಳೆದರಯ್, ಸುಸ್ವಪ್ನಮಯ ಸುಖದ ನಿದ್ರೆಯಲಿ.
ಪ್ರಾಚೀ ದಿಗಂಗನೆಯು ಕಣ್ದೆರಹಿನೊಳ್ಬೆಳಗೊ,
ಕನಕ ಮೇರುವನೇರಿಬಹ ತೇರನೆಳೆಯುತಿಹ
ತಪನ ಹಯ ಖುರಪುಟದಿನೆದ್ದ ಹೊಂದೂಳಿಯೋ,
ಕತ್ತಲೆಯನಟ್ಟಿ ಬರ್ಹಿನನ ನಾರಾಚದಿಂ
ಗಾಯಗೊಂಡಿರ್ಪಿರುಳ್ ಕಾರ್ದ ನೆತ್ತರ್ ಸೋರ್ವ
ಸೋನೆ ತುಂತುರ್ ಮಳೆಯೊ ಪೇಳೆಸಲ್, ಮರುದಿನಂ
ಬೆಳಗಾದುದಿಂದ್ರ ದಿಕ್ತಟದಿ. ತುಂಬಿತ್ತೊಡನೆ
ವನದೇಶಮಂ ಲಕ್ಷಪಕ್ಷಿಯುಲಿ. ರಾಜಿಸಿತು
ಸರಯೂ ನದಿಯ ವಕ್ಷಮೋಕುಳಿಯ ಕಾಂತಿಯಿಂ
ತಳಿಸಿ. ಋಷಿಯೊಡನೆ ಮಿಂದರು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ್,
ಶೀತ ಸುಂದರ ಸುಖದ ಸಲಿಲದಲಿ! ಕುವರರಿಗೆ

ತಮ್ಮರಮನೆಯ ಸಿರಿಯೆ ಬಡತನಂ ತಾನಾಯ್ತಲಾ
ಕಾಡಿನ ಸೊಗದ ಸರಿಸದಲಿ! ಬಂಡೆಯಿಂ ದುಮುಕಿ
ನೀರ್ಗೆ, ಮೇಣೊಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಮೊಗಕೆ ನೀರೆರಚಿ,
ನಲಿದಾಡಿದರ್ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಂದೀಸಿ. "ಗುರುದೇವ,
ನಿಮ್ಮ ಕರುಣೆಯಿನೆಮಗೆ ಲಭಿಸಿತೀ ವನಸುಖಂ.
ದಾರಿದ್ರ್ಯಮಲ್ತೆ ಆ ನಾಗರಿಕ ಜೀವನಂ
ಈ ವನ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮುಂದೆ?" ಎಂದ ರಾಮನಂ
ಕುರಿತಾ ಮಹರ್ಷಿ ಮಂತ್ರಿಸಿದನಿಂತು :—
"ದಿಟವೊರೆದೆ,
ಹೇ ವತ್ಸ, ಗಿರಿವನಪ್ರೀತಿ ತಾಂ ದೈವಕೃಪೆ ದಲ್.
ಜಗದೀಶ್ವರನ ಮಹಿಮೆ ಸಂವೇದ್ಯವಹುದಿಲ್ಲಿ
ಭವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಶೀಲದ ವನ್ಯ ಶಾಂತಿಯಲಿ.
ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಮಹಾಮಂತ್ರಾನುಭವಗಳುಂ
ಹೃದ್ಗಮ್ಯವಿಲ್ಲಿ. ಚಿತ್ತಕೆ ಸಮಾಧಿಯನಿತ್ತು
ಹರಿದಂತ ವಿಶ್ರಾಂತ ಹರಿತ ಕಾನನ ಮಯಂ ತಾಂ
ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿ ಪರ್ವಿದೆ ನೋಡು ಶಿವನಂತೆವೋಲ್,
ಧ್ಯಾನ ಮಾಳ್ಪಗೆ ಹೃಷ್ಟರೋಮತೆಯನಿತ್ತು. ಅದೊ,
ಬಣ್ಣದ ಮುಗಿಲ್ ಗಗನ ಪಟದಲ್ಲಿ ತೇಲುತಿದೆ
ದೇವರೆ ಪೆಸರ್ ಬರೆದ ಮುದ್ರೆಯೋಲ್. ಕರೆಯುತಿದೆ ಕಾಣ್
ನಮ್ಮಾತ್ಮಮಂ ಕಲೋಪಾಸನೆಗೆ. ರಾಮ, ಕೇಳ್,
ಸೃಷ್ಟಿ ಸೌಂದರ್ಯದೊಲ್ಮೆಯೆ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತಂಗೆ
ಪೂಜೆಯಯ್. ರಸಜೀವನಕೆ ಮಿಗಿಲ್ ತಪಮಿಹುದೆ?
ರಸಸಿದ್ಧಿಗಿಂ ಮಿಗಿಲೆ ಸಿದ್ಧಿ? ಪೊಣ್ಮಿದೆ ಸೃಷ್ಟಿ
ರಸದಿಂದೆ; ಬಾಳುತಿದೆ ರಸದಲ್ಲಿ; ರಸದೆಡೆಗೆ ತಾಂ
ಪರಿಯುತಿದೆ; ಪೊಂದುವುದು ರಸದೊಳೈಕ್ಯತೆವೆತ್ತು-
ತುದಿಗೆ. ರಸಸಾಧನಂಗೆಯ್ಯದಿರುವುದೆ ಮೃತ್ಯು.
ಆನಂದರೂಪಮಮೃತಂ ರಸಂ!"
ಋಷಿಮಂತ್ರಮಂ

ಕೇಳ್ದು ಬಾಲಕರಾತ್ಮಭಾವನೋಜ್ವಲರಾಗಿ
ರವಿಗರ್ಘ್ಯಮೆತ್ತಿದರ್, ಗಾಯತ್ರಿಘೋಷದಿಂ
ಜೇಂಕರಿಸಲಡವಿ.
ಅಲ್ಲಿಂದೆ ಮೇಣ್ ಮುಂಬರಿದು
ಕಾಮಾಶ್ರಮಂಬೊಕ್ಕು ಋಷಿಗಳಾತಿಥ್ಯಮಂ
ಕೈಕೊಂಡು, ಮುನಿಯಿಂದೆ ಕಮನೀಯ ಕಥೆಗಳಂ
ಕೇಳುತಿರುಳಂ ಕಳೆದು, ಮುಂಬೆಳಗಿನೊಳಗೆಳ್ದು
ನಡೆದು ಗಂಗಾತೀರಮಂ ಸೇರ್ದು, ದೋಣಿಯಿಂ
ದಾಂಟಿ, ಪೊಕ್ಕರ್ ಮಹಾ ಭೀಷಣ ಭಯಂಕರದ
ನಿಬಿಡ ಘೋರಾರಣ್ಯಮಂ. ಹಳುವ ಹೊಕ್ಕೊಡನೆ
ತರುಣನೆದೆನಡುಗಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಂ ಕುರಿತು
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ : "ಮೌನಶಿಲೆಯಂ ಧ್ವನಿಕ್ರಕಚದಿಂ
ಗರ್ಗರಿಸಿ ಕೊಯ್ವಂತೆವೋಲ್, ಗುರುವೆ, ಚೀರುತಿವೆ
ಜೀರುಂಡೆಗಳ್, ಕರ್ಣಕರ್ಕಶಂ. ಶಕುನಿಗಳ್
ಕೂಡೆ ಕೂಗುತಿವೆ ದುಶ್ಶಕುನಮಂ. ಕಾಡಿನೀ
ಕಳ್ತಲೆಯೊ ಕಾನನ ನಿಶಾಚರಿಯ ಕರ್ಮ್ಮಗದ
ಪುರ್ಬುಗಂಟೆಂಬಂತೆವೋಲ್ ನೀರವಕ್ರೌರ್ಯದಿಂ
ನಿಟ್ಟಿಸಿದೆ, ಸೋಳ್ಪರನಣಕಿಪಂತೆ. ಗುರುವೆ, ಪೇಳ್,
ಕಾಡಾವುದಿದಕೆ ಪೆಸರೇನ್ ?"
"ತಾಟಕಾ ವನಂ
ತಾನಿದು ಕಣಾ! ಋಷಿಯ ಶಾಪದಿಂ ಸುಂದಸತಿ, ಆ
ಮಾರೀಚನಬ್ಬೆ, ಜಕ್ಕಿಣಿಯಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿ ಈ
ಪೆರ್ಬನವನಂಡಲೆಯುತಿಹಳು ತಾಟಕೆಯೆಂಬ
ಘೋರ ರಾಕ್ಷಸ ರೂಪದಿಂ."
ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ಕೇಳ್ದುದಯ್
ಚೀತ್ಕಾರವೊಂದು, ಗಿರಿಯಟವಿ ಚೀತ್ಕರಿಸಿದಂತೆ.
"ಅವಳೆ ತಾಟಕೆ! ಬರ್ಪಳದೊ! ಹೆದೆಗೆ ಬಾಣಮಂ
ಪೂಡಿ ನಿಲ್ಲಿಂ!" ಗುರುವಿನಾಣತಿಗೆ ಬಾಲಕರ್

ಬತ್ತಳಿಕೆಯಿಂ ತುಡುಕಿ ನಾರಾಚಮಂ, ಪೂಡಿ
ಸಿಂಜಿನಿಗೆ, ಸೆಳೆದು ನಿಂದರ್ ಚಪಳಿಗಣ್ಗಳೋಲ್.
ಭೂಕಂಪ ಕಾಲದೊಳ್ ಶಿಖರದೌನ್ನತ್ಯದಿಂ
ಕಣಿವೆ ಕಿಬ್ಬಿಗುರುಳ್ದು ಬೀಳ್ವ ಪೆರ್ಬಂಡೆ ತಾಂ
ತಳ್ಪಲ್ಗೆ ಡುಮರಂಗಳಂ ಸುಚ್ಚುರ್ನುರಿಗೆಯ್ದು
ನುರ್ಗಿ ಬರ್ಪಂತೆವೋಲ್ ಬಂದಳ್ ಮಹಾಘೋಷದಿಂ
ಕಿಡಿಯಿಡುವ ರೋಷದಿಂ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳಸುರಿ,
ತಾಟಕೆ, ಕರಾಳೆ! ಮುಡಿಗೆದರಿದಳ್ ಮುಂಗಾರೆಸಲ್.
ಕೊರಳೆತ್ತಿ ವೊಳಗಿದಳ್. ಕಣ್ ಸುಳಿಸಿ ಮಿಂಚಿದಳ್.
ಬೀಸಿದಳ್ ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆವೋಲ್.
ದಿಕ್ತಟಂಗಿಡುವಂತೆ ಧೂಳಿಯಂ ಮುಸುಗಿದಳ್.
ಆಲಿಕಲ್ ಮಳೆಗರೆದಳಾ ಮಾಯಾಮಯಿಯಾ ಕೂಟ
ಯುದ್ಧಪ್ರವೀಣೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ರಾಮರಸ್ತ್ರಾಳಿಗಳ್
ತೂರುತಿರೆ ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ, ರಾಕ್ಷಸಿಯ ಪೀನತನು ತಾಂ
ಮಳೆಗರೆದುದಯ್, ಹೊಳೆಹೊಳೆಗಳಾಗಿ ಕನ್ನೀರುಗಳ್
ಪರಿಯೆ. ಬಿದ್ದಳ್ ನೆಲಕೆ ಕರ್ಮುಗಿಲ್ ಬೀಳ್ವಂತೆ.
ರಾಕ್ಷಸಿಯ ರೂಪವಾನುತೆ ಬಂದ ಬಿರುವಳೆಯೆ
ಹೊಯ್ದು ಹೊಳವಾದಂತೆ, ಹೊರಗೊಳಗೆ ತಿಳಿಯಾಯ್ತು
ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಋಷಿಯರಾತ್ಮಲೋಕತ್ರಯಂ.
ಕಳೆಯುತಾ ರಜನಿಯಂ ತಾಟಕಾವನದೊಳಲ್ಲಿಂ
ಮರುದಿನಂ ಚಲಿಸಿದರ್ ಕೌಶಿಕ ತಪೋವನಕೆ.
ನಿಚ್ಚ ಪಚ್ಚೆಯ ಪಸುರ್ಬಸದಿಂದೆಸೆವ ಮಲೆಯ
ತೋಳ್ತೆಳ್ಕೆಯೊಳ್, ನೀಳಿಯಾಗಸವಸೆರ್ದೆಯಲ್ಲಿ
ರನ್ನಗನ್ನಡಿಯಂತೆ ತೊಟ್ಟ ವನದೇವತಾ
ಹೃದಯ ಲೋಚನಮೆನಲ್ ಮೆರೆವ ವಿಸ್ತಾರದಾ
ಸ್ಫಟಿಕ ನಿರ್ಮಲ ಸರೋವರ ಸುಭಗ ತೀರದಲಿ
ಶೋಭಿಸಿದುದಾ ಮುನಿ ನಿಕೇತನಂ.

ಐತಂದರಂ

ಸಂಕಟ ನಿವಾರಕರನೀಕ್ಷಿಸಿ ತಪೋಧನರ್
ಮನೆಗೆ ಬಿಜಯಂಗೈದ ಮಂಗಳದ್ವಯಗಳಂ
ಮುದ್ದಿಸಿದರುಪಚರಿಸಿದರ್ ದಶರಥ ಕುಮಾರರಂ.
ಮರುವಗಲ್ ತೊಡಗಿದನ್ ಕುಶಿಕತನಯಂ ಯಜ್ಞಮಂ.
ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣ ದೀಕ್ಷಿತರ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ
ಕೋದಂಡ ಠಂಕಾರ ಮಂತ್ರ ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿಯ
ಶರಾಘಾತಕಳಿದನ್ ಸುಬಾಹು. ಮಾರೀಚನುಂ
ಏರ್ವಡೆದು, ದೇಹಮುರುಳಲ್ ಪ್ರಾಣಮೋಡುವೊಲ್
ಕೆಟ್ಟೋಡಿದನ್. ಋಷಿಯಭೀಷ್ಟಂ ಸಿದ್ಧಿಯಪ್ಪಂತೆ
ದಿನಮೂರರೊಳ್ ಮುಗಿದುದಯ್ ಮಖಂ.
ಕೆಲ ದಿನಕೆ
ಮಿಥಿಳೆಯಿಂ ಯಾತ್ರೆಬಂದುದು ಮುನಿಗಳಾಶ್ರಮಕೆ
ಧರಣಿಪತಿ ಜನಕನ ಮಹಾಕ್ರತು ಸುಕೃತವಾರ್ತೆ.
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಪೊರಮೊಟ್ಟನಾಯೆಡೆಗೆ
ಮುನಿಪುಂಗವಂ, ವಿಧಿನಿಯಂತ್ರದಲಿ. ಹಾದಿಯಲಿ
ಹೇಳಿದನು ಜನಕರಾಜಗೆ ದಿವಿಜ ಕೃಪೆಯಿಂದೆ
ಲಭಿಸಿರ್ಪ ಹರಧನುಸ್ಸಿನ ಕಥಾಚರಿತಮಂ.
ಕೇಳ್ದ ರಾಮಂಗೆ ಶಿವಶಕ್ತಿ ಸಂಚರಿಸಿದೊಲ್
ಪುಲಕಿಸಿತು ಮೆಯ್ : ತನ್ನ ಹೃದಯೇಶ್ವರಿಯನನ್ಯ
ಕಾಪುರುಷರಿಂ ಪೊರೆವ ಹರಕೃಪಾ ರೂಪಿಯೇಂ
ಚಾಪಮಾತ್ರಮೆ ಪೇಳ್ ? ಶಿವೇಚ್ಛಾಪ್ರಣಾಲಿಯೆ ದಿಟಂ !
ಕಣಿವೆಗಳನಿಳಿದದ್ರಿಗಳನಡರಿ ಬರುತಿರಲ್,
ಗೌತಮನ ವಾಙ್ಮಹಿಮೆಯೋ ಮೇಣಹಲ್ಯೆಯ
ತಪೋಬಲಮೊ ಕಾಣೆನಟವಿಯ ಕುಟಿಲ ಪಥದಲಿ
ಹಠಾತ್ತೆನಲ್ ಭ್ರಷ್ಟಮಾದುದು ಪರಿಚಿತಾಧ್ವಮಾ
ಕುಶಿಕ ಸೂನುವಿಗೆ. ತಾರಾಗಣಮೆ ತೋರ್ಪರಳ್
ತಾನಾಗೆ, ದೆಸೆಯರಿತು, ಕತ್ತಲೊಳೆ ನಡೆದರಯ್
ಸಾಹಸದ ಕಣ್ಣೊಹೆಯಿಂ. ಪೂರೈಸಿದುದು ರಾತ್ರಿ.

ಕಣ್ದೆರೆದಳುಷೆ ಮೂಡಣಂಬರದಿ. ಪಾಂಥರ್ಗೆ
ಗೋಚರಿಸಿತೊಂದು ಋಷಿವನ ಸದೃಶ ಕಾನನಂ.
ಪೊಕ್ಕರದನೇನೆಂಬೆನಾ ಮಹಾ ಶಕುನಮಯ
ದುಃಖಗರ್ಭಿತ ಮೌನಮಂ! ಹಾಡದಿವೆ ಹಕ್ಕಿ.
ನಲಿದಾಡದಿವೆ ಮಿಗಂ. ಸಂಚರಿಸದಿದೆ ಗಾಳಿ.
ತನಿಗಂಪನೀಯದಿವೆ ಮರಗೋಡಿನೊಳ್ ಮಲರ್.
ಚಲಿಸವೆಲೆ ಪುಲ್ಲೆಸಳ್. ಆವ ದುಃಖವೊ ಅಲ್ಲಿ
ಕೊನೆಗಾಣದಂತಮಂ ದಿಸಮುಂ ನಿರೀಕ್ಷಿಪೊಲ್
ಮೂರ್ಗುವಟ್ಟಿರ್ದ ಬನಮೆಸೆದುದಾ ಪಥಿಕರ್ಗೆ
ಬರೆದಂತೆ ನೀರವಂ, ಕೊರೆದಂತೆ ನಿಶ್ಚಲಂ,
ನಿಶ್ಶಬ್ದತಾ ಕುಂಭಕಸ್ಥಿತಿಯ ಯತಿನಾದದೋಲ್.
ರಾಮಾಯಣದೊಳತಿಮನೋ ಋತದ ಸಂಘಟನೆ
ಸಂಭವಿಸಲಿರ್ಪ ತಾಣಂ ತಾನದೆಂದರಿವರೇಂ?
ಗೌತಮ ಮಹಾಮುನಿಯ ಶಾಪದಿನಹಲ್ಯೆ ತಾಂ
ವರ್ಷ ಶತ ಮಾನಂಗಳಿಂದೆ ಜಡರೂಪದಿಂ
ನಿಷ್ಠುರ ಶಿಲಾತಪಸ್ವಿನಿಯಾಗಿ, ಕನಿಕರದ
ಕಣ್ಗೆ ಬಾಹಿರೆಯಾಗಿ, ಜಗದ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ
ವಿಸ್ಮೃತಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ, ವಜ್ರಮೌನದ ಅಚಿನ್
ನಿದ್ರೆಯಿಂದೆಚ್ಚರುವ ಬಯಕೆಯಿಂದೊರಗಿರ್ದ
ಸುಕ್ಷೇತ್ರಮಂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುದೆ ತಡಂ, ಮರುಗಿ
ಕರಗಿದುದು ರಾಮಾತ್ಮವನಿಮಿತ್ತ ಶೋಕದಿಂ.
ಕಣ್ಗಳಿಂ ಪರಿದುದಯ್ ನೀರ್. ತಾಯಿ ಕೌಸಲ್ಯೆ
ಗೋಳಿಡುತೆ ತನ್ನ ಪೆಸರಂ ಪಿಡಿದು ಕರೆವವೊಲ್
ಕಲ್ಗಳಿಂ ಪುಲ್ಗಳಿಂ ಮರಮರದ ಹೃದಯದಿಂ
ಮೂಡಿ ಕೇಳ್ದುದು ಸಂಕಟಂ ರಾಮನೊರ್ವಂಗೆ.
ಕುಳಿರ್ಗಾಳಿ ಬೀಸಲ್ಕೆ ತಳಿರ ತುದಿಯೊಳಗಿರ್ದ
ತಳಿಸುವಿರ್ಪನಿ ತರತರನೆ ಕಂಪಿಸುವ ತೆರದಿ, ಕೇಳ್,
ಸ್ಪಂದಿಸಿದುದವನ ಮೆಯ್ ಚಿನ್ಮಯಾವೇಶದಿಂ.

ಕೈವೆರಸಿ ನಡುಗಿದುದು ಪಿಡಿದ ಬಿಲ್. ಕುಣಿದತ್ತು
ಬತ್ತಳಿಕೆ ಬೆನ್ನ ಮೇಲ್. ತಲೆಯ ಮೇಲಾಡಿದುದು
ಕಾಕ ಪಕ್ಷದ ಕುರುಳ್, ಗಾಳಿಗೊಲಿಯುವ ಬಳ್ಳಿ
ಜೋಲ್ವಂತೆವೋಲ್. ವಕ್ಷಮೇರಿದುದು ಸುಯ್ಗಳಿಂ.
ಚೆಲ್ಲಿತಯ್ ತೇಜಂ ವದನದಿಂದೆ! ನೋಡುತಿರೆ,
ಬಾಹ್ಯಸಂಜ್ಞಾ ಶೂನ್ಯನೆಂಬಂತೆ ರಘುನಂದನಂ
ನರ್ತಿಸಲ್ ತೊಡಗಿದನು ಭಾವದ ಸಮಾಧಿಯಿಂ
ಮಧುಮತ್ತನಂತೆ. ಪೇಳೇನೆಂಬೆನದ್ಭುತಂ :
ಸ್ತಬ್ಧ ಗಿರಿವನ ಧರಣಿ ಸಪ್ರಾಣಿಸಿತು ಕೂಡೆ
ಚೈತ್ರಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸ್ಪರ್ಶಮಾದಂತೆ. ಬೀಸಿದನ್
ಪುಣ್ಯಪವನಂ ತರುವರಂಗಳ ನಾಳನಾಳದೊಳ್
ಶಕ್ತಿ ಸಂಚರಿಸೆ. ತುಂಬಿತು ಕೊಂಬೆಕೊಂಬೆಯಂ
ಫುಲ್ಲಪಲ್ಲವ ರಾಶಿ ರಾಶಿ. ಪರಿಮಳಮಯಂ
ನವರುಚಿರ ಕುಸುಮಸಂಕುಲಮೆಸೆದುವೆತ್ತಲುಂ
ಸುಗ್ಗಿಯಾಣ್ಮನ ಸಗ್ಗದೋಲಗ ಸಾಲೆ ಸಮೆದಂತೆ.
ಕಾಜಾಣಮುಲಿದುದಯ್. ನಲಿದುದು ನವಿಲ್. ಪಿಕಂ
ಪಾಡಿದುದು. ಪಕ್ಕಿಯಿಂಚರದೊಡನೆ ಸಂಗಮಿಸಿ
ತುಂಬಿಮೊರೆ ತುಂಬಿ ಝೇಂಕರಿಸಿತೋಂಕಾರಮಂ.
ಸುಳಿ ಸುಳಿದುವೈ ಚಿನ್ನ ಚುಕ್ಕಿಯ ಚಿಗರೆ ಚೆಲ್ವಾಗಿ.
ಪ್ರಾಣಮಯಮಾಯ್ತನ್ನಮಯ ಜಗಂ. ಭೋಂಕನೆ
ಮನೋಮಯತೆವೆತ್ತು, ವಿಜ್ಞಾನಮಯಮಂ ಪೊಕ್ಕು,
ದುಮುಕಿತಾನಂದಮಯದೊಳ್, ಕೋಶಕೋಶಂಗಳಂ
ಮಿಂಟಿ ನೆಗೆನೆಗೆದುತ್ತರಿಸಿ ದಾಂಟಿ. ತಗುಳ್ದುದಾ
ಅಲೌಕಿಕಂ ಸೋಳ್ವರ್ಗಮನುಭೂತಿ. ನೋಡುತಿರೆ,
ಚಲಿಸಿದನು ರಾಮನೊಯ್ಯೊಯ್ಯನೆಯೆ ನೃತ್ಯಶೀಲಂ,
ಮುಂದೆ. ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರಿತರರುಂ, ಮಂತ್ರಬಲದಿಂ
ಬದ್ಧರಾದಂತೆ. ನೆರೆದುದು ಚೈತ್ರ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ
ಬಾನತ್ತಣಿಂದಿಳಿದ ಗಂಧರ್ವ ಮಧುರಗೇಯಂ,

ಅಶರೀರ ಲಕ್ಷ್ಮ ವೀಣಾ ತಂತ್ರಿಯಂ ಮಿಡಿದು
ಮೇಳಗೈದಂತೆ.
ಮೆರೆದುದು ಮುಂದೆ ಪಳುವದೊಳ್,
ವನಭಿತ್ತಿಗೆದುರಾಗಿ, ಸುತ್ತಣೊರಲೆಯ ಪುತ್ತು
ತಬ್ಬಿರ್ದ ಕಲ್ಬಂಡೆಯೊಂದು, ಹಾವಸೆ ಹಬ್ಬಿ,
ಮುತ್ತಿದ ಬಿದಿರ್ಮೆಳೆಯ ವನಮಾತೃವಕ್ಷದಲಿ.
ಸತಿಯ ರಕ್ಷೆಗೆ ತಾನೆ ರೂಪಮಂ ತಾಳ್ದುದೆನೆ
ಪತಿಯ ಶಾಪಂ, ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೊರಗಿ ಕಿಚ್ಚುಗಣ್ಣಿಂ
ನಿಚ್ಚಮುಂ ಕಾಪಿರ್ದ ಕರ್ಪಳದಿ ಪಟ್ಟೆಯಾ
ಪೆರ್ಬುಲಿಯುದೊಂದು ಬರ್ಪವರ ಕಾಣಲೊಡಮಾ
ತಾಣದಿಂದೆದ್ದು ಮಿಂಚುತೆ ಕಣ್ಗೆ ಮರೆಯಾಯ್ತು.
ಋಷಿಕೃಪಾವಚನದೊಲ್ ರಾಮನೇರ್ದನು ಬಂಡೆಯಂ,
ಲಾಸ್ಯಮಂ ತೊಡಗಿ. ಒಯ್ಯನೆ ಚರಣಚುಂಬನಕೆ
ಕಲ್ಲೆ ತಾಂ ಬೆಣ್ಣೆಯಾಯ್ತೆನೆ ಕಂಪಿಸಿತು ಬಂಡೆ,
ಪ್ರೇಮ ಸಾಮೀಪ್ಯದಿಂ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂ ಮತ್ತೆ
ಸಂಸರ್ಗದಿಂ ತಲ್ಲಣಂಗೊಳ್ಳುವಬಲೆಯೋಲ್.
ಬಿಲ್ಲು ಬೆರಗಾಗಿ ನೆರೆದವರೆಲ್ಲರೀಕ್ಷಿಸಿರೆ,
ಬೆಂಗದಿರನುರಿಗೆ ಕರ್ಪೂರಶಿಲೆಯಂತೆವೋಲ್
ದ್ರವಿಸಿತಾ ಕರ್ಬಂಡೆ: ದಿವ್ಯ ಮಾಯಾ ಶಿಲ್ಪಿ
ಕಲ್ಪನಾ ದೇವಿಯಂ ಕಲ್ಲಸೆರೆಯಿಂ ಬಿಡಿಸಿ
ಕೃತಿಸಿದನೆನಲ್, ರಘುತನೂಜನಡಿದಾವರೆಗೆ
ಹಣೆಮಣಿದು ನಿಂದುದೊರ್ವ ತಪಸ್ವಿನೀ ವಿಗ್ರಹಂ,
ಪಾಲ್‌ಬಿಳಿಯ ನಾರುಡೆಯ, ಕರ್ಪಿರುಳ ಸೋರ್ಮುಡಿಯ,
ಪೊಳೆವ ನೋಂಪಿಯ ಮೊಗದ ಮಂಜು ಮಾಂಗಲ್ಯದಿಂ.
ಪೆತ್ತ ತಾಯಂ ಮತ್ತೆ ತಾನೆ ಪಡೆದಂತಾಗೆ
ನಮಿಸಿದನೊ ರಘುಜನುಂ ಗೌತಮಸತಿಯ ಪದಕೆ,
ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಕೆ ತಾಂ ಮಹಾಕವಿ ಮಣಿಯುವಂತೆ!
ಇಂದ್ರನಳುಪಿಂಗಳ್ಕಿ ಪತಿಯ ಶಾಪಕೆ ಸಿಲ್ಕಿ

ಕಲ್ಲಾದಹಲ್ಯೆಯಂ ಸಿರಿಯಡಿಯ ಸೋಂಕಿಂದೆ
ಮರಳಿ ಪೆಣ್ ಮಾಡಿದಾ ರಾಮೋತ್ತಮಾಂಗಕ್ಕೆ
ಘೇಯೆಂದು ದೇವತೆಗಳರಳುಮಳೆಗರೆದರಯ್,
ದುಂದುಭಿ ರವಂಗಳಂ ಮೊಳಗಿ. (ಕಲ್ಲಾದರೇನ್ ?
ತೀವ್ರತಪದಿಂದೆ ಚೇತನ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗದೇಂ
ಜಡಕೆ ?) ಕಲ್ಲಾದ ಪೆಣ್ಣಿರಕೆ ತಾಂ ಕೌಶಿಕಗೆ
ಬಟ್ಟೆದಪ್ಪಿಸಿ ಸೆಳೆಯದೇನಿಹುದೆ, ಪೇಳ್, ಚರಣಮಂ
ಶ್ರೀರಾಮನಾ ? ಮುನಿಜನಂ ಪರಸಿ ಕೊಂಡಾಡುತಿರೆ
ರಾಮಪದ ಮಹಿಮೆಯಂ ತೋರ್ದಹಲ್ಯೆಯ ತಪೋ
ಗೌರವವನಾ ಗೌತಮಂ ಬಂದಸಲ್ಲಿಗೆ ಶಿಪಂ
ಬರ್ಪಂತೆವೋಲ್. ಕೂಡೆ ಪಾಳ್ಪೋಗಿರ್ದುದಾ ಬನಂ
ಪ್ರಾಣಮಯ ಪಾವನಾಶ್ರಮವಾಯ್ತು. ನೊರೆಯ ಮುತ್ತಂ
ಚೆಲ್ಲಿ ಪರಿದುದು ಮೊರೆವ ಸಿರ್ಝರಿಣಿ. ಹೂ ತುಂಬಿ
ತೆಳುಗಾಳಿಗೊಲೆದು ತಲೆದೂಗಿತಾ ವನಧರಣಿ.
ಹರಿಣನಂ ಬಳಿಸಾರ್ದು ಮೊಗಂ ನೆಕ್ಕಿ ಮೆಯ್ ತಿಕ್ಕಿ
ಸೊಗಸಿದುವು ಹರಿಣಿ. ಪದತಲಕೆ ಮುಡಿಯಿಟ್ಟಳಂ
ದಿವ್ಯ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯನೆತ್ತಿ, ಕಣ್ಣೀರ್ವೊರಸಿ,
ಕರೆದನು ತಪೋಧನಂ ಹರ್ಷಾಶ್ರುವಂ. ಪೇಳ್ವುದೇಂ
ರಾಮನಾನಂದಮಂ ? ಗೌತಮಾಲಿಂಗನದಿ
ಮೈಮರೆದನಯ್, ಭಕ್ತಿಯಪ್ಪುಗೆಗೆ ಭಗವಂತನೋಲ್.
    ಕಳೆಯುತಾ ರಾತ್ರಿಯಂ ಗೌತಮಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ
ಮುಂದೆ ನಡೆದರು ಮಿಥಿಲೆಗಾಗಿ. ನಾನಾ ಕಥಾ
ಶ್ರವಣದಿಂದಧ್ವಶ್ರಮಂಗಳಂ ನೀಗುತಂ,
ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ವಚನ ತತ್ತ್ವಾಮೃತವನೀಂಟುತಂ,
ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯ ರತಿಯಿಂಪನನುಭವಿಸುತಂ
ಬರಬರಲ್ ಶೋಭಿಸಿತು ಮುಂದೆ, ಸಂಪತ್ತಿನಿಂ
ಶ್ರೀಯುತ ಕುಬೇರನಲಕಾವತಿಗೆ ಮಲೆತುದೆನೆ
ರಂಜಿಸುತ್ತಿರ್ದಾ ವಿದೇಹದ ರಾಜಧಾನಿ.

ರಾಮಂಗೆ ಪುಳಕಿಸಿರೆ ಮೆಯ್ ಚಿತ್ತದೆಚ್ಚರಕೆ
ತಿಳಿಯದಿಂಪಿಂದೆ, ಪೊಕ್ಕರ್ ಮಹಾ ಮಿಥಿಳೆಯಂ,
ಮುತ್ತುರತ್ನಕೆ ಶರಧಿಯಂ ಪುಗುವರೋಲ್. ಜನಂ
ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಸುರಿದುದು ವಿದೇಶ ದೇಶಂಗಳಿಂ
ಜನಕ ರಾಜನ ಮಖದ ಸಂಭ್ರಮಕೆ. ಪಟ್ಟಣದ
ಬೀದಿಯಲಿ ಕೌಶಿಕನೊಡನೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ್
ಸಾಗುತಿರೆ, ಪಂದಿ ನಿಂದುದು ದಿಟ್ಟಿಸಟ್ಟು, ಕೇಳ್,
ಬಾಲಕರ ಭದ್ರಾಕೃತಿಗೆ ಕಣ್‌ಮನಂ ಸೋಲ್ತು.
ದೊರೆಯಾಳುಗಳ್ ಬಂದು ಪೊಳೆವತಿಥಿಗಳ್ಗೆರಗಿ
ಜನ್ನಸಾಲೆಯ ಬಳಿಯ ಪಂದಳಿರ ಪಂದರದಿ
ಸಮೆದ ಬೀಡಾರಕವರಂ ಪುಗಿಸಿ, ಪರಿದರ್
ಮಹರ್ಷಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಾಗಮನ ವಾರ್ತೆಯಂ
ರಾಜರ್ಷಿಗರುಹಲ್ಕೆ. ಕೇಳ್ದೊಡನೆ ಬಂದನಾತಂ ;
ಪೊಕ್ಕನಾ ಪರ್ಣಕುಟಿಯಂ. ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರ್ವೆರಸಿ
ಗಗನಮಿರ್ಪಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಮರೊಡನಿರ್ದ
ಕೌಶಿಕಂಗೆರಗಿದನ್ : 'ಧನ್ಯನಾಂ, ಪುಣ್ಯಮಾಯಿತ್ತು
ಮಿಥಿಲೆ.' ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತಿರೆ, ನೃಪನ ಕಣ್ ಪರಮೆ
ರಾಮ ರೂಪದ ಚಾರು ಕುಟ್ಮಲಾಕರ್ಷಣೆಗೆ
ಸಿಲ್ಕಿರ್ದುದಂ ಕಂಡು, ನಸುನಗುತೆ ಕುಶಿಕತನಯಂ
ನುಡಿದನಿಂತಾ ಜನಕರಾಜನ ಕಿವಿಗೆ ಜೇನು
ಹೊಯ್ವಂತೆ:—
"ಮಹಿಮೆ ಮಹಿಮೆಯ ಕಣ್ಗೆ ಮರೆಯಹುದೆ,
ರಾಜರ್ಷಿ ? ಸದೃಶರೊಳ್ ನೆಟ್ಟುದಯ್ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಂ.
ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿವರ್ ದಶರಥನ ಮಕ್ಕಳ್ ಕಣಾ."
ಎಂದು ಮೊದಲಾಗವರ ಸಿರಿಮೆಯ್ಮೆಗಳನೊರೆದು
ಮತ್ತೆ "ನೃಪವರ, ಹರನ ಕೋದಂಡಮಂ ತೋರ್ಪ
ನೆವದಿನಿವರಂ ತಂದೆನೀಯೆಡೆಗೆ. ತೋರಿಸಾ
ಶಿವಚಾಪಮಂ. ಕಣ್ದಣಿಯೆ ಕಾಣ್ಗೆ. ಮರಳವೇಳ್ಕುಂ

ಬೇಗಮಾ ಕೋಸಲಕೆ. ಕಾತರದಿ ಕಾಯುತಿಹರೈ
ತಂದೆ ತಾಯ್ವಿರ್. ದಶರಾತ್ರಿಯವಧಿಯಂ ಪೂಣ್ದು
ಕರೆತಂದೆನಿವರನೆನ್ನಾ ಯಜ್ಞಮಂಗಳಕೆ.
  ಮುನಿವರನ ನುಡಿಗೇಳ್ದನವನಿಪತಿ. ಸುಖರಸಂ
ತೀವಿದಾ ತನ್ನ ಹೃದಯವನೊರೆಯಲಾಶಿಸಿದ
ಜನಕನಿಂಗಿತವರಿತು ಕೌಶಿಕಂ ಕುವರರಿಗೆ
ಸನ್ನೆಗೆಯ್ದನ್, ಬಳಿಯೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತಿರ್ದೊಂದು
ನಗುವ ಪೂದೋಂಟಮಂ ತೋರ್ದು. ಕಿವಿಮರೆಯಾಗೆ
ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊರೆದನವನೀಶನಿಂತು ಮನಮಂ :
" ತಿಮಿರದಿ ತೊಳಲ್ವಂಗೆ ತಣ್ಗದಿರನೈತಂದು
ಸೊಡರ್ವಿಡಿದವೋಲಾಯ್ತು ನಿನ್ನ ಒರವಿಂದೆನಗೆ,
ಮುನಿವರೇಣ್ಯ. ರಾಮನಂ ಕಂಡೆನಗದೇನಾಯ್ತೊ
ಪೇಳಲರಿಯೆಂ. ಮಲರ್ದುದು ಬಾಡಿದೊಂದಾಶೆ.
ಯಜ್ಞಾರ್ಥಮೊರ್ಮೆ ನಾಂ ನೆಲನನುಳುತಿರಲಲ್ಲಿ
ಕುಳದ ನೇಗಿಲ್‌ಗೆರೆಯ ಬೈತಲೆಯ ಬಟ್ಟೆಯೊಳ್
ರನ್ನದೊಟ್ಟಿಲೊಳಿರ್ದ ಶಿಶುರತ್ನಮಂ ಕೊಂಡು,
ಪೆಣ್ಗೂಸದಂ ಮಗಳ್‌ಗೆತ್ತು ಸಲಹಿದೆನೊಲಿದು
ಸೀತೆಯೆಂಬಭಿಧಾನಮುಂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ತೊಡಿಸಿ.
ರತಿ ಮನ್ಮಥರ ಮಾತೆಯಂತೆ ಬಳೆದಳು ಕುವರಿ
ಪಾರ್ಥಿವ ಕುಮಾರ ಕಂದರ್ಪರಾ ಕಣ್ಮೀನ್ಗಳಂ
ಸೆಳೆಯುವ ಸರೋವರದ ಚಾರು ನೀರೇಜದೋಲ್.
ಪಂತದಿಂ ಪಾಡಿನಿಂದೊಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಕಾಡಿ
ಕರುಬಿಂದೆ ಬಂದರಿಲ್ಲಿಗೆ ಧರಾಪುತ್ರಿಯಂ
ಕೈವಿಡಿಯೆ ಬೇಡಿ, ಮೇಣ್ ಬಲ್‌ಪಡೆಗಳಂ ಕೂಡಿ.
ಏಗೆಯ್ಯಲರಿಯದಾಂ ಹರನನರ್ಚಿಸುತಿರಲ್ :
ಶಿವಕಾರ್ಮುಕವನೆತ್ತಿ ಕೊಪ್ಪಿಗೇರಿಸಿ ನಾರಿಯಂ,
ನಾರಾಚಮಂ ಪೂಡಿ, ಕಿವಿವರೆಗೆ ಸೆಳೆದೆಸುವ
ವೀರಂಗೆ ನೀರೆಯಂ ಧಾರೆಯೆರೆಯೆಂದೊರೆದುದೈ

ವಾಣಿ. ಬಂದರಸರ್ಗೆ ದೇವವಾಣಿಯನರುಹಿ
ವೀರಶುಲ್ಕೆಯನಾಗಿ ಸಾರಿದೆನಯೋನಿಜಾ
ಕನ್ಯೆಯಂ. ವಜ್ರದುರ್ಕ್ಕಿನ ಪೇರುಭಾರದಾ
ರುದ್ರ ಕೋದಂಡಮಂ, ಗುರುವೆ, ನಾನಿನ್ನೆಗಂ
ಕಾಣೆನಲುಗಾಡಿಸಿದ ಸಾಹಸಿಗರಂ, ಕೇಳಾ
ವೀರನೊರ್ವಂ ವಿನಾ! ಲಂಕಾಪುರವನಾಳ್ವನಾ
ದಶಶಿರ ಬಿರುದುವೊತ್ತಂ, ರಾವಣನಿದಂ ಕೇಳ್ದು
ಬಂದನಿಲ್ಲಿಗೆ ಪುಷ್ಪಕಾರೂಢನಾಗಿ, ಕೇಳ್,
ಗೆಲ್ದು ಸೀತೆಯನುಯ್ವ ಕಳ್ಗಿ ಮಿದುಳಂ ಮಾರಿ.
ರುಂದ್ರ ರಾಕ್ಷಸ ಮೂರ್ತ್ತಿಯಂ ಕಂಡು ಗೋಳಿಟ್ಟಳಯ್
ಸೀತೆ. ರೋದಿಸಿತಖಿಲ ಮಿಥಿಲೆಯುಂ, ಕೋಮಳೆಗೆ
ಬೇಡುತೆ ಮಹಾದೇವನಂ. ಪರಶಿವನ ಕೃಪೆ ಕಣಾ!
ಪರ್ವತೋಪಮ ಕರ್ಬುರಂ ದಿಗ್ಗಜದ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ
ನೆಲಂ ನಡುಗೆ ಜಗ್ಗಜಗ್ಗನೆ ನಡೆದು, ಕೈತುಡುಕಿ
ನೆಗಹಿದನ್ ಹರಧನುವನಸು ಗದ್ಗದಿಸೆ ಜಗಕೆ.
ಗೊಲೆಗೆ ಹೆದೆಯೇರುತಿರೆ, ಸೀತೆಯ ಸುಕೃತವಲಾ,
ಚಾಪ ಭಾರಕೆ ಕರಂ ತತ್ತರಿಸಿ, ತನು ಬೆವರಿ,
ಚಿತ್ತ ಪಲ್ಲಟವಾಗಿ, ಕೈಲಾಸಮಂ ಪಿಡಿದು
ತೊನೆದ ದೈತ್ಯಂ ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದನು, ಪರ್ವತಾಗ್ರಂ
ಪ್ರಳಯದಶನಿಗೆ ಕೆಡೆದು ಬೀಳ್ವಂತೆ! ಲಂಕೇಶ್ವರಂ
ತನ್ನ ಬಿಂಕದ ಭಂಗಕುರೆ ಮುಳಿದು ಪಿಂತಿರುಗಿದನ್,
ಮತ್ತೆ ತಪದಿಂ ಬಲ್ಮೆಯಂ ಪಡೆದು ಬಹೆನೆಂಬ
ಕಡು ಸೂರುಳಂ ಗುಡುಗುಡಿಸಿ ಪೂಣ್ದು. ಗುರುವೆ, ಕೇಳ್,
ದಶಕಂಠನತಿದೃಢ ಮನಸ್ಕನಯ್. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಆ
ರಕ್ಕಸಂ ಬರ್ಪ ಮುನ್ನಮೆ ಮನುಜವೀರಂಗೆ ನಾಂ
ಕುವರಿಯಂ ಕೊಡುವ ಕಾತರ ಮನದಿ ಕುದಿಯುತಿರ್ಪೆಂ."

ಅತ್ತಲಾ ಪೂದೋಂಟದೊಳ್ ಮದನನೊಡಗೂಡಿ
ಮಧುನೃಪಂ ವಿಧಿವಿಲಾಸಕೆ ತನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯಮಂ

ಸಲ್ಲಿಸುವ ಸಿರಿಗಜ್ಜದೊಳ್ ತೊಡಗಿ, ನೋಟದಿಂ
ನೋಟಕ್ಕೆ ನಡೆದು, ಸಿಂಗರಿಸಿದನು ಬೇಟಮಂ
ಪೊತ್ತಿಸುವ ಸಿರಿಯ ರಾಗಂಗಳಿಂ ಗಂಧಂಗಳಿಂ,
ಮಿರುಮಿರುಗಿ ಮೆರೆವವೊಲ್, ಕರೆವವೊಲ್, ತರತರದ
ಪೂವೆಲೆಗಳಂ. ಬಂದಳಲ್ಲಿಗೆ ಸೀತೆ, ತಂಗೆಯರ್
ಊರ್ಮಿಳಾ ಮಾಂಡವಿ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯರ್ ವೆರಸಿ,
ಗಿಳಿವಿಂಡನಣಕಿಸುವವೋಲ್, ಬಣ್ಣದೆಲೆಗಳುಂ
ಪೂಗಳುಂ ನಾಣ್ಚಿ ತಲೆಬಾಗುವವೋಲ್. ಕಾಲಪುರುಷಂ
ರೋಮ ಹರ್ಷಿತನಾಗುವಂತೆ ಮೈಥಿಲ ನಿಂದು
ನೋಡಿದಳ್, ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಪೊದರ ಮರೆಯಿಂ, ಕೊಳನ
ತಿಳಿನೀರ್ಗೆ ಕಲ್ಲೆಸೆಯುವಾಟದಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ
ಕೆಲನಿರ್ದ ರಾಮ ಮೋಹಕ ಮೂರ್ತಿಯಂ. ಮೊಗಂ
ಬೆಟ್ಟದಾವರೆಗೆ ಬೈಗಾದವೋಲೋಕುಳಿಯ
ರಾಗಮಂ ತಳೆದುದಾಕೆಯ ಮನೋರಾಗಮಂ
ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿವೋಲ್. ನಿತ್ಯಮುಂ ತನಗೆ ಕನಸಿನೊಳ್
ಕಾಣುತಿರ್ದಾ ನೀಲದೇಹನಂ ವಿಸ್ಮಯದಿ
ನೋಡಿದಳ್, ಕಣ್ ಸಿಲ್ಕಿ, ಪೆಸರರಿಯದಜ್ಞಾತನಂ,
ರೂಪವಾರಾಶಿಯಿಂದೆದ್ದ ರತಿಮದನನೊಲ್
ರಮಣೀಯನಂ. ಜನಕನೌರಸ ಕುಮಾರ್ತಿಯರ್
ಕಾರಣವನರಿಯಲೆಳಸಲ್, ಸೀತೆ ನಿಡುಸುಯ್ದು,
ಕಡುಸೇದೆಯಿಂದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ತಿರುಗಿ
ನಡೆದಳರಮನೆಗೆ. ಊರ್ಮಿಳೆ ಕಣ್ಣನೊರಸಿದಳ್.
ಅಕ್ಕರೆಗೆ ತಬ್ಬಿ ತನ್ನಕ್ಕನಂ, ಪೇಳಕ್ಕ ಪೇಳ್,
ದುಗುಡುಮೇಕೆಂದಳುತೆ ಕೇಳಲ್ಕೆ, ಇಂತೊರೆದಳಾ
ವೈದೇಹಿ ತನ್ನಾತ್ಮಮಂ:
"ತಂಗೆ, ನಾನಿನ್ನೆಗಂ
ಪೇಳ್ದನಿಲ್ಲೊಂದಾತ್ಮವಿಷಯಮಂ. ಬಾಲ್ಯದಿಂ, ಕೇಳ್,
ನನಗರ್ಥವಾಗದೊಂದನುಭವಂ ತಾಂ ನಿಚ್ಚಮುಂ

ಬಂದೆನ್ನ ಸೊಳಕೊಳ್ವುದವ್ : ಗಗನ ಮಂಡಲಮೆ
ಬಂದೆನ್ನ ಮೆಯ್ಯುಪ್ಪುತೆರ್ದೆಯೊಳಗೆ ಸೇರ್ವಂತೆ;
ಕಡಲುಕ್ಕಿ ಮೇರೆ ಮೀರುತೆ ಪಾಯ್ದು ಮುಳುಗಿಸಲ್
ನಾನೆ ಕಡಲೊಡತಿಯಪ್ಪಂತೆ; ಪೃಥಿವಿಯೆ ಕರಗಿ
ಪೆಣ್ ಪಸುಳೆಯಾಗುತೆನ್ನಯ ತೊಡೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳ್
ನಲಿವಂತೆ; ತೊರೆ ಬನಂ ಭೂಮಿ ಬಾನ್ ಗಿರಿಪಂಕ್ತಿ
ಪಗಲಿರುಳ್ ಚುಕ್ಕಿ ತಿಂಗಳ್ ನೇಸರೆಲ್ಲಮುಂ
ಮೆಯ್ಯಾಗುತಾಂ ತ್ರೈಭುವನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಪ್ಪಂತೆ.
ಬೆದರಿದೆನ್ ಮೊದಮೊದಲ್. ಪೇಳಲೆಂದೆಳಸಿದರೆ
ತೊದಲಾಯ್ತು. ಮೂಗಿ ಕಂಡದ್ಭುತದವೋಲಾಯ್ತು
ಕೇಳನುಭವಂ! ಲಂಕೆಯಧಿಪತಿ ದಶಾನನಂ
ನಮ್ಮಯ್ಯನೆಡೆಗೆ ಹರಚಾಪಮಂ ಮುರಿಯಲ್ಕೆ
ವಂದ ದುರ್ದಿನದಿಂದು ರಾತ್ರಿ, ಶಶಿಮೌಳಿಯಂ
ಕಣ್ಣೀರ್ಗಳಭಿಷೇಕದಿಂದೆ ಜಾನಿಪವೊಳ್ತು,
ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತನಗಾದುದನುಭವಂ, ಏನೆಂಬೆನಾ
ತಿರೆ ಕಡಲ್ ಚುಕ್ಕಿ ಬಾನುಗಳೆಲ್ಲಮೊಂದಾಗಿ
ನನ್ನ ಮೆಯ್ಗವತರಿಸಿದೋಲ್. ಪ್ರಜ್ಞೆ ನಿದ್ರಿಸಿರೆ,
ನಿಃಸಂಜ್ಞಳಾದೆನಗೆ ಕಣಸಾದುದಾ ದರ್ಶನದಿ
ಮೈದೋರ್ದುದೀ ಸರ್ವ ಲೋಕ ರಮಣೀಯತಾ
ನೀಲ ಮೇಘ ಶ್ಯಾಮಮೂರ್ತಿ. ಆ ರಾತ್ರಿಯಿಂ
ದಿನದಿನಂ ಸ್ವಪ್ನದೊಳ್ ಗೋಚರಿಸಿತಾ ವಿಗ್ರಹಂ.
ಗುರುತಿಸಿದೆನಾ ರೂಪಮಂ ನಮ್ಮ ಪೂದೋಂಟದೊಳ್
ಕೊಳನ ತಡಿಯೊಳ್ ನಿಂದ ಗಗನೋಪಮಾಂಗದಾ
ನೀಲ ಕಾಂತಿಯ ತರುಣ ವಿಗ್ರಹದಿ.”
ಮಿಥಿಳೇಂದ್ರ
ಧರಣಿಸಂಭೂತೆ ಊರ್ಮಿಳೆಯೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿ
ಮುಗಿವನಿತರೊಳ್ ಕೆಳದಿಯರ್ ಬಂದರೋಡೋಡಿ;
ತಂದರಿಂಪಿನ ವಾರ್ತೆಯಂ. “ಅಕ್ಕ, ನೀನಲ್ಲಿ

ಕಂಡವಗೆ ರಾಮನೆಂಬಭಿಧಾನಮಿಹುದಂತೆ!”
“ರವಿಕುಲದರಸು ದೇವ ದಶರಥ ಪುತ್ರನಂತೆ!”
“ತಾನಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಹನಂತೆ!” “ಬಿಲ್ಮುರಿಯೆ,
ನಿನಗವನಿನಿಯನಂತೆ!” “ಬಲ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ನಾಳೆ
ದಿನವಂತೆ!” “ಏಳಕ್ಕ! ಬಾರಕ್ಕ! ಬಿಲ್ ಮುರಿವವೋಲ್
ಪಾರ್ವತಿಯನಾರಾಧಿಪಂ!” “ದಿಟಂ ಶಿವನ ಸೋಲ್
ಹರ ಶರಾಸನವಂತೆ! ತೆಗೆ, ಪರೀಕ್ಷೆಯದೇಕೆ
ತಾನೊಲಿದ ನಲ್ಲಂಗೆ? ಜಗದೇಕ ವೀರಂಗೆ
ಪದ್ಧತಿಯ ಪಾಳ್‌ತೊಡರುಮೆಡರೇಕೆ? ತುಕ್ಕಡರಿ
ಮುರಿಯಲಾ ರುದ್ರಚಾಪಂ!—ಎನುತೆ ಸೀತಾಕನ್ಯೆ
ಮನದಿ ನೆನೆದಳೊ, ಮರೆತು ತನ್ನ ನಂದಿನವರೆಗೆ
ಬೇರೆ ಬಣಗರಸರಿಂ ಮತ್ತೆ ಲಂಕೇಶನಿಂ
ದಶರಥ ತನುಜಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿತ್ತದೆಂಬುದಂ.
ಹಿಂದೆ ರಾವಣನಂದು ಬಂದಾಗಳ್ ‘ಓ ಧನುವೆ,
ಕಾಪಾಡು ಬಾಲೆಯಂ; ಕೈಮುಗಿವೆ ಕಾಲ್ಗೆರಗಿ;
ಮುರಿಯದಿರ್; ಬಾಗದಿರ್; ಸುರಮೇರು ಭಾರದಿಂ
ದೈತ್ಯನೆತ್ತದ ತೆರದಿ ಭಾರಗೊಂಡಬಲೆಯಂ
ಪೊರೆ’—ಎಂದೆರೆದ ತರುಣಿ ತಾನಿಂದು—‘ಹಗುರಾಗು
ಗರಿಯಂತೆ; ಬಾಗು ಬಳ್ಳಿಯ ತೆರದಿ; ರಾಮಂಗೆ
ಮುರಿದು ಬೀಳ್, ಓ ಧನುವೆ!’ ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಿಂದೆ
ಬಿನ್ನಹಂಗೈದಳೆನೆ, ನಿಂದಾ ಸ್ತುತಿಗಳೆಲ್ಲಮಾ
ಸಮಯ ವರ್ತಿಗಳಲ್ತೆ? ರಾಮನ ಬಲಕೆ ತನ್ನ
ಪ್ರೇಮದ ಬಲವನೀಯಲೆಂದು ನೋಂಪಿಯ ನೋಂತು
ಹೃತ್‌ಪದ್ಮದಿಂದೆ ಭೂಜಾತೆ ಗಿರಿಜೇಶನಂ
ಪೂಜಿಸಿದಳಾ ರಾತ್ರಿ, ನಿದ್ದೆ ನೈವೇದ್ಯಮಂ
ನೀಡಿ.

ತಳಿರಿದುದು ಮುಂಬೆಳಗಿಂದ್ರದಿಕ್ತಟದಿ.
ನೆರೆದುದು ಜನಂ ಜನ್ನಸಾಲೆಯಲಿ. ತಿಮಿರಾರಿ

ಮೈದೋರಿದನು, ತನ್ನ ಸಂತಾನದೇಳಿಗೆಗೆ
ಕಾರಣಂ ತಾನಪ್ಪ ಸಾಹಸವನೀಕ್ಷಿಸುವ
ವಾತ್ಸಲ್ಯದುದ್ವೇಗದಿಂದರುಣಮುಖಿಯಾಗಿ,
ಮೂಡುವೆಟ್ಟಿನ ಮುಡಿಯ ಕೋಡಿನಲಿ. ಬಹುಮಂದಿ
ಬಲಶಾಲಿಗಳ್ ತಿಣಿಕಿ ತಂದಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಮುಕದ
ಭೀಮ ಭೀಷ್ಮತೆಯುಜ್ವಲಿಸಿದತ್ತು ರೌದ್ರಮಾ
ತರುಣ ನವ ತರಣಿಯ ಕಿರಣದರುಣದಾತಪದಿ.
ನೆರೆದ ಮಹಿಳಾ ಜನದ ಮಧ್ಯೆ ತರುಣಿಯರೊಡನೆ
ಚಿತ್ತದುದ್ವೇಗ ಶೂಲದ ಮೇಲೆಯೆಂಬಂತೆ
ಕುಳಿತಿರ್ದ ಧರಣಿಜೆಗೆ ಗದಗದಿಸಿತೆದೆ, ತನ್ನ
ಮನದನ್ನ ರಾಘವನ ವಿಜಯ ವಿಷಯದಿ ಶಂಕೆ
ಭರವಸೆಗಳುಯ್ಯಾಲೆಯಂ ತೂಗಿ. ನೋಡುತಿರೆ,
ಕೌಶಿಕನ ಪಾರ್ಶ್ವದಿಂದೆದ್ದನು ರಘೂದ್ವಹಂ,
ಮಖಧೂಮ ಮುಖದಿಂ ಶಿಖಿಜ್ವಾಲೆಯೇಳ್ವವೋಲ್.
ನಯನಾಭಿರಾಮನಂ ಕಂಡೊಡನೆ ಘೇ ಉಘೇ
ಉಲಿದು ಕೈಪರೆಯಿಕ್ಕಿತಯ್ ಜನಂ. ತುಂಬುಹೊಳೆ
ಮರವಿಡಿದು ಕಾಡಾದ ದಡಗಳೆರಡರ ನಡುವೆ
ಮುಂಬರಿಯುವಂತೆ, ನಡೆದನು ರಾಮನಿಂಬಾದ
ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂ, ಹರಧನುವಿನೆಡೆಗೆ. ಮರುಗಿದುದು
ಸೌಮ್ಯನಂ ಕಂಡು ಮುದುಕರ ಮನಂ; ತಾಯ್ವಿರ್ಗೆ
ಕರಗಿದತ್ತೆರ್ದೆ; ಚಂದ್ರಚೂಡ ಕೋದಂಡದೆಡೆಯೊಳ್
ಲಲಿತ ರಾಮನ ಬಾಲ ಮೂರ್ತಿಯಂ ನೋಡಿ 'ಹಾ!
ಧನುವೆಲ್ಲಿ? ಶಿಶುವೆಲ್ಲಿ? ಸಿಡಿಲೆತ್ತ? ಹೂವೆತ್ತ?
ಕಾಳಾಹಿಯಂ ಹರಿಣಶಿಶು ತಿವಿದು ಕೋಡಿಂದೆ ತಾಂ
ಕೊಲಲಹುದೆ? ಗೆಲಲಹುದೆ? ಬರ್ದುಕುವುದೆ? ಹಾ!' ಎಂಬ
ಲಲನೆಯರ ಹೆಂಗರುಳ್ ಕುದಿಯೆ, ಹೋಹಾತನಂ
ಕಂಗಳಿಂದಪ್ಪಿದರೊ, ಸೊಬಗನಾಲಿಂಗಿಪೋಲ್, ವೇಣ್
ಅಶುಭಮಂ ಪರಿಹರಿಪವೋಲ್! ಭೈರವ ಮುಹೂರ್ತಮಂ

ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಂ ಚಿತ್ತದಿಂದಾತ್ಮದಿಂ
ಸಂವೀಕ್ಷಣಂಗೈದು ನೆರೆದಿರ್ದ ಪರಿಷತ್ತು
ನಿಶ್ಶಬ್ದತೆಯ ಕಡಲೊಳಳ್ದತ್ತು, ಬಣ್ಣದೊಳ್
ಕೆತ್ತಿ ಬರೆದಂತೆ. ಶಾಂತಿಸ್ಥೈರ್ಯಧೈರ್ಯನಿಧಿ ತಾಂ
ಶ್ರೀರಾಮನಾ ಧನುವಿನೆಡೆ ನಿಂತದರ ಮಹಾ
ಗಾತ್ರಮಂ ದೃಷ್ಟಿಸಿದನಾಪಾದಮಸ್ತಕಂ,
ತನ್ನ ಳವನದರ ಬಲ್ಮೆಗೆ ತೂಗಿ ನೋಳ್ಪಂತೆ.
ಕಿರುನಗೆಯ ಮಲರ ಸುಳಿವೊಂದರಳುತಿರೆ ಮೊಗದಿ,
ತಿರುಗಿ, ದಿಟ್ಟಿಯನಟ್ಟಿ, ನೆರೆದ ಸಭೆಯಂ ಕುರಿತು
ಕೈಮುಗಿದನೊರ್ಮೆ. ಮನದೊಳೆ ಮಣಿದು ಗುರುಜನಕೆ
ಕೈಮುಗಿದನಿರ್ಮೆ. ಶಂಕರ ಚರಣ ಪಂಕಜಕೆ
ಬಗೆಯ ಪೂಜೆಯ ಸಲಿಸುತಕ್ಷಿಪಕ್ಷಿಯನಟ್ಟಿ
ಪೀತಾಂಬರವನುಟ್ಟ ಲಲಿತಾಂಗಿಯರ ಮಧ್ಯೆ
ತರತರದ ರನ್ನದೊಡವೆಯ ಪೊಗರನೇಳಿಸುತೆ,
ಹಸುರು ಕಾಡಿನೊಳಸುಗೆ ಹೂವಂತೆಸೆಯುತಿರ್ದ
ತನ್ನ ಮಿನಾಕ್ಷಿಯಂ ಮೈಥಿಲಿಯನೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಕೋಮಳ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದೀಕ್ಷಿಸಿ, ಶರಾಸನಕೆ
ತಿರುಗಿದನ್ ಮತ್ತೆ. ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಾಗಿ, ಹಣೆಚಾಚಿ
ನಮಿಸಿ, ನಿಮಿರ್ದನ್ ಪ್ರಾಣಮಯನಾಗಿ.

ಪೇಳಲೇಂ ?

ರವಿಕುಲನ್ ಮಣಿದೇಳುತಿರೆಯಿರೆ ಹಠಾತ್ತನೆಯೆ
ರಾರಾಜಿಸಿತು ಜಾನಕಿಯ ಕಣ್ಗೆ ಶಿವಮೂರ್ತಿ ತಾಂ
ಕೋದಂಡದಿಂ ಮೂಡಿ ಮೈದೋರಿ! ಶಶಿಧರಂ,
ಫಣಿಭೂಷಣಂ, ದೇವ ಗಂಗೋತ್ತಮಾಂಗಂ,
ಪಿಂಗಲ ಜಟಾಜೂಟ ಕೂಟಂ, ತ್ರಿಣೇತ್ರಂ,
ವಿಭೂತಿ ಶೋಭಿತ ಕಳೇಬರನ್, ಇಭ ದುಕೂಲಾಂಗಿ,
ಶಂಕರ ಭಯಂಕರ ಪಿನಾಕಿ, ಕೇಳ್, ಕರವೆತ್ತಿ
ಪರಸುತಿಕ್ಷ್ವಾಕು ಕುಲ ಸಂಜಾತನಂ, ಕಾರ್ಮಿಂಚು

ಮೋಡದೊಳಡಗುವಂತೆ ಮರೆಯಾದನೊರ್ಮ್ಮೆದಲೆ
ಚಾಪ ಮಧ್ಯದೊಳೈಕ್ಯಮಾಗಿ.

{ ಐರಾವತಂ

ದೇವೇಂದ್ರನಂ ಪೊತ್ತು ದಿಕ್ಪಾಲ ಪುರಗಳಿಗೆ,
ಮತ್ತೆ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ, ಮತ್ತೆ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ,
ಸತ್ಯಲೋಕಕೆ, ಮತ್ತೆ ತೆರಳುತಲ್ಲಿಂ ಮರಳಿ
ಬರ್ಪುದಮರಾವತಿಗೆ, ಸುರವಾದ್ಯ ನಿಸ್ವನಕೆ
ಬಿಂಕದಿಂ ಬೀಗಿ : ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುತಿರಲಿಂದ್ರನಂ
ವರುಣಂ ಸ್ವಹಸ್ತದಿಂದಮೆ ತನ್ನ ಮೈಮೇಲೆ
ಕೈಯನಾಡಿದನಲ್ತೆ ? ಅಗ್ನಿ ನೀಡಿದನಲ್ತೆ
ತನ್ನಂಗಳದ ಮರದ ಮಾಂದಳಿರ ಜೆಂದೊಂಗಲಂ ?
ಮೇಣಾ ಕುಬೇರನುಂ ಸೊಂಡಿಲ್ಗಳಂ ನೀವಿ
ಸೋಂಕಿಗೆ ಸೊಗಂಬಡೆದನಲ್ತೆ ? ಮಾಹೇಶ್ವರಂ
ಬೆಳ್ಳಿಬೆಟ್ಟದ ತಳ್ಪಲೆಳೆವುಲ್ಲನೆಳೆದಿತ್ತು
ರತ್ನ ಖಚಿತಂ ದೀರ್ಘದಂತಂಗಳೆರಡುಮಂ
ಬಣ್ಣಿಸಿದನಲ್ತೆ ? ತನಗಾರು ಪೊಯಿಕಯ್ಗೆಂದು,
ಬೇರೆಬೇರೆಯ ಲೋಕದಾಹಾರಮಂ ಸವಿದ
ತೃಪ್ತಿಗೆ ಮನಂ ಮಿಕ್ಕು, ಶಚೀದೇವಿಯರಮನೆಯ
ಮರಕತದ್ವಾರದೆಡೆ ಸಗ್ಗದೊಡೆಯನನಿಳಿಸಿ,
ಕನಕ ಶೃಂಖಲೆಯಿಂ ಬಿಡುತೆಗೊಂಡು, ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂ
ಪರಿತಂದು, ರತ್ನಧೂಳಿಯ ಮಳಲ ಪಾತ್ರದೊಳ್
ಪ್ರವಹಿಸುವಮರನದೀ ದುಗ್ಧ ತೀರ್ಥದೊಳೊಡನೆ
ದುಮ್ಮಿಕ್ಕುವುದು, ಸುಧೆಯ ತೆರೆ ದಡಕ್ಕಪ್ಪಳಿಸಿ
ಮೊರೆಯೆ. ಆ ಪಾಲ್ಗಲ್ಲ ಪೆರ್ಬಂಡೆ ಪಾಲ್ಪೊಳೆಯ
ಮಿಂದು, ನಂದನ ವನದ ಕಲ್ಪದ್ರುಮಕೆ ನಡೆದು
ಬಂದು, ಮೆಯ್ ತಿಕ್ಕುವುದು ಕ್ರೀಡಾ ವಿನೋದದಿಂ.
ದೈತ್ಯಾಕೃತಿಯ ದೇವತರು ಬೃಹನ್ಮಸ್ತಕಂ
ಶಾಖೋಪಶಾಖಾ ಪ್ರಸಾರ ವಿನ್ಯಾಸದಿಂ

ತೂಗಿ ತೊನೆದಪುದೆಡಕೆ ಬಲಕೆ. ಚೀರ್ವುದು ದಿವಿಜ
ಖಗವೃಂದಮಿಂದ್ರನಾನೆಯ ಘೀಂಕೃತಿಯ ರವಕೆ
ಬೆರ್ಚಿ ಗಾರಾಗಿ. ಹೆಬ್ಬಳ್ಳಿ ಹಂಬುವ ತೆರದಿ
ಹೆಮ್ಮರನ ಮೆಯ್ಗೆ, ಕಲ್ಪದ್ರುಮದ ಗಾತ್ರಮಂ
ತನ್ನ ನೀಳ್ದೀರೈದು ಸೊಂಡಿಲ್ಗಳಿಂ ಸುತ್ತಿ,
ಕ್ಷೀರ ಫೇನ ಶ್ವೇತ ಗೀರ್ವಾಣ ವಾರಣಂ
ಮತ್ತೆ ವೈಖರಿಯಿಂದೆ ಜಗ್ಗಿ ಸೆಳೆವುದು, ಮರಂ
ಬಳ್ಳಿಯಾಗುತೆ ಬಳ್ಕುವಂತೆ.)

ರಘುಕುಲ ಖಮಣಿ
ಬಿಳಿಯಾನೆ ಸೊಂಡಿಲಂದದ ನೀಳ ತೋಳಿಂದೆ
ತುಡುಕಿದನು ಕಲ್ಪಭೂರುಹ ಸದೃಶ ಚಾಪಮಂ
ಸೀತಾಫಲದ ಬಯಕೆಯಿಂದೆ. ಬಾಗಿದುದು ಬಿಲ್,
ಹಂಬಿನೋಲ್. ಹೆದೆ ಏರಿದುದು. ಪೂಡಿ ಬಾಣಮಂ
ಸೆಳೆಯುತಿರೆ ಕಿವಿಯನ್ನೆಗಂ, ಕರ್ಬು ಮುರಿವಂತೆ
ಮುರಿದುದಾ ಹರನ ಧನು ತಾಂ ಸಿಡಿಲ ಸದ್ದೊದರಿ.
ಜಾನಕಿಯ ಸುಖದಕ್ಷಿಯಿಂದಿಕ್ಷುರಸಧಾರೆ
ಸೋರ್ದುದಯ್. ಹರ್ಷವೀಚಿಗಳವ್ವಳಿಸಿದವೋಲ್
ಘೋಷಿಸಿತು ಘೇ ರವದೊಳಾ ನೆರೆದ ನರಶರಧಿ.
ಬಿಡದೆ ಪೂವಳೆ ಬಿಳ್ದುದಾಲಿಕಲ್ ಕರೆವಂತೆ,
ತರತರದ ಪರಿಮಳದ ಮೇಣ್ ವಿವಿಧ ವರ್ಣದಾ
ವರ್ಷ ಶೈಲಿಯಲಿ! ಹರ್ಷಾಶ್ರು ಸುರಿಯುತಿರೆ, ಜನಕಂ
ತಡೆಯಲಾರದೆ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವ ಮಧುರ ಸುಖಕೆ
ಋಷಿಪದಕೆ ಮಣಿದಂ, ಕೃತಜ್ಞತಾಭಾರದಿಂ
ಬಾಗಿ. ಹುಟ್ಟಿಯನುಳಿದ ಹೆಜ್ಜೇನ ಹುಳುಹಿಂಡು
ದಟ್ಟಯಿಸಿ ಮೊರೆವಂತಿರಿರ್ದ ಜನ ಸಂದಣಿಯ
ನಡುವೆ ನಡೆದಪ್ಪಿದನು ರಘುಕುಲೋದ್ದೀಪನಂ,
ತನ್ನಿಷ್ಟದೇವತೆಯನಾಲಿಂಗಿಪಂತೆವೋಲ್.
ಅನಿತರೊಳ್, ಸಂಭ್ರಮಿತ ಸಖಿಯರ ನಡುವೆ, ಸೀತೆ ತಾಂ

ಕರದೊಳ್ ವಿಜಯಮಾಲೆಯಂ ಪಿಡಿದು, ಮೋಹಿನಿಯೊ
ತ್ರೈಭುವನ ರತಿಯೊ ವೈಯಾರ ಸುಂದರಿಯೊ ಮೇಣ್
ತುಹಿನ ಗಿರಿಶಿವ ಶಿರದ ಮಾನಸ ಸರೋವರದಿ
ಸಂಭವಿಸಿ ವನದೇವಿಯರ ಸೇವೆಯೊಳ್ ಸಂದು
ಮುಂಬರಿದು ಸಾಗರನನಪ್ಪುವಾ ತವಕದಿಂ
ಪ್ರವಹಿಪಾ ಜಾಹ್ನವಿಯ ಹೊನಲೊ ಹೇಳೆಂಬಿನಂ
ಹರಿದು ಬಂದಳು ರಾಮ ಮನ್ಮಥ ಶರಧಿತಟಿಗೆ.
ಪೊಣ್ಮುತಿರೆ ಸುಖರಸದ ಮಧುರ ಮಂಗಳ ಗೀತೆ
ವಾದ್ಯ ವೈವಿಧ್ಯ ವಿದ್ಯಾಶ್ರುತಿಯು ನಣ್ಪೆಂದೆ,
ರಾಮಂಗೆ ಮಾಲೆಸೂಡಿದಳೊ ಸೀತಾ ಕನ್ಯೆ,
ಭೂರಮೆ ಸಮುದ್ರಂಗೆ ಬೆಳ್ದೆರೆಗಳಂ ಕೋದು
ಪೂದಂಡೆವೋಲ್ ಗೈದ ಬಾಸ್ಮೊರೆಯ ದಾಮಮಂ
ಹಾಯ್ಕಿದಳೆನಲ್ಕೆ !
ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮುನಿವರಂ
ಸಮ್ಮತಿಸೆ, ಮಿಥಿಳೇಂದ್ರನಾಜ್ಞೆಯಿಂತಾಳುಗಳ್
ಸಾಕೇತಪುರಿಗೆಯ್ದಿದರ್, ಮೂರಿರುಳ್ ಮೂರ್ಪಗಲ್
ನಿಲ್ಲದೆ ಪಯಣಗೈದು. ಸುತರಾಗಮನ ಚಿಂತೆ
ಮಸಗಿರ್ದ ದಶರಥಗೆ ಬಿನ್ನೈಸಿದರ್ ಶುಭದ
ವಾರ್ತೆಯಂ. ಕಡಲುಕ್ಕುವಂತುಕ್ಕಿತು ಅಯೋಧ್ಯೆ.
ಸಂತಸಕೆ ತಡಿಯಿಲ್ಲದಾದಳಾ ಕೌಸಲ್ಯೆ
ಮಗನಭ್ಯುದಯಕೆ : ನೆನೆದಳು ಬಗೆಯಲಂಪೇರೆ
ಚೆಲ್ವಿನೊಲ್ವಿನ ಸೊಸೆಯ ಗುಣಶೀಲರೂಪಮಂ,
ಮಗನ ಮಂಗಳ ಮೂರ್ತಿಯೆಡೆಯಲ್ಲಿ ! ಪಡೆವೆರಸಿ,
ಪರಿವಾರದೊಡನೆ, ಮಕ್ಕಳ್ ಕೂಡಿ ಮಹಿಷಿಯರ್
ಗುರು ಮಂತ್ರಿ ಬಂಧು ಬಾಂಧವ ಮುಖ್ಯಪೌರರುಂ
ಬರಲೊಡನೆ, ದಶರಥಂ ತಾನೆಯ್ದಿದನು ಮಿಥಿಳೆಯಂ
ನಾಲ್ಕೆ ದಿನಮಣಿ ಮುಳುಗುವನಿತರಲಿ. ಬೀಗರಂ
ವಿಭವದೊಳಿದಿರ್ಗೊಂಡು ಸಂಭ್ರಮಿಸಿತಯ್ ಮಿಥಿಳೆ.

ನಿಮಿವಂಶಜರ ಕೂಡೆ ಕೊಳುಕೊಡೆ ರವಿಕುಲರ್ಗೆ
ಪಣೆಗೆ ತಿಲಕಂ ಬಂದ ತೆರನಾದುದೆಂಬಂತೆ
ಸಮನಿಸಿತು ಮದುವೆ ಸೀತಾರಾಮರಿಗೆ. ಭೂಮಿ
ನಲಿದತ್ತು. ಸೊಗಸಿದುದು ದೇಶದೇಶದ ಜನಂ.
ಸಂಭ್ರಮಕೆ ಸಂಭ್ರಮವೆ ಸಂಘಟಿಸಿತೆಂಬಂತೆ,
ಕಲ್‌ಸಕ್ಕರೆಗೆ ಜೇನು ಸೋರ್ದಂತೆ, ನೆಲದೆರೆಯು
ಜನಕ ರಾಜನ ಹೃದಯದಿಂಗಿತಕೆ ಮನಮೊಪ್ಪಿ
ಸೌಮಿತ್ರಿಯೂರ್ಮಿಳೆಯನೊಪ್ಪಿದನ್, ಹೂಗೆಲಸಿ
ಸುಗ್ಗಿ ಮೊಗ್ಗನ್ನಪ್ಪವಂತೆ. ಶತ್ರುಘ್ನಂಗೆ, ಕೇಳ್,
ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ ತಾನಾದಳೊಲ್ಮೆವೆಂಡಿತಿ. ಕೈಕೆ ತಾಂ
ಮಾಂಡವಿಯನೆರ್ದೆಯನ್ನಳಂ ಪಡೆದಳೈ ತನ್ನ
ಸುಂದರ ತನೂಜ ಭರತಂಗೆ.
ಇಂತೊಚ್ಚತಂ
ಪಗಲೇಳುಮಿರುಳೇಳುಮೆಸೆದತ್ತು ಬಿರ್ದಿನೊಸಗೆ,
ಬರ್ದಿಲರೂರಂ ಸೂರೆಗೊಳ್ವಂತೆ. ತರುವಾಯಮಾ
ಮಿಥಿಳೆಯಿಂ ಸಾಕೇತಪುರಕೆ ನಡೆದುದು ಮದುವೆಯಾ
ದಿಬ್ಬಣದ ಮೆರವಣಿಗೆ. ಹೇಳಲದನೇನೆಂಬೆ?
ನೆಲದರಸರಿರ್ವರ ಸಿರಿಗಳೊಂದುಗೂಡಿದೊಡೆ
ಶಿವಸಖ ಕುಬೇರಂ ಪುರಂದರಗೆ ಕೈಗೊಟ್ಟು
ಅಮರೆಯಿಂದಲಕೆವಯಣಂ ನಡೆವೊಲಾಯ್ತಲಾ
ಮರುದಿಬ್ಬಣದ ಮೆರವಣಿಗೆ ಜಾತ್ರೆ.
ಪಟ್ಟೆಮುಡಿ
ತೇರಾನೆ ರನ್ನಗಂಬಳಿ ಗೋವು ಕಾಲಾಳು
ಮುತ್ತು ಪವಳಂ ತೊತ್ತು ಮೊದಲಪ್ಪ ತರತರಂ
ಸಿರಿಯ ಬಳುವಳಿವೊತ್ತು, ಜನಕನೃಪನಂ ಮರಳಿ
ಮಿಥಿಳಾ ಪುರಿಗೆ ಬೀಳುಕೊಟ್ಟು, ದೊರೆವಟ್ಟೆಯಂ
ಪಿಡಿದು ಮಂಗಳವರೆಯ ನಾದಕ್ಕೆ ನಡೆನಡೆಯೆ
ನಿಡುವೊಸಗೆ, ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ತೋರ್ದುವುತ್ಪಾತ ತತಿ:

ಶಕುನಿ ಚೀರಿದುವು ದುಶ್ಶಕುನನಂ ; ಜನಕೆ ಕಣ್
ಕಂಪಿಸಿತು ; ಕುದುರೆ ಕೆನೆದುವು ರೋದಿಪಂದದಲಿ.
ಬೆದರುತಿರೆ ದಶರಥಂ, ಬೀಸತೊಡಗಿತು ಗಾಳಿ
ಬಿರುಸಾಗಿ. ಭೂಮಿಯದಿರಿತು. ಪಣ್ಣಿಡಿದ ಮರಂ
ತಿರೆಗುರುಳಿದುವು ಲಕ್ಕಲೆಕ್ಕದಲಿ. ನುಂಗಿದುದು
ಕೃಷ್ಣ ಜಲಧರರಾಹು ರವಿಯುಂ. ಚತುರ್ದಿಕ್ಕುಗಳ್
ಕಳ್ತಲೆಯ ಕಾಡಿಗೆಯ ಮೆತ್ತಿಸಿಂಪಲ್ಲಾದುವಯ್.
ರೋಷಭೀಷಣವಾಯ್ತು ಸಿಡಿಲುಮಿಂಚಿಟ್ಟಳಂ
ಕರ್ಧೂಳಿ ಬೊಮ್ಮಮುಂ ಪರ್ವಿ. ಮೈ ಮರೆಯುತಿರೆ
ಸೇನೆ, ಸಂಮ್ಮೋಹ ಭಸ್ಮವನೆರಚಿದರೆಸಲ್ಕೆ,
ಕಾಣಿಸಿತ್ತದ್ಭುತಂ ದಶರಥ ದೊರೆಯ ಕಣ್ಗೆ :
ಕಾರ್ಗೆ ಕಾಯಂ ಮೂಡಿದಂತೆ ಮೂಡಿತು ಮುಂದೆ
ಭೃಗುವಂಶಿ ಜಮದಗ್ನಿತನಯ ಭೈರವ ಮೂರ್ತಿ,
ಕಂಡರ್ಗೆ ಒರ್ದುಕು ಕಳವಳಿಸೆ. ಕಾಲಾಗ್ನಿಯೊಳ್
ಮುಳುಗುತೆ ಹದಂಗೊಂಡ ಕಾಳಾಹಿಸಂಕುಲಂ
ಜೋಲ್ವಂತೆ ಜೋಲ್ದುವು ಜಟಾಳಿ. ಭೀಷ್ಮತೆವೆತ್ತು
ರಂಜಿಸಿತು ಹೆಗಲಿನೊಳ್ ಕೆಂಗೊಡಲಿ. ಕೈಗಳಲಿ
ಮಿಂಚಿದುವು ವಿಷ್ಣುಕೋದಂಡ ಬಾಣಾಳಿಗಳ್,
ಕಣ್ಗಿರಿಯುವಂತೆ. ಬೆಚ್ಚಿರೆ ಸೈನ್ಯ ಸರ್ವಮುಂ,
ಶ್ರೀರಾಮನೊರ್ವನೆಯೆ ತನ್ನೊಸಗೆದೇರಿಳಿದು
ನಡೆದಂ ಶರತ್ಕಾಲ ಸುಪ್ರಸನ್ನತೆಯಂತೆವೋಲ್,
ಕೊಡಲಿಗೊರವನ ಕಡುಪಿನೆಡೆಗೆ. ತವಿದುದೊ ಗಾಳಿ.
ಪರಿದುದೊ ಮುಗಿಲ್ ಕೂಡೆ. ಪರಶುರಾಮನ ಮೊಗಕೆ
ಮಲರಿದುದೊ ಮುಗುಳುನಗೆ! ಬಾಲ್ಯದ ಸರಲ ಶಾಂತಿ
ಸೌಂದರ್ಯಗಳ್ಗೆ ಸೋಲದರೊಳರೆ ಲೋಕದೊಳೆನಲ್
ರಾಮಂಗೆ ತಾಂ ಮೆಚ್ಚುಗೊಟ್ಟನು ವಿಷ್ಣುಚಾಪಮಂ
ಜಮದಗ್ನಿಸೂನು, ಲೋಕಂ ನಿನ್ನಿಂದಮಾವಗಂ
ನಿರ್ವಿಘ್ನಮಕ್ಕೆಂದು ಪರಸಿ. ಸುಡಲೆಂದು ಕಿಡಿ ತಾಂ

ಬರಲೊಡಂ ಪಿಡಿಯಲದೆ ಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಬಡತನಂ
ಪೋಪಂತೆ ಪೋದನಾ ಪರಶುರಾಮಂ. ದಶರಥಂ
ಪಿರಿಯ ಮಗನಂ ತಬ್ಬಿ ಮೂಸಿದನು ಮಂಡೆಯಂ,
ಬಗೆಯಲಂಪಿಂಗೆ ಕಣ್ ತೊಯ್ವಿನಂ. ಒಸಗೆ ನಡೆದುದು.
ಮುಂದೆ ಸಾಕೇತಪುರಕಾಗಿ. ಪನ್ನೀರಿರ್ಪಿನಿಂ
ತಣ್ಣಸಂ ಬಂಡೆದಿರ್ದು ನಲ್‌ಗಂಪುವೆತ್ತಲರ
ಹರಹಿಂದೆ ಮೇಣ್ ತೋರಣಪಸುರ್ಪಿಂದೆ ಸಿಂಗರಂ
ಬಡೆದಿರ್ದ ಬೀದಿಗಳಲೆಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯುಂ ಕಿಕ್ಕಿರಿದ
ಮಂದಿ, ಬದ್ದವಣದಿಂ ಮೇಣ್ ಸುಸ್ವರಸ್ವಾಗತದ
ಸಂಗೀತದಿಂ, ವಧೂವರರನಿದಿರ್ಗೊಂಡುದಯ್,
ಶಶಿಯುದಯಸಮಯಾಬ್ಧಿ ವಾಹಿನಿಯನಾಲಿಂಗಿಪೋಲ್.

ಸಂಚಿಕೆ ೩

ಮಮತೆಯ ಸುಳಿ ಮಂಥರೆ

(ಪೆಣ್ಣೊಲಿದ ನಲ್ಲನಿರೆ, ಗಂಡೊಲಿದ ನಲ್ಲೆಯಿರೆ,
ಸಿರಿಬಾಳ್ತೆ ಸಿಂಗಾರಸೊಗಕೆ ಹೊಯ್‌ಕೈಯಿಹುದೆ ಪೇಳ್
ಬದುಕಿನಲಿ?) ಲಲಿತೆ, ಓ ಮದನಮೋಹಿನಿ ರತಿಯೆ,
ನಿನ್ನಾದಿ ತಾರುಣ್ಯ ಕಾಲದಾರಂಭಮಂ
ಪೊಸಕೆಂದು ಪೊಸವೊಲ್ಮೆ ವೇಟಂ ತಗುಳ್ದಂದು
ನೀಂ ಮದನನಧರಕ್ಕೆ ಮುತ್ತೊತ್ತಿದಾ ಇಂಪೆ
ತಾನಾವಗಂ ಮರಳಿಮರಳಿ ಮಲರುತೆ ಚಿರಂ
ಸೊಗವೀವುದಲ್ತೆ ನವ ನಿಖಿಲ ದಂಪತಿಗಳ್ಗೆ?
ತಿಂಗಳ್ಗೆ ತ್ರೇನೆಯೊಲಿವಂತೆ ಸೀತಾಕಾಂತೆ
ತೇಲಾಡಿದಳು ತನ್ನ ರಮಣನಾನಂದಕ್ಕೆ
ತನ್ನೆಲ್ಲಮಂ ನಲಿದು ನೈವೇದ್ಯಮಂ ನೀಡಿ,
ತನ್ನತನವನೆ ಸೊನ್ನೆ ಮಾಡಿ. ತಾನೊಲಿದಂಗೆ
ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರಂಗಿಷ್ಟಮೂರ್ತಿಗಾದರ್ಶಕ್ಕೆ ಪೇಳ್
ಪ್ರಾಣಾರ್ಪಣಂ ಗೈವ ಸೊಗದಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಸೊಗಂ
ತಾನೊಳದೆ? ಪೋ! ಸಗ್ಗಕೇಂ ಕೋಡುಂಟೆ ಬೇರೆ?
ಶ್ರೀರಾಮಪ್ರೇಮದೊಳೆ ಕಂಡಳ್ ಜನಕಜಾತೆ
ಜೀವನದ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥಮಂ, ಮೇಣಖಿಳ
ಸೃಷ್ಟಿಲೀಲಾ ಮಹೋದ್ದೇಶಮಂ. ಬರಿದಲಾ
ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯಮಿನಿಯನ ಚೆಲ್ವುವೆರಸದಿರ್ಪಾ
ಪೆಣ್ಗೆ! ತನ್ನಿನಿಯನಾನನ ಸರೋವರಜಲದಿ
ಮಲರುತಿಹವಲ್ತೆ ತಾವರೆ ನೇಸರುದಯದಲಿ?
ಚಲಿಸುತಿಹವಲ್ತೆ ಮೀಂಗಳದೊ ತಾವರೆಯೆಸಳ
ನಡುವೆ? ಝೋಂಕರಿಸದೆಯೆ ತೇರೈಸುತಿಹವಲ್ತೆ

ಕರಿದುಂಬಿವಿಂಡು ? ತ್ರೈಭುವನ ಸೌಂದರ್ಯಕಾ
ಮುಖಮುದೆ ಮುಕುರಮಲ್ತೆ ?—ವೈದೇಹಿಯಿರಲಿಂತು
ರಘುರಾಮಚಂದ್ರನಿನಿಯಳ ಜೀವದೀವಿಗೆಗೆ
ತೈಲಮುಂ ಕಾಂತಿಯುಂ ತಾನಾಗಿ ರಸವಾಹದೊಳ್
ತೇಲುತಿರ್ದನು ತನ್ನ ತಾಯ್‌ತಂದೆಯುಗ್ರೊಂದು
ಬಾಳ್‌ದೋಣಿಯಂತೆವೋಲ್. ತಿರೆಮುಗಳ ಚೆಲುವಲರ
ಬಂಡಿಡಿದ ಬಟ್ಟಲಂ ಪೀರ್ದನೆರ್ದೆತುಟಿಯಿಂದೆ
ತಣಿವಿಸಂ ತನ್ನಾತ್ಮತೃಷ್ಣೆ. ಕಣ್ಣೆವೆಯಿಡದೆ
ನೋಡಿದನು ಶೃಂಗಾರ ಸಾರ ಸಂಪೂರ್ಣೆಯಂ :
ದಂತ ಸುಸ್ನಿಗ್ಧ ಕಾಂತಿಯ ತನುರುಚಿರ ಕಾಂತೆ
ಕಮ್ಮನೆಯ ಬಿಸಿಯ ನೀರಂ ಮಿಂದು ಕೆಂಪೇರ್ದು,
ಬಾನ ಬಣ್ಣದ ತಿಳಿಯ ನೀಲಿಯ ದಳಿಂಬಮಂ
ನಿರಿಯುಟ್ಟು, ಪೊರವಾರ್ಗಳೆಲ್ಲೆಯಂ ದಾಂಟಿ ಮುಡಿ
ಸೋರ್ವಂತೆ ಕರ್ಪುಗುವ ಧಮ್ಮಿಲ್ಲಮಂ ಬಿರ್ಚಿ
ನೇಲ್ಗೆದರಿ ಮೆರೆಯೆ, ನೋಡಿದನು ಕಣ್ಣೆವೆಯಿಡದೆ
ಸೌಂದರ್ಯಸುಖದಿಂ ಸಮಾಧಿ ದೊರೆಕೊಂಡನೋಲ್ !
ನಲಿಯುವನ್ ನೋಡಿ ಕಣ್ದುಂಬಿ. ದನಿಯಂ ಕೇಳ್ದು
ಸವಿಯುವನ್. ಪುಳಕಿಸುವನೆರ್ದೆಮೆಯ್ಯು ಸೋಂಕಿಂಗೆ
ಹರವಸತೆವೆತ್ತು. ಕಾಲ್ಗೆಜ್ಜೆ ನೇವುರ ಬಳೆಯ
ಹೊನ್ನೊಡವುಗಳ ಕಿಂಕಿಣಿಗೆ, ಚಾತಕಂ ಮುಳೆಗೆ
ಹಾರ್ವಂತೆ, ಹಾರಿದಪನಾಲಿಸಿ ಮರಳಿಮುರಳಿ
ದನಿಯನಾಕರ್ಣಿಸಲ್ಕಾಟಿಸುತ್ತೆ. ಧರಣಿಜೆಯ
ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಮಂ ಪ್ರೀತಿಸಿದವೋಲೆ ಸೀತೆಯಾ
ಸುಂದರ ಶರೀರಮಂ ಪ್ರೀತಿಸಿದನಾ ರಾಮನೆನೆ
ದೇಹಾತ್ಮ ಭೇದಮಂ ಪೇಳ್ ಮಿಥ್ಯೆಗೊಳಿಸದೆ ರಸದ
ದೃಷ್ಟಿ. ಕಾಯಕೆ ಕಣ್ಗಳೆರಡಿರ್ಪ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ
ದ್ವೈತಮಿರ್ದುದು ಸೀತೆರಾಮರೊಳಗದ್ವೈತಿ
ತಾನಾಗಿ !(ಕಣ್ಗಳೆರಡಾದರೇನೊಂದಲ್ತೆ ಪೇಳ್

ದೃಷ್ಟಿ ತಾಂ? ಮೆಯ್ಗಳೆರಡಾದಡೇನೊಲಿದರ್ಗೆ
ಬಾಳ್ವೆಯೊಂದಲ್ತೆ?)
ಸೀತಾರಾಮರಿರಲಿಂತು
ಸೊಗದ ಪಾಲ್ಜೇನಿನೊಳ್ ತೇಲ್ದು ಬಾಳ್ದೋಣಿಯಂ,
ಭೋಂಕನೆಯೆ ಮಂಥರೆಯ ಮಮತೆಯ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ
ರಸದ್ರೋಹಮುಳ್ದುದಯ್. ಸುಖನೌಕೆ ಮುಳುಗಲಾ
ನೌಕೆಯಂ ಮುಳುಗಿಸಿದ ಸುಳಿಯೆ ಸುಟ್ಟುರೆಯಾಗಿ
ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಪಿ ಬಾನ್ಗೆ ಬೀಸಿದುದು ಸುಖಿಗಳಂ
ಜನಕಜಾ ರಘುಜಾತರಂ. ಕಡೆಯದೆಯೆ ಕೇಳ್ ಬೆಣ್ಣೆ
ಹೊಮ್ಮುವುದೆ? ಮೂಡುತಿರ್ದುವೆ ಮಹಾರತ್ನಗಳ್, ಪೇಳ್,
ಮಥಿಸದಿರೆ ಮಂಥರೆಯ ವಾಸುಕಿಮಹಾಮಮತೆ ತಾಂ
ಕೈಕೆ ಮನ್ದರದಿಂದಮಾ ತ್ರೇತಾ ಸಮುದ್ರಮಂ?
ಪೆಳರ್ದುದು ಅಯೋಧ್ಯೆ ವಿಸ್ಮಯ ಭಯಾಶ್ಚರ್ಯದಿಂ
ತಾನೊಂದಿರುಳ್‌ರ್ಇಲ್ ತುಂಬಿದಾಗಸದೊಳೊರ್ಮ್ಮೊದಲೆ
ದೀಪ್ತಮಂ ದೀರ್ಘ ಲಾಂಗೂಲ ಕೇಶಾನ್ವಿತಮುಮಂ
ಕಂಡು ಮಹದುಲ್ಕೆಯಂ. ಕರ್ದಿಂಗಳಾಗಸದ
ಕರ್ಮಣಿಯ ಕುಟ್ಟಿಮದಿ ಕೆದರಿರ್ದ ಪೂಗಳಂ
ಗುಡಿಸಲೆಂದಿರುಳವೆಣ್ ಕೈಲಾಂತು ನಿಡುನೀಳ್ದ
ಕೆಂಗೆಂಡದುರಿಯ ಸಮ್ಮಾರ್ಜನಿಯೊ, ಪೊಳ್ತಿಳಿಯೆ
ಕಳ್ತಲೆಯ ದಾರಿನಡೆಯಲನಂತ ಯಾತ್ರಿಕಂ,
ಕಾಲಪುರುಷಂ, ಪಿಡಿದ ಪೊಂಜೊ ತಾಂ ಪೇಳೆಂಬಿನಂ
ನೆತ್ತರುರಿಗೂದಲಂ ಬೀಸಿ ರಂಜಿಸುತಿರ್ದ
ಭೀಷ್ಮ ಭೀಷಣ ಧೂಮಕೇತುಗೆ ಜನಂ ಬೆರ್ಚಿ
ನರಳ್ದುದಕಟಾ ಕೋಸಲಕೆ ಕೇಡಪ್ಪುದೆಂದಳ್ಕಿ.
ಆ ಭಯಂಕರ ಗಗನಶಕುನಮಂ ನೋಡಿ, ದೊರೆ
ದಶರಥಂ ತನ್ನ ಕೊನೆಗದೆ ಬಾನ್‌ಬರೆಪಮೆಂದು
ಬಗೆದು, ಪಿರಿಯಂಗೆ ರಾಮಂಗೆ ಪಟ್ಟಂಗಟ್ಟಿ
ಬೇಗದಿಂದಿರದೆ ತಾಂ ಪಾರಲೌಕಿಕದೆಡೆಗೆ

ತನ್ನಾತ್ಮಮಂ ತಿರುಗಿಸಲ್ಕೆಳಸಿ, ಸಚಿವರಂ
ಗುರುಗಳಂ ಪ್ರಜೆಗಳಂ ಕರೆದೋದನಿಂತುಟಾ
ತನ್ನಿಷ್ಟಮಂ :
"ಕೋಸಲ ಹಿತ ಕ್ಷೇಮ ಚಿಂತಕರೆ,
ಪೋದಿರುಳ್ ಬಾನಿನೊಳ್ ಬಿದಿ ಬರೆದುದೋದಿದೆನ್,
ನಕ್ಷತ್ರಲೇಖನಿಯ ದಿವ್ಯಾಗ್ನಿ ಲಿಖಿತಮಂ.
ಪ್ರಾಕೃತ ಘಟನೆಗಳ್ಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಕಾರಣದಂತೆ
ದೇವಕಾರಣಮಿರ್ಪುದೆಂದು ಗುರು ಕಲಿಸಿದನ್
ನನಗೆ. ರವಿಕುಲನೃಪರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಭಾರಮಂ
ಪೆರತು ಮುಡುಹಿಂಗಿಟ್ಟು ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಾಟಿಸುತೆ
ಪೇಳ್ವೆನಾಲಿಪುದು ತಾಳ್ಮೆಯ ಮನಃಪ್ರೀತಿಯಿಂ :
ತನ್ನ ಮಗನಂ ತಾನೆ ಹೊಗಳಿದೊಡೆ ಒಲವರಂ
ಪಿತೃಗೆಂಬರ್. ಆದೊಡಂ ಗುಣಕೆ ಮಚ್ಚರಮೇಕೆ?
ಶ್ರೀರಾಮನಾಹ್ಲಾದ ರೂಪಿ. ಔದಾರ್ಯ ನಿಧಿ.
ನಿರಸೂಯೆಯಿಂ ಸರ್ವರನುರಾಗ ಭಾಜನಂ.
ಕಲಿ. ಮತ್ಸರವಿದೂರನತ್ಯಂತ ಶಾಂತಿಖನಿ.
ಪ್ರಿಯಭಾಷಿ. ಹಿತಸಖಂ. ಮಿತಮಾರ್ಗಿ. ಧೀವಶಿ.
ನಗುಮೊಗದ ಸಂಯಮಿ. ಕೃತಜ್ಞತಾ ಮೂರ್ತಿ. ಮೇಣ್
ಜ್ಞಾನಿ. ಸಜ್ಜನಪ್ರೇಮಿ. ಸೂಕ್ಷ್ಮಮತಿ. ಪಂಡಿತಂ.
ಶ್ರುತಿವಿದಂ ; ಸುವಿಚಾರಿ ; ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಜಾಪ್ರೇಮಿ !
ಸುಸ್ಥಿರಂ ; ಸಂಬುದ್ಧ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಮಹೇಶ್ವರಂ !
ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ವಿದ್ಯಾಪ್ರವೀಣ ರಣಪಂಡಿತಂ.
ನವನವೋನ್ಮೇಷಿತಂ ನಿತ್ಯ ಚಿರನೂತನಂ
ರಸದರ್ಶನಾಸ್ವಾದನಂ ಗೈವ ಸಹಜ ಕವಿ.
ಶ್ರುತಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಕಾವ್ಯ ರಸಋಷಿ ; ಯೋಗಿ. ಕೇಳಿಮಾ
ರಾಮನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ನನ್ನೀ ಕಿರೀಟಮಂ
ಧರಿಸುವ ಸಮರ್ಥರಂ ಕಾಣೆನಾಂ. ಪಿರಿಯವನ
ಪೆಗಲೊಳೀ ಪೊಣಪಿಯಂ ಪೊರೆಯಿಳುಹಿ, ತಪಮಿರ್ದು

ಪೊರೆವೆನೆನ್ನಿಮ್ಮ ಕುಲದ ಮರ್ಯಾದೆಯಂ.”!
ಕೇಳ್ದಿತಾ
ನೆರವಿ, ಮಳೆಮೋಡಮಂ ಕಾಣುವ ನವಿಲ್‌ಗಳೋಲ್,
ವೇಪಿಸೆ ಸಭಾಸ್ಥಾನ ಮಂಟಪಂ. ಪೌರರಂ
ಭಿನ್ನಮತಮಿಲ್ಲದೆಯೆ ಕರಪುಟಾಂಜಲಿಯೆತ್ತಿ
ಸರ್ವರೊಮ್ಮನದಿಂದೆ ಜಯಘೋಷಗೈದರಂ
ರಾಜನಭಿವಂದಿಸಿ, ವಸಿಷ್ಠಾದಿ ಗುರುಗಳಂ
ಕುರಿತೊರೆದನಣಿಗೆಯ್ಯಲಭಿಷೇಕದುತ್ಸವಕೆ
ರವಿವಂಶ ರಾಜಾರ್ಹಮಾದಖಿಲ ಪರಿಕರಗಳಂ.
ಪುಣ್ಯಪ್ರಸೂನಮಯ ಶುಕ್ಲದಾಮಮಂ ಬಿಡಿದು
ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆತಂದುದಾ ಚೈತ್ರಮಾಸಂ !
ಪೊನ್, ಬೆಳ್ಳಿ, ಧನಧಾನ್ಯ, ಮುತ್ತುರತ್ನದ ರಾಸಿ,
ಬೆಳ್ಗನೆಯರಳದಂಡೆ, ಬೆಳ್ಗೊಡೆ, ಅರಳ್, ಜೇನ್,
ನೂತನ ದುಕೂಲಗಳ್, ಸ್ಯಂದನಂಗಳ್, ನಿಖಿಲ
ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ್, ಕುದುರೆ ತೇರಾನೆ ಕಾಲಾಳ್,
ಹೊಂಗೊಂಬೆಸೆವ ಗೋವುಗೂಳಿಗಳ್, ಬಿಳಿಚವರಿ,
ಪುಲಿದೊಗಲ್, ಪಾಲ್, ಮೊಸರ್, ಗಂಗನೀರ್, ಕಡಲನೀರ್,
ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿ ಮಂಗಳದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ
ನಾನಾ ಸುಖದ ಶುಭದ ಸಂಪದದ ಸಂಬರಂ
ಸಮನಿಸಿತು ತುಂಬುವೋಲ್ ಕೋಸಲ ರಾಜಧಾನಿ.
ಮರುದಿನಂ, ಪೊಂಗದಿರ್‌ಚವರಿಯಂ ಬೀಸಿ ರವಿ
ಮೂಡಣದ್ರಿಯನೇರಿ ಬರ್ಪನಿತರೊಳೆ, ನಗರಿ
ರಾಜಿಸಿತು ಹಸುರು ತೋರಣಗಳಿಂ, ಹೂಮಳೆಯ
ಚೆಲ್ವಿನಿಂ, ಕಂಪಿಡಿದ ತಣ್ಣೀರ್ಗಳಿಂ ನಾಂದ
ಕಮ್ಮನೆಯ ನೆಲಗಳಿಂ ಪಟ್ಟೋತ್ಸವಕೆ ಸಮೆದ
ಚಿತ್ತರದ ಕಲ್ಯಾಣಮಂಟಪಂ ತಾನೆಂಬವೋಲ್.
ನೆಯ್ದಾಳುತಿದೆ ಜಗವನೊಂದತಿ ವಿರಾಣ್ಮನಂ,
ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿಸೂಕ್ಷ್ಮತಂತ್ರದಿ ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿಯುಂ

ಜೀವಿಗಳ್ಗಿಚ್ಛೆಯಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಭಾವಮಂ
ನೀಡಿ. ಮಂಥರೆ ಸೀತೆ ರಾಮ ರಾವಣರೆಲ್ಲರುಂ
ಸೂತ್ರಗೊಂಬೆಗಳಲ್ತೆ ಆ ವಿಧಿಯ ಹಸ್ತದಲಿ?
ಮಥಿಸಿದುದು ದಶಶಿರನ ವಿಧಿ ಮಂಥರೆಯ ಮನದಿ
ತನ್ನ ತಂತ್ರದ ಕೃತಿಯನಾ ಇರುಳ್ ಕನಸಿದಲಿ:
ಮುದುಕಿಯಾದಾ ಕೈಕೆ ಭರತನಂ ಕೈವಿಡಿದು
ಮರುಧರೆಯನಲೆಯುತಿರ್ದಳ್ ವಿಧವೆಯೋಲ್. ಕುಜ್ಜೆ
ಕರೆದೊಡಂ ಕಿವಿಗೊಡದೆ, ಮಗನೊಡನೆ ಕಿರಿರಾಣಿ
ಮುಂದು ಮುಂದೆಯ್ದುತಿರೆ, ಬೈಗುಗಳ್ತಲೆಯಿಳಿದು
ನುಂಗಿದತ್ತಿರ್ವರಂ. ತೊಳ ತೊಳಲಿ ನೀರಡಸಿ
ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟು ನಿಡುವೊರಲಿ ಗೂನಿ ತಾಂ
ಕೆಡೆದಳಾ ಮರಳುಗಾವಲಿಯಿಳೆಗೆ, ರಾಮನಂ
ಕರೆಕರೆದು ನಿಡುಸರದೊಳಾಕ್ರಂದಿಸುತೆ ಕೂಗಿ.
ಕ್ರೂರ ದುಃಸ್ವಪ್ನ ಜೀಡನ ಪೀಡನೆಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ
ನಡುನಡುಗುತೊದ್ದಾಡಿದತ್ತು ಮಂಥರೆಯೊಡಲ್,
ಬಲೆಗೆ ಬಿಳ್ದೊಂದು ಪುಳುವಂತೆ. ಹಾಸಗೆ ಕೆದರೆ
ಕುಳ್ತಳ್ ಧಿಗಿಲ್ಲೆಂದು. ಬಡಿದುದು ಭಯಗ್ರಹಂ
ಮಂಥರೆಗೆ. ಕೇಡದೇನಂ ಸ್ವಪ್ನ ಮಾಡಿದುದೊ
ತನಗೆನುತೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರೆ, ಕಿವಿಗೆವಂದುದಯ್
ನಲಿವ ಮಂಗಳವಾದ್ಯ ಸಂಭ್ರಮಂ.
ಸೋಜಿಗಕೆ
ಹೊರ ಹೊಂಟಳಾಲಯವನಾ ದಾಸಿ. ಬೆರಗೇರ್ದು
ನಡೆದು ಬಂದಳು ರಾಜಬೀದಿಯಲಿ. ಬರಬರುತೆ
ನೋಡಿದಳು ನಗರಶೃಂಗಾರಮಂ, ನಲಿದುಲಿವ
ಪುರಜನೋತ್ಸಾಹಮಂ: ಇಲ್ಲಿ ಜಲಸೇಚನಂ,
ಇಲ್ಲಿ ಹೊಸ ರಂಗೋಲಿ, ಮೇಣಿಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪುರದ
ಸಾರಣೆಯ ಕಂಪು. ನೋಡಲ್ಲಿ ಗುಡಿತೋರಣಂ.
ಅಲ್ಲಿ ಪೊಂಬಾವುಟಂ. ನಿಂತಿಹರು ಕಾಣಲ್ಲಿ

ದೀರ್ಘಾಸ್ತ್ರಿ ಕಟಿಬದ್ಧ ಸನ್ನದ್ಧ ಯೋದ್ಧರುಂ.
ಬೆಣ್ಣೆಯಂದದ ಸುಣ್ಣಮಂ ಬಳಿದ ದೇಗುಲಂ
ಕಾಣದೊ ಮನೋಹರಂ ತಲೆ ನಿಮಿರ್ದಿದೆ ಬಾನ್ಗೆ !
ಮತ್ತೆ, ನಡೆದಿವೆ ಕುದುರೆ ತೇರಾನೆ ಸಾಲ್ಗೊಂಡು,
ಪೊಂಗೆಲಸದೆಸಕದಿಂ ಮಿಂಚಿ. ಪರಿಯುತೆ ಮುಪ್ಪಿ
ನೋಟದಿಂ ನೋಟಕ್ಕೆ ಬೆಸಗೊಂಡೊಡನಿಬರುಂ
ವೈರೂಪ್ಯಮಂ ಕಂಡು, ಕಿನಿಸಿ, ಮುನಿದಕ್ಷಿಯಿಂ
ಪಳಿದು ಮುನ್‌ನಡೆಯೆ, ಮಂಥರೆ ಸಾರ್ದಳೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಸಂಭ್ರಮಂ ತುಳುತುಳುಕಿರ್ದ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಂಟಪಕೆ.
ಕಲಕಲ ನಿನಾದದಿಂ ತಾವರೆಯ ಪೂಗೊಳದ
ಜಲಪಕ್ಷಿ ಕುಲದಂತುಲಿಯುತಿರ್ದ ಚೆಲ್ವೆಣ್ಗಳೆಡೆ
ಕಣ್ಮಲರಸರಳಿ ರಾಮನ ದಾದಿ ನಗುತಿರಲ್
ಕೇಳ್ದಳಾಕೆಯನೊಸಗೆಯೇನೆಂದು. ತಿಳಿಯಲಾ
ಕಹಿಸನ್ನಿ, ರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಸನ್ನಿ,
ಹೃದಯವೊಡೆದಂತೆ ತತ್ತರಿಸಿ ಮಂಥರೆ ಕೂಡೆ
ನಡೆದೋಡಿದಳ್ ಕೈಕೆಯರಮನೆಗೆ. ಏದುತಿರೆ
ಸೇದೆಯಿಂದುದ್ವೇಗದಿಂ ಚೀರಿದಳ್ :
"ಓ ಕೈಕೆ,
ಮತಿಗೇಡಿ, ನಿರ್ಭಾಗ್ಯೆ, ಇನ್ನುಮೇನೀ ನಿದ್ದೆ
ನಿನಗೆ? ಮೇಲೇಳ್ ಏಳ್ : ಕೆಡೆದು ಬಿದ್ದಿದೆ ನಿನ್ನ
ಸಿರಿಗುಡಿಯ ಗೋಪುರಂ! ಹೊಂಗನಸು ಹುಡಿಯಾಯ್ತು!
ಬಯಲ ಸೇರ್ದುದು ಬಹುದಿನದ ಬಯಕೆ! ಕೆಟ್ಟೆ ನೀಂ!
ಕೆಟ್ಟೆ ನಾಂ! ಹಾ ಭರತ! ಭರತ! ಹಾ! ಎಲ್ಲಿಹಯ್ ?
ಎಲ್ಲಿಹೆಯೊ ಇಂದು? ಬಾ ಬೇಗಬಾ!" ಎಂದಳುತೆ,
ಕಿರಿರಾಣಿ ಬಳಿಸಾರ್ವ ಮುನ್ನಮೆ, ಪೊಸ್ತಿಲೆಡೆ
ದೊಪ್ಪೆಂದು ಸೈಗೆಡೆದಳುರುಳಿದಳು, ಪೇಳ್ವುದೇಂ
ಬಡಿಗೆ ಪೊಯ್ದಂತೆ! ನೆಗಹಿದಳು ಮಾಂಡವಿಯತ್ತೆ
ಭರತಧಾತ್ರಿಯನೊಡನೆ ಶಿಶಿರೋಪಚಾರಮಂ

ಮಾಡಿದಳ್. ಕಣ್ದೆರೆಯುತೆಳ್ದುರುತೆ, ಕನಿಕರದ
ನೋಟಮಂ ಬೀರಿ ಮಂಥರೆ ತನ್ನ ರಾಣಿಯಂ
ಬಿಗಿದಪ್ಪಿದಳ್ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಳುತ್ತೆ!
ಹೇಳವ್ವ,
ಏನಾದುದೆನೆ ಕೈಕೆ, ಭರತ ಭರತೆಂದೆಂದು
ಗದ್ಗದಿಸಿ ನುಡಿಯಲಾರದೆ ಮುದುಕಿ ಕೆಮ್ಮಿನಿರೆ,
ಮಗನಿಗೇನಾದುದೋ ಅಳಿದಿಹನೊ ಉಳಿದಿಹನೊ
ಎಂಬುವಾಶಂಕೆಯಿಂ ಕುದಿಯುತಳತೊಡಗಿದಳ್
ದಶರಥನ ರಾಣಿ. ನುಡಿಯಂ ತೊಡಗಿದಳ್ ಗೂನಿ:
"ಬೇಸಗೆಯ ಹೊಳೆಯಾದುದೌ, ಕೈಕೆ, ನಿನ್ನ ಸಿರಿಯುಂ
ನಿನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯದಂತೆ. ಬಂಡಸೀಂಟಿದ ಬಳಿಕಮಾ
ಬಂಡುಣಿಗೆ ಹೂವಿನ ಗೊಡವೆಯೇಕೆ? ಅಂತೆವೊಲ್
ದಶರಥಗೆ ನೀನಾದೆಯೌ. ಮಗಳೆ, ಪೇಳ್ವೆನಿದೊ
ದುರ್ವಾರ್ತೆಯಂ. ಕೇಳ್ವದಟು ನಿನಗಿಹುದೆ? ಅಯ್ಯೊ,
ವಂಚಕರ ಸಂಚಿನಿಂದೆಮ್ಮ ಭರತಂಗೀ ನೆಲಂ
ಪಳುವಾಯ್ತೆ? ನಾವಿರ್ದರಿರ್ದುಮೇಂ? ಪೇಳ್, ಮುಗ್ಧೆ!
ಸನ್ನಿಹಿತಮಾದೀ ವಿಪತ್ತನರಿತುಂ ಬರಿದೆ
ಕುಳಿತಿಹರೆ, ಮತಿಯಿರ್ಪ ಮಂದಿ? ನಿನಗರಿಯದೆಯೆ
ಮಸೆದಿಹರು ನಿನ್ನ ಕೊರಳಂ ಕೊಯ್ವ ಕತ್ತಿಯಂ!
ನಿನ್ನ ದುಃಖವೆ ದುಃಖಮೆನಗೆ; ಸುಖಮೆಯೆ ಸುಖಂ;
ಪೆರತಿಹುದೆ ಪೇಳಕ್ಕ? ದಶರಥಪ್ರೇಮಮುಂ
ಭಾಗ್ಯಕೆಣೆಯಿಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದ ನೀನಲ್ಪಮತಿ!
ಕೌರ್ಯದಲಿ ರಾಕ್ಷಸರ ಮೀರ್ದುದೌ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲಂ.
ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲವರೇಣ್ಯನಾ ದಶರಥಂ? ಸವಿನುಡಿಯ
ಕಳ್ಳೆಂಟಿ ಮರುಳ್ಗೊಳಿದೆಯಮ್ಮ ನೀನಾತಂಗೆ:
ದಿಟದೊಲ್ಮೆ ಕೌಸಲ್ಯೆಗಾಯ್ತು; ಹುಸಿ ನಿನಗಾಯ್ತು.
ಭರತನನುಪಾಯದಿಂ ನಿನ್ನ ತೌರಿಂಗಟ್ಟಿ, ಕೇಳ್,
ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟುವನಂತೆ ನಾಳೆ ರಾಮಂಗೆ! ಹಾ,

ತೊಡೆಯಮೇಲಿಟ್ಟವನನಿನ್ನೆಗಂ ಪಾಲಿಸಿದೆ:
ಪಾವ್ಗೆ ಪಾಲೆರೆದೆ! ಮೊಟ್ಟೆಯನೊಡೆದು ಮುಡಿಪದಿರೆ,
ಹಗೆಹಾವು ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ಕೊಲ್ವುದೆ ದಿಟಂ, ದಿಟಂ!
ಕಿರಿಯೆ, ಕೇಳ್, ನೀನಿನ್ನುಮರಿಯೆ."
ಮೊಗಮುಲರ್ದುದಯ್
ಕೈಕೆಗದನಾಲಿಸುತೆ, ಶಶಿಗೆ ನೈದಿಲೆಯವೋಲ್.
ಕೊರಳ ಸರಮಂ ತೆಗೆದು ಮಂಥರೆಗೆ ನೀಡಿ ನುಡಿದಳ್
"ನಿನಗಿದೊ ಕೊಡುಗೆ, ಶುಭದ ವಾರ್ತೆಯಂ ತಂದುದಕೆ.
ರಾಮನೇಂ? ಭರತನೇಂ? ಮಕ್ಕಳಿರ್ವರುಮೆನ್ನವರ್!"
ನೀಡಿದಾ ಹಾರಮಂ ಪಿಡಿದಪ್ಪಳಿಸಿ ನೆಲಕೆ,
ರಾಣಿಯುಂ ನುಡಿಯಲೀಯದೆ ಮುಂದೆ, ಸಂತಪ್ತೆ
ಕುಬ್ಜೆ ಮಂಥರೆಯಿಂತು:
"ಸಾಕು, ನಿಲ್ಲಿಸು, ಮೂರ್ಖೆ;
ಲೇಸಾಯ್ತು ನಿನ್ನ ಮತಿ! ಬಹುಕಾಲಮರಮನೆಯ
ಸುಖಸೋಮಪಾನಮಂ ಗೈದು ಪಲ್ಲಟವಾಯ್ತೆ
ಸದ್ಬುದ್ಧಿ? ಪೆತ್ತ ಮಗುವನೆ ತಿಂಬ ರಕ್ಕಸಿಯು
ಪಾಂಗಿನಿಂದಾಡುತಿಹೆ: ನಿನ್ನ ಕಂದಗೆ ನೀನೆ
ಮಿಳ್ತು. ರಾಮಾಭಿಷೇಕಂ ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾರ್ತೆಯೇ?
ವೈರಿ ಬೇರುಂಟೆ ಲೋಕದಿ ಸವತಿಮಗನಿಗಿಂ?
ಕೌಸಲ್ಯೆಗೇಂ ಕಿರಿಯೆ ನೀಂ? ಧೀರ ಭರತನೇಂ
ಕೊರತೆ ರಾಮಂಗೆ? ಜನ್ಮಕ್ರಮದಿ ನೋಳ್ಪೊಡಂ?
ಪೇಳ್ವೆನಾಂ, ಕೇಳ್ ಮುಗ್ಧೆ. ಪಡೆವ ಬೇನೆಯೊಳಿರ್ದೆ.
ನೀನರಿಯೆ! ನಾಲ್ವರೊಳ್ ಭರತನೆಯೆ ದಿಟದಿಂದೆಯುಂ
ಜ್ಯೇಷ್ಠನ್! ಅಚ್ಚರಿಯೇಕೆ? ಬಲ್ಲೆ ನಾನೆಲ್ಲಮಂ.
ದೊರೆ ಮಂತ್ರಿ ಕುಲಪುರೋಹಿತರೆಲ್ಲರೊಲವರದಿ
ಪಿರಿಯನಾದನ್ ಕೌಸಲೆಯ ಮಗಂ. ನಿನಗಾಯ್ತು
ಸೊನ್ನೆ ಬಳುವಳಿ. ತೊಳ್ತು ನೀನಪ್ಪೆಯಿನ್ ಮುಂದೆ
ರಾಮನಾಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಕೌಸಲೆಯ ಕಾಲ್ದೆಸೆಯ

ಧೂಳಿಯೋಲ್. ಮರೆತೆಯೇಂ ನೀನಿಲ್ಲಿಗೈತಂದ
ಮೊದಲಂದು ಕರುಬಿ ಕೌಸಲೆಯಿತ್ತ ಕಾಟಮಂ ?
ತನ್ನವೋಲಸಿಬರುಂ ಸತ್ವಮೂರ್ತಿಗಳೆಂದು
ನಂಬಿ ನೀಂ ಕೆಡುವೆ. ಬೇಗಮೆಳ್ಚರದಿರಲ್, ದಿಟಂ,
ಹುಡಿಸೇರಿ ಹಾಳಾಗಿ ಗತಿಗೆಡುವೆಯೌ. ಗಾಂಪೆ,
ಕೊರಗದಿರ್ ಸಂಚು ಮಿಂಚಿದ ಮೇಲೆ !" ಎನುತಾಕೆ
ತನ್ನ ಕನಸಂ ಪೇಳ್ದಳುರಿಗೆ ನೆಯ್ ಪೊಯ್ವಂತೆವೋಲ್.
ಕೇಳುತ್ತೆ ಕೆಲವೊಳ್ತು ಮೌನಮಿರ್ದಳ್ ಕೈಕೆ,
ಕೆನ್ನೆಗೈಯಾಗಿ, ಕಂಬನಿಯ ಕಣ್ಮುಚ್ಚದೆಯೆ,
ಹಾಲ್ಗಲ್ಲ ಗೋಡೆಯನೆ ನೋಡಿ. ಮೂಡಿತು ಮನಕೆ
ಮಾವನ ಮನೆಯ ದೂರದೊಳಿರ್ದ ತನುಜನ ಮೂರ್ತಿ.
ನೆನೆದು ಮಲುಕಾಡಿದಳ್, ನೆರಕೆ ಗರಗಸವಾಗೆ,
ಮಂಥರೆಯ ಮಾತೆಲ್ಲಮುಂ. ಹೃದಯಮುರಿದಂತಾಯ್ತು.
ದುಃಖಮಿರ್ಮಡಿಸಿದುದು. ಕೊರಳು ಗದ್ಗದವಾಗಿ
ನುಡಿದೋರಲಾರದಿರೆ, ಮತ್ತೆ ಪೇಳ್ದಳ್ ಕುಬ್ಜೆ :—
"ಶತ್ರುಘ್ನನಿಲ್ಲಿರ್ದೊಡಾತನುಂ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ
ವಿಘ್ನವೊಡ್ಡುವನೆಂದು ಭರತನೊಡವೆರಸಟ್ಟಿ
ಕಳೆದರಮ್ಮಾ, ಕೈಕೆ. ಮುಳ್‌ಬಳ್ಳಿ ಪೆರ್ಮರಕೆ
ಪೆಣೆದದಂ ಕಡಿಯಲೆಡೆಗೊಡದಂತೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ರಕ್ಷೆ ತಾನಲೆ ಕೌಸಲೆಯುವಂಗೆ. ಭರತನಂ
ರಾಮುಂಗೆ ತೊಳ್ತುಗೆಯ್ಸದೆ ಪಳುವಕಾದೊಡಂ
ಕಳುಹು ; ದಯೆದೋರು. ನಾನವನೊಡನೆ ಪೋದಪೆನ್
ಶುಶ್ರೂಷೆಗಯ್ಯೊ. ಭಿಕ್ಷೆಯಿದೆನಗೆ ನಿನ್ನಿಂದೆ !"
ಎನುತ್ತೆದ್ದು ಹೋಹಳಂ ತೆಗೆದಪ್ಪಿದಳ್ ಕೈಕೆ,
ಮುಳುಗುವಾತಂ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಗೆ ಮೊಸಳೆಯಂ
ತಬ್ಬುವೋಲಂತೆ. "ಬರಿ ಅಳುವಿನಿಂದೇನಹುದು ?
ಮೇಲೇಳು. ಕಾರ್ಯಸಾಹಸಿಯಾಗು ! ವೀರಸತಿ,
ನೀಂ ಮರೆತೆಯಾದರಿದೊ ನೆನಪೀವೆನಾಂ. ನೆನೆ, ಮಗಳೆ,

ನೀನೆಂದು ನನಗೊರೆದ ಗೋಪ್ಯಮಂ, ದಶರಥಂ
ನಿನ್ನ ಚೆಲ್ವಿಂಗೋತು ಸೊಬಗಿಗಡಿಯಾಳಾಗಿ
ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮೊದಲ್ ನಿನಗಿತ್ತ ಭಾಷೆಯಂ."
ಐಸಿರಿಯನೆಲ್ಲಮಂ ದುರ್ವ್ಯಸನದೊಳ್ ಕಳೆದು
ಕಡು ದರಿದ್ರತೆವೆತ್ತು, ತೊಳಲಿ ಬಿಕ್ಕೆಯ ಬೇಡಿ,
ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಬಳಲಿ ಹಸಿವಿಂದೆ ನಿದ್ರಿಪಗೆ
ಬೀಳ್ವುದು ಕನಸು. ಕನಸಿನಲಿ ಯಕ್ಷನೈತಂದು
ಬಾ ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡೊಯ್ಯುತೊಂದೆಡೆಗಲ್ಲಿ
ತೋರ್ದಪನ್ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿತೆನಲ್ಕೆ
ತಳತಳಸಿ ಹೊಳೆವ ಹೊನ್ನಿನ ಹಳದಿರಾಸಿಯಂ.
ಸಂತೋಷಕೆಚ್ಚತ್ತು ನಡೆವನಾ ಎಡೆಗಾಗಿ
ಹುಡುಕಿ ನಿಧಿಯಂ. ಹುಡುಕುತಿರೆ ಕಣ್ಗೆ ಬೀಳ್ದುದದೊ
ವಾಸ್ತವಂ ಸ್ವರ್ಣ ನಿಧಿರಾಶಿ! ಆ ಬಡವನೊಲ್
ಹಿಗ್ಗಿದಳ್ ಕೈಕೆ. ಗೂನಿಯ ವಕ್ರಗಾತ್ರವಂ
ತಬ್ಬಿದಳ್! "ಕಂಗೆಟ್ಟೆನಗೆ ದಾರಿ ತೋರ್ದೆಯಾ,
ಓ ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯ ದೇವತೆ; ಮರಳಿ ಹಡೆದೆಯಾ,
ನೀನೆನ್ನ ತಾಯಿ! ನೀಂ ತೊರೆಯಲಿನ್ನಾರೆ ಗತಿ
ಪರದೇಸಿಯೆನಗೆ? ಕಣ್ಣಿರ್ದುಮಾನಿನ್ನೆಗಂ
ಕುರುಡಿಯಾಗಿರ್ದೆನಾ. ನೋಡಿತ್ತನೋಡೆನ್ನನಃ
ಇಂದೆನಿತು ಚಾರುರೂಪಿಣಿಯಾಗಿ ತೋರುತಿಹೆ
ನೀನೆನಗೆ. ಲೋಕದೊಳ್ ಹೊರಮೆಯ್ಯನೀಕ್ಷಿಸುತೆ
ಸೊಬಗನಾರೈವವರ್ ಬರಿಯ ಬೆಪ್ಪುಗಳಲ್ತೆ?
ನಿಜಮಪ್ಪ ಸೌಂದರ್ಯಮಾತ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರ್ದುದೆನೆ
ನಿನಗಿನೇಂ ಸುಂದರಿಯರೊಳರೆ? ಗೂನಿರ್ದರೇಂ?
ಚಂದನದ ಕೊರಡು ಮುರುಟಿರ್ದರೇನೂನಾಯ್ತೆ
ಗಂಧಕ್ಕೆ?" ಎನುತಪ್ಪಿ ಕುರೂಪತಾ ಮುದ್ರೆಯಂ
ಮುದ್ದಾಡಿದಳೊ ಕೈಕೆ, ಸರ್ವಸೌಂದರ್ಯನಿಧಿ,
ಫಣಿವೇಣಿ, ಸುಶ್ರೋಣಿ, ದಶರಥೇಂದ್ರನ ರಾಣಿ!

ಕಚ್ಚಿತೆನೆ ಮೀನು ಗಾಳದ ನೇಣನೊಂದಿನಿತು
ಸಡಿಲ ಬಿಡುವವನಂತೆ, ಮತ್ತೆ ನುಡಿದಳ್ ಕುಬ್ಜೆ,
ಮುದ್ದಿನ ಬಿಸಿಲ್ ಬೀರಿ, ಕೇಕಯ ಕುಲಾಬ್ಜಿನಿಗೆ :
" ನಿಚ್ಚಯಿಸುವಾ ಮುನ್ನ ಮಿನ್ನೊರ್ಮೆ, ಮೇಣೊರ್ಮೆ,
ಮತ್ತಮಾಲೋಚಿಸೌ, ಚಂದ್ರಸುಂದರ ವದನೆ,
ದುಡುಕದಿರ್. ತಲೆಗೆಟ್ಟ ಗೂನಿಯೆನ್ನಯ ನುಡಿಗೆ
ಬಿಳ್ದು ತರುವಾಯದೊಳ್ ದೂರದಿರ್. ಮಮತೆಯಿಂ,
ನಿನ್ನ ಭರತನ ಮೇಲಣಳ್ಕರೆಯ ಮಮತೆಯಿಂ,
ರಾಮ ವಿದ್ವೇಷದಿಂದಲ್ತು, ರಾಮಂ ಬಾಳ್ಗೆ !
ಪೇಳ್ದೆನಿನಿತೆಲ್ಲಮಂ ನಿನಗೆ.—ರಾಮಂ ಬಾಳ್ಗೆ !
ಕೇಳನಿತೆ ಬಯಕೆಯಾದೊಡಮೆನಗೆ, ರಾಮನಂ
ಕೋಸಲದೊಳಿರಲೀಯುವೊಡೆ ಲಭಿಸದೀ ನೆಲಂ
ಭರತಂಗೆ. ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಮಂ ಸುಲಿದು ನೀಂ
ದಶರಥನ ಕೈಯಿಂದೆ ಭರತಂಗೆ ಕೊಟ್ಟೊಡಂ
ರಾಮ ಪಕ್ಷಂ ತಪ್ಪದೊಳಸಂಚುಗಳನಗೆದು
ಕೆಡಹುವುದು ಸತ್ತ್ವನಿಧಿ ಬಾಲರ್ಷಿ ಭರತನಂ
ಕೂಪಕ್ಕೆ. ನಿನ್ನಾ ಕುಮಾರಂಗೆ ನೆಲದ ಸಿರಿಯುಂ
ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯ ಕೌಸಲೆಯ ಕುವರ ರಾಮಂಗೆ
ಪದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಂಬರಂ ವಿಪಿನಯಾತ್ರೆಯುಂ
ಜೋಡಿಗೊಳ್ಳುವ ತೆರದಿನೆಸಗವೇಳ್ಕುಂ. ಆಲಿಸದೊ
ವಾದ್ಯ ಮಂಗಳ ರವಂ ! "
ಸಡಿಲಿಸಲ್ ಗಾಳನೇಣಂ,
ಕೊಂಡಿಯೊಳಗಣ ದೀವದಾಹಾರಮಂ ಬಿಡದೆ
ನುಂಗಿ, ಸೆಳೆಸೆಳೆದೆಳೆವ ಮೀನಂತೆವೋಲ್ ರಾಣಿ
ಮಂಥರೆಯನಪ್ಪಿದಳ್ :
" ನಿನ್ನ ಮೈಮೆಯನಿನ್ನೆಗಂ
ತಿಳಿಯದಾಂ ಮೂರ್ಖೆಯೆ ದಿಟಂ. ಕೆಳದಿ, ಪೇಳೆನಗೆ
ಕೈಕೊಳ್ವ ಮುಂಬಟ್ಟೆಯಂ."

"ಮರುಳೆ, ಸೌಂದರ್ಯದಿಂ
ಗೆಲ್ವನಂಗಜನಖಿಲ ಲೋಕಮಂ. ಕೋಸಲಂ
ತನಗೊಂದು ತೃಣಮಲ್ತೆ? ಏಳು, ನಡೆ, ತಳ್ವದಿರ್!
ತೊರೆಯಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಶಂಕವನಿಕ್ಕಲೇನಹುದು?
ಕೋಪಗೃಹಮಂ ಸೇರ್ದು, ನೆರವೇರುವನ್ನೆಗಂ
ನಿನ್ನರಕೆ, ಹೊರ ಬಾರದಿರ್!"
ಪೋದಳತ್ತಲ್ ಕುಬ್ಜೆ.
ದೀಕ್ಷೆಯಂ ಕೈಕೊಂಡು ಹಠಮೂರ್ತಿಯಾಗೀಕೆ
ಪೊಕ್ಕಳಾ ಕೋಪಗೃಹಮಂ. ಮೆಯ್ದೊಡವೆಗಳನಿಳ್ದು
ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಚದರಿ ಸೂಸಿ, ಮುಡಿಯಂ ಕೆದರಿ
ಬೀಸಿ, ದಿಂಡುರುಳಿದಳ್ ದಶರಥಪ್ರಿಯ ರಾಜ್ಞಿ,
ಸಿದ್ಧಿಗಾಗತಿ ಕಠೋರದ ಸಾಧನೆಗೆ ಸಿಲ್ವ
ಕರ್ಮಠ ರಜೋಗುಣದ ಹಠಯೋಗಿಯೋಲಂತೆ.
ತನಯಂಗೆ ಹಿತವೊರೆದು ಕಳುಹಿದ ಅನಂತರಂ
ಕೈಕೆಯಂ ಮದುವೆಯಪ್ಪಂದು ಗೋಪ್ಯದೊಳೆರೆದ
ನುಡಿಯ ಕೊಡುಗೆಯ ನೆನಹಿನಾಶಂಕೆಯೊಳಗಾಳ್ದು
ರವಿಕುಲ ನರೇಂದ್ರಚಂದ್ರಂ, ತನ್ನ ಕಿರುವೆಂಡಿತಿಯ
ಮನಮನೆಂತಾದೊಡಂ ತನ್ನಾಸೆಗೀಳಲ್ಕೆ
ತರಿಸಂದು ಹೊರಟನವಳೆಡೆಗೆ, ಮೀನಾಕ್ಷಿಯಂ
ಶೃಂಗಾರ ಜಾಲದೊಳ್ ಪಿಡಿವ ಬುದ್ಧಿಯ ರಸದ
ಹರಿಗೋಲಿನೊಳ್ ತೇಲಿ. ಕೈಕೆಯಂತಃಪುರಂ
ಸಾರೆ ಬರೆವರೆ ದೊರೆಯ ಬಗೆ ನಲಿದುದಿಂಪಿಂಗೆ
ನೆನೆದು ರತಿಸದೃಶ ರೂಪಸಿಯ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ.
ಮತ್ತೆ ಸುರದೇಹದಾ ಸುರೆಯ ಸಮ್ಮೋಹಶಿಖಿ
ಕೆರಳುವೋಲ್ ಮನ್ಮಥಂ ಬಿಜ್ಜಣಿಗೆ ವೀಸಿದನೆನಲ್
ರಾಣಿಯಂತಃಪುರವ ಸುತ್ತಿ ನಳನಳಿಸಿರ್ದ
ನಂದನದಿ ಗಿಳಿ ನವಿಲ್ ಕೊಂಚೆ ಕೋಗಿಲೆಯಂಚೆಗಳ್
ನಾನಾ ಶಕುಂತಂಗಳೇಕ ಕಾಲದೊಳುಲಿಯ

ತೊಡಗಿದುವು. ಭೋಗರಾಗದ ಕುಡಿಯೆ ಪರಿವಂತೆ
ತಳಿರಲರ್ ಗೆದರಿ ಕುಣಿದುವು ವೃಕ್ಷಗಳ್ ಮೇಣ್ ವಲ್ಲಿ.
ವೇಣು ವೀಣೆಗಳಿಂಪುದನಿ ಕರ್ಣಕಮೃತಮಂ
ಸೂಸುತಿರೆ, ಚೆಲ್ವು ಚೆಂಗಳ್ಳಾಯ್ತು ನರಪತಿಯ
ಮತಿಗೆ. ರತಿಯಿಚ್ಛೆಯಿಂ ರತಿಯೆಡೆಗೆ ನಡೆಗೊಳ್ವ
ಮೀನಕೇತನನಂತೆ ಕಾಮುಚೇತನನಾಗಿ
ನಡೆದನು ನರಾಧಿಪಂ ದಯಿತೆಯ ಸಜ್ಜೆವನೆಗೆ.
ರತ್ನಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಪತ್ನಿಯಂ, ಲಲಿತೆಯಂ,
ಕಾಣದಾ ಲುಲಿತೇಂದ್ರಿಯಂ ಶೂನ್ಯತೆಗೆ ಸುಗಿದು
ಸೆಡೆತನುಮ್ಮಳದಿಂದೆ, ಬಾಳನೆಲ್ಲಂ ತೇಯ್ದು
ಹೊಟ್ಟೆ ಬಟ್ಟೆಯ ಕಟ್ಟಿ ಸುಯ್ದಾನಮಂ ಗೆಯ್ದ
ತನ್ನ ಹೇಳಿಗೆಯ ಹೊನ್ ಕಳುವಾದುದಂ ಕಂಡ
ಕಡು ಕೃಪಣನಂತೆ. ಕಾದಲ್ಮೆಯಾತುರದಿಂದೆ
ಕೇಳಿದನ್ ಪಡಿಹಾರಿಯಂ 'ಪೇಳ್ ದೇವಿಯೆಲ್ಲಿದಳ್ ?'
ನಡುನಡುಗಿ ಹಿಂಜರಿದು ನೆಲವ ನೋಡುತ್ತವನ್
ಕೈಮುಗಿಯುತೆಂದನ್ ಕಠೋರಮಂ. ಸೀಸಮಂ
ಕಿವಿಗೆ ಕರಗಿಸಿ ಹೊಯ್ದ ತೆರನಾಯ್ತು. ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ,
ಸುಯ್ದು, ಪರವಶತೆವೆತ್ತಂದದಿಂ ತತ್ತರಿಸಿ,
ಕೋಪಗೃಹಮಂ ಪೊಕ್ಕನಾ ನವಿರ್ ನರೆತರಸು,
ಕನಸಿನೊಳ್ ಕಂಡ ಪುಲಿಯಾರ್ಭಟೆಯನೆಳ್ಚರ್ತುಮ್
ಆಲಿಪನವೋಲ್.

ಕೆದರಿದಾಭರಣಗಳೆ ತಾರೆಗಳೊ,
ಕರ್ಪುರ ಸೀರೆಯೆ ಗಗನ ನೀಲಿಮೆಯೊ, ಚೆಲ್ಲಿದಾ
ಚಿಕುರ ರಾಶಿಯೆ ಕತ್ತಲೆಯ ಮೊತ್ತಮೆಂಬಂತೆವೋಲ್
ಗ್ರಹಣರಾತ್ರಿಯ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ ಭಾರ್ಯೆ ಬಿಳ್ದಿರೆ ನೆಲದಿ,
ಮ್ಲಾನಮುಖಚಂದ್ರಂ ನರೇಂದ್ರನವಳೆಡೆಗೋಡಿದನ್ ;
ವ್ಯಾಧ ವಿಷದಿಗ್ಧ ಬಾಣಕ್ಕುರುಳಿ ಬೀಳಲ್ಕೆ
ಪೆಣ್ಣಾನೆ ತಾಂ ಗಂಡಾನೆ ಸೊಂಡಿಲಿಂದದನಪ್ಪಿ

ಕೂರ್ಮೆಗುಪಚಾರಮಂ ಗೈವವೋಲ್, ಆಕೆಯಂ
ತೋಳ್ಗಳಿಂದಮರ್ದಪ್ಪಿ, ಮುಂಡಾಡಿ, ಮುದ್ದಿಸುತೆ,
ಜೇನ್ನುಡಿಗರೆದನಿಂತು :
“ಕಲ್ಯಾಣಚೇತಸಿಯೆ, ಪೇಳ್,
ಪ್ರೇಮಪಕ್ಷಿಯ ಹೇಮಪಂಜರಮೆ, ಅಳಲಿದೇನ್ ?
ಮುನಿಸೆ ನನ್ನೊಳ್, ಜೀವಿತೇಶ್ವರಿಯೆ ? ಹೇಮಾಂಗಿನಿಯೆ,
ಹುಡಿ ಹತ್ತಿ ಹೊರಳುತಿರ್ಪೀ ನಿನ್ನನವಲೋಕಿಸೀ
ಲೋಚನಂಗಳ್ ಸೀಯುತಿವೆ. ಬೇಯುತಿದೆ ಹೃದಯಂ
ಸಿಡಿಲ್‌ವೊಯ್ದ ಬಾಳೆವೋಲ್. ಸಹಿಸಲಾರೆನ್, ಕಾಂತೆ,
ಕಮನೀಯ ಸೌಖ್ಯವಿಶ್ರಾಂತೆ. ನಿಂದಿಸಿದರಾರ್ ?
ಪರಿಭವಕೆ ಗುರಿಯಾಯ್ತೆ ನಿನ್ನ ಮಾನಂ ? ರುಜೆಗೆ
ತೆರವನಿತ್ತುದೆ ನಿನ್ನ ತನುನಂದನಂ ? ಕೊಲೆಯೆ ?
ಕೊಲ್ಲಿಪೆನ್ ! ತಳ್ವವೇಳ್ಕುಮೆ ಕೊಲೆಯನಂತೆಗೆಯ್ವೆನ್ !
ನಾಯಮನ್ಯಾಯ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಮೊಂದುಮಂ, ಕೇಳ್,
ಪರಿಗಣಿಸದೆಯೆ ನಡೆವೆ ನಿನ್ನಿಷ್ಟಮಂ, ದೇವಿ,
ಬಗೆಯನುಸಿರೆನಗೆ. ಮಂಗಳೆ, ಕೇಳ್ವುದೀ ಪ್ರೈಜೆಯಂ :
ಪ್ರಾಣಮಂ ಪಣವೊಡ್ಡಿದೆನ್. ನಿನ್ನಭೀಷ್ಟಕೆ ಸಿದ್ಧಿ
ನಿರ್ವಿಘ್ನಮಿನ್. ಏಳ್ ! ಕೇಳ್ !”
ಧರಾಧೀಶನಿಂತು
ಮನಸಿಜನ ಮಲರಲಗಿನೇರಿಂದೆ ಮೆಯ್ಮರೆತು
ಕಾಮಂಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ ರಾಮನ ತೊರೆವನೆಂಬಂತೆ,
ತನ್ನ ಬಟ್ಟೆಗೆ ಬರ್ಪುದಂ ಕಾಣುತಾ ಕೈಕೆ
ತುದಿಯ ಬೆರಳಿಂದೆ ಕಣ್ಬನಿ ಮಿಡಿದು ನುಡಿದಳಯ್.
ತೆರೆದ ಬಿಂಬಾಧರಮೆ ನೃಪಮತಿಯ ಗಜಗತಿಗೆ
ಸತಿಯಗೆವ ಬಾವಿಗಪ್ಪಿನ ಕಾವಿಮಣ್ಣಾಗೆ :
“ರುಜೆಯಲ್ತು, ಜೀವೇಶ. ಏಕೆನಗೆ, ನೀನೆಯಿರೆ,
ಬೇರೆ ಐಸಿರಿ, ನೃಪತಿ ? ನಿಂದೆಯುಪಮಾನದಿಂ
ಬೆಂದಿಲ್ಲ ಬಗೆ. ನಾಲಗೆಯ ಜಾಣ್ಮೆಗೆನ್ನಾಸೆ

ತೀರದಯ್. ಮನವನೊರೆಯೆನೆ ನಿನಗೆ, ಮನದನ್ನ,
ಕೋರ್ದುದಂ ಕೊಡುವೆನೆಂದಾಣೆಯಿಟ್ಟಾಡಿದೊಡೆ,
ಚುಂಬನದ ಜತ್ರುಮುದ್ರೆಯೊತ್ತಿ ?"
"ಪೀಡಿಪೆಯೇಕೆ ?
ನಿನಗಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಪ್ರಿಯರೆ, ಪೇಳ್, ನನಗೆ ಮೂಜಗದಿ ?
ಪ್ರಾಣಮಂ ಪತ್ತುವಿಟ್ಟಾದೊಡಂ ನಿನ್ನಿಷ್ಟಮಂ
ಸಲಿಪೆನೆಂದಾಣೆಯಿಟ್ಟಾಡಿದೆನ್. ಮತ್ತಿದೇನ್ ?
ಪುರುಷರೊಳ್ ರಾಮನೆನಗೆಂತಂತೆ ಪೆಣ್ಗಳೊಳ್
ನೀನಲ್ತೆ, ಕುಸುಮಕೋಮಲೆ, ಪ್ರಿಯತಮಂ ! ಮುದ್ದು
ಸುಗುವೆನ್ನ ರಘುರಾಮನಾಣೆ, ಪೇಳ್ ಬಯಕೆಯಂ ;
ನಿನ್ನಾಶೆ ಸೇರ್ದುದೆಂದರಿ ಕಲ್ಪತರುಮೂಲಮಂ !
ದ್ವೀಪಕರಗಿದ ಹಕ್ಕಿ ಬಲೆಯೊಳಗೆ ಬಿಳ್ದುದಂ
ಕಾಣ್ಬ ಬಿಯ್ದದನವೊಲ್ ಲತಾಂಗಿ ಉಲ್ಲಸಗೊಳುತೆ
ಕಾಳಕೂಟವ ಕರೆದಳಾ ದಶರಥಾಸುಪಿಗೆ :
"ಧನ್ಯೆ ದಲ್, ಪ್ರಾಣೇಶ, ನಾನಿಂದು ! ಕೇಳ್ದು ನಿನ್ನೀ
ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಕರ ವಚನಮಂ ನಲಿಯುತಿಹರಾ
ನಿರ್ಜರರ್, ಪೋದ ಸಗ್ಗಂ ಮರಳಿ ಕೈಸಾರ್ದವೋಲ್ !
ಮುನ್ನಂದು ನೀಂ ಪೇಳ್ದುದಂ ಪ್ರಣಯಪ್ರಬಂಧಮಂ
ನೆನೆವೀವೆನಿಂದು. ನನಗಾ ವರದ್ವಯಂಗಳಂ
ನೀಡವೇಳ್ಕುಂ ; ರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕೆ ಗೆಯ್ದ
ಸನ್ನಾಹದಿಂದೆ ಭರತಂಗೆ ಪಟ್ಟಂಗಟ್ಟಿ,
ರಾಜ್ಯಮಿದು ನಿಷ್ಕಂಟಕಿತಮಾಗಲೋಸುಗಂ
ಕೌಸಲ್ಯೆಯಾತನಂ ಕಳುಹು ವಿಪಿನಾಂತರಕೆ,
ಪದಿನಾಲ್ಕೆ ಬರಿಸಂಬರಂ ! ನಾರುಡೆಯನುಟ್ಟು,
ಕೃಷ್ಣಮೃಗ ಚರ್ಮಮಂ ಧರಿಸಿ, ಜಟೆಗಳನಾಂತು,
ಬಾಳ್ಗೆ ಗೂರಾರಣ್ಯದೊಳ್ !"
ಮದನ ಸದನವೆನೆ
ಮುಂತೆ ಮೋಹವನೆರಚುತಿರ್ದಪಳ ವದನಮಂ

ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ ನೋಡುತಿರೆ, ಮಂದೈಸಿದುದು ದಿಟ್ಟಿ
ನೃಪಗೆ. ಕದಡಿತು ಮನಂ. ಪಲ್ಲಟಿಸಿದುದು ಬುದ್ಧಿ.
ಬಿಳ್ದನವನಿಪನವನಿಗಶನಿವೊಯ್ಲಿಗುರುಳ್ವ
ಮರನಂತೆ. ಸತಿಯ ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರಕೆ ಮತ್ತೆ
ಚೇತರಿಸಿ, ತನ್ನ ಕಣ್ಣಂ ತಾನೆ ನಂಬದೆಯೆ,
ಬೆಳ್ವಮದ್ದರ್ಂತೆವೋಲ್ ಬಾಯ್ದೆರೆದ ಬೆರಗಿಂದೆ
ತನ್ನೆದುರೊಳಿರ್ದಾ ಕೆಯುಂ ಸಟ್ಟೆ ನೋಟದಿಂ
ನೋಡಿ :

“ತೆಗೆ ತೆಗೆ, ಪುಸಿಯದಿರ್ ! ಪುಣ್ಯರೂಪದಿಂ
ಪಾಪಮೇನುದಿಸುವುದೆ ? ಹೊಮ್ಮುವುದೆ ಕೈಕೆಯಿಂ
ಮಂಥರೆಯ ವಿಕೃತರೂಪಂ ? ಚಿತ್ತ ವಿಭ್ರಾಂತಿ
ದಿಟಮೆನಗೆ !”

ಎನುತ್ತೆ, ದುಃಸ್ವಪ್ನದಿಂದೊಯ್ಯನೆ
ಜಗುಳ್ವಂತೆ ತಡೆಯಲಾರದೆ ತತ್ತರದಿನೆಳ್ದು,
ತೂಗುತಂ, ಬಾಗುತಂ, ತಪ್ಪನಜ್ಜೆಯನಿಡುತೆ
ಗೋಡೆಯಂ ಪಿಡಿದು ಬಡಿಗೊಂಡಂತೆ ನಡೆವುತಂ,
ಕೋಪಗೃಹದಿಂದೆಂತೊ ಪೊರಗೆವಂದುದೆ ತಡಂ,
ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಕುಸಿದು ಕುಳ್ತನಾ ಧರಣಿಪತಿ,
ಮಂತ್ರ ಶಕ್ತಿಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ ಹಾವಾಡಿಗಂ ಬರೆದ
ಮಂಡಲದ ತಡೆಯೊಳಗೆ ಬುಸುಗುಡುವಹೀಂದ್ರನೋಲ್.
ಕಾರ್ದ ವಿಷಮಂ ತಾನೆ ಮರಳಿ ಪೀರಲ್ಕೆಳಸಿ
ಬಳಿಸಾರ್ವ ನೀಲನಾಗಿನಿಯಂತೆ ತನ್ನೆಡೆಗೆ
ತಪಿಸುತ್ತೆ ತರುತಿರ್ದ ಭರತಜನನಿಯನಿರದೆ
ನೂಂಕಿದನ್, ಮುನಿಶಾಪಮಹಿಮೆಯಿಂದೆಂಬವೋಲ್,
ಕೋಪಿ :

“ಕುಲಘಾತಿನಿಯೆ, ಪಾಪಿನಿಯೆ, ನಡೆ, ತೊಲಗು !
ಮಣಿಹಾರವೆಂದು ಕಂಠಕೆ ಮಾಲೆಯಂ ಸೂಡಿದೆನ್.
ಫಣಿಯಾಗಿ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ಕರ್ಚಿ ವಿಷವೂಡಿದುದು

ರಘುಕುಲದ ಮೆಯ್ಗೆ. ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯಂ ನಿನಗದಾರ್
ಪೇಳ್ದರೀ ಕುಲಕೆ ಹಾಲಾಹಲವನೆರೆವ ಮತಿಯಂ.
ನೀಂ ಬೇಡಿದುದು ವರವೆ? ನನ್ನ ಹೃತ್ ಪಿಂಡಮಂ
ಪಿಂಡಿ ನೆತ್ತರ್ ಕುಡಿಯಲೆಳಸಿದೆ: ನಿಶಾಚರಿಯೆ
ನೀಂ ದಿಟಂ! ರಾಮನಂ ನೋಡಿ ತಣಿಯದು ಮನಂ
ನನಗೇಗಳುಂ. ರಾಮನನ್ನಲ್ತು, ಕೇಳ್ ಕೈಕೆ,
ನೀನಡವಿಗಟ್ಟುತಿಹೆ ನಿನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯಮಂ.
ಭರತ ರಾಮರ್ಗೆಣಿಸದಿರ್ ಭೇದಮಂ. ರಾಮ
ಚಂದ್ರೋದಯಕೆ ಭರತನಾನಂದ ಸಾಗರಂ
ಪ್ರೋಲ್ಲಾಸಗೊಳದೆ? ದುರ್ಬೋಧೆಗೊಳಗಾಗಿ ನೀಂ
ಕುಲಗೇಡಿಯಾಗದಿರ್. ನಿನ್ನ ಮೆಯ್ಯೆಂತಂತೆ
ನಿನ್ನ ಮನಮುಂ ಚೆಲ್ವನಾಂತಿರ್ಕೆ. ಮುತ್ತುಗಳ್
ಮುತ್ತುಸಿಪ್ಪಿನೊಳಿರಲ್ ಪ್ರಕೃತಿ; ಮುತ್ತಾ ಫಣಿಯ
ತತ್ತಿಗಳಿರಲ್ ವಿಕೃತಿ! ಕಂಡರಿಯೆನಿನ್ನೆಗಂ
ನಿನ್ನೊಳ್ ವಿರೂಪಮಂ. ಇಂತೇಕಿದೊಮ್ಮಿಂಗೆ
ಇಂದೀ ವಿಕಾರಚಿತ್ತಂ ನಿನಗೆ ಪೇಳೆನಗೆ,
ಇಂದೀವರಾಕ್ಷಿ?"
                    ಕೋಪದಿನೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಇಳಿದಿಳಿದು, ಹೃದಯ ತಾಪದಿ ದೀನಮನನಾಗಿ,
ದುಃಸ್ಥಿತಿಯನಾಂತಾ ನೃಪೇಂದ್ರನಂ ಕಾಣುತಾ
ಕೇಕಯ ಕುಲೀನೆಯಾಕುಲೆಯಾದಳೆದೆಗರಗಿ.
ತನ್ನ ಕೇಳ್ಕೆಗೆ ತಾನೆ ಬೆದರಿದಳ್. ಕೊರಳ ಸೆರೆಗಳ್
ಬಿಗಿಯೆ, ಮೆಯ್ ನಡುಗಲಾ ಗದ್ಗದಿಸಿದಳ್ ಮಹಿಳೆ
ಕೈಮುಗಿದು:
                "ರಾಜೇಂದ್ರ, ಕೊಳ್ಳೆನಗೆ ಬೇಡಮಾ
ನಿನ್ನ ವಾಗ್ದಾನಗಳ್. ನಿನಗಿನಿತು ನೋವೆಸಗಿ
ನಾನುಮಾ ನನ್ನ ತವರಿನೊಳಿರ್ಪ ಕುವರನುಂ
ಸೊಗದೊಳಿರ್ಪೆವೆ? ಮರೆತೆನಿನ್ನೆಂದುಮಾಂ ನೆನೆಯೆನಾ

ನಿನ್ನ ವರದಾನಮಂ. ಪೇಳ್ವುದೆ ತಡಂ ಬಯಕೆ
ಕಲ್ಪತರು ಮೂಲಮಂ ಸೇರ್ವುದೆಂದೆನಗೊಲಿದು
ರಾಮನಾಣೆಯನಿಟ್ಟುದಕೆ ಕೇಳ್ದೆನಲ್ಲದೆಯೆ
ಅಮಂಗಳಕೆ ನೋಂತೆನಿಲ್ಲಾಂ!"
ಕಬಂಧನ ಮೊರೆಯೊ?
ಶಬರಿಯ ಕರೆಯೊ? ರಾಮನಾತ್ಮಾಭಿಲಾಷಿತವೊ?
ಪಾತ್ರಂಗಳಂತರಾಳದಿ ತನ್ನ ಸೂತ್ರಂಗಳಂ
ನಡೆಯಿಪಂತರ್ಯಾಮಿ ಶಕ್ತಿಯ ವಿಲಾಸಿತವೊ?
ಕೈಕೆಯಾಡಿದುದಾಯ್ತು ಮನಕೆ ಮೂದಲಿಕೆಯೋಲ್!
ಪ್ರೋಜ್ವಲಿಸಿದುದು ಕೋಪನ ಜ್ವಾಲೆ ಭೂಮಿಪಗೆ.
ಪ್ರಾಣಾಗ್ನಿ ಪರ್ವತ ಜ್ವಾಲಾ ಮುಖಿಯ ಮುಖಂ
ನೀರ್ಬೆಂಕೆಯಂ ಪೊನಲ್ಗರೆಯುತೋಕರಿಪಂತೆ
ರೋಷಭೀಷಣನಾಗಿ ಕಾರ್ದನ್ ಕಠೋರಮಂ:
"ಪತನದಿಂ ಪತನಕೆನ್ನಂ ನೂಂಕಲೆಳಸುವೆ, ಪಾಪಿ.
ಕೊಲ್ಲಲ್ಕೆ ತರ್ಪುರುಳ್‌ಗಣ್ಣಿಯಂ ಪೊನ್ನೆಂದು
ಕೊರಳ್ಗೆ ಸಿಂಗರಗೊಳ್ವ ಗಾಂಪನವೊಲಾದೆನಾಂ
ಕೈವಿಡಿದು ನಿನ್ನಂ. ವರಂಗಳಂ ನೀಡಲಾ
ರಾಮನನಡವಿಗಟ್ಟಿ ರಾಜ್ಯಮಂ ಬೇಡಿದಯ್!
ಮತ್ತೀಗಳವುಗಳಂ ಬೇಡವೆಂಬುವ ನೆವದಿ
ವಾಗ್ಭ್ರಷ್ಟನಂ ಮಾಡಿ ರವಿಕುಲ ಯಶೋದೀಪ್ತಿಯಂ
ನನ್ನಿಂದೆ ಮಸುಳಿಸುವುಪಾಯಮಂ ನೆನೆವೆ! ಕೇಳ್,
ಕೈಕೆ, ನಿನ್ನಂ ನೆಯ್ದನಾ ಪುಲಿ ದರಿಗಳೆರಡುಮಂ
ಕೂಡಿಸಿ ವಿಧಾತಂ! ನೀನೆನ್ನ ಸರ್ವನಾಶಂ!
ಪೆಣ್ಣಲ್ತು; ಕೀನಾಶನೊಡ್ಡಿದ ವಿನಾಶಪಾಶಂ!—
ಅಂಚೆದಿಪ್ಪುಳ್ ಸಜ್ಜೆಯೊಳ್ ಪವಡಿಪಾತನಂ
ಕಲ್‌ಮುಳ್ಳಿಗಟ್ಟಲ್ಕದೆಂತು ಬಗೆದಂದೆ ನೀಂ?
ಚೆಲ್ವೆ ಕಿರುವೆಂಡಿತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಮುಪ್ಪುದೊರೆ
ಕಂದನಂ ಕಾಡಿಗಟ್ಟಿದನೆಂದು ಲೋಕವೆಲ್ಲಂ

ನಗದಿಹುದೆ ಪೇಳ್, ಪಳಿಗೆ ಗಾದೆಗೈದೆನ್ನ ಪೆಸರಂ ? ”
ಕರೆದವಿದ್ಯಾಮಾಯೆಯಂ ಬೆಸಸಿದನು ವಿಧಿ :
“ ವಿಭೂತಿಯಾವಿಷ್ಕಾರ ಸಾಧನಾರ್ಥಂ ಬೇಗಮಾ
ಕೈಕೆಯಾತ್ಮಂಬೊಕ್ಕು ರಚಿಸು ವಿನ್ಯಾಸಮಂ ! ”
ರೂಪಲಾವಣ್ಯದಿಂ ಚಿನ್ನದ ಕಠಾರಿಯೋಲ್
ಮಿರುಮಿರುಗಿ ನಿಂದಿರ್ದ ಕೈಕೆ, ತೆಕ್ಕನೆ ಬಿದಿಯ
ಕೈ ಝಳಪಿಸುವ ಕೈದುವಾದಳೆನೆ, ಮಿಂಚಿದಳ್
ಪುರ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿದ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂ ?
“ ಲೇಸಾಯ್ತು !
ಲೇಸಾಯ್ತು, ಕೋಸಲೇಶ್ವರ ! ” ಸರ್ಪಿಣಿಯ ತೆರದಿ
ಸುಯ್ ಸುಯ್ದುಳೆದೆಯ ತಿದಿಯೊತ್ತಿ ಮೂಗಿನ ಸೊಳ್ಳೆ
ವಿಸ್ಫಾರಿಸಲ್ : “ ಲೇಸಾಯ್ತು, ಲೇಸಾಯ್ತು ! ತಪ್ಪು
ನಿನ್ನದಾಗಿರಲೇತಕೆನ್ನ ನೀಪರಿ ಬಯ್ದು
ಪರ್ತಿಸುತ್ತಿರ್ಪೆ ಸಾಮಾನ್ಯನೊಲ್, ವನ್ಯನೊಲ್,
ಕೋಸಲಾಧೀಶ ! ನೀನೆಯೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಕೊಟ್ಟೆ ನನಗಾ
ವರಗಳಂ. ನೀನೊಪ್ಪಿ ಕೇಳೆಂದೊಡಾಂ ಕೇಳ್ದೆನಯ್.
ನಿನ್ನ ಗೋಳಿಡುವುದಂ ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳೆಂದೆನಾ
ದುರ್ದಾನಮಂ ! ಬರಿದೆ ನನ್ನನೇತಕೆ ಬಯ್ವೆ ?
ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹುವಾ ನೆವದಿ ಕಂದನಂ
ನಾಡಿಂದೆ ಪೊರಗಟ್ಟಿ, ಭರತನಿಲ್ಲದ ವೇಳೆ
ಕಿತವರುಪದೇಶದಿಂದಶ್ಲೀಲದಾತುರದಿಂದೆ
ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯ ಮಗಗೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಪಟ್ಟಮಂ
ಕಟ್ಟುವೀ ಕುಹಕವಿದ್ಯಾ ಪ್ರವೀಣಂ ನೀನೆ
ಮಸುಳಿಸಿದ ರವಿಕುಲ ಯಶೋದೀಪ್ತಿಯಂ, ಏನಬಲೆ
ನಾಂ ಸಮರ್ಥೆಯೆ ಮರಳಿ ಬೆಳಗಿಸಲ್ ? ಶಕ್ತನಾ
ರಾಮನೊರ್ವನೆ ಮಸುಳ್ದಾ ಯಶೋದೀಪ್ತಿಯಂ
ಮತ್ತೆ ಪೊತ್ತಿಸಲಂತೆ ಕಾಪಿಡಲ್ ಕಿಡದವೋಲ್ ? ”
ಸತಿಯ ನಾಲಗೆಯು ಮಸೆದಲಗಿನಾಘಾತಕಾ

ಪೃಥಿವೀಶ್ವರಂ ಪ್ರತಿಯನುತ್ತರಿಸಲಾರದೆಯೆ
ಮತಿಶೂನ್ಯನಾಗಿ ಮೂರ್ಛೆಗೆ ಜೋಲ್ದನಗಮೋಡುವೋಲ್.
ಅತ್ತಲನಿತರೊಳೋಡಿದಳ್ ಕುಬ್ಜೆ. ಕಂಡಳಾ
ರಾಮನಂ, ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಶುಭವಾರ್ತೆಯಂ
ಕೇಳ್ದು ಸಂತೋಷದಿಂ ದೇವಾದಿದೇವನಂ
ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರ್ದ ತಾಯೊಡಗೂಡಿ ಪೂಜೆಯೊಳ್
ಮುಳುಗಿರ್ದ ಗುರುಭಕ್ತಿಧಾಮನಂ. ರೋದಿಸುತೆ
ಕಾಲ್ವಿಡಿದಳಾತನಂ. ಕನಿಕರಿಸಿ ಕೈವಿಡಿದು
ತನ್ನ ಸತ್ತಿದ ಕರುಣೆಗಳ ಬಲ್ಲಹಂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲ್,
ಗದ್ಗದಿಸಿ ತೊದಲಿದಳ್ ಸತ್ಯಮನಸತ್ಯದಿಂ
ಜೇರ್ಪಡಿಸಲುಸದಳಂ ತಾನಪ್ಪವೋಲ್. ಬೆಚ್ಚಿರ್ದಾ
ಮಾತೆಗೆ ಸಮಾಧಾನಮಂ ಪೇಳ್ದು, ನನ್ನಿಯಂ
ನಿಚ್ಚಯ್ಸಲೆಂದು ಮೈಥಿಲಿಯಾಣ್ಮನೈತಂದನಾ
ಭರತಸಂಬಿಕೆಯಿದಿರ ದಶರಥನ ದುಃಸ್ಥಿತ
ದುರಂತ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ.
ಮೂರ್ಛಿತ ಮಹೀವಲ್ಲಭನ
ಮೆಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ನೆಗಪಿ ಕನಕ ಮಂಚಕ್ಕುಯ್ದು
ಬಿಜ್ಜಣಿಗೆಯಿಕ್ಕಿದನ್ ದಾಶರಥಿ. ಕುಬ್ಜೆಯುಂ
ಸಂತಯ್ಸತೊಡಗಿದಳ್ ಕೈಕೆಯಂ, ಇರ್ಕೆಯ್ಗಳಿಂ
ಮೊಗಂಮುಚ್ಚಿ ಅಳ್ತು ಕುಳ್ತಿರ್ದಳಂ. ಪ್ರೀತಿಯಿಂ
ತನ್ನನೇನೆಂದು ಬೆಸಗೊಂಡ ಕಂದಂಗಾ ಕೈಕೆ
ಪೇಳಲಾರದೆ ಬರಿದೆ ಗದ್ಗದಿಸಿ, ಗೂನಿಯಂ
ನೋಡಲವಳಾ ನಡೆದುದಂ ನುಡಿದಳೇನೆಂಬೆ
ನಗೆಯ ತಿಂಗಳ್ ಮಿನುಗೆ ರಾಮಾನನಾಂಬರದಿ.
ಧೀರ ಮಂದಸ್ಮೇರ ವದನಾರವಿಂದದಾ
ಕಾಂತಿ ದಿವಿಜರ ಮುಖದ ತಿಮಿರಮಂ ತಿವಿತಿವಿದು
ದಿವ್ಯ ಭಾಗೀರಥಿಗೆ ಪುಲಕವೀಚಿಯನುಬ್ಬಿಪೋಲ್
ಸೂಸಿದನು ಮಧುರ ವಾಙ್ಮಕರಂದಮಂ ಕಿವಿಗೆ

ಭರತಾಂಬೆಯಾ :

“ ತಾಯಿ, ಇನಿತಲ್ಪಕೀ ಮಹಾ
ದುಮ್ಮಾನವೇಕೆ? ಕೈಗೂಡಿದುದು ನಿನ್ನಾಸೆ:
ರಘುಕುಲೇಶ್ವರನೆನ್ನ ಪಿತೃದೇವ ವಚನಮಂ
ಸಾಮಾನ್ಯಮೆಂದರಿಯದಿರ್. ಋಣಿಗಳ್ಕೈಸಲೆ
ತನೂಭವರ್ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಋಣಕೆ. ನಾನುಮಾ
ಭರತನುಂ ಶತ್ರುಘ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಣರ್ವೆರಸಿ, ಕೇಳ್,
ಹೊಣೆ ನಿಲ್ವೆವಾ ನಿನ್ನ ಬಯಕೆ ಕೈಗೂಡುವೋಲ್,
ಮೇಣಯ್ಯನಿತ್ತ ವಾಗ್ದಾನಂ ಸಫಲಮಪ್ಪವೋಲ್!
ನೀನ್ ಕೇಳ್ದುದಾ ವರಂ ನಾನೆ ಬೇಡಿದುದಲ್ತೆ?
ಕಾಡನಲೆದಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮುನಿವಸತಿಗಳೊಳಿರ್ದು
ಭೂಮಿಯಂ ನೋಡಿ ಬಹೆನೆಂಬನ್ನ ಬೇಡಿತಕೆ
ಬೆದರಿದಯ್ಯಂ, ಬೇಗದಿಂ ಮಕುಟಭಾರದಿನೆನ್ನ
ಹಾರಲೆಳಸಿದ ಗರಿಯ ಹಾರ್ಕೆಯುಂ ತಡೆವ
ಮೋಹದಿಂದಿಂತೆಸಗಿದನ್. ಭರತನಂ ವಂಚಿಸುವ
ಬುದ್ಧಿಯಿನಿತಿಲ್ಲಮಾತನೊಳದಕೆ ನಾಂ ಸಾಕ್ಷಿ.
ನಿನ್ನಾಸೆ ಸಾರುತಿದೆ ನನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣಮಂ:
ನೀಂ ತಾಯ್ ದಿಟಂ! ಭರತನಾಳುವನ್ ; ಬಾಳುವನ್ ;
ಕೋಸಲ ಧರಾಭಾರಮಂ ಜಗಂ ಮೆಚ್ಚುವೋಲ್
ತಾಳುವನ್ ಶಿರದಿ! ವನವಾಸವೇಂ ಸಾಹಸಂ?
ಗಿರಿವನಪ್ರಿಯನೆನಗೆ ಗಿರಿವನಾವಾಸಮೆ
ಕಲಾನಂದಕರಮಲ್ತೆ? ಮೇಣ್ ವಲ್ಕಲ ಜಟೆಗಳೇಂ
ಕಿರೀಟಕಿಂ ಕೀಳೆ? ಪಿತೃ ವಚನ ಪರಿಪಾಲನೆಯೆ
ನನಗೆ ಧರ್ಮಂ, ಪ್ರಥಮಮುತ್ತಮಂ!”

ಒಯ್ಯನೆಯೆ
ಕಣ್ದೆರೆದು ಮೆಯ್ ತಿಳಿಯುತಿರ್ದ ತನ್ನಯ್ಯಂಗೆ
ಕೈಂಕರ್ಯವೆಸಗುತಿರೆ, ಕುಬ್ಜೆಯೆಂದಳ್ ಮತ್ತೆ :
“ ಪೆತ್ತಾತನೆಂತಾದೊಡಂ ಕೊಡುವನೆ ಕುಮಾರಂಗೆ

ಪಟ್ಟಮಂ ಬಿಟ್ಟಡವಿಗೆಯ್ದುವ ನಿರೂಪಮಂ?
ದೇವನಿಂಗಿತವರಿತು ನಡೆವುದೆ ಪಥಂ ನಿನಗೆ"
ಕುಬ್ಜೆಕೆಯ ಕಟಕಿಯ ಕಶಾಘಾತಕಟುತೆಗಾ
ದಶರಥಪ್ರಾಣಪಶು ತೇಂಕಿರ್ದುದಂ ಕಂಡು
ಬಾಷ್ಪಾರ್ದ್ರ ರಾಜೀವಲೋಚನಂ:
"ತಾಳ್, ತಾಯಿ!
ಕಂದನಕ್ಕರೆಯಿಂದೆ ತಂದೆ ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟದಂ
ಪೇಳದಿರ್ದೊಡಮಾನೆ ಪೋದಪೆನರಣ್ಯಕ್ಕೆ.
ಪದಿನಾಲ್ಕರವಧಿಯಂ ತೀರ್ಚಿ ಒಂದಪೆನಮ್ಮ,
ಮರಳಿ ನಿಮ್ಮಾಣತಿಯನೆಸಗಲ್ಕೆ; ಮತ್ತೆಯುಂ
ನನ್ನಯ್ಯನಡಿಯ ತಾವರೆಯ ಸೇವೆಯನೆಸಗಿ
ಪರಕೆವಡೆಯಲ್ಕೆ!"
ತಾನಾಡಿದೊಳ್‌ನುಡಿಗಳಂ
ಕೇಳ್ದು ಕಣ್ಬನಿವೊನಲ್ ಗರೆಉು ಗೋಳಿಡುತಿರ್ದ
ಪಿತೃ ಪೂಜ್ಯಪಾದಂಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಬಾಸಣೆಯ
ಬಿತ್ತರದ ಪರ್ವತೋನ್ನತ ಪಣೆಯನಿರದೊತ್ತಿ:
"ದುಃಖಿಸದಿರಯ್ಯ. ನಿನ್ನೊಲ್ಮೆ ಕೊಡೆ ನೆಳಲಿರಲ್
ಕಾಡಾದೊಡಂ ತಾಯಿ ಕೌಸಲೆಯ ಮಡಿಲಂತೆ
ತಣ್ಪೀವುದೆನಗೇಗಳುಂ. ನಡೆವುದೆಲ್ಲಮುಂ
ನಡೆವುದೊಳ್ಪಿಗೆ: ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯುಂ ಜ್ಞಾನಮುಂ
ಮತ್ತೆ ಕಲ್ಯಾಣಮುಂ ತಾನಪ್ಪ ಕೃಪೆ ತಾನೆ
ಪಿಡಿದಿದೆ ಜಗದ್‌ರಥವನೆಳೆವ ಶಕ್ತ್ಯಶ್ವಕುಲ
ವಾಘೆಯಂ!"
ತಂದೆಯಂ ಬಲವಂದೆರಗಿ, ಮತ್ತೆ
ಕೈಕೆಗಭಿವಂದಿಸುತೆ ಪೊರಮಟ್ಟನಲ್ಲಿಂದೆ,
ಮಂಗಳಂ ಮನೆಯನುಳಿವಂತೆವೋಲ್. ಧುಮುಕಿತಯ್
ದಶರಥಮನಂ ಮತ್ತೆ ಮೂರ್ಛಾ ಶರಧಿತಲಕೆ!
ಪರಿಗೋಲನೇರ್ದು ಪೊಳೆಯಂ ಪಾಯ್ದು ಪೋಪವಂ

ಪೊನಲ ಪೊಕ್ಕುಳ್ಗೆ ಬರೆ ಕಾಣ್ಬನದೊ : ರಂಧ್ರದಿಂ
ನೀರೊಳ್ಕಿ ನುಗ್ಗುತಿರ್ಪುದು ಬುಗ್ಗೆಯೋಲ್ ! ಕೂಡೆ
ದಿಗಿಲ್ಗೊಂಡದಂ ಕೈವೆರಳ್ಗಳಿಂ ತಡೆಯಲ್ಕೆ
ತೊಡಗುವನ್. ಸಾಹಸಂ ಬರಿದಾಗಿ, ತೂಂತಿನಿತು
ಪಿರಿದಾಗಿ, ನುಗ್ಗುತಿಹುದದೊ ಮೊದಲ್ಗಿರ್ಮಡಿಯ ನೀರ್ !
ಬಿಲಜಲಂ ಬಗ್ಗಬಗ್ಗನೆ ಚರ್ಮನಾವೆಯಂ
ತುಂಬುತಿರೆ, ಕುಹರಕರುವೆಯನಿಡುಕಿ ಛಿದ್ರಮಂ
ಮುಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆಳಸಲಾ ರೋಕಮಿನ್ನುಂ ಪೆರ್ಚಿ
ಮೊಳಕಾಲಿಗೇರಿದಪುದುದಕಂ. ಹತಾಶೆಯಿಂ
ನೀರಂ ತಡೆಯುವುಜ್ಜುಗವನುಳಿದು, ಕೈಗಳಂ
ಬೊಗಸೆಗೈದೊಳನುಗ್ಗಿದನಿತಂ ತುಳುಂಕಲ್ಕೆ
ಯತ್ನಿಪನ್, ಬರಿದೆ. ನೀರೇರುವುದು ನಾವೆಯುಂ
ತುಂಬುತೆ, ಬೆಮರ್ದ್ದೇದುವಾತನೆರ್ದೆಯುಂ ಬರಂ.
ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನಮಂ ಬರ್ದುಕುವಾಸೆಯು ಕೂಡೆ
ನೀಗಿ, ಕೈಮುಗಿವನಾ ವ್ಯೋಮಕ್ಕೆ ದೇವರಂ
ಬೇಡಿ. ಬೇಡುತ್ತಿರಲ್, ದಡದ ಮರಗಳ್ ನಿಂತು
ನೋಡುತ್ತಿರಲ್ ಮುಳುಗುವನ್, ಕಣ್ಗೆ ಮರೆಯಪ್ಪ
ಹರಿಗೋಲ್‌ವೆರಸಿ. ಜಲೋಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂ ಪರಿವೃದಾ
ವಿಸ್ತೃತ ಸಲಿಲ ರಾಶಿ. ಕಂತಿದ್ದನೊ ತಾನಂತೆವೋಲ್
ದಶರಥನೃಪಂ ಮತ್ತೆ ಮೂರ್ಛೆಯ ತಳಾತಳಕ್ಕೆ.

ಊರ್ಮಿಳಾ

ಪರ್ವಿದುದೊ ದುರ್ವಾರ್ತೆ, ವಿಲಯ ವೇಳಾ ವಸಧಿ
ವೇಲೆ ಮೀರುತ್ತುರ್ವರೆಯನವ್ವಳಿಸುವಂತೆ,
ಬಡಿದು ಸಿಡಿಲಂ ಸಕಲ ಸಾಕೇತ ಸಂಭ್ರಮದ
ಸಿರಿಗೆ. ಸಂದಣಿಸಿತಯ್ ನಗರದ ವಿಪುಲ ಜನಂ
ದೊರೆಯರಮನೆಯ ಮುಂದೆ, ಮಸಗಿದಂಬುಧಿಯಂತೆ
ಶಬ್ದಮಯಮಾಗಿ. ತೊಪ್ಪನೆ ತೊಯ್ದುದರಮನೆಯ
ಮಂದಿ ಕಣ್ಣೀರ ಸರಿಯಲ್ಲಿ. ಕ್ಷಣಪೂರ್ವದೊಳ್
ಹರ್ಷದಾಗರಮಾಗಿ ಸಲಿಯುತಿರ್ದ ಅಯೋಧ್ಯೆ ತಾಂ
ಶೋಕಸಾಗರಮಾಯ್ತೆನಲ್ ಕಾಣ್ಬುದಸದಳಮಲಾ
ಮನುಜ ಮನದುತ್ತರಮುಖಿಗೆ ಬಿದಿಯ ಚಿರತಾರೆ!
ತನ್ನರಮನೆಯೊಳಿರ್ದ ಕೇಳಿದಳ್ ಕೌಸಲ್ಯೆ
ಕರುಳಿರಿಯುವಂತೆ ಬಾಂಬಟ್ಟೆಯಂ ತುಂಬೇರ್ದ
ತುಮುಲ ಕಳಕಳ ರುದಿತರಾವಂಗಳಂ. ನಡುಗಿದಳ್
ಪವನಪ್ರವಾಹಕರಳಿಯ ತಳಿರದಿರ್ವವೋಲ್
ತರತರನೆ. ಕೂಡೆ ಬಳಿಯಟ್ಟಿದಳ್ ದೂದಿಯಂ
ಕಾರಣವರಿಯೆ ಗೋಳ್ಗೆ. ತತ್ತಳಿಕೆಯಂ ಮತ್ತೆ
ತಾಳಲಾರದೆ ತಾನೆ ಚಾವಡಿಗಿರನೆ ಪರಿಯಲಾ
ಕಾಣಿಸಿತು ಕುಪಿತ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಬರುತಿರ್ದ
ಶ್ರೀರಾಮನಕ್ಷುಬ್ಧ ಶರಧಿಸಮ ವಿಗ್ರಹಂ,
ತಾಯ ದಿಟ್ಟಿಗೆ ಪಾಲನೀಂಟಿಸುತೆ. ಬಳಿಸಾರೆ,
ತನ್ನೆರಡು ತೋಳ್ಗಳಿಂದಪ್ಪಿ, ಮುಡಿಯಂ ಮೂಸಿ
ಮುಂಡಾಡಿ ನುಡಿಸೆ, ರಾಮಂ ಕೆಮ್ಮನಿರ್ದುದಂ
ಕಂಡುಮ್ಮಳಂಗೊಂಡು ಊರ್ಮಿಳೆಯ ಗಂಡನಂ

ಬೆಸಗೊಂಡೊಡಾತನುಂ ಕಲ್ಗುಂಡಿನಂದದಲಿ
ಮೂಗುವಟ್ಟಿರಲಿಕಾ ಪುತ್ರವತ್ಸಲೆ ಬೆದರಿ
ತೊಡಗಿದಳ್ ರೋದನಕೆ. ರಾಜೀವಲೋಚನಂ
ತಾಯ ಬಿಸುಗಂಬನಿಯನೊರಸಿ ಕೈದಾವರೆಯ
ಕೋಮಳತೆಯಿಂದೆ, ಮೆಲ್ಲನೆ, ನಡೆದುದೆಲ್ಲಮಂ
ನುಡಿದನಾದ್ಯಂತಮಂ. ಬಿಳ್ದಳೈ ಹಮ್ಮೈಸಿ
ಕೌಸಲ್ಯೆ, ತವಿಯೆ ಪುಣ್ಯಂ ಸ್ವರ್ಗಧಾಮದಿಂ
ಮರ್ತ್ಯಸೀಮೆಗೆ ಬೀಳುವಪ್ಸರೆಯವೋಲ್. ಕೆಡೆದ
ಪಡೆದಮ್ಮನಂ ನೆಗಹಿ, ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಸತ್ಕರಿಸೆ
ವೈತಿಳಿಯುತಾಕೆ ರಯ್ಯನೆ ರಾಮಚಂದ್ರಂಗೆ :
" ಮಗನೆ, ಕೈಕೆಯ ಕುವರನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಸಂಪದವೆ ?
ಹಳುವವೆ ಗತಿಯೆ ನಿನಗೆ ? ಕೆಟ್ಟೆನೈ ನಾನೆನ್ನಂ
ಕೈ ಬಿಟ್ಟರೆಲ್ಲರುಂ, ಓ ಕಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ !
ಬಾ ತಂದೆ ನೀನಾದೊಡಂ ಬಾಳ್ಗಡಪಾರಾಗಿ
ಕಾಪಿಡೆನ್ನಂ ! ಕೇಡದೇನನಾಂ ಕೋರಿದೆನೊ
ಪೋದ ಜನ್ಮದೊಳಾರ್ಗೆ ? ಸತ್ಪುರುಷನಾವಂಗೆ
ಬಗೆನೋಯುವಂತೆ ನುಡಿದೆನೊ, ದೇವ ? ಓ ವಿಧಿಯೆ,
ನಿನ್ನ ಗರಗಸಕಿನಿತು ಕರುಳಿಲ್ಲ ? ಕಂದನಂ
ಪೆತ್ತು ಪಡುವಳಲಿಗಿಂ ಬಂಜೆತನಮಿನಿದಲ್ತೆ !
ವತ್ಸ ! ವತ್ಸಾ ! " ಮುಂದೆ ನುಡಿ ಪೊಮ್ಮಲಾರದಿರೆ
ಕಾಕುತ್ಸ್ಥನೆರ್ದೆಗೆ ಪಣೆಯುಂ ತಗುಳ್ದಳಾ ತಾಯಿ.
ಮತ್ತಿನಿತನಂತರಂ ಚೇತರಿಸಿ ತೋಡಿದಳ್
ತನ್ನಾತ್ಮಮಂ :
" ತನ್ನ ಸಿರನಡವಿಗಟ್ಟುತೆ ಒಡಲ್
ಮನೆಯೊಳೆಂತಿರ್ಪುದಯ್ ? ತೊಡೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳಿಟ್ಟು
ಪಾಲೆರೆದು ಕರುವಿಟ್ಟು, ತೂಗಿ ಜೋಗುಳವಾಡಿ
ಲಾಲಿಸಿದ ಪಾಲಿಸಿದ ನಿನ್ನ ಮೆಯ್ಯಿದನೆಂತು
ಪೇಳ್ ಕಾಂತಾರ ರಾಕ್ಷಸಿಗೆ ತುತ್ತುಗೊಳ್ ಕೊಡಲಿ ?

ಕರುಣೆಯಂ ದೂರಗೆಯ್ದೊ ನಿನ್ನ ಪರದೇಶಿಯಂ
ತಾಯಿಯಂ ತಳ್ಳದಿರೊ ಚಿಂತಾ ನರಕ ಚಿತೆಯ
ಪುತ್ರ ವಿರಹದ ಚಿತ್ರಭಾನುವಿಗೆ! ದಾಶರಥಿ,
ಹೆತ್ತ ತಾಯನೆ ತೊತ್ತುಗೈದೀ ಧರ್ಮಬುತ್ತಿಯಂ
ಕಟ್ಟಿ ಕಾಡಿಗೆ ಪೊತ್ತುಣುವ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಮಾಣ್ದು,
ಕಿರುವೆಂಡಿತಿಗೆ ಮಾರುವೋದ ನಿನ್ನಯ್ಯನಂ
ತಿದ್ದಿ, ಕಾಪಿಡು ಕುಲದ ಬಾಳ್ವೆಯಂ, ಕೀರ್ತಿಯಂ!
ನೀನಡವಿಗೆಯ್ದುವೊಡೆ ನಾನುಮೆಯ್ದುವೆನೊಡನೆ,
ಕರುಗೂಡಿ ನಡೆವ ಗೋವಂತೆ!"

ಬಳಿ ನಿಂದಿರ್ದ
ಊರ್ಮಿಳೇಶಂ ತನ್ನ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನೆಂಬುದಂ
ಸಮ್ಮತಿಸುವೋಲ್, ಬೆಂಕಿಯಾದನೆನೆ ತಾನಣ್ಣಗಂ
ತಡೆದ ಕೋಪದ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಗೆ, ನುಡಿದನಿಂತೆಂದು:
"ತಾಯಿ, ಕಾಮಾಂಧವಶನಾಗಿ ಲಂಪಟನೊರ್ವ
ಮತಿಗೆಟ್ಟ ಮುಪ್ಪುದೊರೆ ಹೆಂಗುಸೊರ್ವಳ ಪದಕೆ
ದಾಸನಾಗುರುಳಿದರೆ, ಪೂಜ್ಯನೀ ರಾಮಚಂದ್ರಂ
ರಾಜ್ಯಮಂ ತ್ಯಜಿಸಿ ವಿಪಿನಾಂತರದ ವಾಸಮಂ
ಕೈಕೊಳ್ವುದೇಕೆ? ತೆಗೆ ತೆಗೆ! ಧರ್ಮಮಿಲ್ಲದಾ
ನೀಚ ನೃಪನಂ ಪ್ರಜಾಶಕ್ತಿ ಸಂಹರಿಪಂತೆ
ಕೊಲೆಗರ್ಹನಲ್ತೆ ನಾಣಿಲಿ ತಂದೆ? ಪಿತನಾದೊಡೇಂ?
ಚಪಲ ಮತಿ ಗೌರವಾರ್ಹನೆ? ಶಾಸನಾರ್ಹಂ! —
ಕೇಳಗ್ರಜಾತ, ನೆರವಾದಪೆನ್ ನಿನಗೆ ನಾಂ.
ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾಂ ಬಿಲ್ವಿಡಿದು ನಿಲಲ್, ನೋಳ್ಪೆನಾಂ
ಸಾಕೇತ ಸಿಂಹಾಸನಕೆ ನೆಣಸಿ ನಿಲ್ವರಾರ್?
ಸಾತ್ವಿಕಕೆ ಸಮಯಮಲ್ತಿದು.—ತಾಯಿ, ರೋದನವನಿನ್
ಮಾಣ್! ರಾಮವನವಾಸವೆಂಬುದದು ಸಿಡಿದೊಡೆದ
ದಶರಥನ ತಲೆಯ ದುಃಸ್ವಪ್ನಮಾತ್ರಂ!"

"ಹೆತ್ತುದಾ

ಹೆಂಗರುಳ್ ನೋವಿಂದೆ ಮುಂಗಾಣದಿರೆ, ನಿನಗೆ
ಮತಿಗೇಡಿದೇನ್, ಸೌಮಿತ್ರಿ ?" ರಾಮನೆಂದನ್ ತಡೆದು
ತಮ್ಮನಂ, "ನೀನತಿ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೆಂಬುದಂ
ಬಲ್ಲೆನಾಂ. ನನಗೆ ಕೊರೆಯೆಂದರಿತೆಯೇಂ ವಿಕ್ರಮಂ ?
ಗುರು ಕರುಣೆಯಿಂ ಕಲಿತ ಬಿಲ್‌ಬಿಜ್ಜೆಯಿಂದೆನಗೆ
ದುಸ್ಸಾಧ್ಯಮಿಹುದೆ ಪೇಳ್ ನರಸುರಾಸುರ ಲೋಕ
ಮೇಖಲಾ ಮಧ್ಯದೊಳದೇನಾದೊಡಂ ? ನನಗೆ
ಧರ್ಮಮಂ ಬಿಟ್ಟನ್ಯ ಸಿರಿಯಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮ ಸಹಿತಂ
ವಿಪಿನಮರಮನೆ ; ಧರ್ಮ ರಹಿತಮಾ ರತ್ನಮಯ
ರಾಜಸೌಧಂ ಶ್ಮಶಾನಕೆ ಮಿಗಿಲ್ ಭೀಕರಂ.—
ಮತ್ತೊಂದನೊರೆವೆನಾಂ : ಮುನಿಯದಿರ್, ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ಬರಿದೆ ಬಯ್ಯುವೆ ತಂದೆಯಂ, ತಿಳಿಯದಾಂತರ್ಯಮಂ ?
ಕೋಸಲದ ನೆಲದ ದೊರೆತನವೆನಗೆ ದೊರೆಯದಿರೆ
ಕೇಡೆಂದು ಬಗೆಯದಿರ್ ! ಲೇಸನೆಸಗುವ ವಿಧಿಗೆ
ಬಹುಪಥಗಳುಂಟು ನಡೆಯಲ್. ಇಂದಿನಿಷ್ಟಮೆಯೆ
ಮುಂದನಿಷ್ಟಕೆ ಹೇತುವಪ್ಪಂದದಿಂ, ಇಂದಿನ
ಅನಿಷ್ಟಮೆಯೆ ತೊಟ್ಟಿಲಾಗದೆ ಮುಂಡಣಭ್ಯುದಯ
ಶಿಶುಗೆ ? ಕೀರ್ತಿ ಲಭಿಪುದು ಮುಂದೆ. ನಾನೀ ಪೊಳ್ತು
ತೊರೆವ ರಾಜ್ಯಕೆ ನೂರುಮಡಿ ಶಾಶ್ವತದ ಸಿರಿಯ
ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಹುದೆನಗೆ. ನಿತ್ಯಮೆನ್ನಂ ಕರೆವ
ಕನಸೊಂದನೊರೆವೆನಾಲಿಪುದು. ಏನೆಂದರಿಯೆನಾಂ.
ಗೋಚರಿಸುತಿವೆ ಕಡಲ್ ಕಾಡುಗಳ್, ತರತರದ
ಪ್ರಾಣಿಗಳ್, ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಗಳ್. ದಿನದಿನಂ
ಗಿರಿಸದೃಶ ಭವ್ಯಸೌರ್ವಂ ಮಹಾವಾನರಂ
ಬೆಳೆಬೆಳೆಯುತಾಕಾಶ ಚುಂಬಿ ಶೈಲಾಗ್ರದೊಳ್
ವಿಸ್ತೃತವ್ಯೋಮ ಪಟಕೆದುರಾಗಿ ನಿಂದೆನಗೆ
ಕೈವೀಸಿ ಕರೆಯುತಿರ್ಪನ್ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥಕೆ.
ಮನಮರಿಯದದರರ್ಥಮಂ ; ತುಡಿವುದಾತ್ಮವಾ

ದೆಸೆಗೆ. ಆ ಕರೆಯ ಕೂರ್ಮೆಯೆ ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಬಾಳಂ
ಕಡೆದು ತೆರೆತೆರೆಯೆಬ್ಬಿಸಿರ್ಪುದೆನೆ, ದೈವಮಂ
ಮೀರ್ವರಾರ್ ?"
ಅಣ್ಣನಂ ನುಡಿಯಲೀಯದೆ ಮುಂದೆ,
ಮದ್ದಾನೆ ಸೊಂಡಿಲಂ ತೂಗಿ ಬೀಸುವ ತೆರದಿ
ತೊನೆದು ತೋಳಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ :
"ಸಾಲ್ಗುಮೀ ಭ್ರಾಂತಿ,
ಕನಸಿನ ಮತ್ತೆ ದೈವದಾ ! ವೀರ ರಘುಕುಲಜ ನೀಂ,
ಬದಿಪಣೆಯ ಬರೆಪವನೊರಸಿ ಮರಳಿ ಬರೆಯಲ್ಕೆ
ಕಲಿಯಾಗಿಯುಂ ನುಡಿದೊಡಿಂತು ನಗೆಗೀಡಲ್ತೆ ?
ಹೇಡಿಗಳಿಗುಚಿತಮಾ ಸೊಲ್ ; ತಗದು ಧೀರರ್ಗೆ.
ಪುರುಷಕಾರಮೆ ಬಿದಿಗೆ ಬಾಳುಸಿರ್. ಶೌರ್ಯಮಿರೆ
ಕೃಪಣವಿಧಿ ಮುಕ್ತಹಸ್ತಂ. ಧರ್ಮಮೇನಿಲ್ಲಿ,
ಕೈಕೆ ದಶರಥರಿರ್ವರೊಳಸಂಚು ತೋಡಿದೀ
ನರಕದಲಿ ? ಮುಳ್ಗೆ ಮುಳ್ಳೆಯೆ ಮದ್ದು ; ಜೇರ್ಗದು
ಭೇಷಜಂ. ದುರ್ವಿಧಿಯನಡ್ಡಗಟ್ಟುವೆನಿಂದು,
ನೀಡಾಜ್ಞೆಯಂ ! ತಿವಿಯುತಂಕುಶದ ಮೊನೆಯಿಂದೆ
ಮಾವುತಂ ಮದಕರಿಯನೆಂತು ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಾ
ಮಾರ್ಗಕೆ ಮರಳ್ಚುವನೊ ತಾನಂತೆವೊಲ್ ದೈವಮಂ
ಜುಟ್ಟುವಿಡಿದೆಳೆತರ್ಪೆನೊಳ್ಪಟ್ಟಿಗಿಂದು ! ನೀಂ
ನೋಡುತಿರ್."
ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಬಳಿಗೆಯ್ದಿ, ಮುಡುಹಿನೊಳ್
ಕೈಯಿಟ್ಟು, ಸೋದರನ ವಾದವನೊರಸುವಂತೆ
ತಾನವನ ಕಣ್ಬನಿಯನೋವುತೊಯ್ಯನೆ ನೀವಿ,
ರಾಮನೆಂದನು ಕಿರುನಗೆಯ ತುಟಿಯ ಕೊಂಕಿಂದೆ :
"ದೈವಮಂ ಮುಂದಲೆವಿಡಿದು ತರುಬುವದಟಿರ್ಕೆ,
ಅವರಜನೆ. ಮೇರೆಯಿದೆ ಮರ್ತ್ಯದ ಪರಾಕ್ರಮಕೆ.
ಮರ್ತ್ಯದಾಳ್ ಬಿದಿಯೊಡನೆ ತಾಂ ನಡೆಯುವನ್ನೆಗಂ

ಕಲಿ ; ಬಿಂಕದಿಂ ಬಿದಿಗಿದಿರ್ ಮಲೆಯೆ ಬಲ್ಲಿ, ಕೂಡೆ
ತಾನದರ ಚಕ್ರಶ್ಶೈಲತೆಗೆ. ಪ್ರಾಯದಿರು ತ್ರಲೆ
ಬಲ್ಲಿತೆಂದರೆಬಂಡೆಯುಂ. ದುಡುಕದಿರು, ತಮ್ಮ.
ಪಿತನ ದೌರ್ಬಲ್ಯದೊಳೆ ಕಾಣ್ ವಿಧಿಯ ವಿನ್ಯಾಸಮಂ.
ನಿನ್ನ ಮಾತನೆ ಕೇಳ್ದು, ಬಂದೆಡರನೆಲ್ಲಮಂ
ಗೆಲ್ದು, ಸಿಂಹಾಸನವನಡರೆ ನಾಂ, ನೆಮ್ಮದಿಯೆ ಪೇಳ್
ಕೋಸಲಕೆ ? ನಮ್ಮ ನಮ್ಮಂತಃಕಲಹದಗ್ನಿ ತಾಂ
ಸುಟ್ಟುರುಹದಿಹುದೆ ನಾಡನಿತುಮಂ ? ಕಾಡಿಂಗೆ
ನಾನೊರ್ವನಾಗುವುದು ಲೇಸೊ ? ಯುಗಯುಗಗಳಿಂ
ರವಿಕುಲದರಸುಗಳ್ಗೆ ನಚ್ಚುನೆಲೆವೀಡಾದ
ನಾಡಿದೆಲ್ಲಂ ತವಿದು ಕಾಡಾಗುವುದು ಲೇಸೊ ?
ನಾಡ ಹಿರಿಯೊಳ್ಪಿಗೋಸುಗಮೆ ಬಲಿಗೊಡುವೆನಯ್
ನಾನೆನ್ನ ಕಿರಿಯೊಳ್ಪನಾಸಂದದಿಂ. ನೀನದಕೆ
ನೆರವೀಯವೇಳ್ಕೆನಗೆ, ಸೋದರನೆ. ತೊರೆ ರಭಸಮಂ."
ನಾಗಸ್ವರಂಗೇಳ್ದ ನಾಗರಸ ತೆರನಾಗಿ
ಪೆಡೆಮುಚ್ಚಿ ತೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ಮೊಗಕೆ ಹದಗೆಂಪು
ಕಾಯ್ಪಿತ್ತು ಮುನಿಸು ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ. ಜಾನಕಿಯ ಪತಿ
ಕುರಿತು ಕೌಸಲ್ಯೆಯುಂ : "ನೀಸಳಲದಿರು, ತಾಯೆ ;
ಕಿರಿದು ಬೇಗನೆ ಮುಗಿಸಿ ಬರ್ಪೆನೆಂಟಾರರಾ
ವನವಾಸಮಂ. ಸತಿಗೆ ತನ್ನ ಪತಿಯಂ ತ್ಯಜಿಸಿ
ಬಾಳ್ವುದರಮಲ್ತು. ಮುಪ್ಪಡಸಿದೆನ್ನಯ್ಯಂಗೆ
ಶುಶ್ರೂಷೆವೇಳ್ಕುಂ. ನನ್ನೊಲ್ಮೆಗೇಂ ಕಡಮೆ,
ಹೇಳವ್ವ, ನಿನಗೆ ಬಾಲರ್ಷಿ ಭರತನ ಕೂರ್ಮೆ ?
ನಾನಿಲ್ಲದಂದು ನೂರ್ಮಡಿಯಾಗಿ ಸಳಸಳಿಸಿ
ತಳಿರುತದು ಮುತ್ತಿ ಮುದ್ದಿಸದಿಹುದೆ ನಿನ್ನಂ ?—
ಹೋಗಿಬರುವೆನು ಹರಕೆಗೈ, ತಾಯೆ ; ದುಃಖಿಸದೆ
ಹರಕೆಗೈ. ಕೋಸಲಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಹರಕೆಗೈ.
ರವಿಕುಲದ ಜಸಕಾಗಿ ಹರಕೆಗೈ. ಸತ್ಯಕ್ಕೆ,

ಧರ್ಮಕ್ಕೆ, ಪಿತೃವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನಕ್ಕೆ, ಮೇಣ್
ನಿನ್ನೀ ಕುಮಾರನಾತ್ಮೋದ್ಧಾರಕೋಸುಗಮೆ
ಹರಕೆಗೈ ; ಹರಕೆಗೈ ! ಹೋಗಿಬರುವೆನು, ತಾಯೆ,
ಹರಕೆಗೈ ! ಬೇಡುವೆನು ಕೈಮುಗಿದು, ಕಾಲ್ಮುಟ್ಟಿ,
ನಿನ್ನಡಿಯ ತಾವರೆಗೆ ಮುಡಿಚಾಚಿ ; ಹರಕೆಗೈ !”
ಎದ್ದು ಮಗನಂ ತೋಳ್ಗಳಿಂ ಬಾಚಿದಳ್ ತಬ್ಬಿ.
ಕಣ್ಣೀರ ಧಾರೆಯನೆರೆದು ತಳಿದಳಾ ತಾಯಿ
ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದ ಶೇಷೆಯಂ, ಆಲಿಸಿದ
ವಿಶ್ವದ ಚರಾಚರಂ ರೋಮಾಂಚಕಂಚುಕಿತ
ಗಾತ್ರಮುಪ್ಪಂತೆ :
“ಜೈಸುಗೆ ವಿಧಿಯ ವಜ್ರೇಚ್ಛೆ !
ಗೆಲ್ಗೆ ನಿರುತಂ ಋತಂ ! ಜಗದೀಶ ಕೃಪೆಯೆನಗೆ
ದಯೆಗೆಯ್ಗೆ ! ಗೆಲಮಕ್ಕೆ ದೇವರ್ಕಳೆಲ್ಲರ್ಗೆ !
ಜಯಮಕ್ಕೆ ಮಾತೃವೊಲ್ಮೆಯ ಮಹತ್ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ !
ಓ ಧರ್ಮದೇವತೆಯೆ, ಮಗನೀತನೆನ್ನವಂ ;
ನಿನ್ನಂಕಪರ್ಯಂಕದೊಳಗಿಟ್ಟು ಕಳಿಪೆನಾ
ಹೇರಡವಿ ಪೊಡವಿಯ ಹುಲಿಯ ಹೊಡೆಗೆ. ಪಾಲಿಸೌ
ಪರವೇಶಿಯಂ ! ನೀನೆ ತಾಯುಮ್ಮ ತಬ್ಬಲಿಗೆ,
ನನ್ನ ಕಂದಗೆ, ರಾಮಚಂದ್ರಂಗೆ !—ನಡೆ, ಮಗನೆ,
ತಡೆಯಲಾರ್ಪೆನೆ ನಿನ್ನನಾಂ ? ನದಿಯನಚಲಾದ್ರಿ
ಪಡೆದು ತಡೆದೊಡೆ ನಿಲ್ವುದೇಂ ಶರಧಿಯಾತ್ರೆಯಂ ತಾಂ
ಕುದಿದು ಕೈಕೊಳದೆ ? ತಾಯೊಲ್ಮೆಯಿದು ಕಿರಿದಲ್ತೆ
ನಿನ್ನ ಹಿರಿಬಾಳ್ಗೆ ! ಸಿರಿವೊಳೆವೆತ್ತ ಗಿರಿಶಿಖರಿ
ಕರುಬಲೇವುದು ವಾರ್ಧಿಯಂ ? ಜಗಜ್ಜೀವನಂ
ಕರೆಯುತಿರೆ ಕೈವೀಸಿ, ತಡೆಯಲಾರ್ಪಳೆ ತಾಯಿ
ತಾನಬಲೆ ನಿನ್ನಂ ? ಹೆತ್ತಾವೊತ್ತೆ ಶಂಕಿಸಿದೆ
ನಾನಿದಂ ! ಪಕ್ಷಿಶಿಶು ಮೊಟ್ಟೆಯನೊಡೆಯುತೆಂತು
ಗರಿಗೆದರುತಾಗಸದ ಸಾಹಸಕೆಳವುದಂತೆ

ಮನೆಯೊಲ್ಮೆ ತಾಯೊಲ್ಮೆ ನಾಡೊಲ್ಮೆಗಳನೊಡೆದು
ಕಾಡಿಗೈದುವ ನೆವವನೊಡ್ಡಿ ಹಾರುವೆಯಿಂದು,
ಬಿಂದು ಸಿಂಧುವ ಸೇರುವೋಲಂತೆ! ತೆರಳಯ್ಯ,
ತೆರಳೊ! ಪದಿನಾಲ್ಕರವಧಿಯ ಮುಗಿಸಿ ಮರಳಯ್ಯ,
ಮರಳೊ! ಬೇಗನೆ ಮರಳೊ! ಸೊಗಮಕ್ಕೆ, ಗೆಲಮಕ್ಕೆ,
ನಿನಗೆನ್ನ ಕಂದಯ್ಯ! ನೀನಾವ ಧರ್ಮಮಂ
ಗುರಿಗೆಯ್ದು ಹೊರಟಿಹೆಯೊ ಆ ಧರ್ಮದೇವತೆಯೆ
ರಕ್ಷೆಯಾಗಲಿ ನಿನಗೆ! ನೀಂ ಪೂಜೆಗೈದಿರ್ಪ
ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಿನಗಕ್ಕೆ
ರಕ್ಷೆ! ಮಾತಾಪ್ರೀತಿ, ಪಿತೃಭಕ್ತಿ, ಜನರೊಲ್ಮೆಗಳ್
ಚಿರಂಜೀವಮಂ ನಿನಗೆ ದಯೆಗೆಯ್ಗೆ! ಗಿರಿವನಂ
ಪಕ್ಷಿ ಪನ್ನಗರೆಲ್ಲರುಂ ರಕ್ಷೆಯಕ್ಕುಯ್ ನಿನಗೆ!
ರಕ್ಷಿಸಲಿ, ಹಗಲಿರುಳು ಬೈಗುಬೆಳಗುಗಳಿನಂ
ಶಶಿ ತಾರೆ ಸಪ್ತರ್ಷಿಮಂಡಲಂ ಶ್ರುತಿಚಯಂ
ದಿಕ್ಪಾಲ ದೇವದಾನವರೆಲ್ಲರುಂ ರಕ್ಷಿಸಲಿ!
ಕ್ರಿಮಿ ಕೀಟ ಕಪಿ ಚೇಳುಗಳ್ ಹುಲಿ ಸಿಂಹನೆಕ್ಕಲಂ
ಕಾಳ್ಕೋಣ ಮೊದಲಪ್ಪ ವಿಷಜಂತು ಕೋಳ್ಮಿಗಂಗಳ್
ಕಾಪಾಡಲೀ ನನ್ನ ಮೊಲೆವಾಲ ಮೂರ್ತಿಯಂ,
ರವಿಕುಲ ಲಲಾಮನೀ ರಾಮಾಭಿರಾಮನಂ!
ಮಗುವು ಮಜ್ಜನಕಿಳಿಯುವಂದು, ಜಲದೇವಿಯರೆ,
ಮಕರ ನಕ್ರಗಳಿಂದೆ ರಕ್ಷಿಸಿಂ! ರಕ್ಷಿಸಿಂ
ಕಾಂತಾರದಧಿದೇವಿಯರೆ, ಕಂದನಡವಿಯೊಳ್
ಪುತ್ತಿನೆಡೆ ಪವಡಿಸಿರೆ; ಮತ್ತೆ ಮರಗಳ ಕೆಳಗೆ
ತಂಪುನೆಳಲೊಳ್ ಮಲಗಿರಲ್ಕೆ! ತಾಯೊಲವಾಣೆ
ನಿಮಗೆ, ಓ ಸಿಡಿಲ್ಮಿಂಚು ಬಿರುಗಾಳಿಗಳೆ, ಕೇಳಿಮ್:
ಹೆತ್ತು ಹೊರೆದೀ ಹೃದಯದಭಿಶಾಪ ನಿಮಗಕ್ಕೆ
ಹಸುಳೆ ರಾಮಗೆ ನಿಮ್ಮ ಕತದಿಂದೆ ಭವಿಸಿದಡೆ
ಕೇಡು! ಓ ವಿಧಿಯೆ, ಹೇ ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಭೂ,

ಕೊಳ್ಳಿದೊ ನಿವೇದಿಸುವೆನೆನ್ನಾತ್ಮದೊಲುಮೆಯುಂ
ರಾಮ ಮಂಗಲ ಕಾರಣಂ ತವಚರಣ ತಲಕೆ!"
ಪರಸಿ, ಮಗನಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆವಂದು, ಪ್ರೇಮದಿಂ
ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ, ಮುದ್ದಿಸಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ, ಮೈಮರೆವ
ಮಾತೆಯ ಪದದ್ವಯಂಗಳಿಗೆ ಪಣೆಯಿಟ್ಟೊತ್ತಿ
ಪೊಡಮಟ್ಟು, ತುಳ್ಕಿಬಂದಳ್ಕರೆಯ ದುಕ್ಕಮಂ
ಕಾಣಿಸದ ಸಂಯಮದ ಶೀಘ್ರತೆಯಿನಲ್ಲಿಂದೆ
ಬೀಳ್ಕೊಂಡನೈದಿದನ್ ಕಾಂತೆಯಂತಃಪುರಕೆ!
  ಪ್ರಿಯನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕೋತ್ಸವದ ಸಂಭ್ರಮಕೆ,
ಸುರಚಾಪಲತೆಗಳಂ ತಿರಿತಂದು ವೃಂದಮಂ
ರಚಿಸಿದೊಲೆಸೆವ ವಿವಿಧ ವರ್ಣಗಂಧಂಗಳಿಂ
ಶೋಭಿಪ ಕುಸುಮರಾಶಿಗಳ್ ಬಳಸೆ, ತಾನೊಂದು
ಗುರುತಿಸಲ್ಕಸದಳಂ ಸುಮರಾಶಿಯೆಂಬಂತೆ
ಮೆರೆದಿರ್ದು, ಸೀತಾಳಿದಂಡೆವೂ ಮಾಲೆಯಂ
ಕಟ್ಟುತಿರ್ದಾಕೆ, ಚರರಿಲ್ಲದೊರ್ವನೆ ಬಂದ
ಪ್ರಾಣೇಶನಂ ಕಂಡು, ಬಿಲ್ಲುಂ ಬೆರಗುವಾಗಿ,
ರಿಕ್ತಾಗಮನ ಖಿನ್ನತೆಗೆ ಕಾರಣಂ ಕೇಳೆ,
ಪೇಳ್ದನಿನಕುಲ ಸೂನು ಜಾನಕಿಗೆ: "ಪ್ರಿಯೆ, ನನಗೆ
ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಮಾಗಿದೆ ವನವ್ರತಂ. ಬೆದರದಿರ್
ಧೀರ ರಾಜರ್ಷಿಸುತೆ. ಸದ್ವಂಶ ಸಂಜಾತೆ,
ಸೀತೆ, ನೀನಾಕ್ರೋಶಗೊಳ್ಳದಿರ್. ಶಾಂತಿಯಂ
ತಳೆದು ಧೈರ್ಯಂಗೆಡದೆ ಪತಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ, ಸತಿ,
ಪೊರೆ ಧರ್ಮಮಂ. ನೀನೆ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯೆನಲ್ಕೆ
ಹೃದಯಧರ್ಮಕೆ ಹೃದಯಮಲ್ತೆ?" ಎನುತೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಮುಂಗುರುಳನೆಳವಿ ಕದಪಂ ನವರಿ ಸಂತೈಸಿ,
ನಡೆದುದೆಲ್ಲವನೊರೆದನಾದ್ಯಂತಮಂ. ಕೇಳ್ದು,
ಮೆಲ್ಲೆಲರಿಗೊಲೆವ ತಳಿರಂತಿನಿತು ತುಟಿನಡುಗೆ
ನುಡಿದಳಾ ಕ್ಷಮೆಯ ಸುತೆ, ನಲ್ಲನಿನಿಗಂಗಳಿಗೆ

ಜೇನಿಳಿವ ಕಂಗಳಿಂದಾಲಿಂಗನಂ ಗೆಯ್ದು :
"ನಿನ್ನ ನಲ್ಲದೆ, ನಲ್ಲ, ಕೋಸಲ ನೆಲವಸಲ್ಲ
ನಾನೊಲ್ದುದೆಂದು. ಮೇಣಿಂದಿಗುಂ ಮನೆಯೆನಗೆ
ರಮಣನೆರ್ದೆಯಲ್ಲದೆಯೆ ಮಾವನರಮನೆಯಲ್ತು.
ನೀನಿರಲ್ಕೆನ್ನೊಡನೆ ನಾಡಾದರೆಂತಂತೆ
ಕಾಡಾದೊಡಂ ಸುಖಿಯೆ ನಾಂ. ದುಃಖಿ ನಿನಗಾಗಿ.
ನಿನ್ನ ನೋವಿಂಗಳಲ್ಕೆಯೆ ಹೊರತೆನಗೆ ಬೇರೆ
ಸಂಕಟದ ಸೋಂಕೆಲ್ಲಿ ? "
"ನಿಲ್ ನಿಲ್, ಮಂಗಳಾಂಗಿ,
ರಾಮಂಗೆ ವನವಾಸಮಿನ್ನುಳಿದವರ್ಗಲ್ತು."
"ರಾಮನರ್ಧಾಂಗಿ ಸೀತೆಗೆ ಬೇರೆತನವಿಲ್ಲ.
ಪತಿಯ ಸುಖದುಃಖದರ್ಧಂ ಸತಿಗೆ."
"ಕೇಳ್, ಜಾನಕಿ,
ನೀನತ್ತೆ ಮಾವಂದಿರಂ ಸೇವಿಸುತ್ತೀಯೆಡೆಯೆ
ಧರ್ಮಮಾಚರಿಸುತಿರ್ಪುದೆ ಪರಮ ಕರ್ತವ್ಯಂ."
"ಪತಿಸೇವೆಗಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಸೇವೆಯಿಲ್ಲಂಗನೆಗೆ.
ರಾಜರ್ಷಿ ತಂದೆಯುಂ, ಗುರುಗಳುಂ, ಧರ್ಮಮಂ
ಬೋಧಿಸಿಹರೆನಗೆ."
"ಮೈಥಿಲಿ, ನೀನಡವಿಗೆನ್ನೊಡನೆ
ಹಿಂಬಾಲಿಪೊಡೆ ಕಠಿನವಹುದೆನ್ನ ಜೀವನಂ
ನಿನ್ನ ರಕ್ಷೆಯಭಾರದುದ್ವೇಗದಿಂ. ಸುಕುಮಾರಿ,
ನೀನರಿಯೆ ವಿಪಿನವಾಸದ ಭಯಂಕರತೆಯಂ,
ಘೋರಮಂ, ಕ್ಲಿಷ್ಟಕಷ್ಟಂಗಳಂ ಮೇಣ್ ನಷ್ಟಮಂ."
"ಸ್ತ್ರೀಮಾತ್ರಳಂ ಭೀರುವಂ ಕೂಡಿ ಕಾಡಿನೊಳ್
ಬಾಳ್ವುದೆಂತೆಂದು ಶಂಕಿಸದಿರ್ಕೈ. ಹೇಡಿಗಳ್
ಹಿಂಜರಿವರಾದೆಡೆಲೆ ವೀರಪುರುಷೋತ್ತಮನೆ,
ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಮಂತ್ರವಿದ್ಯಾಪ್ರವೀಣಂ ನಿನಗೆ, ಕೇಳ್,
ಪೆಣ್ಣೊರ್ವಳೊಲಿದಳಂ ರಕ್ಷಿಪ್ಪುದೇಂ ಕಠಿಗೆ

ತೃಣಕಣದ ಭಾರಕೆಣೆಯಲ್ತೆ ? ಕೇಳ್ ಪೂಣ್ಕೆಯಂ :
ನಿನ್ನ ನೆಳಲೆಂತು ನಿನ್ನಡಿಗೆ ತೊಡಕಾಗದೆಯೆ
ನಿನ್ನನೊಡವರ್ಪುದೇಗಳುಮಂತುಟಿಯೆ ವಲಂ
ಬಂದಪೆನ್, ಪಾದಪೂಜೆಯ ಸೇವೆಗೋತನುದಿನಂ
ಕೈಂಕರ್ಯವೆಸಗಿ. ಪೇಸಿದಪೆನಮರರ ಸುಖಕೆ
ನಿನ್ನನುಳಿದಾಂ, ಪ್ರಿಯನೆ; ಮಾವನರಮನೆ ಸೊಗದ
ಮಾತಿರಲಿ! . . . ಹೆದರದಿರು ಹೆಣ್ಣೆಂದು : ನಿನ್ನ ಕಣ್,
ಬಗೆಗೆ ನಾಲಗೆಯಾಗಿ, ಸೂಚಿಸುತ್ತಿಹುದೆಸಗೆ
ನಿನ್ನೆದೆಯ ಶಂಕೆಯಂ. ಪತಿವ್ರತಾಧರ್ಮಮಂ
ಕೈಕೊಂಡು, ನಿಯಮ ವಜ್ರದೊಳಿಂದ್ರಿಯಂಗಳಂ
ಬಿಗಿದು ದೃಢಮನದಿ, ಸೇವಿಪೆ ನಿನ್ನನ್, ಅವಚತ್ತು
ರಾಜೋಪಭೋಗ ಸರ್ವಸ್ವಮಂ! ಬದುಕುವೆನ್
ಹಣ್ಣುಹಂಪಲು ಕಂದಮೂಲಂಗಳನೆ ತಿಂದು;
ಮತ್ತಾವ ತೆರದೊಳುಂ ನಿನಗಡಚಣೆಯನೀಯೆನ್.
ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬಾಳ್ವ, ನಿನ್ನೊಡನಲೆವ, ಮೇಣಂತೆ
ನಿನ್ನಯ ಸರಂಗೇಳ್ವ ಸೌಭಾಗ್ಯವೊಂದದುವೆ
ಸಾಲ್ಗೆನಗೆ!"
"ಕೋಮಳೆ, ಲತಾಂಗಿ, ತಳಿರಡಿಯು ನೀಂ
ಬಿಸರುಹ ಶರೀರೆ! ಕಲ್ಮುಳ್ಳಿಡಿದ ಕಾನನಂ
ಕಣ್ಗೆ ದೂರಕೆ ನುಣ್ಪುದೋರ್ದಡಂ, ಬಾಳ್ಕೆಗತಿ
ದಾರುಣಂ. ಕವಿಯ ವರ್ಣನೆಯಲ್ತು ಕಾನನಂ!
ನಿನ್ನಂ ಪೊರೆಯಲಾರೆನೆಂದಲ್ತು ; ಪೇಳ್ದಪೆಂ
ನಿನ್ನ ಹಿತಮಂ : ವ್ಯಾಘ್ರ ಭಲ್ಲೂಕ ಹರ್ಯಕ್ಷ
ವಿಷಧರೋರಗ ಭೀಷಣಂ ಕೇಳ್ ಮಹಾಟವಿ!
ಮೇಘಚುಂಬಿತ ಗಿರಿಯ ಚೂಡದಿಂದಾರ್ಭಟಿಸಿ
ದುಮ್ಮಿಕ್ಕುವರ್ಬಿಯಾಘಾತದಿಂ ಭೀಷ್ಮವಹ
ಜಲಪಾತ ವ್ರಾತಂಗಳಿಂ ಭೀಕರಮರಣ್ಯಂ!
ಪಗಲೊಳುಂ ನಾದಮತಿ ಕರ್ಕಶ ಭಯಂಕರಂ;

ಅಂತೆಮೇಣ್ ಇರುಳೊಳುಂ ಘೋರಾಂಧಮಧ್ಯಮಂ
ಪೀರ್ದು ಮೂರ್ಛೆಗೆ ಸಂದ ಮೌನಮತಿ ನಿಷ್ಠುರಂ,
ಕಠಿನಂ, ಭಯಾನಕಂ, ಹೃದಯಭಾರಂ, ಮಹಾ
ಕ್ರೂರಂ ! ಅಂಗನೆ, ಬೇಸಗೆಯೊ ದವಾನಳನಿಂದೆ,
ಮಳೆಗಾಲವೆಡೆಬಿಡದೆ ಹಿಡಿದು ಹೊಡೆಯುವ ಜಡಿಯ
ಕರೆಕರೆಯು ಕಾಟದಿಂದಪಸಹ್ಯಮಲ್ತೆ ? ಆ
ಕೆಸರಿನಲಿ ಮುಳ್ಳಿನಲಿ ಹಳ್ಳಕೊಳ್ಳಂಗಳಲಿ
ಪಗಲೆಲ್ಲಮುಂ ಒಟ್ಟೆಯರಿಯದ ಪಳುವದಲಿ ಸುತ್ತಿ
ಬಳಲಿ ಬರೆ, ಮಲಗುದಾಣಂ ತೊಯ್ದರೆಯು ಸಜ್ಜೆ !
ಬೆಂದ ಷಡುರಸದುಣಿಸೆ ? ಕೇಳ್, ಕರುಳ್ ಕೊರೆವವೊಲ್
ಕುಳಿರಿಡಿದ ಪಣ್‌ಪಳಂ ಗೆಡ್ಡೆಗೆಣಸೆಯೆ ತಿನಲ್
ಗತಿ ! ಲಲಿತೆ, ಹಾಸಲರುವೆಗಳೆಲ್ಲಿ ? ಚಳಿವೊಳ್ತು
ತಾನಡಿಯಿಡಲ್ ಹೊದೆವುಡೆಗಳೆಲ್ಲಿ ? ಸುಖಲೇಶಮುಂ
ಸುಳಿಯದತಿಕಠಿನಕ್ಕೆ, ರಾಜಪುತ್ರಿ, ಲತಾಂಗಿ,
ನಿನ್ನನೆಂತೊಯ್ದಪೆನ್ ಪೇಳ್ ?"
ಪರ್ಣಸಂಗೇಳ್ದಾ
ಪತಿವ್ರತೆ ನಸುನಗುತ್ತೆ ಮಾರ್ನುಡಿಯನಿತ್ತಳೈ,
ವಾದಂ ನಿರಾಯುಧಂ ತಾನಾಗಿ, ಸೋಲೊಪ್ಪುವೋಲ್
ದಾಶರಥಿ : "ನೆತ್ತರೀಂಟುವ ಜಿಗಣೆ, ಮೇಣ್ ಕರ್ಕಶಂ
ಕೂಗಿಡುವ ಜೀರುಂಡೆಗಳನೇತಕುಳಿದೆ ಪೇಳ್ ?
ಕರುಣಾಳಲಾ ! ಕೊರ್ವಿದಾ ಪೆರ್ವಾತುಗಳ್ಗಾಂ
ಬೆದರ್ವಂತುಟಣುಗಿಯೇಂ ? ಕೇಳ್, ಹೃತ್ಕಮಲ ಕರುಣರವಿ,
ನಿನ್ನ ಬಣ್ಣನೆಗೇಳ್ದು ಕಾತರಿಸುತಿದೆ ಮನಂ
ಕಾಂತಾರ ರಸಕ್ಕೆಳಸಿ ! ಮನದನ್ನ, ನನ್ನ ಸಿರ್
ನಿನ್ನ ಸಿರೊಳೊಂದಾದುದೆಂದು ನಿನ್ನಂಗಮಂ
ಕಂಡೆನಾವೊದಲ್‌ಗೊಂಡು. ಬೆಚ್ಚಿರಡು ಬಾಳ್ಗಳಂ
ಬೆಸುಗೆಗೆಡಿಸೇಕೆ ಬೇಳುವೆಯೆನ್ನ ಬರ್ದುಕಿದನ್ ?
ತಂದೆತಾಯ್ಗಳನಗಲುತೆಲ್ಲವೂ ನೀನೆಂದು

ಕೈಪಿಡಿದು ನಂಬಿದೀ ದೀನಾರ್ತೆಯಂ, ಕರುಣಿ,
ತೊರೆಯದಿರ್."
ಬಾಷ್ಪಸ್ವೇದ್ಯದಿಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ
ಭೂಜಾತೆಯಂ ಸೀತೆಯಂ ಸಂತಯ್ಸುತಿಂತು
ನುಡಿದನ್ ದಿನೇಶಕುಲಸಂಭವಂ : "ದುಗುಡಮಂ
ಬಿಡು, ನಲ್ಲೆ, ನೀನೆನ್ನುಸಿರ್‌ಗುಸಿರ್ ! ಬರ್ದುಕುವೆನೆ ಪೇಳ್
ಬಿಟ್ಟೊಡುಸಿರಂ ? ಜೀವಮೆನ್ನದು, ಜನಕಜಾತೆ,
ನಿನ್ನ ರೂಪದ ತಾವರೆಯು ನಿತ್ಯಲೋಕದಲಿ
ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದೆ ಮಧುಕರ ಪತಂಗದೋಲಂತೆ,
ಮಧು ಮಧುರ ಸೌಂದರ್ಯಮಕರಂದ ಸುಧೆಯೀಂಟಿ
ಸವಿಯುತಮೃತತ್ವಮಂ. ನಿನ್ನನುಳಿದೆನಗಾವ
ಸಗ್ಗಮುಂ ರುಚಿಸದೆಲೆ ತನ್ವಂಗಿ. ದಿವಮಲ್ತೆ,
ನೀನಿರಲ್ಕೆನ್ನ ಬಳಿ, ವನವಾಸ ನರಕಮುಂ ?
ಲೋಕಮೋಹಕ ನೇತ್ರೆ, ಬಿಸುಗಂಬನಿಯ ಸೂಸಿ
ಬೇಯಿಸದಿರೆನ್ನಾತ್ಮಮಂ : ನಲ್ಗೆ ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆ !
ಬನಕೈದಲನುವಾಗು, ಹೇಮಸುಂದರ ಗಾತ್ರೆ,
ದಾನಗೈದೆಮ್ಮ ಸರ್ವರೊಡವೆ ಹಾಸಗೆಯುಡುಗೆ
ಸರ್ವಮಂ ದೀನರಿಗೆ, ದೆಸೆಗೆಟ್ಟರಿಗೆ, ಮತ್ತೆ
ಪೂಜ್ಯರಿಗೆ." ಮೋಹದಿಂ ಮುದ್ದಿಸಿ ಕಳುಹಲಾಕೆ
ಪೆರ್ಚುತೆ ಸೊಗಂಬರಿದು ತಮ್ಮ ಸರ್ವರನಿತುಮಂ
ಕರೆ ಕರೆದು ಪಸುಗೆ ತೊಡಗಿದಳಮಿತ ಸಂಭ್ರಮದಿ !
ಕೇಳ್ದುದಂ ಸೌಮಿತ್ರಿ ಪಿರಿಯಣ್ಣನಡಿಗೈದಿ,
ಮರನ ಬುಡದಲಿ ನೆಳಲ್ ಬೀಳ್ವಂತೆ ಕಾಲ್ಗೆರಗಿ,
ಮೇಲೇಳ್ದನಿಲ್ಲ, ತನ್ನಂ ಜೊತೆಗೆ ಒನಕುಯ್ಯೆ
ರಾಮನೇಗೊಳುವನ್ನೆಗಂ. ಪರ್ವಿತರಮನೆಗೆ,
ಪುರಕೆ, ನಾಡಿಗೆ, ವಾರ್ತೆ : ರಾಮನೊಡನೆಯೆ ಸೀತೆ
ಲಕ್ಷ್ಮಣರುಮಡವಿ ಸೇರ್ದಪರೆನುತೆ ! ಪರಿದುದಯ್
ರೋದನದ ನದಿಯೆ ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡು ನೆರೆಯೇರ್ದವೋಲ್.

ಮುಡದಿಯುಂ ತಮ್ಮನಂ ತನ್ನೊಡನೆ ಬನಕುಯ್ಯಲಾ
ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂ ಪಡೆಯಲೋಸುಗಂ ರಾಮಚಂದ್ರಂ
ಸೀತೆಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ತಂದೆಯೆಡೆಗೈದಿದನ್
ದಶರಥಪ್ರಿಯತನೂಜಂ. ಕಂಡೊಡನೆ ಕುವರನಂ
ಸಂತಾಪಕಲುಷೇಂದ್ರಿಯಂ, ಭೀತಿವಿಕ್ಲಬಂ,
ನಿಸ್ತೋಯಕಾಸಾರದೊಲ್ ರಿಕ್ತಮಾನಸಂ,
ಸಾಂದ್ರ ಭಸ್ಮಾಚ್ಛನ್ನ ಶಿಖಿಯೊಲಳಿತೇಜಸಂ
ಕೋಸಲ ಧರಾವಲ್ಲಭಂ ಮಗನನಪ್ಪಲ್ಕೆಳಸಿ
ಮೇಲೆಳ್ದುಮಿರದೆ ಕುಸಿದನು ಧರೆಗೆ ಮೂರ್ಛೆಯಿಂ
ತೊಸೆದು. ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ್ ವೃದ್ಧನಂ
ಪರ್ಯಂಕಕೆತ್ತಿ ಸಂತೈಸುತಿರೆ, ವರ್ಧಿಸಿತೊ
ನೂಪುರ ರವಂಬೆರಸಿ ಸ್ತ್ರೀಜನಾಕ್ರಂದನಂ,
ಪುಷ್ಯಪ್ರಭಾತದೊಳ್ ಕ್ರೌಂಚಪಕ್ಷಿಯ ಪಂಕ್ತಿ
ನೆರೆದು ಮುಗಿಲೆತ್ತರದಿ ದನಿಸಂತೆಗೈವಂತೆವೋಲ್ !
ಮತ್ತೆ, ದೊರೆ ಮುಚ್ಚೆತಿಳಿದೆಚ್ಚತ್ತು, ತನುಜನಾ
ಕೇಳ್ಕೆಗತಿ ಕಷ್ಟದಿಂ ಕರ್ಬುನಂ ಭಾರಕ್ಕೆ
ಬಾಗುವೋಲೊಪ್ಪಿ, ಮಂತ್ರಿ ಸುಮಂತ್ರನಂ ಕರೆದು :
"ಚತುರಂಗ ಸೈನ್ಯಮಂ, ಪರಿವಾರಮಂ, ಧನಿಕ
ವರ್ತಕವ್ರಾತಮಂ, ಕಾಡ ಪರಿಚಯವುಳ್ಳ
ಬೇಡವಡೆಯುಂ, ಚತುರ್ದಶ ವತ್ಸರಂಗಳ್ಗೆ
ಬೇಳ್ಪನಿತುಮಾಹಾರ ಭೋಗ ಸಾಮಗ್ರಿಯುಂ
ಕಂದನೊಡನೆಯೆ ಕಳುಹಿಸಾತಂಗೆ ಕಾನನಂ
ಕೋಸಲಕ್ಕಿಂ ಸುಖದಮಪ್ಪಂತೆ." ಕೇಳ್ದುದಂ
ಕುಬ್ಜೆ ಕೈಕೆಯ ಮೊಗವನಿಂಗಿತದಿ ನೋಡುತಿರೆ,
ತಿಳಿದುದಂ, ರಾಮನೆಂದನು ಮಂದಹಾಸದಿಂ
ಬೆಳಗಿ ಹೃದಯಂಗಳಂ :
"ತಪದ ಸಂಪದಕಾಗಿ
ವಿಪಿನಕೈದುತಿರೆ, ಸೇನೆಯು ಸೇವೆ ತಾನೇಕೆ ?

ಧನಿಕ ವರ್ತಕರೇಕೆ? ಮೇಣ್ ಬೇಡಪಡೆಯೇಕೆ?
ನೀಡನಿತುಮಂ ಭರತ ಸೋದರಗೆ. ವೇಣೆಮಗೆ
ನಾರುಮುಡಿಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಬೇಡಮಿನ್ನಾವುದುಂ.
ನೀಡುವೊಡೆ, ಕಾಡಿನೊಳ್ ಕಂದಮೂಲವನಗೆಯೆ
ಕುದ್ದಾಲವೊಂದಿರಲಿ. ಕೊಡಿವೊಂದು ಬುಟ್ಟಿಯಂ
ಪಣ್ಫಲಂಗಳನಾಯ್ದು ತುಂಬಲ್ಕೆ." ಕೇಳ್ದದಂ,
ಕೈಂಕರ್ಯಮಂ ಸಲ್ಲಿಪೋಲ್ ಕುಬ್ಜೆ ಸಂಭ್ರಮದಿ
ತಂದು ನೀಡಿದಳೊಡನೆ ನಾರುಡೆಯನೆಲ್ಲರುಂ
ಶಪಿಸುತ್ತಿರಲ್ಕೆ. ತಾನುಟ್ಟಮಲ ವಸ್ತ್ರಮಂ
ಕಳಚಿಟ್ಟು ರಾಮನಾ ವಲ್ಕಲವನುಡಲಂತೆ
ಗೈದನ್ ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ. ಪುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂ
ಪಟ್ಟೆಯ ದುಕೂಲಮಂ ಬಿಟ್ಟುಳಿದ ಬಟ್ಟೆಯಂ
ತೊಟ್ಟಳಲ್ಲದ ಬಾಲೆ, ಮಿಥಿಳೇಂದ್ರ ಸಂಭವೆ,
ತಪಸ್ತೇಜದಿಂ ಮುಂದೆ ನಿಂದಿಸಿಯಸಂ ನೋಡಿ,
ಕೆಚ್ಚನೆರ್ದೆಗೊತ್ತಿ, ನಾರುಡೆಗಳಂ ತೆಗೆದೆತ್ತಿ
ತೊಡಲರಿಯದೆಯೆ ಕೆಮ್ಮನಿರೆ, ಇತ್ತ ತಾರೆಂದ
ಪತಿಗೆ ನೀಡಿದಳದಂ, ತಾನರಿಯದುದರಿಂದೆ
ತುಡಿಸಿ ಮನ್ನಿಪುದೆಂದು ಕಣ್ಣಿಂಗಿತದಿ ಬೇಡಿ.
ತುಡಿಸುತಿರೆ ರಘುಕುಲೇಶಂ ಸತಿಗೆ ನಾರುಡೆಗಳಂ,
ಕಂಡ ಕೌಸಲೆಗುಕ್ಕಿ ದುಕ್ಕಮಳ್ತಳ್, ಮೊಗಂ
ಪುದುಗಲಂಜಲಿಗೆ. ಮಂಥರೆ ಗೆಂಟರೊಳ್ ನಿಂದು
ಸಂಕಟವನೀಕ್ಷಿಸಿರ್ದಳ್ ವಿಕಟ ಕಂಟಕಿತೆ!
    ರಾಜಧಾನಿಯ ಮೇಲೆ ಹೇಮಸುಂದರಿ ಸಂಧ್ಯೆ ತಾಂ
ಮಿರುಪ ಕುಂಕುಮದೋಕುಳಿಯನೆಂದಿನಂದದೊಳೆ
ಪೊನ್ನ ಜೇಕೋರ್ವಿಯಿಂ ಸಿಂಚನಂಗೈದಳೆನೆ
ರಂಜಿಸಿತು, ಹೊಮ್ಮಂಜು ಹಬ್ಬಿದಂದದಿ ಹಬ್ಬುತಾ
ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಬಹ ತುರು ಸಮೂಹದ ಖುರಂಗಳಿಂ
ಕಣ್ಗೊಳಿಸುತೇರ್ದ ಗೋಧೂಳಿ. ಆ ಧೂಳಿಯಂ

ಮೀರ್ದದಕ್ಕೆದುರಾಗಿ ಪರಿದುಬಂದಾ ಜೇರೆ
ಕಂದೂಳಿ ಪ್ರೊನ್ನಲನೊಂದಂ ಕಂಡಾ ಕೃಷೀವಲಂ,
ಬೇಸಾಯದಾಯಾಸದಿಂ ಬಳಲಿ ಗುಡಿಸಲ್ಗೆ
ತನ್ನಾರಿನೆತ್ತುಗಳೊಡನೆ ಪಿಂತಿರುಗುತಿರ್ದ
ಪೊಲದೊಕ್ಕಲಿಗನೊರ್ವನಚ್ಚರಿವಡುತೆ, ತನ್ನ
ತಲೆಯ ಹುಲ್ಲಿನ ಹೊರೆಯನಿಳುಹಿ ಹೆದ್ದಾರಿಯೆಡೆ,
ನಿಂದನಾಲಿಸುತೆ ತೇರ್ಗಾಲಿಗಳ ಪೇರುಲಿಗೆ
ಮತ್ತೆ ಗೋಳಿಡುವಾಳ್ಗಳುಲಿಗೆ. ನೋಡುತ್ತಿರಲ್
ಕಣ್ಗೆವಿಳ್ದತ್ತು ಭೋಂಕನೆಯೆ, ನಡೆಗೊಂಡುದೋ
ಸಾಕೇತ ಪತ್ತನಮೆನಲ್ಕೆ, ಪರ್ವಟ್ಟೆಯಂ
ತುಂಬಿ ತುಳ್ಕುತೆ ಬರ್ಪ ಸೋಜಿಗದ ಮೆರವಣಿಗೆ.
ರಥವೊಂದೆ ಪರಿದೋಡುತಿರ್ದತ್ತದಾ ಬೆಂಬಿಡಿದು
ವಿವಿಧ ವರ್ಗದ ಮಂದಿ ಸಂದಣಿಸಿ ಪರಿದುದಯ್,
ಪುರ್ಚುಮರ್ದಂತೆ. ಕೆಲರೆವೆಬಡಿದು ಕೂಗಿದರ್.
ಕಿಳ್ತು ನವಿರಂ ಮುಡಿಗೆದರಿ ಗೋಳಾಡಿದರ್ ಕೆಲರ್.
ತೊಟ್ಟುಡುಗೆಯಂ ಪರಿದು ತತ್ತರಿಸಿದರ್ ಕೆಲರ್.
ಹೊಡೆಮೋದಿದರ್ ಕೆಲರ್. ವಿಸ್ಮಿತ ಕೃಷೀವಲಂ
ವಿಸ್ಮಯಸಮಾಧಿಯಿಂದೇಳ್ವನಿತರೊಳ್ ಮರೆಯಾಯ್ತು
ಚಿತ್ರಮಯದುನ್ಮಾದದುತ್ಸವಂ ಪೊಳಲತ್ತಣಿಂ
ಪೊರಗಣ್ಗೆ ಪರಿದು.
ಮಂತ್ರಿ ಸುಮಂತ್ರನೆಸಗಲ್ಕೆ
ರಥಮಂ, ರಘೂದ್ವಹಂ ಸೀತೆಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ
ತೇರೇರಿ ಕಾಡಿಗೈದುತಿರೆ, ದಶರಥ ನೃಪಂ
ಪುರಜನಂ ಮತ್ತಮಂತಃಪುರ ಸ್ತ್ರೀಜನಂ,
ಕಣ್ಣಕಾರ್ಗಾಲದಿಂ ರೋದನ ಧ್ವಾನದಿಂ
ರಥ ಚಕ್ರ ಮೇಣಶ್ವಖುರಪುಟೋದ್ಧೂತಮಂ
ಧೂಳಿಯಂ ಮೇಣ್ ಚಕ್ರಚೀತ್ಕೃತಿಯುಮಂ ತವಿಸಿ,
ಪಿಂದೋಡಿದರ್, ಬೇಡಿ ಕೈ ನೀಡಿ. ಮುದಿಯರಸು

ವಾಯುವೇಗದಿ ಪರಿಯುತಿರ್ದಾ ರಥಜವಕೆ
ಜವಂಗುಂದಿ, ನಿಡುಸರದಿ ರಾಮನಂ ಕರೆದೊರಲಿ,
ರಥಜ ರಜಪಥವನೆವೆಯಿಕ್ಕದೀಕ್ಷಿಸುತೆ, ಕೇಳ್,
ನಿಂದನಲ್ಲಿಯೆ ಕಂಡರಿಸಿದಂತೆ. ಸಿಟ್ಟಿಸಿರೆ
ಸಟ್ಟಾಲಿ ಬೀಳ್ವಿನಂ, ದೂಳ್ವಟ್ಟಿಯುಂ ಹಾ ಕಣ್ಗೆ
ಮರೆಯಾಯ್ತು. ಮರವಟ್ಟು ಬಿಳ್ದನಾ ಕೋಸಲೇಶಂ
ನಟ್ಟ ನಡುವೀದಿ ವಟ್ಟೆಯಲಿ. ಕೌಸಲೆ ಕೂಡೆ
ಕಂಡೋಡಿ ಪಿಡಿದೆತ್ತಲಾ ಕೈಕೆಯಂ ಕಂಡು,
ಚೀರಿದನುರಿವ ಕೋಪಿ:
"ಬಳಿಸಾರದಿರ್, ಪಾಪಿ!
ಕಣ್ಬೊಲದೊಳಿರದೆ ಸಾಯ್! ತೊಲಗು! ನೀನಿನ್ನೆನಗೆ
ಸತಿಯಲ್ಲ. ನಿನಗಾಂ ಪತಿಯುಮಲ್ಲ. ತರ್ಪಣಂ
ಕೊಟ್ಟನಿದೊ ನೀರೆಳ್ಳ ಕೊಳ್!" ಎನುತೆ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂ
ನೆಲದ ಧೂಳಿಯನೆತ್ತಿ ಬೀಸಿದನ್.
ದೊರೆಯಿಂತು
ಚಿತ್ತವೈಕಲ್ಯದಿಂ, ದುಃಖಡಾಕಿನಿಯಿಂದೆ
ಪೊಯ್ವಡೆದನೋಲ್, ಕಿಳ್ತು ನವಿರಂ ಶರೀರಮಂ
ವಸನಂಗಳಂ, ಚರಿಸೆ ಬಟ್ಟೆಬೆಂತ್ರರನಂತೆ,
ಕೌಸಲ್ಯೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ತಾಯ್ವೆರಸಿ, ಸಾಸದಿಂ
ತಂದಳವನಂ ರಾಜಮಂದಿರಕೆ. ಶೂನ್ಯಮಂ
ಕಂಡು ಪಳಯಿಸುತಿರ್ದನಂ ಸಜ್ಜೆಗುಯ್ಯಲ್ಕೆ
ಹೊರಳಿದನು ಮರುಳಮರಿದವನಂದದಿ ನರಳ್ದು
ನುಯ್ದು. ಕರೆದನು ರಾಮನಂ. ಕಂಡವರನೆಲ್ಲರಂ
ಜನಕಜಾವಲ್ಲಭಂ ಗೆತ್ತು, ತುಬ್ಬುಗೆಗೆಳಸಿ,
ಮುನ್ ನುಗ್ಗಿ ಮಂಚದಿಂದುರುಳಿದನ್! ಕೈಕೆಯಂ
ಪಳಿದು, ಬಯಲಂ ನಿಟ್ಟಿಸಾಕೆ ಗಂಡವನಂತೆ
ಥೂಯೆಂಜಲುಗುಳುತ್ತೆ, ವಿಕಲಮತಿ ದಶರಥಂ
ಕಡುಭಯಂಕರನಾದನತಿಸನ್ನಿಯೇರ್ದನೋಲ್:

ದವದ ದಳ್ಳುರಿ ದಹಿಸೆ ಬಿರುವೇಸಗೆಯ ಮಲೆಯ
ನೀರಸಾರಣ್ಯಮಂ, ಬೆಂಕಿಯ ಬೇಲಿ ಬಳಸಿ
ಬರೆ, ಕಿಚ್ಚು ಗೋಂಟೆಯ ನಡುವೆ ಸಿಲ್ಕಿದೊಂದಾನೆ
ಮುಷ್ಟಿನಿಂದೋಡಲಾರದೆ ಹಿಂಡುದಪ್ಪುತ್ತೆ
ಘೀಂಕರಿಪುದೊರಲ್ದಿ. ದಾವಾಗ್ನಿ ಸುತ್ತಿಂದೊತ್ತಿ
ಮುತ್ತುವುದು, ತುತ್ತುಗೊಳ್ವಾತುರದಿ ಧಾವಿಸುವ
ಮಿತ್ತು ನೆತ್ತರ್ನಾಲಗೆಯ ಸೇನೆಯಂತೆ. ಆ
ಗಂಭೀರ ದಿಗ್ದಂತಿ, ತೊರೆದು ಗಾಂಭೀರ್ಯಮಂ,
ತರಳ ಚಂಚಲ ಚಿತ್ತದಿಂ ಜೀದಿವರಿವುದಯ್
ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ. ಬಟ್ಟೆದೋರದಿರೆ, ಕವಿದಪುದು ಪೊಗೆ
ಕಟ್ಟಾಸೆಗತ್ತಲೋಲ್. ಮತ್ತೊಂದು ಮತ್ತೇಭದೊಲ್
ಭೀಮ ಧೂಮಸ್ತೋಮಮುರೆಬಂಡೆ ಪಾಂಗುರುಳಿ
ಮೇಲ್ವಾಯೆ, ಮಲೆತೊಂದು ಮದಕರಿಗೆ ಕಾಳೆಗಂ
ಗೊಟ್ಟು ಮಾರ್ ಮಲೆವಂತೆವೋಲ್ ಸಣಿಸಿ ಸೋಲ್ತುಸಿರಾರಿ
ಬೀಳುತಿರೆ, ಹೊಗೆಯಾನೆಯಿಂದುಗುವ ಮಿಂಚಿಂದೆ
ಸಮೆದ ಮೊನೆಯಿೀಟಿ ದಂತಗಳಂತೆ ಕೇಸುರಿಯ
ಜ್ವಾಲಾ ಕಠಾರಿಗಳ್ ತಿವಿಯೆ ವ್ಯಾಘ್ರಚರ್ಮಮಂ,
ಮುರಸೊಂದುವುದು ವಾರಣಂ.—ಮೈಮರೆದನಂತೆವೋಲ್
ಸುತವಿರಹ ಸಂತಾಪದಗ್ಧ ವಸುಧಾಧಿಪಂ!
 ಬೈಗುಗಪ್ಪಿಳಿಯುತಿರಲತ್ತ ರಾಮಂ ತನ್ನ
ರಥದ ಬೆಂಬಳಿವಿಡಿದು ಬರುತಿರ್ದ ಪೌರರಂ
ಪಿಂತಿರುಗಿಮೆಂದು ಬೇಡಿದೊಡಮದನೆರ್ದೆಗೊಳದೆ
ತೇರೊಡನೆ ಪರಿಯುತಿರಲವರಾಸೆಯೆಂಬಂತೆ
ಹಾದಿಗಡ್ಡಂ ಬಂದುದಾ ತಮಸೆ. ಮುಸುಳ್ದುದು
ನಿಶಾಕೃತಿಯ ಮಸಿ ಸೂಸಿ ತೀರದ ವನಶ್ರೇಣಿ.
ಮಾರ್ಪೊಳೆಯೆ ಪೊಳೆಯೆದೆಯ ಕನ್ನಡಿಯೊಳಾಗಸದಿ
ಕಿಕ್ಕಿರಿದರಿಲ್ ಚುಕ್ಕಿಗಳ್ ಖದ್ಯೋತಸಂಕುಲಂ
ವೆರಸಿ, ನಿಶ್ಶಬ್ದತೆಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಾಳ್ವಿಕೆಗೆ

ಶರಣಾಗೆ ಪೃಥಿವಿ, ಬೀಡಂ ಬಿಟ್ಟನಾ ನದಿಯ
ತಟದಲ್ಲಿ. ಮೂಡುಬಾನಿನ ಕರೆಯೊಳುಷವೆಣ್ಣು
ನಸುಗಣ್ದೆರೆವವೊಳ್ತು, ಮರಗಳಡಿ ಮಲಗಿಯುಂ
ನಿದ್ದೆಯಾಳದೊಳದ್ದಿ ಬಿದ್ದಿರೆ ದಣಿದ ಮಂದಿ,
ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆಯೆ ತೀರಸೇರಿ ನದಿಯಂ ಪಾಯ್ದು
ದಾಂಟಿ, ನಡೆದನು ರಾಮನಾ ಸ್ಯಂದನಂ ನಡಸೆ
ಮಂತ್ರಿ, ವಂಚಿತರಪ್ಪವೋಲಯೋಧ್ಯಾಜನಂ.
ಬನಮಲರ್ ತಂಬೆಲರ್ ಪೂವಿಸಿಲ್ ಪಕ್ಕಿಯುಲಿಗಳ್
ರಮಣೀಯ ತಮಸೆಯಂ ಕಮನೀಯಮಪ್ಪಂತೆ
ಗೆಯ್ಯೆ, ನಿದ್ದೆಯಿನೆದ್ದ ಮಂದಿ ರಾಮನನರಸಿ
ಕಾಣದಿರೆ, ಹಂಬಲಿಸಿ ಹುಡುಕಿ, ರೋದಿಸುತಿರದೆ
ಪಿಂತಿರುಗಿದರ್, ನೀರರತ ಕಡಲಂತೆವೋಲಿರ್ದ
ಸಾಕೇತಪುರಿಗೆ.
ನಾನಾ ವರ್ಣ ರಮಣೀಯ
ದಿನದೇವಿ ತಾಂ ಬಾಲಾರ್ಕ ಕಲಶದೀಪಂ ಬಿಡಿದು
ಹೊತ್ತರೆಯ ಹೊಸ್ತಿಲಂ ದಾಂಟುತಿರೆ, ಸೇರ್ದುದಾ
ತೀರಯೋಧ್ಯೆಯ ನಾಡಿಸೆಲ್ಲೆಯಂ. ಜನಕಜೆಗೆ
ಕಣ್ಗೆಡ್ಡವಾಗಿ ಮರೆತುದು ಮನಂ ಕ್ಲೇಶಮಂ
ವನವಾಸದಾ :
ಕಣ್ಣು ಹೂದತ್ತಕಡೆ, ದಿಟ್ಟಿ
ಹೋಹನ್ನೆಗಂ ಹಬ್ಬಿ ಹತ್ತಿದ ಹಸುರು ಗದ್ದೆ,
ಬಿತ್ತರದ ತೋಂಟಸಿರಿ, ಬಗೆಯಸೀಳ್ಕೊಳಿಗೊಂಡು
ಚೆಲ್ವಾಯ್ತು. ಜುಳಜುಳನೆ ಪರಿವ ಪರಿಕಾಲ್ಗಳೆಡೆ,
ಬೆಳೆವುಲ್ಲ ನಡುವೆ, ಮೊಳಕಾಲ್ ಮುಚ್ಚುವನ್ನೆಗಂ
ನಿಂದಿರ್ದ ಬೇಸಾಯಗಾರರಚ್ಚರಿವಡುತೆ
ದಿಟ್ಟಿಸಿರುತಿರೆ ಸಿರವನೆತ್ತಿ, ಪರಿದುದು ರಥಂ
ಹೇಮಲಿಪ್ತಂ ರತ್ನಖಚಿತಂ, ಪ್ರಭಾತದಾ
ನೇಸರ್ಗೆ ಪಡಿನೇಸರೊಲ್ ಪೊಂಗದಿರ್ಗಳಂ

ಕಾರಿ, ಮಿಂಚುತೆ ನೋಳ್ಪ ಕಣ್ಗಳಿಗೆ. ತೇಜಿಗಳ್
ಕಟವಾಯಿಯಿಂದೆ ಬೆಳ್ನೊರೆ ಸೂಸಿ, ಮೈ ಬೆಮರಿ,
ತಮ್ಮ ನೆಳಲಂ ತಾಮೆ ತುಳಿದು ಮುಂದೋಡುತಿರೆ
ಮಂಗಳಂಬೆತ್ತ ವೇದಶ್ರುತಿಯನುತ್ತರಿಸಿ;
ತೆಂಕಣದೆಸೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಗೋ ಸಮೂಹದ ತಟದ
ಗೋಮತಿಯ ದಾಂಟಿ; ಬರ್ಹಿಗಳ ಕೇಕಾಧ್ವನಿಯ
ಕೊಂಚೆಯಂಚೆಗಳುಲಿಯ ಸುಂದರ ಸ್ಯಂದಿಕೆಯ
ಹಿಂದಿಕ್ಕಿ; ಮೈದೋರಿದುದು ಮುಂದೆ ಶೈವಲಂ
ಲವಲೇಶಮಿರದ ನಿರ್ಮಲ ಸಲಿಲ ಸುರಧುನೀ
ತ್ರೇತಾಯುಗದ ಗಂಗೆ: ವಿಷ್ಣುಪಾದಚ್ಯುತೆಯು,
ಶಂಕರ ಜಟಾಜೂಟ ವಿಗಳಿತೆಯು, ನೀರುಲಿಯ
ನೊರೆನಗೆಯ ಜಡೆವೊನಲ ತೆರೆನಡೆಯ, ಓರೊರ್ಮೆ
ಗಂಭೀರ ಘೋಷದೋರೊರ್ಮೆ ಭೈರವ ರವದ
ಗದ್ಗದ ನದದ್ಗಮ ಸಮುದ್ರನೃಪ ಮಹಿಷಿಯಂ,
ತೀರರುಹ ಫಲಪುಷ್ಪ ನವ್ಯ ಕಿಸಲಯ ರಮ್ಯ
ಗುಲ್ಮ ತರುಪಂಕ್ತಿ ಮಾಲಾ ಜಹ್ನುಜಾತೆಯಂ
ದರ್ಶಿಸಿದೊಡನೆ, ತೇರಿಳಿದು ಮಣಿದರ್ರೈ, ಪಣೆಗೆ
ತಿಲಕಮಿಡೆ ಮಣ್! ದಣಿದಶ್ವಗಳ್ಗೆ ನೀರಂ ತೋರ್ದು,
ಮೆಯ್‌ತಿಕ್ಕಿ ಮೀಯಿಸುತೆ, ಮರದಡಿ ನೆಳಲ್‌ತಣ್ಪಲೊಳ್
ಕಟ್ಟಿ, ಪಸಿವುಲ್ಗಳಂ ಕುಯ್ದಡಕಿದನ್ ಮಂತ್ರಿ.
ರಾಮನಿಂಗಳ ತರುವ ತಣ್ಣೆಳಲ್ ಮಡಿಲೊಳಗೆ
ಪವಡಿಸಿದನಾ ಸೀತೆಯೆಡೆಯೆ ಪಚ್ಚನೆ ನೆಲದ
ಮೇಲೆ. ಕೇಳ್ದಾ ವಾರ್ತೆಯಂ ಶೃಂಗಿಬೇರಪುರ
ನಾಮಧೇಯದ ಬೇಡರೂರಿಂಗರಸು ಗುಹಂ
ಬಂದನಲ್ಲಿಗೆ ಮನೋಮುದದಿ ಪಿರಿಯತಿಥಿಯಂ
ಸತ್ಕರಿಸೆ. ಮುಡಿಯಿಕ್ಕಿ ರಾಘವನ ಚರಣದೆಡೆ
ಕಾಣಿಕೆಯ ನೀಡಿದನು ತರತರದ ಪಣ್ಗಳಂ,
ಪೂಗಳಂ, ಮಾಂಸಾನ್ನಮಂ. ಭುಜಿಸಿ ಸರ್ವರುಂ

ತಣಿಯುತಂ, ತೊರೆಯ ತೀರದ ತಿರೆಯ ತೊಡೆಮೇಲೆ
ಮಗ್ಗುಲಿಕ್ಕುತೆ, ಕಳೆದರಾ ರಾತ್ರಿಯಂ ಸುಖದ
ನಿದ್ರೆಯಲಿ. ಮರುದಿನಂ ಕೋಕಿಲ ಭರದ್ವಾಜ
ಬರ್ಹಿ ಕೇಕಾ ಧ್ವನಿಗಳೊಡನೆ ಮೊಗದೋರುತಿರೆ,
ರಘುನಂದನೇಚ್ಛೆಯಿಂದದಿ, ಜಾಹ್ನವಿಯ ದಾಂಟೆ,
ಬಿಯ್ಧರೊಡೆಯಂ ಗುಹಂ ತರಿಸಿದನು ನಾವೆಯಂ,
ಪುಲಿ ಚಿರತೆ ಜಿಂಕೆಯು ತೊವಲ್ ಪೊಲಿದುದಂ. ಸೀತೆ ಮೇಣ್
ಲಕ್ಷ್ಮಣರಸೇರಲ್ಕೆ ಬೆಸಸಿ, ತಾನೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಪ್ರಿಯಮಂತ್ರಿಯೆಡೆಗೈದಿ, ವೈದಡವಿ, ಸಂತೈಸಿ,
ಬೇಡಿದನು ಸಾಕೇತಪುರಿಗೆ, ದಶರಥನೆಡೆಗೆ,
ಕೌಸಲೆ ಸುಮಿತ್ರೆಯರ್ ಕೈಕೆ ಪುರಜನರೆಡೆಗೆ,
ತಮ್ಮೊಲ್ಮೆಯಂ ಪೊತ್ತು ನಡೆವಂತೆ. ರಥವಾಜಿ
ರಾಮನಂ ನೋಡುತಿರೆ ಪುಲ್ಮೇವನೇವಯಿಸಿ,
ನಡೆದನವರೆಡೆಗೆ. ಮೈ ಚಪ್ಪರಿಸಿ ಮುಂಡಾಡಿ
ನುಡಿಸಲಾ ಮೂಕಜಂತುಗಳುಮರಿತಂತೆವೋಲ್
ಕುಣಿದುವಯ್ ಕೆನೆದು, ಸಿರದ ಕೇಸರ ಚವರಿಯಂ
ಬೀಸಿ. ತಾನಾ ಗುಹನೆ ಪುಟ್ಟಿಸಗುತಿರೆ, ದೋಣಿ
ಸೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ರಾಮರಂ ಪೊತ್ತು ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ
ಸಂಪದಕೆ ಪೆರ್ಮೆಗೆಂಬಂತೆ ತೆರೆಗಳ ಮೇಲೆ
ಕುಣಿಕುಣಿದು ತೇಲಿ ಸಾಗಿತು, ಪಟಂ ಸಂತಸಕೆ
ಡೊಳ್ಳೇರಿತೆನೆ ವಾಯುಹತಿಗುರ್ಬಿ. ನೋಡುತಿರೆ
ಮಂತ್ರಿ ದಡದಲಿ ನಿಂತು, ಬರಬರುತೆ ಕಿರಿದಾಗಿ,
ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾದುದಾ ದ್ರೋಣಿ, ಸೂಸಿರ್ದ
ಕಣ್ಬನಿಯ ಮರ್ಬಿನಲಿ. ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಳುತಳುತೆ
ತೇರೇರಿ ಬಂದನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗಾ ಸಚಿವೋತ್ತಮಂ,
ಮಸಣದಿಂ ಮಸಣಕೆ ಚರಿಪ್ಪೊಂದು ಬೆಂತರದವೋಲ್.
ನೀರವ ಧ್ಯಾನವಧೂ ಹೇ ಊರ್ಮಿಳಾ ದೇವಿ,
ಸೌಮಿತ್ರಿಯರ್ಧಾಂಗಿ, ಹೇಳು ನೀನೆಲ್ಲಿರ್ದೆ

ಕಡೆದ ಕಡಲೋಲಯೋಧ್ಯಾನಗರಿ ಮಸಗಿದಾ
ಕ್ರಾಂತಿ ದಿಸದಂದು? ನಿನ್ನೆರ್ದೆವೂವಿನಾ ವೇಧೆ
ಜಗುಳ್ದುದಿಲ್ಲವೆ ತುಳ್ಕಿ ನೇತ್ರಶತಪತ್ರದಿಂ?
ಪೆಣ್ತನಂ ತಾನೆ ನೀನಲ್ಲದೂರ್ಮಿಳೆಯಲ್ತು:
ಪೆಣ್ಣೆಂಬ ತಪಕೆ ನೀಂ ನಿರುಪಮುಪ್ರತಿಮೆಯೌ!
ಕಾಂತನೊಡನಿರ್ದು ಕಾಂತಾರ ವೈವಿಧ್ಯಮಂ
ಸವಿವ, ಲಂಕೆಯೊಳಿರ್ದು ಹದಿಬದೆಯ ಸಾಹಸದ
ರಸಕೆ ಬಾಳಂ ಬೇಳ್ವ, ದೇವ ಮಾನವ ಸಕಲ
ಲೋಕ ಸಂಸ್ತುತಿಯ ಬೆಂಬಲದ ಸೀತೆಯ ತಪಕೆ
ಮಿಗಿಲ್ ನಿನ್ನ ಅಖ್ಯಾತಮಾ ದೀರ್ಘ ಮೌನವ್ರತಂ,
ಮೂಕಸತಿ ಹೇ ಗೋಚರಾತೀತೆ! ಕಲ್ಲಾಗಿ
ಬಿಳ್ದಹಲ್ಯೆಯ ಶಿಕ್ಷೆಗಿರ್ದತ್ತುಚೇತನದ
ರಕ್ಷೆ: ನೀನುಸಿರೆಳೆದುಮರೆಬಂಡೆಯೋಲಂತೆ
ಪದಿನಾಲ್ಕು ಬರಿಸಮಾಶಂಕೆಯ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯ
ಭೀತಿ ಖಿನ್ನತೆ ಹತಾಶತೆಗಳೈವುರಿ ನಡುವೆ
ತಪಮಿರ್ದುವೊಡೆಯದಿರ್ದುದ ನೆನೆಯಲದೆ ಮಹಾ
ವ್ರತಮಪ್ಪುದಿತರ ಜೀವರಿಗೆ.—ಸೌಮಿತ್ರಿ ತಾಂ
ನಿನ್ನನುಮತಿಯನಣ್ಣನೊಡನಡವಿಗೈದಲ್ಕೆ ಪೇಳ್
ಬೇಡಿದನೆ? ಭಾತೃಭಕ್ತಿಯ ಸಂಭ್ರಮಾಧಿಕ್ಯದೊಳ್
ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ಬೀಳ್ಕೊಳ್ವುದಂ ತಾಂ ಮರೆಯನಲ್ತೆ?
ಮರೆಯನೆಂದುಂ ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ! ಪೇಳ್ದನೇನಂ,
ಪೇಳ್, ಬನಕೆ ನಡೆವಂದು? ಪೇಳ್ವಳೆಂತಯ್ ಮಂತ್ರಮಂ,
ತನ್ನ ಪತಿ ಗುರುತಪಕೆ ದೀಕ್ಷೆಯಿತ್ತುದನವಳ್,
ಸತಿ ಶಿರೋಮಣಿ, ಊರ್ಮಿಳಾದೇವಿ? ಪ್ರಾಣೇಶ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ರಾಮ ಸೀತೆಯರೊಡನಯೋಧ್ಯೆಯಂ
ಬಿಟ್ಟಂದುತೊಟ್ಟು, ಸರಯೂನದಿಯ ತೀರದೊಳ್
ಪರ್ಣಕುಟಿಯಂ ರಚಿಸಿ, ಚಿರ ತಪಸ್ವಿನಿಯಾಗಿ
ಕಟ್ಟಿದಳ್ ಚಿತ್ತಪೋಮಂಗಳದ ರಕ್ಷೆಯಂ
ಮೈಥಿಲಿಗೆ ರಾಮಂಗೆ ಮೇಣ್ ತನ್ನಿನಿಯ ದೇವನಿಗೆ!

ಸಂಚಿಕೆ ೫

ಭರತಮಾತೆ

ಪ್ರೇಯಸಿಯ ರೂಪ ಮೋಹಜ್ವಾಲೆಯೊಳ್ ಕುದಿದು
ಬೆಂದು, ಮೇಣ್ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮಧುವಿನೊಳ್
ಮುಳುಗಿ ಮಿಂದಾ ನೃಪೋನ್ಮಾದವತಿ ವಿಷಮತೆಗೆ
ನೆಗೆದುದಯ್ ಭೀಷಣತೆವೆತ್ತು ! ನಡುರಾತ್ರಿಯೊಳ್
ಸಜ್ಜೆಯಿಂ ನೆಗೆದೆಳ್ದು, ಕಣ್ಮುಚ್ಚದೆಯೆ ಕಾಯ್ದು
ಕುಳಿತಿರ್ದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಂ, ಕೈಕೆ ಬಾರೆನುತೆ,
ತುಡುಕಿ ತೊಡೆಯೇರಿಸುತೆ, ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ ಮುತ್ತಿಡುತೆ,
ನಗೆತೊಡಗಿದನ್. ಕೂಡೆ, ತೊಲಗು ತೊಲಗೆಂದೊರಲಿ
ತಳ್ಳಿದನ್, ರಾಮನಂ ಕೂಗಿ ಗೋಳಾಡಿ. 'ಕರೆ
ಕೈಕೆಯಂ' ಎನಲಾಕೆ ಬರೆ, ಬೀಸಿದನ್ ಮೊಗಕೆ
ಮೋದಿ ಪರಿವಾಣಮಂ. ಶೂನ್ಯಮನೆ ಪಿಡಿದೆಳಸಿ
ಬೋಳೈಸಿದನ್ ಲಲ್ಲೆಗೈಯುತೆ ಕುಮಾರನಾ
ಮುದ್ದುವೆಸರಂ ಮೆಲ್ಲನುಚ್ಚರಿಸಿ. ಬೆಳಗಾಗಿ
ನೇಸರ್ಮೈತರೆ, ನಂದಿಸೆಂದಾಣತಿಯನಿತ್ತು
ಮೂದಲಿಸಿದನ್ ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನಂ. ಕೂಗಿದನ್
ಪೆಸರಿಂ ಸುಮಂತ್ರನಂ. ಪೇಳೆ ಬರಲಿಲ್ಲೆಂದು,
ಶಪಿಸಿದನ್ ಸರ್ವರಂ ನೀಚವಾಕ್ಯಂಗಳಿಂ
ಬಾಯ್ಗೆಬಂದಂತೆವೋಲ್. ಬಯಲಿನಂಗಳದಲ್ಲಿ
ಕಂದನಂ ಕಂಡಂತೆ ಕೈಚಾಚಿ ಕರೆ ಕರೆದು,
ತಡೆದರಂ ಬಡಿದಿಕ್ಕಿ, ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ತೋಡೋಡಿ
ದುಮುಕಿದನ್, ಕುಟ್ಟಿಮದಿನಾಳೆತ್ತರದ ಕೀಳ್ಗೆ,
ಮೆಯ್ಯೆಲ್ಲ ಕೀಲುಳ್ಕುವಂತೆ, ಹಾಹಾ ರವಂ
ನೆರೆದ ಪೆಣ್ಗಂಡು ಗೊರಲುಗಳಿಂದಮೊಮ್ಮಿಂಗೆ

ಪೊರಪೊಣ್ಮುವಂತೆ. ಮಣ್ಣೊರಸಿ, ತೈಲಂಬಳಿದು,
ನೆತ್ತರುಗುವೇರುಗಳಿಗೊಳ್ಮದ್ದನಾವರಿಸಿ,
ನೆಗಹಿ ಮಲಗಿಸಿದರಾ ಮಾನಸಜ್ವರವೇರ್ದನಂ
ಪುರ್ಚುಗಿರ್ಚಿನ ಮೂರ್ಛೆಗಳ್ದ ವಸುಧೇಶನಂ
ಹಂಸಹೃದಯದ ತೂಲ ತಲ್ಪದಲಿ.

ರಾಮನಂ

ಗಂಗೆಯೆಡೆ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಬಂದಾ ಸುಮಂತ್ರನಾ
ಕಂಡನೀ ಶೋಚನೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯ ರಾಜೇಂದ್ರನಂ.
ಕಣ್ತೊಯ್ದು ಕರಪುಟಾಂಜಲಿಯೆತ್ತಿ ನಿಂದಾ
ಸುಮಂತ್ರನಂ ಗುರುತಿಸಲ್ಕಾರದಾ ಪೃಥಿವಿಪತಿ
ಮಂಕುಗಣ್ಣಿಂ ದಿಟ್ಟಿಸಿರ್ದನು ಶವಾಕ್ಷಿಯೋಲ್,
ನಿರ್ಜೀವವೆನೆ ನಿಶ್ಚಲಂ. ಪೇಳಲಾಟಿಸಲ್
ಮಂತ್ರಿ ರಘುರಾಮ ಸಂದೇಶಮಂ, ಮೌನದಿಂ
ಕೇಳ್ದನು ಶಿಲಾಪ್ರತಿಮೆಯೊಲ್. ಕೇಳುತಾಲಿಸುತೆ
ಶೋಕದಶನಿಯ ಹೊಯ್ಲಿಗುರುಳಿದನ್ ಮಂಚದಿಂ
ನೆಲಕೆ. ಹೋ ಎಂದೊದರುತಲ್ಲಿರ್ದ ಸ್ತ್ರೀಜನಂ
ತೋಳ್ಗಳೆರಡಂ ನೆಗಹಿ ಪಳಯಿಸಿರಲಾ ಗೋಳ್ಗೆ
ಪತ್ತನ ಸಮಸ್ತಮಾಬಾಲ ವೃದ್ಧರ್ವೆರಸಿ
ಕಡೆದುದೈ ರೋದನ ಸಮುದ್ರಮಂ. ಮೇಲೆತ್ತಿ
ಮಲಗಿಸಿದರರಸನಂ ಕೌಸಲೆ ಸುಮಿತ್ರೆಯರ್.
ತವಿಸಿದರ್ ಮುಚ್ಚೆಯಂ ಶಿಶಿರೋಪಚಾರದಿಂ.
ಸಂತವಿಟ್ಟರ್ ವಾಮದೇವನ್ ವಸಿಷ್ಠಾದಿ
ಗುರುವರರ್, ತಮ್ಮಾಡಿತಕೆ ತಾವೆ ದುಃಖಿಸುತೆ.
ಗುರುವರೇಣ್ಯರ ನುಡಿಗೆ ದೊರೆಯೆರ್ದೆಯುಳಲ್ವೆಂಕೆ
ನೂರ್ಮಡಿಸುತುಕ್ಕಿದುದು, ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ತಡೆಗೊಂಡ
ಹೊಳೆಯುರ್ಕಿ ದಡಗಳಂ ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಚ್ಚುವ ತೆರದಿ,
ರಾಜೇಂದ್ರನಾತ್ಮಮಂ ಛಿದ್ರಛಿದ್ರಂಗೈವ
ರಭಸದಿಂ. ಬಳಿಯಿರ್ದರಂ ಬಡಿದು ಬಡಿದಟ್ಟಿ,

ಕೈಗಾರುಮೆಟುಕದಿರೆ, ಸಿಟ್ಟು ಸೀಕರಿಸುರಿಯೆ,
ತನ್ನ ಕಣ್ಣಂ ತಾನೆ ಕಿಳ್ತನಮುಮಾ, ಭೀತಿ
ಬಡಿಯಲ್ಕೆ ನೋಳ್ಪರ್ಗೆ! ಕೂಗಿದನ್ ಕೈಕೆಯಂ
ಬೊಬ್ಬಿರಿದು. ನೆಣವಸೆಯ ನೆತ್ತರಂ ಸೋರಿರ್ದ
ಕಣ್ಣದಂ ಕೈಲಾಂತು, ಸುಟ್ಟಿದೋರ್ದು, ಕನಲ್ದು :
"ದೇಶ ಕೋಸಲವಿದೆಕೊ ಕರತಲಾಮಲಕಮೆನೆ
ಕಣ್ಗೊಳಿಸುತಿದೆ. ನನ್ನ ರಾಮನನೆನಗೆ ಕುಡಾ
ನಯನಾಭಿರಾಮನಂ! ಕಣ್ಣಾರ್ದಿಸಂ ನೋಡಿ
ತೊರೆವೆನಸುವಂ, ಪ್ರಿಯತಮಾ ಪಿಶಾಚಿನಿ, ಕೈಕೆ!—
ಪಾಳ್ ಕಣ್ಗಳಿವೆ ಕಾರಣಂ, ನಿನ್ನ ರೂಪಲ್ತು,
ರಾಣಿ! ಈಗೆಲ್ಲಿ ಪೇಳಾ ನಿನ್ನ ರೂಪಪಾಪಂ?—
ಓ ಅಂಧತಾಪಸ, ನಿನ್ನ ಕಂದನಂ, ನೀರ್ಕುಡಿವ
ಕೋಳ್ಮಿಗಂಗೆತ್ತು, ಕಣ್ಣರಿಯದಾ ಕತ್ತಲೊಳ್,
ಶಬ್ದವೇಧೀ ಧನುರ್ವಿದ್ಯಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಿಂ
ಕೊಂದುದಕೆ, ವಿಧಿ ನನಗೆ ವಿಧಿಸಿದೀ ಶಾಪಮಂ ಕಾಣ್!
ಕಾಣ್!—ಇದೇನ್ ಶಾಂತಿ ತುಂಬುತಿಹುದೆನ್ನಾತ್ಮಮಂ?
ಮತ್ತಿದೇನ್ ಕಾಂತಿ? ಅಃ! ಬೆಳಕೆ, ನೀಂ ಕಣ್ಕಿಡಲ್
ಕಣ್ದೆರೆವೆಯಲ್ತೆ?(ಕರುಡಿನ ಮಹಿಮೆ ಕುರುಡಂಗೆ
ಗೋಚರಂ!)ಏಂ ದಿವ್ಯದರ್ಶನಂ! ಓ ರಾಮ,
ಇದಕೆ ನೀನಡವಿಗೊಲಿದುದೆ? ಈಗಳರಿತೆನಯ್
ಕ್ರತುಪುರುಷನಂದಿತ್ತ ಸಂದೇಶದರ್ಥಮಂ!
ನನ್ನ ಮಗನಾದುದಕೆ ನಿನಗಿದೊ ನಮಸ್ಕಾರಂ!
ಧನ್ಯನಾದೆನ್, ದೇವ!" ಓಡಿದಳ್ ನೆರವೀಯಲಾ
ಗೂನಿ ಮಂಥರೆಯೊರ್ವಳಾ ವಿಕೃತಿಗೆತ್ತಣಂ
ಬೀಭತ್ಸ ಭೀತಿ? ಕೈಕೆಯ ಕುಬ್ಜೆ ತನ್ನೆಡೆಗೆ
ಬರ್ಪನಿತರೊಳ್ ಬಂದುದೈ ಮೃತ್ಯು ದಶರಥಗೆ,
ವಿಕೃತಿಯಿದಿರೊಳ್ ಪ್ರಕೃತಿಯೊರ್ ಚೆಲ್ವು ಬರ್ಪಂತೆ.
ದೊರೆಯುರುಳ್ದನ್ ಧರೆಗೆ!

ಅತ್ತ ಕೇಕಯಪುರದಿ,
ಮಾತುಲ ಗೃಹದಿ, ಲಲಿತಸುಖದ ನಿದ್ರಾರತಿಯ
ತೋಳ್ತೊಡೆಯ ತಳ್ಕೆಯೊಳ್ ಬೆಚ್ಚನೆಯ ವಕ್ಷದೊಳ್
ಪಟ್ಟಿರ್ದ್ದ ಭರತದೇವಂ ದುಃಸ್ವಪ್ನಭೀತಿಯಿಂ
ಬೆಚ್ಚಿ ಬೆಬ್ಬಳಿಸೆದ್ದು ನೋಡಿದನ್: ನಡುರಾತ್ರಿ
ತಾರಾಖಚಿತ ನೀಲಿಮೆಯನುಟ್ಟು ನಿಂದತ್ತು
ನೀರವಂ. ತತ್ತಳಿಸಿ ನೋಡುತಿರ್ದಿರ್ದಂತೆ
ಪಜ್ಜಳಿಸುತುಲೊಂದು ಬಾನ್‌ಪಟದೊಳುರಿದುರಿದು
ಕರ್ಬಿತ್ತರಕೆ ಬೆಂಕೆಗೆರೆಯ ಚಿತ್ತಾರಮಂ
ಮೆತ್ತಿಬರೆದರಮನೆಯ ಕತ್ತಲೊಳ್ ಹುದುಗಿರ್ದ
ವಸ್ತುಗಳ್ಗಿತ್ತು ನೆಳಲಂ, ಜಪಂ ಜವದಿಂದೆ
ಮರೆಯಾಯ್ತು ಮುಳುಗಿ. ನಿಡುಸುಯ್ದು ಶತ್ರುಘ್ನನಂ
ಕರೆದೆಚ್ಚರಿಸಿ ಭರತನೊರೆದನ್ ಕನಸನಿಂತು:
" ಬೆಕ್ಕಸವನೇನೆಂಬೆ, ಸೋದರನೆ; ಕಂಪಿಸಿದೆ
ತನು, ನೆನೆಯೆ ಕಂಡ ರಕ್ಕಸ ಗನಸದಂ. ಜಿಹ್ವೆ
ತೊದಲುತಿದೆ. ಬೆಮರುಕ್ಕುತಿದೆ. ಕದಡಿದೋಲಂತೆ
ಘೂರ್ಣಿಸಿದೆ ಬುದ್ಧಿ. ಕಳವಳಕಾತ್ಮ ಕುದಿಯುತಿದೆ:
ತಿಳಿಯದಾವುದೊ ನಾಡು. ನೇಸರಿಳಿದಿದೆ. ಕಪ್ಪು
ಕವಿಯುತಿದೆ. ನಿರ್ಜನತೆ ನಿಶ್ಚಲತೆ ನೀರವತೆಗಳ್
ಮೈಗೊಂಡವೊಲ್ ಬೈಗಿನಂಬರಕ್ಕೆದುರಾಗಿ
ಪೆರ್ಬೆಟ್ಟಿನೊಂದು ಕೋಡಿನ ಬಂಡೆ ನಿಂದತ್ತು
ದುಶ್ಶಕುನದಂತೆ. ನಾನೊರ್ವನೆಯೆ ಪರದೇಶಿ
ನಡೆದಿರಲ್ಕಾ ಗಿರಿಯ ಕಣಿವೆಯೊಳ್, ಪೇಳ್ವೆನೇಂ,
ಕಿವಿಗೆ ಬಂದುದು ಗೋಳು ನೀಳ್ದನಿ, ವಿಪತ್ತೆಲ್ಲಮುಂ
ನೆರೆದು ಮೊರೆದುದೆನೆ ಮಸಗಿದ ಕಡಲ ಕಡೆಹದಾ
ಹೇರಾಳ ಘೋಷದಲಿ. ಬಿರುಗಾಳಿಗರಳಿಯೆಲೆ
ನಡುಗುವಂದದೆ ನಡುಗಿ ನಾನಿರದೆ ನೋಡುತಿರೆ,
ಬಾನ್ಗೋಡೆಗೆದುರಿನಾ ಕಲ್ಗೋಡಿನಗ್ರದೊಳ್

ಕಂಡುದೊಂದಾಳ್ತನಂ, ಮೆಯ್ಗೊಂಡ ಗೋಳೆಂಬ
ತೆರದಿ. ತೆರೆಗಣ್ಣಾಗಿ ನೋಡುತಿರೆ, ಗುರುತಿಸಿದೆನಯ್
ಪಿತನನಾ ಮಸಿಯ ಚಿತ್ತಾರದೊಳ್, ತಲೆಗೆದರಿ
ಕೊಳೆಮೆಯ್ಯೊಳಿರ್ದನಂ. ಬೆಟ್ಟದುದಿಗೋಡಿಂದೆ
ಹಾರಿ ಧುಮುಕಿದನು ತಳ್ಪಲೊಳಿರ್ದ ಹೇಸಿಗೆಯ
ಮಡುವಿನೊಳ್, ತಲೆಕೆಳಗೆ! ನೋಡುತಿರ್ದೆನೆ ಹೊರತು
ನೆರವೀಯಲಾರದಳುತಿರ್ದೆನತಿದೂರದಾ
ತೀರದಲಿ ನಿಂತು: ತೇಲಿದನವನ್ ದುರ್ಮಲದ
ಜಲಧಿಯಲಿ. ಮತ್ತೆ ಕಂಡೆನ್ ಬೊಗಸೆಗೈಯಲ್ಲಿ
ತೈಲಮಂ ಕುಡಿಯುತಿರ್ದುದನಲ್ಲದೇನೆಂಬೆ, ಕೇಳ್,
ತಿಂದನ್ ತಿಲಾನ್ನಮಂ ಮುಳುಮುಳುಗುತೆಣ್ಣೆಯೊಳ್.
ಕಡಲೊಣಗಿತುದುರಿದನ್ ಚಂದ್ರನಂಬರದಿಂದೆ
ನೆಲಕೆ. ಕವಿದುದು ಕತ್ತಲೆಯ ಕುರುಡದೆತ್ತತ್ತಲುಂ
ಮುತ್ತಿ. ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ಬೀಳ್ವಂತಾಯ್ತು.
ಪ್ರಲಯಾಗ್ನಿ ಪೊತ್ತಿ ಲೋಕಂ ದಹಿಸುತಿರೆ, ತಂದೆ
ಕಾಲಾಯಸಾಸನದೊಳಸಿತ ವಸನವನಾಂತು,
ರಕ್ತವರ್ಣದ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯಂ ಧರಿಸಿ, ಮೇಣ್
ಕೆಂಗಂಧಮಂ ಪೂಸಿ, ಹಿಂದುಮುಂದಾಗುತ್ತೆ
ಕಳ್ತೆಯನಡರಿ ತೆಂಕವೊಗಮಾಗಿ ಪೋಗುತಿರ್ದನ್.
ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯೊರ್ವಳಾತನಂ ಪಿಡಿದೆಳೆದು
ಕಿಲಕಿಲನೆ ನಕ್ಕು, ಕರ್ಮೊಗದೆಡೆಯ ಪಲ್ಗಳಂ
ಬೆಳ್ಳನೆಯೆ ಚಿಲಿವ ಘೋರಕೆ ಬೆದರಿ, ಗದಗದಿಸಿ
ನೆಗೆದೆದ್ದೆನೊಡೆಯುತಾ ದುಸ್ವಪ್ನಮಂ!”
ಸೋದರಗೆ
ಗಂಟಲೊಣಗಿತು ಕೇಳುತಾ ಸ್ವಪ್ನವೃತ್ತಾಂತಮಂ.
ಸಂಕಟಾಶಂಕೆಗಳ ಸೂಜಿಮೊನೆಮೇಲಿರುಳ್
ಕಳೆದುದೆ ತಡಂ, ಮಾತುಲಂಗೆ ಬಗೆಗುದಿಹಮಂ
ಪೇಳ್ದಾವ ಸಂತೈಕೆಗುಂ ಹೃದಯಮೊಪ್ಪದಿರೆ,

ತೇಜಿಗಳನೇರ್ದು, ಪರಿವಾರಮುಂ ಪಿಂದಿಕ್ಕಿ,
ಮಿಂಚಿದರಯೋಧ್ಯಾಭಿಮುಖಮಾಗಿ ಭರತನುಂ
ಶತ್ರುಘ್ನನುಂ. ಸುದಾಮಾ ನದಿಯನುತ್ತರಿಸಿ,
ಹ್ಲಾದಿನೀ ನದಿಯನೇಲಾಧಾನ ಪಲ್ಲಿಯೆಡೆ
ದಾಂಟಿ, ಪಿಂತಿಕ್ಕಿದರ್ ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆ ನದಿಗಳಂ
ಗಿರಿಗಳಂ ಗ್ರಾಮನಗರಂಗಳಂ, ವನಗಳಂ
ಮೇಣರಣ್ಯಂಗಳಂ, ಪಗಲೇಳುಮಿರುಳುಮೇಳ್
ಕಳೆದು, ದಿಕ್ತಟದ ದೂರದೊಳಯೋಧ್ಯಾ ಪುರದ
ಮೇಘ ಚುಂಬಿತ ಸೌಧಗೋಪುರಂಗಳ ಪಂಕ್ತಿ
ಪ್ರಾಭಾತ ಸುಂದರಾರುಣ ಹೇಮಕಾನ್ತಿಯೊಳ್
ಮಿರುಮಿರುಗಿ ಕರೆದು ಕಾಣ್ಬನ್ನೆಗಂ. ಕಟವಾಯ್
ನೊರೆಯ ಜೆಲ್ಲೆ ; ಬೆಮರಿಂದೆ ಕೂದಲೊಡಲಿಂಗಂಟಿ,
ಮೆಯ್ ತೊಯ್ದು ತೊಟ್ಟಿಡಲ್ ; ಹೊಟ್ಟೆ ನೆಲಮಂ ಕೀಸುವೊಲ್
ಮೆರೆಯೆ ಹಯಗತಿ ರಯಂ ; ಘಣ್ವೊಸಲ್ ಪರಿವಂತೆ
ದಾರಿ ಧಾವಿಸೆ ಪಡಿವೊಗಂ, ಮಿಂಚಿದುವು ತೇಜಿ.
ವಾರುವಂಗಳ ಖುರಪುಟಧ್ವನಿ, ಸಮೀರಣಂ
ಕಿವಿವೊಗುವ ರಭಸಂ, ನಿರಂತರೋಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂ
ತಿದಿಯೊತ್ತಿದಂತೇದುತಿರ್ದಳ್ಳೆಗಳ ರವಂ
ಕಿರಿದಾಗೆ, ಕುರಿತು ಶತ್ರುಘ್ನನಂ : " ಸೋದರನೆ,
ಅರಳಿದೆ ಜಗನ್ನಯನವಾದೊಡಂ, ಮನುನಗರಿ
ಮೂಗುವಟ್ಟಿದೆ ನಿದ್ದೆಯೊಳಗದ್ದವೋಲ್ ! ಜನದ
ಕೋಲಾಹಲಂ, ಗೀತ ವಾದ್ಯ ಮಧುರಸ್ವನಂ,
ಕೇಳದಿಹುದಿನಿತು ಬಳಿಸಾರ್ದೊಡಂ. ಮೇಣಗರು
ಚಂದನಂಗಳ ಧೂಪಧೂಮದಾಮೋದಮುಂ
ಮೂಗಿಂಗೆ ಸಲ್ಗಂಪನೀಯದಿಹುದಿತ್ತಣ್ಗೆ
ತಾನೆಂದಿನಂದದೊಳೆ ತೀಡುತಿಹುದಾದೊಡಂ
ಮೆಲ್ಲುಸಿರ್ಗಾಳಿ. ಕೋಗಿಲೆ ಗಿಳಿಗಳುಲಿಯಿಲ್ಲಮಾ
ಪುರೋದ್ಯಾನತರುಗಳಲಿ. ಪೂಗಳ್ ಮೊಗಂಜೋಲ್ದು

ತೂಗುತಿವೆ ಬಾಡಿ. ಪಾಳ್ಮನೆಯಂತೆ ತೋರುತಿದೆ
ನಿರ್ಜನಂ, ನಿಶ್ಚಲಂ, ನೀರವಂ, ನಿರ್ಜೀವ
ನಿಸ್ತೇಜಮೀ ಮಹಾನಗರಿ. ನೋಡದೊ, ಅಲ್ಲಿ,
ವೈಜಯಂತಿಯ ಪೆಸರ ಪೆರ್ಬಾಗಿಲೀಚೆಯೊಳ್
ಶೂನ್ಯಮಾದಂತಿಹುದು ಪಿತೃದೇವ ಮಂದಿರಂ.
ಪೂಜ್ಯ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ವಂದನಂ ಗೆಯ್ದು
ಪುರದೊಳಗೆ ಪೋಗುವಂ ಬಾ' ಎನುತ್ತವರಜಂ
ವೆರಸಿ ಭರತಂ ಪೊಕ್ಕನಾ ದೇವನಿಲಯಮಂ,
ತುಳುಂಕೆ ಗುರುಭಕ್ತಿ.
ಪೊಕ್ಕುದೆ ತಡಂ, ಬೆಕ್ಕಸಂ
ಬಡಿದಂತೆವೊಲ್, ನಿಂದರಾಯಿರ್ವರುಂ, ಸಟ್ಟು
ಮುಂದಕೆವೆಯಿಕ್ಕದಾ ದಿಟ್ಟಿ. ವಿಗ್ರಹಗೃಹದಿ
ಕೀರ್ತಿಶೇಷ ದಿನೇಶ ವಂಶದ ನೃಪಾಲರಾ
ಪ್ರತಿಮೆಗಳೊಡನೆ ತುತ್ತತುದಿಮೂರ್ತಿ ತಾನಾಗಿ
ಮೆರೆದುದದೊ ದಶರಥ ಪ್ರತಿಮೆ! ಓರೊರ್ವರಂ
ಮೊಗಂ ನೋಡಿದರ್ ಸೋದರರ್, ಮಾತುದೋರದಾ
ಭೀತಿ ಸಂಶಯ ದಗ್ಧ ಹೃದಯ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯ
ಮೌನಮುದ್ರೆಯಲಿ. ಬೆದರಿದರ್ ತಾಮಿರ್ವರುಂ
ತಮ್ಮೆರ್ದೆಯೊಳಿರ್ದಂಜಿಕೆಯ ಮೂಕತೆಗೆ ನುಡಿಯ
ನಾಲಗೆಯನೀಯೆ. ನಿಡುಸುಯ್ಯುತ್ತೆ ತಿರುಗಿದರ್ ;
ಕುದುರೆಗಳನೇರಿದರ್ ; ವಾಘೆ ರಾಘೆಯ ಬಲದಿ
ವಾಯು ವೇಗವ ಮೀರ್ದು ಪೊಕ್ಕರತಿ ತವಕದೊಳ್
ಪೊಳಲ ಪೆರ್ಬಾಗಿಲಂ : ಗುಡಿಸದಿವೆ ಬೀದಿಗಳ್.
ಮುಚ್ಚಿದಿವೆ ಮನೆಮನೆಯ ಬಾಗಿಲ್ಗಳುಂ, ಪೆಣಂ
ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟವೋಲಂತೆ, ಬದುಕಿರ್ಪ ಚಿಹ್ನೆಯನೆ
ನೀಗಿ. ರಂಗೋಲಿಗಳ ಕುರುಹಿಲ್ಲ ; ಪೊಸತಳಿರ್
ತೋರಣದ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ. ಕೇಳಿಸದು ಗುಡಿಗಳಲಿ
ಗಂಟೆದನಿ. ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯಗಳ ಕಂಪಿಲ್ಲ.

ಮಂದಿಯ ಚಲನೆಯಿಲ್ಲ: ಹಾಳು ಹಂಪೆಯ ಹೊಕ್ಕ
ಕನ್ನಡಿಗರಂತಾದರೈ ಕುದಿವೆದೆಯ ಭರತನುಂ
ಶತ್ರುಘ್ನನುಂ! ದುರ್ದಿನದ ಮಂಕು ಕವಿದಂತಿರ್ದ
ಪತ್ತನದ ಪೆರ್ದಾರಿಗಳಲಿರದೆ ಪರಿದೋಡಿ
ತಂದೆಯರಮನೆಯುಂ ಪ್ರವೇಶಿಸಲ್, ವೈದೋರ್ದುದೈ
ಶೂನ್ಯತಾ ವ್ಯಾಘ್ರವದನಂ, ದಂಷ್ಟ್ರಮಯಮೆನಲ್
ಚಟು ವಿಕಟಹಾಸ್ಯೋಗ್ರ ಭೀಕರಂ.
                                        ತಲ್ಲಣಿಸಿ,
ತನ್ನ ತಾಯರಮನೆಗೆ ಶತ್ರುಘ್ನನಂ ಕಳಿಪಿ,
ಭರತನೈದಿದನೊಡನೆ ಜನನಿ ಕೈಕೆಯ ರತುನ
ಮಂದಿರಕೆ. ಪಾಳ್ಮನೆಯ ತೆರದಿನೆಸೆದಳ್ ಮಾತೆ,
ನಿರ್ಜನೆ, ನಿರಾಭರಣೆ, ನಿಶ್ಚಲೆ, ರವವಿಹೀನೆ.
ವ್ಯಥೆತಿಮಿರ ಪರಿವೃತೆಯನಳ್ಕಜದಿನೀಕ್ಷಿಸುತೆ
ಬೆದರೆದೆಯ ಕಂದನಮ್ಮನ ಕಾಲ್ಮೇಲುರುಳಿದನ್.
ಬೆಸಗೊಂಡನಯ್ಯನೆಲ್ಲಿದನೆಮ್ಮ ಪೊಳಲಿಗೇಂ
ಕೇಡಡಸಿತರಮನೆಯಿದೇಕೆ ಸಿರಿಗೆಟ್ಟಂತೆ
ಕಂದಿಹುದು? ನಿನ್ನಿರವಿದೇಕೆ ದುಶ್ಶಕುನಮಂ
ಸಾರುತಿದೆ?—ಕಂದನುಬ್ಬೇಗಮುಂ ಕಂಪಬ್ಬೆ
ಸುಡಿಗೆಟ್ಟವೋಲಳುತಳುತೆ ಸುತನನೆತ್ತಿದಳ್;
ಪತ್ತೆ ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿದಳ್; ಮತ್ತೆ ಮುಂಡಾಡಿದಳ್;
ನೋಡಿದಳ್ ಪುರ್ಚ್ಚೇರ್ದರಂತೆವೋಲ್. ಬೆಕ್ಕಸದಿ
ಬಿಟ್ಟಾಲಿಯಾಗಿ ಭರತನಿರೆ, ಗದ್ಗದಕಂಠೆ ತಾಯ್:
"ಮನ್ನಿಸೆನ್ನನ್ ಮಗನೆ; ಪಾಪಿಯೆನ್!" "ಮಾಣ್, ತಾಯೆ,
ಮಾಣಾತ್ಮನಿಂದೆಯನ್. ನಿನ್ನಪ್ಪುಗೆಯ ಪಡೆಯೆ
ಪಾಪಮನಿತೇಂ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿ? ವೇಣೆನಗದೇಂ
ನೇರ್ಗಿರಿಯನೇಂ?" "ದಿವಂಗತ ದಶರಥ ಕುಮಾರ,
ವನವಾಸಿ ರಘುರಾಮ ಹೃದಯಚಂದ್ರ ಚಕೋರ,
ಪೆತ್ತಳೆಂದೀ ನೀಚಳನ್ನೇಕೆ ಪೊಗಳಿದಪೆ? ಕೇಳ್,

ಕೇಡನೆಸಗಿದೆ ಬೇಡಿ. ವರವೆನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ
ಶಾಪವಾದುದೊ, ಕಂದ. ಮುಂದುಗಾಣದೆ ತಂದೆನ್ನೆ
ತಂದೆಗಪಮೃತ್ಯುವಂ! ಮೇಣರಣ್ಯಕ್ಕಟ್ಟಿದೆನ್
ಕೌಸಲೆಯ ಕಂದನಂ. ಕಟ್ಟಿದೆನ್ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ
ತಿರೆಹೊರೆಯರೆಯನೆನ್ನ ಕಂದನ ಕಂದಳಕ್ಕೆ!
ಪುತ್ರಾಭ್ಯುದಯ ಮೋಹದ ತಮಸ್ಸು ತೀವಿರ್ದ
ಲೋಭ ಪೈಶಾಚಿಗೀ ಪಿರಿಯ ಬಲಿಯಹುದೆಂದು
ಮುನ್ನಮಾನರಿಯಲಾರದೆ ಹೋದೆ. ಹಾಳಾದೆ!
ನಿನ್ನ ಬಾಳಿನ ಪಾಲ್ಗೆ ವಿಷವಾದೆ! ರವಿಕುಲದ
ಚಂದನಶ್ರೀವನಕೆ ದಾವಾಗ್ನಿಯಾದೆ! ಹಾ,
ಲೋಕನಿಂದೆಯ ತೋರುಬೆರಳಿಗೆ, ಕರುಣಿ ವತ್ಸ,
ಹೇಸು ಗುರಿಯಾದೆ!”
ಕಾರ್ಮೊದಲ ಬಿರುಗಾಳಿಗುರೆ
ಬೇರದುರಿ ತಲೆದಿರುಗಿ ತೂಗಿತೊನೆಯುತ್ತಿರ್ಪ
ಮಲೆವಣೆಯ ಪೆರ್ಮರಕೆ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತೆ ಆ
ಪಿತೃಮರಣವಾರ್ತೆಗಗ್ರಜನ ವನವಾಸದಾ
ಸುದ್ದಿ ಸಂಘಟ್ಟಿಸೆ ನೆಲಕ್ಕುರುಳ್ದುದು ಕೂಡೆ
ಹಡೆದೊಡಲಿನಡಿಗೆ ಭರತನ ಕರುಣಮಯವಿಗ್ರಹಂ.
ಕುಳಿರೆಲರಿಗನುಕಂಪಿಸುವ ಲತೆಯವೋಲ್ ಕೈಕೆಯುಂ
ನಡು ನಡುಗಿ, ಕಂದನಂ ನೆಗಹಿ ಮೈಸೋಂಕಿನಲಿ
ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂತೈಸುತೆಂದಳ್: “ಮಗನೆ,
ಸಾತ್ವಿಕ ಸರಳಜೀವಿ, ನೀನೆಂತರಿವೆಯೆನ್ನ ಈ
ಹೃದಯಮಂ? ತಾಯಿಯೊಲ್ಮೆಗೆ ಮಗನ ಮೇಲ್ಮೆಗಿಂ
ಬಯಕೆ ಬೇರುಂಟೆ? ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥದಾ ಬಯಕೆಗಿಂ
ಪೆರತು ಕಣ್ಣೇನೊಳದೆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ? ಕೇಳ್, ಕೌಸಲ್ಯೆ
ಪಡೆದಂಗೆ ನೀನಿಲ್ಲದಂದು ಪಟ್ಟಂಗಟ್ಟಿ
ಪೊಂಚಿ ಹವಣಿಸುತಿರ್ದುದಂ ನಿನ್ನೊಲುಮೆ ದಾದಿ
ಕೇಳ್ದು ಬಂದರುಹಿದಳ್. ಹುರಿದುಂಬಿಸುತ್ತೆನಗೆ

ತಿಳುಹಿದಳುಪಾಯಮಂ : ಮದುವೆ ನಿಲ್ವಂದೆನಗೆ
ರಾಜೇಂದ್ರನಿತ್ತ ವರಗಳನೊಡ್ಡಿ ತಡೆಯಲ್ಕೆ
ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಂ, ದೂರದೂರಿಂದೆ ನೀಂ
ಒರ್ಪಂಬರಂ. ಆ ಪ್ರಯತ್ನಮಿಂತಾದುದಯ್
ದುರ್ವಾರ ದುರ್ಜ್ಞೇಯ ದುರ್ವಿಧಿಯ ಲೀಲೆಯಿಂ.
ಕಂದ, ನಿನ್ನೆದೆಯನಾಂ ಬಲ್ಲೆನಾದೊಡಮೆನ್ನ
ತಾಯ್ಮಧುರ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಾ ತಿಕ್ತ ಕರ್ತವ್ಯಮಂ
ಮಾಣ್ದಿಂತುಟಿರಲಿ ? ದೊರೆಯೆನಗಿತ್ತ ವರಗಳಿಂ
ನಿನಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಪಟ್ಟದಧಿಕಾರವಿರ್ಪುದಂ
ತೊರೆಯೆ ನಿನಗಲ್ಲದೆನಗದೇನಿದೆ ಪಸುಗೆಪಾಳಿ ?—
ಬಿದಿಗೈದ ಹದನಕಿನ್ ರೋದಿಸಿದರೇನ್, ಮಗುವೆ ?
ಕಡೆಗಲ್ಲರೈದುವೆಡೆಗೈದಿದನ್ ಮುದಿಯರಸು,
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ನಾಮಮಾತ್ರವನೆ ಜಪಿಸುತ್ತೆ,
ಮರೆತು ಕೈಕೆಯ ಕುವರನಂ. ರಾಮನಾದೊಡಂ
ನಡೆದನಡವಿಗೆ ಪಿತನ ವಾಕ್ಯಪರಿಪಾಲನೆಗೆ
ಪದಿನಾಲ್ಕು ಬರಿಸಂಬರಂ. ನೆಲಮರಾಜಕಂ.
ನೀನಲ್ಲದಿನ್ನಾರ್ ಸುಜನಮೂರ್ತಿಗಳಿಹರ್
ಪ್ರಜಾಭ್ಯುದಯ ಕಾಂಕ್ಷಿಗಳ್ ಕೋಸಲಕೆ ?"
"ನಿಲ್ ! ನಿಲ್!
ಕೊಲೆಗೈಯದಿರ್, ತಾಯೆ, ಹಾಲೂಡಿದೆದೆಯೊಳೆಯೆ
ಹಾಲಾಹಲವನುಗುಳಿ !" ಎನುತ್ತಬ್ಬೆಯಿಂ ನಾರ್ದು
ದೂರಕ್ಕೆ "ಪೆತ್ತಂದೆ ಕೊರಳಂ ಮುರಿಯದೇಕೆ
ಕಾಯ್ದೆ ನೀನೀಪೊಳ್ತುಬರೆಗಂ ? ಕುಮಾರನಂ
ಪಡೆದುಂ ನಿನಗೆ ಬಂಜೆತನಮೊದವಿದಂತಾಯ್ತೆ,
ಪೇಳ್, ಭರತಮಾತೆ ? ನಿನಗನ್ಯನೆ ರಘೂದ್ವಹಂ ?
ರಾಮನಂ, ದಶರಥಪ್ರಾಣನಂ, ಕಾನನಕೆ
ನೂಂಕಿ, ವೈಧವ್ಯ ದಿವಮಂ ಪಡೆದೆ ನೀನಲ್ತೆ,
ಧರೆಗೆ ಮೇಣೆಮಗನಾಥತ್ವಮಂ ?—ಬದುಕೆನಗೆ

ಸಾವಿಗೆಣೆ ಅಣ್ಣದೇವನಸುಳಿದು ; ಪಾಳ್‌ಮಣ್ಣು ಈ
ಕೀಳ್ ನೆಲದ ಸಿರಿ ! ತೀರ್ದಯ್ಯನುಸಿರನೆಂತುಂ ಪೆಡಂ
ಸುಗುಳಿಸುವುದಸದಳಂ : ಪರಿಯಣ್ಣನಂ ಮರಳ್ಚಿ
ಕರೆದು ತಂದಪೆನಡವಿಯಿಂ. ಬರಲೊಲ್ಲಪ್ಪದಿರೆ,
ತಾಯಾತ್ಮದೊಳ್ಪಿಂಗೆ ಪೊಣೆ ಕಂದನಸದರಿಂದೆ
ರಾಮಸೇವೆಯೊಳಿರ್ದು ನೀಂ ಗೈದ ಕುಕೃತಮಂ
ತವಿಸುವೆಸು, ಕೇಳ್, ವಿಪಿನಾಶ್ರಮದ ತಪೋಜೀವನದ
ಸುಕೃತ ತೀರ್ಥದಲಿ ! ”

ಎನುತ್ತಲ್ಲಿಂ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಿಂ
ಪೊರಮಡುವ ತನುಜನಂ ಬಂದೆರಗಿ ಕಾಲ್ವಿಡಿದು
ಬಾಚಿ ತಬ್ಬಿದಳು ಮೊಳಕಾಲೂರಿ ! ದೀನಾಸ್ಯೆ,
ಸುತ ತಿರಸ್ಕಾರ ಕಟು ಶೂಲದಾಘಾತದಿಂ
ಬಿರಿದೆದೆಯ ರಾಣಿ, ಮೀಣಶ್ರುಮಲಿನ ಕಪೋಲೆ ತಾಂ
ಮೊಗವೆತ್ತಿ ಮಗನ ಮೊಗಮಂ ಕರುಣದೈನ್ಯದಿಂ
ನೋಡಿ ಗೋಳಾಡಿದಳ್, ಬಿನ್ನಹಕೆ ಬಾಯ್ ಬಂದ
ತೆರದಿ : “ ಕೈಬಿಡದಿರೆನ್ನಂ, ಮಗನೆ, ಕೆಟ್ಟಳೆನ್ !
ಜಗವೆ ಕೈಬಿಟ್ಟಳೆನ್ ! ನೂಂಕು ನರಕಕೆ; ಸಹಿಸಿ
ಬಹೆನೊ ಕೇಡಂ ತವಿಸಿ; ನೂಂಕದಿರೊ ಶೂನ್ಯತೆಗೆ !
ಹೂಲೆಗೆ ಹೊಲೆ ಮಡಿಯಲ್ತು ;(ಕೊಲೆಗೆ ಕೊಲೆ ಪಡಿಯಲ್ತು ;
ನೋವು ನೋವಿಗೆ ಸಾವುಮಲ್ತು.) ನಾಂ ಗೈದುದನೆ
ನೀಂ ಗೈದರೇಂ ತಪ್ಪು ತಪ್ಪಿನಿಂದೊಪ್ಪಮಂ
ಪೊರ್ದುವುದೆ? ಕಾಲ್ವಿಡಿದು ಬೇಡುತಿಹೆನಿದೊ, ಕಂದ.
ಬಂದಪೆನ್ ಕರೆದೊಯ್ಯೊ ನಿನ್ನ ಕೂಡೆನ್ನನುಂ
ಮಂಗಳದ ಮನೆಗೆ. ನಡೆದಪೆನೊ ನೀನೆಂದಂತೆವೋಲ್
[illegible]ದಲಿ ! ಕೇಳ್, ಕೈಕೆಗಿನ್
ಬಾಯಿಲ್ಲೊ ! ಕ[illegible]ಯಂ ನುಡಿಸಿದಾ
ರಾಮನಡಿ ಸೋಂಕಿಗುಂ ಕಿಡದೆನ್ನ ಕಲ್‌ತನಂ !
ಕೈಬಿಡದೆ ಕಾಪಿಡೆನ್ನಂ ! ”

ತನ್ನಡಿಗೆ ಮುಡಿಚಾಚಿ
ಕೆಡೆದಂಬೆಯಂ ಕರಗಿ ಕಂಬನಿಗರೆದು ಸುಯ್ದು
ಬಾಗಿ ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿದುದು, ಜನನಿ ರಸವಶೆಯಾಗೆ,
ಭರತಕ್ಷಮಾ ಕಲ್ಪತರು ಮೃದು ಬಾಹುಶಾಖೆ.
ಬಗೆಯ ವೈಲಿಗೆ ಮರುಗುವದೆಯ ಕುದಿಬೇಸೆಯಿಂ
ಮಡಿಯಪ್ಪುದೊಳಸೋರದಿರ್, ಕೈಕೆ. ಕೇಡುಂಟೆ ಪೇಳ್
ತಿರೆಯೊಳ್ಪಿಗಿಂಬಾದ ರಾಮನನುಜನ ತಾಯ್ಗೆ ?
ಕಣ್ಗೆಡದಿರಂಜದಿರ್. ಪಾಪಿಗುದ್ಧಾರಮಿಹುದಾ
ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಹದ್ವ್ಯೂಹ ರಚನೆಯೊಳ್, ಕೇಳ್, ತಾಯಿ:
ಜಠರಜದ ಕೂರ್ಮೆಯ ಮಿಡಿವ ಹಿಂಸೆಗೆ ತಂತಿ ತಾಂ
ಬೀಣೆಯಿಂಚರವೀಯುವಂತೆ, ನೀನುಗುರಾಗಲಾ
ವೈಣಿಕ ವಿಧಿಯ ಕೈಗೆ, ಪೊಣ್ಮಿದತ್ತಿಂಪಾಯ್ತು ಮೇಣ್
ಭಗವದ್ ರಸಧಿಯಾಯ್ತು ರಾಮಾಯಣ ಬೃಹದ್‌ಗೀತೆ!

ಸಂಚಿಕೆ ೬

ಅಗ್ನಿಯಾತ್ರೆ

ಶ್ರೀ ನದಿಯ ಸಲಿಲದಲಿ ಮಿಂದು, ಹೊಸ ಹಾಲ್ಮಡಿಯ
ನಾರುಡೆಯನುಟ್ಟು, ಮುನ್ನೇಸರೆಳಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ
ಹಕ್ಕಿಯಿಂಚರದಡವಿ ವಟ್ಟೆಯೊಳ್ ದಿನದಿನಂ
ಬಂದೆನಗೆ ದರ್ಶನವನೀವ, ಓ ಕವಿಋಷಿಯೆ,
ಮುಡಿಮಣಿದು ಮೊಳಕಾಲೂರಿ ಬೊಗಸೆಗೈಯಿಂದೆ
ಕುಸುಮಾಂಜಲಿಗಳಂ ನಿವೇದಿಸುವೆನಡಿಗುಡಿಗೆ :
ರಸಮಂತ್ರ ತೀರ್ಥಮಂ ತಳಿ ಕಮಂಡಲುವಿಂದೆ
ಕವಿಕುಮಾರನ ಮತಿಗೆ ಕೃಪೆದೋರಿ, ಕವಿಗುರುವೆ,
ಕೃತಿವೇಳ್ವ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಚಮತ್ಕಾರಮಂ ನೀಡಿ.

ಕೇಳ್ದು ಭರತಂ ಬಂದುದಂ, ಮಂಥರೆಯ ಮನಂ
ಕೇಗಿ ಕುಣಿದುದು, ಹೀಲಿಗರಿಗೆದರಿ. ಪೆರ್ಮೆಯಿಂ,
ತಾಂ ನೆಗಳ್ದುಪಾಯದಿಂ ತನ್ನವಗೆ ದೊರೆತನಂ
ದೊರೆವುದೆಂಬುತ್ಸವಕೆ ನಗೆನಿರಿಯ ವಿಕೃತಿಯಿಂ
ಮೊಗಗೂಬೆ ವಿಕಟಮಾಗಿರೆ, ಸಂಭ್ರಮಾತುರದಿ
ಬರುತಿರ್ದಳಾ ಕುಬ್ಜೆ ತನ್ನೊಡತಿಯರಮನೆಗೆ.
ಕಥೆಯೆಲ್ಲಮಂ ಕೇಳ್ದು ಕೋಪಾಗ್ನಿರೂಪಾಗಿ
ಪರಿದಿರ್ದ ಶತ್ರುಘ್ನನಂ ಬಟ್ಟೆಯೊಳ್ ಕಂಡು
ಬೆಸಗೊಂಡಳಡವಿಗಿಚ್ಚಂ ದೂರದಿಂ ಬಳಿಗೆ
ತೊಡೆಯೇರಲಾಹ್ವಾನಿಸುವ ತರಗು ಲತೆಯಂತೆ :
" ಭರತನೆಲ್ಲಿದನಯ್ಯ ? " " ರಾಮನೆಲ್ಲಿದನೆಲ್ಲಿ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ? ಮತ್ತೆ ಪೇಳೆಲ್ಲಿಗಟ್ಟಿದೆ ದೇವಿ
ಸೀತೆಯಂ ? ನೀಚೆ, ಪೇಳೇಕಯ್ಯನಂ ಕೊಂದೆ ?
ಪೇಳ್ ಪೇಳ್, ಏಕೆ ರವಿಕುಲದ ಸುಖಮಂ ತಿಂದೆ,

ಮೃತ್ಯುಸ್ವರೂಪಿ, ಓ ಶುನಕಿ ? ಭೂಕಂಪವೆನೆ
ಮನುನಗರಿಯಂ ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸಿದೆ, ಪಾತಕಿಯೆ !
ನಿನಗುಮಾ ಗತಿಯಪ್ಪುದೆನ್ನಿಂದಿದೆಕೊ ಕಾಣ್ !"
ಎನುತ್ತೆನುತೆ ಕಾಳಹಸ್ತದಿನವಳ ಕುಟಿಲತೆಯ
ಕೇಶಹಸ್ತವನಿಳ್ದು ಕಲ್ನೆಲಕೆ ಕುಕ್ಕಿದನ್,
ಮೆಯ್ ಪಸಿಯಲಿಕ್ಕಿದನ್, ಗೂನ್ ಬಿರಿಯಲೊಕ್ಕಿದನ್,
ಮಂಥರೆಯ ಕರ್ಕಶದ ಚೀತ್ಕೃತಿಕ್ರಕಚದಿಂ
ಭರತ ಜನನಿಯ ಮೌನಶಿಲೆ ಘರ್ಘರಿಸುವಂತೆ.
　ಅಳಿವಗೆಯನುಳಿದೊಳ್ಪನೇಗೊಂಡಳಂ ಪೆತ್ತಳಂ
ಸಂತವಿಟ್ಟಲ್ಲಿಂದೆ ಪಿರಿಯಬ್ಬೆಯಂ ಕಾಣ್ಬ
ಕಾತರದಿ ಬರುತೆ, ಭರತಂ ಕೇಳ್ದನೆರ್ದೆಮರುಗಿದನಾ,
ತನ್ನ ಪೆಸರಂ ಕೂಗಿ ಕರೆದೊರಲಿ ಚೀರಿಡುವ
ಮಂಥರೆಯ ನೀಳ್ದ ಗೋಳ್ದನಿಗೆ. ಕೇಳ್ದುದೆ ತಡಂ
ಕರುಳುರಿದುದೆರ್ದೆ ಕೊರೆದುದಯ್ ಕರುಣೆ ಭರತಂಗೆ:
ಪೆತ್ತ ತಾಯ್ಗಿರ್ಮಡಿಯೊಲುಮೆವೆತ್ತು, ಕೂಸಿಂದೆ
ಕೌಮಾರದನ್ನೆಗಂ, ಕಟ್ಟಿ ತನ್ನಕ್ಕರೆಯ
ತೊಟ್ಟಿಲನದರೊಳಿಟ್ಟು ಜೋಗುಳದುಲಿಗೆ ತೂಗಿ,
ನಿಚ್ಚಮುಂ ಸಾಕಿ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಸಲಹಿದಾಕೆಯಾ
ಮಂಥರೆಯ ನೀಳ್ದ ಗೋಳ್ದನಿಯ ಕೇಳ್ದುದೆ ತಡಂ
ಕರುಳುರಿದುದೆರ್ದೆಕೊರೆದುದಯ್ ಕರುಣೆ ಭರತಂಗೆ !
ಬೇಂಟೆನಾಯ್ ಪಿಡಿಯೆ, ಮರಿಯೊರಲೆ, ತಾಯೆಕ್ಕಲಂ
ರೌದ್ರವೇಗದಿ ಗಜರಿ ನುರ್ಗುವೋಲೈತಂದು
ಕಂಡನಾ ಗೂನಿಯಂ ಬಡಿವ ಶತ್ರುಘ್ನನಂ.
ಕಂಡೊಡನೆ, ನೆನಹು ಮರುಕೊಳಿಸಿ, ಗುರಿ ಬೇರಾಯ್ತು
ಕನಲಿಕೆಗೆ. ಕರುಣೆ ಸೆಡೆತುದು ಕಹಿಯನೆಡೆಗೊಂಡ
ನಾಲಗೆಯವೋಲ್. "ಅಯ್ಯೊ ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಬಾರಣ್ಣಯ್ಯ,
ರಕ್ಷಿಸೋ!" ಎನುತೆ, ತನ್ನಂ ಮರೆವುಗಲ್ಕೋಡಿ
ಕೈನೀಡಿ ಬರುತಿರ್ದಳಂ ಆ ಪ್ರೇಮರಾಹುವಂ

ತೊಲಗಿಸುತ್ತಶ್ರುಗದ್ಗದದಿಂದೆ ಭರತಸೂರ್ಯಂ
“ತೊಲಗೆಲೆ ಕುರೂಪಿ, ಓ, ತೊಲಗು ಕಣ್ಬೊಲದಿಂದೆ
ತೊಲಗಾಚೆ, ಪಾಪಿ! ಬಳಿಸಾರದಿರ್ ; ನಿಲ್ಲದಿರ್ !
ಅಯ್ಯೊ ನಂಬುವೆನೆಂತುಟೀಯೊಲ್ಮೆವೃತ್ತಿ ಸೋಗೆ
ಹಗೆಯ ನಂಜಿನ ಹಾವು ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮೆ
ಕಚ್ಚಿತೆಂಬುದನಯ್ಯೊ ? ನಿನ್ನೊಳಿಂದಿನವರೆಗೆ
ವಿಕೃತಿಯಂ ಕಂಡೆನಿಲ್ಲಿಂದೇಕೆ ಪಲ್ಗಿರಿದು
ನಿಂದವೋಲಿದೆ ಕುರೂಪತೆಯ ಪೈಶಾಚಿಕತೆ
ಕರ್ಕಶಮೆನಲ್ ? ದಿಟಂ, (ಮನಸಿಗಲ್ಲದೆ ವಿಕೃತಿ
ಬಾಹ್ಯಪ್ರಕೃತಿಗುಂಟೆ ?) ಪಿತ್ತವಳನಕುಪುವೊಲ್
ಕಾಣಿಸುತ್ತಳಿಗೆಯ್ಯುತ್ತಕದ್ದಿದ ತನ್ನ ಕಣ್ಗಳನೆ
ಕಿಳ್ತೆಸೆವನಂತೆ ನಾಂ, ಮಂಥರೆ, ಬಿಸುಟ್ಟೆಸೆದೊ
ನಿನ್ನನೆಂದೆಂದಿಗುಂ. ಜಲಮಂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ
ಪೊರಮಟ್ಟ ತಾವರೆಯೆರ್ದೆಗೆ ರವಿಯೆ ಗುರುವೈರಿ
ತಾನೆಂತುಟಂತೆ, ಕೇಳ್, ರಾಮನಂ ಬಿಸುಟಿರ್ದಗೆ
ಭರತನಹಿತಂ.—ನಿಲ್, ಪೊಯ್ಯದಿರ್, ಸೋದರನೆ.
ಪೆಣ್ಗೊಲೆಗೆ ಪೇಸುವಂ ಪಿರಿಯಣ್ಣನದರಿಂದೆಯುಂ
ಬಿಡು ಕೋಪಮಂ. (ನಾಯಿ ಬಡಿರ್ದುದು ಕಚ್ಚಿದಾ
ಗಾಯ ಗುಣಮುಪ್ಪುದೇಂ ?) ದೊಡ್ಡಮ್ಮನೆಡೆಗೆ ಬಾ !”
ಎನುತೆ ತಮ್ಮಂಬೆರಸು ಪಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡದೆಯೆ
ನಡೆದನಲ್ಲಿಂದೆ. ಮಂಥರೆ ಗುಂಡು ಬಡಿದಂತೆ
ಕೆಡೆದಳವನಿಯಲಿ : ರವಿಯಾಕರ್ಷಣೆಯನುಳಿಯೆ,
ನಿಚ್ಚನೇಮಂಗೆಟ್ಟು, ಬಟ್ಟೆ ನಿಟ್ಟೆಗೆ ತಪ್ಪಿ,
ತತ್ತರಿಸಿ, ನೀಲ ಶೂನ್ಯಕ್ಕುರುಳುರುಳುವಿಳೆಯಂತೆ,
ಭರತನಕ್ಕರೆಯೊಂದೆ ಪಿರಿಯ ನೆಮ್ಮಾಗಿರ್ದ
ಕುಬ್ಜೆಯಾತ್ಮಂ ತಳಂಗೆಟ್ಟುರುಳ್ದುದು ; ಮತ್ತೆ
ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಯ್ತು, ಬೂದಿಯಾಯ್ತುಳ್ಕೆಯೋಲುರಿದುರಿದು,
ಭರತನಾಗ್ರಹ ಗ್ರಹದ ಘಾತಕ್ಕೆ !

ಓ ಪತಿತೆ,
ಓ ಕುಬ್ಜೆ, ಓ ಮಂಥರೆಯೆ ಮರುಗುವೆನ್ ನಿನಗೆ
ಕವಿ ಸಹಜ ಕರುಣೆಯಿಂ. ಲೋಕಕ್ರೋಧ ಮದಹಸ್ತಿ
ಪದದಲನ ರೋಷದಾವಾಗ್ನಿಗಾಹುತಿಯಾಗಿ
ಬಿಳ್ದ ನಿನ್ನಾ ಭಸ್ಮರಾಶಿಯಂ ತೊಳೆವುದಿದೊ
ಕಣ್ಗಂಗೆ ಕಾವ್ಯಮಹಿಮಾ ಸಿಂಧುತೀರ್ಥಕ್ಕೆ !
ಕಂಸನರಮನೆಗಾಗಿ ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯಮಂ
ಪೊತ್ತು ಪೊರಮಟ್ಟಿರ್ದ ಕುಬ್ಜಿಕೆಗೆ ದೇವಕಿಯ
ಮಗನ ಸೋಂಕಿಂದೆ ಸಿರಿಚೆಲ್ವು ದೊರೆಕೊಂಡಂತೆ,
ಕಾವ್ಯಕರುಣಾರಸದ ಲಹರಿಯ ಹರಿಯ ಸಿರಿಯ
ಕರಪದ್ಮ ಚುಂಬನಕೆ ನಿನ್ನ ಕೀಳ್ಪರಿಬಳಿದು
ಮತ್ತೆ ಹೃದಯದ ಲಸದ್ರೂಪಂ ಮೆರೆಯದಿಹುದೆ?
ತನ್ನಾವ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಿನ್ನಾವ ಸಂಪದಕೆ
ಮೇಣ್ ಸುಖಕೆ ಆ ಗೂನಿ ಪೇಳ್ದುಪದೇಶಮಂ
ಕೈಕೆಗೆ? ಜನಿಸಿದಂದಿನಿಂ ಪೆರರ ಚೆಲ್ವಿನೊಳ್
ತನ್ನ ಚೆಲ್ವಂ ಕಂಡೊಲಿದು, ಪೆರರ ಸೊಗದೊಳಿಯೆ
ತನ್ನ ಸೊಬಗಂ ಕಂಡುಮುಂಡುಮಿರ್ದಾ ದಾಸಿ
ನಚ್ಚಿನೊಡತಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮೆಚ್ಚಿನಾಕೆಯ ಶಿಶುಗೆ
ತೊಳ್ತುಗೆಯ್ಮೆಯ ಪೆರ್ಮೆಗೊಳ್ಪನೆಸಗುವೆನೆಂದು
ಕಜ್ಜಮಂ ಕೈಕೊಂಡೊಡೇಂ ಸ್ವಾರ್ಥದೋಷಮಂ
ಕಾಣ್ಬರಾರಾಕೆಯ ಪರಾರ್ಥತೆಯ ಶುದ್ಧಿಯಲಿ?
ಮಾಂಡವಿಯ ಮನದನ್ನನಾ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯೋಪಸಂ
ಕೂಡಿಕೊಂಡವನಿಜಾತೆಯ ಪತಿಯ ಮಾತೆಯುಂ,
ಮಾಗಿಯ ಕುಳಿರ್ಗಿಯಲೆಲೆಯುದುರಿ, ಬರಿದಾಗಿ,
ಕುಡಿಮುರುಟಿ, ಸೊರಗುವಾ ಲತೆಯವೋಲ್ ಮ್ಲಾನೆಯುಂ,
ಪತಿಪುತ್ರಹೀನೆಯುಂ, ದುಃಖಾತಿ ದೀನೆಯುಂ,
ಕೌಸಲ್ಯೆಯುಂ ಕಂಡನಂತಃಪುರದ ನೆಲದ
ನಗ್ನದಲಿ. ಕೈಕೆಯ ಕುಮಾರನಂ ಕಾಣುತಂ

ಮರುಕೊಳಿಸಿದಳಲ ಹೊಡೆತವನಾನಲಾರದೆಯೆ
ಮೈಮರೆತೊರಗಲಾಕೆ, ಪಿಡಿದೆತ್ತಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ
ತಣ್ಪೊಳಿಗವನೆಸಗಿ, ಕಾಲ್ಗಳೆರಡಂ ತಬ್ಬಿ
ಮುಡಿಯೊತ್ತಿ, ಕರ್ಚಿದನ್ ಕಣ್ಬನಿಸ್ರೋಸಲ್ಗಳಿಂ
ಭರತನಾ ರಘುರಾಮನಂಬಿಕೆಯ ಪುಣ್ಯಮಯ
ಪದ್ಮಪಾದಂಗಳಂ. ಭರತನ ಲಲಾಟದಾ
ಸಾತ್ವಿಕಸ್ಪರ್ಶನಕೆ ಮನಮುಂಪನಾಳ್ದತ್ತು
ಕೌಸಲೆಗೆ, ರಾಮನೆ ಮರಳ್ದು ಒಂದಂತೆವೋಲ್.
ನಿರ್ನಿಮಿತ್ತಂ ತೋರ್ದುದರ್ದೆಗೆ ಧೈರ್ಯಜ್ಯೋತಿ,
ಭೀಷಣ ನಿರಾಶಾ ತಮದ ಮಧ್ಯೆ. ಸಿಡುಮುಯ್ದು
ನೆಗಹಿದಳ್ ಪದತಲಕೆ ಪಣೆಚಾಚಿ ಕೆಡೆದಿರ್ದನಂ.
ನುಡಿಸಿದಳ್ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಳುತೆ. “ಬಾ, ಕಂದ; ಬಾ,
ಹೇ ಸಾಧು ಸುಕುಮಾರ! ಮುತ್ತಿದೀ ಕತ್ತಲೊಳ್
ದೀಪದೋಲೈತಂದೆ. ಕಣ್ಗೆಟ್ಟ ಕುರುಡಿಂಗೆ
ಬಟ್ಟೆದೋರ್ಪೂರೆಗೋಲಾಗಿ ನೀಂ ಬಂದೆ. ಬಾ,
ತಂದೆ, ಬಾ! ನಾರುಡೆಯನುಟ್ಟಡವಿಗೈದಿದಾ
ಕಂದನಂ ನಿನ್ನೊಳೆಯೆ ಕಂಡು, ತವಿಸುವೆನೆರ್ದೆಯ
ತಾಪಮಂ. ಮರುಗದಿರ್. ತಪ್ಪು ತಾಯಿಯದಲ್ತು,
ನಾಚದಿರ್. ಮೂದಲಿಸಲೆಳಸಿದರೆ ದುರುಳ ವಿಧಿ
ಹಡೆದ ಕರುಳೇನ ಮಾಡುವುದಣ್ಣ? ಮಂಥರೆಯ
ಕೈತವಕೆ ತುತ್ತಾದರೆಲ್ಲರುಂ, ಕೇಳ್, ಮಗುವೆ,
ನೀನಿಲ್ಲದಾ ದುರ್ಮುಹೂರ್ತದಲಿ!” ಎನುತೆ ಆ
ತಾಯ್ತನದ ಗಂಭೀರ ಮೂರ್ತಿ ಭರತನನಪ್ಪಿದಳ್;
ಸಂತವಿಟ್ಟಳ್ ಕಂಬನಿಯೊರಸಿ ಕದಪನೆಳವಿ.
“ಆಶೀರ್ವದಿಸು, ದೇವಿ, ಬನಕೆ ನಡೆದಣ್ಣನಂ
ಪಿಂತೆ ತರ್ಪುಜ್ಜುಗದೊಳಾಂ ಸಫಲನಪ್ಪಂತೆ.
ವಿಧಿವಂಚನೆಯ ಕೂಣೆಗಿಳಿಮೀನಿನೋಲಂತೆ
ಮಂಥರೆಯ ಮಾತಿನಗ್ನಿಯ ಮೋಹಕೊಳಗಾಗಿ

ದುಃಸ್ಥಿತಿ ನಿಮಿತ್ತಂಗಳಾದೆನ್ನ ತಾಯುಂ ಕ್ಷಮಿಸಿ,
ಪೊರೆ ತಂಗೆಯಂ. ರಾಮನಿಲ್ಲದೀ ನೆಲಮೆನಗೆ
ಪಾಳ್ಮಣ್ಣದಲ್ತೆ? ತಂದೆಯಂ ಕೊಂದುಪುಣ್ಣನಂ
ಕಾನನಾಂತರಕಟ್ಟಿಯುಂ, ಪೊತ್ತು ಪೆತ್ತಬ್ಬೆಯಂ
ಚಿರಪತಿತೆಯಂ ಮಾಡಿಯುಂ ಧರೆಯನಾಳ್ವನಿತು ನಾಂ
ಪತಿತನಲ್ತೆಂಬೆ. ಗುರುಕರುಣೆಯಿಂ, ನಿಮ್ಮಡಿಯ
ಕೃಪೆಯಿಂ ಶುಭಾಕಾಂಕ್ಷೆಯೆಂ; ಸರ್ವ ಮಂಗಲ ಕಾಮಿ;
ಮೋಹಿ ಸತ್ಯ ಸುಂದರ ಶಿವಪ್ರೇಮಿ!" ಎನುತ್ತೆನುತೆ
ತಂದೆಯಂ ನೆನೆನೆನೆದು ವ್ಯಾಕುಲತೆಯಂ ಪೇಳ್ವನಂ,
ರಾಮರಾಮೆಂದೊಳ್ವನಂ, ಮನ್ನಿ ಸಂಜೆಯಂ
ಮುನ್ನಿ ಸೆಂದಡಿಗಡಿಗಳುತೆ ಬೇಡಿಕೊಳ್ವನಂ,
ಮೋಹಾರ ಸಂತೈಕೆಗುಂ ಮಗ್ಗಲಾರದತಿ
ಸಂತಾಪದಿಂದೆ ಬೆಂಡೇಳ್ವನಂ, ಭರತನಂ,
ಬಂದೆಚ್ಚರಿಸಿದತ್ತು ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನ ವಾಣಿ:
ಕಾಣುತೆ ತಪೋಮೂರ್ತಿಯಂ ಮನೋರಣದಿಂದೆ
ಹಿಂಜರಿದುದು ಅಶಾಂತಿ, ಕೇಸರಿಯ ಕಣ್ಗಳ್ಗೆ
ಸೆಡೆತಡಂಗುವ ಬಗ್ಗನಂದದಿ ಹಣುಗಿ ಬಣುಗಿ.
"ಧೀರಮತಿ ಪಾರ್ಥಿವ ಕುಮಾರ, ತಡೆ ಶೋಕಮಂ;
ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯವನೆಸಗಿ ಪಿತೃಗೆ, ಕಳುಹಾತನಂ
ಲೋಕದುತ್ತಮ ಗತಿಗೆ. ದುರ್ದಮ ನಿಯಂತೃ ವಿಧಿ ತಾಂ
ತಂದೊಡ್ಡಿದೀ ಮಹತ್ ಕ್ಲೇಶಮಂ ಬುದ್ಧಿಯಿಂ
ಪರಿಹರಿಸೆ ಯತ್ನಗೈ. ರೋದಿಸಿದರೇಂ ಫಲಂ
ಭಾವದಾವೇಶದಿಂ? ಪಳಯಿಸಿದ ಮಾತ್ರದಿಂ
ದೊರೆಕೊಂಡಪುದೆ ಮಂಗಳದ ಸಿದ್ಧಿ?" ಮಂತ್ರಿಸಲ್
ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗೃಷಿ ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನೀ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ,
ಭರತನಾತನ ಹಿಂದೆ ನಡೆದನಯ್ಯನ ಮೆಯ್ಗೆ
ಲೌಕಿಕವನೆಸಗೆ.

ಹಾ ಜೀವನ ದುರಂತತೆಯೆ,
ತಂದೆ ತಾಯಂದಿರಂ ನಲ್ಲರಂ ಮಕ್ಕಳಂ
ಪೂಜ್ಯರಂ ಮೇಣೆರ್ದೆಯೊಲಿದರಂ ಕಳೇಬರಂ
ಮಾಡಿ ತೋರುವ ನಿನ್ನ ನಿಷ್ಠುರತೆಯಂ ಸುಡಲಿ!
ಪ್ರೀತಿಯನೆ ಭೀತಿಯಂ ಗೈವ ಯಮಮುದ್ರೆಯಿಂ
ಗುರ್ಬಿದಯ್ಯನ ಮೆಯ್ಯನೆಳ್ಸೆಯ್ವ ದೋಣಿಯಿಂ
ತೆಗೆಯೆ ಕಂಡಳ್ಕಾಡಿದತ್ತು ಭರತನ ಮನಂ,
ಭಯದ ಮೂರ್ಛೆಯ ಮಿಂಚು ಮುಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಮೆಯ್
ತರಹರಿಸೆ. ಕಾಣಲೊಡಮಯ್ಯನೊಡಲಂ ತಪ್ಪಿ
ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ ಬಾಳ್ಗೆ ಜೇನಂ ಸೂಸುವೊಡಲಿಜಂ.
ಬೆಳ್ವಿಗಣ್ ಪೆಳ್ವಳಿಸೆ, ಬೆರ್ಚಿ ನಿಂದನ್ ಬರ್ದುಂಕೆ
ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ. ಶೈಲಕಾನನ ಮನೋಹರತೆಯಂ
ಸವಿಯುತಲೆವ ವಿಪಿನ ವಿಹಾರಿ, ತೆಕ್ಕನೆ ಕಾಣೆ
ತನ್ನ ಕಾಲ್ದೆಸೆಯೆ, ನೆಟ್ಟನೆ ಮುಂದೆ, ಶೂನ್ಯತೆಯ
ಪಾತಾಳದಾಕಳಿಕೆ ಬಾಯಿ ತೆರೆದಂತಿರ್ದ
ಕಿಬ್ಬಿದರಿ, ವಿಸ್ಮಯದಶನಿ ಪೊಯ್ದುದೆಂಬಂತೆ
ಕಣ್ಣು ಕಾಲ್ಗಟ್ಟು ಮೇಣೊಳಸೋರಿ ಮರವಟ್ಟು
ನಿಲುವಂತೆ ನಿಂದನಾ ಭರತನಯ್ಯನ ಮೆಯ್ಗೆ
ಬದಲಾಗಿ ಜೀವಶೂನ್ಯಂ ಶವವನೀಕ್ಷಿಸುತೆ!
ಸಾವು, ಬಾಳಿನಮೇಲೆ, ತೆರೆಯೆಳೆದವೋಲಂತೆ
ಮುಚ್ಚಿರ್ದುವಾ ಕಣ್. ದೇವರಿಲ್ಲದ ಗುಡಿಯ
ಪಾಳ್ಗೆ ಬಾಗಿಲನಿಕ್ಕಿದಂತೆ ಬಿಗಿದುದು ಬಾಯಿ
ವಿಕಟಮೌನದ ವಜ್ರಮುದ್ರೆಯಿಂ. ಮೇಣ್ ಜಡಂ,
ಜೀವವನಣಕಿಪಂತೆ, ನಿಷ್ಪಂದಮಿರ್ದತ್ತು
ಸಾರ್ವಭೌಮಿಕ ಮಹೌದಾಸೀನ್ಯಮಂ ಮೆರೆದು
ಕ್ರೂರದರ್ಪದಲಿ. ಹಾ, ಕಂದನೆಳಗಣ್ಗಳಿಗೆ
ಹಿಂದಾವ ಮುದಿಯ ಮೆಯ್ಯಳ್ಕರೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲೋಲ್
ಸಂತೋಷನಂದನದ ಕಲ್ಪತರುವಿಂ ಜೋಲ್ವ

ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವದಾ ಹಜ್ಜೇನುಹುಟ್ಟಿಯೋಲ್
ಸುಖದಮಾಗಿರ್ದತ್ತೊ, ತಾನದೆ ಇಂದು ಸೂಡಿನೊಲ್,
ಕೆಟ್ಟಾಸೆ ಬೀಡಿನೊಲ್, ಬಾಳ್‌ಗನಸುಗಳಿಗೆಲ್ಲ
ಕೊನೆಯ ಸುಡುಗಾಡಿನೊಲ್ ಕಾಣುತಿರೆ, ಬಾಲಋಷಿ
ಭರತನಾ ಶವದೊಳರಸುವನೆ ಪಿತೃದೇವನಂ?
ಭೂಪತಿತ ನಾಕ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಮೆನಲ್ಕೆ,
ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಲೋಭವೆಂತಂತಳಿದುರುಳ್ದ
ಭೂಪತಿಯ ದೇಹಮಂ ಕಂಡು, ಕೈಕೆಯಣುಗನ
ಮನದಿ, ತಲೆಸೆಡೆತುದಳಲಾಮೆ; ಸಾವಿನ ನೋವು
ಹುದುಗಿದುದು ದೃಢಮನೋನಿಶ್ಚಯದ ಖರ್ಪರದ
ಕೋಂಟೆಯ ಶಿಲಾರಹಸ್ಯದಲಿ. ಕಣ್ಣಳಲಿಗಿಂ
ಕಿವಿಯಳಲೆ ಪಿರಿದೊ? ಮೇಣೀ ನೋವನಾ ಗೋಳೆ
ತಿಂದು ತವಿಸಿದುದೊ? ಮೇಣಾತ್ಮಯಾತ್ರೆಯ ಮಹಾ
ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಹದ್ದರ್ಶನಂ ಲಭಿಸಿದಾತಂಗದೇಂ
ಗುರುತರಾನಂದಕರ ಗುಹ್ಯಮಾಗುವುದೇನೊ
ದೇಹಯಾತ್ರೆಯ ದುರಂತಂ? ಭರತವಾಕ್ಯಮೀ
ಐಹಿಕದ ನಾಟಕಕೆ ತಾನಾದೊಡಂ ಮೃತ್ಯು ತಾಂ
ನಾಂದಿಯೈಸಲೆ ಪೇಳ್ ಅಲೌಕಿಕಕೆ?

ಯಾಜಕರ್

ತಂದರಗ್ನಿಯನಗ್ನಿಶಾಲೆಯಿಂ. ತೈಲದೊಳ್
ನೆರೆ ನಾನ್ದುದಕೆ ಮೊಗಂ ಪಳದಿಗೊಂಡರಸನಾ
ಕಾಯಮಂ, ಕನಕ ಶಿಬಿಕೆಗೆ ನೆಗಹಿ, ಸುಡುನೆಲಕೆ
ಪೊತ್ತುಯ್ದರಾಕ್ರಂದಿಸುತೆ ಜನಂ. ಬಟ್ಟೆಯೊಳ್
ಪಟ್ಟಣಿಗರುರಿಸಿದರಾ ಚಂದನಾಗರು ಸರಳ
ಪದ್ಮಕದ ಚೂರ್ಣದಿಂದಲ್ಲಲ್ಲಿ ಧೂಪಮಂ
ರಾಜಭಕ್ತಿಗೆ, ಗೌರವಕೆ, ಮತ್ತೆ ಶೋಕಕ್ಕೆ.
ಚೆಲ್ಲಿದರ್ ಚಿನ್ನಮಂ, ರತ್ನವಸ್ತ್ರಂಗಳಂ,
ಮಣ್ಗೆ ಪೊನ್ನುಡೆ ಸಮನಿಪಂತೆ. ಸತ್ತಾನೆಯುಂ

ಪಸೆಯೆಲ್ಲ್ವುಗಳ ಸಿರಿಯನೀವುದೆನೆ, ಮಡಿದೊಡಂ ತಾಂ
ನೆಲೆಯಲ್ತೆ ಬೆಲೆಗೆ ಪಿರಿದೇಗಳುಂ ?
ಮುಂಗಾರ್ಗೆ
ಮುನ್ನಮಾ ಪುಲೆಯನಾಡಿಸ ಪೆರ್ಗಡೆಯ ಮನೆಯ
ಕೋಂಟೆಯೊಳ್ ಕಾಡಂ ಕಡಿಯುತೊಟ್ಟಿ ಸೌದೆಯುಂ
ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗಡಕಿದಾ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಕಟ್ಟಣಂ
ತೋರ್ಪಂತೆ, ಕಣ್ಗೆಸೆದುದಾ ಮುಂದೆ ಗಂಧಚಿತೆ
ರೌದ್ರಮಾ ರುದ್ರಭೂಮಿಯಲಿ. ಋತ್ವಿಜರೆತ್ತಿ
ಸೂಡಿಗಿಟ್ಟರ್ ದೊರೆಯ ದೇಹಮಂ. ಪ್ರಾಜ್ಞಮತಿ
ಭರತನುರಿಯಿಕ್ಕಿದನ್, ಕಣ್ಣರಿತು ಗುರುಸಂಜ್ಞೆಯಿಂ.
ರಾಣಿಯರ ರೋದನಕೆ ಮೇಣ್ ಸಾಮಗಾನದ ಲಯಕೆ
ಪರ್ವಿ ನೀಳ್ದುದು ಗಾಳಿವಟ್ಟೆಗೆ ಹುತಾಶನಂ,
ಸಗ್ಗಕೇರುವ ಬೆಂಕಿದೇರಂತೆ. ದಶರಥನ
ಕೀರ್ತಿಯೋಲುಳಿದುದಯ್ ಭಸ್ಮಧವಳಿಮ ರಾಶಿ,
ಕಣ್ಗೆ ಶಾಂತಿಯ ತಣ್ಪನೊತ್ತಿ. ಚಯನಂ ಮುಗಿಯೆ
ಬಲವಂದುಮೊಡವಂದುಮಾ ಚಿತೆಯನಲ್ಲಿಂದೆ
ದೀನಂ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತೆ ಪರಿತಂದರನಿಬರುಂ
ಸರಯೂ ನದಿಯ ತಟಿಗೆ. ಜಲತರ್ಪಣಂ ಗೈದು
ದುಃಖದಿಂ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಳುತೆ ಪೊಕ್ಕುದು ಜನಂ
ಶಶಿಹೀನ ರಜನಿಗೆಣೆಯಾ ರಾಜಧಾನಿಯಂ,
ಶೂನ್ಯಮಂ ಪುಗುವ ಖಿನ್ನತೆಯ ಛಾಯೆಗಳವೋಲ್.
ಓ ಕುಬ್ಜೆ, ಮಂಥರೆಯೆ, ಓ ಪ್ರೇಮಭೈರವಿಯೆ,
ಶತ್ರುಘ್ನನಿಕ್ಕೆ ನೆಲಕಪ್ಪಳಿಸುವಾಗಳಾ
ಬಂದ ಭರತಂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಬಯ್ದಲ್ಲಿಂದೆ
ತೊರೆದು ತೆರಳಲ್ಕೆ ನೀನಿಳೆಗುರುಳಿ ಮೈಮರೆಯೆ,
ಮುಂದಿ ಸೆರೆದಣಕದೀಂಟಿಯಿನಿರಿದರಲ್ತೆ ? ಪೇಳ್,
ನಿರ್ಭಾಗ್ಯೆ, ಮೇಲೆ ನೀನೇನಾದೆ ? ಅಲ್ಲಿಂದೆ
ನೀನೆತ್ತವೋದೆ ? ತಿರೆ ನುಂಗಿದುದೊ ? ಕರಗಿದೆಯೊ

ನೋವಿನುರಿವೊಯ್ಲಿಂಡ? ತಿಂದುದೊ ನಿರಾಶೆ? ಮೋಣ್
ಮಾಯುವಾದೆಯೊ, ಮಾಯೆ, ಪೇಳ್?
                                        ಮೆಯ್ತಿಳಿದು ಕಣ್ದೆರೆಯೆ,
ಮಂಥರೆಯ ಬಗೆಗೊರಳಿಗುರುಳಾಯ್ತು ನಿರ್ಜನದ
ನೀರವದ ಶೂನ್ಯತಾ ರಜ್ಜು ಸರ್ಪಂ. ಕಣ್ಗಿಡಲ್
ಜನದ ಸುಳಿವಿಲ್ಲಾಲಿಸಲ್ ಸೊಲ್ಲುಸದ್ದಿನಿತಿಲ್ಲ:
ಸದ್ದಿಲ್ಲದರಮನೆಯೆ ನಿಶ್ಶಬ್ದತೆಯ ಶವಂ
ಹೆಗ್ಗೋರಿಯಾಗಿ ನಿಂದತ್ತು, ದುಶ್ಶಕುನದೋಲ್,
ಹಾಸ್ಯ ಮೂಕಾಸ್ಯದಾ ಕಟು ವಿಕಟ ಭಂಗಿಯಿಂ!
ನಿಶ್ಶಬ್ದತಾ ಶವದವೋಲೆದ್ದಳಾ ಗೂನಿ:
ಮೆಯ್ಗೆ ಮೆಯ್ಯಾಗಿ ಕೊಲೆಯಾದವನ ಮೆಯ್ಯಿಂದೆ
ಪಸಿಯ ಗಾಯಂಗಳಿಂ ಜಿನಿಯಾರ್ದ ನೆತ್ತರಂ
ಸೋರಿ ಭೀಕರಮಾಗಿ ಹೂಳಿನಿಂದೇಳುವಾ
ಪ್ರೇತಪ್ರತೀಕಾರ ಭೀಷಣಾಕೃತಿಯಂತೆ
ಮೆಯ್ದೆದ್ದಳಾ ಗೂನಿ, ದೃಢಮನದ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ
ತನ್ನ ನಂಜಂ ತಾನೆ ಹೀರಲೆಳಸುವ ಕಾಳ
ಸರ್ಪಿಣಿಯ ತೆರದಿ. 'ಹಾ, ತನ್ನ ಕೈಕೆಯ ಮಗುಗೆ,
ತನ್ನ ಜೀವಾನಂದ ಸಾಗರ ಸುಧಾಂಶುವಿಗೆ,
ಭರತದೇವಗೆ ನೆಲದ ಸಿರಿಯಕ್ಕೆ, ಸೊಗಮಕ್ಕೆ,
ಮುಡಿಗೆ ನೇಸರ ಬಳಿಯ ಮಕುಟಮಕ್ಕೆಂದಲ್ತೆ
ರಾಮನನಡವಿಗಟ್ಟಿದೆನ್? ಮತ್ತೆ ರಾಮನಂ
ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದೆನಾದೊಡೆ, ಕಂದ ಭರತಂಗೆ
ಮುದಪಪ್ಪುದಪ್ಪುದಂತೆಯೆ ಕೈಕೆಗುತ್ಸವಂ.
ಮತ್ತೆ ಮರಳುವುದೆನಗೆ ಮೊದಲಿನಂದದೊಳವರ
ಹಿಂದಣೊಲ್ಮೆಯ ಬಂಡಿನೌತಣಂ!'—ನೆನೆಯುತಿಂತಾ
ಪುಣ್ಯದನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಪೋಪ ಪಾಪದ ತೆರದಿ
ಪೊರಮಟ್ಟಳರಮನೆಯಿನಾ ಮುದುಕಿ, ಮಸಣದೊಳ್
ದಹನದುಃಖದೊಳಿರ್ದರಾರುಂ ತಿಳಿಯದಂತೆ.

ಪ್ರೇತವನಕಾಗಿ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದೆ ಪರಿದಿರ್ದ
ಮಂದಿ ಸಂದಣಿಸಿ ಸಾಲ್ಗೊಂಡಿರ್ದ ಬೀದಿಗಳ
ಗಡಿಬಿಡಿಯಲ್ಪೈದುತಿರೆ, ಕಲ್ಮಣ್ಗಳಿಂದಿಕ್ಕಿದರ್
ಕೆಲರುಗುಳಿದರ್ ಮೊಗಕೆ. ಪರಿದರುವೆಯೇರ್ಗಳಿಂ
ಸುರಿವ ನೆತ್ತರ್ವೆರಸಿ ಆ ಗೂನಿಯಾ ತೊನ್ನಿ,
ಆ ಕೋಸಲ ಸಿರಸ್ತ್ರೆ, ಜರಠಾಸ್ಥಿ ಚರ್ಮದಾ
ನರೆನವಿರಿನಾ ಸ್ಥವಿರೆ ತಾಂ ಮಂದಿಯನ್ಯಾಯಮಂ
ಕ್ರೌರ್ಯಮಂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ತೊಲಗಿದಳಯೋಧ್ಯೆಯಿಂ
ಸಂಧ್ಯೆಯೊಡಗೂಡಿ. ಹಾ, ಜೀವನದೊಳೆನಿತೆನಿತು
ದ್ವೇಷ ನಿಷ್ಠುರ ವೈರ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆಲ್ಲಮಾ
ಪ್ರೇಮವೆ ಪಿತಾಮಹನ್? ಅದೆಂತೆನೆ, ಸುಧಾಸುಖಕೆ
ಕಡಲ ಕಡೆದಾ ದೇವ ದೈತ್ಯರಿಂದಾಯ್ತಲ್ತೆ
ಹಾಲಾಹಲದ ಸೃಷ್ಟಿಯುಂ!
ಮುಂಬರಿಯುತಿರೆ ಕುಬ್ಜೆ
ಹೃದಯಾಬ್ಜದಲ್ಲಿ ರಘುರಾಮಚಂದ್ರನನಿರಿಸಿ,
ಬಾನ್ನೆತ್ತಿಯಿಂ ಧಾತ್ರಿಗವತರಿಸಿದುದು ರಾತ್ರಿ,
ಮಂಥರೆಯ ಚಿತ್ತಕೆ ಮರುಳ್ತನಮುಮರ್ವವೋಲ್
ಕಣ್ಗೆ ಕುರುಡಂ ಮುತ್ತಿ: ಬೆಳಗಿನಿಂದುಣಿಸಿಲ್ಲ;
ನೀರ್ಪನಿಯನೀಂಟಿಲ್ಲ; ಪೆಟ್ಟನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ
ತಿಂದಿಲ್ಲ; ಕಣ್ಣೀರನೊಂದಲ್ಲದಿನ್ನೇನುಮಂ
ಕುಡಿದಿಲ್ಲ. ಬೆನ್ನಿಗಂಟಿದ ಹೊಟ್ಟೆಹಸಿವಿಂದೆ,
ಗಂಟಲೊಣಗಿದ ನೀರಡಿಕೆಯಿಂದೆ, ರಕ್ತಮಂ
ಬಸಿವ ಗಾಯದ ಪಸಿಯ ನೋವಿಂದೆ, ತನಗಾದ
ದುಃಸ್ಥಿತಿಯ ದುಃಖವೊದಗಿಸಿದೊಳಗಿನಾಸರಿಂ
ಮೇರೆ ಮೀರ್ದುಸಿರ ಸೇದೆಗೆ ಜೋಂಪಿಸಲ್ ಪ್ರಜ್ಞೆ,
ದೂಟಿಂದೆ ದೂಟಿಂಗೆ ಮರವಟ್ಟುಮಾ ಮುದುಕಿ
ತೊಟ್ಟೆ ನೋಂಪಿಯ ಬಲ್ಮೆಯೂರೆಗೋಲಂ ನಮ್ಮಿ
ಸಂಚಲಿಸಿದಳೊ ರಾಮನಂ ಕರೆದೊರಲಿ, ಕರೆದು

ಕೂಗಿ. ಕೆಡಲಿಲ್ಲ ಸದ್ದಿಲಿಯಿರುಳಿನಾ ನಿದ್ದೆಯುಂ:
ದನಿಯಿಹುದೆ ದಣಿವಿನುಸಿರಿಗೆ? ಕೇಳಿದತ್ತಡವಿ
ಕಿವುಡಾಗಿ: "ಓ ನನ್ನ ಭರತನಣ್ಣಯ್ಯ! ಓ
ರಾಮಯ್ಯ! ಹೇಳೆಲ್ಲಿರುವೆಯಯ್ಯ? ದಮ್ಮಯ್ಯ!—
ಓ ನನ್ನ ಭರತನಣ್ಣಯ್ಯ! ಓ ರಾಮಯ್ಯ!
ಹೇಳೆಲ್ಲಿರುವೆಯಯ್ಯ? ದಮ್ಮಯ್ಯ!—ಓ ನನ್ನ
ಭರತನಣ್ಣಯ್ಯ! ಓ ರಾಮಯ್ಯ! ದಮ್ಮಯ್ಯ!
ಹೇಳೆಲ್ಲಿರುವೆಯಯ್ಯ?" ಎಂಬ ಕರುಣಧ್ವನಿಯ
ಛಂದಸ್ಸಿಗೆಂಬಂತೆ ಚಲಿಸುತಿರ್ದಳ್ ವಿಕೃತೆ,
ತಾರಾ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಿಯಾ ವ್ಯೋಮದೇವಿಯ ಮನಕೆ
ರೋಮೋದ್ಗಮಂ ಪಲ್ಲವಿಸುವಂತೆ. ತಿಳಿಯದಿರಲೇನ್
ತಿರೆಗೆ, ಬಾನರಿಯದೇನೆರ್ದೆಯ ಪರಿವರ್ತನೆಯ
ಪುಣ್ಯ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಂ? ಬಾಹ್ಯ ಸಂಜ್ಞಾಶಕ್ತಿ
ಶೂನ್ಯತೆಯ ನೇಮಿಯುಯ್ಯಾಲೆಯಂ ತೂಗುತಿರೆ,
ಕಾಣಿಸಿತು ಕುಣ್ಬುದಿಟ್ಟಿಯ ಗೂಸುಗಣ್ಣಿಗದೊ
ಗೆಣ್ಬರೊಳ್ ಜ್ಯೋತಿ. ಮಂಥರೆಯಂತರಾತ್ಮಕ್ಕೆ
ರಾಮನೆಸೆದಂತಾಗೆ "ಓ ಭರತನಣ್ಣಯ್ಯ,
ಓ ನನ್ನ ರಾಮಯ್ಯ, ಬಾರಯ್ಯ, ದಮ್ಮಯ್ಯ!"
ಎಂದೆರ್ದೆನವಿಲ್ ಕೇಗಿ ಗರಿಗೆದರಿ ಕುಣಿಯುತಿರೆ,
ಹಾರಿ ಮುಂದಕೆ ನುಗ್ಗಿ ನಡೆದೋಡಿದಳ್, ಅಹಾ,
ದಾವಾಗ್ನಿಯಂ ಗೆತ್ತು ರಾಮಂಗೆ!
ಆ ದಾವಾಗ್ನಿ
ಘನ ನಿಬಿಡ ಘೋರಾಂಧಕಾರ ತೀರದ ಮಧ್ಯೆ
ಪ್ರವಹಿಪಾ ವಿದ್ಯುತ್ಪ್ರವಾಹ ದೈತ್ಯಾಕೃತಿಯವೋಲ್
ಕೆದರಿದುದು ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ತನ್ನ ಕೇಸುರಿಯ
ಕೇಶಪಾಶದ ರಾಶಿರಾಶಿ ವಿನ್ಯಾಸಮಂ.
ಬೆಂಕೆಗಣ್ಣಳೆನೆ ಸಿಡಿದೇಳ್ವ ಕೆಂಗಿಡಿಗಳಿಂ
ಸೂಸಿದುದು ತೋರ ತಾರೆಯ ಕೆಂಡ ಧಾರೆಯಂ.

ಶಿಖಿಬಕಾಸುರ ಬಾಹುಭೀಮರಿಂದೆಂಬಂತೆ
ತಿರುಪ್ಪಿಸುದು ದೃತ್ಕ ದೇಹದ ತರುಹಿಡಿಂಬರಂ.
ಸಿರಿಸಿರಿ ನಿಟಿಲ್ಲೆಂದು ಮುರಿದರೆದು, ಬೂದಿಯುಂ
ಬುತ್ತಿಗೂಳ್ ಮಾಡಿ ಮುಕ್ಕಿದುದು. ಕಾಡೆಲ್ಲಮಂ
ನುಂಗಿ ನೊಣೆಯುತ್ತೆ, ನಾಡೆಲ್ಲಮಂ ನೆಕ್ಕುತ್ತೆ,
ನಗಜಗದ ಖಗಮೃಗದ ಬನಸೊಗದ ಜೀವಮಂ
ಪಾರಿಸುತೆ, ಚೀರಿಸುತೆ, ಕೊಲ್ಲುತ್ತೆ, ಮೆಲ್ಲುತ್ತೆ,
ಪ್ರಳಯ ಫಣಿಯಗ್ನಿತನು ತಾಂ ಲಯಂಭೋಜನಕೆ ನೀಳ್ದ
ಶತಕೋಟಿಯೋಜನದ ಮಿಂಚಿನ ಮಹಾಜಿಹ್ವೆ
ನುಗ್ಗಿ ಮುಂಬರುವಂತೆ, ಮೇಲ್ವಾಯ್ದು ಬೀಳ್ವಂತೆ,
ಬಂದಪ್ಪಳಿಸಿದಗ್ನಿಗಾ ಮಂಥರೆಯ ಮೂರ್ತಿ ಹಾ
ಸುಟ್ಟುಸೀದುದೊ ಚಿಟ್ಟೆ ಸೀವಂತೆ!—ರೂಕ್ಷತಾ
ವಿಕೃತಿಯಿಂ ಗುಜ್ಜುಮೆಯ್ಯಿಂ ಕುರೂಪಂಬೆತ್ತ
ಶ್ರೀಗಂಧ ಕಾಷ್ಠ ವಕ್ರತೆಗಗ್ನಿಲಗ್ನದಿಂ, ಕೇಳ್,
ರೂಪಶೂನ್ಯತೆಯೊದಗೇಂ? ವಿಶ್ವದೇಶಮಂ
ಪರಿಮಳದ ಪುಣ್ಯಪವನಂ ಪಸರಿಪೋಲಂತೆ,
ತುಂಬದೇನಿರ್ದಪಳೆ, ಪೇಳ್, ಲೋಕಲೋಕಂಗಳೊಳ್
ದೇವಿ ಮಂಥರೆಯಂತರಾತ್ಮದ ದಯಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ತಾಂ
ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯ ಸಪ್ಪಿನಮೃತಮಯ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ?

ಸಂಚಿಕೆ ೭

ಚಿತ್ರಕೂಟಕೆ

ಕೈಕೆ ಭರತರಿಗಿರ್ಮಡಿಯ ಕಾತರತೆ, ಕೇಳ್, ಕವಿಗೆ
ಗಿರಿವನಪ್ರಿಯರಾಮ ಸಂದರ್ಶನಂ ಗೈಯೆ
ಕಾನನಾಂತರದಿ : ಕರೆತರಲಲ್ತು ಸಾಕೇತ
ಪುರಿಗೆ. ಮರಳಿಸಲಲ್ತು ಮಣಿಮಕುಟ ಧಾರಣೆಗೆ.
ಸೌಮಿತ್ರಿಯೋಲಂತೆ ರಾಮಸೀತಾ ಪುಣ್ಯ
ಸಂಗ ಮಂಗಲ ತುಂಗ ಶೃಂಗ ವನರಂಗಮಂ
ಚರಿಸಲಾನುತ್ಕಂಠಿತಂ ! ಮಲೆಯ ನಾಡೆನಗೆ
ತಾಯಿಮನೆ. ಕಾಡು ದೇವರ ಬೀಡು. ಗಿರಿಯ ಮುಡಿ
ಶಿವನ ಗುಡಿ. ಬನವೆಣ್ಣೆ ಮೊದಲಿನಾ ಮನದನ್ನೆ.
ಕವಿರಾಮಚಂದ್ರನೀ ಸೀತಾಕಲಾಕಾಂತೆ
ನಿತ್ಯವನವಾಸಿಯದರಿಂದಮೀ ಕಬ್ಬಿಗಂ
ಗಿರಿವನ ಪ್ರೇಮ ಸಾದೃಶ್ಯದಿಂ ಸಮರಸಂ
ಸಮಹೃದಯಿ ರಾಮರಸಋಷಿಗೆ. ವನದೇಶಮಂ
ಸವಿದಪೆನ್ ಸೀತಾರಮಣನೊಡನೆ. ತೊಳತೊಳಲ
ಮೆಯ್ಯ ಮರೆದಪೆನೀಂಟಿ ಕಾನನಾವೇಶಮಂ.
ದೊರೆವಂತೆವೋಲ್ ಹೃದಯಜಿಹ್ವೆಗೆ ರಸದ ಮಧುತೃಪ್ತಿ
ಕೈಕೊಂಡಪೆನ್ ಪ್ರಕೃತಿಯಾತ್ರೆಯಂ. ರಮಣಸಿರಿ
ಕಲೆಯ ವಧು ತಾನಯ್ದೆ. ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ರಾಮಸಿರಿ
ಸೀತೆಯೊಲ್ ಪೂಜ್ಯೆ ಮಂಗಳೆಯೆನ್ನ ಕೃತಿಕನ್ಯೆ !
ರೆಂಕೆಗೆ ರಥದ ಹಂಗೆ ? ಪಥಋಣವೆ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ?
ಕಾವ್ಯಯಾತ್ರೆಗೆ ತೇರುಕುದುರೆಯ ನೆರಂ ಬೇಕೆ ?
ಧರೆಯ ನಿಮ್ನೋನ್ನತಂಗಳ ತಡಜೆಯೇನೊಳದೆ
ಪ್ರತಿಭೆಯ ವಿಮಾನ ಯಾನಕ್ಕೆ ? ಪರಿವಾರದಾ

ಸಂಸಾರ ಭಾರ ಬಂಧನವಿಹುದೆ ದುರ್ದಮ್ಯ,
ನಿಸ್ಸೀಮ, ವಿಶ್ವಸಂಚರ ಶಕ್ತಿಯುಕ್ತ, ಕವಿ
ವೈನತೇಯನ ಮಹಾ ಪಕ್ಷ ವಿಸ್ಫಾಲನೆಗೆ?
ಕವಿ ವಿಹಂಗಮಗಲ್ತು; ಭರತಾದಿಗಳಿಗಿರ್ಕೆ
ರಥ ಪಥ ತುರಂಗ ವಾರಣ ಋಣಂ. ಬರಲವರ್
ಪಿಂಬಡಿಂ. ಮುನ್ನಮಾನೈದುವೆನ್ : ರಮಣೀಯ
ವೃಕ್ಷ ಸಂಕುಲ ವಸನ ಶೋಭೆಯಿಂ, ಕಮನೀಯ
ಕುಸುಮ ಕಿಸಲಯ ರಾಜಿ ರಾರಾಜಿಸುವ ದಿವ್ಯ
ಸೌಂದರ್ಯದಿಂ, ಕೋಟಿ ಪಕ್ಷಿ ಕಲಕಲ ತುಮುಲ
ಮಾಧುರ್ಯದಿಂ, ಪುಣ್ಯಗಣ್ಯ ಮಂದಾಕಿನಿಯ
ವಾಹಿನಿಯ ಕಂದರ ಕ್ರೀಡಾ ವಿಲೋಲತೆಯ
ನೀಲ ಲೀಲಾಶೀಲ ಸಲಿಲ ಕಲ್ಲೋಲದಿಂ,
ಶ್ರೀರಾಮ ಪರ್ಣಶಾಲಾ ಪೂಜ್ಯ ಸನ್ನಿಧಿಯ
ಸಂಗದಿಂ ಮಹಿಮೆಗಾಸ್ಪದಮಾಗಿ ಮೆರೆಯುವಾ
ಚಿತ್ರಕೂಟಾದ್ರಿಯದೊ ಕಣ್ಗೊಳಿಸುತಿಹುದಲ್ಲಿ,
ಮೇಘಮುದ್ರಿತ ಮಹಾ ಶೃಂಗ ಶಿವಲಿಂಗದೋಲ್,
ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಕವಿಯಾತ್ಮಕ್ಕೆ
ಮಧುರ ಮಧುಬಸಿಯವೋಲ್ ಮತ್ತೆ ರಸಧುನಿಯವೋಲ್ !
"ಕ್ಷೇಮದಿಂ ಮರಳ್ವಂತೆ ಪ್ರೇಮದಿಂ ಪರಕೆಗೈ.
ಕಾಯಿ ಜೀವೇಶನಂ ಕರುಣೆಯಿಂದೋವಿ, ಓ
ತಾಯೆ. ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಾಮೇಲೆ ನಿನಗೀವೆನಾ
ಮಾಂಸಭೂತೌದನ ಸುರಾಘಟ ಸಹಸ್ರದಾ
ನಿರ್ದುಷ್ಟ ಪುಷ್ಟ ಸಂತುಷ್ಟ ನೈವೇದ್ಯಮಂ
ನಿನಗಿಷ್ಟಮಂ, ದೇವಿ. ಕೈಮುಗಿದೆನಿದೊ, ಗಂಗೆ!"
ಇಂತಾ ತರಂಗಿಣಿಗೆ ಬಿನ್ನೈಸುತಿರೆ ಸೀತೆ,
ಸಾರ್ಬರೆ ದಕ್ಷಿಣ ಸಿಕತ ತಟ ವಿಪಿನಪಂಕ್ತಿ,
ಜಹ್ನುಜಾತೆಯನುತ್ತರಿಸಿ, ನಾವೆಯಿಂದಿಳಿದು,
ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಗುಹನಂ ನಿಷಾಧಪತಿಯುಂ; ಹಿಂತೆ

ಸೋದರನಿರಲ್ಕೆ, ನಡುವೆ ಬರೆ ಸತಿ, ತಾಂ ನಿಂತೆ
ನಡೆಗೊಂಡನಡವಿ ಕೀಳ್ವಟ್ಟೆಯೊಳಿಳಾತ್ಮಜಾ
ವಲ್ಲಭಂ, ನೀಲ ನೀರದ ವಿಪುಲ ವಪುವಾಗಿ,
ಭೀಷಣ ಧನುಷ್ಪಾಣಿಯಾಗಿ. ಮಲೆತುದು ಮುಂದೆ
ಗಿರಿಗಹ್ವರ ಭ್ರೂ ಭ್ರುಕುಟಿಯಂತೆ, ಕರ್ಕಶಂ,
ಭೈರವಂ, ಜನಸಂಗಹೀನಂ ಮಹದ್ವನಂ,
ಪಂತಿದೇರನ ಸೊಸೆಯು ಕಣ್ಗೆದೆಗಳರ್ಕೆಯುಂ
ಬೀರ್ದು. ಜನಕಜೆ ಸುತ್ತಲುಂ ಬೆಚ್ಚಿ ನೋಡುತುಂ,
ಮತ್ತೆಯೆರೆಯನ ಬೆನ್ನ ತುಂಬು ಬತ್ತಳಿಕೆಯುಂ
ಕಂಡಳುಕನೀಡಾಡುತಂ ; ರಘೂದ್ವಹನದೆಯು
ಪಣ್ಣಾಗಲಿರ್ಪೊಂದು ಸಿರಿಯ ಪೂಗನಸಿಂದು
ತನ್ನಿಷ್ಟದಾದರ್ಶಮಂ ಪೂಜಿಸೋಲೈಸಿ
ಬೆಂಬಾಲಿಪುದೊ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಧರ್ಮವಾತ್ಸಲ್ಯ ತಾಂ,
ಪೇಳ್, ದಾರಿ ದೋರುತ್ತವನ ಮುಂದೆ ನಡೆದಪುದೊ
ಎಂಬವೋಲ್ ಸಾಗಿದಳು ಹಜ್ಜೆ ಹಜ್ಜೆಯನಿಟ್ಟು
ದಟ್ಟಪಳುವದ ಪಸುರ್ ನೆಳಲೊಳ್, ರಸಾವೇಶಂ
ಇಳಿದ ಸಮಯದ ಕವಿಯ ರಚನೆಯು ಉದಾಸೀನತಾ
ವೇಗದಲಿ. ಬಗೆವುಗಡವೋಲ್ ಬಟ್ಟೆಯ ಬಳಲ್ಕೆ,
ರಘುನಂದನಂ ಸತಿಗೆ ನಾನಾ ವಿಚಿತ್ರಂಗಳಂ,
ತರು ಸುಮ ವಿಹಂಗಮ ಮೃಗಂಗಳಂ, ತೋರುತ್ತೆ
ವರ್ಣಿಸುತೆ ವಿವರಿಸುತೆ ನಡೆಯುತಿರಲೇರ್ದತ್ತು
ಪೊತ್ತು ಬಾನ್ನೆತ್ತಿಗೆ. ವಿದೇಹರಾಜನ ಕುವರಿ
ದಣಿದು ಸುಯ್ದಳು ಥಗೆಗೆ ಮೈಸುರ್ಕಿ. ಕೆಂಪೇರ್ದ
ಮೊಗಸಿರಿಗೆ ಪಣೆಯ ಮೇಲ್ ಮೂಡಿತು ಪನಿಯ ಪಂತಿ.
ನಾಂದಂಟಿದತ್ತು ಮುಂಗುರುಳೋಳಿ, ಬೆಳ್ ಮೆಯ್ಗೆ,
ಕಾಡುಗಣ್ದಿಟ್ಟಿ ಸೋಂಕದ ತೆರದಿ ಕರ್ಮಸಿಯು
ಗೆರೆಯ ಚಿತ್ತಾರಮುಂ ಮೆತ್ತಿಬರೆದೋಲ್. ಮನಂ
ಕರಗಿ ಹರಿದುದು ಕಣ್ಗಳಲಿ ರಾಮಚಂದ್ರಂಗೆ.

ನಿರುಪಮ ಬಲಾನ್ವಿತಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ ನಿರ್ಜಲತೆ
ಮೈದೋರಿದುದು ಕಾಣುತಾ ಕರುಣಾಕರ ದೃಶ್ಯಮಂ.
ದಾರಿಯೆಡೆ ರಾಮನೊಟ್ಟಿದ ತರಗೆಲೆಯ ಮೇಲೆ
ಸೀತೆ ದೊಪ್ಪನೆ ಕುಳಿತ್ತುಸ್ಸೆನುತ್ತೊರಗಿದಳ್
ಮರಕೆ. ಮುಚ್ಚಿದುವಕ್ಷಿ ತಾಳಲಾರದ ಸೇದೆಯಿಂ,
ಪೇಳೆಚ್ಚರಳ್ದುದೊ ಮುರ್ಚ್ಛೆಗೆಂಬಂತೆ. ಕೆಚ್ಚೆದೆಯ
ಬೀರರಿರ್ವರುಮಿಚ್ಚೆಗೆಟ್ಟು ಮರವಟ್ಟರೆನೆ
ಕುಳ್ತರದೆ ತಣುತ್ತು! ನೀರಕ್ಕೆಯಂ ಸನ್ನೆಯಿಂ
ಸೂಚಿಸಿ ತರಳೆ ಸರಳೆ, ಬೇಗದಿಂದೋಡಿದನ್
ಊರ್ಮಿಳಾ ಸ್ವಾಮಿ, ಪಳುವಂ ನುಗ್ಗಿ, ದರಿಯಿಳಿದು,
ಸರುವಿಂಗೆ. ತಳಿರ ತೊಂಗಲ ಬಿಜ್ಜಣಿಕೆಯಿಕ್ಕಿ
ಮುಲ್ಗಾಳಿವೀಸಿ ದಾಶರಥಿ ಸವಿವಾತಿನಿಂ
ತನ್ನಾ ತಳೋದರಿಯನೋವಿದನ್. ಅನಿತರೊಳ್
ದೊನ್ನೆಗೈದೆಲೆಯೊಳಗೆ ಮೈದುನಂ ತಂದೀಯೆ
ತಣ್ಣೀರನೀಂಟಿ ಸೊಗಸಿದಳು ಶುಶ್ರೂಷೆಗಾ
ರಾಮನೆರ್ದೆಯನ್ನೆ. ಮೇಲಲ್ಲಿಂದೆ ನಡೆದರಾ
ಮೆಲ್ಲನೊಯ್ಯನೆ ಮೂವರುಂ. ಮೆರೆದುದನ್ನೆಗಂ
ವನರಮ್ಯಗಿರಿಪಂಕ್ತಿಯಿಂದೆ ಪರಿವೃತಮಾಗಿ,
ರವಿಕರೋಜ್ವಲ ಸಲಿಲ ಚಂಚಲತೆಯಿಂ ಮಿಂಚಿ,
ರಾಜೀವ ರಾಜಿಯಿಂ ರಾಜಿಪ ಸರೋವರಂ
ಮುಂದೆ. ಕಯ್‌ಕಾಲ್‌ಮೊಗಂ ತೊಳೆದರುಂಡರ್ ಗುಹನ
ಕೊಟ್ಟ ಬುತ್ತಿಯನಾಸರಂಗಳೆಯೆ ಮಲಗಿದರ್
ತೀರದೆಳಗರುಕೆ ಹಾಸಿನೊಳಲ್ಲಿ, ಕರಿಸೆಳಲ
ಹಿರಿಕೊಡೆಪಿಡಿದ ಹೆಮ್ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ, ತಿಗೆತಾಯ
ತಣ್ಪು ಮಡಿಲಲ್ಲಿ. ತಾವರೆಹೂವಿನೆಸಳ್‌ಗಳಂ
ಕೆದರಿ, ಪೊನ್ನಿರಿಯೊಳಗಣಾಮೋದಮಂ ಸೂರೆ
ಮಾಳ್ಪಾ ಸರಸವಾಡಿ, ನರುಗಂಪುವೊರೆವೊತ್ತು
ಮಂದಮಂದಂ ತೀಡುವೆಳವೆಲರುಸಿರನೊಲ್ದು

ಬೀಸಿದಳ್ ; ಹಿಂಡುಹಿಂಡಾಗಿ ಬಂದುಣಲೆಂದು
ತೀರುಗೊಂಡಲರ ಸಂತೆಗೆ ನೆರೆದು, ಮೊರೆದುಲಿವ
ಸಸರಿ ಮೇಣ್ ತುಡುವೆ ಮೇಣ್ ಹೆಜ್ಜೇನ್ನೊಣಂ ಮೇಣ್
ಅಲರ್ವಕ್ಕಿಗಳ್ ಮತ್ತೆ ಕೊಂಚೆಯುಂಚೆಗಳಿಮ್ಪು
ಜೋಗುಳವನುಲಿದಾಡಿದಳ್ ; ತೀರಮಂ ತಟ್ಟಿ
ತೆರೆಗೈಗಳಿಂದೆ, ಚಪ್ಪಳೆಯಿಕ್ಕಿದಳ್ ; ಮುದ್ದಾಡಿ
ತೂಗಿದಳ್ ನಿದ್ದೆದೊಟ್ಟಿಲೊಳಿಟ್ಟು ಆ ಮೂವರಂ
ಶ್ರೀಮಂತರಂ ಆ ಸರೋವರ ಶ್ರೀ.
ಜೀರ್ದುಂಬಿಗಳ್
ಚೀರಿಡಲ್ ತೊಡಗಿದುವು. ದಟ್ಟಯ್ಸಿದುದು ಮಬ್ಬುರ್
ಕಾಡನೊಯ್ಯನೆ ನುಂಗಿ. ಬೈಗಾಗುದಾ ಪಗಲ್.
ಇಳಿದುದೈ ಕಾಳಸರ್ಪಿಣಿಯಂತೆ ಕರ್ಪಿರುಳ್.
ಮರದಲೆಗಳೆಲೆಗೊಡೆಯ ನಡುನಡುವೆ ತಾರೆಗಳ್
ಮಿಣುಕಿಣಿಕಿ ತೋರಿ ಮರೆಯಾದುವಿನ್ನೊಮ್ಮೆ
ಬೇರೊಂದು ತಾಣದೊಳ್ ತೋರಿದುವು, ಮಿಣುಕಿಣಿಕಿ
ಮರಳಿ ಮರೆಯಾಗಿ. ಚುಕ್ಕಿಗಳನಣಕಿಸಿ ಮಿಸುಗಿ
ಮೆರೆದುವಯ್ ಮಿಂಚುಂಬುಳದ ಸೇನೆ, ಕಳ್ತಲೆಗೆ
ಕೋಟಿಕೋಟಿಯ ಕಿಡಿಯ ರೋಮಾಂಚನವನಿತ್ತು,
ಮತ್ತೆ ನೋಳ್ಪರಿಗೆ. ಪಗಲಿನ ಜಗದ ಸದ್ದಳಿದು
ಶವವಾಯ್ತು ನಿಃಶಬ್ದಂ. ಓರೊರ್ಮೆ ನೀರವದ
ಕಗ್ಗಲ್ಲಿಗುಳಿಯೇಟನೊದೆವವೊಲ್ ದೆವ್ವದನಿ ‘ಗೂ’
ಕೂಗಿದುದು ಗೂಬೆ. ಮೇಣೋರೊರ್ಮೆ ಜಾನಕಿಗೆ
ಜೀವ ಜೊಂಪಿಸುವಂತೆ, ಸದ್ದು ಹದ್ದುಗಳೆರಗಿ
ಶರ್ವರಿಯ ಸತ್ತ ಸದ್ದಿಲಿಮೆಯ್ಯ ಮಾಂಸಮಂ
ಮುದ್ದೆಮುದ್ದೆಯೆ ಕಿತ್ತೆಳೆಯುವಂತೆ, ಕೇಳ್ದುವಯ್
ಕೋಳ್ಮಿಗಗಳೂಳ್.
ನಟ್ಟನಡುರಾತ್ರಿ ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ
ಕರೆದನಣ್ಣಂ :

"ತಮ್ಮ, ಪಿಂತಿರುಗಯೋಧ್ಯೆಗೀ
ರಾತ್ರಿಯಂ ಕಳೆದು. ಊರ್ಮಿಳೆ ನಿನ್ನನೆಯೆ ಕರೆದು
ಗೋಳಾಡುತಿರ್ಪಂತೆ ಕಂಡೆ ಕನಸಂ."

"ಅಣ್ಣ,
ಕಾಂತೆ ಊರ್ಮಿಳೆ ತಪಸ್ವಿನಿ. ನಿನ್ನೊಡನೆ ಬರುವ
ಮುನ್ನಮಾಕೆಯ ಕೃಪೆಯನಾಂತೆ ಬಂದೆನ್. ನಿನಗೆ
ಚಿಂತೆಯಿನಿತಾದೆಸಗ ಬೇಡಯ್."

ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ
ರಾಮನಿಂಗಿತವರಿತು ಶೋಕಗದ್ಗದನಾಗಿ
ಪಿಡಿದನಣ್ಣನ ಪಾದಮಂ. ದಿಂಡುರುಳ್ದನು ನೆಲಕೆ
ಮರುಮಾತಿಗೆಡೆಯಿಲ್ಲದೊಂದು ಮಾರುತ್ತರದ
ಬಡಿಗೆ ಬೀಳ್ವಂತೆ: "ನೀನಿಲ್ಲದೆಂತತ್ತಿಗೆಗೆ
ಬಾಳಿಲ್ಲವೋ ಅಂತೆ ನನ್ನ ಬಾಳಾದೊಡಂ
ನಿನ್ನನುಳಿದಂದು ನೀರಂ ಪಳಿದ ಮೀನಂತೆವೋಲ್
ಗಳಿಗೆಗಳಿದಪುದಣ್ಣ! ತಂದೆ ತಾಯಂದಿರಂ
ನೋಳ್ಪ ಮಾತಿರಲಿ, ಪುಗಲೊಲ್ಲೆನಾಂ ಸಗ್ಗಮಂ,
ನೀನಿರದೆ ಮುಂದೆ!"

ಆ ಪುಣ್ಯರಾತ್ರಿಯೆ ಕಣಾ,
ಋಷಿ ಭರದ್ವಾಜಂ ಸಮಾಧಿಯೊಳಿರಲ್, ಸ್ವರ್‌ಜ್ಯೋತಿ
ಪೃಥಿವಿಗವತರಿಸಿ ತನ್ನಾಶ್ರಮಂ ಪುಗುತಿರ್ಪುದಂ
ಕಾಣುತಾನಂದದಿಂ ಹಾರೀತನಂ ಶಿಷ್ಯನಂ
ಕರೆದು:

"ನಾಳೆಯೆ ಬರ್ಪನತಿಥಿ ನಾರಾಯಣಂ,
ಹಾರೀತ! ಧನ್ಯಮಾಯ್ತೆಮ್ಮಾಶ್ರಮಂ; ಮತ್ತೆ
ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಗಮನದಿಂ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥಮುಂ
ಸಿದ್ಧಿಸಿತು ತಪಕೆ! ನೀನವನ ಸುಸ್ವಾಗತಕೆ
ನಮ್ಮಾ ತಪೋವನವನಣಿಗೆಯ್ದು, ಪಿರಿಯತಿಥಿಯಂ
ನಾಳೆ ಬೆಳಗಿಂ ಬಿಡಿದು ಬೈಗು ಬರ್ಪನ್ನೆಗಂ

ಕಾಯ್ದಿದಿರ್ಗೊಂಡು ಪೂಜಿಸಿ ಕರೆದು ತಾ ಪೂಜ್ಯನಂ!"
ಬೆಳಗಾದುದೇಂ ಪೇಳ್ವುದಾಶ್ರಮದ ಶಾಂತಿಯಂ:
ಭ್ರಾಂತಿರಹಿತಾನಂದಶೀಲ ಕಾನನ ಶಾಂತಿಯಂ;
ಆದರ್ಶಸಾಧನೆಯ ಹರ್ಷದುಜ್ಜ್ವಲ ಶಾಂತಿಯಂ;
ಚಿಂತೆಗೆ ಅತೀತಮಪ್ಪಾ ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯಮಂ
ಚಿಂತಿಸುವ, ಚರ್ಚಿಸುವ, ಸಿದ್ಧಾಂತಗೊಳಿಸಿಯುಂ
ಸಂದೇಹಗೊಂಡದಂ ಮತ್ತೊಂದರಿಂ ತಿದ್ದಿ,
ಮತ್ತೆ ಮುರಿದದನೆ ಮಗುದೊಂದರಿಂ ತಿದ್ದಿ, ಮೇಣ್
ತತ್ತರಿಸುವನ್ನೆಗಂ ಬುದ್ಧಿ ಜಿಜ್ಞಾಸಿಸುತೆ
ಮುನ್ನಡೆವ ಸಾಹಸದ ಮಂಥನ ಮನಶ್ಶಾಂತಿಯಂ!
ಸೋತು ಗೆಲ್ಲುವ ಮತ್ತೆ ಗೆಲಿದು ಸೋಲುವ ಶಾಂತಿಯಂ!
ಧ್ಯಾನ ಜಪತಪ ಶಾಂತಿಯಂ! ಹೋಮ ಧೂಮದ ಮತ್ತೆ
ಸಾಮಗಾನದ ವೇದ ಘೋಷದ ಚಿರ ಪವಿತ್ರತಾ
ಶಾಂತಿಯೆ ನಮೋ ನಿನಗೆ, ಓ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮದ ಶಾಂತಿ!
ಚಿಮ್ಮಿ ನೆಗೆಯುವ ಪೊನ್ನ ಚುಕ್ಕಿಯ ಕುರಂಗ ಶಿಶುಗಳ್
ನಲಿಯುತಿವೆ ಹರಿಣಚರಣಕ್ಷುಣ್ಣ ಶಾದ್ವಲದ
ಪಚ್ಚೆ ಸೊಂಪಿನ ವೇದಿಕೆಯನೇರ್ದು. ಹಸುರು ಹೂ
ಹಣ್ಣು ಕಾಯ್ವೊತ್ತ ತರುಗಳಲಿ ಶತಶತ ವಿವಿಧ
ಪಕ್ಷಿ ಚಿತ್ರಸ್ವನಂ ವರ್ಣವರ್ಣಸ್ವರ್ಣಮಯ
ರಂಗವಲ್ಲಿಯನಿಕ್ಕುತಿದೆ ಕರ್ಣಚೈತ್ರನಾ
ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಲಿ. ಕೊಡಗೆಚ್ಚಲಾಕಳ್ ನೆಳಲ
ತಂಪಿನೊಳ್ ಮೇಯುತಿದೆ. ಮಲಗಿರ್ಪುದಿನ್ನೊಂದು.
ಮುದ್ದು ಕರುವಂ ನೆಕ್ಕಿ ಜೊಲ್ಲಕ್ಕರೆಯ ಸೂಸಿ
ಸೊಗಸುತಿಹುದೊಂದು. ಗೂಳಿಯದೊಂದು ಕೋಡಾಡಿ
ಕೆಮ್ಮಣ್ಣುವುತ್ತಮಂ, ಮೆತ್ತಿಕೊಂಡಿದೆ ಮೊಗಕೆ ಮೇಣ್
ಕೊಂಬುಗಳ್ಗೆಲ್ಲಮೋಕುಳಿ ರಂಗು. ಕೋತಿಗಳ್
ತರಿತರಿದು ಸೆಲಕೆಸೆವ ಪಣ್ಗಳಂ ಮೆಲ್ಲುತಿವೆ
ಮೊಲವಿಂಡು. ಪಾತಿಪಾತಿಯ ಕಾಲುವೆಯ ಪರಿವ

ನೀರ್ಗೆ ಕೊಕ್ಕಿಟ್ಟೊಡನೆ ಬಾನ್ಗೆ ಮೊಗವೆತ್ತುತಂ,
ಮತ್ತೆ ಮತ್ತಂತೆಸಗಿ ಪಾನಪಾನಾಸಕ್ತ ತಾಂ
ಮೂರ್ತಿಗೊಂಡಂತೆ ಕಣ್ಗೆಡ್ಡಮಾದಾ ನವಿಲ್
ನೀಳ್ದ ಪೀಲಿಯ ಚವರಿಯಿಂದಮದೊ ಗುಡಿಸುತಿದೆ
ಹತ್ತಿ ಹಸರಿದ ಹಸುರ ಮೆತ್ತೆಯಂ. ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ:
ಹರಿಣಿಯ ಕೊರಳನಪ್ಪಿ ಪಿಡಿದು, ಸರಸಕೆ ಜೋಲ್ದು,
ಮಿಗತಾಯಿಗಳ್ಕರಿಂ ಪಾಲುಕ್ಕುವೋಲ್ ಕಾಡಿ
ಪೀಡಿಸುವ ಮುನಿಬಾಲಕಂ! ಏಣ ಶಾಬಮಂ
ಪುಟ್ಟ ತೋಳಿಂದಪ್ಪಿ ಸುತ್ತಿ ಪೊತ್ತದರ ತಾಯ್
ಹೋರಿಗೋಡುಗಳಿಂದೆ ಮೆಯ್ಯ ಕಂಡೂತಿಯಂ
ತೀರ್ಚಿಕೊಳುತಿರ್ಪ ತಾಣಕೆ ನಡೆದು, ಕೆಚ್ಚಲಂ
ಬಾಯ್ಗಿತ್ತು, ಪೀಯೂಷಪಾನದಾನದ ಸುಖದ
ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ನೋಂತಿರುವನದೊ ಮತ್ತದೊರ್ವನಾ
ತರುಣ ತಾಪಸತನೂಜಂ. ಗೋಮಯಂ ಬಳಿದು,
ಶೇಷಾಂಶಮಂ ಕರತಲದೊಳಾಂತು, ಇಂಗುದಿಯ
ಮರದ ಬುಡಕದನೆಸೆಯೆ ಬಂದಾ ಮುನಿಯ ಪತ್ನಿ
ತುಳ್ಕಿದಳ್ಕರೆಗಳ್ದು ನಿಂದು ನೋಡುತಿಹಳದೊ
ಮಿಗಮರಿಗಳೊಡನಾಡುವೆಳಮಕ್ಕಳಂ!
                                        ದುಮುಕುತಿದೆ
ಆ ತಪೋವನದ ನೇಮಿಯೊಳೊಂದು ನಿರ್ಝರಿಣಿ
ತೆರೆಯ ತಾಂಡವವಾಡಿ, ನೊರೆಜಡೆಯನೆಣ್ದೆಸೆಗೆ
ಬೀಸಾಡಿ, ಮೊರೆಯ ಡಮರುಗ ಘೋಷದೋಂಕೃತಿಗೆ
ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಮಂ ಪ್ರತಿನಾದಿತಂ ಮಾಡಿ.
ನಿಂದಿಹವು ಮುಗಿಲೊಡನೆ ಪರ್ಚಿ ಘನ ತರುಕುಲಂ
ಕಿಕ್ಕಿರಿಯುತಿಕ್ಕೆಲದೊಳುಂ. ನೆಳಲ ಕಳ್ತಲಿಂ
ಕರ್ಪುಗೊಂಡಿಹುದಿರ್ಪುಗೊಂಡ ಸೂರ್ಯಾತಪಂ.
ಜಲಶಿಲಾವೇಶದಾ ಧ್ವಾನದಿಂ ಫೇನದಿಂ
ನಟರಾಜ ನಾಟ್ಯಮಂ ನಟಿಪ ನಿರ್ಝರ ರೂಪಿ

ಧೂರ್ಜಟಿಯೆ ನರರೂಪಮಂ ತಾಳ್ದಿದನೆನಲ್ಕೆ
ಬ್ರಹ್ಮಸಂಲಗ್ನಮನನೊರ್ವ ತೇಜಸ್ವಿ ಋಷಿ
ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾಗಿರ್ದನಾ ಗಿರಿ ತರಂಗಿಣಿಯ
ನಾಭಿಯಿಂದುದ್ಭವಿಸಿದಂತಿರ್ದರೆಯ ಶಿರದಿ :
ಹೇ ವಿಶ್ವೇಶ ಮಾಯೆ, ನೀನೀಶ್ವರ ಮಹಚ್ಛಾಯೆ.
ಸೃಷ್ಟಿಯಿದು ನಿನ್ನೆರ್ದೆಯ ಪಾಲ್‌ಪಸುಳೆ, ಓ ತಾಯೆ.
ನಿನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮಿರೆ, ಓ ಪ್ರಕೃತಿ,
ಮಿಂಚಿದಪುದಿಂದ್ರಿಯಮತೀಂದ್ರಿಯಕೆ. ಜಡಜಗಂ
ತೋರಿದಪುದಂತರಾತ್ಮದ ಸಿರಿಗೆ ಹೊರಮೊಗಂ
ತಾನಾಗಿ. ಲಯವಹುದು ಚಿತ್ತಚಂಚಲ ವಿಕೃತಿ
ರಸದ ಮಿಂಚಿನ ಮೋಹದಿಂಪಿಸಲಿ. ದೊರೆಕೊಳ್ವ
ತನ್ಮಯತೆಯಿಂ ಹೃದಯದಿಂಗಡಲ್ಗಲೆ ಸಲಿಸಿ
ಮೈದೋರ್ಪುದಾ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಶಾಂತಿ ಶಶಿ.
ಮೃಣ್ಮಯಂ ಮಾಸಿ, ನನೆಕೊನೆಯೇರಿ ಚಿನ್ಮಯಂ,
ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಕವಿಮನಂ ಗಾಯತ್ರಿಯನ್ನೇರ್ದು
ಭೂರ್ಭುವಸ್ಸುವಗಳಂ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತೆ ಮೀರ್ದು
ಭೋಗಿಸುವುದಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಹೃದಯ ಮಧುವಂ ಪೀರ್ದು
ಯೋಗಲಯ ನಿದ್ರಾ ಸಮಾಧಿಯೊಳ್ ತಾನಾರ್ದು!
ಹೇ ಪ್ರಕೃತಿ, ಎಲ್ಲಮಿರ್ದೇನಿಲ್ಲದಾ ಅಲ್ಲಿ, ಮೇಣ್
ಸರ್ವಮಿರ್ಪಾ ಸರ್ವಶೂನ್ಯತಾ ಸಂಪೂರ್ಣದಲಿ
ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಿಲ್ಲದಿರೆ ಪೇಳ್ ಪುರುಷದರ್ಶನವೆಲ್ಲಿ?
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ಸಂಯಮದ ತಪಕೆ ವೇದ್ಯಮಾ
ದಿವ್ಯದರ್ಶನದಿಂದಮವತರಿಸಿದನ್ ಯೋಗಿ,
ವ್ಯೋಮಾಂಡಮಂ ಚರಿಸಿ ಮೆಲ್ಲನೊಯ್ಯನೆ ನೆಲಕೆ
ವಿದ್ಯುದ್ವಿಮಾನವಿಳಿವಂತೆ. ಕಣ್ಣೆವೆದೆರೆಯೆ ಹಾ
ಚೆಲ್ವಿನಿಳೆಗೇನೊ ಚೆಲುವಿರ್ಮಡಿಸಿದೋಲಾಯ್ತು!
ಕಾನ್ತಾರ ಕಾನ್ತಿಗಾವುದೊ ದಿವ್ಯಯೌವನಂ
ಮೈದೋರಿದತ್ತು. ಹೊಮ್ಮಿತು ತೊರೆಯ ಮೊರೆಯಿಂದೆ

ದೇವತಾಹ್ವಾನದ ಸುಖಾಗಮ ಕವನ ಗೀತೆ.
ಹಕ್ಕಿ ತೆಕ್ಕನೆ ಹಾಡಿದುವು ವೃಂದ ಛಂದದಿಂ,
ಗಗನದಿಂ ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿತೆನೆ ಗಾನ ಶಿವಗಂಗೆ.
ನರ್ತಿಸಿದುವೈ ಮಿಗಂ! ತನ್ನಾತ್ಮ ರಸ ಸುಖಕೆ
ಲೋಕಮೆ ರಸಂಬಡೆವುದೆಂದಾ ಋಷಿತಪಸ್ವಿ
ಮಂದಹಸಿತಂ ನೋಡುತಿರೆ, ನಾಸ್ದ ಕಂಗಳಿಗೆ
ಗೋಚರಿಸಿತೊಂದದ್ಭುತಂ : ಅನತಿ ದೂರದೊಳ್,
ಕಣ್ಬೊಲದ ಕಾನನದ ಪಳುವದೊಳ್, ತನ್ನೆರ್ದೆಯ
ರಸ ಸುಖಮೆ ಹೆಪ್ಪುಗೊಂಡಾಳಾಯ್ತೊ, ಜಾನದೊಳ್
ತಾಂ ಕಂಡ ಕಾಣ್ಕೆಗೆ ಮನುಷ್ಯತೆ ಲಭಿಸಿದತ್ತೊ,
ತನ್ನ ಚಿಂತಾ ಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತು ಸುಕೃತದ ಸೆರೆಗೆ
ಸಿಲ್ಕಿ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ನಡೆತಂದಪ್ಪುದೆಂಬಂತೆವೋಲ್
ದೃಷ್ಟಿತೃಷೆಗಮೃತಮಂ ಕರೆಯುತ್ತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿ
ಬಂದುದಾ ಸೀತಾ ತೃತೀಯಂ ರಘೂದ್ವಹನ
ನೀಲ ಮಂಗಳ ಮನೋಹರ ದೇವವಿಗ್ರಹಂ!
ಬೈಗಾಗುತಿರ್ದೊಡಂ, ಬೆಳಗೆ ಮೈದೋರ್ದವೋಲ್,
ನಲಿದುದು ತಪೋವನಂ. ಮುಚ್ಚಿ ಕೈಮುಗಿದಿರ್ದ
ಪದ್ಮಿನಿಯ ಹೃದಯಮಲರಿದುದೊಡನೆ. ಮರನೆಳಲ್
ಮಾಯವಾದುದು : ಆತ್ಮಕಾಂತಿಗಪ್ರಾಕೃತಕೆ
ಪೇಳೆಲ್ಲಿಯದು ಛಾಯೆ? ಮಹಿಮೆ ಮಹಿಮೆಗೆ ಪೆರತೆ?
ಹಾರೀತನಾರೀತನೆನದೆ ಆ ತೇಜಸ್ವಿಯಂ
ಕಂಡೊಡನೆ ಗುರುತಿಸುತೆ ಮೇಲೆಳ್ದಿದಿರ್ವೋಗಿ
ಮುಗಿದನು ನಮಸ್ಕಾರಮಂ. ಸುಖಾಗಮನಮಂ
ನುಡಿದನ್ : 'ಮಹಾಮಹಿಮ, ಗುರು ಭರದ್ವಾಜಂಗೆ
ಶಿಷ್ಯನಾಂ. ಪಿರಿಯತಿಥಿಯೊರ್ವನಿಂದೀಯೆಡೆಗೆ
ಬರ್ಪನಾತಂಗೆ ಸತ್ಕರಿಪುದೆಂದೆನಗಾಜ್ಞೆ.'
"ನೀನೆಮಗೆ ಪಿರಿಯನಯ್, ಗುರುವೆ. ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ,
ತುಳಿಲಾಳ್ಗಳೆಮ್ಮ ತುಳಿಲಂ ಕೊಳ್ವುದದೆ ಕೃಪೆ!"

ಎನುತ್ತೆ ಕಾಲ್ಗೆರಗುವನಿತರೊಳ್ ಪಿಡಿದಪ್ಪಿದಂ
ಜಡೆವೊತ್ತ ಕಿತ್ತಡಿ: "ವಯಸ್ಸಿಗೇಂ ಪಿರಿತನಮೆ?
ನಿನ್ನ ಪೆರ್ಮೆಗೆ ಪಂದಿ ನಿನ್ನಾತ್ಮದೋಜೆ; ಮೇಣ್
ನಿನ್ನ ತೇಜಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ನಿಸ್ಸಾಕ್ಷಿ, ಕಮಲಾಕ್ಷ!
ಗುರು ಭರದ್ವಾಜನಿಂದಿನ ತೆರನನೀಕ್ಷಿಸಿದ
ನನಗೆ ಮೆಯ್ ಗುಡಿಗಟ್ಟಿದತ್ತು. ತಾನಿನ್ನೆಗಂ
ಸಾಧಿಸಿದ ಸಾಧನ ತಪಃ ಫಲಮೆ ಬಂದಪುದೊ
ಎಂಬವೋಲಾನಂದದಾವೇಶದಿಂ ತನ್ನನೆಯೆ
ತಾಂ ಮರೆತು, ನೋಂಪಿಯುಪವಾಸಮಂ ಕೈಕೊಂಡು,
ನಿನ್ನನೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತಲಿಹನಯ್ಯ; ಬಾರಯ್ಯ,
ಪಿರಿಯತಿಥಿ!" ಎನುತೆ ಋಷಿ, ತನ್ನರ್ದೆಯ ದೇಗುಲಕೆ
ತನ್ನ ದೇವರನೊಯ್ವ ಭಕ್ತನಂದದಿ, ಬಾಗಿ
ಮುಂಬರಿಯಲಾ ಮೂವರುಂ ನಡೆದರೊಡನೊಡನೆ.
ಕಣ್ಣಾಯಿತಾಶ್ರಮಕ್ಕಾಶ್ರಮವೆ: ಜಿಂಕೆ ತಾಯ್
ಗರಿಕೆ ಬಾಯಾಗಿ, ಕಿವಿಯೆತ್ತಿ, ಕಣ್ಗೊಳನರಳಿ
ನಿಂದತ್ತು. ಜಿಂಕೆಮರಿ ತಾಯ್ಗೆಚ್ಚಲಿನ ಮೆತ್ತೆ
ಬೆಚ್ಚಗಪ್ಪಂತೆ ಮೊಗವೊತ್ತಿ, ಪಾಲಂ ಸೂಸಿ,
ನಿಷ್ಪಂದಮಿರ್ದುದಯ್ ಮರೆತಮೃತದೂಟಮಂ.
ಮೂಲಮಂ ಮುಂಗಾಲ್ಗಳಿಂ ಕೆದರಿ, ಶಿಖರಮಂ
ಮುರಿದು ಶೃಂಗಾಗ್ರದಿಂ, ಕೋಡಾಟದೊಳ್ ತೊಡಗಿ
ಪುತ್ತಿಗೆ ಗುಟುರ್ ಮಲೆತು, ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಮೆಯ್ಯಾಗಿ
ಮೆರೆದಿರ್ದ ಗೂಳಿ ಕೆಮ್ಮನೆ ನಿಂದುದಚ್ಚರಿಗೆನಲ್,
ಬೆಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚುಗಳಿರ್ಕೆಳದ ನಡುವೆ. ಬಾಲಕಂ
ಮರಿಮಿಗವನೇರಲೊಂಡಡಿ ನೆಗಹಿ ಬೆನ್ನಿಟ್ಟು,
ಬರೆದಂತೆ ನಿಂದನಯ್, ನೋಟದೊಳೆ ಚಿತ್ರಂ
ಸಮರ್ಪಣಂ ಬಡೆದವೋಲ್.
ಕೈಮುಗಿದು ಪುಗಲೊಡಂ
ಮುನಿತಿಲಕನೆಲೆವನೆಗೆ, ದಾಶರಥಿಗಂದೊಮ್ಮೆ

ಗೌತಮು ಸತಿಯ ಶಾಪಮೋಚನದ ಸಮಯದೊಳ್
ತೂಣಗೊಂಡಂತಾಯ್ತು. ಸೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ
ಮೈಚಾಚಿ ನಮಿಸಿದನ್, ನಾಗರಿಕ ಮಾನವರ
ಮರ್ಯಾದೆಯಂತೆ: ಏನಿದು ಭರದ್ವಾಜಂಗೆ?
ವಿಸ್ಮೃತಿಯೊ, ಸ್ವಸ್ಮೃತಿಯೊ? ಬಿಟ್ಟ ಕಣ್, ತೆರದ ಬಾಯ್;
ಮೂಕನೊಲ್ ಮಂಡಿಸಿಹನಜಿನಾಸನದ ಮೇಲೆ
ಕಡೆದಿಟ್ಟ ಕಲ್‌ಪಡಿಮೆಯೋಲ್! ಭಾವ ವಶನಾಗಿ
ನಟ್ಟಾಲಿಯಾಗಿ ರಾಮನ ನೀಲಗಾತ್ರಮಂ
ನಿಟ್ಟಿಸುತೆ, ಭಕ್ತಿ ಬಾಷ್ಪಾರ್ಘ್ಯಾಭಿಷೇಕದಿಂ
ಮೌನ ಮಂತ್ರದ ಮಹಾ ಮಾನಸಿಕ ಪೂಜೆಯಂ
ಗೈದಿರ್ದನಂ ಕಂಡಾ ತಪೋಜ್ವಲಿತ ತೇಜಸಂ,
ಕಣ್ಣರಳಿ ನೋಡಿದನು ಸೌಮಿತ್ರಿ ತನ್ನಣ್ಣನಂ,
ಧ್ಯಾನಮಯ ಗಂಭೀರ ಭಂಗಿಯಿಂ ಭಾವದಿಂ
ಮೇಲೆಳ್ದ ಮುನಿವರೇಣ್ಯಂ ತರುಣ ರಾಮನಂ
ಇಂಗಿತದಿ ಸೆಳೆದೊಯ್ದನೊಳಗಣ ತಪದ ಕುಟಿಗೆ.
ಮತ್ತೆ ಬೆಂಗಡೆಗೆಲೆದೆರೆಯನೆಳೆದು ಬಾಗಿಲಂ
ಮುಚ್ಚಿದನ್. ಬೆರಗಾಗಿ ನೋಡುತಿರಲನಿಬರುಂ,
ತುಸುವೊಳ್ತನಂತರಂ, ಪೂಜೆಮನೆಯಿಂ ಮರಳಿದರ್
ಸಾಮಾನ್ಯರೋಲಿರ್ವರುಂ: ತನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತಮಂ
ಪೇಳುತಿರ್ದನ್ ದಾಶರಥಿ. ಪಂಚವತ್ಸರದ
ಪಸುಳೆ ಪರದೇಶದಿಂ ಮರಳಿದಣ್ಣನ ದನಿಗೆ
ಕಿವಿಗೊಡುವವೋಲ್ ಕೇಳುತಿರ್ದನ್ ಯತೀಶ್ವರಂ
ರಾಮಕಥೆಯಂ!
ಮಗಳೆ ಮನೆಸೇರ್ದಳೆನೆ ಮುನಿಯ ಸತಿ
ನೆಲಮಗಳನುಪಚರಿಸಿದಳ್. ಬಿಸಿಮಜ್ಜನಂಗೆಯ್ಸಿ,
ನಾರುಮಡಿಯುಡಿಸಿದಳ್. ಸೊರೆವಾಲು ತನಿಪಣ್ಗಳಿಂ
ತಣಿಸಿದಳ್. ಮಿಕ್ಕಕ್ಕರೆಗೆ ಪಣತೆ ಸೊಡರಂ ಪಿಡಿದು
ನೋಡಿದಳಯೋನಿಜೆಯ ದೇವವಂದಿತ ರೂಪಮಂ!

ಎಲೆಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೊ? ಪೊಸತೊರ್ವಳಕ್ಕನೆಯೆ
ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಯ್ತು. ನಿದ್ದೆಯನೊಲ್ಲದೆದ್ದಿದ್ದು
ಗಳಪಿದರ್ ಗುರುಲಘುವನೊಂದನುಂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ
ನಟ್ಟಿರುಳುರಳ್ವನ್ನೆಗಂ. ಜನಕ ಜಾತೆಯುಂ
ಬಟ್ಟೆವರ್ಪಾಗಳ್ ತಿರಿದು ಮುಡಿಲೊಳಿಟ್ಟಿರ್ದ
ಪಣ್‌ಪೂಗಳಂ ಕೊಟ್ಟು, ಮೃಗಚರ್ಮದಿಂ ಸಮೆದ
ತನ್ನ ಕೈಪೆಟ್ಟಿಯಂ ತೆರೆದಯೋಧ್ಯೆಯ ಸಿರಿಗೆ
ರಚಿಸಿದಳ್ ಕಿರಿದೊಂದು ಬೆಳಕಂಡಿಯುಂ!

ದೂರದಿಂ
ಬಂದುದು ತಪೋವನಕೆ ಗಂಗೆಯಮುನೆಯುರುಲಿವ
ಪುಣ್ಯಘೋಷಂ, ಪ್ರಯಾಗ ಕ್ಷೇತ್ರ ತೀರ್ಥೋದ್ಭವಂ.
ದಿವ್ಯದ್ರವನ್ನಿಗಳ್ ಕೂಡುವ ಮಹದ್‌ಧ್ವನಿಯ
ಜೋಗುಳವನಾಲಿಸುತೆ ಸಿದ್ರಿಸಿದರಿನವಂಶಜರ್
ತೊಟ್ಟಿಲೊಳ್ ನೀರವ ತಪೋವನದಾ. ಮುನಿವರಂ
ಮರುದಿನಂ ಪ್ರತ್ಯುಷೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದನವರಿರ್ವರಂ
ಕೂಡಲಿಯ ದರ್ಶನಕೆ. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರದಂ
ಭಾವವಶರಾಗಿ ಕಣ್ಣೆವೆಯಿಕ್ಕದೆಯೆ ನೋಡಿದರ್.
ನೋಡಿ ಮಣಿದರ್. ರುದ್ರರಮಣೀಯಮಾದುದಾ
ಸಂಗಮಂ ಕಡಲವೊಲ್, ಕಡೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬವೊಲ್,
ಕಡೆದವೋಲ್. ಸಲಿಲ ವೈಶಾಲ್ಯದಿಂ, ಭೋರ್ಗರೆವ
ಘೋಷದಿಂ, ಫೇನವೀಚಿಯ ಭೀಷ್ಮತಾಂಡವದ
ಸಂಮ್ಮೋಹದಿಂ ಕಾಣದಂಬುಧಿಯೆ ತೋಳ್‌ನೀಡಿ
ಸನ್ನೆಗೈವೀಸಿ ಕರೆದಂತಾಯ್ತು ರಾಮಂಗೆ,
ತನ್ನಾತ್ಮದತಿದೂರದಾ ಪಾರದಿಂ.

"ಇದೆ ಕಣಾ
ದಿವ್ಯತೀರ್ಥಂ ಪ್ರಯಾಗಂ. ಇಲ್ಲಿ ಕಳೆ ನಮ್ಮೊಡನೆ
ವನವಾಸ ಕಾಲಮಂ." ರಾಮನೆಂದನ್ ಋಷಿಗೆ:
"ಗುರುವರ, ವಿವಿಕ್ತಮಿದು ರಮಣೀಯಮಪ್ಪೊಡಂ

ಸಾಕೇತಕತಿ ಸಮೀಪಾಶ್ರಮಂ. ತಿಳಿದೊಡನೆ,
ಗುಂಪಾಗಿ ಬರ್ಪರಂ ಪ್ರಜೆಗಳಂ ಮಿತ್ರರಂ
ದರ್ಶನ ಕುತೂಹಲಿಗಳಂ ತಡೆಯಲಾಗುವುದೆ?
ಜನಪದಕೆ ದೂರಾಗಿ, ಜನಕೆ ದುರ್ಗಮವಾಗಿ,
ಮೇಣೆಮ್ಮ ಜೀವನಕೆ ದುಷ್ಟಮಲ್ಲದುದಾಗಿ,
ಸುಖಯೋಗ್ಯ ಜನಕಜೆಯ ಸುಖಕರ್ಹಮಾದೊಂದು
ಮತ್ತೊಂದು ತಾವನಾಲೋಚಿಸೆಮಗರುಹು; ನೀಂ
ವನಲೋಕ ಸಂಚಾರಿ!" ತನ್ನ ನೆನಹಿನ ನಿಧಿಗೆ
ಕೈಯಿಕ್ಕಿ ಹುಡುಕಿದನೊ? ವಿಧಿಮನವನರಸಿದನೊ?
ಮುಂದಿರ್ದ ಗಿಡದ ಹೂವೊಂದರೊಳ್ ಕಣ್ ನಟ್ಟ
ಮುನಿ ತಲೆಯನೆತ್ತಿದನ್: "ಆಲಿಸಾದೊಡೆ, ವತ್ಸ,
ಇಲ್ಲಿಗೀರೈದು ಹರಿದಾರಿ ದೂರದೊಳೊಂದು
ತಾನಿರ್ಪುದು ನಗಂ. ಪೆಸರದಕೆ ಕೇಳ್ ಚಿತ್ರಕೂಟಂ."
ಕೇಳ್ದರೆದೆ ಸೊಗಸುವೋಲ್ ಋಷಿ ರಸಾವೇಶದಿಂ
ಬಣ್ಣಿಸಲ್ಕೊಪ್ಪಿ ರಘುಜಂ, ಚಿತ್ರಕೂಟಕ್ಕೆ
ಪಯಣಮಂ ತರಿಸಂದು, ಸೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ
ಬೀಳ್ಕೊಂಡನಾಶ್ರಮಸ್ನೇಹಮಯ ವಲಯಮಂ
ಬಾಷ್ಪಲೋಚನನಾಗಿ. ಸಂಗಮಂ ಬಳಿಸಾರೆ,
ಋಷಿ ಪೇಳ್ದ ತೆರದಿಂದೆ, ತುಸು ಪಡುವಲಕ್ಕೊಲೆದು,
ಯಮುನಾ ನದಿಯ ತಟದ ಸವೆದ ಕೇಳ್ವಟ್ಟೆಯಂ
ಪಿಡಿದು ನಡೆತರೆ, ದಾಂಟುದಾಣದಾ ಬಿರುವೊನಲ್
ಕಾಲ್ಗಡ್ಡಮಾಗಿ ಕಣ್ಗಡ್ಡಮಾದುದೊ ಮುಂದೆ
ಕಾಳಿಂದಿಯಾ. ಮುರಿದ ಪೆರ್ಮರಗಳಿಂ ತಂದ
ಕಾಷ್ಠೌಘಮಂ ಹರಡಿ, ಒಣಬಿದಿರನೋಳಿಯಿಂ
ಮೇಲೆ ಸಾಲಿಟ್ಟು, ಬೆತ್ತದ ಬಳ್ಳಿಮಿಣಿಗಳಿಂ
ಬಿಗಿ ಹೆಣೆದು ಕಟ್ಟಿ ರಚಿಸಿದರೊಂದು ತೆಪ್ಪಮಂ,
ಮೈಥಿಲಿಯ ನೆರವಂ ನಿರಾಕರಿಸದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ಚಿಗುರೆಲೆಯನೊಟ್ಟಿ ಮಣೆಯಂ ಮಾಡೆ, ಲಲನೆಯಂ,

ಮೊಗಕೆ ನಾಣ್ಗೆಂಪೇರುತಿರ್ದ್ದಳಂ ಪಿಡಿದೆತ್ತಿ
ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು ರಾಮಚಂದ್ರಂ, ಉದಿಸೆ ಲಜ್ಜಾಸಂಧ್ಯೆ
ತನ್ನ ಮುಖದಿಶೆಯ ನೀಲಿಮೆಯೊಳುಂ. ಪಿಟಕಮಂ
ವಸನ ಭೂಷಣ ನಿಚಯಮನ್ನಾಯುಧಂಗಳಂ
ಪ್ಲವದೊಳಿಟ್ಟೇರಿದನ್ ದಾಶರಥಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಣಸದಂ
ದಡದೆಡೆಯ ತೆಳ್ಳ ಸಿಲ್ ನೀರಿಂದೆ ಹರಿನೀರ್ಗೆ
ನೂಂಕಿದನ್ ನೀಳ್ಗಳುಗಳಿಂ. ಬಿರುಸಡೆಯು, ತೆರೆಯುಡೆಯ,
ಪೊಸತು ತೆಂಗಾಯ್ ತುರಿಯ ಬಿಳಿಯ ಮುದ್ದೆಯ ನೊರೆಯ,
ಜಲಘೋಷದಾವೇಶದಿನಸುತಾ ಸ್ರೋತದೊಳ್
ತೇಲಿದುದು ಚಿಮ್ಮಿದತ್ತೋಡಿದತ್ತಾ ಪ್ಲವಂ
ಜಲತರಂಗ ತುರಂಗಗಳನೇರಿದೋಲಂತೆ,
ಸೀತೆಯ ಹೃದಯಕೊಂದು ರಮಣೀಯ ಭೀಷಣತೆ
ಬಿತ್ತೆ ಸುಖಭೀತಿಯಂ. ದಕ್ಷಿಣ ತಟಂ ಮುಟ್ಟಲಾ
ಉಡುಪದಿಂದಿಳಿದು ಯಮುನಾ ವನಂ ಪೊಕ್ಕರಾ
ಶೀತಲ ಶ್ಯಾಮ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ. ಮೃಗಪಕ್ಷಿ
ಸುಮ ಸಮೂಹದ ವಿವಿಧ ಚೈತ್ರ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಮಂ
ಸವಿಯುತೆಯ್ದಿದರೆರಡು ಹರಿದಾರಿ ದಾರಿಯಂ.
ಬೇಂಟೆಯಾಡಿದರಲ್ಲಿ ಮೇಧ್ಯಂಗಳಂ ಮೃಗಗಳಂ.
ಭೋಜನಂಗೈದೊರಗಿದರ್ ನದೀ ವಪ್ರದಾ
ಸಮತಲದೊಳೊಂದು ಶಾದ್ವಲದಿ. ಆ ವನರಾತ್ರಿ,
ನಿಃಶಬ್ದತೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳ್ ನದಿಯ ಮೊರೆಸಿಸುವನ್
ಇಟ್ಟು ತೂಗಿದವೋಲೆ, ತೂಗಿದುದು ಮೂವರಂ
ನಿದ್ರಾ ಸಮಾಧಿಗೆ. ವಿಹಂಗ ಮಂಗಲ ಸಂಘ
ಕಂಠ ವೀಣಾವಾಣಿ ರಾಮನನ್ನೆಚ್ಚರಿಸೆ,
ಲಕ್ಷ್ಮಣನನೆಚ್ಚಿಸಿದನಾತನುಂ ತಂದ್ರಿಯುಂ
ಬಿಟ್ಟೇಳಲನಿಬರುಂ ತೊರೆಯ ಶಿವಸಲಿಲದೊಳ್
ಮೊಗಂದೊಳೆದು ಮುಂಬರಿದರಾ ಚಿತ್ರಕೂಟಕ್ಕೆ.

ಬಿದಿರುಮೆಳೆಯಲಿ ಕಳಲೆಗಳನಿಳ್ದು ಲರಿಲರಿಲ್
ಲರಿಲೆಂದು ಮುರಿದು ತಿನುತಿರ್ದಾನೆ: ನೆನೆಯದಂ ;
ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊ ! ಮರಪಲುಗಿ ಪಣ್‌ವೆರಸಿ ಕಾಯ್ಗಳುಂ
ಕೆಡೆಯುವೋಲ್, ಕೊಂಬೆಯಿಂ ನೆಗೆದು ಕೊಂಬೆಗೆ ಹಾರಿ
ಕೀರುತೋಡುವ ಬಣ್ಣಗಪಿವಿಂಡು : ನೆನೆಯದಂ ;
ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊ ! ಹೂದಿಂಗಳ್ಕೈತರಲ್ಕೊಸಗೆಯಿಂ
ಬನದೇವಿ ದೀಪೋತ್ಸವಂಗೈವಳೆಂಬಂತೆ
ಮೊಗ್ಗುಗೊಳ್ಳಿಗಳಿಂದೆ ಪೊಂಜಿನುರಿವೂವಿಂದೆ
ರಂಜಿಸುವ ಮುತ್ತುಗದ ಮರಗಳಂ : ನೆನೆ, ಮನವೆ ;
ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊ ! ಬೆಟ್ಟಮುಂಡೆಯ ಬಂಡೆಹಣೆಯಿಂದೆ
ಚಾಚಿದಾ ಕಲ್ಗೋಡಿನಿಂ, ಮತ್ತೆ ಹೆಮ್ಮರದ
ಹೆಗ್ಗೋಡಿನಿಂ, ನೇಲ್ದು, ತುಪ್ಪದ ಹೊರೆಗೆ ಜೋಲ್ದ
ಹೆಡಗೆಯೊಡಲಿನ ಹುಟ್ಟಿಹೆಜ್ಜೇನ್ಗಳಂ : ನೆನೆದು
ನಮಿ, ಮನವೆ ; ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊ ! ನೆತ್ತಿಯಿಂ ಪರಿತಂದು
ಕಿಬ್ಬಿಗುರುಳ್ವಬ್ಬಿ ಬೆಳ್ಳಂಗೆಡೆವ ಚುಂಬಿಯಾ
ನೀರ್‌ಬೀಳಮುಂ : ನೆನೆ ನವಿರ್ ನಿಮಿರಿ !—ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ,
ಕಣ್‌ತುಂಬೆ ಕಾಣುತಿದೆ ಚಿತ್ರಕೂಟಂ ! ಶಿವಾ,
ಸೊಗಸು ನೋಟಂ ! ವಿಪಿನಶಿವ ಜಟಾಜೂಟಂ !

ಮೆಯ್ಮರೆತು ಕಂಡರಾ ದೃಶ್ಯದೇವೇಂದ್ರನಂ
ಮೆಯ್ಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ, ಕಣ್ಣಾರುಮೊಂದಾಗಿ,
ಕಣ್ಣೊಂದುಮಿಲ್ಲದಾತ್ಮಾನಂದ ರಸವಾಗಿ :
ಅಂತಹೀನ ಮಹಾಂತ ಸಂತತಮವಿಶ್ರಾಂತ
ಜಲಧಿಯ ಬೃಹನ್ನೀಲಿಮಾ ವಿರಾಡ್‌ರಂಗದೊಳ್
ತೆರೆಯನಟ್ಟುವ ತೆರೆಯನಟ್ಟುವ ತೆರೆಯ ತೆರದಿಂ
ಗಿರಿಯನಟ್ಟುವ ಗಿರಿಯನಟ್ಟುವ ಗಿರಿಯ ಪಂಕ್ತಿಗಳ್
ಪರ್ವಿದುವು ದಿಟ್ಟಿ ಪೋಪನ್ನೆಗಂ ಮೇಣ್ ಕಣ್ಣಲೆದು
ಸೋಲ್ವನ್ನೆಗಂ. ಸಾಂದ್ರ ರೋಮರಾಜಿಯ ರುಂದ್ರ
ಚರ್ಮದೊಂದತಿಪೂರ್ವ ಭೂ ಬೃಹಜ್ಜಂತುವೆನೆ

ಹಬ್ಬಿ ಹಸರಿಸಿತುಬ್ಬಿತಡವಿ ದಟ್ಟಯ್ಸಿದಾ
ದಿಟ್ಟ ಮಲೆಪೊಡವಿ. ಮಂದಾಕಿನಿಯ ಪೆರ್ವೊನಲ್
ಗಿರಿಗೆ ಮೇಖಲೆಯಾಗಿ ಕಂದರದ ಸೀಮೆಯಂ
ಸಿಂಗರಿಸಿದತ್ತು. ಕಿರುವೊನಲ ತೊರೆ ಮಾಲ್ಯವತಿ
ತಾನದ್ರಿಶಿರದಿಂ ರಜತರೇಖೆಯೋಲಿಳಿದು
ಕಂಗೊಳಿಸಿದತ್ತು, ಚಿನ್ನದ ಜನ್ನಿವಾರಮೆನೆ
ತಳತಳಿಸಿ, ಸಾಯಂ ಸಮೀಪ ದಿವಸೇಶ್ವರನ
ಕನಕಕಾಂತಿಯಲಿ. ಆ ಶೈಲ ಭೈರವ ಋಷಿಗೆ
ದರ್ಶನದಿನಾವೇಶವಶರಾದ ಮೂವರುಂ
ಕೈಮುಗಿದರರ್ಪಿಸಿದರಾತ್ಮ ನೈವೇದ್ಯಮಂ !

ಸಂಚಿಕೆ ೮

ಕುಣಿದಳುರಿಯ ಉರ್ವಶಿ!

ವಾಣಿ, ಓ ಪ್ರಾಣವೀಣಾಪಾಣಿ, ಕವಿಯೆರ್ದೆಯ
ರಸರಾಣಿ, ಮಿಡಿಯೆನ್ನಾತ್ಮತಂತ್ರಿಯಂ; ನುಡಿಸೆನ್ನ
ಹೃದಯಮಂ ; ನಡಸೆನ್ನ ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯಮಂ,
ತಾಯಿ ಕಂದನ ಕೈಯನಾಸುತೆ ನಡೆಯಿಪಂತೆ.
ಬೇಡುತಿಹೆನಡಿಗಡಿಗೆ ನಿನ್ನಡಿಗೆ ಮುಡಿಚಾಚಿ:
ತಿಳಿಯದವರಾಡಿಕೊಳಲತಿಯೆಂದು! ಬಲ್ಲೆನಾಂ
ಮುಂದಿರುವ ಯಾತ್ರೆಯ ಮಹದ್ದೂರಮಂ, ಬೃಹದ್
ಭಾರಮಂ, ರುಂದ್ರ ಪಾರಾವಾರಮಂ : ಹಸುಳೆ
ಹೆಗ್ಗಾಡಿಗಳುಕುವೋಲಳುಕಿದಸುಶಿಶು ಹೆದರಿ
ಬೇಡುತಿದೆ ನಿನ್ನನಡಿಗಡಿಗಿಂತು, ಓ ತಾಯೆ!—
ರಣದ ಸಾಹಸಕಥೆಯ ಬಣ್ಣನೆಗೆ ಬಡತನವೆ ಹೇಳ್ ?
ಹೇರಳಂ! ದಿನದಿನದ ಸಾಧಾರಣದ ಶಾಂತ
ಸರಳ ಜೀವಿತದ ವರ್ಣನೆಯೆ ವಿರಳಂ. ನಾನದನೆ
ಕೈಕೊಂಡೆಸಗಲೆಳಸುವೆಂ ; ಪರಕೆಯಿರಲೆನಗೆ
ನಿನ್ನಮೃತ ವರದ ಕರದಾ, ದೇವಿ ಓ ಶಾರದಾ!
ಕೊಲೆಯ ಕಥೆ ಬಗೆಸೆಳೆಯುವಂತೆ ರಾಮನ ಮನದ
ಕಲೆಯ ಕಥೆ ತಾಂ ಬಗೆಗೊಳಿಪುದೇನಳಿವಗೆಯ ರುಚಿಯ
ದೀನರಿಗೆ? ನನ್ನೀ ಕೃತಿಯನೋದುವಾತ್ಮರಾ
ದಾರಿದ್ರ್ಯಮಂ ಪರಿಹರಿಸಿ, ಓ ಸರಸ್ವತಿಯೆ,
ನೆಲಸಲ್ಲರಸಿಯಾಗಿ, ಸಹೃದಯ ಸರಸಲಕ್ಷ್ಮಿ!
ತುಂಬಿದತ್ತೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ, ಕಣಿವೆಯಾಳಮಂ
ಮೇಣಗಲಮಂ, ಪಶ್ಚಿಮ ಶಿಖರಿ ಛಾಯೆ. ಯಾಮಿನಿಯ
ಸೀರೆಯಂಚಿನ ಸೆರಗು ಮುಸುಗಿದತ್ತಡವಿಯಂ

ಚಿತ್ರಕೂಟಾದ್ರಿಯಾ. ಗೂಡಿಗೋಡಿತು ಹಕ್ಕಿ ;
ಹಕ್ಕೆಗೋಡಿತು ಮಿಗಂ. ಮೌನವಾಂತುದು ನಗಂ
ವಜ್ರರೋಮ ಮಹರ್ಷಿಯಾ ಧ್ಯಾನಗೌರವಕೆನಲ್.
ಮುಚ್ಚಲ್ಕೆ ಯೋಗೀಂದ್ರನಾ ಬಹಿರ್ ನಯನೇಂದ್ರಿಯಂ
ಬಿಚ್ಚುವಂದದೊಳಾತ್ಮದಕ್ಷಿಗಳ್ ಕೋಟ್ಯನುಕೋಟಿ,
ಹಗಲ ಕಣ್ಣದು ಮುಚ್ಚಲಿರುಳ ಕಣ್ಣುಗಳರಳುವೊಲ್,
ರಾಜಿಸಿದುವರಿಲ ಕಿಡಿಗಳ್ ಬಾನ್ ಪಟದೊಳಿಣುಕಿ
ಮಿಣುಕಿ. ಶಿಷ್ಯರನವರವರ ಪರ್ಣಕುಟಿಗಳ್ಗೆ
ಕಳುಹಿ, ತನ್ನಾಶ್ರಮದ ಮುಂದೆ ಬಂಡೆಯನೇರ್ದು
ಪದ್ಮಾಸನವನಿಕ್ಕಿ ಕುಳಿತಾ ವಜ್ರರೋಮಂ
ನೋಡುತಿರೆ ಕಣ್ಬೊಲದ ಕಂದರದ ಕಾಂತಾರ
ವಿನ್ಯಾಸಮಂ, ಕಂಡನೊಂದಿದಿರೆಳ್ದ ಗಿರಿ ಶಿರದಿ,
ಸಂಜೆ ಬಾನ್ಗೆದುರಾಗಿ, ಕೆತ್ತಿದೋಲಂತಿರ್ದ
ಮೂರು ನರರೂಪಿ ಮಸಿಯಾಕೃತಿಗಳಂ. ನೋಡಿ,
ಸಿಂಹಾಕೃತಿಯ ಮಹಾ ರೂಕ್ಷ ಶೈಲೋಪಮಂ
ಭೀಮಕಾಯಂ ಕಠಿನ ಗಂಭೀರನಾ ಯೋಗಿ,
ಕೌತುಕಂಬಟ್ಟರುಂ ವಿಸ್ಮಯಕ್ಕೆಡೆಗೊಡದೆ,
ಮಗ್ನನಾದಂ ಧ್ಯಾನದದ್ವೈತ ನಗ್ನತೆಗೆ!
    ವಜ್ರರೋಮನ ಚಿತ್ತವಜ್ರದ ಮಹಿಮೆಗಳ್ಕುತಾ
ವ್ರತಿಯ ಕೈಂಕರ್ಯಮಂ ನೋಂತಿರ್ದ ವ್ಯಾಘ್ರಮುಂ
ಧ್ಯಾನಸ್ಥಮುನಿಯ ಪಕ್ಕದೊಳರೆಯ ಮೇಲಿರ್ದು
ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ ಬೈಗುಮುರ್ಬು ತೀವುತ್ತಿರ್ದ
ದೃಶ್ಯವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ, ಕಂಡುದೇನನೊ! ನಗಂ
ಶತಗುಹಾಧ್ವನಿಗಳಿಂ ಪ್ರತಿಘರ್ಜಿಪೋಲಂತೆ,
ನೀರವ ಮಹಾರಣ್ಯಮನುರಣಿತಮಪ್ಪಂತೆ,
ಕುಳ್ತ ಬಂಡೆಯುಮುದುರಿ ಕಂಪಿಸುವಂತೆ, ಕೇಳ್ದರೆದೆ
ಹೆಪ್ಪುಗಡುವಂತೆ ಘರ್ಜಿಸಿದುದಾ ಅದ್ವೈತಿ ತಾಂ
ದ್ವೈತಿಯಪ್ಪಂತೆ! ಕಣ್ದೆರೆದ ಮುನಿ ಕೈಯೆತ್ತಿ

ತಟ್ಟಿ ತಲೆಯುಂ ಸವರಿ ಬೋಳೈಸೆ, ಆ ಪ್ರಾಣಿ
ಕಂಠಘೋಷವನಕ್ಷಿ ರೋಷದಿಂ ತೋರ್ಪುದೆನೆ
ನೋಡುತಿರೆ, ಅತ್ತ ಕಣ್ಣಾದವಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು
ಸೀತಾ ತೃತೀಯ ರಾಮಾಕೃತಿಯ ಧೀರಗಮನಂ.
ಪುಲಿ ಪುಲಿಯನರಿವಂತೆ, ಪುಲಿಯವೋಲೆ ಸಿದ್ಧನುಂ
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದತಿಥಿಗಳನರಿತುಮುಪಚರಿಸಿಯುಂ
ಕಳೆದನಿರುಳಂ. ಮರುದಿನಂ ತಪೋವನ ಜನದ
ತನುಮನ ಸಹಾಯದಿಂ ಕಟ್ಟಿದನು ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ಮಲೆಯ ಬಿರುಮಳೆಗಾಳಿಗಳಿಗೆ ಮಲೆತುಳಿವಂತೆ,
ಪರ್ಣಶಾಲೆಯನೊಂದನತ್ತರದೊಳಾ ಗಿರಿಯ
ದರ್ಶನಸ್ಥಾನಮುಂ ದೂರವಿಸ್ತಾರದಾ
ದೃಶ್ಯದಾಸ್ಥಾನದಧ್ಯಕ್ಷತಾ ಸ್ಥಾನಮುಂ
ತಾನೆನಿಪ ಗಿರಿಭುಜಸ್ಥಾನದಲಿ. ಅನಂತರಂ
ದೇವರಿಗೆ, ಗೃಹದೇವತೆಗೆ, ಚಿತ್ರಕೂಟ ಗಿರಿ
ದೇವನಿಗೆ, ಕಾಂತಾರದಧಿದೇವಿಯರಿಗೆ, ರವಿ
ಗಗನದಭಿಮಾನಿಗಳಿಗಖಿಲ ಪಿತೃಋಷಿಗಳಿಗೆ
ವಾಸ್ತುಕರ್ಮಾದಿ ಬಲಿ ಶಾಂತಿ ಕರ್ಮಂಗಳಂ
ನೆಗಳ್ದಾ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರ್ ಮರಬಳ್ಳಿಯೋರಣದ
ಹೂ ತಳಿರ್ ತೋರಣದ ದೇವಸುಖಕಾರಣದ
ಸುಪವಿತ್ರ ಪತ್ರವೇಶ್ಮಂ ಬೊಕ್ಕರಾತ್ಮಮಂ
ಪುಗುವ ಪುಣ್ಯಂಗಳೋಲ್.
ಅರಮನೆಯೊಳಿಹುದೇನೊ ?
ಅರಸುತನವೆದೆಯೊಳಿರೆ ಕಾಡರಮನೆಗೆ ಕೀಳೆ ?
ರಸವಿಲ್ಲದಿಹ ಬಾಳಿಗರಮನೆಯೆ ಮರುಭೂಮಿ.
ರಸಿಕಂಗಡವಿ ಸಗ್ಗಕಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಸೊಗಸಲ್ತೆ,
ಜೊತೆಯಿರಲ್ವೊಲಿದ ಪೆಣ್, ಮೇಣ್ ಕಾಣ್ಬ ಕಬ್ಬಗಣ್ ?
ಕಣ್ಣು ಪೆಣ್ಣುಗಳೆರಡುಮಂ ಪಡೆದ ರಾಮಂಗೆ
ಎಲೆವನೆಯೆ ಕಲೆಯ ಮನೆಯಾಯ್ತು; ವಿಪಿನಾಂಗಣಂ

ರಸ ತಪೋರಂಗಕೆಣೆಯಾಯ್ತು. ದಿನ ಕಳೆದಂತೆ
ಮೊದಮೊದಲ್ ಪರಕೀಯಮಪರಿಚಿತಮಾಗಿರ್ದ
ಗಿರಿವನಂ ಪರಿಚಯದಿನಾತ್ಮೀಯ ಭಾವಮಂ
ತಳೆದುದು ಸಲಿಗೆವೆತ್ತು : ಅಂದು ಕಲ್ಲಾಗಿರ್ದ
ಕಲ್ಲೀಗಳಾದುದಯ್ ನೆನಹಿಗೆ ನಿಕೇತನಂ.
ಹಿಂದೆ ಬರಿ ಮರವಾದುದಿಂದವರ ಬಾಳ್ಗೊಂದು
ಸಂಕೇತವಾಯ್ತು. ಬಂದಂದು ಆ ಕಾಡಿನೊಳ್
ಬರಿ ಬಳ್ಳಿಯಾಗಿರ್ದುದಿಂದು ತಮ್ಮೆಲೆವನೆಯ
ಮುಂದಣಂಗಣದಂಚಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮೆರ್ದೆಬಾಳ್ಗೆ
ನಿತ್ಯಸಾಕ್ಷಿಗೆ ನಿಂದದೊಂದು ಕೇತನವಾಯ್ತು.
ಅಪ್ರಮುಖ ವಸ್ತುಗಳ್ಗಲ್ಪತ್ವಮಳಿದುದಯ್
ಅನುಭವದ ಘನಮಹಿಮೆಯಿಂ. ಭಾವ ಪರಿವೇಷಮಂ
ಪಡೆದು, ಜಡವೇಷಮಂ ಪಿಂಗಿದಾವೇಶದಿಂ
ಪ್ರಾಣಮಯಮಾಗಿ ಮೇಣರ್ಥಮಯಮಾಗಿ ಕೇಳ್
ಸ್ಮೃತಿಕೋಶವಾದುವಯ್ ಆ ಒಂದೊಂದು ವಸ್ತುವುಂ
ತೊರೆದಚಿದ್ಭಾವಮಂ.
ಆ ಕಲ್ ಬರಿಯ ಕಲ್ಲಾಗಿ
ಕೆಡೆದಿರ್ದುದಲ್ಲಿ ಯುಗಯುಗಗಳಿಂ. ಸೀತೆ ತಾಂ
ಕಂಡಾ ಮೊದಲ್ ಕಲ್ಲಲ್ಲದೇನುಮಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.
ಒರ್ ದಿನಂ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಮುಂದೆ ಪತಿಯೊಡನೆ
ಮಾತಾಡುತತ್ತ ನೋಡಿದಳಯ್ಯೊ ಸೋಜಿಗಂ !
ಆ ಕಲ್ಗದೇನೊ ಆಕೃತಿ ಬಂದವೋಲ್ ತೋರಿ,
ಬೆರಗಾಗಿ ತೋರ್ದಳಿನಿಯಂಗಾತನುಂ ಕಂಡು
ಕೌತುಕಂಬಟ್ಟನಿರ್ವರುಮದಕೆ ಪೆಸರಿಟ್ಟು
ಕರೆಯತೊಡಗಿದರಂದಿನಿಂ ‘ ಕಲ್ದವಸಿ ’ ಎಂದು.
ಮತ್ತೊರ್ ದಿನಂ, ಬೈಗುಗಪ್ಪಿಳಿಯುತಿರೆ, ಸೀತೆ
ಮರ್ಬಿನೊಳ್ ಕಂಡಳಾರನೊ ಕಲ್ಲ ನೆತ್ತಿಯೊಳ್ ;
ಪಣತೆಸೊಡರೊಳ್ ತಾನಗಂ ಓದುತಿರ್ದಿನಿಯನಂ

ಕರೆದು ತೋರಿದಳು ಹೆದರೆದೆಯ ಹೆಣ್. ರಾಮನುಂ
ಸೋಜಿಗಂಬಡುತೆ ಗುರುತಿಸೆ ನೋಡಿದನ್. ಕೂಡೆ
ಶೋಕ ಮುಖಭಂಗಿಯಿಂದಶ್ರುಲೋಚನನಾಗಿ
ನಿಡುಸುಯ್ದು ನೆರ್ದೆಸೊಂದನೋಲ್. ಸೀತೆಗರಿವಾಯ್ತು
ತೆಕ್ಕನಾ ಕಲ್ಲ ನೆತ್ತಿಯ ಮೂರ್ತಿಯಾರೆಂದು:
ಸೌದೆಯಂ ಪೊತ್ತು ತಂದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿರ್ದನಾ
ಊರ್ಮಿಳಾವಲ್ಲಭನದೈಸೆ! ನೆನೆದಾಕೆಯಂ
ಬೇಯುತಿರುವನೆ? ಬೇಡುವನೆ ದೇವರಂ ತನ್ನ
ಸತಿಗಾಗಿ? ಸುಯ್ದರ್ ಕೃತಜ್ಞತಾಭಾರದಿಂ
ದಂಪತಿಗಳಿರ್ವರುಂ. ಮಾತಸುಳಿದಳ್ ಸೀತೆ.
ಭಗವನ್‌ಮೌನಿ ರಾಮನಲ್ಲಿಂದೆ ತಮ್ಮನಂ
ನುಡಿಸಲೆಂದೈದಿದನ್ 'ಕಲ್ದವಸಿ'ಯೆಡೆಗೆ. ಆ
ಸಂಜೆಯಿಂದಾ ಬಂಡೆ, ಕಲ್ದವಸಿ, ಊರ್ಮಿಳೆಗೆ
ಮೇಣವಳ ಸಂಯಮಕೆ ಪಡಿಮೆಯಾದುದು; ಮತ್ತೆ
ಗುರುವಾದುದೆಚ್ಚರಿಕೆಯಾದುದೈ ಸತಿಗೆ ಮೇಣ್
ಪತಿಗೆ.
ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಪೂರ್ವದ ಗವಾಕ್ಷದಿಂ
ಕಾಣುತಿಹುದದೊ ನೀಲದೂರಕ್ಕೆ ಮೃದುಲಮೆನೆ
ತೋರ್ಪ ಶಿಖರೇಶ್ವರಂ. ಸೀತೆಯ ಮನಕೆ, ಮತ್ತೆ
ರಾಮನ ಮನಕೆ, ಮತ್ತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮನಕೆ ಬೇರೆ
ಬೇರೆನಿತೆನಿತೊ ಗುಹ್ಯ ಭಾವಲೋಕಂಗಳಂ
ಸೃಷ್ಟಿಸಿಹುದದರಿಂದಮವರವರ ದೃಷ್ಟಿಗದು
ಮೆರೆಯುತಿದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯ ರಸಕೆ ನಿಧಿಯಾಗಿ,
ವಿಧಿಯಚಲ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮಾಗಿ: ಜನಕಜೆಯಡುಗೆ
ಮಾಡುತಿರಲತ್ತಣಿಂದೇಳ್ವನಾ ಉದಯರವಿ!
ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯ ಹೊಗೆಯ ನೀಲಿಗೆಳಸೇಸರಾ
ಬಿಸಿಲ್‌ಪಸುಳೆ ತನ್ನ ನಳಿದೋಳ ಕಯ್‌ಬೆರಳ್ಗಳಂ
ಕೋಲು ಕೋಲನೆ ಬೀಸುತೋಲಾಟವಾಡಿ ಬರೆ,

ಪಾಕ ಕಾರ್ಯವನುಳಿವಳ್ಳೈ ಸೇವಿ, ಸವಿಯಲಾ
ಸೊಗಮುಕ್ಕುವಾ ಕಣ್ಗಳೊಸಗೆಯುಂ. ಮತ್ತೊರ್ಮೆ
ಬೆಣ್ಣೆ ಬಣ್ಣದ ನುಣ್ಣನುಣ್ಣೆ ಮುಗಿಲೈತಂದು
ಬೆಟ್ಟನೆತ್ತಿಯನಪ್ಪುತಾಲಿಂಗಿಸದ ಸುಖಕೆ
ಪರವಶತೆವೆತ್ತು ನಿಂದಿರೆ ನಿಶ್ಚಲಂ, ತರಳೆ
ಗಗನದೌನ್ನತ್ಯಕೇರ್ದ್ದಾ ಶಿಖರಮೌಳಿಯುಂ
ರಾಜರ್ಷಿ ಜನಕರಾಜಂ ಗೆತ್ತು, ತೆಕ್ಕಸೆಯೆ
ತಂದೆಯನಿದಿರ್ಗೊಂಡವೋಲಾಗಿ, ಮಣಿದಳಾ
ಭವ್ಯಮುದ್ರೆಯ ರಜತಕೇಶಾದ್ರಿದೇವಂಗೆ.
ಮಗುದೊಂದಿರುಳ್ ಧರಣಿಪುತ್ರಿ ಪತಿ ಮೈದುನರ
ಕೂಡೆ, ಶಶಿಮೌಳಿಯೆಂಬೀರೈದು ವತ್ಸರದ,
ಚಂಚಲ ವಿನೋದಶೀಲದ, ಲಲಿತರೂಪದ
ಋಷಿಕುಮಾರನಾಶ್ರಮದ ಗೋವನಟ್ಟುತ ಬಂದು,
ತನ್ನೊಡನೆ ಗಳಪಿ, ತಾನಿತ್ತಣಿಸನೊಲಿದುಂಡು,
ಬೇಡವೆನೆಯುಂ ಬಿಡದೆ ತನ್ನೊಡನೆ ಮುಸುರೆಯುಂ
ತಿಕ್ಕಿ, ಕಯ್ ಮೆಯ್ ವೋರೆ ಮಸಿಯಾಗಿ ಹೋದುದಂ
ಹೇಳುತಿರ್ದಳ್ ಭಾವವಶಳಾಗಿ. ಮತಿಭೂಮನಾ
ಶ್ರೀರಾಮನುದ್ದಾಮನಾ ವೀರಲಕ್ಷ್ಮಣನುಮಾ
ಅಲ್ಪಮಂ ಕೇಳುತಿರ್ದ್ದರ್ ಮಹೋಲ್ಲಾಸದಿಂ,
ನಡುನಡುವೆ ನಗುತಳ್ಳೆಬಿರಿವಂತೆ. ಮುದ್ದುಗತೆ
ಮುಗಿವ ಮುನ್ನಮೆ, ಕಿಟಕಿಯಾಚೆಯಾ ಕವಿದಿರ್ದ
ಕಗ್ಗತ್ತಲೊಳ್, ಜ್ವಾಲೆ ಮೆರೆದುದು ಮನೋಹರಂ
ಶಿಖರೇಶ್ವರನ ಶಿರದಿ. ರಾತ್ರಿಯಾಕಾಶದಾ
ತಾರಾ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷನೋಲಗದಿ ನರ್ತಿಸುವ
ಉರಿಯ ಉರ್ವಶಿಯೆನಲ್ಕಾ ಕಾಡುಗಿಚ್ಚೆಸೆಯೆ,
ನಿಟ್ಟಿಸಿದರಾ ಚೆಲ್ವನೆಳಮಕ್ಕಳೋಲಂತೆ
ಬಾಯ್ದೆರೆದ ಬೆಳ್ಳಚ್ಚರಿಗೆ ಮನಂ ಮಾರ್ವೋದವೋಲ್ !

ಹೊರತೇನೊ ಹಾಸ್ಯರಸಮಖಿಲ ರಸನಿಧಿ ಚಂದ್ರ
ಸದೃಶಂಗೆ? ಒಂದು ದಿನಮಿನನುದಯದಲಿ ತರಳೆ,
ಸೀತೆ, ರವಿಕರ ಕಾಂತ ಕಾಂತಾರದಂತರದಿ
ನಲವಿಂದಿಳಿದು ಬಂದು, ವೇಗಗಾಮಿನಿ ಸಲಿಲ
ಯೌವನಾ ಮಾಲ್ಯವತಿಯಲ್ಲಿ ಋಷಿಸತಿಯರಂ
ಕಂಡು, ವಂದಿಸಿ, ನುಡಿಸಿ, ಸಂತೋಷದಿಂ ಮಿಂದು,
ಬೆಳ್ನಾರುಡೆಯ ತೆಳ್ಮಡಿಯನುಟ್ಟು, ಮುಗುಳಲರ್
ಪೆಣ್ಣಾಯ್ತೊ ಪೆಣ್ಣೆ ಮುಗುಳಲರಾಯ್ತೊ ಹೇಳೆಂದಡವಿ
ಸೋಜಿಗಂಬಡುತಿರಲ್ ತಮ್ಮೆಲೆಪನೆಗೆ ಮರಳ್ದು
ಏರಿ ನಡೆದಡುಗೆ ತೊಡಗಿದಳು. ಪಸಿ ಸೌದೆಯಿಂ
ಪೊಗೆಯಲ್ಲದುರಿದೋರಲೊಲ್ಲದಿರೆ, ಧರಣಿಸುತೆ
ಮುಳಿದೊಲೆಯ ಮೋರೆಯಂ ತಿವಿದು ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದೆ,
ಕಣ್ಣೊರಸಿ, ಮೂಗೊರಸಿ, ಪೊಗವೊಲ್ಲ ಮಸಿಯಾಗೆ,
ಮಿಂದುಟ್ಟ ಮಡಿ ಮಾಸೆ, ಸಿಗ್ಗೇರ್ದು ಸಿಡುಕುತಿರೆ,
ವಜ್ರರೋಮಾಶ್ರಮದಿನಧ್ಯಯನಮಂ ಮುಗಿಸಿ
ರಾಮನೈತಂದನಲ್ಲಿಗೆ. ಕರೆದನರ್ಧಾಂಗಿಯಂ,
ಕಾಣದಿರೆ. ಹೊಗೆಯ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಿರ್ದ ಓಕೊಂಡಳಂ
ಕುರಿತು ಬಿನದಕೆ: ಪಸಿದೆನ್ ಆನುಣಲ್ವೇಳ್ಕುಮೆನೆ;
ಮಡದಿ: ಪಸಿಸೌದೆಯಿಂದಡುಗೆಯೆಂತಪ್ಪುದಯ್?
ಪೊಗೆಯನುಣಿಮೆನೆ; ರಾಮನಾಕೆಯಂ ಬಳಿಸಾರ್ದು,
ಮಸಿಯಿಡಿದು ನಲ್ಮೊಗಂ ಮುಸುಡಿಯವತಾರಮಂ
ತಾಳ್ದಿರ್ದುದಂ ಕಂಡು, ನಗೆ ತಡೆಯಲಾರದೆಯೆ
ಹೊರಗೆ ಬಂದಳ್ಕೆ ಬಿರಿಬಿರಿಯೆ ನಗೆ ತೊಡಗಿದನ್.
ಬಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಣ್ಣನಾ ಪರಿಗೆ ಬೆರಗಾಗಲಾ
ರಾಮನೆಂದನ್: "ನೋಡು, ನಡೆ ಒಳಗೆ. ಅತ್ತಿಗೆಗೆ
ಒದಲೊರ್ವ ವಾನರಿಯು . . ." ಎಂದರ್ಧ ವಾಕ್ಯದೊಳೆ
ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುತಿರೆ, ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ ನಡೆದು
ನೋಡಿದನ್: ನಗಲಿಲ್ಲವನ್! ನಗೆಗೆ ಮೀರಿರ್ದುದಾ

ಧೂಮದೃಶ್ಯಂ ! "ಕ್ಷಮಿಸಿಮೆನ್ನಂ, ಪಸಿಯ ಸೌದೆಯಂ
ತಂದೆನಪರಾಧಿಯಂ." ಎನುತ್ತೊಣಗು ಪುಳ್ಳಿಯಂ
ತಂದಡಕಿ, ಸತಿಯಂ ನೆನೆಯುತೂದಿದನ್. ಅಗ್ನಿ
ಧಗ್ಗನೆಯೆ ಚಿಮ್ಮಿದನ್ ಧೂಮತನುವಿಂ ಬುಗ್ಗೆಯೋಲ್.
ಚಿಮ್ಮಿದುದು ಸಂತೋಷಕಾಂತಿ ಚಿಂತಾಮ್ಲಾನ
ಮೈಥಿಲಿಯ ಮುಖಪದ್ಮದಿಂ !
ಕೊಂದ ಕತದಿಂದೇಂ
ಪೆರ್ಮನಾದನೆ ರಾಮನಾ ಮಾತನುಳಿ : ಪಗೆಯೆ ?
ತೆಗೆತೆಗೆ !(ಪೆರ್ಮೆಗೊಲ್ಮೆಯೆ ಚಿಹ್ನೆ.) ಮಹತ್ತಿಗೇಂ
ಬೆಲೆಯೆ ಪೇಳ್ ಕೊಲೆ ? ದೈತ್ಯನಂ ಗೆಲಿದ ಕಾರಣಕಲ್ತು,
ತನ್ನ ದಯಿತೆಯನೊಲಿದ ಕಾರಣಕೆ, ಗುರು ಕಣಾ
ರಾಮಚಂದ್ರಂ. ಕೋಲಾಹಲದ ರುಚಿಯ ಮೋಹಕ್ಕೆ
ಮರುಳಾದ ಮಾನವರ್ ರಾವಣನ ಕೊಲೆಗಾಗಿ
ರಾಮನಂ ಕೊಂಡಾಡಿದೊಡೆ ಕವಿಗುಮಾ ಭ್ರಾಂತಿ
ತಾನೇಕೆ ? ಮಣಿಯುವೆನು ರಾಮನಡಿದಾವರೆಗೆ :
ದಶಶಿರನ ವಧೆಗಾಗಿಯಲ್ತು ; ಮಂದಾಕಿನಿಯ
ತಿಳಿವೊನಲ ಮೀಯುತಿರಲೊರ್ ದಿನಂ ತಾಂ ಕಂಡ
ದೃಶ್ಯಸೌಂದರ್ಯದಿಂದಾತ್ಮದರ್ಶನಕೇರ್ದ
ರಸಸಮಾಧಿಯ ಮಹಿಮೆಗಾಗಿ !
ಮೈದೋರಿದನ್,
ರಮಣೀಯ ಪೂರ್ವಗಿರಿವನರಮಾ ರಮಣನೆನೆ,
ಉದಯರವಿ. ಗಿರಿವನಪ್ರಿಯರಾಮನಾ ಪ್ರಕೃತಿ
ಪೂಜಾಸುಖದ ರಸಕ್ಕೋತು, ತಾನೊರ್ವನೆಯೆ,
ಹೊಂಬಿಸಿಲ ಚುಂಬನದ ಹಸುರು ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ
ಪಿಕಳಾರ ಕಾಜಾಣ ಕಾಮಳ್ಳಿ ಕೋಗಿಲೆಯ
ಗಿಳಿಯ ಕೊರಲಿನ ದನಿಯ ಜೇನೀಂಟುತೈತಂದು
ನೋಡಿದನ್, ಮಂದಾಕಿನಿಯ ಸಿರಿಯ ಕಣ್ ಸೆಳೆಯ
ಪೊನ್ನೋಟಮಂ : ತುಂಬಿ ಪರಿದುದು ಶುಭಜಲದ ರಮ್ಯ

ನದಿ, ತಾಯಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯಂತೆ, ರಾಮನ ಮನಕೆ
ಮಗುತನವನೊಡರಿಸುತೆ. ಮಾತೃದರ್ಶನ ದೀಪ್ತ
ಪ್ರೀತಿಗೌರವದಿಂದೆ ಕೈಮುಗಿದು ನಡೆದನಾ
ಪೂಜ್ಯೆ ಮಂದಾಕಿನಿಯ ಮಳಲೊಟ್ಟಿಲೊಳ್ದೊಡೆಯ
ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ. ಕಣ್ಗೆ ಮುತ್ತಿಟ್ಟುದಿರ್ಕೆಲದಲ್ಲಿ
ತಾಯಕ್ಕರೆಯ ಸಕ್ಕರೆಯೆ ಪುಂಜಗೊಂಡಂತೆವೋಲ್
ಚಿತ್ರಮಯ ಧವಳಿಮ ಪುಳಿನರಾಶಿ. ತೀರರುಹ
ಫಲಪುಷ್ಪ ಭಾರಾವನತ ತರುಲತಾ ಶ್ರೇಣಿ ತಾಂ
ಮಣಿನಿಕಾಶೋದಕ ನದೀವಕ್ಷ ದರ್ಪಣದಿ
ಮಾರ್ಪೊಳವವೋಲ್ ಬಾಗಿ, ಕುಸುಮವೃಷ್ಟಿಯ ಸೂಸಿ,
ಸಿಂಗರಿಸಿದುದು ವೀಚಿವೀಚಿಯಂ, ತೆರೆತೆರೆಯ
ಕಯ್ಗಯ್ದು ಬಾಚಿದೋಲೆಸೆದಾ ಮನೋಹರದ
ಶರವೇಣಿಯಂ. ಕೊಂಬೆಗೈಗಳಿಂ ಪೂವಲಿಯ
ಚೆಲ್ಲಿ, ನಾನಾವರ್ಣ ಸ್ವರ್ಣಶೃಂಗಾರದಿಂ
ಮೆರೆದು, ಗಾಳಿಗೆ ತೊನೆದು, ಹಕ್ಕಿಯಿಂಚರದುಲಿಯೆ
ಕಾಲ್ಗೆಜ್ಜೆ ಕಿಂಕಿಣಿಯವೋಲಾಗೆ ನರ್ತಿಸುವ
ತರುತಿಲೋತ್ತಮೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಳಿಂದ್ರಲೋಕಮಂ
ಚಿತ್ರಕೂಟದೊಳೆ ಆ ರಸಋಷಿ ರಘೂದ್ವಹಂಗೆ.
ಮೆಯ್ಯೊಳ್ ಪರಿವ ನೆತ್ತರೆಲ್ಲಂ ಮಿಂಚುವೊನಲಾಗೆ
ಸವಿಯುತಾ ಬೆಳಗಿನೈಸಿರಿಯನಿಳಿದನ್ ನೀರ್ಗೆ
ಮೀಹಕ್ಕೆ. ಬಂಡೆಬಂಡೆಯ ನಡುವಣಾನವರತ
ಜಲಗದ್ಗದ ಶ್ರುತಿಗೆ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಶ್ರುತಿಯ
ಮಂತ್ರಘೋಷಂ ಬೆರಸಿ ನೀರಾಡಿದನ್, ಪೃಥ್ವಿ
ಕಂಡು ಪುಲಕಂಗೊಂಡು ನಲಿಯೆ. ಮಿಂದಿರಲಿಂತು,
ಕಣ್ಗೆ ಪೊಕ್ಕನೆ ಪೊದಳ್ದುದೆನೆ ಚೆಲ್ವಿನ ಬುಗ್ಗೆ,
ಕಾಣ್ಕೆವೊಲದಂಚಿಂದೆ, ಬಾನ್ಮುಡಿಯ ಪೊಳೆಯಡಿಯ
ಬೆಟ್ಟದಡವಿಯ ತಡಿಯ ಚಿತ್ರಭಿತ್ತಿಯಿನುಣ್ಮಿ
ಹಾರುತೊಯ್ಯನೆ ತೇಲಿಬಂದತ್ತು ಸಾಲ್ಗೊಂಡು,

ಪಾಲ್ ಬೆಳ್ಳನೆಯ ಬೆಣ್ಣೆನುಣ್ಪಿನೊರ್‌ಬರೆಪಮೆನೆ,
ಬೆಳ್ವಕ್ಕಿಪಂತಿ. ನೋಡಿದನು ರಸವಶನಾಗುತಾ
ದಾಶರಥಿ. ನೋಡುತಿರೆ, ತಾನೆ ಹೊಳೆಯಾದಂತೆ,
ತಾನಡವಿಯಾದಂತೆ, ತಾನೆ ಗಿರಿಯಾದಂತೆ,
ತಾನೆ ಬಾನಾದಂತೆ, ತಾನೆಲ್ಲಮಾದಂತೆ,
ಮೇಣೆಲ್ಲಮುಂ ತನ್ನೊಳಧ್ಯಾತ್ಮಮಾದಂತೆ
ಭೂಮಾನುಭೂತಿಯಿಂ ಮೈಮರೆದನಾ ರಸಸಿದ್ಧಿ,
ಪೇಳ್, ರಾಮನಧ್ಯಾತ್ಮಮಂ ಸಕಲಲೋಕಕೆ ಸಾರ್ವ
ಭವ್ಯ ಭಗವತ್ ಸಾಕ್ಷಿಯೈಸಲೆ ಕಿರೀಟೋನ್ನತಂ !

ಸಂಚಿಕೆ ೬

ಪಾದುಕಾ ಕಿರೀಟಿ

"ಮೈಥಿಲಿ, ಗಿರೀಂದ್ರನಾಸ್ಥಾನದಂತೆಸೆಯುವೀ
ಕಾನನಶ್ರೀಯನಿದೊ, ನೋಡು, ಹಬ್ಬಿಹುದೆಂತು,
ಪ್ರಾತಃಸಮಯ ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಸೂತ್ರಂಗಳಿಂ
ಕಯ್ಗಯ್ದ ಕಾನ್ತಿವಸನವನಾಂತು, ನೋಳ್ಪರ್ಗೆ
ರತಿ ಸಂಜನಿಸುವಂತು. ಕೇಳಾಲಿಸದೊ, ಭದ್ರೆ,
ರೋಮಹರ್ಷಣಕರಂ, ಮಂಜುಳ ಮನೋಹರಂ,
ಸಹೃದಯ ಸುಪೂಜಿತಂ ಬಹು ವಿಹಂಗಮ ತುಮುಲ
ರತ ಕೂಜಿತಂ! ತೇಲುತಿದೆ ಗರಿಹಗುರವಾಗಿ
ಪರ್ಣವರ್ಣಾರ್ಣವದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದೊಳ್ ಮನಂ
ಪೂವಾಗಿ, ತಳಿರಾಗಿ, ಬಿಳಿದಾಗಿ, ಕೆಂಪಾಗಿ,
ಪಸುರಾಗಿ, ಪಳದಿನೀಲಿಗಳಾಗಿ, ತನಗೆ ತಾಂ
ರಂಗುರಂಗಿನೊಳಲೆವ ತರತರದಲೆಗಳಾಗಿ.
ಮರೆಯುತಿದೆ ಮನ್ಮನಮಯೋಧ್ಯೆಯಂ ; ಮರೆಯುತಿದೆ
ಪುಟ್ಟಿದಿಳೆಯಂ ಬಿಟ್ಟ ದುಃಖಮಂ ; ಮರೆಯುತಿದೆ
ಪುಟ್ಟುಗೆಳೆಯರನುಳಿದಳಲ ಬೇಗೆಯಂ. ಕಾಂತೆ,
ನೀಂ ಬಳಿಯಿರಲ್ಕೆ ಕಾಂತಾರಮಿದು ನಿನ್ನುಮಂ
ಮೀರ್ದಪುದು ಚೆಲ್ವಿನೊಳ್. ದಿಟಕೆ ಮಚ್ಚರಮೇಕೆ?
ನೋಡು ಅದೊ, ಪೊಳೆಯುತಿಹುದೆಂತುಟೆಳಬಿಸಿಲೊಳಾ
ಮಲೆಯ ಮಂಡೆಯ ಬಂಡೆಯಾಗಿರ್ಪ ರತ್ನಶಿಲೆ!
ವಾರಿಧಾರಾ ಕೇಸರಂಗಳಂ ಕೆದರುತದೊ ಕೇಳ್
ಸಿಂಹಗರ್ಜನೆಯುಡುಗೆ ಘೋಷಿಸುತ್ತಿಹುದರ್ಬ್ಬಿ
ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ. ಬಾ, ರಮಣಿ, ನೋಳ್ಪಮಾ ದೃಶ್ಯಮಂ,

ಭೀಷ್ಮ ಸಂಮ್ಮೋಹಮಂ, ಕಣಿವೆಗಿಳಿದದರಡಿಗೆ
ಸಾರ್ದು! ಕಮನೀಯಳಲ್ತೆ ಭಯಂಕರಾ ಪ್ರಕೃತಿ?"
ತೇಜಸ್ವಿ ರಾಮಚಂದ್ರಂ ಚಂದ್ರಚಾರುಮುಖಿ
ಲಾವಣ್ಯವತಿಗೆ, ಸೀತಾಸತಿಗೆ, ತೋರುತ್ತೆ
ಚಿತ್ರಶೈಲದ ವಿಪಿನ ವಿಭವಮಂ ಬರಬರಲ್
ಮುಂದೆ ಮೆರೆದತ್ತು ಮಂದಾಕಿನಿಯ ಕರ್ವೊನಲ್,
ಕಣ್ಗಪ್ಪು ನೀರಾಯ್ತೊ, ಬಾನ್ನೀಲಿ ತೊರೆಯಾಯ್ತೊ,
ಗಿರಿವನ ಶ್ಯಾಮಲತೆ ಸೋರಿ ಕಣಿವೆಯ ಸೇರಿ
ವಾರಿರೂಪಿಂದೆ ಪರಿದಪ್ಪುದೆಂಬಂತೆವೋಲ್.
ದೃಶ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದುದ್ದೀಪಸಂಗೊಂಡು
ಗಿರಿವನಪ್ರಿಯ ಜನಕಜಾಪ್ರಿಯಂ ನಲ್ಲೆಯಂ
ನುಡಿಸಿದನು ಚುಬುಕಾಗ್ರಮಂ ಮುಟ್ಟಿ ಮುದ್ದಾಡಿ,
ಗಾನಗೈಯುವ ಮುನ್ನವೊಯ್ಯನೆಯೆ ವೈಣಿಕಂ
ಬೀಣೆಯಂ ಮಿಡಿವವೋಲ್. 'ಜೇನ್ದಿಂಗಳೊಂದಾಯ್ತು
ನಾವಿಲ್ಲಿಗೈತಂದು, ಕೇಳ್ ಚೆನ್ನೆ, ಮನದನ್ನೆ!
ತಿಂಗಳೊಂದಾದೊಡಂ, ಜತೆಗೂಡಿ ನಲಿದಾಡಿ
ರಾಜಧಾನಿಯೊಳೆಮ್ಮ ಬಾಳ್ದುದಂ ಇನ್ನೊರ್ಮೆ
ಬಾಳ್ವಾಸೆ ಮೂಡುತಿದೆ ಮನಕೆ, ಮಂದಾಕಿನಿಯ
ನೋಟದಿಂ: ಒಲವು ಬಳಿಯಿರೆ ಚೆಲುವು ಬೇಟಮಂ
ಕೊನರಿಸುವುದಲ್ತೆ? ನಿನ್ನಂತೆವೋಲ್ ಚೆಲ್ವೆಯಾ
ಸ್ರೋತಸ್ವಿನೀ. ನೀರಸೀರೆಯ ತೆರೆಯ ನಿರಿ ಮೆರೆವ
ತೊರೆನೀರೆಯಾಕೆಯಂ ಕಂಡು ಕರುಬದಿರೆನ್ನ
ಮಾವನ ಮುದ್ದುಮಗಳೆ!"
"ಕರುಬೇತಕೆರ್ದೆಯನ್ನ?
ಪೊಳೆಯ ಕನ್ನಡಿಯೊಳಗೆ ನಾನೆ ಮಾರ್ಪೊಳೆಯಲದ
ನಿನಗೆ ಬೆಮೆಯಾಯುತಿದೆ! ನಾನಲ್ಲದನ್ಯರಂ
ಕಾಣಬಲ್ಲನೆ ನನ್ನ ರಾಮಚಂದ್ರಂ ಪ್ರಕೃತಿ
ಲೋಕದಲಿ?" ಮಡದಿಯಾ ನುಡಿ ಕಿವಿಗೆ ಜೇನಾಗೆ

ತೂಣಗೊಂಡುದು ರಘುಜಹೃದಯಂ ರತೋತ್ಸವಕೆ
ನಿಮಿರಿ.
"ನೋಡದೊ, ನಿತಂಬಿನಿ, ತೊರೆಯ ನಡುವಣಾ
ನಿನ್ನ ಮೈಬಣ್ಣದ ಪುಳಿನಪುಂಜದೆಡೆಯಲ್ಲಿ,
ಬೆಳ್ದಾವರೆಯ ಬೆಳ್ಪು ಕನ್ನೈದಿಲೆಯ ಕರ್ಪು
ಕೆಂದಾವರೆಯ ಕೆಂಪುಗಳ್ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣಂ ಕೋದು
ಬಾಸಿಂಗಮಂ ನೆಯ್ದವೋಲೆಸೆಯುವಾ ರಾಸಿ
ಹೂ ಹಸೆಯಮೇಲೆ ನಿನ್ನರ್ದೆಗಳೋಲಂತವಳಿ
ಜಕ್ಕವಕ್ಕಿಗಳೆಂತು ಕೊಕ್ಕು ಕೊಕ್ಕಂ ಮುಟ್ಟಿ
ಮುದ್ದಾಡಿ, ಮುದ್ದಿನಿಂಚರಗೈದು ಲಲ್ಲೆಯಿಂ
ಮಾತಾಡಿ, ತೋರುತಿವೆ ಸಾರುತಿವೆ ಬೀರುತಿವೆ
ರತಿಕೇಳಿಯಾಸಕ್ತಿಯಂ! ನಾಣ್ಚದಿರ್, ನಲ್ಲೆ;
ನಿನ್ನ ನಾಚಿಕೆಯರ್ಥವೇನೆಂಬುದನ್ ಬಲ್ಲೆ.
ಬಾ, ನೀರೆ, ನೀರ್ಗಿಳಿದು ನೀರಾಟವಾಡುವಂ.
ನೋಡಲ್ಲಿ: ಹಳದಿಗೆಂಪಿನ ಹೂವಿನೆಸಳುದುರಿ
ಹೊಳೆಯೆ ಓಕುಳಿಯಾಡೆ ಕರೆಯುತಿದೆ. ಬಾ, ರಮಣಿ,
ನಾಮಲ್ಲಿಗೈದುವಂ ಸವಿಯೆ ನಲ್ಮೀಹಮಂ, ಬಾ."
ನೀರಿಗಿಳಿದರು ರಾಮಸೀತೆಯರು. ಕಣ್ಣಾಯ್ತು
ಶೈಲಕಾನನಪೃಥಿವಿ ತಾನಾ ಸ್ನಾನದರ್ಶನಕೆ:
ಮಹಿಮೆ ತಾಂ ಮಾಳ್ಪುದನಿತುಂ ಮಹತ್ಕಲೆಯಲ್ತೆ!
ಮುಳುಗಿದರ್; ಮೂಡಿದರ್; ಸರಸಕ್ಕೆ ಕಾಡಿದರ್;
ಬಯಸಿ ನಿಡುನೋಡಿದರ್; ಬೆನ್ನಟ್ಟುತೋಡಿದರ್;
ಸುಖಖನಿಯ ತೋಡಿದರ್; ನೀರಾಟವಾಡಿದರ್:
ಹೃದಯ ಮಧುವನದಿ ಸುಧೆ ಹರಿವಂತೆ ಮಾಡಿದರೊ
ರಾಗರತಿ ಮಿಗುವ ಮಾನಸ ಭೋಗ ಯೋಗಿಗಳ್
ಸಂಯಮಿಗಳಾ ದೇವ ದಂಪತಿಗಳಿರ್ವರುಂ
ನಗಮೇಖಲಾ ನಿಮ್ನಗೆಯ ತಣ್ಪುತೀರ್ಥದೊಳ್
ಮನದಣಿಯೆ ಮಿನ್ದು! ಘೋರಾಟವಿಯ ದೂರದಿಂ,

ಗಿರಿಭುಜ ಪ್ರತ್ಯಂತದಿಂ, ಕರೆದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ
ಕೊರಳುಲಿಯನಾಲಿಸಿದನಂತರಂ, ನಡುಬಾನ್ಗೆ
ಪಗಲೇರ್ದುದಂ ಭೋಂಕನೆಯೆ ತಿಳಿಯುತೆಳ್ಚೆತ್ತರ್,
ಸಲಿಲಕೇಳೀನಿರತರಾಯಿರ್ವರುಂ ಚೆಚ್ಚರಿಂ
ದಡಕಡರಿದರ್. ನಾರುಡೆಯನುಟ್ಟು, ಸುಖಮನದಿಂದೆ
ಗಿರಿಯೇರಿದರ್ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ತನುವಿನಾಯಾಸಮಂ.
"ತಮ್ಮನದೊ ಕಾಯುತಿರ್ಪನ್ ನಿಡಿದು ಪೊಳ್ತಿಂದೆ,
ಮರಗಳಿಡುಕುರ್ ನಡುವಣಾ ಕಲ್ಲರೆಯ ಮೇಲೆ;
ನಲ್ಲುಣಿಸುಗಳನಟ್ಟು ತಂದಿಹನ್. ಬಾ, ಅಣುಗಿ,
ಬೇಗ ಬಾ. ನಿನ್ನ ದೆಸೆಯಿಂದೆನಿತು ತಡವಾಯ್ತೊ?
ತಮ್ಮನೇನೆಂದಪನ್!"
"ಆಃ! ಜಾಣ್ನುಡಿದಿರಲ್ತೆ?
ತಳುವಿದುದಕಾನೆ ಕಾರಣಮಪ್ಪೆನಾದೊಡಂ
ನನ್ನಿಂದೆ ತಡಮಾಯಿತೆಂಬುದದು ದಿಟಮೆ, ಪೇಳ್,
ಸತ್ಯನಿಧಿ?" ಎನುತೆ ಕಡೆಗಣ್ಣೆಸದ ತಿರೆಮಗಳ
ತಾತ್ಪರ್ಯಮಂ ತಿಳಿಯುತೆಳನಗೆ ಸುಳಿಸಿ ದಾಶರಥಿ:
"ತರ್ಕಸಿಂಹಿಣಿ, ಸಾಲ್ಗುಮೀ ಜಾಣ್ಮೆ; ಬೇಗ ಬಾ!"
ಎನುತೋಡುತಡರಿದನ್ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆಡೆಗೆ. ದೇವಿಯುಂ
ಪಿಂತಣಿಂದೇದುತೈತರೆ, ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ:
"ಅತ್ತಿಗೆಯನೇಕಿಂತು ದಣಿಸುವಿರಿ, ಅಣ್ಣಯ್ಯ,
ಕಾಡು ಕೊರಕಲನಲೆಸಿ?" ಎನೆ, ಸೀತೆ "ಮೈದುನನೆ,
ನೆಳಲಿಗೇನ್ ನಡೆವವನ ತೊಂದರೆಯೆ?" ಎಂದೊಡನೆ
ಗಂಡನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ಸಿಡುಕುವೋರೆಯ ಮಾಡಿ,
ಸೆಲಗುಡುಗಿನಂತಾಡಿದಳ್ "ಗಂಡು ಬರಿಹೊಟ್ಟೆ!
ಕೂಳಿರ್ಪೆಡೆಗೆ ಹರಣ ಹೋದುದನಾ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ
ಹಾರಿ ನುಗ್ಗಿದಪುದೇಂ ನಾಣ್ಗೇಡೊ!"
"ಚೆನ್ನರಸಿ,
ನೋಡಿಲ್ಲಿ:" ರಾಮನೆಂದನು ತೋರಿ, "ನೋಡಿಲ್ಲಿ!

ಮುನಿಸನೆಲ್ಲವನಳಿಸುವಿನಿದಾದ ಹೊಸತುಜೇನ್
ಹೊಳೆಯುತಿಹುದೆಂತೆಲೆಯ ದೊನ್ನೆಯಲಿ! ಇದೊ ನೋಡು:
ಹೊಸ ಹಾಲು, ಹೊಸ ಹಣ್ಣು, ಹೊಸ ಕಂದಮೂಲಗಳ್!
ಮೃದು ಪಲಾನ್ನವಿದೊ ಕಮ್ಮಗೆ ಮೂಗನೊಲಿಸುತಿದೆ;
ಮನವನೆಳೆಯುತಿದೆ ಭೋಜನ ಭೋಗಕೆಳಸಿ. ಕೊಳ್,
ಮುಗ್ಧೆ. ಕುಡಿ ಮೊದಲೊಳೀ ದುಗ್ಧಮಂ. ತರುವಾಯ
ತಿನಲೀವೆನೀ ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸ ಹಣ್ಗಳಂ . . ."
ಭೋಂಕನೆಯೆ
ಬೆದರಿ ನಿಂದಳ್ ಸೀತೆ; ಧಾವಿಸಿತ್ತತಿ ಜವದಿ
ಕಡವೆ ಹಿಂಡೊಂದು ಕಣಿವೆಯೊಳನತಿ ದೂರದಲಿ!
ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಹೆಚ್ಚೇನನವರು ಮತ್ತುಣತೊಡಗಿರಲ್
ಕಿರುವೊತ್ತಿನೊಳೆ, ಮತ್ತೆ ಕಾಡು ಹಂದಿಗಳೊಂದು
ತಂಡವೋಡಿತು ನುಗ್ಗಿ ಹೂಂಕರಿಸಿ! ಬೆಕ್ಕಸದಿ
ಸೋಜಿಗಂಬಡುತಿರ್ದರನಿತರೊಳ್ ಮತ್ತೊಂದು
ಮಿಗವಿಂಡು ಬೆದರಿ ನುಗ್ಗುತ್ತೋಡಿ ಮರೆಯಾಯ್ತು!
"ಏನಿದಿಂತೇಕೆ ಜಂತುಗಳಿಂದು ಕಟ್ಟೋಡುತಿವೆ;
ಹಳುನುಗ್ಗಿ ಬೇಂಟೆಗಾರರ್ ಸೋವಿದಡವಿಯುಂ
ತೊರೆದೋಡುವಂತೆ?" ಎನೆ ರಾಮನೆಂದಳು ಸೀತೆ,
"ಕಾಣಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಣೇಶ, ಹೇರಾನೆಗಳ ಹಿಂಡು!"
ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆಂದನನಿತಳುಕಿ "ಅಣ್ಣಯ್ಯ,
ಧಾವಿಸುತ್ತಿಹವೆಂತು ಪರ್ವತಾಗ್ರದಿನಯ್ಯೊ
ಬಂಡೆಗಳುರುಳುವಂತೆ! ದೇವಿಯರಿಗೋಸುಗಂ
ಪರ್ಣಕುಟಿಯೆಡೆಗೆ ನಡೆವಂ!" ಮೂವರಲ್ಲಿಂದೆ
ಬೇಗಬೇಗನೆ ನಡೆದರಾ ಕ್ಷೇಮದೆಲೆವನೆಯ
ತಾಣಕ್ಕೆ: ತುಡುಕಿದುದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಕೈ ಧನುರ್
ಬಾಣಂಗಳಂ! ನೋಳ್ಪನಿತರೊಳ್ ನಡುಗಿದತ್ತಡವಿ
ಸಿಂಹ ಘರ್ಜನೆಯಿಂದೆ, ವ್ಯಾಘ್ರನಾರ್ಭಟೆಯಿಂದೆ,
ಗಜದ ಘೀಂಕೃತಿಯಿಂದೆ, ಸೂಕರಂಗಳ ಘೋರ

ಹೂಂಕಾರದಿಂದೆ! ಸೋದರನ ಕೋದಂಡದಿಂ
ಸಿಡಿಲೆಳ್ದ ಸಿಂಜಿನಿಯು ಠಂಕಾರಮಂ ನಿಲಿಸಿ
ಸನ್ನೆಗೈಯಿಂದೆ, ಕಿವಿಗೊಟ್ಟಾ ರಘೂದ್ವಹಂ
ಕಣ್ಣಾಲಿಯಾಗಿ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನುಡಿದನಿಂತೆಂದು :
" ನೆಲನಡುಗೊ ? ಬಾನ್ನುಡುಗೊ ? ಕೇಳದೊ ಮಹಾಸ್ವನಂ
ಮೊಳಗುತಿದೆ, ದೂರದ ಸಮುದ್ರಘೋಷಮೆನಲ್ಕೆ.
ಹತ್ತೆ ಸಾರುತಿಹುದದೊ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತುರ್ಬಿತೆನೆ,
ತುಮುಲ ಭೀಮಸ್ತನಿತಮತಿ ಭೈರವಂ ರವಂ!
ದಸ್ಯುಕೈರಾತ ಘೋಷವೊ ? ರಕ್ಕಸರ ರಣದ
ದೈತ್ಯಕೋಲಾಹಲವೊ ? ಕಾಣೆನೇನೆಂಬುದಂ.
ಕಾಣದೊ, ಗಗನಕೇಳುವಾ ಧೂಳಿ ಗಾಳಿಯಲಿ
ಹಬ್ಬುತಿದೆ ; ಬೆಟ್ಟವೆರಡರ ನಡುವೆ ಕಣಿವೆಯಂ
ಮುಸುಗಿ ತಬ್ಬುತಿದೆ. ಕಾರಣವನರ, ಸೋದರನೆ,
ಕಾಣ್ಬೆಳ್ತುರವನೇರ್ದು."

ಏರಿದನು ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ಸಂತ್ವರಿತ ಮಾನಸಂ, ಪ್ರೋದ್ದೀಪ್ತತೇಜಸಂ,
ವಿರಳ ಪರ್ಣದ್ರುಮದ ಪುಷ್ಪಿತ ಶರೀರದಾ
ಸ್ವರ್ಗಚುಂಬಿತ ಸಾಲದುನ್ನತ ಶಿರದ ಕರದ
ಗೋಪುರಕೆ. ಪಕ್ಷಿರಾಜನ ತೀಕ್ಷ್ಣದಕ್ಷಿಯೋಲ್
ನೋಡಿದನು ಕಣ್ಣಟ್ಟಿ ದಿಗ್ದೇಶಮಂ. ನೋಡಿ,
ಮೂಡಣಿಂ ಬಡಗಣ್ಗೆ ಮೊಗವಾಗೆ, ಕೆಚ್ಚೆದೆಯ
ಕಲಿ ಬೆಚ್ಚಿದನ್ ; ಕಂಡನಮಿತ ದಲ ಪದದಲನಮಂ,
ಸಮುದ್ಭೂತ ರೇಣುಪ್ರವಾಹಮಂ. ಕಾತರದಿ
ಕೂಗಿಹೇಳಿದನತ್ತ ನಟ್ಟದಿಟ್ಟಿಯನಿತ್ತ
ಹೊರಳಿಸದೆ : " ಅರಿಪಗ್ನಿಯನಣ್ಣ ಶೀಘ್ರದಿ!
ಗುಹಾಂತರದಿ ದೇವಿಯಂ ಬೈತಿಟ್ಟು ಬಾ! ಜವದಿ
ತೊಡು ಕವಚಮಂ! ಚಾಪಮಂ ಪಿಡಿ! ನಿಷಂಗದಿಂ
ತೆಗೆ, ನಿಶಿತ ನಾರಾಚ ಮೃತ್ಯುವಂ!" "ಏನ್ ? ಏನ್ ?"

“ಏನೆ? ಬರುತಿದೆ ಸೇನೆ: ಕಾಲಾಳು ಹೇರಾನೆ
ತೇರು ಕುದುರೆಯ ಮಾರಿಬೇನೆ! ವೈರಿಯೆ ದಿಟಂ;
ಸಾರುತಿದೆ ಕೈದುಗಳ ಕಾಂತಿ. ಸುಗ್ಗುತಿಹರದೊ
ರಾವುತರ್ ಮಾವುತರ್ ಲಗ್ಗೆಗೊಳ್ವಂತೆ. ಹಾ,
ತಡೆ ತಡೆ, ಅದೇನದಾ ಕೋವಿದಾರಧ್ವಜಂ!
ಆರ್ಯ, ಸಂದೇಹಮಣಮಿಲ್ಲಯ್; ಮಹೋನ್ನತಂ
ಭೀಮಕಾಯಂ ವಿಟಪಿಯಗ್ರದಿ ತೂಗಿ ಬರ್ಪುದದೊ
ರವಿಕುಲದ ಕೇತನಂ, ಮಂಗಳ ನಿಕೇತನಂ,
ನಿತ್ಯಪರಿಚಿತ ಕೋವಿದಾರಧ್ವಜಂ!—
“ಅಯ್ಯೊ,
ಕೇಡು ಬಂದತ್ತಾರ್ಯ! ತಿಳಿದೆನಿದರರ್ಥಮಂ
ಮೇಣೆಮ್ಮನರ್ಥಮಂ: ಪೂರ್ವಾಪಕಾರಿಯಾ
ರಾಜ್ಯಕಾಮುಕೆ ಕೈಕಯೀಸುತಂ ದುಷ್ಟಮತಿ
ಬಂದನಾ ಭರತಂ ದುರುದ್ದೇಶದಿಂ, ತನ್ನ
ರಾಜ್ಯಮಂ ನಿಷ್ಕಂಟಕಂಗೆಯ್ಯಲೋಸುಗಂ.
ತಳುವಿದೊಡೆ ಕೇಡೆಮಗೆ. ಬೇಗದಿಂದೀ ಗಿರಿಯ
ದುರ್ಗಪ್ರದೇಶವೊಂದಂ ಸೇರ್ದು, ರಕ್ಷೆಗಾಂ
ಯುದ್ಧಕಣಿಯಾಗುಮಂ . . . . ಹಸ್ತಿಭಗ್ನದ್ರುಮಕೆ
ಸಮನಪ್ಪನಿಂದವನ್, ಮತ್ತವನ ಸೇನೆಯುಂ!”
ಕುಟಜ ಕೂಟದಿನಿಳಿದು ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿದಸು ಧರೆಗೆ
ಸೌಮಿತ್ರಿ ತಾನುಳ್ಕೆಯೋಲ್.
“ತಾಳ್ಮೆ, ವತ್ಸಾ, ತಾಳ್ಮೆ;
ದುಡುಕದಿರ್. ಭರತದೇವಂ ಪ್ರಾಜ್ಞನವನಿಪತಿ;
ಮರೆಯದಿರ್. ಪ್ರಜೆಗಳಾಮೆಂಬುದಂ ನೆನೆ. ಹಿಂಸೆ
ಸಲ್ಲದಯ್, ನನ್ನಿಗಾಗಿಯೆ ನೆಲನನಿತ್ತೆಮಗೆ.
ಭರತನಂ ಕೊಂದರಪವಾದವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ
ಫಲವುಂಟೆ? ನಿನ್ನವೋಲೆನಗಾತನುಂ ಪ್ರಿಯಂ.
ನೆಲದ ಸಿರಿ ಒಲುಮೆಗೋಸುಗವಲ್ತೆ? ಕೊಂದದಂ

ಸಿರಿಗರಸರಾಗೆ ಮರುಭೂಮಿಯೊಡೆತನವುಲ್ತೆ ?
ಸಾಗರಾಂಬರೆ ಪೃಥ್ವಿಯೆನ್ನಯ ಪರಾಕ್ರಮಕೆ
ದುರ್ಲಭಳೆ ? ಪ್ರಾಣಕಿಂ ಪ್ರಿಯತರಮೆನಗೆ ಧರ್ಮಂ.
ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತನಾಗುತಾರೋಪಣಂ ಗೆಯ್ವೆ ನೀಂ
ಭ್ರಾತೃವತ್ಸಲ ಭರತನಿಗೆ ದುರಭಿಸಂಧಿಯಂ.
ನಿನಗಾತನಾವಗಂ ನುಡಿದುದಿಲ್ಲಹಿತಮಂ.
ಧರ್ಮಶೀಲಂಗೇಕೆ ನಿಂದೆ ?—ಬಂದಿಹನೇನೊ
ನೆಲವನೊಪ್ಪಿಸಲೆಮಗೆ ? ಮೇಣೆಮ್ಮ ನೂರಿಂಗೆ
ಮರಳಿಸಲ್ ಕರೆದುತಂದನೊ ತಂದೆಯಂ ? ಮತ್ತೆ
ಮೈಥಿಲಿಯನತ್ಯಂತ ಸುಖಸೇವಿನಿಯನೆಂತೊ
ಕಾನನಕ್ಲೇಶದಿಂದೊಯ್ಯಲೈತಂದಿಹನೊ ?—
ನೋಡು, ವಾಹಿನಿಮುಖದೊಳೆಮ್ಮಯ್ಯನೊಲಿದಾನೆ
ರಾಜಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದೆಂತು ಶತ್ರುಂಜಯಂ
ಬರುತಲಿದೆ ! ಸೌಮಿತ್ರಿ, ತೋರದೇತಕೊ ಏನೊ
ಲೋಕಪೂಜಿತ ದೇವ ದಶರಥ ಸಿತಾತಪತ್ರಂ !
ಮನಕೇನೊ ಸಂಭವಿಸುತಿದೆ ಸಂಶಯಂ. . . ಭದ್ರ,
ಕೈಮುಗಿವಮಿಲ್ಲಿಂದೆ ಪಿತೃಪದ ಪಯೋರುಹಕೆ.
ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಅಯ್ಯೊ ಹನಿ ತುಂಬುತಿದೆ ಕಣ್ಗೆ ;
ಕಾರಣವನರಿಯೆನೇತಕೊ ಕಂಠಕೊದಗುತಿದೆ
ಶಿಶುಗದ್ಗದಂ : ತಾಯಿತಂದೆಯರನಿನ್ನೊರ್ಮೆ
ಕಾಣ್ಬೆವೆಂಬುಲ್ಲಾಸಮದೆ ದಿಟಂ ಕಾರಣಂ ! ”
ಮೌನಿಯಾದನು ರಾಮನಿಂತೆಂದು. ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ಲಜ್ಜಾವಿಷಾದಮಂ ತುಳಿದಿಕ್ಕಿ, ಮೋದದಿಂ
ಕಣ್ಣಾದನತ್ತಣ್ಗೆ. ಪತಿಯ ಕೆಲದಲಿ ಸೀತೆ
ನಿಂತು ನೋಡಿದಳಾತನಾತ್ಮದನುಕಂಪನಕೆ
ಪ್ರತಿಕಂಪಿಸುವ ವೀಣೆಯುಜ್ಜ್ವಲ ತಂತ್ರಿಯಂತೆ.
ತೋರೆನಗೆ, ಗುರುವೆ, ಮುಂದಣ ಕಥಾಲೋಕಮಂ,
ದಶರಥಾತ್ಮಜ ಮಹಾಶೋಕಮಂ. ಪೇಳೆನಗೆ

ಚಿತ್ರಕೂಟಕೆ ಭರತನಾಗಮನ ವಾರ್ತೆಯುಂ,
ರಾಮಚರಣಕ್ಷೇತ್ರಯಾತ್ರೆಯುಂ :—ನಗರಮುಂ
ಪರ್ವಿದುದೊ ಭರತದೇವಂ, ಭ್ರಾತೃವತ್ಸಲಂ,
ಪೊಡವಿ ಪಟ್ಟವನೊಲ್ಲದೆಯೆ ರಾಮಚಂದ್ರನಂ
ಮರಳಿಸಿ ಪುರಕೆ ಮರಳಿ ಕರೆತರಲಣ್ಣನಂ
ನಡೆವನೆಂಬಾ ಶುಭಂ. ನಾ ಮುಂದೆ ತಾ ಮುಂದೆ
ಎಂದು ಸಂದಣಿಸಿತೈ ಮಂದಿ ಭರತನ ಹಿಂದೆ
ದಂಡುಗೊಂಡಂತೆ. ನಡೆಗೊಂಡುದಿಂತುಟಯೋಧ್ಯೆ.
ದಟ್ಟಡವಿಯೊಳ್ ಬಟ್ಟೆಯುಂ ಕೊರೆಯುತಂ, ಕಟ್ಟಿ
ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿ ಬಾವಿಯುಂ ಬೆಟ್ಟಿತು ನೆಲದೊಳಿರ್ಪ
ಪುಟ್ಟುವಂತೆಸಗುತಂ, ಪಳ್ಳಕೊಳ್ಳಂಗಳಿಗೆ
ಸೇತುಗಟ್ಟುತೆ ದಾಂಟಿ ನಡೆಯುತಂ, ಕ್ರಮದಿಂದೆ
ಪಯಣ ಪಯಣಂಗೊಟ್ಟು ಬೀಡು ಬೀಡಂ ಬಿಟ್ಟು,
ರವಿಕುಲದ ನಾಗರಿಕತೆಯೆ ವಿಪಿನದೇಶಮಂ
ವಿಕ್ರಮದೊಳಾಕ್ರಮಿಸಿತೆನೆ, ಪರಿದುದು ಅಯೋಧ್ಯೆ,
ದುಃಖಿ ಭರತನ ಹಿಂದೆಯುಕ್ಕಿ ನೂಂಕುತೆ ಮುಂದೆ
ರಾಮಚಂದ್ರೋನ್ಮಾದದಿಂದೆ! ಗುಹನಂ ಬೆರಸಿ,
ಜಾಹ್ನವಿಯನುತ್ತರಿಸಿ, ಋಷಿ ಭರದ್ವಾಜಂಗೆ
ಪಿರಿಯತಿಥಿಯಾಗಿ ನಿಂದಾತನಂ ಜತೆಗೂಡಿ
ನಡೆಯೆ ಭರತಂ, ಕರೆದು ಮೆರೆದುದಾ ಚಿತ್ರಕೂಟಂ,
ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮ ರಘುರಾಮ ಸಂಗದಿಂ
ಘನವಿಪಿನ ರೋಮ ತನು ನೀಲಿಮೆಯೆ ತಾಂ ಘನಿತು
ನಿಂದಂತೆವೋಲ್. ದೊರೆಯ ಮನವರಿತು ಜನಸೇನೆ,
ಮಂತ್ರಾಜ್ಞೆಯಿಂ ಮೊರೆಗಡಲ್ ಮೋನವಪ್ಪಂತೆ,
ನಿಶ್ಶಬ್ದವಾದುದಯ್ :(ಪೂಜ್ಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮಿರೆ
ಚಂಚಲತೆಯುಂ ಸುಸ್ಥಿರತೆಯಪ್ಪುದಚ್ಚರಿಯೆ ?)
ಭಾವದಿಂ ಭರತಂಗೆ ಮಾತು ತೊದಲಾಯ್ತಂತೆ
ನಡುಗು ಮೊದಲಾಯ್ತೊಡಲಿಗಂತೆ ಕೊರಲಿಗೆ ದೀನ

ಗದ್ಗದಂ ತೊಡಗಿದುದು. ಸಕಲರುಂ ಸಿಲವೇಳ್ದು,
ಬಿಯದರರಸಂ ಗುಹನನಂತೆ ಶತ್ರುಘ್ನನಂ
ಮೇಣಾ ಸುಮಂತ್ರನಂ ತನ್ನೊಡನೆ ಒರವೇಳ್ದು,
ಚೀರವಲ್ಕಲವುಟ್ಟು ಜಡೆವೊತ್ತು ದೀನಮುಖಿ,
ತಾರುಣ್ಯಕಡಿಯಿಡುವ ಕೌಮಾರಮೂರ್ತಿಯಾ
ಬಾಲಋಷಿ ಕಾಡನೇರಿದನು ರಾಮಾಶ್ರಮಕೆ,
ಮಾತೃವಕ್ಷವನರಸುತರ್ಭಕನಡರುವಂತೆ.
ನಡುವಗಲ ಸುಡುಬಿಸಿಲ್ಗೆಲೆಗೊಡೆಯನೊಟ್ಟಯ್ಸಿ
ನೆಳಲ ಕುತ್ತುರೊಲಿರ್ದ ಪಳುವದೊಳ್ ನಡೆದಿರಲ್,
ಕಾಣಿಸಿತ್ತಂಬರದ ಬೆಳ್ಮುಗಿಲ್ಗಿದಿರೆಳ್ದ
ಧೂಮವಿನ್ಯಾಸದಗ್ನಿಧ್ವಜಂ ನಿಕಟದಾ
ಗಿರಿತಟದಟವಿಯಿಂದೆ: ಬಯಕೆ ಬಾವುಟವೆತ್ತಿ
ಕರೆದಪುದೊ ? ಪಿರಿಯ ಪಿತೃಕೃಪೆ ಪರಕೆಗೈಯಲ್ಕೆ
ಕೈವೀಸಿದಪುದೊ ? ರಾಮನನರಸುತೈತಂದು
ತನ್ನೊಡಲನುರಿಗೆ ಬೇಳ್ದ ದೇವಿ ಮಂಥರೆಯ
ಪುಣ್ಯಾಂತರಾತ್ಮ ಪ್ರಣಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಭರತಂಗದೇಂ
ಕೌಸಲೆಯ ಕುವರನೆಡೆಯಂ ಪೊಗೆವೆರಳ್ ನೀಡಿ
ಸುಟ್ಟಿದೋರ್ದಪಳೊ ? ಎನೆ ಕಂಡುದಾ ಕರ್ವಟ್ಟೆ
ಹೊಗೆಯ ಹಳವಿಗೆಯನಾ. ನಲ್ ಮೂಡಿ ಮುಂಬರಿಯೆ
ಮುಟ್ಟಿ ಬಂದುದು ಮುಂದೆ ಮಂದಾಕಿನಿಯ ತುಂಬು
ನೀರ್‌ದಾರಿ. ಕಟ್ಟಲಾಳ್ಗಳ್ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನೊಟ್ಟಿ,
ತೇಲ್ದುದೋಡಂ ದಡಕೆ ಆ ಕಡೆಯಾ. ನಾವೆಯೊಳ್
ನಿಂದ ಭರತಂ ಧೂಮಲೇಖೆಯನೆ ನೋಡುತಂ
ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನ್ : "ಆರ ವದನಾರವಿಂದಮಂ
ನೋಡಿ, ಮಕರಂದಮಂ ಹೀರಿ, ಜನ ನಯನಾಳಿ
ತೃಪ್ತಿಯರಿಯವೊ ಅದನ್ನೊಸೆದು ನೋಳ್ಪನ್ನೆಗಂ
ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲೆನಗೆ. ಮತ್ತಾರ ಮಂಜುಳ ಮಧುರ
ಕಂಠದ ವಿಪಂಚಿಕಾ ನಾದಮಂ ಸವಿಸವಿದು

ಕಿವಿತಣಿಯವ್ರೋ ಅದನಾಲಿಪನ್ನೆಗಮಣಂ
ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲೆನಗೆ. ಮೇಣಾರಡಿಯ ನೈದಿಲೆಯ
ನೀಲಸಾನ್ನಿಧ್ಯದೊಳ್ ತೇಲಿ ತೇಂಕಾಡುವಾ
ಸೊಗಸಿಗುಳಿದೆಲ್ಲ ಸೊಗಮಂ ಬಿಟ್ಟು ಬೀಸಾಡಿ
ಬಂದಳೊ ವಸುಂಧರಾನಂದನೆ ಅದಂ ಪಿಡಿದು
ಮುಡಿಯೊತ್ತುವನ್ನೆಗಂ ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲೆನಗೆ. ದೊರೆ
ಪಿರಿಯಂಗೆ ತಿರೆಯಿತ್ತು ಪೊರೆಯಿಳಿಸುವನ್ನೆಗಂ
ಕುಸಿದು ಕುಗ್ಗಿದ ಬಾಳ್ಗೆ ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲೆನಗೆ.” ಇಂತು
ಧೂಮ ಪ್ರತೀಕದಿಂ ರಾಮನಂ ಭಾವಿಸಿರೆ
ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿತ್ತೋಡಮಾ ಪಾರಮಂ, ಶೈಲ
ಚರಣತಲ ವಸತಿಯಂ; ನಮಿಸಿದನು ಮುಟ್ಟಿ
ಮೃತ್ತಿಕೆಯನಾ ರಾಮ ಚರಣ ಸ್ಪರ್ಶ ಪೂಜ್ಯಮಂ.
“ಶತ್ರುಘ್ನ, ಇದೆ ತಾಣಮಿರವೇಳ್ಕುಮದೊ ಅಲ್ಲಿ
ತೋರ್ಪುದಾ ಮನುಜ ಸಂಚಾರ ಸೂಚಕ ಚಿಹ್ನೆ :
ಕಾಡುಬೆರಣಿಯನಾರೊ ರಾಸಿಗೈದಿಹರಲ್ತೆ
ಚಳಿಗೋಸುಗಂ ?” ಭರತನೆನೆ, ಗುಹಂ, ಕರಿಮೆಯ್ಯ
ಭೀಮಗಾತ್ರಂ, ಕಾಡನಿನ್ನೊಂದು ತನಗೆ ಪಿರಿ
ಮೆಯ್ಯಾಗಿ ತಿಳಿದವಂ : “ದಿಟಮಯ್ಯ ; ದಿಟಮೂಹೆ.
ಒಂದೇತಕೆನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣ್ಬವೆನಿತೆನಿತೊ
ನರ ಕರ ಚರಣ ಚಿಹ್ನೆಗಳ್. ನೋಡಿಮಾ ಮುರಿದ ಹರೆ
ಸಾಲ್ಗೊಂಡು ಬಿದ್ದಿಹವು ಹೊದೆಹೊದೆಯೆಡೆಯೆ ಹಾದಿ
ಗುರುತಾಗಿ. ಕಾಣಿಮಾಳ್ಪಜ್ಜೆ, ತೊಯ್ದಾ ನೆಲದಿ. . . .
ನಿಡುವುಲ್ಗಳಿರ್ಕಡೆಗೆ ಬಾಗಿರ್ಪವಾ ಪದಂ
ಮೃಗಪದಕ್ರಮವಲ್ತು . . . ನೋಡಿಮಾ ಬಣಗು ಪೊದೆ.
ಸಹಜ ಮೃತಿಯಲ್ತಾರೊ ಬುಡಗಡಿದರದನೇಕೊ,
ನಿನ್ನೆ, ತಪ್ಪಿತೊ ಮೊನ್ನೆ. ಓ ಈಗಳರಿವಾಯ್ತು :
ಹೊದೆಯ ಮೊದಲೊಳಗಿರ್ದ ನೂಲೆಯ ಗೆಣಸಿಗಾಗಿ
ಬಳ್ಳಿಗಳನಗೆದು ತೆಗೆದಿರ್ಪರದೊ ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು

ಬಳಿಯೊಳೆಯೆ ರಾಸಿ ಬಿದ್ದಿದೆ! ನೋಡಿ ಓ ಅಲ್ಲಿ
ಬಿದಿರುವೆಳೆಯೆಡೆ ಹುತ್ತಕೊತ್ತಿದೆ ಸವುದೆಗಟ್ಟು . . .
ಬಟ್ಟೆಯರಿಯಲದೊ ಕುಶಚೀರಗಳನಲ್ಲಿ
ಕಟ್ಟಿಹರು, ಕೊಂಬೆ ಕೊಂಬೆಗೆ, ಕಣ್ಣ ಕುರುಹಾಗಿ . . .
ಇದೊ ಇಲ್ಲಿ ಹೂಗೊಯ್ದು ಹೋಹಾಗಳುದುರಿದಾ
ಒಂದು ಹೂವೆರಡು ಮೂರು ನಾಲ್ಕೈದಾರು!
ಚೆಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಹರಯ್ಯೊ! . . . ಇತ್ತಲಿತ್ತಲ್ ಬನ್ನಿ;
ಅತ್ತ ಸರು, ಅತ್ತ ದರಿ. ಕಾಣಿರಿದೊ, ಇದೆ ಹಾದಿ:
ಬಳಿಯಿರ್ಪುದಾಶ್ರಮಂ! ಕಂಪಿಂದೆ ಬೇಂಟೆನಾಯ್
ಮಿಗದಿರ್ಕೆಯರಿವಂತೆ ಅರಿತೆ ನಾನ್! ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ,
ಆ ಎಳ್ತರದೊಳಾರೊ ಹೊಳೆದವೋಲಾಯ್ತೆನಗೆ!
ಭ್ರಾಂತಿಯೇಂ? ಭ್ರಾಂತಿಯಿನ್ನೆಲ್ಲಿಯದು? ಶಿವಶಿವಾ
ಅಗೊ ಅಲ್ಲಿ, ಅಗೊ ದೇವ ರಾಮಚಂದ್ರಂ! ಅಲ್ಲಿ
ಕಾಣಿರೇಂ? ದೇವಿ ಸೀತಾಮಾತೆ! ಅದೊ ಅಲ್ಲೆ,
ದೇವ ಸೌಮಿತ್ರಿ!"

ಕಂಡನ್; ನೋಡಿದನ್; ನುಗ್ಗಿ
ಮುಂದೋಡಿದನ್ ಭರತನುನ್ಮಾದವೇರ್ದನೋಲ್,
ಬೆಟ್ಟ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಲುರುಳ್ವಂತೆವೋಲದರ
ತುಂಗ ಶೃಂಗಕ್ಕೆ! ಅಣ್ಣಯ್ಯ ಓ ಎಂದೊಂದೆ
ಸೊಲ್ಲೊರಲ್ದಡಿಯನೆಯ್ದುವ ಮುನ್ನಮೆ ಸಡಿಲ್ದು
ದೊಪ್ಪನೆ ಕೆಡೆದನಿಳೆಗೆ, ತನ್ನ ಭಾರಕೆ ತಾನೆ
ಬೇರು ಬಳಲಿದ ತರುಣತರು ಬೀಳುವಂತೆ: ಹಾ,
ಪ್ರಿಯ ವಿಯೋಗದ ನೋವಿಗೆಣೆಯುಂಟೆ? ಕಬ್ಬಿನಂ
ಕರಗಿದಪುದಲರವೊಲ್ ಬಾಡುವುದು ವಜ್ರಮುಂ.
ಇಷ್ಟವಿರಹಕೆ ಮಿಗಿಲ್ ಸಂಕಟದ ಶಿಕ್ಷೆಯಂ
ಸೃಜಿಸಬಲ್ಲನೆ ನರಕ ಶಿಕ್ಷಾಚಾರ್ಯನಾದೊಡಂ?
ಮಣಿವುದು ಮಹಾ ಶೈಲಮುಂ ತಾಂ ಲತಾಂಘ್ರಿಗೆ
ಶಿರಂಬಾಗಿ. ಬೇರೆ ಕೋರೆಗಳೇಕೆ ನರಕದಾ

ವ್ಯಾಘ್ರಂಗೆ, ನರಹೃದಯ ರಕ್ತಮಾಂಸವನೀಂಟಿ
ತಿಂದು ತೇಗುವ ನಾಶದೌತಣಕೆ?
ಹಿರಿಯನಿಗೆ,
ಕಿರಿಯರಿಗೆ, ದೂರದಿಂದಲೆ ಮಣಿದನೆಂಬಂತೆ
ಮೂವರಿಗೆ, ಭರತಂ ಯುಗಾಂತ ಭಾಸ್ಕರ ಸಮಂ
ದೀನಂ ವಿವರ್ಣ ವದನಂ ಕೃಶಂ ದಿಂಡುರುಳೆ,
ಪ್ರಸ್ವಿನ್ನ ಚೀರ ವಲ್ಕಲ ಜಟಾ ಜಟಿಲನಂ
ಕಷ್ಟದಿಂ ಗುರುತಿಸಿ ಮಹಾಕಾಶ ಸಂಕಾಶನಾ
ನೀಲೋತ್ಪಲ ನಿಭಾಂಗನಾ ರಾಮಚಂದ್ರಂ ಕೂಡೆ
ಬಿಡದೋಡಿ ಬಂದು ಪಿಡಿದೆತ್ತಿದನ್; ಸುಯ್ಯೆರ್ದೆಗೆ
ತಮ್ಮನಂ ಬಿಗಿದಪ್ಪುತೊತ್ತಿದನ್; ಮಂಡೆಯಂ
ಮುಂಡಾಡಿ ಪಣೆಗೆ ಮುತ್ತೊತ್ತಿದನ್; ಗದ್ಗದಿಸಿ
ಗುಬ್ಬಳಿಸಿದನೆನಲ್ಕೆ ನುಡಿಸಿದನ್, ಸಂಗಮಿಸೆ
ತನ್ನ ಕಣ್‌ಗಂಗೆ ತಮ್ಮನ ಕಣ್ಣ ಜಗುನೆಯಂ.
"ಏನಿದೇನವರಜನೆ? ತಂದೆಗಸುಖವೆ? ನೆಲಕೆ
ಕಂಟಕವೆ? ನೆಮ್ಮದಿಯ ಕೇಡೆ ತಾಯಂದಿರಿಗೆ?
ಬಾಧೆಯೇನಾದುದೇನೆಮ್ಮ ಕೋಸಲ ಜನಕೆ?
ಚೀರವಸನವಿದೇಕೆ? ಜಟೆಯೇಕೆ? ಮುಖವೇಕೆ
ಕಳೆಗುಂದಿಹುದು? ಮಲಿನಮಯ ಕೃಶತೆಯೇಕೀ ಮೆಯ್ಗೆ?
ಅಯ್ಯೊ ಈ ದುರ್ದರ್ಶ ಸಂಕಟಾಕೃತಿಯೇಕೆ?
ನಿನಗೇಕೆ? ಏಕೆ ಹೇಳಯ್ಯ, ಓ ಸೋದರನೆ,
ನನ್ನುಸಿರ ಸೋದರನೆ?" ಕುದಿದಪ್ಪಿದಣ್ಣನಾ
ತೋಳ್ತೆಕ್ಕೆ ತಾಯ ಮಡಿಲಾದುದೆನೆ ಭರತಂ,
ಬಳಲ್ದ ಶಿಶು ನೋವಂ ಮರೆತು ನೆಮ್ಮದಿಯನರಿತು
ಮುಗ್ಧ ನಿದ್ರಾಮುದ್ರೆಯಪ್ಪಂತೆ, ಜನಕಜಾ
ರಮಣ ಧೀರೋದಾತ್ತ ವಕ್ಷವಾರ್ಧಿಯ ನೀಲ
ನಾವೆಯೊಳ್ ತೇಲಿದನು ಶಾಂತಿಯ ತುರೀಯಕೆ.
ಮೈಮರೆತ ತಮ್ಮನಂ ಕರುಣೆಯಕ್ಕರೆಯುಕ್ಕಿ

ಮೇಲೆತ್ತುತಾ ರಾಮನೆಲೆವನೆಗೆ ನಡೆದನಯ್,
ಸೀತೆ ಸೌಮಿತ್ರಿ ಶತ್ರುಘ್ನ ಗುಹರೊಡನೊಡನೆ
ನೆರವಾಗಿ ನಡೆಯೆ!
ದೇವಾಸುರರ ಮಂದರದ ಮೇಣ್
ವಾಸುಕಿಯ ಮಥನ ದೈತ್ಯತೆಗೆಂತು ಮುನ್ನೊಮ್ಮೆ
ತಾಸುಕ್ಕಿತಂತೆ, ಭೂ ಜರಠ ಜಠರಾಂತರದ
ಪಲ್ಲಟದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದಂ ಪ್ರಕೋಪಿಸುತೆ
ಭೋರ್ಗುದಿದು ಮೇಲ್ವಾಯ್ವುದಟ್ಲಾಂಟಿಕಾಂಭೋಧಿ
ಪೆಸಿಫಿಕಂಬುಧಿಯೊಡನೆ ಢಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆದುಕ್ಕಿ. ಆ
ಕಡಲೆರಡರೊಡಲೊಡಲ ನೀರವ್ವಳಿಕೆಗಡಿಯೆ
ಮೇಲಾದವೋಲೋಕರಿಪುದದ್ರಿಸಮ ಊರ್ಮಿ
ಮಾಲಾ ಭಯಂಕರ ಸಮುದ್ರಂ, ತಿಮಿಂಗಿಲಂ
ತೃಣದ ಕಣವಾಯಿತೆಂಬಂತೆ. ಪೊರಪೊಣ್ಮುತ್ತೆ
ಗೋಚರಿಪುದೊಂದದ್ಭುತಂ ದ್ವೀಪಖಂಡಮದೊ
ಸಸ್ಯಹೀನಂ ಪ್ರಾಣರಹಿತಂ. ಸಮುದ್ರಾಂಬೆ ತಾಂ
ದ್ವೀಪ ಪ್ರಸವವೇಧೆಯಿಂದೊಯ್ಯನುತ್ತರಿಸಿ
ನೋಳ್ಪಳಾ ತನ್ನ ಪೊಸ ಪೆತ್ತ ಸಿಸುದೀವಿಯಂ,
ತಾಯ್ಮಳಲ ಬರುನೆಲದ ಒತ್ತಲೆಯ ಬೇಸರದ
ನಿರ್ಜೀವಿಯಂ. ಸುಯ್ದು ಮರುಗಿದಪಳಲೆಯುಳ್ಳ
ತಿದಿಯೊತ್ತಿದೋಲೇಳುಬೀಳಾಗೆ. ಮೋಹವಶೆ
ಮುದ್ದಾಡುವಳ್ ತರಂಗಮ ಪರಿಷ್ವಂಗದಿಂ,
ಫೇನ ಮೃದು ಚುಂಬನೋಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂ, ತನ್ನುಸಿರ
ಚೇತನವನಾ ದ್ವೀಪವತ್ಸನ ದೇಹಕೆಳ್ಚರಿಸೆ
ನೊಂತು. ಸಂವತ್ಸರಗಳಾ ತಪೋದೀಪಕ್ಕೆ
ತಮ್ಮ ಜೀವನ ತೈಲಮಂ ಧಾರೆಯೀಯುತ್ತೆ
ಹರಿಯುವುವು ಕಾಲದಾಚೆಯ ನಿತ್ಯತೆಯ ನಿಧಿಗೆ,
ಬ್ರಹ್ಮಸನ್ನಿಧಿಗೆ. ಇಂತು ಯುಗಶತಂ ಗತವಾಗೆ,
ಕಡಲಮ್ಮನಾ ನೋಂಪಿ ಕೈಗೂಡಿದಪುದಹಾ

ದೀವಿಯೊಡಲೊಳಗುಸಿರ್ ಮಿಂಚು ಸಂಚರಿಸಿ! ಅದೊ
ಹೊಮ್ಮಿದಾ ಸಸ್ಯದೈಸಿರಿ ಪಸುರ್ ಚಿಮ್ಮುತಿದೆ
ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ತಾನೆ ಬೆರಗಾಗಿ! ತುಂಬಡವಿ
ಕಳಕಳಸಿ ಮೆರೆಯುತಿದೆ ದೀವಿಯೊಡಲಂ ಮುಸ್ಕಿ
ಸಿಂಗರಿಸಿ. ಕಣ್ದೆರೆದರೇಸಂತೆ, ಜೀವಕ್ಕೆ
ಬಾಯ್ದೆರೆಯದಿಸ್ನುಮೆಂತೆಸೆ, ಹಕ್ಕಿಮಿಗಗಳ್ಗೆ
ಹುಟ್ಟು ಮೂಡಿಲ್ಲದುದರಿಂದೆಸೆವುದಾ ದೀವಿ
ಮೂಗುವಟ್ಟಂತೆವೋಲ್.

ಶಿಶಿರೋಪಚಾರಕ್ಕೆ
ಕಣ್ದೆರೆದನಾ ಭರತನಣ್ಣನಾಲಿಂಗನದ
ನೀಲದೋಲದೊಳೊಂದು ನುಡಿವೊಳೆಯದೆಳಹಸುಳೆ.
ಬಿಸಗೊಳೆ ನುಡಿಯಲಾರದಳುವಣುಗದಮ್ಮನಾ
ಮೌನಮುಖ ದೈನ್ಯದೊಳ್ ಸುಳಿಯೆ ಛಾಯಾಮೃತ್ಯು
ಛಾಯೆ, ಕಂಪಿಸಿ ಕಂಡು ದಾಶರಥಿ ನೋಡಲ್ಕೆ
ಶತ್ರುಘ್ನನಂ, ಆತನುಂ ಮೋರೆಯುನಿಳಿಕೆಗೆಯ್ಯೆ,
ಮಂತ್ರಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಲಾತನುಂ ಗದ್ಗದಿಸೆ,
ರಾಮನಿಂಗಿತವರಿತು ತುಟಿದೆರೆದನಾ ಗುಹಂ
ವಾರ್ತಾಕಠೋರಮಂ, ಪಿತೃದೇವ ಮರಣಮಂ,
ಭರತ ಸಂತಾಪಮಂ, ವ್ರತಮಂ, ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂ
ವನಚರ ಸಹಜ ವಚನ ಕಾರ್ಪಣ್ಯದಿಂದಂತೆ
ಭಾವಮಯ ರಚನೆಯೌದಾರ್ಯದಿಂ: ಧೀರನೆದೆ
ಧಿಗಿಲೆಂದುದವನಿಜೆಗೆ ಕಣ್ಗತ್ತಲಾದತ್ತು;
ಚಳಿಗೆ ಮೆಯ್ ನಡುಗಿದತ್ತಂತೆ ಬೆಮರ್ದುದು ಸೆಕೆಗೆ;
ಕದಡಿತು ಮನಂ; ಬೆದರಿತಾತ್ಮಂ ರಘೂದ್ವಹಂ
ಸುಯ್ದೊರಗಿದನ್ ಗುಹನ ತೋಳ್ಗಳಿಗೆ. ಒಂಡೆಯಿಂ
ಬನದ ತೊರೆ ಸೋರ್ದುದೆನೆ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದೆವೆಗಳಿಂ
ಸ್ರವಿಸಿದತ್ತಶ್ರು, ಶೋಕದ ಸಿಂಧುಶುಕ್ತಿಯಿಂ
ನಿಶ್ಶಬ್ದತಾ ಬಿಂದು ಮುಕ್ತಾಫಲಗಳುಕ್ಕಿ

ಸುರಿವಂತೆ. ಮೈತಿಳಿದೊಡಂ ರಾಮನನುಜಂಗೆ
"ತಂದೆ ಹೋದನೆ, ತಮ್ಮ, ಸೌಮಿತ್ರಿ?" ಎನುತೆನುತೆ
ಮೈಥಿಲಿಯ ಮೊಗನೋಡಿ ಸುಯ್ದು ಕುಸಿದನು ಮತ್ತೆ
ವಿಸ್ಮೃತಿಗೆ. ಶೋಕಾಗ್ನಿಯುರಿಯ ಹೊಯ್ಲಿಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ
ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಳುತಲಿರ್ದನಂ ಭರತನಪ್ಪಿದಂ;
ನುಡಿದನೆಂತಾನುಂ ಸಮಾಧಾನಮಂ. ಪೇಳ್ದ
ಮಾತಿನರ್ಥಕ್ಕಲ್ತು, ತಮ್ಮನೊಲ್ಮೆಯ ದನಿಯ
ಸಂಪ್ರೀತಿಗೆರ್ದೆಯ ಕುದಿಹಂ ತವಿದುದಣ್ಣಂಗೆ:
"ಏಳ್, ಅಯ್ಯಗೆಳ್ನೀರೀಯಲಣ್ಣದೇವನೆ ಏಳು!"
ತಮ್ಮನೆಂದೊಳ್ನುಡಿಗೆ ಮಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರನ ತೆರದಿ
ಮೇಲೆಳ್ದ ಸಮ್ಮೃತತ್ವದರಿವಾದನೋಲ್.
ಮಂತ್ರಿ
ಕಯ್ಯಾಂತು ಕರೆದೊಯ್ದನಿಳಿಸಿದನು ರಘುಬರಂ
ಮಂದಾಕಿನಿಯ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಕ್ಕೆ. ನದೀದೇವಿ
ಮೊರೆಯಿಂದೆ ಲಲ್ಲಯ್ಸಿ, ತೆರೆಯಿಂದೆ ಸಂತಯ್ಸಿ
ಪರಿದಳು ಚಿರಶ್ಯಾಮಲಾರಣ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ,
ತುಂಬಿ! ಕರ್ದಮ ರಹಿತ ತಟನಿಕಟ ವಾರಿಯಂ
ಮಿಂದರುದಕಂ ಗೊಟ್ಟರಯ್ಯಂಗೆ: "ಪಿತೃದೇವ,
ಕೊಳ್ಳಿದಂ ಕುಸುಮ ಸುಂದರ ಸದಾ ರಮಣೀಯ,
ಶೀತಲ ಸುಗಂಧಮಯ, ಮಂದಾಕಿನಿಯ ದಿವ್ಯ
ತೀರ್ಥಮಂ. ವಿಮಲ ತೋಯಮಿದು, ನೃಪಶಾರ್ದೂಲ,
ಪಿತೃಲೋಕದೊಳಗಕ್ಕೆ ನಿನಗಕ್ಷಯಂ." ಶ್ರದ್ಧೆ ತಾಂ
ಸಪ್ರಾಣವಾಗುವೋಲಮೃತ ತರ್ಪಣವಿತ್ತು
ತೀರಕೇರ್ದನ್ ಸಹೋದರ ಸಹಿತ ತೇಜಸ್ವಿ; ಮೇಣ್
ಬದರಿಯ ಫಲಂಬೆರಸಿದಿಂಗುಳದ ಹಿಂಡಿಯಂ
ದರ್ಭಾಸ್ತರದೊಳಿಟ್ಟು ಪಿಂಡವಿತ್ತನ್: "ತಂದೆ,
ತಾನುಂಬುದೇನಿಹುದೊ ತನ್ನಿಷ್ಟ ದೇವತೆಗೆ
ತಾನದೆ ನಿವೇದನಂ. ನಮ್ಮುಣಿಸನೆಯೆ ನಿನಗೆ

ಕೊಡುವೆವಡವಿಯು ಒಡತನದ ಬಿರ್ದ್ದನೊಪ್ಪಿಸಿಕೊ,
ಹೇ ಪೂಜ್ಯ ಕೋಸಲಾಧೀಶ.”
ತದನಂತರಂ
ಏರಿದರ್ ದುಃಖಿಗಳ್ ಪರ್ಣಕುಟಿಯಿರ್ದೆಡೆಗೆ,
ರಮ್ಯ ಸಾನು ಮಹೀಧರೋನ್ನತಿಗೆ. ಅಸಿತರೊಳ್
ಗುರು ವಸಿಷ್ಠಂವೆರಸಿ ಪುರಜನರ್, ಪರಿಜನರ್,
ಗುರುಜನರ್, ಕೌಸಲೆ ಸುಮಿತ್ರೆಯರ್ ಮೇಣ್ ಕೈಕೆ
ಮೊದಲಪ್ಪ ಮಾತೆಯರ್, ಮಹಿಳೆಯರ್, ಕಾಲ್‌ನಡೆದೆ
ಬಂದರಲ್ಲಿಗೆ; ಕಂಡು ರಾಮನಿರವಂ ಸುಯ್ದು
ಗೋಳಿಟ್ಟರಿನ್ನೊಂದು ಪರಿದುದೆನೆ ಮಂದಾಕಿನಿ.
ಮಿಂದನು ರಘೂದ್ವಹಂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ, ಹೃದಯದಿಂ
ಹೊಮ್ಮಿ ಹರಿದಾ ಕಣ್ಣ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ. ಶೋಕಿಸುತೆ
ಕೌಸಲ್ಯೆಯಡಿಗೆರಗಲಾ ಬೆಂದೆದೆಯ ತಾಯಿ,
ಮಲಿನ ವಸನದ ಮಲಿನ ವದನದ ಕರುಣಮೂರ್ತಿ,
ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಳುತಳುತೆ ತಬ್ಬಿದಳ್ ಕಂದನಂ,
ಪೋದಾಸೆ ಬರ್ಪಾಸೆಯಂ ತಬ್ಬುವೋಲ್. ಅಂತೆ
ನಮಿಸಿದರ್ ಸೌಮಿತ್ರಿಯುಂ ಜನಕಜಾತೆಯುಂ.
ಪಿರಿಯ ತಾಯಾತನಂ ಪರಸಿ, ಸೊಸೆಯಂ ನೋಡಿ
ಮುಂಡಾಡಿ ಗೋಳಿಟ್ಟಳರಸುಕುವರಿಯ ಗತಿಗೆ.
ರಘುಜಂ ಸುಮಿತ್ರೆಗಭಿವಂದಿಸಿ, ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿ,
ದೂರದೊಳ್ ತಲೆಬಾಗಿ ನಿಂದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ
ಶೋಕ ಭಾರಾಕ್ರಾಂತ ಗಾತ್ರೆಯಂ, ಕೈಕೆಯಂ,
ಕಿರಿಯಮ್ಮನಂ ಭರತನಂಬೆಯಂ ಕಂಡೊಡನೆ
ಬಳಿಗೆಯ್ದಿದನ್ ಕರುಣಿ. ಪಾಪಿಯಂ ಬೆಂಬಿಡದೆ
ಹಿಂಬಾಲಿಸಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಯುವ ಕೃಪಾಕೇತುವೋಲ್
ಮುಟ್ಟಿಹಿಡಿದನು ಪಾದಯುಗ್ಮಮಂ. ಕೆಡೆದಳಾ
ಕೇಕಯ ನೃಪಕುಮಾರಿ ರಾಮಾಂಘ್ರಿಗಂಘ್ರಿಪಂ
ಸುಗ್ಗದಗ್ಗಿಯ ಹೊಯ್ಲಿನುರುಬೆಗೆ ಸಿಡಿಲ್ದುರುಳಿ

ಬೀಳ್ವಂತೆ. ಪಿಡಿದೆತ್ತಿದನು ರಾಮನಾಕೆಯಂ,
ಭಕ್ತನಾತ್ಮವನೆತ್ತುವಂತೆ ಭಗವತ್ ಪ್ರೀತಿ.
ದಿವ್ಯಮಾ ಪ್ರೇಮಹಸ್ತಸ್ಪರ್ಶಕಾ ಕೈಕೆ ತಾಂ
ಕಂಡಳೇನಸೊ? ಶಾಂತವಾದಳ್! ಮಗನನೆಕ್ಕಟಿ
ಸನ್ನೆಗಣ್ಣಿಂ ಕರೆದು, ರಾಮ ಯತಿ ರೂಪಮಂ
ನಿಡಿದುನೋಡಿ ಕೈಮುಗಿದಳಲ್ಲಿ ಕಂಡವರೆಲ್ಲ
ಬೆರಗು ಬಿಲ್ಲಾಗೆ. ಮಾತೆಯ ಮೌನವೀಣೆಯನೆ
ಮಿಡಿವನೆಂಬೋಲ್ ಭರತನಾಡಿದನ್, ತೋಡಿದನ್
ತನ್ನೆದೆಯ ಭಾವಾಭಿಲಾಷೆಯ ಸರೋವರಂ
ಕೋಡಿವರಿಯಲ್ಕೆ. ಕೇಳ್ದಾ ವನೌಕಸರಿಗೆರ್ದೆ
ಮರುಗಿದತ್ತಂತೆ ಸಲಿದತ್ತು, ದಾರುಣ ಕಥೆಗೆ
ಮೇಣಾ ಕಥನ ಕಲೆಯ ರಮ್ಯತೆಗೆ.

ಋಷಿಗೋಷ್ಠಿ

ಮೌನಮಿರೆ, ಜನಸಮೂಹಂ ಮೂಕಮಿರೆ, ಗಗನ
ನೀಲ ನಯನಂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರೆ, ಗಿರಿಶ್ರೇಣಿ
ಕೇಳುತಿರೆ, ವನಪಂಕ್ತಿಯಾಲಿಸಿರೆ, ನಲಿಯಲಾ
ತ್ರಿಭುವನಂ ಭರತನೊರೆದನು ವಚನವೇದಮಂ;
ರಾಮನಾಲೈಸಿದನು ಲೋಕ ರೋಮಾಂಚಕರ
ವಾಣಿಯಿಂ ಭವಿಸಿದಾ ಧರ್ಮದಾಮೋದಮಂ!
ತಾನಯೋಧ್ಯೆಯನುಳಿದ ದಿನದಿಂ ಮೊದಲ್ಮಾಡಿ
ಚಿತ್ರಕೂಟಕೆ ಭರತನಾಗಮನದಾ ವರೆಗೆ
ಕತೆಗೇಳ್ದನಶ್ರುವಿಗಳಿತ ಕಮಲ ಲೋಚನಂ,
ನಡುನಡುವೆ ನಿಡುಸುಯ್ದುಸುಯ್ದು. ಮಾರುತ್ತರದ
ಪನಿಮಳೆಗೆ ಜನಮನ ನಿರೀಕ್ಷಣಾ ಚಾತಕಂ
ತುದಿವೆರಳ ಮೇಲೆ ಕೊರಳೆತ್ತಿ ನಿಂತಿರೆ, ಮೌನಿ
ರಾಮನ ಮನಂ ಮಗ್ನಮಾದತ್ತು ಚಿಂತಾಬ್ಧಿ
ತಲಕೆ. ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನಾ ನಿಗಳದಿಂ
ಧರ್ಮದಾಲಾನಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಗೊಂಡಿನಕುಲನ

ಧೈರ್ಯದೈರಾವತಂ ಹೋರಾಡುತಿರ್ಪುದಂ
ಕಣ್ಣಾಂತೆ ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನಾಡಿದನ್, ಮಾವುತಂ
ತೋತ್ರದಿ ತಿವಿಯುವಂತೆ : "ನೆನೆ ನೈಜಧರ್ಮಮಂ
ಜನ್ಮದುದ್ದೇಶಮಂ, ತಪನಕುಲ ನೃಪಸೂನು.
ಕೆಡಿಸುವೆಯೊ ಕಾಡೊಳಲೆದಾಯುಃಪ್ರಯಾಣಮಂ ?
ಲೋಕದುದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಮೇಣಾತ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ
ನೈವೇದ್ಯವಾಗುವೆಯೊ ? ನೆನೆ !" ಶಿಷ್ಯನಾತ್ಮಮಂ
ಪೊಕ್ಕುದಾಚಾರ್ಯನಾ ವಾಗಿಂಗಿತಂ. ಸ್ವಪ್ರಜ್ಞೆ
ಪ್ರೋಜ್ವಲಿಸಿದತ್ತಸ್ಥಿರತೆ ಮಾಣ್ದುದಾತ್ಮದೊಳ್
ಮೂಡಿದತ್ತದ್ಭುತಂ ವಜ್ರಸುಸ್ಥಿರ ದೃಢತೆ.
ತಿರುಗಿದುದು ಬಿದಿಯ ಮೊನೆಯಂಕುಶದ ತಿವಿತಕ್ಕೆ
ರಾವಣಾರಿಯ ಮನದ ಮದಕರಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂ
ತೆಂಕಣಕ್ಕೆಸೆವ ಲಂಕೆಯ ಲಲಾಟದ ಲಿಪಿಗೆ
ಕಾಲಕಪಿಯಾಗಿ. ತಾಯಂದಿರುಂ, ಗುರುಗಳುಂ,
ಪರಿಜನಪ್ರಜೆಗಳುಂ, ನೆರೆದಿರ್ದ ಋಷಿಗಳುಂ,
ಬಾಲಋಷಿ ಭರತನುಂ ಕೇಳುತಿರೆ, ಋತದರ್ಶಿ ತಾಂ
ನುಡಿದನಪ್ರತಿವಾದ ವೇದಮಂ, ಸಮಹೃದಯ
ಸಂವೇದ್ಯಮಂ :
"ಧನ್ಯನಾಂ ನಿಮ್ಮ ಕರುಣಶಿಶು.
ಪೂಜ್ಯರಾಶೀರ್ವಾದ ಹಸ್ತದೋಲದಿ ಸದಾ
ಸುಕ್ಷೇಮಿ ; ಕಲಿ, ಬಲಿ, ಸುಖಿ ನಿರಂತರಂ ; ಮತ್ತೆ
ಧರ್ಮ ಸಂಪ್ರೇಮಿ. ಪಿತೃದೇವನಾ ದೈನ್ಯಮಂ
ದುಃಖಮಂ ನಿಧನಮುಂ ಕೇಳ್ದೆನ್ನ ರಿಕ್ತಮತಿ
ತತ್ತರಿಸಿತಾದೊಡಂ, ಮಾತೃ ಶೋಕಾಗ್ನಿಯಂ
ಮುಟ್ಟಿದೆದೆ ಬೇಯುತಿಹುದಾದೊಡಂ, ಪ್ರಜೆಗಳೀ
ಪ್ರೀತಿಗಾತ್ಮಂ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರದತ್ತಣ್ಗೆ
ತೇಲುತಿಹುದಾದೊಡಂ, ಸರ್ವಕೆ ಮಿಗಿಲೆನಲ್ಕೆ
ಭರತ ಬಂಧುಪ್ರೇಮ ಫಣಿ ನನ್ನ ಸರ್ವಮಂ

ಬಿಗಿದೊತ್ತಿ ಸುತ್ತಿ ನುಂಗುತ್ತಿರ್ಪುದಾದೊಡಂ,
ಪಿತೃವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲನಾರ್ಥವಾಂ ವನವಾಸಿ
ಪದಿನಾಲ್ಕು ಬರಿಸಂಬರಂ. ತಂದೆ ತೀರ್ದೊಡೇಂ
ತೀರ್ದುದೆ ತಂದೆಯಾಜ್ಞೆ? ತಂದೆಗಿಂ ಪೆರ್ತಂದೆ ದಲ್
ಧರ್ಮಂ; ಚಿರಂಜೀವಿ ಮೇಣ್! ವಿಧಿಯ ನಿಯತಿಯ ಪಸಿಯ
ಘಾತಕೆ ಸಿಲುಕಿ ತಂದೆ ನನ್ನ ನಡವಿಗೆ ನೂಂದು
ಕಳುಹಿ ಬೆಂದುರಿದಳಿದನೈಸಲೆ? ಜಿತೇಂದ್ರಿಯಂ
ತಾನಂತೆಸಗುವೋಲೆಸಗಿದತ್ತಾ ವಜ್ರವಿಧಿ!
ಕುಬ್ಜೆ ಮಂಥರೆ ಬರಿಯ ಹುಲುನೆವಂ: ಮೂಡುವುದೆ
ಲೋಕ ಲಾವಣ್ಯನಿಧಿ ಮಾತೆ ಕೈಕೆಯ ಮನದಿ
ಕುಚರ ಬುದ್ಧಿಯ ಕುರೂಪಂ? ಪೊಣ್ಮುವುದೆ ವಿಕೃತಿ
ಸೌಂದರ್ಯದಿಂ? ಚೆಲ್ವಿನಭಿಲಾಷೆ ತಾನೆಗಳುಂ
ಚೆಲ್ವಿಂಗೆ ತಾಯ್. ಧರ್ಮದೇವತಾ ಕ್ರೌರ್ಯಕ್ಕೆ
ಕರುಣೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಗುರಿಯಿಹುದೆ? ಕಿರಿಯ ತಾಯ್
ನಿಯತಿ ಹಸ್ತದೊಳೊಂದು ಕೈದು ತಾಂ. ಕೀರ್ತಿಯಂ
ಮೇಣ್ ಜನಪ್ರೀತಿಯಂ ತೆತ್ತಾಕೆ ತಾಂ ಧನ್ಯೆ,
ದೇವ ಸನ್ಮಾನ್ಯೆ: ಮೆರೆವುದು ತುದಿಯೊಳಾ ಸನ್ನಿ!
ಕಜ್ಜಮಾವುದಕಾಗಿ ನೀಗಿದನೊ ತಂದೆಯಸುವಂ,
ತನ್ನ ತೇಜವನೆಲ್ಲ ತಾನೀಡಾಡಿದಳೊ ತಾಯಿ,
ದೇವದೇವತೆಗಳಾ ವ್ಯೂಹ ಸಂಯೋಜನೆಗೆ
ಬನ್ನಮೆನ್ನಿಂದಾಗದಯ್. ಕೇಳ್, ಸಹೋದರನೆ:
ರಾಮನೀ ಪೂಣ್ಕೆ ದಲ್ ಸುಸ್ಥಿರಂ ಮೇರುವೋಲ್!”
ಘೋಷಿಸಲ್ ಗೋಪುರಾಗ್ರದ ಗುಡಿಯ ಹೆಗ್ಗಂಟೆ,
ಆ ಲೌಹ ಭೀಮನಾದಂ ವಾಯುಮಂಡಲಕೆ
ಕಂಪನವನಿತ್ತುರ್ವಿ ಕೊರ್ವುತೊಯ್ಯನೆಯೆಂತು
ನಿಶ್ಯಬ್ದತಾ ಲೀನವಹುದೊ ಆ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ
ನಿಂದುದಾ ಮಂದ್ರಗಂಭೀರ ಮೇಘಧ್ವನಿಯ
ಧೀರ ಸೀತಾನಾಥ ಭಾಷಣಂ. ಕಂದರದ

ದೂರದಿಂದೇರಿ ಬಂದತ್ತು ಮಂದಾಕಿನಿಯು
ಮೊರೆ. ಭಂಗಿಸಿತು ಭರತನಳುವ ಸುಯ್ಯುಸಿರೊಂದೆ
ಆ ಪನ್ನನೀರವತೆಯುಂ, ಮತ್ತೆ ಮೌನಮುಂ
ಜನ ಸಂಘದಾ.
"ಮುನ್ನ ಮೊರೆದನಿಲ್ಲವೆ ನಿನಗೆ
ಜಾಬಾಲಿ? ರವಿಯನಸ್ತಾದ್ರಿಯಿಂ ಮೂಡೆಂದು
ಪೀಡಿಪೊಲೆ ಕಾಡಿಸುತ್ತಿಹೆ ರಾಮಚಂದ್ರನಂ,
ಭರತೇಂದ್ರ. ವಿಶ್ವಶಕ್ತಿಸ್ಫೂರ್ತನೀತನುಂ
ತಿಳಿಯೆ ವಿಶ್ವವ್ಯಕ್ತಿ. ಶುಕ್ತಿಕೆ ಸಮುದ್ರಮಂ
ಒಳಕೊಳ್ವುದೇನ್? ಕೋಸಲಾಕಾಶವಿಸ್ತಾರಮೀ
ರಾಮನಾತ್ಮದ ವಿರಾಟ್ ಪಕ್ಷ ವಿಸ್ಫಾಲನೆಗೆ
ಸಾಲದಲ್ಪಂ. ಅನಂತಾಕಾಶಯಾತ್ರಿ, ಕೇಳ್,
ರಾಮನಿಚ್ಛಾ ವೈನತೇಯಂ. ಅನಂತಮುಂ
ಸಾಂತದಲ್ಪಕ್ಕಳಿವ ಸಾಹಸಂ ಸಾಲ್ಗುಮಿನ್. ಏಳ್,
ಶೋಕಮಂ ಬಿಟ್ಟಿನ್ನ ಪೇಳ್ವುದಂ ಗೆಯ್. ಮುಂದೆ
ತಾನಪ್ಪುದೊಳ್ಪು, ಕೇಳ್, ಲೋಕಕೆ, ನಿನಗೆ, ಕೋಸಲಕೆ."
ಸಂತೈಸಿದನ್ ಗುರುವಸಿಷ್ಠನೆಂತಾದೊಡಂ
ಇಂತಿಂತುಟಾ ಕೈಕೆಯ ಕುಮಾರನಂ. ಇಭಂ
ದಂತದಿಂದಿರಿದೊಡಂ ಸೊಂಡಿಲಿಂದಪ್ಪಿತೆನೆ,
ರಾಮನುಂ ನುಡಿಪನೆಯಿನಿರಿದೊಡಂ ತೋಳ್ಗಳಿಂ
ತಬ್ಬಿದನ್ ತಾವಿರ್ವರೊಂದೆಂದು ತೋರ್ಪಂತೆ,
ಮತ್ತೆ ಗುರುವಾಕ್ಯದೊಳ್ ಶ್ರದ್ಧೆ ಸಂಭವಿಪಂತೆ
ಸೋದರಗೆ. ಮೇಲೆ ಮುನಿಯಾದೇಶವಂ ವರಿಸಿ,
ರಾಮಪಾದ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಹಿಮಾನ್ವಿತಂಗಳಂ
ದಿವ್ಯಪಾದುಕೆಗಳಂ, ದೇವನಡಿ ದೇವಂಗೆ
ಪಡಿಯೆನುತೆ, ಮುಡಿಗೇರಿಸುತ್ತೆ ಭರತಂ:
"ಆಲಿಸಿಂ,
ಅಮರರಿರ, ಗಗನ ಗಿರಿ ನದಿ ವನಸ್ಥಳಗಳಿರ,

ಮುನಿಗಳಿರ, ಆಚಾರ್ಯರಿರ, ಧರ್ಮದೇವರಿರ,
ಮಾತೃದೇವತೆಗಳಿರ, ಪರಿಜನ ಪ್ರಜೆಗಳಿರ,
ಪೂಜ್ಯ ಪಾದುಕೆಗಳಂ ಪೂಜ್ಯಪಾದಂ ಗೆತ್ತು
ಸಿಂಹಾಸನದೊಳಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವೆನಾಂ. ಸೇವೆ
ಭ್ರಾತೃದೇವಂಗೆಂದು ತಿರೆವೊಲಪೊರೆಯನಾನುವೆಂ
ಸಂವತ್ಸರ ಚತುರ್ದಶಂ ಬರಂ. ಮರುದಿನಂ,
ದೊರೆಕೊಳ್ಳದಿರಲೆನಗೆ ಶ್ರೀರಾಮದರ್ಶನಂ,
ಬೆಂಕೆಗೊಡಲಂ ನಿವೇದಿಪೆನಣ್ಣದೇವನಂ
ಸಂದರ್ಶಿಸಲ್ಕಾತ್ಮ ಲೋಕದಲಿ. ಅನ್ನೆಗಂ
ವ್ರತಿಯಾಂ ಜಟಾವಲ್ಕಲಾನ್ವಿತಂ. ನಿಚ್ಚಮುಂ
ರಾಮಾಭ್ಯುದಯ ತಪೋಮಗ್ನನಪ್ಪೆನಗೆ ನೀಂ
ಕರುಣಿಸಿಂ. ಪರಕೆಗೆಯ್ಯಿಂ!”

ಮಿಂಚಿತಾ ರಾತ್ರಿ
ಚಿತ್ರಕೂಟದೊಳವನಿಜಾರಮಣ ಸನ್ನಿಧಿಯ
ಶಾಂತಿಯಲಿ. ಕಟ್ಟುವನೊ ಕೃಪೆಯ ಪಾಥೇಯಮಂ
ಪದಿನಾಲ್ಕು ವರುಷದಾ ನಗರವನವಾಸದಾ
ದೀರ್ಘತರಯಾತ್ರೆಗೆನೆ, ಕೈಕೆಯ ತನೂಭವಂ
ತೊಯ್ಯುತಿರೆ ರಾಮಸಂಗದ ಸೊದೆಯ ಸೋನೆಯೊಳ್,
ಪ್ರಾಣಮಯ ಪೃಥಿವಿಯಾ ನವಜೀವನ ವ್ರತಕೆ
ಜೀವನ ನವೀನ ಚೇತನ ತೀರ್ಥಮೆರೆಯಲ್ಕೆ
ಕುಂಕುಮ ಕನಕ ನವ್ಯ ನವರತ್ನಕಾಂತಿಯಿಂ
ತೀವಿ ಮಿನುಗುವ ಕನತ್ಕಲಶಮಂ ಕೈಲಾಂತು
ಮೂಡುವೆಟ್ಟಿನ ಕೋಡನೊಯ್ಯನೆಯೆ ಏರಿದಳೊ
ಚಿರ ನೂತನಾ ಸೃಷ್ಟಿಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆನೆ, ರತುನ ರವಿ
ರುಚಿಸಿದನು ಕೋಟೀರ ಕೋಟಿ ಕಿರಣ ಕಿರೀಟಿ
ತಾನಾಗಿ. ಪೊರಮಟ್ಟನಾ ಚಿತ್ರಶೈಲದಿಂ
ಭರತೇಂದ್ರನುಂ ರಾಜನಗರಾಭಿಮುಖನಾಗಿ,
ಪೂಜ್ಯಪಾದನ ಪೂಜ್ಯಪಾದುಕಾ ಕೋಟೀರ

ತೇಜದಿಂ ಸಮ್ರಾಜನಾಗಿ. ಸುಯ್ಯನಿವೆರಸಿ
ಬೀಳ್ಕೊಂಡರೊರ್ವರೊರ್ವರನಳಲ್ ವೆಂಕೆಯಿಂ
ದಹಿಸಿ. ಗೋತ್ರಸ್ಕಂಧಮಂ ಮೆಟ್ಟಿ, ಕಣ್ದಿಟ್ಟಿ
ಮುಟ್ಟುವನ್ನೆಗಮಟ್ಟಿ ನೋಡುತಿರೆ ಸೌಮಿತ್ರಿ ವೇಣ್
ರಾಮಸೀತೆಯರೊಡನೆ ನಿಂದ ಮುನಿಸಂಕುಲಂ,
ಭರತವಾಹಿನಿ ದಾಂಟಿದತ್ತು ಮಂದಾಕಿನಿಯ
ವಾಹಮಂ; ಘೋಷಮೊಯ್ಯನೆ ಸಿಂದುದಾಲಿಸಿರೆ;
ವೇಣ್ ಕಣ್ಗೆ ಮರೆಯಾಯ್ತು ಸೈನ್ಯಧೂಳೀ ಪಥಂ,
ಬೆಟ್ಟಸಾಲ್ಗಳ ನಡುವೆ ಕಣಿವೆವಟ್ಟೆಯ ಕೊನೆಯ
ದಿಗ್ದೂರಮಂ ಮಬ್ಬುಗೈದು.

ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಂ

ಬಳಿಗೆವರೆ, ಗುರು ಭರದ್ವಾಜನಡಿಗಳಿಗೆರಗಿ,
ನಡೆದುದಂ ಬಿನ್ನಯ್ಸಿ, ಪರಕೆಯಂ ಕೈಕೊಂಡು,
ಮುಂಬರಿದು, ಸೂರ್ಯತನಯೆಯನುತ್ತರಿಸಿ, ಮತ್ತೆ
ದಾಂಟಿ ಸುರನಿಮ್ನಗೆಯನಾ ಶೃಂಗಿಬೇರಮಂ
ಪೊಕ್ಕು, ಗುಹನಾತಿಥ್ಯಮಂ ಗ್ರಹಿಸುತಾತನಿಂ
ಬಿಳ್ಕೊಳುತ್ತಲ್ಲಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದುದು ಯಾತ್ರೆ
ಕೋಸಲಕೆ.

ಹಾ! ಭಾಗ್ಯಹೀನ ದೀನ ಅಯೋಧ್ಯೆ,
ನಿನಗುಂ ಅರಣ್ಯಗತಿಯಾಯ್ತಲಾ ರಾಮನಾ
ವನವಾಸದಿಂ, ದಶರಥನ ನಿಧನದಿಂ ಮೇಣ್
ಭರತನಾ ಪರಿತ್ಯಾಗದಿಂ! ಶ್ರೇಷ್ಠರಿಲ್ಲದಿರೆ,
ಏನಿರ್ದರೇಸಂತೆ, ಮಸಣಮಾ ಪತ್ತನಂ
ತತ್ವ ವಿದ್ಯಾ ಕಲಾ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ
ಸಕಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ. ಬಿತ್ತರದ ಬೀದಿಗಳೆರಡು
ಕೆಲದಿ ಮುಗಿಲಂ ಮುಟ್ಟಿ ಮೆರೆದೊಡೇಂ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಾ
ಪ್ರಾಸಾದ ಪಂಕ್ತಿ? ರಂಜಿಸಿದೊಡೇಂ ರಜನಿಯಂ
ಪಗಲುಗೈದಾಗಸದ ಚುಕ್ಕಿಗಳನೇಳಿಸುತೆ

ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಕಣ್ಸೆರಗುಗೊಳಿಸಿ ಗೊಂಚಲ್ಗೊಂಡು
ಉರಿವ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪ ರಾಜಿ? ಬಣ್ಣದ ಬುಗ್ಗೆ
ಕಣ್ಗೆ ಕಾವುನ ಬಿಲ್ಗಳಂಗನೆಯರಾಟವೆನೆ
ಸಾಲ್ಗೊಂಡು ವಿವಿಧಗತಿಯಾ ಕಲಾಕೃತಿಯಿಂದೆ
ರಂಗುರಂಗಿನ ತೋಂಟರಂಗದಿ ಪುಸಂಗೊಳಿಸಿ
ಕುಣಿದೊಡೇಂ? ಪ್ರಾಸಛಂದಃಪೂರ್ಣಮಪ್ಪುದೇಂ
ಪುರುಷಾರ್ಥ ಶಾಶ್ವತದ ರಾಸಲೀಲಾ ಬೃಂದೆ?
ಜನಮನೋಮಂದಿರದ ಸುಸ್ವಪ್ನ ಗೋಪುರದ
ಕಲಶಂ ನಭಶ್ಚುಂಬಿಯಾಗದಿರೆ, ಋಷಿಹೃದಯ
ಮಂಗಳಾರತಿ ಬಾಳಿಸಂಧತೆಯನಳಿಸದಿರೆ,
ಕವಿಕೃತಿಯ ವರ್ಣಗಾನಂ ಮಹನ್‌ನಿತ್ಯತಾ
ಸ್ವರ್ಣಸುಂದರ ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತ ನಂದನದಿ
ನವರಸಾಪ್ಸರಿಯರಂ ನರ್ತನಂಗೈಸದಿರೆ, ಪೇಳ್,
ಏನಿರ್ದುಮೇನ್ ಅನಾಗರಿಕತಾ ಶ್ರೀ, ದಿಟಂ
ಮಸಣಮಾ ಪತ್ತನಮಯೋಧ್ಯೆ ತಾನಾದೊಡಂ!
ಪ್ರೇತವನಮಂ ಪುಗುವನೇಂ ಪೂಜ್ಯಪಾದುಕಾ
ಚೇತನಂ? ಪಾಳ್ಮಸಗಿದಾ ದುಃಸ್ಮೃತಿಯ ನಿಧಿಗೆ
ಬೆನ್ದಿರುಹಿ, ಬಳಿಯ ನಂದಿಗ್ರಾಮಕೈತಂದು,
ಪಾದುಕಾ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಂ ಗೆಯ್ದುವುಗಳಸೆ
ಪೂಜ್ಯಾಗ್ರಜಂ ಗೆತ್ತು, ರಾಜ್ಯಭಾರವ್ರತದಿ
ನಿಂದನಯ್ ಭರತನನಿಶಂ ಶ್ರೀ ರಾಮ ಸುಕ್ಷೇಮ
ಚಿಂತನಾ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ತೆತ್ತು ತನ್ನಾತ್ಮಮಂ.

ಸಂಚಿಕೆ ೧೦

ಅತ್ರಿಯಿಂದಗಸ್ತ್ಯಂಗೆ

ಅತ್ರಿಮುನಿಯಾಶ್ರಮಕ್ಕಾರತಿಯಸೆತ್ತಿತ್ತು
ರವಿಯ ಹೊಂದಳಿಗೆಯಿಂದೋಕುಳಿಯನೆರಚುವಾ
ತ್ರೇತಾ ವಿಪಿನಸಂಧ್ಯೆ. ಕೀರ್ತನಂಗೈದಿರ್ದುದಾ
ಆಶ್ರಮ ದ್ರುಮಶಿಖರ ನೀಡ ನಿಕಟಾಭಿಮುಖ
ಕಲಕಲ ತುಮುಲ ಪಕ್ಷಿಗಾನಂ. ಪವಿತ್ರಸತಿ,
ಅನಸೂಯೆ, ಸೃಷ್ಟಿಗೌರಿಯ ಕಲಾಪೂಜೆಯಂ
ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನಂದ ಶಾಂತಿಯಿಂದಿರೆ, "ಮಹಾ
ಮುನಿಸತಿಯೆ, ಕೃಪೆದೋರೆಮಗೆ ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ!"
ಎಂಬ ದನಿಗೇಳ್ದತ್ತಕಡೆ ತಿರುಗಿದಳ್. ಮುದುಕಿ
ಕಣ್ ಕೀಲಿಸೀಕ್ಷಿಸಿರೆ ಗುರುತನರಿಯಲ್, "ರಾಮನಾಂ,
ಸೀತೆಯಿವಳೆನ್ನ ಸತಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೀತನೆನಗೆ
ಸೋದರಂ!" ಎನುತೆ ತನ್ನಂ ತಾನೆ ಪರಿಚಯಿಸಿ,
ಮಣಿಯೆ ಮುಂಬರಿದಾತನಂ, ಕಿರುಗೈದ ಕಣ್ಗಳಿಂ
ಕಿರಿಪಿಡಿದು ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಾ ಶಿಥಿಲೆಯಾ ವಲಿತೆ
ಆ ಸ್ಥವಿರೆ ಮೇಲೆಳ್ದಳತ್ರಿಭಾರ್ಯೆ. ಪಿಂತೊರ್ಮೆ
ತನ್ನಯ ತಪೋಮಹಿಮೆಯಿಂದೆ ಬರಗಾಲಮಂ
ತಡೆಗಟ್ಟಿ, ಶೀರ್ಣವಾರಿಯ ಜಾಹ್ನವಿಗೆ ಸಲಿಲ
ಸಂಪೂರ್ಣತೆಯನೆಸಗಿ, ಮೇಣೀರೈದಿರುಳ್ಗಳಂ
ದೇವಕಾರ್ಯನಿಮಿತ್ತಮೊಂದಿರುಳ್ಮಾಡಿದಾ
ಪಾಂಡುರ ಜರಾ ಮೂರ್ಧಜೆಯ ವೇಪಮಾನಮಾ
ವ್ರತಗೇಹಮಂ ದೇಹಮಂ ಪಿಡಿದನೊಯ್ಯನೆಯೆ
ರಾಮಚಂದ್ರಂ. ವಂದಿಸಲ್ಕನಿಬರುಂ ಆರ್ಯೆ,

ಆ ನಮಸ್ಕಾರ್ಯ, ಪರಸಿದಳತ್ರಿಋಷಿಭಾರ್ಯೆ
ಕಣ್‌ತೊಯ್ದು ಸೊಗಸಿ.
"ಬಾ ಕಂದ ರಘುರಾಮಾರ್ಯ ;
ಬಾ ಮಗಳೆ, ವೈದೇಹಿ , ಬಾರ ಲಕ್ಷ್ಮಣದೇವ;
ನಿಮ್ಮನತಿಥಿಗಳಾಗಿ ಪಡೆದ ನಮ್ಮಾಶ್ರಮಕೆ
ಬಾಳ್ ಪಣ್ತುದಿಂದು. ನೋಡದೊ, ಸಂಜೆ ನನ್ನವೊಲೆ
ರಾಮಾನುರಾಗದಿಂದುಜ್ವಲಿಸುತಸ್ತಗಿರಿಯಾ
ಪರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ಪುಗಲ್ಕುಜ್ಜುಗಂಗೈಯುತಿದೆ !
ನೋಡಲ್ಲಿ : ಮಂದ್ರೈಪ ಕಳ್ತಲೆಯ ಮರ್ಬಿನೊಳ್
ಸ್ವಲ್ಪಪರ್ಣದ ಮಹೀರುಹಮುಂ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಗೆ
ತೋರ್ಪುದು ಘನೀಭೂತಮಾಗಿ. ಆ ಬಂದರದೊ
ಸ್ನಾನಾರ್ದ್ರ ಸಲಿಲಸಂಪ್ಲುತ ವಲ್ಕಲರ್, ಕಲಶ
ಸಂಲಗ್ನ ಕರರಾ ತಪಸ್ವಿಗಳ್, ನದಿಯಿಂದೆ
ತಂತಮ್ಮ ಪರ್ಣಾಲಯಕ್ಕೆ. ಆ ಬಂದನದೊ
ಪತಿದೇವನಾತನೆ ಮಹರ್ಷಿ, ಭಗವಾನ್ ಅತ್ರಿ ! "
ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪ ಸಮಾಧಿಯೊಂದನಿರ್ವಚನೀಯ
ಮೌನಮಂ ಕರುವಿಟ್ಟ ಶಾಂತಿಯ ನಿಜಾಕೃತಿಯೊ
ಪೇಳೆನಲ್ಕೈತಂದನಾ ಸನಾತನ ಯೋಗಿ,
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಾಚೀನತಾ ಪ್ರತಿಮನಾದೊಡಂ
ನವ್ಯಕಾಲತ್ರಯಜ್ಞಾನಿ. ಮಣಿದೆಳೆಯರಂ
ಪರಸಿದನು ಮಂತ್ರಿಸುತೆ ಓಂ ಶಾಂತಿಯಂ. ನುಡಿಸಿ
ನಲ್ಮೆಯಿಂ ಕರೆದೊಯ್ದನೆಲೆವನೆಗೆ.
ಭರತನಂ
ಬೀಳ್ಕೊಂಡನಂತರಂ, ರಾವಣ ಸಹೋದರನ
ಖರನಲೆಗೆ ಮುನಿಗಣಂ ಚಿತ್ರಾದ್ರಿಯಂ ತ್ಯಜಿಸೆ,
ಕಹಿನೆನಹಿಗವಚತ್ತು ರಾಮಚಂದ್ರನುಮದಂ
ಕಳೆದು ಬಂದಾ ಸುದ್ದಿಯಂ ಕೇಳಿದತ್ರಿಋಷಿ
ನೋಡಿದನು ತನ್ನ ಮಡದಿಯ ಮೊಗವನಾಕೆಯುಂ

ಸೀತೆಯ ದೆಸೆಗೆ ನೋಡಿ ಸುಯ್ದಳೆರ್ದೆಗರಗಿ. "ಹಾ,
ವಿಧಿಯ ಕೃತಿಕೌಶಲಕವಧಿಯಿಹುದೆ ?" ಎಂದೆನುತೆ
ತನಗೆ ತಾನಾಡಿಕೊಂಡಾ ಮುನಿ ಧರಾತ್ಮಜೆಯ
ಪತಿಗೆ, "ಶಿಲ್ಪಿಯ ನಿಶಿತ ಟಂಕದ ಮೊನೆಯ ಕಠಿನ
ಶಿಕ್ಷೆಗಲ್ಲದೆ ಪೊಣ್ಮುವುದೆ ಕಲಾಪೂರ್ಣಮಹ
ದೇವತಾ ವಿಗ್ರಹಂ ?" ಎನುತನ್ಯವಿಷಯಮಂ
ನುಡಿದೊಡಗಿದನ್ ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಾ ಮತ್ತೆ
ರಾಕ್ಷಸೋಪದ್ರವದ ಕಷ್ಟಕಥೆಯಂ. ಕೇಳ್ದು
ರಾಮನ ಮನದಿ ಸಾಹಸಂ ಕುತೂಹಲಿಯಾಗಿ
ಹೆದೆಯೇರಿದತ್ತು ; ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಕೆಚ್ಚಿಗೆ ನಖಂ
ಮೂಡಿ ಪರಚಿದತ್ತಾತ್ರೃಮ ಮನದ ಮೃದುತನದ
ಮೆಲ್ಮೆತ್ತೆಯಂ ; ಭೀಮಕಾಂತತೆಗೆ ಪುಲಕಿಸುತೆ
ಕಂಪಿಸಿದಳಾ ಸೀತೆ. ಕಂಡದಂ ಮುನಿಪತ್ನಿ
ಜನಕಸುತೆಯಂ ಬಿಗಿದು ತಕ್ಕೈಸಿ, ಮುಂದೊದಗಿ
ಬರಲಿರ್ಪ ಕಡುಪಿಗಿಂದೆಯೆ ಮಂತ್ರವರ್ಮಮಂ
ತೊಡಿಪವೊಲ್, ಪೇಳ್ದಳುಪದೇಶಮಂ ಪತಿವ್ರತಾ
ಪ್ರೇಮ ಮಹಿಮಾ ಶಕ್ತಿಯಂ. ಮೇಣ್ ಪ್ರೀತಿದಾನಮಂ
ಪೂವೊಂದನಿತ್ತಳಾಕೆಗೆ ಮಾನಸಿಕ ಸೃಷ್ಟಿಯಂ,
ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ರಕ್ಷಾಕವಚವೀವಂತೆವೋಲ್.
ಅತ್ತ ಮುನಿಯಿಂದೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ರಾಮರರಿಯುತಿರೆ
ಮುಂದಿರ್ದ ಮಾರ್ಗದ ಮಹಾರಣ್ಯಗಹನಮಂ,
ಆಶ್ರಮಸ್ಥಳಗಳನ್ ಮೇಣನಾರ್ಯರ ಮತ್ತೆ
ದಸ್ಯುಕ್ರೂರಾತ ರುಧಿರಾಶನಪ್ರಿಯತೆಯಂ,
ಕೇಳ್ದಳಿತ್ತನಸೂಯೆ ಮಧುರಭಾಷಿಣಿ ಜನಕ
ಜಾತೆಯ ವದನದಿಂ ಸ್ವಯಂವರದ ವೃತ್ತಮಂ,
ವನವಾಸ ಕಾರಣಕಥೆಯನಂತೆ ಭರತನಾ
ಭ್ರಾತೃಭಕ್ತಿಯ ತಪೋನಿಷ್ಠೆಯಂ. ಅನ್ನೆಗಂ
ಕಾರ್ತಿಕಾಭ್ರದೊಳುದಿಸಿ ಬಂದನು ಸುಧಾಕರಂ

ಪರ್ಣಕುಟಿಯಾ ಕುಟಜಪರ್ಣಂಗಳೆಡೆಯಿಂದೆ
ರೌಪ್ಯಧಾರಾವೃಷ್ಟಿಯಂ ಸೂಸಿ, ಕಣ್ಮನಕೆ
ಪಾಯೆಯಂ ಬೀಸಿ. ಕಾಲಂ ನುಂಗಿ ನೊಣೆದಿರ್ದ
ತನ್ನಳವೆಯಂ ಮತ್ತೆ ಕಾಣ್ಬ ಮೋಹಕೆ ಮುಪ್ಪು
ಕಾತರಿಸಿತೆನೆ, ಅತ್ರಿಸತಿ ಸೀತೆಯಂ ತನ್ನ
ಕೈಗಳಿಂ ಕೈಗೈದು. ನೋಡಿ, ಮುಸದಣಿ ಮೆಚ್ಚಿ,
ಕೊಂಡಾಡಿ, ಪರಸಿ ಕಳುಹಿದಳಾಕೆಯಂ ತನ್ನ
ರಾಮಾಭಿರಾಮ ಶಯ್ಯಾತಲಕ್ಕೆ.
ಕಳೆದರಯ್
ಅತ್ರಿ ಅನಸೂಯಾ ಪವಿತ್ರ ಸನ್ನಿಧಿಯೊಳಾ
ಋಷಿ ರಜನಿಯಂ. ಉಷಾ ಮುಖದ ಕಿತ್ತಳೆಗೆಂಪು
ಮಾರ್ಪೊಳವ ಪೊಳೆಯ ನೀರಂ ಮಿಂದು, ಮುನಿಗಣಂ
ಬೆರಸಿ ಹುತವಹ ಕಾರ್ಯಮಂ ಗೆಯ್ದು, ಕಂಪಿಡಿದ
ಪೊಗೆಗಾಳಿಯೋಲೆಳ್ದು ಬೀಳ್ಕೊಂಡರನಿಬರಂ
ವಾಚಂ ಯಮಿಗಳಂ. ಅರಣ್ಯಗೋಚರರೊರೆಯೆ
ಪಣ್ಪಲಂ ಪೂಗಳ್ಗೆ ತಾಂ ದಿನದಿನಂ ನಡೆದು
ಸವೆದ ಬನವಟ್ಟೆಯಂ; ಜರೆಯ ಬೀಳ್ಕೊಳುವಂತೆ
ಜವ್ವನಂ, ನರೆಯನುಳಿವಂತೆ ಹರಯಂ, ಮತ್ತೆ
ಸಾಹಸಂ ಶಾಂತಿಯನಗಲ್ವವೋಲ್ ಸೀತೆಯುಂ
ರಾಮನುಂ ಸೌಮಿತ್ರಿಯುಂ ಬಿಟ್ಟು ಮುನಿಗಳಂ
ಪೊಕ್ಕರಯ್ ದುರ್ಗಮದ ದಂಡಕಾರಣ್ಯಮಂ,
ಪೊಗುವಂತಿನಂ ಸಾಂದ್ರ ವರ್ಷಾಭ್ರಗಹ್ವರಕೆ.
ಪುಲಕಿಸಿತು ನಿಶ್ಶಬ್ದ ರುಂದ್ರ ದಂಡಕ ವನಂ
ಕೂಡೆ ಪುಲಕಿಸುವಂತೆ ಲಂಕಾ ಲಲಾಟಸ್ಥ
ರಾವಣ ವಿಧಿಯ ಮನಂ. ಕಂಪಿಸಿತು ಕಾಯಲತೆ
ದಂಡಕಾರಣ್ಯ ದೈತ್ಯತೆಯನವಲೋಕಿಸುತೆ
ಭೂಸುತೆಗೆ. ಕಾಂತಾರ ಭೀಷಣಭ್ರುಕುಟಿಯಂ
ಪ್ರತಿಭಟನಮಂ ಕಂಡು ಕಣ್ಪೊಳರಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ

ನೋಡಿದನ್ ರಘುರಾಮನಂ ಧೈರ್ಯಭೀಮನಂ :
ಚಂಡಕರ ತೇಜಸ್ವಿ ಕೋದಂಡಧರನಾಗಿ
ನಡೆಯುತಿರ್ದನ್ ಧೀರ ಗಮನದಿಂ, ದೃಢತೆ ತಾಂ
ಮೈವೆತ್ತವೋಲ್ ಭಯಂಕರಂ ವಿಪುಲ ವಪು
ರಾಮಚಂದ್ರಂ.
ಪಕ್ಷಿ ನಿಷ್ಕೂಜಿತಂ. ನೀರವಂ.
ಝಿಲ್ಲಿಕಾ ನಾದ ಘರ್ಘರ ಘೋರ ಕರ್ಕಶಂ.
ತರು ಬೃಹದ್ಬಾಹುಕೃಷ್ಣಂ ಬಿಸಿಲ ಕಂಸನಂ
ಕೊರಳೊತ್ತಿ ಗೋಣ್ಮುರಿಯೆ ಗತಿಸಿದಾತಪ ಶವಂ
ಛಾಯೆಯೊಳಲರುಳ್ದುದೆನೆ ಪರ್ಬಿದ ವನಾಂಧತಾ
ಭಯ ಭೈರವಂ:—ಪುಗುತ್ತುಂ ವಿಪಿನ ಮಧ್ಯಮಂ
ಪೋಗುತಿರಯಿರೆ, ಕೂಡೆ ತಾನೆಳ್ದುದೊಂದದ್ಭುತಂ
ಧ್ವನಿ, ಪೊಯ್ದವೋಲಶನಿ. ನಡುಗೆ ವನಗಿರಿಯವನಿ,
ಪತಿಯಂ ಪಿಡಿದಳವನಿಜಾತೆ ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ. ತರು
ಮೂಲಾಗ್ರಮಳ್ಳಾಡಿದತ್ತು, ಲಟಕಟಿಸಿತ್ತು
ಬಣಗು ಪಳು ; ವೇಗ ಸಂಜಾತ ವಾತಂ ಬೀಸಿ
ಕಸುಗಾಯಿ ಹಸಿಯೆಲೆಗಳುದುರಿ ಒಡಿದುವು ನೆಲಕೆ,
ಮುಗಿಲ್ಗವಣೆಯಾಲಿಕಲ್ಮಳೆಯಂತೆವೋಲ್. ನೋಡೆ,
ಗಿರಿಯ ಶೃಂಗವೆ ನಡೆದು ಬರ್ಪಂತೆ, ದಂಡಕಾ
ವಿಪಿನದ ವಿಪತ್ತೆ ವಪುವೆತ್ತಂತೆ, ಬಂದುದಯ್
ಹೆಗ್ಗಣ್ಣ ಹೆಬ್ಬಾಯ ಹೇರೊಡಲ ರಕ್ಕಸನ
ಬೀಭತ್ಸ ಛಾಯೆಯ ಭೀಮ ಭೀತಿ ! ಪತ್ತೆಂಟು
ಸಿಂಹ ಕಾಳ್ಕೋಣ ಪೆರ್ಬುಲಿ ಜಿಂಕೆ ಮದ್ದಾನೆ
ಚರ್ಮಂಗಳಿಂ ಸಮೆದ ಚಿತ್ರಸೂತ್ರ ವಿಚಿತ್ರಮಂ
ವಸ್ತ್ರಜಾಲವನುಟ್ಟು ಕಾರ್ಗಪ್ಪು ಮೈಯಿಂದೆ,
ತೆಂಗಿನ ಮರದ ತೆರನ ನೀಳ ತೋಳ್ ತುದಿಯಲ್ಲಿ,
ಕೌಂಗಿನುನ್ನತ ಶೂಲದುಗ್ರಾಗ್ರಮಿರಿದೆತ್ತಿ
ಜುರ್ಚಿ ಕೋದಿರ್ದೆರಡು ಬಿಸಿಯ ನೆತ್ತರ್ಬಸಿವ

ಕೋರೆ ಪೆರ್ಬಂದಿಗಳ್ ಕೂಗುತೋಡಾಡುತಿರೆ
ತೂಗಿ ತೊನೆಯುತ್ತಿರ್ದ್ದ ಭೀಕರದ ಕರದಿಂದೆ
ಬಂದನು ವಿರಾಧನತಿ ವಿಷಮ ವಿಷಮೃತ್ಯುವೋಲ್
ಭರದಿಂದೆ. ತುಡುಕಿ ಜನಕಜೆಯಡಿಯನೆತ್ತಿದನ್
ಸೀಗೆಮುಳ್ಮೆಳೆಯಂತೆ ಹೊದೆಹೊದೆ ಕೆದರ್ದವನ
ಮುಳ್ಮುಡಿಗೆ, ಶಾಪಹತನಾ ಪಾಪನಾಶಿನಿಗೆ
ಚೈತನ್ಯರೂಪಿಣಿಗೆ ಶಕ್ತಿಮಾತೆಗೆ ನಮಿಸುವೋಲ್ !
ಭೋರ್ಗರೆದನಿಂತೆಂದು ಮತ್ತೆ :
"ಜವ್ವನದೊಡನೆ,
ಜಟೆಯೊಡನೆ, ಕಪಟ ವಲ್ಕಲದೊಡನೆ, ಸಟೆಯೊಡನೆ ;
ಪ್ರಮದೆಯೀ ಪೆಣ್ಣೊಡನೆ ಕ್ಷೀಣಜೀವಿತರಾಗಿ
ಬಂದಿರಯ್ ನೀಮೆನಗಶನಮಾಗಿ ! ಜವ್ವನಕೆ
ಜಟೆಯೇಕೆ ? ನಾರುಡೆಗೆ ನಾರಿಯಿವಳೇಕೆ ? ಈ
ನಟ ತಪಸ್ಸೇಕೆ ಶರ ಚಾಪಾಸಿ ವೀರರಿಗೆ ?
ಭಾರ್ಯೆಯಹಳೆನಗೀ ವರಾರೋಹೆ ! ಬಾಳ್ವಾಸೆ
ನಿಮಗಿರಲ್ಕೋಡಿ ಬರ್ದುಕಿಂ !" ಎನುತೆ ಶೂಲದಿಂ
ಗುರಿಯಿಡುತ್ತಿರೆ, ಮೂರ್ಛೆವೋದತ್ತಿಗೆಯ ನೋಡಿ
ಸೌಮಿತ್ರಿ "ಅಗ್ರಜನೆ, ದೀರ್ಘದರ್ಶಿನಿ ದಿಟಂ
ಆ ಕೈಕೆ !" ಎಂದಾರ್ಭಟಿಸಿ ಬಾಣಮಂ ಪೂಡಿ
ರಯವನೆಚ್ಚನ್ ರಾಕ್ಷಸಾಕೃತಿಗೆ. ಕೀಸಿದಾ
ಕೂರಂಬುಗಳಿಗೊಂದಿನಿತೆ ಘಾಸಿಯಾಗುತ್ತೆ
ಪಿಶಿತಾಶನುರಿದೆದ್ದನ್. ಇಳುಹಿದನಿಳಾತಳಕೆ
ಮಸ್ತಕದಿ ಧರಿಸಿದ ಧರಾತ್ಮಜೆಯನ್. ಎತ್ತಿದನ್
ಮಿತ್ತುಕೋರೆಯ ಕೈದುವಂ, ವಿಷಮ ಶೂಲಮಂ.
ಮುಂಬರಿದನದ್ರಿವೋಲ್ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೆಡೆಗೆ
ಯಮದೃಢಗಮನದಿಂದೆ. "ಕವಚ ಖರ್ಪರ ಸಮಂ
ರಕ್ಕಸನ ಮೆಯ್. ರೂಕ್ಷನಿಗೆ ಕಣ್ಗಳಲ್ಲದೆಯೆ
ಬೇರೆ ಗುರಿ ಸಲ್ಲದಯ್." ರಾಮನೆನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ

ಗರಿಯ ರೆಕ್ಕೆಯ ಗರುಡವೇಗದ ಸರಳನೆಚ್ಚನ್,
ಕುರುಡುಗೈದನ್ ವಿರಾಧನ ಕಣ್ಗಳಂ ಬಸಿದು
ತೋಡಿ. ಕೋಪಕೆ, ಕಣ್ಣಳಿಯಲಂಧರೋಷದಿಂ
ತೋಳ್ಗಳಂ ಬೀಸಿ, ಪಳುವಂ ಗುಡಿಸಿದನು ಸೋಸಿ
ರಾಕ್ಷಸಂ. ತಡವಿ ತುಡುಕಿದನಿರ್ವರಂ ಮೃತ್ಯುಮಯ
ಮುಷ್ಟಿಯೊಳ್. ಪೊತ್ತೋಡಿದಂ ಮಿಗಗಳಂ ಕಚ್ಚಿ
ಕೊಂಡುಯ್ವ ವ್ಯಾಘ್ರನೋಲಂತೆ. ಸೀತಾಕಾಂತೆ
ನೋಡಿ ನಡನಡ ನಡುಗಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸೋಡಿದಳ್ :
“ ಓ ವಿಧಿಯೆ, ರಕ್ಷಿಸಯ್ ! ರಕ್ಷಿಸೋ ರಕ್ಷಿಸಯ್
ದಶರಥೇಂದ್ರ ಪ್ರಿಯ ಕುಮಾರರಂ ! ಕೈಮುಗಿದು
ಬೇಡುವೆನೊ, ರಾಕ್ಷಸೋತ್ತಮ, ನನ್ನನಾದೊಡಂ
ನೀಡುವೆನೊ, ಬಿಡೊ ರಾಮಚಂದ್ರನಂ. ಕಾಪಿಡಯ್
ಊರ್ಮಿಳಾ ಪ್ರಾಣೇಶನಂ ! ” ರಾಮಖಡ್ಗಕೆ ಮತ್ತೆ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಸಿಗೆ ಬಿಳ್ದುವಸುರ ಬಾಹುದ್ವಯಂ
ದೊಪ್ಪ ದೊಪ್ಪನೆ ; ಕೂಡೆ ಪಳುವರಚೆ ಕೆಡೆದುದಾ
ದೈತ್ಯನೊಡಲೊಂದು ಹೆಗ್ಗಡ್ಡದೋಲ್. ಕಾಡ ಪಳು
ಕೆಸರೇಳೆ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದುದು ನೆತ್ತರ್ ಪೊನಲ್.
ಬೀಭತ್ಸದಿಂದೆಯುಂ ಸೌಂದರ್ಯಮುದ್ಭವಿಪಂತೆ
ಮೈದೋರ್ದನಮೃತಮಯ ಗಂಧರ್ವನೊರ್ವನಾ
ಮೃತದೇಹದಿಂದೆ. “ ಜಯ, ಜಯ, ಹೇ ಮಹಾ ಪುರುಷ !
ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ ; ನಾಂ ಕುಬೇರನಾಳ್ ತುಂಬುರಂ.
ರಂಭೆಯ ನಿಮಿತ್ತಮೊಳಗಾದೆನೀ ಶಾಪಕ್ಕೆ.
ಶಾಪಮೋಚನೆ ಗೈದಿರೆನಗೆ. ವಂದನೆ ನಿಮಗೆ.
ದಂಡಕಾರಣ್ಯಮಿದು ಭೀರುಗೆ ಭಯಂಕರಂ ;
ರಸಿಕ ಧೀರಗೆ ಕಲಾಶಂಕರಂ : ನನ್ನಂತೆವೋಲ್ !
ಮುಂಬರಿಯಿಮೆರೆಡು ಗಾವುದ ದೂರದಾಚೆಯೊಳ್
ಶರಭಂಗ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಂ. ನಮಿಪೆನಿದೊ. ಪೋಪೆನಾಂ.
ಸೊಗಮಕ್ಕೆ, ಗೆಲಮಕ್ಕೆ, ತುದಿಗೆ ಮಂಗಳಮಕ್ಕೆ ! ”

ಗಂಧರ್ವ ನಾದನಂತರ್ಧಾನಮಿಂತೆಂದು
ಪರಸಿ. ಸೂಚಿತ ಪಥಂಬಿಡಿದು, ಬನದಿಂ ಬನಕೆ
ಬೇಗವೇಗಂ ನಡೆದು, ಬೈಗುವೊಳ್ತಿನ ಕಡೆಗೆ
ಸಾರ್ತಂದರಾಶ್ರಮಕೆ ಶರಭಂಗನಾ. ದಸ್ಯು
ಹಿಂಸೆಗೆ ಸಿಲುಕಿ, ಮರಣ ಮುಖನಾಗಿ, ಮಾತಳಿದು
ಮಲಗಿರ್ದ ಚರ್ಮಾಸ್ಥಿಮಾತ್ರನಂ ಕರುಣಕರ
ಗಾತ್ರನಂ ಶರಭಂಗನಂ ಕಂಡು ಮರುಗಿದುದು
ರಾಮನಾತ್ಮಂ ; ಕೋಪದೌರ್ವಾನಳಂ ಜ್ವಲಿಸಿ
ನೀಡಿದತ್ತರಸಿದತ್ತೇಳು ನಾಲಗೆಗಳಿಂ
ರಕ್ಕಸರ ವೈಬೇಳ್ವೆಯಂ. ಕೇಳ್ದನನಿತುಮಂ
ದುಷ್ಟದಾನವ ಧೂರ್ತತೆಯ ಕಥೆಯುನಾರ್ಯರಾ
ವ್ಯಥೆಯನತಿ ಕಷ್ಟಮಂ. ರಕ್ಷೆಯಂ ಬೇಡಿದಾ
ಯತಿಗಳಿಗಭಯವಿತ್ತನಿಂತೆಂದು :
"ಪೂಜ್ಯರಿರ,
ತನ್ನ ಕಜ್ಜಕೆ ಬಂದನಡವಿಗೆಂದರಿಯದಿರಿ.
ತಂದೆಯಾಣತಿ ನೆವಂ. ದಿಟವೊರೆವೆನಾಲಿಸಿಂ.
ಭೀಮಕರ್ಮಿಗಳಾರ್ಯವೈರಿಗಳ್ ಅನಾತ್ಮರಂ
ಋಷಿಕಂಟಕರನಿರಿವುದೆನ್ನಯ ಮನಂ. ನಿಜಕೆ
ನಾಥರೀ ಪೃಥಿವಿಗಿನಕುಲರಲ್ತೆ ? ಪ್ರಜೆಗಳಂ
ಪಾಲಿಪುದವರ ಪರಮ ಕುಲಧರ್ಮವೆಸೆ, ನಿಮ್ಮ
ರಕ್ಷೆಗೋಸುಗಮೆನಗೆ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣಮುರಂ."
ಕೆಲದಿನದನಂತರಂ ತೀರ್ದ ಶಾಂತಾತ್ಮಂಗೆ
ಶರಭಂಗ ಋಷಿಗಪರಕರ್ಮಂಗಳಂ ರಚಿಸಿ,
ಕಂಗೆಟ್ಟ ಕಿತ್ತಡಿಗಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯಮಂ ಪೇಳ್ದು
ಪೊರಮಟ್ಟರಲ್ಲಿಂ ಸುತೀಕ್ಷ್ಣಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ.
ಒಡನೊಡನೆ ಬಂದ ವೈಖಾನಸರನೊಡಗೂಡಿ,
ಮಲೆಯ ಪಳುವಟ್ಟೆಯಂ ಕೊಂಡು ನಡೆತರೆ ಮುಂದೆ
ಮೂಡಿದತ್ತೊಂದು ಶೈಲಂ ವಿಪುಲಮದ್ಭುತಂ,

ಕಾರ ಮೊದಲೊಳ್ ಬಾನ ಕರೆಯಿಂದಣಂ ತೋರಿ
ಮೆಲ್ಲನೊಯ್ಯನೆ ಭೀಮಗಾತ್ರಕ್ಕುರ್ಬಿ ಬೆಳೆದು
ಗಗನ ಶಿಖರಕ್ಕೇರ್ವ ಮೇಘಗೋಪುರದಂತೆ
ನೀಲೋನ್ನತಂ ಮಹಾ. ಪೊಕ್ಕದರ ತಳ್ಪಲಂ
ಬಹು ಪುಷ್ಪಪೂರ್ಣ ಫಲಕುಜಕೀರ್ಣಮಟವಿಯಂ
ಕಂಡರು ಸುತೀಕ್ಷ್ಣನಾಶ್ರಮವನೇಕಾಂತಮಂ
ಭಯಕಾಂತಮಂ. ನಮಿಸಿದರು ತಪೋರುದ್ರಂಗೆ,
ಚಿತ್ರಕೂಟಕೆ ರಾಮನೈತಂದ ವಾರ್ತೆಯಂ
ಕೇಳ್ದಂದಿನಿಂದಾತನಂ ಪ್ರತೀಕ್ಷಿಸುತಿರ್ದ
ಕೆಂಜೆಡೆಯ ಕಿತ್ತಡಿಗೆ. ಋಷಿಸಂಗ ಮಂಗಲದಿ
ತಿಂಗಳೊಂದಂ ನಿಂದು, ಕೋಳ್ಮಿಗಗಟ್ಟುಳಿಯ
ಕೊಂದು, ಸುತ್ತಣ ಮಲೆಯ ಸೀಮೆಯಂ ಮೇಣಲ್ಲಲ್ಲಿ
ಸಿಂಗರಿಸಿ ಪರ್ವಿದ ತಪೋವನ ಸಮೂಹಮಂ
ಆರ್ಯಾಶ್ರಮಂಗಳಂ ನೋಡುವಾಶೆಗೆ ಮುನಿಯ
ಹರಕೆಯ ಹಿತಾಶಂಸೆಯಂ ಪಡೆಯುತಲ್ಲಿಂದೆ
ಪೊರಮಟ್ಟರವರು ಯಾತ್ರಿಕ ಮುನಿಗಣಂವೆರಸಿ,
ಮೊದಲ ಮಳೆ ಮೀಯಿಸಿದ ಮಲೆಯನಾಡಿನ ಸಿರಿಯ
ಚೆಲುವನೀಂಟಲ್ಕಲೆವ ಕಲೆ ನೋಂತ ಕಬ್ಬಿಗನ
ಕಣ್ದಿಟ್ಟಿಯಂತೆ. ಐತರೆ ಮುಂದೆ, ಏನೆಂಬೆ?
ಅಕ್ಷಿಗೌತಣವಾಯ್ತು; ಹೂವಾಯ್ತು; ಜೇನಾಯ್ತು;
ಪಕ್ಷಿಯಿಂಚರವಾಯಿತಿನಿಯಳಪ್ಪುಗೆಯಾಯ್ತು;
ಪುಣ್ಯಸಲಿಲಪ್ರಸನ್ನತೆಯಾಯಿತಾ ನೆಲಂ:
ವನದೇವಿಯೋಲಗವೊ, ಜಲದೇವಿಯಾಲಯವೊ,
ಸೌಂದರ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿರತಂ ಕ್ರೀಡಿಪುಯ್ಯಲೆಯೊ,
ಇಂದ್ರಧನುರಿಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ್ರನಾಡುಂಬೊಲವೊ,
ರತಿಮದನರೋಕುಳಿಯ ಶೃಂಗಾರಮಂಟಪವೊ
ರಸ ಋಷಿಗಳಾನಂದ ನಂದನವೊ, ಮಂದಿರವೊ
ಚಂದ್ರ ಚೈತ್ರರಿಗೆಂಬವೋಲಪ್ಪುತಾತ್ಮಮಂ

ಶೈಲ ಕಂದರ ವಿಪಿನ ವೈಭವದಿನೆಸೆದುದಾ
ತೆರೆತೆರೆಯಲೆವ ಮಲೆಯಸೀಮೆ ! ಆ ಸೊಬಗಿಗೆರ್ದೆ
ಸೋಲ್ದುಕ್ಕಿರ್ದತ್ತು ಸೀತೆಗೆ ವೈತ್ರಿ. ಸ್ವಾಮಿಯಂ
ಪ್ರೇಮದಿಂ ನೋಡಿ ನುಡಿದಳ್ ನಗೆಮುಗುಳ್ಮಲರೆ
ನಯದಿಂದೆ :
“ ಬಗೆಯೊಂದು ಶಂಕೆಯನರುಹಿದಪೆನಾಂ,
ಹೃದಯಪ್ರಿಯ, ಬಾಲಭಾಷಿತವನಾದರದಿಂದೆ
ಕೇಳಿ ಕರುಣಿಪುದೆನಗೆ : ಋಷಿಗಳ್ಗೆ ನುಡಿಗೊಟ್ಟೆಯಯ್ ;
ರಾಕ್ಷಸ ವಧೆಗೆ ಪೂಣ್ದೆಯಯ್ ; ವೈರಮಂ ವ್ರತವಾಂತೆಯಯ್,
ಹೇ ಸ್ನೇಹನಿಧಿ ! ಒರ್ವನನ್ಯಾಯಿಯಾದೊಡೇಂ
ಸರ್ವ ರಾಕ್ಷಸರೆಂತು ಸಂಹಾರಕರ್ಹರಯ್ ?
ಕ್ಷಾತ್ರಕೇಂ ಕ್ರೌರ್ಯಂ ಕಿರೀಟಮೇ ? ”
“ ದರಹಸಿತೆ,
ರಾಜಋಷಿ ಜನಕಸುತೆ, ಆ ತಂದೆಯ ಮಗಳ್ಗೆ
ತಕ್ಕುದನೆ ನುಡಿದೆ. ವಿಶ್ವಪ್ರೇಮ ಸಿದ್ಧನಿಂ
ಪಡೆದಿರ್ಪ ಕರುಣೆಯನ್ನೊರೆಯುತಿಹೆಯಾದೊಡಂ,
ಪೂಜ್ಯಮಹುದಾದೊಡಾ ತತ್ವಂ ಪೂರ್ಣದರ್ಶನಕೆ
ಪೊರ್ದದಿರ್ಪುದು, ಸರಳೆ. ಸಾತ್ವಿಕವ್ರತಿಗಳ್ಗೆ
ಸಂಕಟವನೊಡರಿಸುವರೆನ್ನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಬಲಿ.
ಬಾಣವೊಂದೆಯೆ ಚುರ್ಚಿ ಕೊಲ್ವುದಾದೊಡಮದಕೆ
ಬಿಲ್ಲು ಹೆದೆ ಕೊಪ್ಪು ಕೈಯನಿತುಮಂ ನೆರವಾಗಿ
ಕೊಲೆಗೆ ಹೊಣೆಯಪ್ಪವಂತೆಯೆ ದುಷ್ಟಘಾತುಕಂ
ತಾನೊರ್ವ ರಕ್ಕಸನಾದರೇನವಗೆ ಬೆಂಬಲಂ
ಸರ್ವ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ತೆ ? ಕೃತಿ ಏಕಮಾದೊಡಂ
ಮಾಳ್ಪಾತನಿರ್ಪ ಸೀಮೆಯ ಜನದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ
ಕುರುಪಲ್ತೆ ತಾಂ ? ಆರ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸುಕೃತಮಂ
ರೂಕ್ಷರೀತಿಯೊಳಡ್ಡಗಟ್ಟುವೀ ರಾಕ್ಷಸರ
ಗಾಮ್ಪತನಮಂ ಮುರಿಯಲಾಂ ಪೂಣ್ದೆನಿನ್ನದಂ,

ಆ ನುಡಿಯ ಸಿಡಿಲಂ, ತಡೆವರಿಹರೆ? ಶರಭಂಗ
ಋಷಿಗಾದ ಗತಿಯೆ ಮುನಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಮಪ್ಪುದೌ,
ಮಿಥಿಳೇಂದ್ರ ಸಂಜಾತೆ, ಬತ್ತಳಿಕೆಯುಂ ಬಿಟ್ಟು
ನಾಂ ಕಮಂಡಲುವಿಡಿಯೆ! ಶರಧಿ ಮೇಖಲೆಯಾದ
ಪೃಥಿವೀಶ ಭರತೇಂದ್ರನಾರ್ಯರಕ್ಷಾವ್ರತಂ.
ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳವಗೆ ನಾಂ. ಕರ್ತವ್ಯವೆಮಗಾಯ್ತು
ಋಷಿ ರಕ್ಷಣಂ. ಇಷ್ಟಮುಂ ಮತ್ತೆ ನಿಷ್ಠೆಯುಂ
ಗೋಷ್ಠಿಗೊಂಡೊರೆಯುತಿಹವೀ ದಸ್ಯುಹನನಮುಂ!"
ಪತಿಯ ದೃಢವಾಣಿಯುಂ ವಾದಮುಂ ಕೇಳ್ದು ಸತಿ
ಪೇಳ್ದಳಿನಿತಂಜಿದೋಲಿಂತು: "ತೊದಲಾಗುತಿದೆ
ನನ್ನ ನಾಲಗೆ ನಿನ್ನ ದನಿಗೇಳ್ದು, ಮನದನ್ನ.
ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮಂಗಳಂ ಸೆವವೊಡ್ಡುತೈತಂದು
ತಮ್ಮ ನೆಲಮುಂ ಸುಲಿಯುತೊಯ್ಯನೆ ವಸತಿಗೈದು,
ದಿನದಿನಕೆ ತಮ್ಮನೊತ್ತುವರಾರ್ಯರಾದೊಡಂ
ದಸ್ಯುಗಳೆ ದಿಟಮಲ್ತೆ?"
"ತಿಮಿರಕ್ಕೆ ರವಿ ದಸ್ಯು.
ಜ್ಞಾನಮಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ದಸ್ಯು. ಮಾಯೆಯನಳಿಸಿ
ಮನುಜಹೃದಯವನಾಕ್ರಮಿಸುತಾತ್ಮಮಂ ತನ್ನ
ಕೃಪೆಗುಯ್ವ ಪರಮಾತ್ಮನುಂ ದಸ್ಯು. ನಾಂ ನಿನಗೆ
ನೀನೆನಗೆ ದಸ್ಯು. ಕೇಳಂತೆವೋಲಾರ್ಯರುಂ
ದಸ್ಯುಗಳ್ ದಂಡಕಾರಣ್ಯ ದಕ್ಷಿಣ ಜನದ
ನಯಕೆ. ಪಿರಿತನಕೆ ಮಣಿವುದೆ ಕಿರಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ
ಮೇಲ್ಮೆ. ಪುಣ್ಯಂ ವಿಪತ್ತಿನ ತೆರದಿನೋರೊರ್ಮೆ
ದೈತ್ಯನೋಲಾಕ್ರಮಿಪುದಾತ್ಮಮಂ ಜನತೆಯುಂ
ನಾಡೊರ್ಗ್ಗಳಂ. ಕೃಪಾಬಾಹು ನೀಡಲ್ಕದರ
ನೆಳಲಲ್ತೆ ಪೇಳ್ ರಾಹು!"
ಮಥಿಸುತೆ ಮನದಿ ವಚನಮುಂ
ಪತಿದೇವನಾ, ಮುಂದೆ ಗಮಿಸಿದಳು ವೈದೇಹಿ

ಬೆಟ್ಟ ಕೆರೆ ಕಾಡು ಹೊಳೆ ಮಿಗವಕ್ಕಿ ಹಂದಿ ಹುಲಿ
ತರತರದ ನೋಟಮಂ ಬೆದರುಮಿಗದೋಟಮಂ
ಕೌತುಕದ ಕೂಟಮಂ ಕಣ್ಗೆ ತಣಿವಿಲ್ಲವೆನೆ
ಕಂಡು, ಬಣ್ಣಿಸಿ, ಸವಿದು, ತೋರಿ. ನಡೆದಿರಲಿಂತು,
ಕಂತು ಕೂರ್ತಾತ್ಮರತಿಯೊಡನೆ ಈಸಾಡಲ್ಕೆ
ರಾಗಮಗ್ಗಲಿಸಿತೆನೆ, ಸಂಜೆ ಓಕುಳಿಗೈದ
ಸಲಿಲ ಸುಂದರ ಯೋಜನಾಯುತ ತಟಾಕಮಂ
ಕಂಡರೆದುರಿನಲಿ. ಏಕಾಂತತಾ ವೈಣಿಕಂ
ಮಿಡಿವನೊ ವಿಯದ್ವಿಪಂಚಿಕೆಯ ನಿಶ್ಶಬ್ದತಾ
ತಂತ್ರಿಯನೆನಲ್ಕೆ, ಬಂದತ್ತಲೆದು ಸುಶ್ರುತಿಯ
ಗೀತ ವಾದಿತ್ರ ಮಧುಮಧುರ ಘೋಷಂ. "ನೋಡೆ
ಸುತ್ತಣೀ ವನದೇಶಮೆತ್ತಲುಂ ನಿರ್ಜನಂ.
ವಾದಿತ್ರ ನಿಸ್ವನಮ್ ಇದೆತ್ತಣಿಂ ಬಂದಪುದೊ?
ಸೋಜಿಗಂ!" ಎಂದೆಲ್ಲರಾ ಕಿವಿಸವಿಯ ದನಿಗೆ
ಮಾರುವೋಗಿರೆ, ಧರ್ಮಭೃತನೆಂಬ ಸಹಚರಂ
ಮುನಿ:
"ಈ ಸರೋವರಂ, ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಕುಲಮಣಿಯೆ,
ಪಂಚಾಪ್ಸರಂ. ಮಾಂಡಕರ್ಣಿಯ ಮಹಾಮುನಿಯ
ಭೋಗಮಂದಿರಮಿರ್ಪುದಿದರಂತರಂಗದೊಳ್.
ಆತನುಗ್ರ ತಪಸ್ಯೆಗತಿಭೀತರಾಗುತಾ
ತ್ರಿದಶರಟ್ಟಿದರೈದು ಮಿಂಚುಮೆಯ್ ಪೆಣ್ಗಳಂ.
ಭೋಗವಶನಾದನಯ್ ಯೋಗಿ. ಗೃಹಮಂ ರಚಿಸಿ
ಕಾಣ್ಬೀ ತಟಾಕ ತೀರ್ಥದ ಮಧ್ಯೆ, ಯೋಗದಿಂ
ಚಿರಯುವಕನಾಗಿ ಪಂಚಾಪ್ಸರೆಯರಂ ಕೂಡಿ
ಸುಖಿಸುತಿರುವನು ಕಣಾ. ಪೊರ್ಮೆದಪುದಲ್ಲಿಂದೆ
ಈ ಗೀತವಾದಿತ್ರ ಮೇಳಗಾನಂ."
ಬೈಗುಬಾನ್
ಕಿತ್ತಿಳೆರಂಗಸುಳಿಯೆ, ಕತ್ತಲೆಯ ನೇರಿಳೆಯ

ಪಣ್ಗಪ್ಪು ಕಣ್ಮುಸುಗುತಿಳಿತರೆ ತಿರೆಯನಪ್ಪಿ,
ಗೋಚರಿಸಿತೊಂದಾರ್ಶ್ಯವಸತಿ. ಇಂಗುದಿಯೆಣ್ಣೆ
ಜೀವದಾಸಂಗೈದ ವಲ್ಕಲದ ಬತ್ತಿಯಂ
ಪೊತ್ತುತುರಿವಾ ಸೊಡರ ಬೆಳಗಿನೊಳ್ ಸಾದರದ
ಸತ್ಕಾರಮಾದುದು ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ. ತಿಂಗಳಂ
ತಂಗುತಾಯೆಡೆ, ಮತ್ತೆ ಮುಂದಣಾಶ್ರಮಕೈದಿ
ತಿಂಗಳಾರಂ ಕಳೆಯುತಲ್ಲಿಂದೆ ಮುಂಬರಿದು
ಆಶ್ರಮದಿನಾಶ್ರಮಕ್ಕೈದಿದರು, ಒಂದೊಂದು
ಎಡೆಯೊಳಂ ಪಲವಾರು ತಿಂಗಳ್ಗಳಂ, ಮತ್ತೆ
ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವರ್ಷಮಂ, ಕಳೆದು.
ಇಂತಿಂತಿಂತು
ಪತ್ತು ಸೂಳಿಳೆ ನೇಸರಂ ಸುತ್ತುವರಿದತ್ತು.
ಅಂತೆಯೆ ಇಳಾತ್ಮಜೆ ಇನಕುಲಾತ್ಮಜನ ಅಡಿಯ
ಪಜ್ಜೆವಟ್ಟೆಯ ನಡೆಯೆ, ತರಳೆಯತನಂ ಪಣ್ತು
ತುಂಬಿದುದು ಮೈಗೆ ಮಹಿಳಾ ಮಹದ್ಗೌರವಂ,
ಮೇಣಂತೆ ನಡೆನುಡಿಗೆ ಬಗೆಗೆ. ದಿನದಿನ ಚರಿಸೆ
ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳಿಡಿದ ಪಳುವಟ್ಟೆಯುಮಂ ಸಮೆಸಮೆದು
ನುಣ್ಣಿತಪ್ಪುದೆನಲ್ಕೆ ಸೀತೆ, ಜನಕಕುಮಾರ್ತೆ,
ಋಷಿಸಂಗದಿಂ ತಪಸ್ವಿನಿಯಪ್ಪುದಚ್ಚರಿಯೆ?
ದಶರಥನ ಸೂನುಗಳ್ಗೀರೈದು ಬರಿಸದಾ
ಸಾಹಸದ ರಸಯಾತ್ರೆಯಾದುದಕ್ಷಯ ಪಾತ್ರೆ
ವೀರ ಸುಂದರ ವಿವಿಧ ಭಾವಾನುಭವಗಳಿಗೆ.
ಒರ್ದಿನಂ ಸಂಜೆ, ಪಡುವಲ್ ಪಣೆಯಮೇಲೆ, ಪಸಿ
ಕಿಡಿಯಾದ ಮಾಣ್ಕೆಯಿಂ, ತಳತಳಿಸುತಿರೆ ಬೆಳ್ಳಿ,
ದಣಿದು ಕೋಳ್ಮಿಗವೇಂಟೆಯೊಳ್ ಮಲೆಯ ತಲೆಯಿಂದೆ
ತಳ್ಪಲಿನೆಲೆಯುಮನೆಗೆ ಬರುತಲಿರ್ದಗ್ರಜಂ
ಊರ್ಮಿಳಾವಲ್ಲಭನ ಬೆಮರ್ದ ಮೊಗಮಂ ಕಂಡು
ಕನಿಕರಗೊಂಡು ಸುಯ್ದನು, ತನ್ನ ಮಡದಿಯಂ

ಬೆಚ್ಚನೆಯ ಸೀರ್ವಡಿದು ಪತಿಸೇವೆಗಣಿಯಾಗಿ
ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಬಾಗಿಲೊಳೆ ಕಾಯುತಿರ್ಪಳಂ
ನೆನೆದು. ಬೆಮರಿನ ಮರೆಯೊಳೊಂದು ಕಂಬನಿ ಹೊಂಚಿ
ಸಮಯಮಂ ಕಾಯುತಿರೆ ತಮ್ಮಂಗೊರೆದನಿಂತು :
' ವನವಾಸದವಧಿ ಕೊನೆಸಾರುತಿದೆ, ಸೌಮಿತ್ರಿ ;
ಮನೆಯ ನೆನೆದೊಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬಯಕೆ ಬಾಯಾರುತಿದೆ ;
ಸರಯೂ ಜಲವನೀಂಟಲಾಶೆ ಸೊಂಡಿಲನೆಳೆದು
ಬಾಚುತಿದೆ! ಕೋಸಲಕೆ ಕಿರಿದಲ್ಲದಿರ್ದೊಡಂ
ಮತ್ತೆ ಕೀಳಲ್ಲದಿರ್ದೊಡಮೀ ವಿಪಿನ ಧರಾ
ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಗಲಿಕೆಯನನುಭವಿಸುತಿದೆ ಮನಂ
ತಾಯ್ನಾಡಿನಾ. ವರ್ಷಮಿನ್ನೆರಡು ತೀರ್ವನಂ
ಸೇರ್ದಪೆವಯೋಧ್ಯೆಯಂ. ಆ ಪೊಳ್ತಿನನ್ನೆಗಂ
ಸತ್ಸಂಗಮೆಯೆ ಮಂಗಳಂ ತಪಂ ! ”
ನುಡಿದನನುಜಂ
ತನ್ನಗ್ರಜಾತನ ಕೊರಳ ಖಿನ್ನತೆಯ ತವಿಸಿ :
“ ಚರಿಸಿದೆವು ನಾವೆನಿತೊ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಂಗಳಂ.
ಕಂಡೆವೆನಿತೆನಿತೊ ಕಿತ್ತಡಿಗಳಂ. ಮೇಣಂತೆ
ಕೇಳ್ದೆವೀಂಟಿದೆವೆನಿತೊ ತತ್ವಪೀಯೂಷಮಂ.
ಚಿತ್ತಕೆತ್ತರವಾಯಿತೆದೆಗೆ ಬಿತ್ತರವಾಯ್ತು ;
ದೊರೆಕೊಂಡುದಾತ್ಮಪ್ರಸನ್ನತೆ. ವಸಿಷ್ಠಗುರು
ಮತ್ತೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರದೇವರಿರ್ವರುಮಿತ್ತ
ಕಲ್ಪಿಗೆ ಕಿರೀಟಮಾದತ್ತು. ವಿಪಿನಾಯಸಂ,
ಹೇ ಆರ್ಯ, ನಿನ್ನ ಸಂಗದಿನಂತೆ ದೇವಿಯರ
ಸೇವೆಯಿಂ ನನ್ನಾತ್ಮಕೊಂದಮೃತ ಕೃಪೆಯಾಯ್ತು ! ”
“ ಆರ್ಯವಸತಿಗಳನೇಕಂ ಕಂಡೆವಾದೊಡಂ
ಕಂಡೆವಿಲ್ಲಗಸ್ತ್ಯ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮವನಿನ್ನುಂ.
ಬಡಗಣಿಂ ತೆಂಕಣ್ಗೆ ಮೊತ್ತಮೊದಲೈತಂದ
ಮುನಿಯಾರ್ಯನಾತನ್. ಅತಿ ದಕ್ಷಿಣದೊಳಿಹುದಂತೆ

ದಿವ್ಯಾಶ್ರಮಂ. ನಾಳೆ ಪೊರಮಡುವಮಿಲ್ಲಿಂದೆ
ತೆಂಕಣಕೆ. ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಆ ಮುನಿಯ ಮಹಿಮೆಯಂ
ಕೀರ್ತಿಸುವ ಕಥೆಯೊಂದನರುಹಿದಪೆನಾಲಿಸಾ!"
ಬೆಳ್ಳಿ ಮುಳುಗಿತ್ತು; ಕತ್ತಲೆ ಮುಚ್ಚಿ ಮುಸುಗಿತ್ತು;
ಮಿನುಗುತಿರ್ದುವು ಮಲರಿ ಬಾನ್ನೆಲದೊಳರಲ ಹೂ.
ಕಾಡುದಾರಿಯೊಳಿಳಿಯುತಿರೆ, ರಾಮನೊರೆಯುತಿರೆ,
ಕೇಳ್ದನಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಕಿವಿನಿಮಿರ್ದು:
"ಇರ್ದರಯ್
ಮುನ್ನಿರ್ವರಿಲ್ವಲಂ ವಾತಾಪಿಗಳ್, ಪೆಸರ್ವೆತ್ತ
ರಾಕ್ಷಸ ಸಹೋದರರ್. ನೀತಿಯಿಂ ರಾಕ್ಷಸರ್;
ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ಸೋದರರ್. ಭೀಮಕರ್ಮಿಗಳವರ್
ಮಾಯಾವಿಗಳ್ ಕಾಮರೂಪಿಗಳ್. ಇಲ್ವಲಂ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ವೇಷದಿಂ, ಶ್ರಾದ್ಧಮಂ ನೆವವೇಳ್ದು,
ಪಿಂಡಕೆ ನಿಮಂತ್ರಿಸುವನಾರ್ಯರಂ. ವಾತಾಪಿ ತಾಂ
ಮೇಷರೂಪವನಾಂತು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಂಗಣದಿ
ಸೊಪ್ಪು ಮೇಯುತ್ತಿಹನ್, ಕಟ್ಟು ಗೊಂಡವನೋಲೆ
ನಟಿಸಿ. ಹೋಂತದ ಗಾತ್ರಮಂ ಕಾಣುತುಬ್ಬುವರ್
ಅತಿಥಿಗಳ್! ಶುದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತವಾಡುತಿಲ್ವಲಂ
ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸುಲಿಯುವನು ಚರ್ಮಮಂ;
ಬಿಡಿಸಿ ಬೇವಂ ಕುಯ್ಯುವನು ಮಾಂಸಮಂ. ಶಂಕೆ
ಪುಟ್ಟದಭ್ಯಾಗತರ್ ಪಿಂಡಮಂ ತಣಿವುಂಡು
ತೇಗುವರ್, ಬೆಂದ ಬಾಡಿನ ಕೂಳರಗಲೆಂದು.
ಅನ್ನೆಗಂ ಸಂಸ್ಕೃತವನಾಡುತಿರ್ದಿಲ್ವಲಂ
ತೆಕ್ಕನೆ ಪಿಶಾಚಿ ನುಡಿಯಿಂದೆ ದುರ್ಮಂತ್ರಮಂ
ಕಾಕು ಹಾಕುತೆ ಕೂಗಿ ಕರೆಯುವನ್ ತಮ್ಮನಂ:
'ವಾತಾಪಿ, ಹೊರಗೆ ಬಾ!' ಕೇಳ್ದು, ಒಡನೆಯೆ ಹೊಟ್ಟೆ
ಕಂಪಿಸುವುದತಿಥಿ ದೇವರಿಗೆ. ಮೇಕೆಯ ಗೊರಸೊ
ಕೊಂಬೊ ತಿವಿದಂತಾಗಿ, ಕರುಳರಚಿದಂತಾಗಿ

ಪಾರ್ವರೆದ್ದೆದ್ದು ಕುಣಿದಾಡುತಿರಲಾ ಇಲ್ವಲಂ
'ಹೊರಗೆ ಬಾ! ಹೊರಗೆ ಬಾ! ಬಾ ಹೊರಗ!' ಎಂದೆಂದು
ಕೂಗುವನ್ ವಾತಾಪಿಯಂ. ಗುಳ್ಳೆಯೊಡೆವಂತೆ
ಹೊಡೆ ಬಿರಿದವುದು ಪಿಂಡವುಂಡರಿಗೆ . . ಅಃ . . ಇಸಿತು ನಿಲ್,
ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಮುಳ್ ಮುದ್ದಿಸಿದೆ ಪಾದಪದ್ಮಮಂ!
ಕೇಳಲನುಗೈದಪೆನ್."
ತಡೆಯಲಾರದೆ ಕಥೆಗೆ
ನಗುತಿರ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ನೆರವಾಡನಣ್ಣಂಗೆ,
ಪಾದಪದ್ಮವ ಮುದ್ದಿಸಿದ ಮುಳ್ಗೆ ಮುಗುಳ್ನಗುತೆ:
"ಏನ್ ಕತ್ತಲೆಯೊ, ಕಾಡಿಗೆಯನೊತ್ತುತಿದೆ ಕಣ್ಗೆ!"
"ಆಲಿಸಾ! ವನಮೌನಮಿದೆನಿತ್ತು ಭೀಕರಂ,
ಪುಲನಿದ್ದೆಯೋಲ್! . . . ಧೂರ್ತರೀ ತೆರದಿನಾರ್ಯರಂ
ಕೊಲುತಿರ್ದರ್. ಅಂತೆಯೆ ಅಗಸ್ತ್ಯನಂ ತೀರ್ಚಲ್ಕೆ
ಕರೆದರೌತಣಕೆ. ಮೇಕೆಯ ತೆರನ ತಮ್ಮನಂ
ಕಡಿದು ಬೇಯಿಸುತಿಲ್ವಲಂ ಬಡಿಸಿದನು ಮುನಿಗೆ.
ಅಗ್ನಿಗಾಜ್ಯಾಹುತಿಯನಿತ್ತದಂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ
ಪಡೆಯಲಾಸಿಪ ಗಾಂಪನಾದನಾ ರಾಕ್ಷಸಂ.
'ಹೊರಗೆ ಬಾ, ವಾತಾಪಿ!' ಎಂದೆನಿತ್ತೊರಲ್ದೊಡಂ
ಬರಲಿಲ್ಲವಂ. 'ಜೀರ್ಣಿಸಿಹುದೆನ್ನ ಜಠರಾಗ್ನಿ!
ನಿನ್ನ ಕರೆಗಿನ್ನೆತ್ತಣಿಂ ಬರ್ಪನಯ್?' ಎನುತೆ
ಮುನಿ ನಗಲ್ಕಾತನನಳಿಸಲೆಂದು ಮೇಲ್ವಾಯ್ದ
ರಕ್ಕಸನುರಿದು ಬೂದಿಯಾದನಾ ತೇಜದಿಂ
ಋಷಿದೇವನಾ!"
ತೆರಳ್ದರಲ್ಲಿಂದೆ ಮರುಪಗಲ್.
ದಾರಿಯೊಳಗಸ್ತ್ಯನ ಸಹೋದರನ ಕಣ್ಗೊಳಿಪ
ದಿವ್ಯಾಶ್ರಮಂಬೊಕ್ಕು, ಮುಂದಣ ಮಾರ್ಗಮಂ ತಿಳಿದು,
ಪಯಣಗೈದರ್ ದಕ್ಷಿಣಾರಣ್ಯ ನಿಬಿಡತೆಗೆ
ನುಗ್ಗಿ. ಬರೆವರೆ, ನಿಬಿಡಮಾದುದು ಅಡವಿ; ಅದ್ರಿ

ಕಡಿದಾದುದೆತ್ತರಂ ನಿಡಿದಾದುದಾಳಮುಂ
ತಾನಾಯ್ತುಲಾ ಅದ್ಭುತಂ. ತರಂಗಿಣಿಯ ಮೊರೆ
ಗುಹ್ಯಮಾದುದು ಭೀತಿಯಿಂ ; ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕೊರಳ
ಸರದಿಂಪು ಹದುಗಿದುದು ಹೆದರಿ. ಬಸವೂಗಳುಂ
ಕಂಪನಡಗಿಸುತವಿತುಕೊಂಡುವೆಲೆಯಾಶ್ರಯಕೆ
ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವಮಂ ತ್ಯಜಿಸಿ. ಓಡಾಡಿತಯ್
ಕರ್ನೆಳಲ ಮೆಯ್ಯ ನಿಶ್ಶಬ್ದತೆಯ ಸುಯ್ಯುಸಿರ
ಭೀತಿಭೂತಂ !
ಸೇರ್ದರಾಭೀಳ ಘೋರದಾ
ಕಾಂತಾರದಂತಮಂ. ರಮ್ಯಮಾಯ್ತಾ ಮುಂದೆ
ಆಶ್ರಮವಗಸ್ತ್ಯನಾ. ಬಾಳೆದೋಂಟಗಳಿಂದೆ
ತೆಂಗುದೋಂಟಗಳಿಂದೆ ಮೇಣಡಕೆ ಏಲಕ್ಕಿ
ಕಬ್ಬುದೋಂಟಗಳಿಂದೆ ಹಬ್ಬಿದಾ ನೋಟಮಂ
ಕಂಡುಬ್ಬಿದುದು ಮನಂ ರಾಮಂಗೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ,
ಮತ್ತೆ ಮೈಥಿಲಿಗೆ. ಕಾರಣಪುರುಷನಾತನಂ
ಕಂಡೊಡನೆ ಗುರುತಿಸಿದನತಿಥಿಯನಗಸ್ತ್ಯಮುನಿ
ದೇವ ಸೀತಾನಾಥನಂ. ಮಣಿದ ಮೂವರಂ
ಪರಸಿದನ್, ಸತ್ಕರಿಸಿದನ್ ಧನ್ಯಮಾಯ್ತೆಂದು
ತನ್ನಾಶ್ರಮಂ. ಕೆಲಕಾಲಮಲ್ಲಿ ಗುರುವರನ
ಸನ್ನಿಧಿಯೊಳಿರ್ದು, ತೆಂಕಣನಾಡ ಸೊಬಗಂ
ಸವಿದುಮರಿತುಮಲ್ಲಿಂದೆ ಮುಂದೆ ತೆರಳಲ್ಕೆಳಸಿ
ಬೇಡಿದನಗಸ್ತ್ಯನಂ, ಮುಂದಣಪಥಿಯ ವನದ
ವಾಸಮಂ ಕಳೆಯೆ ನೆಮ್ಮದಿಯ ನಲ್ದಾಣಮೊಂದಂ
ಕೃಪೆಯಿಂ ಬೆಸಸಿಮೆಂದು. ಜಾನಿಸಿದನಂತರಂ
ಕಿರುನಗೆಯ ಮೊಗದ ಕಿತ್ತಡಿ ನುಡಿದನಿಂತೆಂದು :
“ದಂಡಕಾರಣ್ಯದೀ ಕಂಟಕದ ಬೀಡಿನೊಳ್
ನೆಮ್ಮದಿಯ ಮಾತೇಕೆ, ಪೇಳ್, ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಧನುರ್ಧರಗೆ
ನಿನಗೆ? ಬಗೆಗೆಡ್ಡಮಾಗಿರ್ಪೊಂದು ತಾಣಮಿದೆ :

ನಾತಿದೂರಂ ಶ್ಲಾಘನೀಯಮಾ ಪಂಚವಟಿ;
ಬಹುಮೃಗ ಮನೋಹರಂ, ಬಹುಪಕ್ಷಿ ಮಂಜುಳಂ,
ನಿತ್ಯಪುಷ್ಪಿತ ವನ ಸುಶೋಭಿತ ತಟಾನ್ವಿತಾ
ಸಲಿಲ ಗದ್ಗದ ನಿನದೆ ಆ ಪುಣ್ಯ ಗೋದಾವರಿಯ
ಸಂಗದಿಂದತಿಮಂಗಳಂ. ರಾಜಯೋಗ್ಯಮುಂ
ಮತ್ತೆ ಋಷಿಯೋಗ್ಯಮುಂ ಸ್ಥಳಮದು ಮಹತ್‌ಕಥಾ
ಕಾರಣಂ ತಾನಪ್ಪುದದು ದಿಟಂ ನಿಮ್ಮಿಂದೆ,
ರಘುನಂದನಾ. ದ್ವಿಯೋಜನ ದೂರಮೀಯೆಡೆಗೆ
ನಿಕಟವಾಗಿದೆ ಪಂಚವಟಿ. ಕಾಣ್ಬುದದೊ ಅಲ್ಲಿ
ಓ ಆ ಮಧೂಕ ವನಂ. ಅದನುತ್ತರಿಸೆ ಮುಂದೆ
ಗೋಚರಿಪುದೊಂದು ನ್ಯಗ್ರೋಧ ಭೂರುಹಂ. ಅದಂ
ಮೀರಿ ನಡೆಯುತ್ತೊಂದು ತೆಮರನೇರಲ್ಕೊಡಂ
ತೋರಿದಪುದೊಂದೆತ್ತರದ ಕಾಡಿಡಿದ ಮಲೆಯ
ನೆತ್ತಿ. ಆ ಗಿರಿಚರಣ ತಲಮೆ ತಾಂ ಪಂಚವಟಿ!
ದಾಶರಥಿ, ಶರಧಿಯಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ಸಾಹಸಂ.
ಸಾರ್ಥಕಂ ಗೆಯ್ ನನ್ನ ಕೊಟ್ಟಾ ಧನುರ್ಬಾಣಮಂ,
ದಿವ್ಯ ತೂಣೀರಮಂ. ನೆರವಾಗು, ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ನಿನ್ನಣ್ಣದೇವಂಗೆ. ಮಗಳೆ, ಸೀತಾದೇವಿ,
ನಿನ್ನಳಲ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಪತಿ ಹಿತಂಕರಿಯಾಗು;
ಲೋಕ ಶಂಕರಿಯಾಗು; ಮೇಣ್ ಯಮ ಭಯಂಕರಿಯಾಗು
ಲೋಕ ಮೂರಕೆ ಶೋಕವಾಗಿಹ ನಿಶಾಚರರ
ನಿಷ್ಠುರ ನೀಚಕುಲಕೆ!"
                    ಪರಸುತಿರೆ, ಕೊರಳ ಸರೆ
ಬಿಗಿದು ಗದ್ಗದವಾಯ್ತು ಮುನಿಗೆ; ಕಣ್ಬನಿಯುಕ್ಕಿ
ಪರಿದಿರೆ, ಜನಕಜಾತೆಯನೆ ನೋಡುತಳ್ತನಾ
ಸೂರ್ಯವರ್ಚಸ್ವಿ! ನಮಿಸುತೆ ಪೂಜ್ಯಋಷಿಪದಕೆ
ಬೀಳುಕೊಂಡರು ಮೂವರುಂ ಪಂಚವಟಿಗಾಗಿ.

ಸಂಚಿಕೆ ೧೧

ಪಂಚವಟಿಯ ಪರ್ಣಕುಟಿ

ಮಹಾಟವಿಯ ವಟವರ ಶಿರಾಗ್ರದೊಳಿರೆ ಜಟಾಯು
ನೋಡಿದನ್, ಬಿಸಿಲು ನೆಳಲಿನ ರಂಗವಲ್ಲಿಯಿಂ
ರಾಜಿಸುವ ಪಸುರುವುಲ್ಲಿನ ಪಚ್ಚೆಯೊಳ್ನಲದೆ
ಸೊಬಗು ಕಣ್ಗೊಳಿಪರಂ, ಮೂವರಂ ಮನುಜರಂ,
ಪಂಚವಟ್ಯಭಿಮುಖಿಗಳಂ. ಬೃಹದ್ಗಾತ್ರದಾ
ಭೀಮವಿಕ್ರಮ ವಿಹಂಗೇಂದ್ರನಂ ವೀಕ್ಷಿಸುತೆ
ಶಂಕೆ ಪುಟ್ಟಿತು ನಿಶಾಚರರೊಂದು ಛದ್ಮನೆಯ
ಭಯಕೆ. ಪೇಳ್, ಪಕ್ಷಿ. ನೀನಾರೆಂದು ಕೇಳಲ್
ಜಟಾಯು ನುಡಿದನು ಮಧುರವಾಕ್ಯಂಗಳಿಂ: "ವತ್ಸ, ನಾಂ
ನಿನಗನ್ಯನಲ್ಲಯ್ಯ; ಪಿತೃಸಖಂ! ಸಂಪಾತಿ ತಾಂ
ಪಿರಿಯಣ್ಣನೆನಗೆ. ಪೆಸರಿಂದಾಂ ಜಟಾಯುವೆಂ.
ದುಷ್ಟ ರಾಕ್ಷಸ ಸೇವಿತಂ ಈ ದುರ್ಗಕಾನನಂ.
ನಿಮಗಾಂ ಸಹಾಯನೆಂ ನೀನನುಮತಿಯನೀಯೆ."
ಪ್ರಿಯ ವಾಕ್ಯಮಂ ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೆ ಮುದಂ ಮೊಳೆತು
ಮೂವರುಂ ನಮಿಸಿದರು ದಶರಥಸ್ನೇಹಿತಗೆ,
ಆ ಶ್ಯೇನಿಪುತ್ರಂಗೆ. ಮತ್ತಾತನುಂ ಕೂಡೆ
ಕಾವಲ್ಗೈತರೆ ಮುಗಿಲವಟ್ಟೆಯ ಬೇಹಿನಾಳಾಗಿ,
ಬಟ್ಟೆವಿಡಿದರ್ ಪಂಚವಟಿಗೆ, ಗೋದಾವರಿಯ
ತಟಿಗೆ.

"ಕಂಗೊಳಿಸುತಿದೆ ಇದೊ ಮುಂದೆ, ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ಆ ಅಗಸ್ತ್ಯನ ವರ್ಣನೆಯ ಮನೋಹರಂ ವನಂ.
ಏಂ ಶಾಂತಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಳುತಿದೆ ನೋಡು, ಪ್ರಿಯೆ!
ಚಿತ್ರಕೂಟದ ಸೊಬಗಿಗಿರ್ಮಡಿ ಸೊಬಗಿದಲ್ತೆ?
ಪಿಂತಾವಗಂ ನಾಂ ಪಡೆಯದೊಂದು ಸೊಗಮಿಲ್ಲಿ

ಕಾಯ್ದೆಮಗೆ ಬಯಸಿದಪ್ಪುದು ಸುಖಾಗಮನಮಂ :
ತರು ಚಾಮರದ ಕರದ ತೋಳ್ವೀಸಿ, ಕಾಣ್, ಕರೆಯುತಿದೆ
ಗಿರಿ. ಸೂಸಿ ಪೂವಲಿಯನಾಹ್ವಾನಗೈವಳಿದೊ ಈ
ವಿಪಿನರಾಜೇಶ್ವರಿ. ತರಂಗ ಮಂಜುಳ ರುತಿಯ
ವಾಣಿಯಿಂದೆಮಗೆ ಸುಸ್ವಾಗತವನುಲಿವಳದೊ
ಚಂಚಲಾಂಚಲ ಗತಿಯ ಗೋದಾವರಿ !"
"ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ,
ವೈಡೂರ್ಯಗಳ ರಾಸಿಗೊಂಡಂತೆ, ದಡಂಮುಚ್ಚಿ
ಪಸುರ್ಮಿಡಿದು ಸಾಲ್ಗೊಂಡಿಹವು ಹೊಂಗೆ !"
"ಪಡಿನೆಳಲ್,
ಕನ್ನಡಿವಿಡಿದ ತೆರದಿನೆಸೆಯಲ್ಕೆ, ಅಃ ಕಾಣ್ಬುದದೊ
ಗರಿಗರಿಯೆಲೆಯ ಬಿದಿರ ಮೆಳೆಚವರಿ !"
"ಅದೊ ನವಿಲ್ ;
ಹೊಳೆಯ ನೀರಗೆ ಬಾಗಿದೊಂದು ಕೊಂಬೆಯ ಮೇಲೆ
ಕುಳಿತೀಂಟುತಿಹುದೆಂತು !"
"ಅಗೊಗೊ ನೀರ್ವಕ್ಕಿಗಳ್ ;
ಏಂ ಕ್ರೀಡೆಯಿಂಚರಂ !"
"ಏನೆತ್ತರದ ಸಾಲಮಿದು !
ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡಿ ಪೂರೈಸಲಾರದೆ ಕೊರಲ್
ದಣಿಯುತಿದೆ !"
"ನೋಡು ವಲ್ಮೀಕ ಗೋಪುರಮಿದಂ :"
"ಕೈಯ ಬಿಲ್ಲನ್ನೆತ್ತಿದೊಡಮದರ ಕೊಪ್ಪಿಗುಂ
ನೆತ್ತಿ ನಿಲುಕದು ಹುತ್ತದಾ !"
"ಅತ್ತ ನೋಡತ್ತಲ್ :
ಕಳಿತ ಪಣ್ಮಳೆಗರೆದು ನೆಲಂ ಕೆಸರೇಳುತಿದೆ
ಸೋರ್ದ ರಸಕೆ."
"ಏನಮಂಗಳವೊ ? ಕಾಲ್ ಜಾರುತಿದೆ
ನನಗೆ !" ಮೈಥಿಲಿ ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನೆ ಗೊಣಗುತಿರೆ,

ಬಳಿಗೆ ಬಾರದೆ ದೂರ ಸಾರದೆ ಕುರಂಗಶಿಶು
ಸುಳಿದಡಗಿದುದ ಕಂಡಳೆಂದಳ್ ಮನಃಪ್ರಿಯಗೆ:
"ಈ ತಾಣಮೆಲೆವನೆಗೆ ಸಲ್ದಾಣಮೇ ದಿಟಂ!
ಸಾಧುಮೃಗದೀ ಸ್ಥಲಂ ತಾನೇಗಳುಂ ಸಾಧು!"
"ನಿನಗೆ ಕಾಲ್ದಣಿದೆಡೆಯೆ ನಮಗಕ್ಕುಮಾಶ್ರಮಂ!"
ಅತ್ತಿಗೆಯನಂತಣಕವಾಡಿದಣ್ಣಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ:
"ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ, ಜೀಯ. ದೇವಿಯರೆಣಿಕೆ ನನ್ನಿ.
ಬಿತ್ತರಂ ಈ ನೋಟವಿದಾ ಪೀಠವೆತ್ತರಂ;
ವನರಾಮಣೀಯಕಂ, ಜಲರಾಮಣೀಯಕಂ,
ಪುಷ್ಪಫಲಮೂಲ ವಿಪುಲಂ. ಮೇಣ್ ಕ್ಷೇಮಸಂವೇದಿ:
ನಾತಿದೂರಂ ನಾತಿನಿಕಟಮದೊ ಕಾಳ್ಮಿಗಂ
ಸುಳಿಯುತಿವೆ ಮನಮೋಹಕಂ. ನಿನಗೆ ಬಗೆಯೊಪ್ಪೆ
ರಚಿಸುವೆನನುತ್ತಮಂ ಪರ್ನಕುಟಿಯಂ." "ನಿಮಗೆ
ರುಚಿಸಿದುದೆ ನನಗೆ ಪಥ್ಯಂ. ಬನ್ನಿ, ನಾಮೆಲ್ಲರುಂ
ಕೂಡಿ ಕಟ್ಟುವಮುದಂ ಪರ್ಣಪಾಥೇಯಮಂ!"
    ಬನ್ನಿಗಂಬವ ಹೂಡಿ, ಬಿದಿರ್ಗಳು ತೊಲೆಮಾಡಿ,
ಹುಲ್ಲೆಲೆಗಳಂ ಹೊದಿಸಿ, ಹೆಡಗೆವಳ್ಳಿಯ ಸೀಳಿ
ಸಲಕಂ ಬಿಗಿದುಕಟ್ಟಿ, ಹಂಬು ಬೆತ್ತವ ಕಡಿದು,
ಸಿಗಿದು, ತಟ್ಟಿಯ ಹೆಣೆದು, ತಡಿಕೆ ಗೋಡೆಯನಿಟ್ಟು,
ಬೆಳಕಂಡಿಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಹುತ್ತದೆರೆಯಂ ಮೆತ್ತಿ,
ಕಣೆ ನೆಯ್ದು ಬಾಗಿಲಂ ಬಲಿದು, ಸುತ್ತೆತ್ತಲುಂ
ಮುಳ್ಕೊಡ್ಡನಡಕಿ, ಮೇಣ್ ತಡಬೆಯುಣುಗೋಲ್ಗಳಂ
ಪೂಡಿ, ವಿರಚಿಸಿದರಾಶ್ರಮಮನತಿಶ್ಲಾಘ್ಯಮಂ
ವನಭೋಗ್ಯಮಂ!
                    ಪರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ಸಮೀಪಮಾ
ನಿಮ್ನದೊಳ್ ದೃಷ್ಟಿಸೀಮೆಗೆ ಸಲಿಲನೇಮಿಯಂ
ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತನವರತಯಾತ್ರೆಯಂ ಪರಿದಿರ್ದ
ಗೋದಾವರಿಯ ತೆರದಿ ಪರಿದಿರಲ್ ಕಾಲನದಿ,

ಬತ್ತಿಯುರಿಯಲ್ಕೆಣ್ಣೆ ಬತ್ತುವಂದದಿ ಬತ್ತಿ,
ಹತ್ತೆಸಾರುತ್ತಿರ್ದುದಯ್ ವನವಾಸದವಧಿ.
ಹೆಚ್ಚಿದುದು ಮನೆನೆನಹು; ಮೇಣಯೋಧ್ಯೆಯ ಕುರಿತ
ಮಾತು ಮಿಗಿಲಾದುದು; ಏನುತ್ತಮಂ ಕಂಡರದು
ಮನಕೆ ತಂದುದು ಉಪಮೆಯೋಲನ್ಯ ಚಿತ್ರಮಂ:
"ಗೋದಾವರಿಯ ಜಲಂ ರುಚಿರ ನಿರ್ಮಲವಲಾ."
"ಸರಯೂ ಸಲಿಲದಂತೆ!" "ಈ ತಾವರೆಯ ಹೂವು
ನೋಡೆನಿತು ಚೆಲ್ವು," "ನೀನಂದು ಗಂಗಾನದಿಗೆ
ಮೀಯೆ ಹೋದಂದು ತಂದಲರಿನೋಲಿಹುದಿದರ
ಸೊಂಪು!" "ಕೇಳದೊ ಕೊಂಚೆವಿಂಡುಲಿಯುತಿದೆ," "ಅಹಾ!
ನಮ್ಮರಮನೆಯ ತೋಂಟದೊಳ್ ಕುಳಿತು ನಲಿವಂದು
ಈ ತೆರನ ದನಿಹನಿಯ ಸೋನೆಗಿಂತುಟೆ ವಲಂ
ಕಿವಿ ತಣಿದೆವಲ್ತೆ?" "ನೋಡಾ ಮರದ ತಳಿತೆಸೆವ
ಪಂಪು. . ." "ಅಯೋಧ್ಯಾಪುರದ್ವಾರದೆಡೆಯಿರ್ಪ ತರುವುಂ
ಈ ಶರತ್ ಸಮಯದೊಳಗಿಂತೆ ಶೋಭಿಪುದಲಾ!"—
ಇಂತೆಲ್ಲಮುಂ ಪ್ರತೀಕಂಗೊಳ್ಗಲೊರ್ದಿನಂ
ಹೊಳೆಯ ನುಣ್ಮಳಲ ಬೆಣ್ಣೆಯ ದಿಣ್ಣೆಮೇಲಿರ್ದು,
ಸೀತೆ ತಾಂ ಪತಿ ಮೈದುನರ ಕೂಡೆ ಮಾತಾಡುತಿರೆ,
ಕಂಡು, ತೋರಿದಳಾಗಸದ ನೀಲಿಗೆದುರಾಗಿ
ಬೂರುಗದರಳೆರಾಸಿ ಹಂತಿಗೊಂಡೊಪ್ಪಿರ್ದ
ತೆರದ ಶರದದ ಮುಗಿಲ ಬೆಳ್ಪಿನೊಡ್ಡಂ. "ನಮ್ಮ
ನಾಡಿನಾ ಹಸುರು ಹಬ್ಬಿದ ಒಯಲಮೇಲಿಂತೆ
ರೊಪ್ಪವಪ್ಪವು ಬೆಳ್ಳಿಯುಣ್ಣೆಯ ಕುರಿಯ ಹಿಂಡು."
ಸೌಮಿತ್ರಿಯೆನೆ ರಾಮನೆಂದನ್: "ಅಗ್ನಿಕ್ರಿಯಾ
ಚಿಹ್ನೆಯಿದು ಶರದೃತುಗೆ. ಪ್ರೇತಭೂಮಿಯೊಳಿಂತು
ಶ್ವೇತಭಸ್ಮವೆ ರಾಸಿಹಬ್ಬಿದೆ ಶರನ್ಮೇಘ
ವೇಷದಲಿ! ಇನ್ನೇನದಿಂದೊ ನಾಳೆಯೊ ನೆಲಕೆ
ಮಂಜಾಗಿ ಬೀಳೆ, ಮೊದಲಹುದು ಹೇಮಂತಋತು!"

ಎಂದ ರಘುನಂದನನ ಮುಖಭೀಷ್ಮತೆಗೆ ಸೀತೆ
ಬೆಚ್ಚುತಿರೆ "ತಂದೆಯಂ ನೆನೆದಿರ್ದೆನದರಿಂದೆ
ಆ ಉಪಮೆ!" ಎಂದು ಸಂತೈಸುತಿರೆ ಭಾರ್ಯೆಯಂ,
ಕೆಂಪೆರಚಿದುದು ಬೈಗು ಆ ಮುಗಿಲ ಮೊತ್ತಕ್ಕೆ.
ಮೌನಗೌರವದಿಂದೆ ನೋಡುತಿರಲಾ ಚಿತಾ
ಪ್ರತಿಕೃತಿಯ ಚಿತ್ರಂ ವಿಚಿತ್ರತರಮಾದುದಯ್
ತಾಳ್ದು ನಾನಾಕೃತಿಗಳಂ: ಕಪಿಯಾಯಿತೆನ್ನುತಿರೆ,
ಪುಲಿಯಾಯ್ತು! ಪುಲಿಯೆನ್ನುತಿರೆ ಕರಡಿಯಾಯ್ತು. ಕಾಣ್
ಕರಡಿಯೆಂಬನಿತರೊಳೆ ಭೀಮರಾಕ್ಷಸನಾಯ್ತು!
ಕಳ್ತಲೆಯ ಮರ್ಜನಲಿ ದುಶ್ಶಕುನ ಭೀಕರದ
ಮೇಘದೈತ್ಯಾಕೃತಿಗೆ ಕಂಪಿಸುತವನಿಜಾತೆ
ಕಣ್ದೆರುಹೆ, ಗೋಚರಿಸಿತಾಯು ತನ್ನೆಡೆಗಿಳಿದು
ಬರ್ಪಂತೆ ಬಂದಾ ಜಟಾಯು ಧೈರ್ಯಾಕೃತಿ.
ನಭಃಪರ್ಯಟನದಿಂದಮಿಳಿದ ಪಕ್ಷೀಂದ್ರನಂ
ಸಖನನುತ್ಸಾಹದಿಂ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ, ಕುಶಲಮಂ
ಕೇಳ್ದೊಸೆದು ನುಡಿಸಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದೆಲ್ಲರುಂ
ಮೇಲೆಳ್ದು ತೆರಳ್ದರೆಲೆವನೆಗೆ. . . .
ಕಳೆದತ್ತೊಂದು
ವಾರಂ. ಸಾರ್ತಂದುದಿನದಿನಂ. ಇನೋದಯಕೆ
ಮುನ್ನ ಮೈಥಿಲಿ ಪನ್ನಗುಡಿಯ ಕಣೆಯೆಲೆವಾಗಿಲಂ
ತೆರೆದು ನೋಡಿದಳಹಾ! ಬೆಚ್ಚಿದಚ್ಚರಿವೆರಸಿ
ಮತ್ತೆ ನೋಡಿದಳು: ಕಂಡಳೆ ಜಗತ್ ಶೂನ್ಯತಾ
ದೃಶ್ಯಮಂ? ಕೂಗಿ ಕರೆದಳ್ ಮಲಗಿದಿನಿಯನಂ.
ತೋರಿದಳ್ ಬೇಗವೇಗೆಳ್ದು ಬಂದಾತಂಗೆ
ಒಡವೆ ಝುಣಿರಿಸೆ ಕೈಯ ಬೀಸಿ. ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರಿಯಂ
ನೋಡಿದನು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಅಭಾವವನೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದವೋಲ್
ನೀಹಾರ ರಚಿತಮಾ ಹೇಮಂತ ಮಂಜುಕಲೆಯಂ!
ಗಿಡವಿಲ್ಲ, ಮರವಿಲ್ಲ; ಮಲೆಯಿಲ್ಲ, ಕಾಡಿಲ್ಲ;

ನೆಲವಿಲ್ಲ ; ಬಾನಿಲ್ಲ ; ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣವನುಳಿದು
ನೋಟಕೇನೊಂದಿಲ್ಲ. ಬೆಳ್ಪೊಂದೆ ಜಗವೆಲ್ಲಮುಂ.
ಕಡಲ ಕಡೆಸದೊಳುದಿಸಿ, ಮಂಥನದ ರಭಸಕ್ಕೆ
ಸಿಡಿದು, ತುಂತುರು ತುಂತುರಾಗಿ, ನಾನಾ ದೆಸೆಗೆ
ಪರ್ವಿದಾ ಕೇಂದ್ರಾತಿಗಾಮೃತಂ ಪರ್ವತದ, ಮೇಣ್
ಫಣಿಯ, ಮೇಣಸುರಾಮರಾಕಾರದಿಂ ಪ್ರವಹಿಸಿತೊ
ಶೀಕರ ತುಷಾರದೋಲೆಂಬಂತೆ ಬಿಳಿಮಂಜು ತಾಂ
ರೌಪ್ಯಧೂಳಿಯ ಸಾಂದ್ರ ಧೌತಧವಳನಸೆರಚಿ
ಮುಚ್ಚಿಮುಸುಕಿದುದು ಗಿರಿವನ ಭುವನಮುಂ. ಮೇಣ್ ಮಳಲೆ
ಹೊಗೆಯಾಯ್ತೊ, ಸೂರೆಯೆ ಇಬ್ಬನಿಯಾಯ್ತೊ ತಾನೆಂಬ
ಕಡಲಾಗೆ ದಟ್ಟೈಸೈಕಿಲ್ ಸೋಸಿ, ಬಳಿಯಿರ್ದುವಾ
ಬಳಸಿರ್ದ ಮುಳ್ಳಿನೊಡ್ಡುಂ ಮಂಜಿನೊಳ್ ಮುಸುಳೆ,
ತೆಪ್ಪವಾದುದು ತೇಲ್ದುದವರಾಶ್ರಮಂ ! ಮತ್ತೆ,
ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ, ಕೊಡಹಿದರಳೆ ಪಸರಿಸುತುರ್ಬಿ
ಪರ್ಬುವೋಲೊಯ್ಯನೆ ಪಳಂಚುತಲೆದಾ ಹಿಮಂ
ತಬ್ಬಿತೆಲೆವನೆಯನಂತೆಯೆ ತುಂಬಿತೊಳಗುಮಂ
ತೆರೆವಾಗಿಲಿಂದೆ ಬೆಳಕಂಡಿಯಿಂದೊಳವೊಕ್ಕು,
ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮಡದಿಯೊಡನೆಯೆ ಕಾಪುಗೊಂಡಿರ್ದ
ದಿನಕರ ಕುಲದ ಕಲಿಕುಮಾರನಂ !
"ಮೈದುನಂ
ಪೊಳೆಗೆ ಪೋದವನಿನ್ನು ಮೈತರನೆ !" "ದಟ್ಟೈಸಿ
ಹಿಟ್ಟಿಳಿಯುವೈಕಿಲೊಳ್ ಬಟ್ಟೆದಪ್ಪಿದನೊ ? ಮೇಣ್ . . ."
"ಏನೊ ಸದ್ದಾಗುತಿಹುದಾಲಿಸಿಂ."
ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು
ತಡಬೆಯಿರ್ದೆಡೆಗೆ ಕಣ್ಣಾಲಿಯಾಗಿರೆ. ಸುಳಿದು
ಗೆಣ್ಬರಿಂ ಬಳಿಗೆ ಸಾರ್ತಂದುದಾಳ್ವರಿಜೊಂದು,
ಮಿದುಳ್‌ಬಿಳಿಯ ಮಂಜುವಗೆಯಿಂ ಮೂಡಿ ಬಂದುದೆನೆ
ಬೆಳ್‌ಗನಸು. ಇರ್ಪಿಂದೆ ನಾರುಡೆ ತೊಯ್ದು, ಕೇಶಮಂ

ಮಿಾಸೆಯಂ ರಜತರಜಸವು ಹಿಮಕಣಂ ಪತ್ತಿ
ಬೆಳ್ಪಸೆಯೆ ಮೈದೋರಿದುದು ಮೈದುನನ ಮೂರ್ತಿ :
"ಏನು ಮಂಜಿದೊ ಕಾಣೆ! ಕಣ್ದಪ್ಪಿದತ್ತೆನಗುಮಾ
ನಿತ್ಯಪರಿಚಿತ ಪಥಂ ! ಗೋದಾವರಿಯ ಸರಸಿ
ತೊಳಲುವಂತಾಯ್ತಲಾ ! ಕಡೆಗೆ, ಕೊಂಚೆಗಳುಲಿಯ
ಮತ್ತೆ ಸಾರಸ ರುತಿಯ ಕೈಮರವನಾಲಿಸುತೆ
ತೊರೆಯ ದಡಕೈದಿದೆನ್ ಕಾಲೂಹೆಯಿಂ ! ಪುಳಿನ
ಶೈತ್ಯದಿಂದಮೆ ಸಲಿಲ ಶಿಶಿರತೆಯನನುಭವಿಸಿ
ಮಿಂದೆನಿಲ್ಲಾ ಚಳಿಗೆ ಸೆಡೆತು ! ಈ ಮರ್ಜನೊಳ್
ಬಟ್ಟೆಗೆಡುವುದೆ ದಿಟಂ ಪೊಳೆವೊನಲ್ಗುಂ ! ಹು ಹು ಹು !"
ನಡುನಡುಗಿ ನಡೆದನೊಲೆಯೆಡೆಗೆ, ಮುದುಗಿದ ಮೈಯ್ಯ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ.
ಪೊಳ್ತಿನಿತನಂತರಂ ಪೊಳ್ತೇರೆ,
ಪೊಳ್ತರೆಯ ಕದಿರುಗಳಿಟ್ಟಣಿಸಿದೈಕಿಲಿಗೆ
ಗೊಟ್ಟೆಗಾಳೆಗವಾಗಿ, ಸೋಲ್ತ ಮಂಜಿನ ಸೇನೆ
ಸಾಂದ್ರತೆಯನುಳಿದು, ವಿರಳತೆಯಾಂತುಮೊಳಸೋರ್ದು
ಚೆದರಿ, ದಳದಳಮಾಗಿ, ಗಿರಿಶಿಖರ ಸೀಮೆಯಿಂ
ಮೆಲ್ಲನೆ ಪೆಡಂಮೆಟ್ಟಿ ಸರಿಯತೊಡಗಿತು ಸಾನು
ನಿಮ್ನತೆಗೆ. ತೂಲಸಮ ಪೀಯೂಷ ಕೋಶದಿಂ
ಕೇಶ ತನುತರ ತಂತುವನ್ನೆಳೆದು ಕುಶಲದಿಂ
ನೆಯ್ದಮೃತ ಕೌಶೇಯ ಯವನಿಕಾಚ್ಛಾದಿತಂ
ಮೆರೆದಿರೆ ಮನೋಹರಾಸ್ಪಷ್ಟ ಕಾನನ ಭೂಮಿ,
ಹೊಳೆಗಾಗಿ ಹೊರಹೊಂಟನಾಶ್ರಮವಸಿನಕುಲಂ
ಸೀತಾ ಸಮೇತಂ. ಸಲಿಲ ಕಲಶಮಂ ಪಿಡಿದು
ಜೊತೆ ನಡೆದನೂರ್ಮಿಳೇಶಂ.
ಪಟ್ ಟಪಟ್ಟ್ ಎಂದು
ಹಿಮಸಿಕ್ತ ಪತ್ರದಿಂ ಬಿಳ್ದವು ತುಹಿನಬಿಂದು,
ಶೋರ ಮಳೆಹನಿಗಳೋಲ್. ತೂರಿ ಬಂದೆಳವಿಸಿಲ್

ಕೋಲುಕೋಲಾಗಿ ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ ಚೆಲ್ವಾಯ್ತು,
ಛಾಯೆವಾಯೆಯ ಸೃಜಿಸಿ. ನಿಡು ಬೆಳೆದ ಮರನೆಳಲ್
ನಸುನೀಲಿಯಾಗಿ ಮಂಜಿನ ಮೆಯ್ಗೆ ಚಿತ್ರಾರಮಂ
ಕಂಡರಿಸಿದತ್ತು. ಮೂಡಿದುವು ಮಳೆಬಿಲ್ಗಳುಂ
ತಾಮಲ್ಲಲ್ಲಿ. ಋತದ ಕಲ್ಪಿತಮಿಳಿದು ನನಸಾಗೆ
ಪೊರಮಟ್ಟುಮರ್ಥಮಾರ್ಗದೊಳಿಂತೊ ನಿಂದವೋಲ್
ಇಂಬಾದಳಾ ತುಹಿನ ತನುವಸನೆ, ತನ್ವಂಗಿ,
ಸಸ್ಯಶಾಲಿನಿ ಪೃಥಿವಿ!
"ನೋಡು, ಮೈಥಿಲಿ, ಅಲ್ಲಿ!
ಪನಿ ತಳ್ತ ಶಾದ್ವಲ ಶ್ಯಾಮವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ
ತೃಣಸುಂದರಿಯ ಮೂಗುತಿಯ ಮುತ್ತುಪನಿಯಂತೆ
ಮಿರುಮಿರುಗಿ ಮೆರೆವಾ ಹಿಮದ ಬಿಂದು! ಜ್ವಲಿಸುತಿದೆ
ನೋಡೆಂತು ಬಣ್ಣದೆಣ್ಣೆಯ ಹಣತೆ ಸೊಡರಂತೆ
ಸಪ್ತರಾಗೋಜ್ವಲಂ! ಸರ್ವಸೃಷ್ಟಿಯ ದೃಷ್ಟಿ ತಾಂ
ಸೆರೆಯಾಗಲೊಪ್ಪಿರುವುದಾ ಹನಿಯ ಹೃದಯದಾ
ಪುಟ್ಟ ಜ್ಯೋತಿಯಲಿ! ದೇವರ ಮುಖದ ದರ್ಶನಕೆ
ಸಾಲದೇನಾ ಹನಿಯ ಕಿರುದರ್ಪಣಂ? ನಿಶ್ಚಮ್; ಆ
ಇರ್ಬನಿಯ ಕಿಡಿಗುಡಿಯೊಳಾರಾಧನೆಯನೆಸಗಿ
ಮುಂಬರಿಯುವಂ!"
"ದೇವಿ, ಹೇಮಂತಮಿಷ್ಟಋತು
ತಾನ್ನೈಸೆ! ದೂರಸೂರ್ಯನೆ ಚಂದ್ರನಾತಪಮೆ
ಕೌಮುದಿ. ಸುಖಾಸ್ಪದಂ ಹಿತಕರಂ ಶೀತಲಂ
ಮಧ್ಯಾಹ್ನಮುಂ. ಸುಭಗನಗ್ನಿ. ದುರ್ಭಗವೈಸೆ
ನೆಳಲ್ ನೀರ್ಗಳೆರಡುಂ..." "ಐಕಿಲಿರ್ಪಿಂ ತೊಯ್ದು
ಪೊನ್ನೆಸೆಯ ಮುಡಿವೊರೆಗೆ ಬಾಗಿ ಶೋಭಿಪವಲ್ತೆ
ಗದ್ದೆಗಳಯೋಧ್ಯೆಯೊಳ್!" "ಕಾಣೆಮಾ ಕಾಡಾನೆ
ಜೊಂಡುವುಲ್ಗಳಸಿ ಸೊಂಡಿಲ ನೀಡಿ, ಮತ್ತೊಡನೆ
ಕಚ್ಚುರವೈಕಿಲ್ ಕುಳಿರ್ಗಳುಕಿ ಸೆಡೆಯುತೆ, ಬಾಯ್ಗೆ

ಪುಗಿಸುತಿದೆ ರಿಕ್ತಹಸ್ತವನುಸಿರ ಬಿಸುಪಿಂಗೆ
ಬಯಸಿ!" "ಸರಯೂನದಿಯೊಳವಗಾಹನಂ ಗೆಯ್ಯೆ
ನೋಂತ ಭರತನದೆಂತೊ ಈವೊತ್ತಿನೀ ಚಳಿಗೆ
ಮನದಂದಪಂ!" "ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾತಗಾ ವ್ರತಂ
ಅಪ್ರಿಯಮೆ?" "ಧರ್ಮಜ್ಞನಾತನಾ ಕೈಕಯೀ
ಕ್ರೂರದರ್ಶಿನಿಯ ಗರ್ಭದಿನೆಂತುಟುದಿಸಿದನೊ
ಸೋಜಿಗಂ!" "ಸೌಮಿತ್ರಿ, ನಿಂದಿಸದಿರಂಬೆಯಂ.
ನುಡಿಯುವೊಡೆ ನುತಿಸು ತಮ್ಮನ ಗುಣಗಣಂಗಳಂ.
ಈ ಪ್ರಕೃತಿಸೌಂದರ್ಯವೆಮಗೆ ಪೇಸುವುದಲ್ತೆ
ನಿಂದಾ ರತರ್ಗೆ! ನೋಡದೊ ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿಯಿಂ
ಹಿಂಜರಿದ ಮಂಜೆಂತು ಓಡುತಿದೆ ಆ ಹೊಳೆಯ
ಹರಿವ ಹೊನಲಿನ ಕಣಿವೆವಟ್ಟೆಯೊಳ್! ನೀರ್ವಕ್ಕಿಗಳ್
ಕೀರ್ತಿಸುತ್ತಿವೆ ಮೂಡುನೇಸರಂ. ಬಿಸಿಯುಸಿರಾವಿ
ಮರ್ಬುಗೈದೊಂದು ಮುಕುರಂಬೋಲೆ ಮಲಿನಮದೊ ಕಾಣ್
ತಪನ ಬಿಂಬಂ. ಮಗ್ನಮೆಂಬವೋಲಸ್ಫುಟಂ
ಸುಸ್ಥಿರಮುಪುಷ್ಪವನರಾಜಿಗಳ್. ಅದೊ ನದಿಯ ನೀರ್
ಮಿರುಗುತಿದೆ ಪಾದರಸದೊಲ್, ಪ್ರತಿಕೃತಿಸಿ ದಿವಾ
ಕೀರ್ತಿಯಂ!"
ಮಿಂದು ನಾರ್ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಹಿಂದಿರುಗಿ
ಬರ್ಪಾಗಳಗ್ರಜಂ ಜಲಪೂರ್ಣಕಲಶಮಂ
ಪೊತ್ತು ನಡೆದಿರ್ದವರಜಂಗೆ: "ನಾಮಿಲ್ಲಿಂದೆ
ಪಿಂತೆ ಮರಳುವ ಪೊಳ್ತು ಸನಿಹಮಾದುದು, ತಮ್ಮ.
ನಾಳೆ ನಾಡಿದರೊಳಗೆ ಮಂಗಳ ಮುಹೂರ್ತಮಂ
ಪಾರ್ದು ಪೊರಮಟ್ಟರವಧಿಯ ಕೊನೆಗೆ, ಭರತಂಗೆ
ಪೂಣ್ಕೆನುಡಿಗೊಟ್ಟಂತೆ, ಮುಟ್ಟುವೆವಯೋಧ್ಯೆಯಂ.
ಬಂದ ಮಾರ್ಗಂಬಿಡಿದು ಋಷಿವರ್ಯರಂ ಕಂಡು,
ವಂದಿಸಿ, ನುಡಿಸಿ ಮುಂದೆ ತೆರಳುವಂ."

ದಾರಿಯೆಡೆ
ಹೊಮ್ಮಿದೆಳಹೊಂಬಿಸಿಲ್ ಬಿಳ್ದೊಂದು ಬಿದಿರ್ಮೆಳೆಯ
ತುದಿಗಣೆಯೊಳಿರ್ದೊಂದು ಕಾಪುಳ್ಳಿಗಳ ಹಿಂಡು
ಹಾರಿದುದು ಗುಂಪುಲಿಯನೆಸೆದು. ಆ ದನಿಯಿಂಪೆ
ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟುತ್ತೈಕಿಲಿಗೆ ಹನಿಹನಿಯವೋಲೆ
ಹೊಳೆವ ಮುತ್ತಿನಮಳೆಯ ಸೂಸಿತೆಸೆ, ಗರಿಗರಿಯೆಲೆಯ
ಹಿಮಮಣಿಗಳುದುರಿದುವು ಸೀತಾ ಶಿರೋರುಹಕೆ.
"ದೇವಿಯುರಸಭಿನಂದಿಸುತ್ತಿಹಳರಣ್ಯಾಸಖಿ!"
"ಅಲ್ತಲ್ತು. ತಂಗಿ ಊರ್ಮಿಳೆಯ ಕಣ್ಣೀರುಗಳ್ ಮುನ್
ಬರ್ಪ ಸೊಗಕುರ್ಕಿ ಮುಂಗಾಣ್ಕೆಗಳನರ್ಪಿಸಿಹವೈ
ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರನ ಚರಣತಲಕೆ!" "ಏಂ ಜಾಣ್ಮೆನುಡಿ!"
ಎನುತೆ ನಾಣ್ಚಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ, ಮತ್ತೆ: "ಅಣ್ಣಯ್ಯ,
ನಿಮ್ಮ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಇಂತುಟೆ ವಲಂ
ಮುತ್ತಿನ ಮಳೆಗಳಕ್ಕೆ ಎಂದು ಪರಸಿದಳಲ್ತೆ
ಸರ್ವಮಂಗಳೆ, ಜಗಜ್ಜನನಿ!" "ತಾತ್ಪರ್ಯಮಂ
ಪೇಳ್ವೆಯಾದೊಡಮೇಕೊ ತಳ್ಳಂಕಗೊಳ್ಳುತಿದೆ
ಮನ್ಮನಂ! ಲೋಕದನುಭವಮಿಂತೆ: ಗುರಿ ಬಳಿಗೆ
ಸಾರಿ ಬರೆ, ಪೆರ್ಚಿದಪುದೆರ್ದೆಯ ಕುದಿದಾಟಮುಂ!"
ಮುಂದೆ ನುಡಿದೋರ್ದರಿಲ್ಲೊರ್ವರುಂ. ತಂತಮ್ಮ
ಚಿತ್ತ ಚಿಂತೆಯ ಭಾರಮಂ ಪೊತ್ತು ಮೌನದಿಂ
ಪೊಕ್ಕರಾ ನಿರ್ಜನ ಜನಸ್ಥಾನದಾ ಕುಟಿಗೆ.
ಪೂರಯಿಸಿ ಪೂರ್ವಾಹ್ಣ ಕರ್ಮಂಗಳಂ, ಭುಜಿಸಿ
ವನಜನ್ಯ ಪಲಫಲಂಗಳನೆಲೆವನೆಯ ಹೊರಗೆ
ಲಘುಕುಟ್ಟಿಮಸ್ಥಳದಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತಿರೆ,
ರಘುಕುಲರೆಡೆಗೆ ಬಂದುದಾ ಜನಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ
ಸುತ್ತಣ ತಪೋವನದೊಳಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರ್ದ
ಕಿತ್ತಡಿಗಳೊಂದು ಕೂಟಂ:

"ಅಶುಭವಾರ್ತೆಯಂ
ಪೊತ್ತು ತಂದೆವೊ ನಿನಗೆ, ಶುಭದರ್ಶಿ. ನೀನಿಲ್ಲಿ
ನಿಂದ ಮೊದಲಿಂದಮಿಂದಿನವರೆಗೆ ನಮಗಾಯ್ತು
ನೆಮ್ಮದಿಯ ಬಾಳ್ಕೆ. ಮೊನ್ನೆಯ ಸಂಜೆ, ಬೇರ್ಗಳಂ
ತರವೋದ ನಮ್ಮವರನಾರೊ ಮಾಯಾವಿಗಳ್,
ಪೆಣ್ವರಿಜುವೊತ್ತವರ್, ತಿಣ್ಣನೆ ಬಡಿದರಲ್ತೆ!
ರಕ್ಕಸರ ತಂಡವೊಂದಿತ್ತೀಚೆಗಿತ್ತಗ್ಗೆ
ನುಗ್ಗುತಿರ್ಪಾಶಂಕೆಯೆಮಗೆ. ಪಿಂತಿರುಗಿ ನೀಂ
ಪೋಪೆಯಪ್ಪೊಡೆ ಕೆಲದಿನಂಗಳಿಲ್ಲಿಯೆ ತಳುವಿ,
ಪೃಥಿವಿಪತಿ, ನಿನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿನ ಜೇವೊಡೆಯ ದನಿಯ
ದುರ್ದಮ್ಯರಕ್ಷಣೆಯನೆಮಗಿತ್ತು ತೆರಳಯ್ಯ!"
ಅಭಯವಚನವನಿತ್ತು ಕಳುಹಿದನ್ ಬೆದರಿದಾ
ಜಡೆವೊತ್ತರಂ. ಕಳನಳವನುಳಿದು ತಮ್ಮನಂ
ಬೆಸಸಿದನ್: "ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಸುತ್ತಣ ಅರಣ್ಯಮಂ
ಸುತ್ತಿ ಬಾ. . . . ಬೆನ್ನಿರಲಿ ಋಷಿ ಅಗಸ್ತ್ಯನ ಕೊಟ್ಟ
ಶರಧಿ. . . . ಶರಭಂಗಮುನಿಯಿತ್ತ ಕೋದಂಡಮಂ
ಕೈಕೊಂಡು ನಡೆ. . . ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಾಗುವಂತೆವೋಲ್
ತೋರುತಿಹುದೆಮ್ಮ ಕಾಂತಾರ ಕಷ್ಟಂ!" ಸುಯ್‌ಸುಯ್ದು
ನುಡಿದಣ್ಣನಾಭೀಳ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಂ ಕಂಡು
ಚಿಕ್ಕನವಡುತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಪೋದನಾಜ್ಞೆಯಂ
ಮೇಣಂತೆ ಪೊತ್ತು ಕೋದಂಡಮಂ.
ಕಾಡನಲೆದಾ
ಬೇಹುಕಾರಂ ಬಳಲಿ, ಬೈಗುದಂಪೆಲರ್ಗೆಳಸಿ
ಸೊಗಸಿ, ಮಲೆದಲೆಗೋಡಿಸೊಂದರೆಯ ತುದಿಗೇರಿ
ಕುಳಿತು ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳುತಿರ್ದೂರ್ಮಿಳಾಪ್ರಿಯಂ
ಬೆರಗಾದನೊಂದದ್ಭುತವನನುಭವಿಸಿ: ಕಿವಿಗೆ
ಜೇನಿಳಿದುದೊಂದು ಬಹುದೂರಗೇಯಂ! ಮತ್ತೆ
ತುಂಬಿತು ವಿಪುಷ್ಪವನರಾಜಿಯಂ ಪರಿಮಳಂ

ಹೇಮಂತದಾ! ಅಂತೆ ಮೇಣ್ ಕಣ್ಗೊಳಿಸಿತಚ್ಚರಿಯ
ಸುರಚಾಪವರ್ಣಜಾಲಂ ಬೈಗಿನಾಕಾಶಮಂ
ಬಾಸಣಿಸುತದ್ರಿವನ ಪೃಥ್ವಿಯನಲಂಕರಿಸಿ!
ಏನಿದೇನೆಂದು ನೋಡುತಿರೆ, ದಕ್ಷಿಣ ದಿಶಾ
ವಾಯುಪಥಮಂ ನಡೆವ ರಥವೋ ಎನಲ್ಕೊಂದು
ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಮುಗಿಲ್, ಮಳೆಬಿಲ್ಲ ತೇರಿನೊಲ್,
ಬಳಿಸಾರ್ದುದೊಯ್ಯನೆ ತೇಲಿತೇಲಿ. ಬಳಿಬಳಿಗೆ
ಸಾರಿ ಬರೆವರೆ ಮುಗಿಲತೇರು, ಸೆರೆಯೇರ್ದುದಾ
ಹೊನಲಿಂಚರಂ; ಕಮ್ಪುಮುಕ್ಕಿತುಜ್ಜ್ವಲವಾಯ್ತು
ಮಂಜು ಸಂಧ್ಯೆಯ ಕಾನ್ತಿಯುಂ. ನೋಡುತಿರ್ದಂತೆ
ಗಂಧಮಂ ಗಾನಮಂ ಸೋನೆ ಸೂಸುತ್ತಮಾ
ವರ್ಣಮಯ ಮೇಘಮಿಳಿದುದು ಜನಸ್ಥಾನದಾ
ಕಾಡುಕಣಿವೆಯೊಳಿರ್ದವರ ಪರ್ಣಕುಟಿಯಿರ್ದ
ದಿಕ್ಕಿನಲಿ: ಹಬ್ಬಿ ತುಂತುರ್ಮಂಜು, ಮಬ್ಬಾಯ್ತು
ತುಹಿನರ್ತು ಸಂಧ್ಯೆ! ಕಳವಳಗೊಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ಬೇಗಬೇಗನೆ ಇಳಿದನಾ ಅಚಲಚೂಡಮಂ
ತ್ಯಜಿಸಿ.
ಕೌತುಕದಿ ಸೀತಾರಾಮರೀಕ್ಷಿಸಿರೆ,
ಮಂಜಿನೊಲ್ ಪಸರಿಸಿದ ಮುಗಿಲ ತೇರಿಂದೊಂದು
ಮೂಡಿದುದು ಮಂಜುಮ ಸ್ತ್ರೀಮೂರ್ತಿ. ಒಯ್ಯನೆಯೆ,
ನಯ ವಿನಯಮೊಯ್ಯಾರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳೊಂದಾಗಿ
ಮೆಯ್ವೆತ್ತವೊಲ್ ಬಂದಳಾ ವಿಯಚ್ಚರ ಯೋಷೆ,
ಪಜ್ಜೆಗೆಜ್ಜೆಗಳುಲಿಯ ಬಿಂಕಂ ಬಲೆಯ ಬೀಸೆ:
"ಸುಸ್ವಾಗತಂ ನಿನಗೆ, ಕೋಸಲೇಶ್ವರ. ನಮ್ಮ
ದಕ್ಷಿಣಾವನಿಗೆಮಗೆ ನೀನತಿಥಿ. ಚಂದ್ರನಖಿ ನಾಂ;
ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಭಗಿನಿಯೆಂ!" ಕಳನಳಿಸಿ ಸೀತೆ
ಕಂಡಳಿನಿಯನ ಕಣ್ಣ ಭಾವಮಂ. ರಾವಣನ
ನಾಮಶ್ರವಣ ಮಾತ್ರದಿಂ ತನ್ನ ಮನಕೆಂತು

ತೋರ್ದುದೊ ಭಯಾನಕಂ, ತನ್ನ ರಮಣಂಗಂತೆ
ಮೊಗದೊಳೆಸೆದುದು ಮಚ್ಚರದ ಕಿಚ್ಚು. ತುಟಿಗೊಂಕೆ
ಬೀಸಿದನ್ ನುಡಿಗತ್ತಿಯಂ: "ರಾವಣನ ತಂಗೆ,
ತಳುವಿ ಬಂದೆಯೆಲಾ ಸುಖಾಗಮನಮಂ ಬಯಸಿ!
ನಾಳೆಯೋ ನಾಡಿದೋ ಬೀಳ್ಕೊಂಡಪೆವು ನಿಮ್ಮ
ಈ ಅಡವಿ ಪೊಡವಿಯಂ. ಅಯ್ಯೊ, ಆತಿಥ್ಯಮಂ
ಸವಿವ ಸೌಭಾಗ್ಯಮೆಮಗಿಲ್ಲಾಯ್ತಲಾ!" ನಕ್ಕು
ಮಾರ್ನುಡಿದಳಿಂತಾ ದನುಜನನುಜೆ: "ಪೋಣೆ ಸವತು,
ನಂಟರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವನ್ನೆಗಂ; ಹೋದಂದು
ನಾವವರ ಸೆರೆಯಲ್ತೆ ಬಿರ್ದ್ದನಿಕ್ಕುವ ವರೆಗೆ,
ಮೇಣವರೆ ಬೀಳುಕೊಡುವನ್ನೆಗಂ? ನೀವೆಂತು
ಪಿಂತಿರುಗುವಿರಿ ಬಿರ್ದನುಣ್ಣದೆಯೆ ನಾಮಿಕ್ಕುವಾ?
ನಿಮಗುಮದು ತಗದು; ನಮಗಪಕೀರ್ತಿ!" "ವಿಚಿತ್ರಮಾ
ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಾತಿಥ್ಯಂ ಬಲಾತ್ಕಾರ ಸತ್ಕಾರಂ!"
"ದಿಟದೊಲ್ಮೆ ಹಠವಾದಿ. ಔಪಚಾರಿಕಮಲ್ತು, ಕೇಳ್,
ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲದ ಛಲದ ದೃಢನಿಶ್ಚಲ ಪ್ರೀತಿ.
ಊಟದೊಳ್ ಕದನದಾಟದೊಳಂತೆ ಬೇಟದೊಳ್
ಬಲನಿಷ್ಠೆಯೆಮ್ಮ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣಂ! ಮಾಳ್ಪುದಂ
ರಸಪೂರ್ಣಮೆನೆ ರಾಗಪೂರ್ವಕಮಾಗಿ ಮಾಳ್ಪುದದೆ
ನಮಗೆ ನಲ್! ಕೋಸಲೇಶ್ವರ, ನಮ್ಮ ಪ್ರೇಮಮಂ
ತಣಿಯುಣದೆ ನೀಂ ಪಿಂತಿರುಗಿ ಪೋಪುದಸದಳಂ!"
"ಬಿರ್ದ್ದಿನೌತಣಮೇಕೆ? ಮೇಣರಸು ಸೊಗಮೇಕೆ?
ನಾಡಿಸೊಳವೆಲ್ಲಮಂ ತೊರೆದು, ನೋಂಪಿಗೆ ನೋಂತು
ಕಾಡಸಲೆವೆಮಗೆ?" "ಮೈತ್ರಿಯೆ ಕೊಡುಗೆಯಾಗುವೊಡೆ
ನೋಂಪಿಗದರಿಂ ಕೇಡೆ?" "ಉಂಟೆ? ನೋಂಪಿಯ ಮುಡಿಗೆ
ಪರಿಮಳದ ಪೂವಲ್ತೆ ಮೈತ್ರಿ! ಅದಕೋಸುಗಮೆ,
ಹಗೆತನವನಳಿಸುತಕ್ಕರೆಯನುಕ್ಕಿಸಲಿಕಾಂ
ತೊರೆದು ದೊರೆಗದ್ದುಗೆಯನಿಲ್ಲಿಗೈತಂದೆನ್ನೈಸೆ!"

“ನಿನ್ನವೋಲಾನುಮದನಸರಸಿ ಬಂದಿಹೆನಿಂದು
ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ, ಕೇಳ್, ಸರಸಿ. ನೀಂ ಕರುಣಿ, ಧರ್ಮಮತಿ,
ದಾನರುಚಿ. ನಾಥನಿಲ್ಲದ ತರುಣಿಯಾಂ. ನನ್ನ ಬಾಳ್
ಒರಿಯ ಪಾಳ್. ಮಡಿದನೆನ್ನಾಣ್ಮನೆನ್ನಣ್ಣನಿಂ
ತನ್ನ ಕಿರುವರೆಯದೊಳ್. ಪಾತಾಳಯುದ್ಧದೊಳ್
ತೊಡಗಿರ್ದರಿರ್ವರುಂ. ಕಳ್ತಲೆಯ ಕುರುಡಿಂದೆ
ಒರ್ವರೊರ್ವರನರಿಗೆ ಗೆತ್ತು ಪುರುಡಿಸಿ ಕಾದಿದರ್.
ಗಂಡನಳಿದನ್ ಗಂಡುಗಲಿ ರಾವಣನ ಕೈಯ
ಕೈದುವಲಿಯಾಗಿ. ನಾನಂದಿಸಿಂದೀವರೆಗೆ
ಮಳೆಯ ನೀರ್ದಾಣದೆಯೆ ಬಂಜರಾದೊಳ್ನೆಲದ
ಪಾಂಗಿಂದೆ ಬರ್ದುಕುತಿಹೆನೆಂತೊ ರಿಕ್ತತೆಗೆತ್ತು
ಸತ್ತು ಬೇಸತ್ತು. ನನ್ನೆರ್ದೆಯ ನೀರಸದಿಳೆಗೆ ನೀಂ
ಮಳೆಯಾಗಿ ಕರೆಯಯ್ಯ, ಹೊಳೆಯಾಗಿ ಹರಿಯಯ್ಯ;
ಹಚ್ಚನೆಯ ಹಸುರು ಪಯಿರಿನ ಬೆಳೆಯ ಸಿರಿಯಾಗಿ
ಬಾರಯ್ಯ. ಕಲ್ಪತರು ನೀನಲ್ತೆ ಬೇಳ್ಪರಿಗೆ?”
ಮಿಂಚಿನಂಚಿನ ಮೋಡದೊಲ್ ಒಳಿಗೆ ಬರ್ಪಳಂ,
ಮೇಘಾಂಗಿಯಂ, ಪರ್ವತಂಬೋಲ್ ತಡೆದು: “ಅನಾರ್ಯೆ,
ನೀನನ್ಯಭಾರ್ಯೆ! ರಾಕ್ಷಸ ವಿವಾಹಕ್ರಮಂ, ಕೇಳ್,
ನಮಗಸಹ್ಯಂ!” ರಾಮನಿಂತು ಕಿರುನಗೆವೆರಸಿ
ನುಡಿದು, ತನ್ನರಸಿಯಂ ನೋಡಿ, ಕಣ್ಣರಿತಂತೆ
ಪರಿಹಾಸ್ಯಮನನಾಗಿ ಚಂದ್ರನಖಿಯಂ ಕುರಿತು,
“ಪತ್ನಿಯಿಹಳೆನಗಿವಳ್; ಪ್ರಿಯೆಯುಂ ವಲಂ; ಮೇಣ್
ಚೆಲ್ವಿಗೇನಲ್ಲಿ ಕೊರೆಯಿಲ್ಲ! ತುಂಬಿಹ ಹೊಡೆಗೆ
ಸೇರದಮೃತಾನ್ನಮುಂ.” “ಒಪ್ಪಿದೆನ್. ಈ ಸತಿಗೆ
ಹಗಲೆಣೆಯನಾಂ ಕಂಡೆನಿಲ್ಲ. ನನ್ನತ್ತಿಗೆಯ
ರೂಪಿರ್ಪುದಿದಕೆ ಹೊಯಿಕೈಯಪ್ಪುದಾದೊಡಂ
ಗುಣಕೆ ಮಚ್ಚರಮೇಕೆ?—ಸಿಹಿಗಂತು ರುಚಿಯಿಹುದೊ
ಕಹಿಗುಮಂತೆಯೆ ಬೇರೆ ರುಚಿಯಿರದೆ? ಭೋಜನದ

ರಸಿಕಂಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯು ರುಚಿಯು ರಸಗಳೊಳ್
ಭೇದಭಾವಮದೇಕೆ? ನಿಮ್ಮುತ್ತರದ ರತಿಯ
ಸಾತ್ವಿಕ ರಸದ ಜೊತೆಗೆ ನಮ್ಮ ದಕ್ಷಿಣ ರತಿಯ
ರಾಜಸವನನುಭವಿಸಿ ಸೋಳ್ವೊಡೆ ಕಳಂಕಮೇಂ
ರಾಜ ರಸಿಕತೆಗೆ?" ನಗೆಗೊಂಕಿನಾ ಚಂದ್ರನಖಿ,
ಹೂವಿನಾಕೃತಿವೆತ್ತ ಹಾವಿನಂದದಿ ನಿಂತು
ಹೆಡೆ ನಲಿಯುತಿರೆ, ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿದನ್ ಮೈಥಿಲಿಯ
ಮನದನ್ನನಿಂತು: "ನಿಲ್, ನುಡಿಯದಿರ್ ಪೊಲ್ಲಮಂ.
ಸಾಲ್ಗುಮೀ ಪಾಣ್ಬೆಜಾಣ್. ನೀನೆತ್ತಣಿಂದರಿವೆ,
ಸಿತಗೆ, ಹದಿಬದೆತನದ ನಿರ್ಮಲಾನಂದಮಂ?
ಹದಿಬದೆಗೆ ತೋರ್ದಪುದು ತನ್ನಿನಿಯನೊರ್ವನೊಳೆ
ಸರ್ವ ಮನುಜರ, ಮತ್ತೆ ಸರ್ವಲೋಕದ ಸರ್ವ
ವೈವಿಧ್ಯಮುಂ. ಪ್ರೇಮನಿಷ್ಠೆಯ ಪತಿಗುಮಂತೆ
ತನ್ನ ಸತಿಯೊಳೆ ತೋರ್ದಪುದು ಸರ್ವ ಲಲನೆಯರ
ಸರ್ವ ಶೃಂಗಾರಮುಂ! ಲಂಕೇಶ್ವರನ ತಂಗೆ
ನೀನಾಗಿಯುಂ ನುಡಿವೆ ನಾಡಾಡಿ ಬೆಲೆವೆಣ್ಗಳುಂ
ನಾಣ್ಚುವಳಿನುಡಿಗಳಂ; ಸೋಜಿಗಂ! . . . ಇಹಳಿಲ್ಲಿ
ಮರ್ಯಾದೆವೆಣ್, ಜನಕ ರಾಜರ್ಷಿಯ ಕುಮಾರ್ತಿ.
ಮಾತು ಸಾಕಿಲ್ಲಿರದೆ ನಡೆ, ಸಹೋದರ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ಬರ್ಪನಿತರೊಳ್. ಬಂದೊಡಪ್ಪುದು ನಿನಗೆ ತಗುವವೊಲ್
ಮದುವೆ ಮರಿಯಾದೆ!"
ದೂರದಿ ಕಂಡುದಾ ಮೂರ್ತಿ
ಬೈಗು ಮರ್ಬಿನ ಮಂಜಿನೊಳ್. ಬೇಗಮೈತಂದು,
ಶಂಕೆಯಿಂ ದಿಟ್ಟಿಸಿದನಾಪಾದ ಮಸ್ತಕಂ,
ಕುಡುದಿಂಗಳಂತೆವೋಲ್ ನಿಂದಾ ನವಾಂಗಿಯಂ.
ಪುಲಕಿಸಿತು ತನು ಚಂದ್ರನಖಿಗೆ, ರಾಜಸ ಗುಣದಿ
ತನಗೆಣೆಯೆ ದೊರೆತಂತೆ; ಮೇಣ್ ಸತಿಯಿಲ್ಲದಾತಂಗೆ
ರತಿಯಾಗುವಾಸೆಗೆ ಮನಂ ಮಿಂಚಿತೆಂಬಂತೆ.

ಹೆಣ್ಣಿನಿಂದಣ್ಣಂಗೆ ಕಣ್ದೆರುಹಿ ನೋಡಲ್ಕೆ
ನಗೆಗೂಡಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದನಾತನಾ ನಡೆದನಿತುಮಂ.
ಕೇಳ್ದು ಕಿಚ್ಚುರಿದೆದ್ದು "ತೊಲಗೆಲೆ ನಿಶಾಚರಿಯೆ!"
ಎನುತೆ ತೋಳಂ ಬಾಣಸಹಿತಮಂ ಬೀಸುತಿರೆ
ಕೆತ್ತಿತು ಪ್ರಮಾದದಿಂ ರಕ್ಕಸಿಯ ಮೋರೆಯಂ,
ನೆತ್ತರ್ವರಿಸಿ ಕೋಪವುಕ್ಕಲ್ಕೆ.—ತೆಕ್ಕನೆಯೆ
ಶೂರ್ಪನಖಿಯಾದಳಾ ಚಂದ್ರನಖಿ: ಗುರ್ವಿತ್ತು
ಭೀಷಣಾಕೃತಿ. ಭೀತಿ ಜೊಂಪಿಸಿತು ಸೀತೆಯಂ.
ಮೋಹದಿಂದಾಕೆಗೊದಗಿದ ಮೋಹನಾಕೃತಿಗೆ
ವೈರದಿಂ ವೈರೂಪ್ಯಮಾದುದೆನೆ, ನಖಚಯಂ
ಮೊರದವೋಲಗುರ್ವಾದುವಾ ಸ್ವೈರ ರಾಕ್ಷಸಿಗೆ.
ಕಾಮರೂಪಿಣಿ ಭೀಮ ಭೀಕರಾಕಾರಮಂ
ತಾಳ್ದುದೆ ತಡಂ, ಕೆತ್ತಿದುದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಕತ್ತಿ
ಮಾಯಾವಿನಿಯ ಮೋರೆಯಂ, ಮೂಗರಿಯುವಂತೆ.
ಸಿಡಿದಳಂಬರಕೊಡನೆ ವರ್ಷಾಭ್ರವೇಷದಿಂ
ರೋಷರವದಿಂದಶನಿ ಘೋಷದಿಂ, ನೆಲಂ ನಡುಗಿ
ಗುಡುಗೆ ಗಿರಿಗಹ್ವರಂ!
                    ತುಂಬಿದತ್ತೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಪಂಚವಟಿಧಾತ್ರಿಯಂ ಹೇಮಂತರಾತ್ರಿಯಾ
ಶ್ರೀಮಂತ ಶಾಂತಿ. ಸೀತಾಕಾಂತನಂತರದಿ
ಘೂರ್ಣಿಸಿತ್ತೊಂದನತಿದೂರಂ ಮನಃಕ್ರಾಂತಿ!

ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾ ಸಂಪುಟಂ

ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಸಂಚಿಕೆ ೧

ಲಂಕೇಶನೊಲಿಸಿದನು ಮಾರೀಚನಂ

ಏಳು, ವೀಣೆಯೆ ; ಏಳು, ವಾಕ್ಸುಂದರಿಯು ಕಯ್ಯ
ತ್ರೈಭುವನ ಸಮ್ಮೋಹಿನಿಯೆ, ಕವನ ಕಮನೀಯೆ !
ಮಂತ್ರದಕ್ಷಿಗಳಿಂದೆ ನೋಳ್ಪ ನೀಂ ಸರ್ವಕ್ಕೆ
ಸಾಕ್ಷಿ. ಕಂಡುದನೆಮಗೆ ಗಾನಗಯ್ ಶ್ರೀಕಂಠದಿಂ
ಶತತಂತ್ರಿಯಾ. ಪ್ರತಿಭೆ ತಾಂ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುಗೆಮ್ಮೆರ್ದೆಗೆ
ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವೆಮ್ಮ ದರ್ಶನಂ ತಾನಪ್ಪವೋಲ್ !
ನಾರಣಪ್ಪಂಗಂತೆ ರನ್ನಂಗೆ ಪಂಪಂಗೆ
ನಾಗವರ್ಮಗೆ ರಾಘವಾಂಕಗೆ ಲಕುಮಿಪತಿಗೆ,
ವಾಲ್ಮೀಕಿ ವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಹೋಮರಗೆ ಮಿಲ್ಟನಗೆ
ದಾಂತೆ ಮೊದಲಹ ಮಹಾಕವಿಗಳಿಗೆ ನೀನೊಸೆದು
ಕೃಪೆಗೈದ ವೈದ್ಯುತಪ್ರತಿಭೆಯಂ, ಹೇ ದೇವಿ,
ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯಂ ವಾಙ್ಮಂತ್ರದುಕ್ತಿಯಂ
ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಮಂ ಶಾಂತಿ ಸೌಭಾಗ್ಯಮಂ
ದಯಪಾಲಿಸೌ ನಿನ್ನ ಕನ್ನಡ ಕಂದನೀತಂಗೆ,
ಸುರುಳಿಗುರುಳಂದಮೆಸೆವಾತ್ಮ ಸೌಂದರ್ಯಮಂ
ಮುಡಿಪನರ್ಚಿಸಿ ಮಣಿಯುವೀ ಕವಿ ಕುವೆಂಪುವಿಗೆ !

ಊರ್ಮಿಳೇಶನ ಕರಶರ ವಿಘಾತಿಗಸುರ ಸತಿ
ಮುರಿದ ಬೇಟಕೆ ಕೆರಳಿ, ಪಡಿಗೆಯ್ಮೆಗುಜ್ಜುಗಿಸಿದಳ್ ;
ಪೊಕ್ಕಳ್ ಜನಸ್ಥಾನದಾಸ್ಥಾನಮಂ, ಮೂವರಂ
ಲಂಕೇಶನರಿವ ಮುನ್ನಮೆ ಕೋಸಲಕೆ ಮರಳಿ
ಪಿಂತೆರಳಲೀಯದೆಯೆ ತಡೆಯಲ್ ನೆರಂಬಡೆಯೆ; ಮೇಣ್
ಪಡೆವಳರ್ ಸೋದರರ್ ಖರದೂಷಣರ ಚಿತ್ತದೊಳ್

ಕಾದಾಟಮಂ ಕಡೆಯೆ. ವಿಷಮಂ ಕುಡಿವರಂತೆ, ಕೇಳ್,
ತಂಗೆಯ ನುಡಿಯನಿಂಟಿ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ
ಸೆಣಸಿ, ಸೈನ್ಯಂ ವೆರಸಿ ಪಾಳ್ಪೋದರನಿಬರುಂ! ಮೇಣ್
ಬೆಂಕೆ ಬಿಂಕಕೆ ತಗುಳಿದೋಲಂತೆ ಆ ಚಂದ್ರನಖಿ,
ಲಂಕೇಶ್ವರನ ತಂಗೆ, ಬಾನ್ಗೆ ದಳ್ಳುರಿ ನೆಗೆವವೋಲ್
ಧಾವಿಸಿದಳಗ್ರಜನ ಬಳಿಗತ್ಯುಗ್ರ ಮನದಿಂದೆ!
ಏಳು ವೀಣೆಯೆ, ಏಳು ಹೇ ಅಮೃತಭಾಷಿಣಿಯೆ,
ಹೇಳು ಮುಂದಣ ಕಥಾಕಾವ್ಯಮಂ, ಕೇಳ್ವರ್ಗೆ
ರಸವಶತೆಯಿಂ ಕಲಾಪುಲಕಂ ಪಲ್ಲವಿಪ್ಪಂತೆ!
  ತನ್ನಯ ಮನೋಹರಿಯ, ಲಂಕೇಶ್ವರಿಯ, ದಯಿತೆ
ಮಂಡೋದರಿಯ ಮೆಯ್ಯ ಮೋಹ ಸರಸಿಯೊಳಾಡಿ
ತಡಿಗೇರ್ದ ಮತ್ತೇಭ ಸನ್ನಿಭ ಪುಲಸ್ತ್ಯಜಂ
ಮಿಾಸೆಗಯ್ಯಾಗಿ, ಕಿರುನಗೆವೆರಸಿ, ತಂಬುಲಂ
ಹೃದಯರಾಗಮನಧರಕಿತ್ತಂತೆ ಕೆಂಪೆಸೆಯೆ,
ಒರೆದನಿಂತೋಪಳಿಗೆ: "ಪ್ರಿಯೆ, ಪಯಣಮಿದೆ ನಾಳೆ;
ದೂರಂ, ಮಹತ್ತರಂ; ಅನಿವಾರ್ಯಮುಂ ದಿಟಂ.
ನಿನ್ನ ದಾಸಿಯರಿತರ ಮಹಿಷಿಯರಿಗದನರುಹಿ
ನನಗಾಗಿ ಮುಂದೆತಳ್ವಾತಣದ ಕೂಟಮಂ,
ವೇಲಾದ್ರಿಸಾನುವನದ ವಿಹಾರಯಾತ್ರೆಯಂ
ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನದಾ. ಬಂದೊದಗಿತೊಯ್ಯನೆಯೆ
ನಿನಗೇತಕಾ ರಾಜಕಾರಣಂ, ಬರಿ ಗಂಡು
ಹಗರಣಂ?" ಪತಿಯ ಸುಖಮುದ್ರಿತ ಮುಖಕೆ ವಿಕೃತಿ
ತನ್ನ ಛಾಯೆಯನೀಯೆ ಮಯನ ನಂದನೆಯದಂ
ಕಂಡು: "ಏನದು ರಾಜಕಾರಣಂ, ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ?
ಸಮ್ರಾತಣಕೆ ಮಿಗಿಲುಗಜ್ಜಮಿನ್ನುಂ ನಿನಗೆ
ತಾನೊಳದೆ, ಕೃತಕೃತ್ಯನಿಗೆ, ಜಗಜ್ಜೇತಂಗೆ?
ಇಂದ್ರನುದ್ಧಟತನವೆ? ವಿತ್ತೇಶನವಿನಯವೆ?
ಯಮನ ಗರ್ವವೆ? ಮರ್ತ್ಯರಾಜರವಿಧೇಯತೆಯೆ?"

“ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಹಿರಿಯಕೋಟಲೆ ಹಿರಿದೆ? ಕಿರುಕುಳರ
ಕಿರುಕುಳಮೆ ಪಿರಿದು! ಮೃಗರಾಜನೇಂ ಮದಕರಿಯ
ದಂತಮುಂ ಲೆಕ್ಕಿಪನೆ? ಸೊರಜು ನುಸಿಗಳ ಕಿರಿಯ
ಕಿರಿಕಿರಿಗೆ ರೋಸಿದಪನಲ್ತೆ? ಆ ದಶರಥನ
ಮಗ ರಾಮನೆಂಬೊನಿಂ ನಮ್ಮಾ ಜನಸ್ಥಾನಮ್
ಅಜನಮಾಯ್ತೆಂದು ಬಂದಿದೆ ವಾರ್ತೆ. ಸೋದರರ್,
ಕದನಕೀನಾಶರಾ ಖರದೂಷಣರ್, ನಮ್ಮ
ಕುಲ ಭೂಷಣರ್, ಕಾದಿ ಮಡಿದರಲ್ಲದೆ, ತಂಗೆ
ಚಂದ್ರನಖಿಗವಮಾನಮಾದತ್ತು! ಪ್ರತಿಫಲಂ
ಮಾರ್ಕೊಳ್ಳದೆಯೆ ಬರಿದೆ ಬಿಟ್ಟಪುದೆ ಭಗಿನಿಯಂ
ಭಂಗಿಸಿದನರ್ಧಾಂಗಿಯಂ? ಮತ್ತಮನುಜರಂ
ಕೊನ್ದ ಆ ಮನುಜರಂ ಕೊನ್ದು ತಿನ್ನದೆ ಬರಿದೆ
ಬಿಟ್ಟಪುದೆ ದನುಜವೈರಂ? ನಿನಗೆ ದಾಸಿಯಂ
ಮತ್ತೊರ್ವಳಂ ತರ್ಪೆನಾ ಜನಕಜಾತೆಯಂ
ನೆಲದರಿಕೆವೆಸರ ಆ ಸೀತೆಯಂ!—ನೆನಪಿದೆಯೆ,
ಜೀವಿತೇಶ್ವರಿ, ಸ್ವಯಂವರದ ಆ ತಿಕ್ತಕಥೆ?
ಮತ್ತೆ ಬಂದೆತ್ತಿ ಬಿಲ್ಲಂ ನಾಣನೇರಿಸುವೆ
ಕೊಪ್ಪಿಗೆಂದಾಂ ಸೂರುಳಂ ತೊಟ್ಟು ಪಿಂತಿರುಗಿ
ಬಂದೆ. ತಪಮಂ ಚರಿಸುತುಗ್ರಮಂ, ರುದ್ರನಿಂ
ಆ ಚಂದ್ರಚೂಡ ಕೋದಂಡಮುಂ ತುಂಡೆಸಗೆ
ಬಲ್ಮೆಯ ಬರಂಗಳಂ ಪಡೆದೆ. ಪಡೆದೆಂ ಬರಿದೆ!
ಮಿಥಿಳೆಗಾಂ ಮರಳಿ ಪೋಪನಿತರೊಳೆ, ರಾಜರ್ಷಿ
ತನುಜೆಯಂ ದಶರಥಕುಮಾರಂಗೆರೆದ ವಾರ್ತೆ
ಬಂದತ್ತೆನಗೆ! ಜನಕನಾ ಗೆಯ್ಮೆ ಸೋಜಿಗಮೆ?
ಆರ್ಯರಾದರಿಗೆಮ್ಮ ಕೂಡೆ ಕೊಳುಕೊಡೆ ನಂಟು
ಪೇಸಂತೆ! ನಾವು ರಾಕ್ಷಸರಂತೆ! ನೀನರಿಯೆ
ನಮ್ಮನೆಂತವರು ಬಣ್ಣಿಪರೆಂಬುದಂ! ದಶಶಿರಂ
ಎಂಬೆನ್ನ ಬಿರುದನವರೀರೈದು ತಲೆಯೆಂದು

ಚಿತ್ರಿಪರ್ ! ದಶರಥನನಂತು ನಾಂ ಚಿತ್ರಿಪೆವೆ ?
ಪತ್ತು ತೇರೊಳ್ ಪತ್ತು ಸೂಳೆರಡು ಕಾಲ್ಗಳನಿಟ್ಟು
ಚರಿಸುವೊಲ್ ಬಣ್ಣಿಪ್ಪೆವೇಂ ? ನಮ್ಮ ಪೆಣ್ಗಳಸವರ್
ಕೋರೆಗಳ್ ಕೋಡುಗಳ್ವೆರಸಿ ಬರೆದಪರಂತೆ !
ನಾವು ನರರಂ ಕಡಿದು, ಬಿಸಿನೆತ್ತರಂ ಕುಡಿದು
ಬರ್ದುಕುವವರಂತೆ ! ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಮ್ಮೊಳಿನಿಸಾನುಮೇನ್
ಇಲ್ಲಂತೆ ! ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲದ ನಾವು ರಾಕ್ಷಸರೆ
ದಿಟಮಂತೆ ! ಸೂರ್ಯಕುಲದವರೆಲ್ಲ ರವಿಯವೊಲ್
ದುಂಡೆಂದು ಬಿಸಿಯೆಂದು ನಾವವರನಾಡುವೆವೆ ?
ನಮ್ಮ ಮಾತಂತಿರ್ಕೆ : ವಾನರಧ್ವಜರೆಲ್ಲರುಂ
ದಿಟದಿ ಕೋತಿಗಳಂತೆ !—ತೋರ್ಪನವರಿಗೆ ನಮ್ಮ
ಸಂಸ್ಕೃತಿ ರುಚಿಯನಿನಿತು ! ಸೀತೆಗೋಸುಗವೆ ನಾಂ
ತಪದಿಂ ಪಡೆದೆನೆನಿತೊ ಶಕ್ತಿಯಂ ; ತವಿಯಲಾ
ಸಂಪದಂ ಸೀತೆಗಾಗಿಯೆ !" ಎಂದು ಮಚ್ಚರಂ
ಕಿಚ್ಚೇಳೆ ಕೆಚ್ಚುನುಡಿದಾಣ್ಮನಂ ನೋಡುತಾ
ಸತಿ ಕಣ್ಣನೀರಂ ಮಿಡಿದಳೊಂದೆ ಸುಯ್ ಸುಯ್ದು.
ಪತಿನುಡಿಸೆಯುಂ ತನ್ನ ಹೃದಯವನೊರೆಯಲಾರದೆಯೆ
ನಡೆದಳಲ್ಲಿಂ ಮನೆಯ ದೇಗುಲಕೆ !
"ಪೆಣ್ಮನಕೆ
ಸಾಜಂ ಸವತಿಮಚ್ಚರಂ !" ಪೆರ್ಮೆವೆಂಡಿತಿಯ
ಬಗೆಯ ನೋವಿಂಗನ್ನೆಯದ ಟೀಕೆಯಂ ಮಾಡಿ,
ಚಂದ್ರನಖಿಯಿರ್ದೆಡೆಗೆ ನಡೆದನೇಕಾಂತಕ್ಕೆ
ಲಂಕಾಧಿಪಂ. ಚುಂಗುಳಂ ತಿನೆ ಮೊಗಂಗೆಟ್ಟು
ಸಂಮ್ಲಾನಮಾದ ಮಲರಂತಿರಿರ್ದಾಕೆಯುಂ
ಕಾಣುತೆರ್ದೆಯುರಿದುದಣ್ಣಂಗೆ, ತನ್ನರಸಿಕ್ಕೆ
ಮೂಗು ಮುರಿದಂತೆವೋಲ್. ಸಂತೈಸಿದನು ಇಂತು
ನುಡಿಗಿಡಿಯನುಗುಳಿ : "ಸೋದರಿ, ಸತ್ತನೆಂದೆ ತಿಳಿ
ಈ ನಿನ್ನ ವದನ ವಲ್ಮೀಕಮಂ ಕಿಳ್ತೆನ್ನ

ಚಿತ್ರಫಣಿಯಂ ಕೆರಳ್ಚಿದಾತಂ. ಉರಗವನಿರಿದು
ಹೆಡೆಮಣಿಯನಿಳ್ಕುಳಿಗೊಳುವವೋಲೆ ಸೀತೆಯಂ
ಸುಲಿವೆನವಮಾನಕವಮಾನವನೆ ಮುಯ್ಯೊಡ್ಡುವೆನ್.
ಈ ಪೊಸತು ಸೋವ್‌ಗಾಳಿಗಾ ಪಳೆಯಳಲ್‌ವೆಂಕೆ
ದಳ್ಳುರಿಯುತಿದೆ, ತಂಗೆ, ದಹಿಸಿ ಕಾನ್ತಾರಮಂ
ಮತ್ಪ್ರಾಣದಾ!" ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ತಾರುಣ್ಯಮಂ
ನೆನೆದು ನುಡಿದಳ್ ಪ್ರಣಯ ಕಾರುಣ್ಯದಿಂ: "ಕಯ್ಯೆ
ಸಾಲ್ವುದಕೆ ಕಯ್ದು ಹಂಗೇಕೆ? ಶಂಕಿಸೆ ಶಕ್ತಿ,
ಗೆಲುವವೋಲಿರೆ ಯುಕ್ತಿ, ಬಿಂಕದಂಕದ ಕೆಚ್ಚು
ಬರಿ ಸಾಹಸಂ. ಗಂಡುಗಲಿ ನೀನಪ್ಪೆಯಾದೊಡಂ,
ಯಮನಂ ಕುಬೇರನಂ ದೇವದೇವೇಂದ್ರನಂ
ಬಾಯ್ಕೇಳಿಸಿಪ್ಪದಟನಾದೊಡಂ, ದಾಶರಥಿ
ಕದನ ಮುಖದಲಿ ಸುಲಭನೆಂದರಿಯದಿರೊ, ಅಣ್ಣಾ!
ಕಂಡಿಪ್ಪೆ ನಾನಾತನಸ್ತ್ರಪ್ರಳಯದಿಂದಮಾ
ದಶಸಹಸ್ರರಿಗಾದ ಪರಿಣಾಮಮಂ! ಪ್ರಕೃತಿ
ಮಾತ್ರನಲ್ಲಯ್ ರಾಮನೊರ್ವನೆಯೆ ತಾನೊಂದು
ಪಿರಿಯ ಪಡೆ; ಪೇಳ್ವುದೇನವನೊಡನೆ ಬೆರಸಿ ಬರೆ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ; ತಾಮಜೆಂಕ್ಯರೆ ದಿಟಂ! ಪೆಣ್ ಪೆಳರೆ
ಗಂಡು ನಗುವುದೆ ಸಾಜವಾದೊಡಂ, ಅಣ್ಣಯ್ಯ,
ದುಡುಕದಿರೊ ನನ್ನ ಮೇಣೆಮ್ಮ ಖರದೂಷಣರ
ಕೇಡಿಂಗೆ ಕೆರಳಿ." "ಪೆಣ್ಣಾದೊಡಂ ನೀನೆನಗೆ
ಮತಿಯೊಳುಂ ಧೃತಿಯೊಳುಂ ಗಂಡಿಗೆಣೆ. ನಿನ್ನೆಣಿಕೆ
ಹಗುರವಲ್ತೆನಗೆ. ಕಳುಹಿದೆನು ನಾನದನರಿತೆ
ನಿನ್ನನವರಿರ್ಪೆಡೆಗೆ ತಿಳಿಯಲವರಾಳ್ಮೆಯಂ."
"ಕೈತವದೊಳವನಿಜಾತೆಯನೆಂತುಟಾದೊಡಂ
ಕವರ್ತೆಗೊಳ್. ಬೇರುಗೊಯ್ದವನೀರುಹಂಬೋಲೆ
ನಿಸ್ತೇಜನಾದಪಂ, ನಿರ್ವೀರ್ಯನಾದಪಂ,
ತನಗೆ ತಾಂ ಮಳ್ಗುವನೊಣಗಿ ಬಾಡಿ. ಶುಷ್ಕತರು ದಲ್

ದಹನಕೆ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯಂ ? ಕಜ್ಜಮೆರಡುಂ ನಿನಗೆ
ಕೈಗೂಡುವುವು : ಪಡೆವೆ ಲಲನೆಯುಂ ; ವೈರಿಯುಂ
ಹತನಹನ್. . . . ಹೇ ದೈತ್ಯರಾಜೇಂದ್ರ, ನನ್ನದಿದೊ
ಒರ್ ಬಿನ್ನಪಂ : ನಿನಗೆ ಕೈಸೆರೆಗಳಾಗುವೊಡೆ
ಆ ಇರ್ವರಂ ಬಿಕ್ಕೆ ನೀಡೆನಗೆ. ನನ್ನಿಚ್ಛೆ ರತಿ
ಹೊಡೆತಣಿವವೊಲ್ ಆ ಧೂರ್ತರಸು ರಸವನೀಂಟೀಂಟಿ
ತೃಪ್ತಿಗೆ ತನಿಯನೆರೆವೆ ! ”
ಭಗಿನಿಯುಪದೇಶಮಂ
ಕೇಳ್ದನಾವೇಶದಿಂ. ಸಮನಿಸಿತು ಕೋಪಕ್ಕೆ
ಕಾಮದ ಹದಂ. ಕಣಿವೆಗುರುಳುವ ಝರಿಯ ಜಲಕೆ
ಕಾಲುವೆ ರಚಿಸಿದಂತೆ, ಲಭಿಸಿದುದು ರಾವಣನ
ಸಹಜಕಾಮದ ಕಪಿಗೆ ರಾಜಕಾರಣಫಣಿಯ
ಮಿಣಿಯೇಣಿ. ರೋಮಂಥಿಸಿತು ರತಿರೋಮಹರ್ಷಣದಿ
ಭಾವಜಪ್ರಾಣಪಶು ತಾಂ ಚಂದ್ರನಖಿಯಿಂ ಕೇಳ್ದ
ವೈದೇಹಿ ವರ್ಣನೆಯ ಮೃತ್ಯುಪಾಥೇಯಮಂ
ಮನಂಮಿಕ್ಕು ಮೇದು : ತನುಮಧ್ಯಮೆ ! ವರಾರೋಹೆ !
ತಪ್ತಕಾಂಚನ ವರ್ಣೆ ! ಪೀನಕುಚೆ ! ಸುಶ್ರೋಣಿ !
ಜಘನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣೆ ! ಮೀಣೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ್ರಾಣಿ !—
ನೆನೆನೆನೆದನೊಂದೊಂದು ಪದಮಂ ಸಚಿತ್ರಮಂ,
ಮೋಹಸುರೆಯೀಂಟಿ ಕಲ್ಪನೆ ಕೆರಳಿದಾತ್ಮಕ್ಕೆ
ಸಾಹಸೋನ್ಮಾದಂ ಮದಿಸುವಂತೆ.
ಚಿಂತಿಸಿದನ್
ಏಕಾಂತದೊಳ್ ಉಕ್ಕೆವದ ಕವರ್ತೆವಟ್ಟೆಯಂ.
ತರಿಸಂದದೊಂದು ಹರುವಂ. ಪಳೆಯ ಸಚಿವರುಂ
ಹಿತವರುಂ ತಮ್ಮಂದಿರುಂ ತಿಳಿಯದಂದದೊಳೆ
ಯಾನಶಾಲೆಗೆ ನಡೆದನೇರಿದನು ಧನದನಿಂ
ಗೆಲ್ದುತಂದಾ ಕಾಮಗಮನದ ವಿಮಾನಮಂ,
ಪುಷ್ಪಕವೆಸರ ಗಗನರಥಮಂ. ದಿಗಂತದಿಂ

ತರತರದ ಬಣ್ಣದುರಿ ಮುಗಿಲ ಸಿಂಗರದಿಂದೆ
ರಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ಚೈತ್ರರವಿಚೈತ್ರಮೋರ್ವವೋಲ್,
ಗಿರಿವಿಪಿನ ಹರ್ಮ್ಯ ರಮಣೀಯಮಾ ಲಂಕೆಯಿಂ
ಮೇಲೇರ್ದುದಾ ಸಭೋನೌಕೆ. ತೇಲುತ್ತಿಹುದೊ
ತೈಲವರ್ಣಾಳಿಯಿಂ ಸಮೆದ ಚಿತ್ರಂಗಳಿಂ
ಕೈಗಯ್ದ ಕಲೆಯುಮನೆ ಎಂಬವೋಲ್ ಎಸೆದುದಾ
ಪುಷ್ಪಕಂ, ಕೊರಳೆತ್ತಿ ಕಂಡ ನಗರದ ಜನದ
ಕಣ್ಮನಕೆ. ಹೇಮಲಿಪ್ತಂ ರತ್ನಖಚಿತಮುದು
ಮಿಂಚಿದತ್ತಿನರಶ್ಮಿಯೊಳ್, ಕಣ್‌ಮುಗುಳೆ ನೋಳ್ಪರ್ಗೆ.
ಬಳಸಿ ಸುತ್ತುಂ ಆ ವಿಮಾನದ ವಿತಾನಮುಂ
ಮಾಲೆಯೆಳಲಿದ ಕನಕ ಲಘುಘಂಟಿಕಾ ಶ್ರೇಣಿ
ದೂರದೆತ್ತರಕೆಸೆದುವೈ ಅರಿಲ್ಗಳೋಲಂತೆ,
ನಾದ ಬಿಂದೂತ್ಕರದ ಸೋನೆ ಜೇನ್ಬನಿ ಸೋರ್ವ
ರುಕ್ಮಬಿಂದುಗಳಂತೆವೋಲ್. ಮುಗಿಲಕೆನ್ನೆಯಂ
ಮುದ್ದಿಸುವ ಮಾರುತನ ಕೈ ಎನಲ್ಕೊಪ್ಪಿತಾ
ಬಾನ್ದೇರಿನುತ್ತಮಾಂಗದೊಳತ್ತಮಿತ್ತೊಲೆದಿರ್ದ
ಬಾವುಟಂ : ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲದ ಬಲದ ನೆಲದೊಲಿದ
ಚಂಡಿಕಾಧ್ವಜ ಚಿತ್ರಚಿಹ್ನೆ ! ಪುಷ್ಪಕ ಚಲನೆ
ತಾನುಣ್ಮಿದೆಲರಿಗೆ ಕೆದರಿದುದು ಅಶೋಕೋದ್ಯಾನ
ತರುಕುಸುಮ ರೇಣು ಆಸಾರ ; ಚೆದರಿದುದಂತೆ
ಚಕಿತ ಖಗ ಚೀತ್ಕಾರ ; ಕಡಲ ತಡಿಯಂ ತುಂಬಿ
ಲಂಕೆಗಂಚಂ ಕಟ್ಟಿದೊಲ್ ಬೆಳೆದ ತೋಂಟದಿಂ
ಮೂಡಿದತ್ತಡಕೆ ತೆಂಗಿನ ಗರಿಯ ಮರ್ಮರ
ಮನೋಹರ ಚಮತ್ಕಾರ. ಮಲೆಯ ಪಳುವದೊಳಟ್ಟಿ
ಬೇಂಟೆಯೋಡುವ ಪುಲಿಯ ಪಾಂಗಿನಿಂ, ತೋರ್ದಡಗಿ
ಮತ್ತೆ ಮತ್ತಡಗಿ ತೋರುತೆ, ಮುಗಿಲ ನಡುನಡುವೆ
ತೇಲುತೊಯ್ಯನೆ ದೂರಮೆಯ್ದಿ ಮರೆಯಾದುದಾ
ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಗಾಳಿದೇರ್, ಲಂಕೆಯ ಜನಕ್ಕೆ

ಸೋಜಿಗದ ಶಂಕೆಯನೊಡರ್ಚಿ !
ವಿಷಯೇಂದ್ರಿಯಂ
ವಿಹ್ವಲಿಸಲಿಂ ಮನಂಗೊಳಿಸುಗುಮೆ ಕಡಲಡವಿ
ಬಾನ್‌ಬಯಲ್ ನಿರತೆ? ಹಾರಿದನು ಕರ್ಬುರ ನೃಪಂ
ಕಣ್‌ಗೆಟ್ಟನೊಲ್ ಪಾರದೇನೊಂದುಮಂ ಪ್ರಕೃತಿ
ಭವ್ಯಂಗಳಂ. ದಾಂಟಿದನು ಮೇಘಮಾರ್ಗದಿಂ
ಸಾಗರದ ನೀಲ ವೈಶಾಲ್ಯಮಂ. ತೀರಮಂ,
ಕಾನನಾಚಲ ವಿಪುಲ ವಿಸ್ತಾರ ಧೀರಮಂ,
ಕಂಡನಾ ಮಾರೀಚನಾಶ್ರಮಸ್ಥಾನಮಂ ;
ಬಾಳೆ ಏಲಕ್ಕಿಯಿಂ ತೆಂಗಿನಿಂ ಕೌಂಗಿನಿಂ
ಕಳ್ತಲಿಸಿದೊರ್‌ಮಲೆಯ ಮುಡಿಯೊಳೊಪ್ಪಿರ್ದೊಂದು
ಪನ್ನಗುಡಿಯಂ. ಪೃಥಿವಿಗಿಳಿದತ್ತತುಲಮಾ ಪೃಥುಲ
ಪುಷ್ಪಕಂ. ಪೊಕ್ಕನೆಲೆವನೆಗಾ ಶಕ್ರವೈರಿ !
ಚಿತ್ರಭಾನುಗ್ರಸ್ತ ಚೈತ್ರಸುಂದರ ಮಹಾ
ಚಂದನಶ್ರೀಗಂಧ ಕಾನನೋಜ್ವಲನನಾ
ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನಂ ನೋಡಿ ಕಂಡಿದಿರೆಳ್ದುಪೋಗಿ
ಬಯಸಿದನು ಸೊಗಬರವನಾ ತಾಟಕಾ ಸುತಂ ;
ದೊರೆಯನುಪಚರಿಸಿದನು ದೊರೆನಿರಿಗೆಯಿಂ ; ಮತ್ತೆ
ನುಡಿಸಿದನ್ : "ರಕ್ಕಸವಳಿಗೆ ಪೆರ್ಮೆ ನೀನಾಗಿಯುಂ
ನನ್ನಾಶ್ರಮಕ್ಕೆಯ್ತಂದುದೆಯೆ ದಿಟಂ ತಪಕೆ
ತಾನಿಂದೆ ಸಿದ್ಧಿ ದೊರೆತಂತೆ!" ಋಷಿಸಂಕಟಕೆ
ಕಂಕಣಂಗಟ್ಟಿ ಪೂಣ್ದಿರ್ದಾರ್ಯಕಂಟಕನ
ಸಾತ್ವಿಕ ಜಟಾವಲ್ಕಲದ ಮುನಿಯ ವೇಷಮಂ
ಕಂಡು ಕಿರುನಗೆವೆರಸಿ ಲಂಕೇಶ್ವರಂ : "ಮಾವ,
ನಿನ್ನನೆಂತುಂ ಮರೆಯಲಕ್ಕುಮೆ ? ಕೃತಜ್ಞನೆಂ
ನಿನಗೇಗಳುಂ. ಓ ಮಹಾಮತಿಯೆ, ಬಾಳ್ವರ್ಗೆ
ಮೇಣುಮಾಳ್ವರ್ಗೆ ನಿನ್ನಸ್ಸರುಸಿರುಸಿರಲ್ತೆ ? ಕೇಳ್,
ದೊರೆಬಲ್ಮೆಗಿಲ್ಲದಿರೆ ಮಂತ್ರಿಜಾಣ್ಮೆಯಮರ್ಕೆ, ಪೇಳ್,

ಗೆಲ್ಗು ಮೇನೆರೆತನಂ? ಪಿಂತೆನಿತೆನಿತೊ ಸೂಳ್ಗೆ
ರಾಜಕಾರಣದೊಳುಂ, ರಣದೊಳುಂ, ಮೇಣಂತೆ
ಸ್ವಂತ ಸಂತೋಷಕಾರಣದೊಳುಂ ನನಗೆ ನೀಂ
ನೆರವಾದುದಂ ಮರೆಯೆನಾಂ. ನಿನಗುಮಾನಂತೆ
ನೆರವಿತ್ತೆನೆಂಬುದೆ ನನಗೆ ಪೆರ್ಮೆ. ಕಷ್ಟದೊಳೆ
ನವೆದೆ ನೀಂ; ಸಾಹಸಕೆ ಬರ್ದುಕನೆ ಬಲಿಯನಿತ್ತೆ,
ತೆತ್ತೆ. ಕಲಿಯಾದೊಡಂ ಬಳಲಿದೆ, ಜಿದಿಗೆ ಸೋತೆ;
ಯತಿವೃತ್ತಿಯಂ ಪಿಡಿದೆ. ಮಾರೀಚಮುನಿವರ್ಯ,
ಮರುಗುವೆನು ನಿನಗೆ. ನಿನ್ನಂಬೆಯಂ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದ
ತವಸಿಯುಂ, ಮೇಣ್ ಕೊಂದ ಆ ಬಡವು ಬಡಗನುಂ
ತವಿಯದೊಳರಿನ್ನುಮೆನೆ, ನಮ್ಮ ದುರ್ವಿಧಿಗೆಲ್ಲೆ
ತಾನೆಲ್ಲಿ? ಜಡೆಗೆ ನಾರುಡೆಗೊಲಿಯದೇನಿಹರೆ
ಪೇಳಿನ್ನದಾರಾದೊಡಂ? ತೀರ್ಚಲಾರದಿರೆ
ನೀಂ ಮುಯ್ಗೆ ಮುಯ್ಯನಾನಾದೊಡಂ ತೀರ್ಚಲ್ಕೆ
ನೀನೊಪ್ಪುವಯ್? ಪ್ರೇತ ಲೋಕದೊಳ್ ತಣಿವವೋಲ್
ತಾಯಿ ತಾಟಕೆ, ನೀಂ ನೆಗಳುವಯ್? ನಪುಂಸಕತೆ ದಲ್
ಹೀನಬಲನೊಂದು ಸಾತ್ವಿಕತೆ ಕೇಳ್; ಮೇಣಾ ತಪಂ
ಹೆಂಬೇಡಿತನಕೊಂದು ಬರಿ ನೆಪಂ!"

ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ
ತಲೆಬಾಗಿ ಕೇಳಿದನಳಿಯನೆಂದುದಂ. ನಾಣ್ಚಿ
ನಿಡುಸುಯ್ದನಾ ಮರೆನುಡಿಗಳೀಟಿಯಿರಿತಮಂ
ತಾಳಲಾರದೆ ತಾಳ್ದು. ಪಿರಿದು ಜೇಗಂ ಕಲ್ಲ
ಮೋನದಿಂ ಜಾನಿಸಿದನೆಲ್ಲಮಂ. ರಾಮನಿಂ
ಹತಳಾಗಿ, ಭೂಮಿಗತಳಾಗಿ, ಕುರಿದರಿವೋಗಿ,
ದಹನ ಸಂಸ್ಕಾರಮಿಲ್ಲದೆ ಕಾಡಿನೊಳೆ ಕೊಳೆತು
ನಾರ್ದಬ್ಬೆಯಾ ಪೆಣಂ ಕಣ್ಗೆ ಕಟ್ಟಿತು ಘೋರ
ಚಿತ್ರಮಂ. ಮೂಗಳ್ಕೆಯಳ್ತನಾ ರಾಕ್ಷಸಂ;
ಪೊಣ್ಮಿದತ್ತಶ್ರುಧಾರೆ! ದಿಗ್ಗಜ ಬಲಾನ್ವಿತಂ,

ಕೆಮ್ಮೀಸೆವೊತ್ತ ಪುಲಿವೊಗದುಗ್ರಗಾತ್ರದಾ
ಮಾಯಾ ಸಮರ್ಥನಾ ಮಾರೀಚದೈತ್ಯನುಂ
ಗೋಳಿಡುವುದಂ ಕಂಡು, ಲಂಕಿಗಂ ಭೋಂಕನೆಯೆ
ಮೇಲೆಳ್ದನಪ್ಪಿದನ್, ಸಂತೈಸಿದನ್ ಮರಳಿ
ಮರಳಿ. ಪುಲಿ ಪುಲಿಯ ಮೋರೆಗೆ ಮೋರೆಯನ್ನಿಟ್ಟು
ನೆಕ್ಕಿ ಮುಂಡಾಡುವೋಲಾಡಿ, ಮಾರೀಚನಂ
ಸೂರೆಮಾಡಿದನಸುವನಿಂತು :
"ಮಾಣ್, ಮಾವ, ಮಾಣ್
ತಿಣ್ಣಳಲಿನಳ್ಕೆಯಂ! ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದಾತನೋಲ್
ದುಕ್ಕಿಸುವೆ ಏಕೆ? ಲಂಕೆಗೆ ಲಂಕೆಯುರ್ಕೆಳ್ದು
ನಿನಗೆ ನೆರಮಂ ನೀಡೆ ತನ್ನ ತೋಳ್ ಚಾಚುತಿದೆ:
ಇದೆಕೊ ನಾನ್ ಆ ತೋಳ್! ತಪೋಮಗ್ನನಯ್ ; ನಿನಗೆ
ತಿಳಿದಪುದದೆಂತು ಲೌಕಿಕರ ಸಂಕಟವಾರ್ತೆ ?"
ಸುಯ್ದೊರೆದನೆಲ್ಲಮಂ, ಚಂದ್ರನಖಿಯಿಂ ಕೇಳ್ದ
ಪಂಚವಟಿ ಮೇಣ್ ಜನಸ್ಥಾನದವಮಾನಮಂ,
ದಾರುಣ ಪರಾಜಯದ ದುಮ್ಮಾನಮಂ. ಕೇಳ್ದು
ಮಾರೀಚನಕ್ಷಿಗಳ್ಗೇನೊ ಭೀತಿಯ ಛಾಯೆ
ಸುಳಿದತ್ತು. ಬೆಳ್ಪೇರಿದುದು ಮೊಗಂ. ಬೆಳ್ಳಾಗಿ
ನೋಡಿದನ್ ಲಂಕೇಶನಂ. ಕಂಡದಂ, ಖತಿಗೆ
ಕಿಡಿಕಿಡಿವೋಗಿ, ಕೂಗಿದನ್ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಂ,
ವ್ಯಾಘ್ರ ಘರ್ಜನೆಗೆ ಮಲೆ ನಡುಗುವಂದದಿ ನಡುಗೆ
ಮಾರೀಚ ಪರ್ಣಶಾಲೆ: "ತೆಗೆ, ತೆಗೆ! ಅಧೈರ್ಯಮಂ
ಬಿಡು! ಹೇ ಕರೀಂದ್ರಬಲಶಾಲಿ, ವೀರಶ್ರೀಯ
ಓಕುಳಿಯ ಒಸಗೆಮಂಚವ ದುಮುಕಿ ಓಡದಿರ್,
ಹಂಬೇಡಿಯಾಗದಿರ್ ; ಕುಲಗೇಡಿಯಾಗದಿರ್ ;
ಧೈರ್ಯದ್ರುಮದ ಬೇರ್ಗೆ ಬೆನ್ನೀರನೊಯ್ಯದಿರ್ ;
ಕೊಯ್ಯದಿರೊ ಕರ್ಬುರ ಕುಲದ ಬಲದ ಗೌರವದ
ಗೋನಾಳಿಯಂ!" ಏಳುತುಬ್ಬೇಗದಿಂ, ಬೆನ್ಗೆ

ಕಯ್ಗಳನಮರ್ಚ್ಚಿ, ಶತಪಥಮಲೆದನೊದೆವವೋಲ್
ಕ್ಷ್ಮಾವಕ್ಷಮಂ. ತಾಟಕಾತ್ಮಜನನಿತ್ತಳುಕಿ
ಲಂಕೇಶನಾವೇಶಮಂ, ಕುರಿತೊರೆದನಿಂತು
ದೃಢವಾಣಿಯಿಂ : "ಮುಟ್ಟಿದಿರ್ಪಂಗೆ ಕೆಂಡಮುಂ
ಕಿಡಿಮಾಣಿಕಮೆ! ರಾಮನ ಪರಾಕ್ರಮದ ರುಚಿಯ
ಸವಿದೆನಗೆ ನಿನ್ನಣ್ಮುನುಡಿ ಬರಿಯ ಸೊರ್ಕಾಗಿ
ತೋರುತಿದೆ. ಬಾಲ್ಯದಿಂ ಬಲ್ಲೆನಾನಾತನಂ.
ಮಾಡಿಹೆನೊ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನಗಳೊಳನಿತುಮಂ
ದಾಶರಥಿಯುದಟಂ ಮುರಿಯಲೆಂದು. ಕಯ್ಬಲ್ಮೆ,
ಮೆಯ್ಬಲ್ಮೆ, ಬಿಲ್ಬಲ್ಮೆ, ಮಾಯೆಯೊಂದತಿಬಲ್ಮೆ,
ಕೈಗೂಡಲಿಲ್ಲಾವುದುಂ. ಅಯ್ಯೊ, ಕೊಲಲೆಳಸಿ
ನನ್ನ ತಾಯ್ಗುಲಿಗನಂ ಕೊಲೆಯುಪ್ಪುದೊಂದುಳಿಯೆ, ಕೇಳ್,
ಮತ್ತೆಲ್ಲಮಂ ಪಾಡುಪಟ್ಟಿಹೆನೊ! ಖರವೈರಿ
ಸೋಲನೆಂದುಂ; ಗೆಲಲಸಾಧ್ಯನಯ್! ದೈವಮುಂ
ರಾಮಪಕ್ಷದೊಳಿರ್ದ್ದು ಪೋಣರ್ವುದೆನೆ, ಬರಿಬಲುಮೆ
ಸಲ್ಲದಯ್. ಧರ್ಮವರ್ಮವೆ ರಕ್ಷೆಯಾದಾತನಂ
ಧರ್ಮದಿಂದಲೆ ಜಯಿಸವೇಳ್ಕುಮೆಂದಾನಿಂತು
ತಪಕೆ ನೋಂತೆಂ..." "ಬಡಗರ ಮರುಳ್ಗೆ ಮಂಕಾದೆ
ನೀನೆಲವೊ ಮಾರೀಚ! ನರಮಾತ್ರನಂ ಪರಮ
ದೈವಮೆಂದಾ ಮೂರ್ಖರಾಡಿದರೆ, ಶಿವಶಿವಾ,
ಬೆಳ್ಪ ನೀನದನೆ ದಿಟಮೆಂದಿಂತು ನಂಬುವುದೆ?
ಆ ನಂಬುಗೆಯೆ ನಿನ್ನ ಸೂರಾನೆ ಮೆಯ್ಮೆಯಂ
ಹೊಳ್ಳುಗೈದಿದೆ ಕಣಾ. ಹರುಷನೊಂದಂ ನೆನೆದು
ಬಂದೆನೀಯೆಡೆಗೆ. ನಾವಿರ್ವರುಂ ದುಃಖಿಗಳ್:
ತಾಯ ಕೊಲೆಯಿಂದೆ ನೀನೊಡಹುಟ್ಟು ಕೊಲೆಯಿಂದೆ
ನಾಂ. ತಂಗಿಗೊದಗಿದಪಮಾನವೆಮ್ಮಯ ಕುಲಕೆ
ನಾಣ್ಗೇಡು; ಬಡಗಲೆಸೆದಿಹ ಮಲೆಪು, ತೆಂಕಣದ
ಗೌರವಕೆ! ಕೆಮ್ಮನಿರೆ ನಾವೆಮ್ಮ ದಕ್ಷಿಣಂ

ಸೂರೆಯಪ್ಪುದೆ ವಲಂ ದಸ್ಯುಶೀಲೋತ್ತರಕೆ.
ದಂಡನೀತಿಯನೊಂದನೆಯೆ ನೆಮ್ಮಿ ನೀಂ ನೋಲ್ತೆ,
ಮಾರೀಚ. ಬೇರೆ ತಂತ್ರಗಳಿರ್ಪವೆನಿತೆನಿತೊ,
ವೈರಿಯಂ ನಿರ್ವೀರ್ಯಗೊಳಿಸೆ. ಸೀತೆಯನೊಯ್ಯೆ
ಮಾನಹಾನಿಗೆ ಹೃದಯದೀನನುಂ ಮೇಣಂತೆ
ಶಕ್ತಿಹೀನನುಮಾಗಿ ನಿಸ್ತೇಜನಾದಪಂ
ದಾಶರಥಿ. ನೀರೊಣಗೆ ಪಿರಿಯ ಪೇರಾಲಮುಂ
ಕಿರಿಯೊರಲೆಗುಣಿಸಪ್ಪುದೆನೆ, ರಾಮವಿಕ್ರಮಂ
ಜಳ್ಳಪ್ಪುದೆಮ್ಮ ಕಡುಪಿಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ. . ." "ಹದನಿದೆಯೊ
ನೀಂ ನೆನೆದುದೆಂದುದದು? ನೀತಿವೇಳ್ದವರಾರೊ
ನಿನಗಿದಂ, ಹದಿಬದೆಯ ಹರಣಮಂ, ನಿನ್ನ ಮೇಣ್
ಸಕಲ ಲಂಕೆಯ ಮರಣಮಂ? ಚಂದ್ರ ಮೌಳಿಯಂ
ಕುರುಡುಗೈದಾ ಬಳಿಕ್ಕವನನಶ್ರಮದಿಂದೆ
ಗೆಲ್ವೆನೆಂದುರಿಯ ಹಣೆಗಣ್ಗೆ ಕೈಯಿಕ್ಕಿಳಿದು
ಕೀಳ್ವೆಗ್ಗನೋಲೊಣರುತಿರ್ಪೆ; ಮುಂದರಿಯೆಯೈ ನೀಂ,
ಓ ಕೈಕಸಿಯ ಕಂದಾ! ರಾಮನ ಪರಾಕ್ರಮಂ
ತಾನೇಕೆ? ಪಾವನ ಪತಿವ್ರತಾ ಹರಣಮುದೆ, ಕೇಳ್,
ನಿನ್ನ ಬಾಳ್ಗುರಿಯಿಕ್ಕುವುದು ಕಣಾ!"
ನಕ್ಕನಾ
ಮಾತಿಗೆ ಕಿಲಕ್ಕನೆ ದಶಗ್ರೀವನೆಕ್ಕಲಂ
ಹೂಂಕಾರ ಮಾತ್ರದಿಂ ಜಾಯಿಲಂಗಳನಟ್ಟಿ
ಕೆದರುವೋಲಿರಿದು ಮಾರೀಚನೊಳ್ನುಡಿಗಳಂ.
ಕಿರಿದು ಬೇಗಂ ತಳುವಿ, ಮತ್ತೆ: "ಶಿಶುಮತಿಗಳಿಗೆ
ಹೇಳಯ್ಯ, ನಿನ್ನ ಹದಿಬದೆತನದ ಹಿರಿಮೆಯಂ!
ಕಟ್ಟುಕತೆಯೊಳಗಲ್ಲದೆಲ್ಲಿಹಳೊ ಪೃಥಿವಿಯಲಿ, ಪೇಳ್,
ನಿನ್ನಾ ಪತಿವ್ರತಾ ಸ್ತ್ರೀ? ಜಗತ್ತ್ರಯಮುಮಂ
ದಹಿಸಿದೆ ಮಮಪ್ರತಾಪಜ್ವಾಲೆ; ಸರ್ವಮಂ
ಶೋಧಿಸಿರ್ಪುದು ನನ್ನ ಸಾಹಸದ ಕಯ್. ನಿನ್ನ ಈ

ವರ್ಣನೆಯು ವರವರ್ಣಿನಿಯನಾವೆಡೆಯೊಳುಂ ನಾಂ
ಸಂಧಿಸಿದೆನಿಲ್ಲಿನ್ನೆಗಂ. ಇನ್ನುಮಾ ಬಯಕೆ
ಪೆರ್ಬಯಕೆ ಮಾತ್ರಮಾಗುಳಿದಿರ್ಪುದಯ್. ಅಯ್ಯೋ,
ಮಾವಯ್ಯ, ಕೇಳೊರೆವೆನೆನ್ನಾತ್ಮ ಚರಿತಮಂ,
ಮನ್ಮನೋ ದುರಿತಮಂ. ಪುಟ್ಟುವಾಗಳೆಯೆ ನಾಂ
ನೆತ್ತರೊಳೆ ಪೆಣ್ಣೊಡಲಿನಾಸೆಯಾ ಬೇಟಮಂ
ಪೊತ್ತು ಪುಟ್ಟಿದೆನೈಸೆ! ಜನ್ಮ ದೌರ್ಬಲ್ಯಮಂ
ಜಯಿಸಲೆಂದಾನೆನಿತೆನಿತೊ ನಿಟ್ಟೆಯುಂ ಪಟ್ಟು
ಬೇಯಿಸಿದೆನಾತ್ಮಮಂ. ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವ ನಂಬಿ,
ಪತ್ನೀವ್ರತಕ್ಕೆಳಸಿ ಕಳೆದೆನಯ್ ತಾರುಣ್ಯಮಂ
ಮುಗ್ಧ ಬುದ್ಧಿಯಲಿ. ನಾಂ ಬಯಸಿ ಮೋಹಿಪ ಮೊದಲೆ
ಪೆಣ್ತನಂ ಬಯಸಿತೆನ್ನಂ. ಕಾತರಿಸಿತಯ್ಯೋ
ಮೇಲ್ವಾಯುತಾತುರದಿ! ತತ್ತರಿಸುತಂಚಿನೊಳ್
ದಣಿದುಯ್ಯಲಾಡುತಿರ್ದೆನ್ನಾತ್ಮ ಮೊಯ್ಕನೆಯೆ
ದುಮ್ಮಿಕ್ಕಿದುದೊ ಮನ್ಮಥ ರುಚಿಯ ರಸಾತಳಕೆ!
ಕೇಳಂದಿನಿಂದೆ ಪೆಣ್ತನದೊಳೆನಗಿರ್ದೊಂದು
ಸುಂದರ ಪವಿತ್ರತಾ ಭಾವಂ ಶಿಥಿಲಮಾಗಿ,
ಭೋಗಭಾವಮೆ ಪೃಥುಲಮಾಯ್ತಯ್. ದಡಕ್ಕಡರೆ
ಸಾಹಸದೊಳೀಜುವುದನಾನುಳಿಯದಿರ್ದೊಡಂ
ತೇಲಿ, ಹೋರುತೆ, ಕೊಚ್ಚಿಹೋದೆನಾ ಹುಚ್ಚುಹೊಳೆ
ಹೊನಲಿನಲಿ! ವಶವಾಗದಿರ್ದವರನೊರ್ವರಂ
ಕಂಡೆನಿಲ್ಲಾಂ: ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನ ಮೈಸಿರಿಗೆ,
ವಿತ್ತೇಶ ಜೇತನೈಸಿರಿಗೆ, ದಿಕ್ಪಾಲರಂ
ಗೆಲ್ದ ಪೆಂಪಿಗೆ, ನಿಖಿಲ ಭೂಮಿನಾಥರಸೊತ್ತಿ
ಬಾಯ್ಕೇಳಿಸಿದ ಯಶೋವೈಭವಕೆ, ರಾವಣನ
ರಸಿಕತೆಗೆ, ಸತ್ತ್ವಕ್ಕೆ, ವೀರ್ಯಕ್ಕೆ, ತೇಜಕ್ಕೆ,
ಜವ್ವನಕೆ ಕಂಡೆನಿಲ್ಲಾನೊರ್ವಳಂ, ನನಗೆ
ಮೆಚ್ಚಿ ವಶವಾಗದಿರ್ದಾ ಪವಿತ್ರಾಂಗಿಯಂ!

ಹದಿಬದೆಯರೆಂದು ಹೆಸರಾಂತ ಹೆಣ್ಮಣಿಗಳಂ
ಪರಿಕಿಸಿದೆನವರುಂ ಸುಲಭಮಾದರಯ್. ಕಡೆಗೆ, ಕೇಳ್,
ಹದಿಬದೆಯರಿಹರೆಂಬ ನಂಬುಗೆ ಸತ್ತುದೆನ್ನೆದೆಗೆ!"
ಮೌನವಾಂತನು ರಾವಣಂ. ತಾಟಕಾತ್ಮಜಂ
ನೋಡುತಿರ್ದನ್ ಬೆರಗುಬಡಿದು ನಡಪಾಡುತಿರ್ದಾ
ದೈತ್ಯನೃಪನಂ! ಮತ್ತೆ ಪೊಳ್ತಿನಿತನಂತರಂ
ಸೋದ್ವೇಗದಿಂ: "ಇಲ್ಲ, ಬಿಡು, ಮಾರೀಚ, ಎಲ್ಲಿಯೂ
ಇಲ್ಲ, ಆ ನನ್ನ ತಾಯ್! ಪುಸಿಯ ಪೊಗಳಲ್, ಅಯ್ಯೊ,
ಪೇಳಿದಪುದೆನ್ನ ಬಾಯ್. ಸಲ್ಲದಯ್ ಪುಸಿಗೆನ್ನ
ಪೂಜೆ: ಪಾವನೆಯೆನಗೆ ತೋರ್ದಂದು ಧನ್ಯನಾಂ;
ಧನ್ಯೆ ತಾಂ! ಕೇಳೊರ್ಮೆ ಧನ್ಯನಪ್ಪಾ ಪುಣ್ಯಮುಂ
ದೊರೆಯಿತೆಂದಿರ್ದೆನ್. ಆ ಸ್ವಪ್ನಮುಂ ಬಿರಿದುದು ಕಣಾ;
ಮೇಣೆರ್ದೆಗೆ ನಿಚ್ಚಮುಂ ನೆತ್ತರಂ ಸೋರ್ವೊಂದು
ಪಿರಿದಾದುದೇರ್. ವೇದವತಿವೆಸರ ಋಷಿಪತ್ನಿ
ಪುಣ್ಯಸತಿ ತಾನಿರ್ದಳಯ್. ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದೊಳವಳ್
ಮೂಜಗದ ಕಣ್ಗೆ ಗುರಿಯರಿಲಾಗೆ,—ದುರ್ಲಭಕೆ
ಪಿರಿದು ಕುದಿಗೊಳ್ವೆನ್ನ ತೃಷೆ ಬಯಸಿತಾಕೆಯಂ.
ಪೆಣ್ಣೆನಿತು ಮೇಲಿರ್ದರನಿತೆನಗೆರ್ದೆಯ ಕಾಯ್ಪು
ಪಿರಿದಪ್ಪುದೆನಗದು ಸಹಜಗುಣಂ. ಅಯ್ಯೊ, ಆ
ದುರ್ಭಾಗ್ಯೆ ಚಿತೆಯೇರ್ದಳಾತ್ಮಹನನಕೆ ಮನಂ
ಮಾಡಿ. ನಾನೆಂದುಂ ಬಲಾತ್ಕರಿಸೆನೆಂಬುದಂ
ತಿಳಿಯದೆಯೆ ಕೊಂದುಕೊಂಡಳೊ! ಬಾಳ್ವೆರಸಿ, ನನಗೆ
ವಶವಾಗದಿರ್ದೊಡೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಂ ಪದಕೆ,
ಕೇಳ್, ನಿವೇದಿಸುತಿರ್ದೆ ನೈವೇದ್ಯಮಂ. ಸುಲಭಶುಚಿ
ಸಾವನಪ್ಪಿದಳಾದಳ್ ತಿರಸ್ಕಾರ್ಯೆ!—ಮತ್ತೊರ್ಮೆ,
ಹದಿಬದೆಯರರಸಿ ತಾನೆಂಬಳೆನ್ನೊರ್ವಳಂ
ತಂದೆನವಳರಸನಂ ಸೋಲಿಸಿ ಸೆರೆಗೆ ನೂಂಕಿ.
ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯಾಕೆಯಂ ಬಲ್ಲೆ ನೀನೆನ್ನ

ಮೆಚ್ಚಿನುಪಪತ್ನಿಯಂ. ರಾವಣನ ಬೇಟಕ್ಕೆ
ಸೋಲದವಳೊರ್ವಳಂ ಕಾಣ್ಬೆನೆಂದಿರೆ, ಕಟ್ಟ
ಕಡೆಗಾಕೆಯುಂ ಸೋಲ್ತಳೆನಗೆ. ಸ್ತ್ರೀಗೌರವದ
ಲವಲೇಶದವಶೇಷಮುಂ ಮಳ್ಗಿದತ್ತೆನಗೆ
ನಿಶ್ಶೇಷಮಾಗಿ. ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಸಜ್ಜೆಯಂ
ಪಳಿದು, ದಿಟದಿಂ ಪೇಸುವಂಗನೆಯರಿಲ್ಲ, ಕೇಳ್,
ಮಾರೀಚ, ನರಸುರಾಸುರ ಲೋಕದೊಳ್ !—ಅದಿರ್ಕೆ.
ರಾಮನಂ ನಿಸ್ತೇಜನಂ ಮಾಡೆ ಸೀತೆಯಂ
ತರ್ಪನದು ರಾಜಕೀಯಂ ; ಧರ್ಮದ ವಿಷಯಮಲ್ತು.
ನೀನೆನಗೆ ನೆರವಾಗ ವೇಳ್ಕುಮಲ್ಲದೆ ಮಾರ್ದು
ನುಡಿಯದಿರ್ ಪ್ರಜೆಯ ಕರ್ತವ್ಯಮಂ !—ಬೇಗ ತಾಳ್
ಕನಕ ಮೃಗ ರೂಪಮಂ. ಸುಳಿ ಜನಕಜೆಯ ಮುಂದೆ,
ಬಗೆಸೆಳೆದೆಳಸಿ ಬೇಡುವಂತಿನಿಯನಂ. ಪಿಡಿಯೆ
ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಬರೆ ದಾಶರಥಿ, ದೂರ ದೂರಕ್ಕೆ
ಸೆಳೆದೊಯ್ಯುತಾತನಂ, ಕೂಗು ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ
ದೀನರವದಿಂ. ಬೆಚ್ಚುತೋಡಲ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ರಾಮನಿರ್ಪೆಡೆಗೆ, ನಾಂ ಕಳ್ದುಯ್ವೆನಾ ಜನಕ
ಜಾತೆಯಂ. ವ್ಯರ್ಥಮೆಂದರಿಯದಿರ್ ನಿನ್ನ ಈ
ಕರ್ತವ್ಯಮಂ : ನಿನಗೆ ಖರನ ಧರೆಯನೆ ಕೊಟ್ಟು
ವಿರಚಿಸುವೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಂ ! ”
“ ಏಗಳುಂ
ನಿನ್ನಾಶೆ ನಿನಗೆ ಮತಿ. ಗತಿಯನ್ಯಮಂ ಕಾಣೆ
ನೀನಾವಗಂ. ದುಷ್ಟವಾಸನೆಗೆ ತರ್ಕಮಂ
ಸೃಷ್ಟಿಸುವೆ. ಶಿಷ್ಟತಾಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದಾತ್ಮವನೆ
ವಂಚಿಸುತ್ತಿರ್ಪೆಯಯ್. ಕಾಮನಿಂತುಟೆ ವಲಂ
ತಾರ್ಕಿಕಾಗ್ರೇಸರಂ !—ಹಿತವೇಳ್ವೆನಾಲಿಸಾ :
ಮಂಡೆ ಬಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ಬಂಡೆಯಂ ಪಾಯ್ವಂತೆ
ನುಗ್ಗುತಿಹೆ ನೀಂ ರಾಘವನ ಸತಿಯ ಶಾಪಕ್ಕೆ ;

ದಂಡಧರ ಕಾಲಸಮ ಕೋದಂಡಧರ ರಾಮ
ಕೋಪಕ್ಕೆ ; ಪಾಪಕೂಪಕ್ಕೆ ! ಎಲವೊ ಲಂಕೇಶ,
ಮುಂಗಿಡಿಯನಿಕ್ಕದಿರೊ ಲಂಕೆಯ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ !—
ಮಡಿಯಲೆನಗಾಸೆಯಿಲ್ಲಯ್ ರಾಮಬಾಣಕ್ಕೆ
ಸಿಲ್ಕಿ. ರಕ್ಕಸವಳಿಯ ಕೊಲೆಗೆ ನೆರವಾಗೆನಾಂ
ನೀನೆಂದುದಂ ಗೆಯ್ದು. ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ
ದೂರದಿಂ ಕೈಮುಗಿವೆನಿಲ್ಲಿಂದೆ. ದನುಜೇಂದ್ರ,
ತೃಪ್ತನಾಂ ; ನಿನ್ನಾ ಕೃಪೆಯನೊಲ್ಲೆ ! ”
ಮುಖವಿಕೃತಿ
ಭೀಷ್ಮವಾದತ್ತು, ಕೋಪಗ್ರೀಷ್ಮವೊಯ್ಲಿಂದೆ,
ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನಿಗೆ. ಸುಯ್‌ಸುಯ್ ಸುಯ್ದು ನಿಂತೆಂದು :
“ ರಾಮಶರದಿಂದಾದೊಡಂ ಬರ್ದುಕಿ ಬರ್ಪೊಂದು
ದೂರಾಶೆಯಿರ್ಪುದಯ್. ಬೆಸಕಯ್ಯದಿರಲೆನಗೆ
ನೀನುಳಿ ಬರ್ದುಕಿನಾಸೆಯಂ ! ” ಎನುತ್ತುರಿದೆಳ್ದು
ಪೊರಮಟ್ಟನೆಲೆವನೆಯಿನುಸಿರೆ ಮಾರೀಚನಿಂ
ಜಗುಳ್ದಣ್ಮೆದೋಲ್. ತೆರಳ್ದುಸಿರಸಂತೆ ಮರಳ್ಚುವೋಲ್
ರಿಕ್ಕನೆರ್ದೋಡಿದನ್ ; ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕಯ್ಗೆ
ಬೇಡಿದನ್ : “ ಕಯ್ಯಿದನೆ ಕಾಲೆಂದು ತಿಳಿಯಯ್ಯ.
ನನ್ನೆಲೆವನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಾರಯ್ಯ. ಬೆಸಕಯ್ವೆ
ನಿನ್ನಾಣೆಯಂ. ಮರಣಮೆಂತಾದೊಡಂ ದಿಟಂ
ನನಗೆ. ರಾಮನೊ ನೀನೊ ಸಂಹರಿಸಲೆನ್ನಾಯ್ಕೆ
ರಾಮಬಾಣಂ ! ನಿನ್ನ ಪೇಳ್ದಂತೆಸಗಲದುವೆ ದಲ್
ನಿನಗುಮೆನಗುಂ ಮೇಲ್ಮೆ. ತಾಯ್ಗಲಿಗನಿಂದಳಿಯೆ
ಮಾತೆಗಾದಂತಾಯ್ತು ಸೇವೆ ; ಮೇಣರಸಂಗೆ
ಬೆಸಕಯ್ದಳಿದ ಜಸಂ. ನಿನ್ನಿಂದೆನಗೆ ಮುಕ್ತಿ ;
ನನ್ನ ಸಾವಕ್ಕೆ ನಿನ್ನಾತ್ಮದುದ್ಧಾರಕ್ಕೆ
ಮೊತ್ತಮೊದಲಣ ಜನ್ನ ಬೇಳ್ವೆ ! ”—ಲಂಕೇಶ್ವರಂ
ತಕ್ಕೈಸುತುಕ್ಕಿದನ್ ; ತನ್ನ ಕರ್ಮಕ್ಷಯಕೆ

ಕಾರಣವನಪ್ಪುವೋಲಪ್ಪಿದನ್ ಮಾವನಂ,
ಪರಮ ಮಾಯಾನಿಪುಣನಂ, ಕಾಮರೂಪಿಯಂ,
ಮಾರೀಚನಂ. ಪುಷ್ಪಕಕ್ಕೊಯ್ದನಾತನಂ
ಮೃತ್ಯುರಥಕುಯ್ವಂತೆವೋಲ್. ಪ್ರಾಣಮೇರ್ವಂತೆ
ಪಾರಿದತ್ತಾ ವಿಮಾನಂ ಶ್ರೀರಾಮನಾಶ್ರಮಕೆ.

ಸಂಚಿಕೆ ೨

ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ!

“ಟುವ್ವಿ ಮಾಗಿಗೆ ಟುವ್ವಿ! ಸುವ್ವಿ ಸುಗ್ಗಿಗೆ ಸುವ್ವಿ!”
ಪಂಚವಟಿಗೈತಂದು ಪರ್ಣಕುಟಿಯಂ ಕಟ್ಟುವಾ
ಪೊಳ್ತಂದು ಸೀತಾರಮಣಿ ನಟ್ಟು, ಕಟ್ಟೊಲ್ಮೆಯಿಂ
ನೀರ್ವೊಯ್ದು ನಡಪಿದಳಕ್ಕರೆಗುರ್ಬ್ಬಿ ಪರ್ವುತಾ
ಪನ್ನಗುಡಿಯಂ ತಳ್ಬಿದೋಲಂತೆ ಸುತ್ತಣಿಂ
ಮುತ್ತಿ ಮುತ್ತೊತ್ತುದಿರ್ದಡವಿವಳ್ಳಿಯ ಮಲರ್ದ
ಹೊದರೆದೆಯೊಳುಲಿಯತೊಡಗಿತು ಚುಕ್ಕಿವೂವಕ್ಕಿ:
“ಟುವ್ವಿ ಮಾಗಿಗೆ ಟುವ್ವಿ! ಸುವ್ವಿ ಸುಗ್ಗಿಗೆ ಸುವ್ವಿ!”
ಮಂಜು ಹಿಂಜರಿದತ್ತು; ಮಾಗಿಯ ಚಳಿಯುಸಿರ್ಗೆ
ತಾನಳಿಯುವಳಲಿಂದಮೆನೆ ತೋರಿದುದು ಕಾಯ್ಪು,
ಬಿಸುಸುಯ್ಯನಲ್ಕೆ. ಬೇರಿಂದೇರಿದುದೊ ಮರದ
ಕೊಮ್ಬುಗೆ ವಸಂತನಾವೇಶಮೆನೆ, ಕೊನೆಗೆ ನನೆ
ಕೊನರಿದುದು. ಹಂತಿಗೊಂಡುದು ಗಗನ ನೀಲಿಮೆಯ
ನುಣ್ಜಗಲಿಯೊಳ್ ನೀರ್ವೊರೆಗಳೆದ ಬೆಳ್ಳಿಯುಣ್ಣೆಯಾ
ಮುಗಿಲ ಹಗುರಂ. ಕೋಗಿಲೆಯ ಕೊರಳ ತೂರ್ಯಂ
ಮರುದನಿಯನೇರಿ ಅಲೆದುದು, ಮಲಗನೆಳ್ಚರಿಸಿ,
ಅಡವಿಯಿಂದಡವಿದೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ. ಮರಗಬ್ಬದಿಂ
ಹರೆಯ ತಾಯ್ತೊಡೆಗಿಳಿದ ಮೊಗ್ಗಯ ಪಸುಳೆನಿದ್ದೆ
ಕಣ್ದೆರೆದುದಲರ ಬೆಳ್ನಗೆ ಬಿರಿಯೆ, ಪೊಸಗಂಪು
ಪರಮೆವೊರೆಯಂ ಬಳಿಗೆ ಕರೆಯೆ. ಗರಿಪುಕ್ಕಮಂ
ಕುಣಿಕುಣಿಸಿ ಸಿಳ್ಳನೂದಿತು ಸಿಪಿಲೆ. ಮಿಗಗಳಿಗೆ
ಸುಖದಮಾದುದು ನದಿಯ ಮುಳುಗುಮೀಹಂ. ಮಾಗಿ

ಪೋಗಿ ಮೈದೋರಿದುದು ಹಕ್ಕಿ ಹೂಗಳ ಸುಗ್ಗಿ
ಹಿಗ್ಗಿ!
        ನಿಚ್ಚಯಿಸಿದರು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸೀತೆಯರ್
ಮರಳಲ್ಕಯೋಧ್ಯೆಯಂ. ತೆಂಗಾಳಿ ಕಮ್ಮನೆಯೆ
ಕೇದಗೆಯ ಹೊಂದೂಳಿಯಂ ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ಚೆಲ್ಲಿ
ಮೆಳೆಯ ಗರಿಚವರಿಯಂ ಬೀಸೆ, ಪಿಕಳಾರ
ಕಾಜಾಣ ಕಾಮಳ್ಳಿ ಗಿಳಿವಿಂಡುಗಳ ಕೊರಳ
ಕೈವಾರವುಲಿಯೆ, ಪಗಲಾಣ್ಮನೊಡನೊಡನೆಳ್ದು
ಗೋದಾವರಿಯ ಮಿಂದರರ್ಘ್ಯವೆತ್ತಿದರಿನಗೆ,
ವಂಶಾಧಿದೇವತಾ ಪ್ರತಿಮನಿಗೆ. ಮೇಣಂತೆ
ಬೀಳ್ಕೊಂಡರಾ ಪರಿಚಯದ ವನಸ್ಥಲಿಗಳಂ,
ಪುಲಿನಸ್ಥಲಿಗಳಂ, ಜಲಸ್ಥಲಿಗಳಂ; ಮತ್ತೆ
ಪರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ವಂದ ಕಿತ್ತಡಿಗಳಂ. ಪಕ್ಷಿ
ವರ್ಗ್ಯಂಗೆ ಪೇಳ್ದರ್ ಜಟಾಯು ಮಿತ್ರಂಗೆ. ಮೇಣ್
ಪಂಚವಟ್ಯಾರಣ್ಯದೊಳ್ ಸಂಗ್ರಹಂಗೈದಿರ್ದ
ಪುಲಿಯ ಪಲ್ಲಂ, ಪಂದಿಕೋರೆಯಂ, ಪೇರಾನೆ
ದಂತಮಂ, ನಖಗಳಂ, ಚರ್ಮಂಗಳಂ, ವಿಪಿನ
ಜೀವನ ವಿಶೇಷಂಗಳಂ, ಮೂವರುಂ, ತಂತಮಗೆ
ಸವಿಡಿಗಟ್ಟಿದರರ್ತಿಯಿಂ ತನಗೆ ಬೇಳ್ಪನಿತುಮಂ
   ಕಟ್ಟಿದಳು ಬುತ್ತಿಯಂ ಸೀತೆ. ತದನಂತರಂ
ಮುಡಿಗಟ್ಟಿದಳು ಮಂಡೆಯಂ, ಬಾಚಿ ಹೆರಳಿಕ್ಕಿ.
ಮುಡಿವಾಸೆಯಿಂದೆ ಪೂದಿರಿಯಲೆಂದೆಲೆವನೆಯ
ಮುಳ್ಳಿನೊಡ್ಡಂ ದಾಂಟುತಲ್ಲಿ ಬೇಲಿಯ ಮೇಲೆ
ಹರಹಿದೊಂದೊದ್ದೆಮುಡಿಯಂ ನೋಡಿ ಕೂಗಿದಳ್
ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ: "ನಾರುಡೆಯಿದಾರದಯ್? ಹೋಹ
ಹೊಂಗಿಂದಿದಂ ಮರೆದಿರೇಂ?" ಹೊರಗೆ ತಲೆಯಿಣಿಕಿ
ನೋಡಿ ಕಂಡೂರ್ಮಿಳೇಶಂ: "ಅಯ್ಯೊ ಮರೆವೆನೇಂ?
ಛಿದ್ರಮಾದೊಡಮದಂ ಕೊಟ್ಟವಂ ಮುನಿಯಲ್ತೆ?

ಖರನ ಕೊಲುವಂದದನೆ ವ್ಯೈಜೋಡನೆಸಗಿರ್ದ್ದನಾಂ.
ಶೂರ್ಪಣಖಿಯಿಂ ಪೊರೆದ ಬನದ ಬಾಳ್ಕೆಯ ಶುಚಿಯ
ಕಾಣ್ಕೆಯೆಂದದನೀವೆನೆನ್ನಾ ತಪಸ್ವಿನಿಗೆ!
ಒಣಗಿರ್ಪುದೇನ್ ಒದ್ದೆ?" "ಏಂ ಜಾಣನಯ್? ತಣ್ಪಲೊಳ್
ಪರಪಿದೊಡೆ ಬೇಗವಾರುವುದಲ್ತೆ ಪೇಳೊಲ್ಲಣಿಗೆ?"
"ಆಗಳಿರ್ದತ್ತಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲ್." "ಇದೇನಯ್ ಇಂದು
ಎಂದಿಲ್ಲದೀ ವೋಡವೀ ಪಚ್ಚೆಬಾಂಬೊಚ್ಚದೊಳ್!"
ಸೀತೆ ಕಣ್ಣಾದೆಡೆಗೆ ಮೊಗಮೆತ್ತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ನೋಡೆ ಮುಗಿಲಿನ್ನೆಲ್ಲಿಯುಂ ಸುಳಿಯದಾಗಸದ
ನೀಲ ನೀರಧಿಯೊಳಾ ಏಕಾಕಿ ನೀರದಂ
ನೇರ್ಗ್ಗೆ ನಿಂದುದು ನೇಸರಂ ಮುಚ್ಚಿ. ಪಂಚವಟಿ
ಧರೆಯೆಲ್ಲಮಂ ಪರ್ವಿರಲ್ಕದರ ದುಶ್ಯಕುನ
ಸೂಚಕ ಬೃಹಚ್ಛಾಯೆ, ರಾಕ್ಷಸ ರುಧಿರ ಸಿಕ್ತ
ವಲ್ಕಲವನಾರಿಸಲ್ಕೆಲ್ಲಿ ಪೇಳ್ ಸೂರ್ಯಾತಪಂ?
ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಳಗೆವೋದನವನಿಜಾತೆಯುಮಲ್ಲಿ
ತಿರುಗತೊಡಗಿದಳಲರನರಸುತಾ. ನಿಂತುದಾ
ಜೀಮೂತಛದ್ಮನೆಯನಾಂತ ರಾವಣರಥಂ
ನಿಶ್ಚಲಂ, ಕೆರೆಯ ಮೇಲ್ಗಡೆ ನಭದಿ ಹಾರಿಯುಂ
ಮೀನಿಗೆರಗುವ ಮುನ್ನ ನಿಲ್ಲುವ ಕುರರಿಯಂತೆ!
ಮೇಘರೂಪಂಬೆತ್ತು ನಿಂದ ಪುಷ್ಪಕದ ಆ
ನೆಳಲೆ ಸೇತುವೆಯಾಗೆ, ಕಾಮಧನು ತನುವಾಗೆ,
ರಾಮಸತಿಯಲಗೊರ್ಯ್ಯತಿರ್ದ್ದಡವಿಗಿಳಿದನಾ
ಮಾರೀಚನುಪಮಾತೀತ ಕಾಮರೂಪಿ. ಪೇಳ್,
ಏನೆಂಬೆನದ್ಭುತಂ! ಛಾಯಾ ರಚಿತ ರಾತ್ರಿ
ತಾನಾಯ್ತೊ ಚಂದ್ರೋದಯೋಜ್ವಲಿತಮೆಂಬವೋಲ್
ಭೋಂಕನೆಯೆ ವಿಸ್ಫುಲಿಂಗಿಸಿದುದು ವನಧರಿತ್ರಿ.
ನೋಡುತಿರಲರಳುಗಣ್ಣಾಗಿ ವಿಸ್ಮಿತೆ ಧರಾ
ಸುತೆ, ಲೋಕಲಾವಣ್ಯವೇ ಮೂರ್ತವಾದುದೋ

ಎನೆ ತರುನಿಚಯ ಮಧ್ಯೆ ಸುಳಿದಾಡಿದತ್ತೊಂದು
ರಂಕು ರೂಪದ ಕನಕ ಕಾನ್ತಿ. ಕರ್ದ್ದಿಂಗಳಂ
ಬೆನ್ಗೆ ಬೆಳ್ದಿಂಗಳಂ ಪೊಡೆಗಜಿನಮಂ ಮಾಡಿ
ತಿಂಗಳ್ಮಸೆಯ ಮಿಗಮೆ ದಂಡಕಾಟವಿಯಲ್ಲಿ
ದಾರಿತಪ್ಪುತ್ತಲೆದು ಬರುತಿರೆ, ಧರಾತ್ಮಜಾ
ವದನಮಂ ತನ್ನ ಸದನಂಗೆತ್ತು, ಶಂಕೆಯಿಂ
ಪಿಂತೆ ಮುಂತೆ ತೊಳಲ್ವವೋಲಾಡಿತಾ ಜಿಂಕೆ.
ಇರುಳ ಬಾನಿನೊಳೆಸೆವ ಚಿನ್ನಚುಕ್ಕಿಗಳಂತೆ,
ಕುರುಡುಗಳ್ತಲೆಯ ಕಲ್‌ಮೆಯ್ಗೆ ಕಿಡಿಕಿಡಿ ಸಪಿರ್
ಕತ್ತಿಸುವ ಮಿಂಚುಂಬುಳುಗಳಂತೆ, ಚರ್ಮಮಂ
ಸಿಂಗರಿಸಿದುವು ರುಕ್ಮಬಿಂದೂತ್ಕರಂ, ಕೋಟಿ
ಕೋಟಿ. ಮಾಗಿಗೆ ಬರಲುವೋಡ ಬೂರುಗ ಮರಂ
ಕೊಡುಕೋಡಿನ ಕವಲ್ಗಣೆಗಳಿಂ ಮುಲೆತಲೆಗೆ
ಕೋಡುಮೂಡಿದ ತೆರನೆ ತೋರ್ಪಂತೆ, ನಿಡು ಸೊರ್ಕ್ಕಿ
ಮಲೆತು ನಿಮಿರಿದುವದರ ಹೇಮರತ್ನಪ್ರಭೆಯ
ಚಾರು ಶೃಂಗದ್ವಯಂ, ತರುವರಸ್ಪರ್ಧಿಗಳ್
ತಾಮೆಂಬವೋಲ್. ಕಿವಿಯ ಕುಣಿಸುತ್ತೆ, ಕಣ್ಮಲರ
ಮಿಂಚಿಸುತೆ, ಪೊಳೆವ ಕೊಳಗಿನ ಜಾನುಜಂಘೆಯಂ
ತೆಗೆತೆಗೆದಿಡುತೆ ನಲಿದು ನರ್ತಿಸುತೆ, ಕೊಂಕಿಸುತೆ
ಕೊರಳ ಬಿಂಕವನಕ್ಷಿಯಕ್ಷಿಣಿಯ ಬೇಟದಿಂ
ಬನಮೆಲ್ಲಮಂ ಗೋರಿಗೊಳ್ಳುತೆ ಕುರಂಗತನು
ಮಾರೀಚನಭಿನಯಿಸಿದನು ತನ್ನ ಪಾತ್ರಮಂ ;
ಸೂರೆಗೊಂಡನು ನೋಳ್ಪರಿರ್ವರಾ ನೇತ್ರಂಗಳಂ
ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಮತ್ತೆ ಜಾನಕಿಯಾ. ವಾಸಂತ
ಕಾಂತಾರ ರಂಗಮಂ ಶೃಂಗಾರಗೈಯಲ್ಕೆ
ಬಂಗಾರದಂಗದಾ ಶೃಂಗಿ, ಕೋಳುಹೋದಳೆ,
ಹಾ, ದಶರಥನ ಸುತನ ತನ್ವಂಗಿ, ರಾವಣನ

ಬಾಳ್ದಿಟ್ಟಿ ಮೈಥಿಲಿಯ ಬೈತಲೆಯ ಬಟ್ಟೆಯೊಳ್
ಕಣ್ಗೆಟ್ಟವೋಲ್, ನೋಡಿ ನೋಡಿ!
ಸಾರ್ದುದು ಹತ್ತೆ ;
ದೂರವೋಡಿತು ಮತ್ತೆ. ಮೋರೆಯನಿಳೆಗೆ ಸಾರ್ಚಿ
ಮೇದುದು ಪಸುರಸೊರ್ಮೆ ; ಪಿಂಗಾಲ್ಗಳಿಂ ನಿಂತು
ಮುಂಗಾಲ್ಗಳಿಂದಡರಿ, ಕವಲೊಡೆದ ಕೊಂಬುಗಳ್
ಬರಿಗಳಂ ಕೇಸುವೋಲ್ ಬೆನ್ನಿನಿರ್ಕೆಲದೊಳುಂ
ಚೆಲ್ವಾಗೆ, ಮೊಗಮೆತ್ತಿ ಚೆನ್ನಾಲಗೆಯ ಚಾಚಿ
ಮೇದುದು ಮರನ ನಳನಳಿಪ ಪೊಸ ತಳಿರಸೊರ್ಮೆ.
ಕುಣಿಸಿದತ್ತಲ್ಪಲಾಂಗೂಲಮಂ ಶಕ್ರಧನು
ರಮಣೀಯಮಂ, ವಿಸ್ಮಯೋತ್ಫುಲ್ಲಮಾಗಲ್ಕೆ
ರುಚಿರಾನನಾ ರಾಮದಯಿತೆಯಾ ಮದಿರೇಕ್ಷಣಂ.
ಸೀತಾಪ್ರಲೋಭನಂ ದೀಪಿಸುವ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ
ಕಕ್ಕೆವೂಗೊಂಚಲಡಿ ಮೈಸೆಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೆ
ತೋರಿದತ್ತೊಮ್ಮೆ ; ಕಣ್ಮರೆಯಾದುದಿನ್ನೊಮ್ಮೆ
ನೀರೆಯ ಬಯಕೆ ನೀರಡಿಸಿ ಕಳವಳಿಸುವಂತೆ.
ಕುಸುಮಿತ ಲತಾವಿತಾನಂ ಬೊಕ್ಕು, ಅದೊ ಮತ್ತೆ
ಮೂಡಿದುದೆಸಲ್ಕೆ ಮೈದೋರಿದುದು, ಶೃಂಗಾಗ್ರಮಂ
ಸುತ್ತಿದುಗನಿಯ ಬಳ್ಳಿ ಮಾಲೆ ಸೂಡಿದವೋಲೆ
ಜೋಲೆ. ಮರುಳಾದಳಾ ಬಾಲೆ, ರಸರುಚಿ ಶೀಲೆ,
ಸೌಂದರ್ಯ ಲಾವಣ್ಯಲೋಲೆ. ಇಂತಿಂತಿಂತು,
ಗಮಕಿವರ್ಯನ ವೇಣುವಾಣಿಗೆ ಕಲಾರಮಣಿ
ವರ್ಣ ಲಯ ರಾಗಮಯ ನವರಸಾವೇಶದಿಂ
ಮಮಕಾವ್ಯ ವೇದಿಕೆಯನೇರಿ ನರ್ತಿಸುವಂತೆ
ನಲಿದುದಾ ಪೊನ್ಮಿಗಂ, ಸೀತಾಮನಂ ಮುಳುಗೆ
ಮೋಹದೋಕುಳಿಗೆ!
ಕೈತವವರಿಯದಾ ದೇವಿ
ಸಾಧುಮೃಗಮಂ ಪಿಡಿಯಲೆಳಸಿ ಮುಂಬರಿಯಲಾ

ಪ್ರಾಣಿ ವಂಚಿಸಿತಾಡಿತಲ್ಲಲ್ಲಿ. ತಳ್ವಿದೊಡೆ
ನುಸುಳಿ ಓಡುವುದೆಂದು ಬೆದರಿ ಕರೆದಳ್ ಕೂಗಿ
ಕೂಗಿ, ಕಂಪಿಸಲಟವಿ ವನಿತೆ : " ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ,
ಓ ಬಾರ ! ತಾರ ಬಿಲ್‌ಬಾಣಮಂ ; ನೋಡ ಆ
ಏಣಮಂ ! ಹಿಡಿಯ, ಬಾ ; ಬಾ, ಬೇಗ, ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! "
ಮೆಯ್ಗೆ ಕುದಿನೀರೆರಚಿದಂತಾಗೆ, ರಾಮನುಂ
ಲಕ್ಷ್ಮಣನುಮೆದ್ದೋಡಿ ಬಿದ್ದು ಬಂದರು ದುಡುಕಿ,
ಶರಧನುಗಳಂ ತುಡುಕಿ. ಸುರಧೀರ ವಪುಗಳಂ
ಸುರಚಾಪ ಸಮ ಧನುರ್ಧರ ರಿಪುಗಳಂ ಕಂಡು
ಚಂಡದೋರ್ದಂಡ ಬಲಿ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಂಗೆ ಮೆಯ್
ಪುಲಕಿಸಿತು. ಮೆಚ್ಚಿದನ್ ; ಬೆಚ್ಚಿದನ್ ; ಕಿಚ್ಚೆದ್ದು
ತುಟಿಗಚ್ಚಿದನ್, ತರತರದ ಭಾವಜಟಿಲತೆಯ
ಜಾಲಜೇಡನ ಕುಟಿಲದೊಳ್ ಜೀವಪುಳು ಸಿಲ್ಕಿದೋಲ್ !
" ದಿಟಮಲಾ ನೀನೊರೆದುದೆಲೆ ತಂಗೆ, ಚಂದ್ರನಖಿ ! "
ಎನುತೆ ತನ್ನೊಳಗುಸುರಿಕೊಳುತೆ, ಕಿವಿಗೊಟ್ಟನಾ
ನೆಲದೆಡೆಯ ಮಾತಿನೌತಣಕೆ.
ತನ್ನತ್ತಿಗೆಯ
ಕೋರಿಕೆಯ ಕೇಳ್ದು ಮಾರುತ್ತರಿಸಿದನ್ ನಗುತೆ
ಊರ್ಮಿಳೇಶಂ : " ಕೋಳು ಹೋಹರೆ, ಅತ್ತಿಗೆ, ಈ
ಕಾಳ್ಮೃಗದ ಕಾಂಚನ ಕೈತವತೆಗೆ ? ಕಾಣಿರೇಂ
ಕೃತಕಮಂ ? ಕನಕ ರಚಿತಂ ರತ್ನ ಖಚಿತಮಿಾ
ಮಿಗದವೋಲೆಲ್ಲಿಯಾದೊಡಮಿರ್ಪುದೇಂ ಸಹಜ
ಸೃಷ್ಟಿ ? ಸಂಧ್ಯಾಶಿಲ್ಪಿ ಬಾನ್‌ಪಟದಿ ಕಲ್ಪಿಸುವ
ಸುಂದರ ಜಲದಕೃತಿಯ ಗಂಧರ್ವ ನಗರಮೆನೆ
ಸಲಸಲಕೆ ಸಂಚಲಿಸುವಾಕೃತಿಯ ಈ ಮೃಗಂ
ಮಾರೀಚ ಮಾಯೆಯೆ ದಿಟಂ. ಕಾಮರೂಪಿಯಾ
ಕಿತವಕಲಿ ಕೋಣಪನ ಕೂಟಯಂತ್ರಕೆ ಸಿಲ್ಕಿ
ಕೋಳುವೋಗಿಹರಾರ್ಯರೆನಿತೆನಿತೊ. ಕಾಣಿಮದೊ

ದಿಟದ ಮೃಗತತಿಯದರ ಬಳಿ ಸುಳಿಯಲೆಂತಂಜಿ
ಹಿಂಜರಿದು ಮೂಗಾಳಿವಿಡಿದು ನಿಂತಿಹವಲ್ಲಿ
ಸಾಲ್ಗೊಂಡು ಬೆರ್ಚುಗಾರಾಗಿ!”
ಮೈದುನನಿಂತು
ನುಡಿಯಲದನವಚತ್ತು ಸೀತೆ ಕಾಂತನ ಕಡೆಗೆ
ತಿರುಗಿದಳು; ಮಱುಗಿದಳು; ಕಾಡಿದಳು; ಬೇಡಿದಳು;
ಮಾರ್ನುಡಿಯನಿಚ್ಛಿಸದಲಂಪಿನಿಂ ನೋಡಿದಳು
ರಾಮಚಂದ್ರನ ಮನಂ ತನ್ನ ಮನಮುಪ್ಪುವೋಲ್!
ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದನನುಜನಂ; ನುಡಿದನಿಂತೆಂದು:
“ಪೊರಮಡುವೆವಾವಿಂದೆ, ಸೌಮಿತ್ರಿ. ದೇವಿಯೀ
ಕೊನೆವಯಕೆಯಂ ತೀರ್ಚದಪ್ಪೆಸಶ್ರಮದಿನಾಂ
ಶೀಘ್ರದಿಂ. ಮುಗ್ಧೆಯೀ ಮುಗ್ಧಕಾಂಕ್ಷೆಗೆ ಭಯದ
ವಿಘ್ನಮೇತರ್ಕೆಮಗೆ? ಸಗರದೊಳದಂ ತೋರ್ದು
ಸೊಗಯಿಸುವೆನೆಂಬುದಾಗಿರಲಾಸೆ, ನಮ್ಮಿಂದೆ
ತಡೆಯೇತಕದಕೆ? ನೀನೆಂದಂತೆ ರಕ್ಕಸನೆ
ಮೃಗರೂಪಿಯಾಗಿರ್ದೊಡಾತನಂ ಕೊಲ್ವುದುಂ
ಕರ್ತವ್ಯಮಲ್ತೆ? ಪಿಡಿದಪೆನಲ್ಲದಿರೆ ಕೊಂದೆ
ತಂದಪೆನ್. ನೀಂ ನಡೆಯಿಮಾಶ್ರಮಕೆ. ಚಚ್ಚರಿಂ
ಬರ್ಪೆನಾನಿನಿತುಪೊಳ್ತಿನೊಳೆ. ನೀನೆಚ್ಚರದಿ
ಕಾಯುತಿರ್ ಜನಕಸುತೆಯಂ!”
ಮಲ್ಲಗಚ್ಚೆಯಂ
ಕಟ್ಟಿ, ಆ ಸಿಡಿಲಾಳ್, ಧನುರ್ಬಾಣ ಪಾಣಿಯುಂ
ಕಟಿಖಡ್ಗ ಭೀಕರನುಮಾಗಿ, ಮೃಗನೀಚನಂ
ಬೆಂಬತ್ತಿದನು ದೈತ್ಯಮಾರೀಚನಂ. ಪಳುವದೊಳ್
ಮರೆಯಾಗೆ ರಘುಕುಲ ಯಶಶ್ಚಂದ್ರಶೇಖರಂ
ನಡೆದಳೆಲೆವನೆಗೆ ಮೈಥಿಲಿ ಮೈದುದನ ಮುಂದೆ,
ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಶಂಕೆ ಸುಯ್ವಂತೆ:

ಬೇಂಟೆಯುಂ

ಬಣ್ಣಿಪನೆ ಕವಿ, ಕಲಿ ದಿಲೀಪ ಕುಲ ತಿಲಕನಾ?
ಬೇಂಟೆಗಾರನುಮಂತೆ ಬೇಂಟೆಮಿಗವುಂ ಮಹೋ
ದ್ದಾಮರೆನೆ, ನೋಟವಾಗದೆ ದೇವ ದೇವರಿಗೆ ಪೇಳ್
ಆ ಮೃಗಯೆ? ರಾವಣನುಮಾ ಲಸದ್ದೃಶ್ಯಮಂ
ನೋಡದಿರಲಾಪನೇಂ? ನೋಡಿದನ್, ಮೆಯ್‌ನವಿರ್
ನಿಮಿರಿ!

ಪೊಂಬಿಡಿಯುಸಿಯುನಿರುಕಿ ಕಟಿಕೋಶದೊಳ್,
ನಿಶಿತ ನಾರಾಚಮಯ ತೂಣೀರಮಂ ಧರಿಸಿ
ಬೆನ್ನೊಳಾ ಸದೃಢ ಜಂಘೆಯ ನಡೆಯ ಕಲಿಧನ್ವಿ
ಹಳುವ ಹೊಕ್ಕನು ಹೊಮ್ಮರೆಯ ಹಿಂದೆ. ಮೃಗವೇಷಿ
ಮಾರೀಚನಾಕರ್ಷಿಸುತ್ತಾ ವನಪ್ರೇಮಿಯಂ
ಸೆಳೆದನು ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ: ಒಮ್ಮೆ ತೋರಿದುದಿಲ್ಲಿ;
ಒಮ್ಮೆ ತೋರಿದುದಲ್ಲಿ. ಮರೆಯಾದುದೇನಿಲ್ಲಿ?
ಎಂಬನಿತರೊಳೆ ಹೊಳೆದುದಲ್ಲಿ! ಕಣ್ಣೊಳೆ ಮುಂದೆ
ಹೊದರಿನಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಜುಣುಗಿದುದೆಂದು ನೋಡುತಿರೆ,
ಏನೊ ಬೆನ್ನೆಡೆ ಸದ್ದು? ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದರೆ, ಅದೊ
ಪಸುರ ಗಬ್ಬದಿನುಣ್ಮೆ ಚಿಮ್ಮುತಿದೆ! ಮರೆಯಾದುದೀ
ಕುತ್ತುರ್ ಮರೆಯೊಳಡಗಿ ಎಂದೆಚ್ಚರಿಕೆವೆರಸಿ
ತುದಿವೆರಳ ತವಕದುದ್ವೇಗದಿಂ ನಡೆನಡೆದು,
ಸುತ್ತಿ, ಹತ್ತಿರೆ ಸಾರಿ, ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು, ಕೈನೀಡಿ,
ಪಿಡಿವ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದಿರೆ, ಚೆಂಗನೆಯೆ ಚಿಮ್ಮಿ
ದಡದಡನೆ ಪೊದೆ ನಡುಗುವಂದದೊಳಿಳೆಯನೊದ್ದು
ನೆಗೆದೋಡೆ, ಬೆಚ್ಚಿ ಸುಯ್ದುಟ್ಟುವನ್ ಬೇಂಟೆಗಂ
ಬಿಡದೆ ಬೆಂಬತ್ತಿ! ಇಳಿದುದೆ ತಗ್ಗನಾ ಮಿಗಂ?
ರಾಮನುಮಿಳಿದನದಂ! ಉಬ್ಬನೇರ್ದುದೆ ಜಿಂಕೆ?
ಕೂಡೆ ಏರಿದನದಂ! ದರಿಯಾಳದಗಲವಂ
ನೆಗೆದುದೆ ಕುರಂಗಂ ತುರಂಗದೋಪಾದಿಯಿಂ?

ನೆಗೆದನಂತುಟೆ ತಾನುಮಾ ವಿಹಂಗಮ ಕುಲಂ!
ಮಲೆಯ ಗೋಡೆಯೊ ಎನಲ್ ಕಡಿದಾಗಿ ಮೇಲೆಳ್ದ
ಗುಲ್ಮ ಶೋಭಿತ ಸಾನುದೇಶಮಂ ನೋಡು ಅದೊ
ಏರುತಿಹುದೆಂತು! ಮುದುರುತಿದೆ, ನೀಳುತಿದೆ ಮೆಯ್.
ಒಮ್ಮೆಯೆದ್ದಂತೊಮ್ಮೆ ಬಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತಿವೆ
ಶೃಂಗದ್ವಯಂ. ಖುರಪುಟಾಘಾತದಿಂದುಣ್ಮಿ
ಸಿಡಿಯುತಿವೆ ಪುಲ್‌ಮಣ್‌ಗಳಟ್ಟಿ ಬೆಂಬರ್ಪಂಗೆ
ಕಣ್ಗೆ ದೂಳಿಕ್ಕುವೋಲ್. ಜೋಲ್ ಸೋರ್ವ ಜಿಹ್ವೆಯಂ
ಜೋಲ್ದೇದುತಿರ್ದಪ್ಪುದಳ್ಳೆ ತಿದಿಯೊತ್ತುವೋಲ್ :
ಆ ಹಿಡಿವನಾ ಹಿಡಿದನದರ ಹಿಂಗಾಲನೆನೆ
ದಾಶರಥಿ ತೋಳ್‌ನೀಡಿ ತುಡುಕಲೆರಗಲ್ಕಯ್ಯೊ
ವ್ಯರ್ಥಮಾದುದು ಶೂನ್ಯತಾ ಮುಷ್ಟಿ! ಪೊನ್ಮಿಗಂ
ಪೊಕ್ಕನೆ ಕೆಲಕ್ಕೆ ಪೊರಳ್ದಕ್ಕಟ ಪೆಡಂಮೆಟ್ಟಿ
ಧಾವಿಸಿತು ಪಳುವಿಡಿದ ಕಿಬ್ಬಿಯಿಳಿಜಾರಿಗದೊ,
ದುಮುಕಿತೆನೆ ಮಳೆಯ ಬಿಲ್ಲಿನ ನೀರಿನಬ್ಬಿರ್. ಹಾ,
ತೊಯ್ದು ನಾರುಡೆಯಂಗಿ ನಿಂತನಾ ರಾಘವಂ
ಪಲ್ಗಚ್ಚಿ ನೋಡಿ; ಮಿಂಚುತ್ತೋಡಿತಾ ಶೃಂಗಿ.
ಮುಗಿಲೊಳಗಡಗಿ ತೋರಿ ತಿಂಗಳೋಡುವವೋಲೆ
ಪಳುಗಾಡಿನೊಳಗೋಡುತಿರೆ ಮೃಗಂ, ಬಾಳ್ವೆರಸಿ
ಹಿಡಿವ ಹಂಬಲನುಳಿದು ಬಿಲ್ಲೆತ್ತಿದನ್ ಬಾಣ
ಪಾಣಿ, ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸೇರ್ದುದೆನೆ ರಾಕ್ಷಸಪ್ರಾಣಿ!
ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ಬಿಲ್ಲಿಳುಹಿದನ್ : ಮುಂದೆ ಕಂಡುದಾ
ಗೋದಾವರಿಯ ಬಿತ್ತರದ ಪೊಸಲಡ್ಡಗಟ್ಟುವೋಲ್!
"ನದಿಯನೀಸಲೆವೇಳ್ಕುಮಾ ಜಂತು. ಆ ದಡಕೆ
ಹಾಯ್ವ ಮುನ್ನಮೆ ಹಿಡಿವೆನೆಂತಾದೊಡಂ ದಿಟಂ!"
ಮತ್ತೆ ಬೆಂಬತ್ತಿದನ್ ರವಿವಂಶಜಂ. ಜಿಂಕೆ
ದುಮುಕಿತು ದುಢುಮ್ಮನೆ, ನದೀಜಲಂ ಮುತ್ತೆಳ್ದು
ಸಿಡಿಯೆ. ಬೆನ್ನೊಳೆ ದುಮುಕಿದನ್ ರಾಮನಾ ಹೊಳೆಗೆ

ನೀರ್ನವಿರ್ಗಳೇಳ್ವಂತೆ! ಮುಂದೆ ಸಾಗಿತು ಮಿಗಂ
ಕೊಂಬೆಕೊಂಬೆಯು ಕೊಂಬಿನಿಂಬಿನ ಮೊಗಂ ಮಾತ್ರ
ತಾನಾಗಿ ತೇಲಿ. ಹಾಯ್ದನು ಹಿಂದೆ ಕೌಸಲೆಯ
ಸೀತಾಪ್ರಿಯಂ ಜೀಸುಗೈವೀಸಿ, ತಲೆಯೆತ್ತಿ,
ಪೊತ್ತ ಬಿಲ್ ಬತ್ತಳಿಕೆ ಕತ್ತಿಗಳನೊಂದುಮಂ
ಬಗೆಗೊಳ್ಳದಾಕ್ರಮಣ ಬುದ್ಧಿಯೊಂದನೆ ಪಿಡಿದು,
ನೀರರ್ದೆಯನಿರದೆ ಸೀಳ್ದೀಸಿ! ಮಾಯೆಯನೆಂತು
ಸಂಹರಿಸದೆಯೆ ಪಿಡಿವುದಯ್ ನನ್ನಿ ? ಅಕ್ಕಟಾ,
ದಡವೇರ್ದುದಾ ಚತುಷ್ಪಾದಿ ; ಸುಗ್ಗಿರ್ಕತ್ತೋಡಿ
ಮತ್ತೆ ದಟ್ಟಡವಿಯಿಂ. ವ್ಯೆಗಂಟಿದೊದ್ದೆಯಿಂ
ರಾಮನಟ್ಟಿದನು ಪೌರುಷ ರೋಷವೇಗದಿಂ.
ಓಡಿದನು ಮಾರೀಚನಟ್ಟಿದನು ದಾಶರಥಿ ;
ಮುಟ್ಟಿದರು ನೀರದಾಕೃತಿವೆತ್ತ ಪುಷ್ಪಕಜಮಂ
ಛಾಯಾ ವಲಯ ನೇಮಿಯಂ. ದಾಂಟಿದುದೆ ತಡಂ
ಕಾಂತಿ ಸುರಿದುದು ಸೂರ್ಯನಾ: ರಕ್ಕಸಂ ಬೆಚ್ಚಿ
ಒಳಸೋರುತಲ್ಲಿಂ ತಿರಿಕ್ಕನೆ ಪೆಡಂಚಿಮ್ಮಿ
ನೆಗೆಯುತಿರೆ ಕರ್ನೆಳಲ ಮರೆಗೆಳಸಿ, ರವಿವಂಶಜಂ
ಕಣೆಯನೆಳೆದನು ಕೈಗೆ ; ಹೂಡಿದನದಂ ಹೆದೆಗೆ ;
ವ್ಯಾಕರಣ ಛಂದಸ್ಸಲಂಕಾರ ಸೂತ್ರಂಗಳಿಂ
ಕಬ್ಬವೆಣ್ಣಂ ಕಟ್ಟುವೆಗ್ಗತನಮಂ ಜಿಟ್ಟು
ಹೃದಯದಾವೇಶಮನೆ ನೆಚ್ಚುವ ಮಹಾಕವಿಯ
ಮಾರ್ಗದಿಂ, ಮಾರ್ಗಣವನೆಚ್ಚನೇಣನ ಮೆಯ್ಗೆ,
ಗೋಣ್ಮುರಿದು ಪಲವುರುಳುರುಳಿ ಬೀಳುವೋಲಂತೆ !
ಶಾಶ್ವತವನರಿಯಲ್ಕೆ ನಶ್ವರದ ಹೃದಯಮಂ
ಭೇದಿಸುವ ಕವಿಯ ದರ್ಶನದಂತೆ, ಖರಶರಂ
ಛಿದ್ರಿಸಲ್ಕಾ ಕಿತವ ಪಶುಕಳೇಬರದಿಂದೆ
ಜಗುಳ್ದುದು ನಿಶಾಚರಾಕೃತಿ, ಮಿಥ್ಯೆ ಬಿರಿಯಲ್ಕೆ
ಸತ್ಯಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಪ್ಪಂತೆವೋಲ್. ಕಣ್ಬೆಚ್ಚಿ

ನೋಡುತಿರಲಾಯ್ತು, ಕಿವಿಯುಂ ಬೆಚ್ಚುವಂತೆ: “ಓ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಓ!”
ಎಂಬಾ ಮಹಾಧ್ವಾನಮಸುರನುಸಿರಿಂದುಕ್ಕಿ
ರೋದಿಸಿತು, ಗಗನಗಿರಿವನ ಗುಹಾಮುಖಂಗಳಿಂ
ಪ್ರತಿರಣಿತಮಾಗಿ! ಧಿಗಿಲೆಂದುದೆದೆ ರಾಮಂಗೆ.
“ಓ! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಓ!”
ಕೂಗನಾಲಿಸಿ ನಡುಗಿದಳ್ ಪೃಥ್ವಿ; ತರುಶಿಲಾ
ಗರ್ಭಂಗಳುಂ ತಲ್ಲಣಂಗೊಂಡುವಾ ಕರೆಯ
ಮೊರೆಗೇಳ್ದು; ನಿಲ್ಲಿಸಿದುವುಲಿಗಳಂ ಚಕಿತ ಖಗ
ಸಂಕುಲಂ; ಮಧ್ಯಾಹ್ನಮಾಲಿಸಿತು ನಿಶ್ಶಬ್ದ
ವಿಸ್ಮಯಭ್ರೂಮುದ್ರೆಯಿಂ; ಆ ತೆರೆತೆರೆಯ ಸಡೆಯ
ದಸಿಗುದುರೆ ಮುಟ್ಟಿತೆಲೆವನಗೆ, ನೆಗೆನೆಗೆದೋಡಿ
ಕೊನೆಗೆ: ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ!
ಪಗಲೆನಿತ್ತೇರ್ದೊಡಂ ಪೊಳ್ತೆನಿತೊ ಮೀರ್ದೊಡಂ
ಪಿಂತಿರುಗದಿರೆ ರಾಘವಂ, ಜಾನಕಿಗೆ ಚಿಂತೆ
ತೊಡಗಿದುದು. ನಾನಾ ದುರಂತಮಂ ನೆನೆನೆನೆದು
ವಿಹ್ವಲಿಸಿದುದು ಮನಂ ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಂ ಮೀರ್ದು.
ಮೈದುನಂಗರುಹಲಾರದೆ ತನ್ನ ಕುದಿಹಮಂ,
ನಿಶ್ಶಂಕಿ ವೀರನಾತನ ನಗೆಗೆ ನಾಣ್ಚಿಯುಂ,
ಮರೆಸಲಾರದೆ ತನ್ನೆರ್ದೆಯ ಭೀತಿಯಂ, ಭೀರು,
ಕೋಮಲೆ, ಅಬಲೆ, ಸೀತೆ ತಾನೆಲೆಮನೆಯ ಹೊರಗೊಳಗೆ
ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಹಿಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ
ಪರಿದಾಡುತೊಣಗು ತುಟಿಯಂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆಯುಂ
ನಾಲಗೆಯ ನೀರಿಂದೆ ಸವರಿಕೊಳುತಿರೆ, ಕಂಡು,
ಪಯಣದವಸರಕಾಗಿ ಪಿಂಡಿಗಟ್ಟುತ್ತಿರ್ದ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ: ” ತವಕಿಸುವುದೇಕಿಂತು? ಬಿಟ್ಟದಂ
ಬಂದಪನೆ? ಪಿಡಿವನಲ್ಲದೊಡದರ ಚರ್ಮಮಂ
ತಂದಪನ್ ಕೊಂದಾದೊಡಂ. ಪಿಡಿವ ಸಾಹಸದಿ

ತೊಡಗಿರ್ಪನೆಂದೆ ತೋರ್ಪುದು. ಕೊಂದು ತರ್ಪುದಕೆ
ಪೊಳ್ತಿನಿತ್ತೇತಕಣ್ಣನ ಬಾಣವೇಗಕ್ಕೆ ?"
ಎನುತ್ತೆ ಕೈಗಜ್ಜಮಂ ಮುಂಬರಿಸಿದನು ಪುತ್ತೆ
ಪಿಂಡಿಗಟ್ಟುತ್ತೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆಂದುದಕೆ ಮರಳಿ
ನುಡಿಯದೆಯೆ, ನಡೆಯುತಲೆವನೆಯಂಗಳಕ್ಕಲ್ಲಿ
ನಿಂದಳು ಧರಣಿಜಾತೆ. ನೋಡಿದಳು ಕಾತರಿಸಿ
ಪಳುವನಿನಿಯಂ ಪೊಕ್ಕ ದೆಸೆಯ ಬನವಟ್ಟೆಯಂ :
ದಟ್ಟಯಿಸಿದಡವಿಮಲೆ ದೂರಕಲೆಯಲೆಯಾಗಿ
ಪರ್ವಿದುದಕ್ಷಿಯಲೆವನ್ನೆಗಂ. ಗಗನದೊಳ್
ನಿಂದಿರ್ದುದಾ ಮುಗಿಲ್ಚಿತ್ತರಂ, ನೇಸರ್ಗೆ
ಕಣ್‌ಕಟ್ಟಿದಂತೆ. ಆ ಮ್ಲಾನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಾ
ಮೌನ ಭಾರಕ್ಕೇದುತಿರೆ ಖಿನ್ನಮುಖಿಯಾಗಿ
ಶ್ರೀರಾಮಭಾರ್ಯೆ, ನಿಶ್ಶಬ್ದತಾ ನಿದ್ರೆಯಂ
ಹರಿದು ಹೊಡೆದೆಬ್ಬಿಪೋಲೆದ್ದುದೊಂದೋವೊಃ ಸದ್ದು,
ಕಾಡೊರಲ್ದವೋಲ್ ! "ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ !
ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಓ !" ಎಂದು ಲೋಕಶೋಕವನೆಲ್ಲ
ಕರೆವಂತೆ ಸಂಪ್ಲವಿಸಿತಾ ರೋದನಂ, ವಿಪಿನಜಂ
ಬಹುದೂರದಾ !
ಬೆಚ್ಚಿದಳ್ ; ಬೆದರಿದಳ್ ; ಹಲುಬಿದಳ್ ;
ಹಾರಿ ಹಮ್ಮೈಸಿದಳು ಸೀತೆ. ಮೈದುನನೆಡೆಗೆ
ತತ್ತರಿಸುತಿರೆ, ಕಂಡಳಾತನಂ, ಬಾಗಿಲಿಂ
ಪೊರಮಡುತ್ತಿರ್ದನಂ. ಸನ್ನೆಯಿಂ ಕೆಮ್ಮನಿಸಿ,
ಕಿವಿಗೊಟ್ಟನಾತನುಂ. ಕೇಳ್ದರಾಯಿರ್ವರುಂ
ಸೀಳ್ದ ಗೋಳ್ದನಿಯನೋ ಲಕ್ಷಣೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ
ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ ಎಂದಲೆದುದಂ. ಕೇಳ್ದಂಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ
ಮುಖವಿಸ್ಮಯಂ ಮೂಣ್ದು ಮೆಯ್ದೋರುತಿರಲೊಂದು
ಮಂದಸ್ಮಿತಂ, ಭೀತಿ ಬೆಳ್ಪಂ ಬಡಿದ ಮೊಗದ
ಮೈಥಿಲಿ ಗದ್ಗದಿಸಿ ನುಡಿದಳಿಂತು : "ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ

ಕೆಟ್ಟೆಸಯ್, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಕೇಡಾಯ್ತು ರಾಮಂಗೆ!
ಓಡು, ನಡೆ! ನಡೆ ಬೇಗ! ಸೆರವಾಗು, ನಡೆ, ಹೋಗು!
ರಾಘವಂಗೇನಾಯ್ತೊ ಕಾಣೆನಾನಯ್ಯಯ್ಯೊ!"
ಅತ್ತಿಗೆಯ ದುಃಸ್ಥಿತಿಗಿನಿತು ಕನಿಸಿ ಮೈದುನಂ:
"ತಾಳ್ಮೆ, ತಾಯೀ,ತಾಳ್ಮೆ. ರಕ್ಕಸನಸುರ ಮಾಯೆ
ಕೂಗುತಿದೆ; ರಾಮವಾಣಿಯದಲ್ತು. ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂ
ನಡೆಯದಿರಿತರೆಯಂತೆ." "ಅಯ್ಯಯ್ಯೊ, ಆಲಿಸದೊ;
ನಿನ್ನಣ್ಣನುಲಿಹವೆ ದಿಟಂ. ನಿನ್ನನೆ ಪೆಸರ್ವಿಡಿದೆ
ಕೂಗುತಿಹುದಾಲಿಸಾ! ಕಿವಿಗೆಟ್ಟುದೇಂ; ನಿನಗೆ
ಮತಿಗೆಟ್ಟುದೇಂ? ಓಡು, ಸೆರವಾಗು, ನಡೆ, ಹೋಗು;
ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಹೋಗು!" "ಅಣ್ಣನ ಆಜ್ಞೆ. ನಿಮ್ಮಡಿಯ
ರಕ್ಷಣೆಗೆ ನನ್ನನಿಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹೋಗಿಹನದಂ
ಮೀರಿ ನಡೆಯಲ್ಕೆನಗೆ ಬಾರದು ಮನಂ." "ಕರುಳೆನಗೆ
ಬೇಯುತಿಹುದೆನ್ನಾತ್ಮ ಸೀಯುತಿಹುದಯ್ಯಯ್ಯೊ
ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಕಾಲ್ವಿಡಿವೆನೋಡು ನಡೆ;
ರಕ್ಷಿಸನ್ನಿನಿಯನಂ, ಪ್ರಾಣಸರ್ವಸ್ವನಂ,
ಕೌಸಲೆಯ ಕಂದನಂ, ಕೋಸಲಾನಂದನಂ,
ನಿನ್ನಣ್ಣನಂ!" ಸಿಟ್ಟುರಿದುದೂರ್ಮಿಳೇಶನಿಗೆ.
"ಹೆಣ್ಣಿನ ಹಣೆಯ ಬರಹಮಿಂತುಟೆ ವಲಂ!" ಎನುತೆ
ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನಾಡಿಕೊಂಡು, ನುಡಿದನು ಮರಳಿ
ಸಂತೈಕೆಯಂ: "ದೇವಿ, ರಾಮನಪ್ರಾಕೃತಂ!
ರಾಮನಕ್ಷಯ ಮಹಿಮನಾತಂಗೆ ಪೇಳೆಣೆಯೆ
ದೇವರ್ಕಳುಂ? ದನುಜರಾವ ಹೊಯಿಕೈ? ತಮ್ಮ
ಸಿದ್ಧಿಯ ಬೆಲೆ ತಮಗರಿಯದವರವೋಲಾಡುವಿರಿ!
ಸಾಲ್ಗುಮೀ ಕಳವಳಂ; ಮಾಣ್ಬುದಾಶಂಕೆಯಂ;
ಬಿಡಿಮನ್ನೆಯದ ಭೀತಿಯಂ." ಎನುತ್ತಿರೆ ಮತ್ತೆ
ಚೀರ್ದುದಾ ನೀಳುದನಿ ಕೇಳ್ದೆರ್ದೆಸೀಳುವಂತೆ: "ಓ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಓ!"

ಕೇಳ್ದದಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆ ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿದನೆನಲ್ಕೆ
ಸೀತೆಗಿನ್ ಗತಿಯುಂಟೆ ? ಮತಿಯುಂಟೆ ? ಹಾಯೆನುತೆ
ಹೌಹಾರಿ ಹಮ್ಮೈಸಿದಳು ; ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದುದೊ
ಮೆಯ್ ನೆತ್ತರೆನಲು ನಿಂದಳು ಮರಂಬಟ್ಟವೋಲ್ ;
ಮರಳಿ ಸಂಜ್ಞಾಲಬ್ಧೆಯಾಗಿಯುಂ, ಕಣ್ಕೆರಳಿ,
ವಿಕಟ ಮುಖಿಯಾವಿಷ್ಟೆಯಾಗಿ, ಭೂತಿನಿಯಂತೆ
ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ ನೋಡಿ : "ಭ್ರಾತೃಘಾತಕ ಪಾಪಿ,
ಸಾಯಿ, ನಡೆ, ತೊಲಗು ಕಣ್ಬೊಲದಿಂ ! ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮ
ಜಾತ ಪಾತಕವೊ ನೀಂ ! ಗೋಮುಖವ್ಯಾಘ್ರನೋಲ್
ಬಂದೆಯೆಮ್ಮೊಡಗೂಡಿ, ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಪಾಪದಾ
ಕರ್ಮಪಾಕಂ ಬರ್ಪವೋಲ್ !" ಎನುತ್ತಿರೆ ಸೀತೆ,
ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡಲೀಯದೆ ಸದೃಢಬುದ್ಧಿಯಿಂ
ರಾಮಾನುಜಂ : "ಸಾಲ್ಗುಮಿಾ ನಿಂದೆ, ರಾಜರ್ಷಿ
ಜನಕಸುತೆ !" ಎನುತಾಕೆಯಂ ದುರದುರನೆ ನೋಡಿ
ನಿಡುಸುಯ್ಲುವೊಯ್ಲಿಂದಮೇದುತಿರಲೆರ್ದೆಯುಳ್ಳೆ :
"ನೀಮಣ್ಣನಂ ಪ್ರೀತಿಸುವ ಮೊದಲೆ ಪ್ರೀತಿಸಿದೆ
ನಾನಾತನಂ ! ಪೊಲ್ಲನುಡಿಗಡೆಗೊಟ್ಟರೀಗಳಾ
ಬಳಿಕ್ಕೆ ನೀಂ ನೋವನುಣ್ಬಿರಿ . . ." "ಎಲವೊ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ,
ಎಳೆಯ ಮುಳ್ ಚುಚ್ಚಲ್ಕೆ ನೋವಲ್ತುದುವೆ ಮೆಚ್ಚು ;
ಬೆಳೆದರಾ ಮುಳ್, ಅದರ ಕಚ್ಚು ಮುತ್ತಹುದೆ ಪೇಳ್ ?
ಎಳೆಯ ಕರು ಬೆಳೆದ ಮೇಲದರ ತಾಯನ ಬೆದೆಗೆ
ಬಯಸಿದಪುದಯ್ಯೊ ! . . . ಮನದನ್ನ, ನಿನ್ನಂ ನಾನೆ
ಕೊಲಿಸಿದೆನೆ ? ತನ್ನೈದೆದಾಳಿಯಂ ತನ್ನ ಕಯ್
ಕಿತ್ತಸೆದುದಯ್ಯಯ್ಯೊ !" ಬಾಯ್ಬಡಿದುಕೊಳ್ವಳಂ
ಮತಿವಿಕಲೆಯಂ ಕಂಡು ತತ್ತರಿಸಿದುದು ಬುದ್ಧಿ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ. ಹಾ ಬೇರ್ಗೊಯ್ದುದತ್ತಿಗೆಯ ಬಾಯ್ಗತ್ತಿ
ಊರ್ಮಿಳಾ ಪ್ರಿಯನ ನಿಶ್ಚಲತೆಯಂ ! "ಪೆಣ್ತನದ
ಕಲ್ತನಕ್ಕೆಲ್ಲೆ ಮೇಣೆಣೆಯುಂಟೆ ?—ಹೇ ದೇವಿ,

ಹೇ ಮಾತೆ, ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ. ರಾಮನಾಣೆಯುಂ
ಮೀರಲಾರದೆ ಪೇಳ್ದೆನಾದೊಡಂ, ನಿಮ್ಮಾಣೆ!
ಹೋಗಿ ಬರುವೆನು ಬೇಗದಿಂ ; ನಡೆಯಿಮೆಲೆವನೆಗೆ!"
ಹಿಂದುಹಿಂದಕೆ ನೋಡುತೋಡಿದನ್. ಕಾಡಿನೊಳ್
ಮರೆಯಾಯ್ತು ಮೈದುನನ ಮೂರ್ತಿ. ಏಕಾಂತಮಂ
ನೆನೆದು ತನು ಕಂಪಿಸಿತು ಜಾನಕಿಗೆ. ನಿಂದಳಾ
ಮುಳ್ಳುಬೇಲಿಯ ತಡಬೆಯುಂ ನೆಮ್ಮಿ, ಶೂನ್ಯಮಂ
ತನ್ನ ಬಾಳಡವಿವಟ್ಟೆಯ ಪಾಳನೀಕ್ಷಿಸುವವೋಲ್!

ವ್ಯೋಮಗಸ್ಯಂದನದೊಳಡಗಿ ರಥಿ ರಾವಣಂ
ನೋಡಿದನು ಮನ್ಮಥ ಸತಿಯ ರತಿಯ ಹೆಗಲೆಣೆಯ
ದಶರಥ ಸುತನ ಸತಿಯನೋರ್ವಳಂ. ಚಾತಕಂ
ಮಳೆಗೆ ಕಾತರಿಪಂತೆ, ಸೀತೆಯ ಚೆಲುವನೀಂಟೆ
ತವಕಿಸಿತಸುರನಕ್ಷಿಪಕ್ಷಿ. ಬನದಿಳೆಗಿಳಿಯೆ
ಹವಣಿಸಿದಮರವೈರಿ ದಶಶಿರಂಗೇನಾಯ್ತೊ ?
ತಾನೆಂದುಮನುಭವಿಸದೊಂದೇನೊ ಕಳವಳಂ
ಕ್ರಮಿಸಿದತ್ತಾಂತರ್ಯಮಂ : ಯತ್ನದಿಂದದಂ
ತುಳಿದೊತ್ತಿ, ನೆಲಕಿಳಿದನೊಂದು ಸುಟ್ಟುರೆಯಾಗಿ
ತಿರ್ರನೆ ಸುಳಿದು ಸುತ್ತಿ. ನೋಡಿದಳವನಿಜಾತೆ
ತನ್ನ ಕಣ್ಬೊಲದ ಕಾಡಿನೊಳಿದ್ದಕಿದ್ದಂತೆ
ತರಗೆಲೆಯ ಸದ್ದುಗೈದೆದ್ದನಿಲನೂರ್ಧ್ವಗಮ
ಸರ್ಪೋಪಮಾವರ್ತಮಂ. ಭೂತನರ್ತನಂ
ತಾನೆನಲ್ಕಾವರ್ತಿಸಿತು ಗಾಳಿ : ಕುಣಿದಿಲ್ಲಿ,
ನೆಗೆದಲ್ಲಿ, ಹಾರುತ್ತಮೋಡುತ್ತಮಾಡುತಂ,
ನಿಲುತೊಮ್ಮೆ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ನಾಗರದವೋಲಾಡಿ,
ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಡುಬಳುಕಿ ನಟಿಯಂತೆವೋಲಾಡಿ,
ಒಮ್ಮೆ ತುಂಬುರುಗೊಳ್ಳಿಯೆನೆ ಚಿಮ್ಮಿ, ಮತ್ತಂತೆ
ಗಣಬಂದವನ ತೆರದಿ ರಿಂಗಣಗುಣಿದು ಹೊಮ್ಮಿ
ರಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ಹತ್ತೆ ಹರಿತಂದುದಾ ಗಾಳಿ,

ಸೀತೆಯೊಡಲಿಸ ನಾಳನಾಳದಲಿ ಹೆದರಿಕೆಯ
ಚಳಿ ಹರಿಯುವಂತೆ. "ಏನಿದು ದುರ್ದಿನವೊ ನನಗೆ!"
ಎನುತೆನುತೆ ಜನಕಸುತೆ ಎಲೆವನೆಯನೊಳವೋಗಿ
ಬಾಗಿಲಿಗೆ ನಡೆದಳಾಗಳೆ ಪಜ್ಜೆಸಪ್ಪುಳಂ
ಕೇಳ್ದವೋಲಾಗಿ ತಿರುಗಿದಳಯ್ಯೊ ತನ್ನವರೆ
ಬಂದರೆಂಬೊಂದತಿಯ ಹರ್ಷಧೃತಿಯಿಂದೆ: ಹಾ
ಕಂಡಳಿನ್ನೊರ್ವನಂ, ಸುಪವಿತ್ರವೇಷನಂ,
ಮುನಿವರ್ಯನಾ!
ಜಟಾಧಾರಿಯಂ ಕಾವಿಯಂ
ಕಂಡೊಡನೆ ಮನಕೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ, ಚಂದ್ರಮುಖಿ
ನಿಂತು ಸಂವೀಕ್ಷಿಸಿದಳಾ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಬರ್ಪ
ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಂ. ಮತ್ತಮೊಡನೆಯೆ ಭಯಾಶಂಕೆ
ತಗುಳಿದತ್ತಾತ್ಮಕ್ಕೆ: ಗರ್ವಮಯಮಾ ನಡೆಗೆ
ಯತಿ ಗತಿ ವಿನಯಮಿಲ್ಲ; ಮುನಿಯ ನಿಲವಿನ ಭಂಗಿ ತಾಂ
ನೃಪದರ್ಪ ಸಂಗಿ; ಕೊಡೆಯುಂ ಕಮಂಡಲುಮೇಕೊ
ಪರಿಚಿತ ಪದಾರ್ಥಂಗಳಂತಿಲ್ಲ; ಅಪರಿಚಿತನ್
ಆ ಮುನಿ ಜನಸ್ಥಾನದವನಲ್ಲ! ನೋಡುತಿರೆ
ಬಳಿಸಾರ್ದನುಣುಗೋಲ್ಗಳಂ ಕೆಲಕ್ಕೊತ್ತರಿಸಿ
ದಾಂಟಿದನೊಳಗೆ ಬೇಲಿಯಂ. ಮಂತ್ರಘೋಷಮಂ
ತೊಡಗಿದನ್. ಗೀರ್ವಾಣಭಾಷೆಯೊಳೆ ಸ್ವಸ್ತಿಯಂ
ವಾಚಿಸಿದನೋಂಕಾರವೆರಸಿ. ಬಕಧ್ಯಾನಮಂ
ನಿಂದಿಪೋಲಲ್ಲೆ ನಿಂದನು, ಬಗೆಯ ಬಾವಿಯಂ
ರೆಪ್ಪೆವುಲ್ಲಿಂದಡಕಿ ಮುಚ್ಚಿ.—ಏನಿದು ಕಮ್ಮು
ಯತಿಗುಚಿತಮಲ್ಲದುದು? ಎಂದು ಸಂಶಯಭೀತೆ
ಸುತ್ತಿತ್ತಲುಂ ನೋಡಿ ಪೆಳ್ವಳಿಸುತಿರೆ ಸೀತೆ,
ಕಣ್ದೆರೆದನಾ ರಸಿಕ ರಾಕ್ಷಸಂ. ಪರವಧೂ
ಪ್ರೇಮಿ ಆ ಚೆಲ್ವಿಯಂ ನೋಡಿದನು, ನೋಟದಿಂ
ಬೇಟಮಂ ಸಾರ್ವವೋಲ್, ಪೀರ್ವವೋಲ್. ಆ ಕಣ್ಗೆ

ನಡನಡನೆ ನಡುಗಿ, ಮರವಟ್ಟಂತೆ, ನಟ್ಟಂತೆ,
ತಾಂ ನಟ್ಟು ನಡಪಿದಾ ಬಳ್ಳಿಯನಿರದೆ ನೆಮ್ಮಿ
ತಳ್ಕಯಿಸಿ ನಿಂದಳು ಲತಾಂಗಿ.
ನಿಂತುದು ಗಾಳಿ
ಬೆದರಿ. ಗೋದಾವರಿಯ ಹೊನಲ ನಡೆ ಹೆಪ್ಪಾಯ್ತು.
ಚಲನೆಗಳನುಡುಗಿದುವು ಮರಬಳ್ಳಿಗಳ್. ಖಗಗಳಿಗೆ
ಮಳ್ಗಿದತ್ತಿಂಚರಂ. ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಗಳ್
ಸ್ತಬ್ಧಮಾದುವು ರೌದ್ರಮಾ ದೈತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯ ಭೀತಿ
ಬಡಿದಂತೆ. ನಿಂದಳಯ್ ಪ್ರಕೃತಿ ತಾಂ ಜನಕಜಾ
ಹೃತ್ಕೃತಿಯೆನಲ್ ಪ್ರತಿಯೆನಲ್ ಚೇತನಂಗೆಟ್ಟು!
"ಬೆದರಿದೋಲಿದೆ ಭದ್ರೆ, ನಿನ್ನಂಗಮುದ್ರೆ. ಭಯಂ
ನಿಷ್ಕಾರಣಂ. ಮಂಗಳಾಂಗಿ, (ನವನೀತ ನವ
ಕೋಮಲಾಂಗಿಯೆನಲ್ಕೆ ನನ್ನುಡೆಯದೊಂದೆ ತಡೆ!)
ನಿನ್ನವೋಲತನು ಮೋಹನ ನಿತಂಬಿನಿಯಿಂತು
ನಿರ್ಜನಾಟವಿಯೊಳಿಂತೊರ್ವಳೆಯೆ ಬರ್ದುಕುತಿಹೆ?
ರಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲವೆ ನಿನಗೆ? . . ." ಕಪಟವನರಿತು ಸುದತಿ
"ಅಕಟಕಟ ಕೆಟ್ಟನಿವನಾರೊ ಮಾಯಾವಿ ಯತಿ!
ಕೆಟ್ಟುದನೆಣಿಸಿ ಬಂದಿಹನು ದಿಟಂ. ಪತಿಯೊಡನೆ
ಮೈದುನಂ ಬರ್ಪನ್ನೆವರಮೀತನಂ ನುಡಿಯ
ನೆವವೊಡ್ಡಿ ತಡೆದಪೆನದುವೆ ನೀತಿ!" ಬಗೆದಿಂತು
ನಗೆಗೂಡಿ ನುಡಿದೋರಿದಳು, ರಾವಣನ ಮನಕೆ
ರಾಗಮುರ್ಕನುರಾಗದೋಕುಳಿಯೆರಚುವಂತೆ.
"ಸಂಕಟದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಬಂಧುವೋಲ್ಬೈತಂದೆ,
ಯತಿವರ್ಯ. ರಾಜರ್ಷಿ ಜನಕಂಗೆ ಕುವರಿಯಾಂ;
ಸೊಸೆ ದಶರಥಂಗೆ." ಎಂದಿಂತು ಮೊದಲಾಗಿ ತಾಂ
ಬನಕೆ ಬಂದಾ ಕಥೆಯನಾದ್ಯಂತವಾಗೊರೆಯ
ತೊಡಗಿದಳು. ನಡುನಡುವೆಯಡಿಗಡಿಗೆ ಕಣ್ಬೆರ್ಚಿ
ಹಾದಿನೋಡುತ್ತಿರ್ದಳಯ್ ಕಾಡುದಾರಿಯಂ,

ಕೈತವಕ್ಕುಚಿತವಲ್ಲದವೋಲೆ, ಕವಡರಿಯದಾ
ಮುಗುದೆ ಬಾಲೆ. ತಿಳಿದದಂ ಮುಗ್ಧೆಯಾ ತಂತ್ರಮಂ
ಮುಗುಳುನಗೆ ನಕ್ಕನು ವಿದಗ್ಧ ಲಂಕೇಶ್ವರಂ.
ಕಾಲವಂಚನ ಚಂಚಲಾಕೇಕರಾಕ್ಷಿಯಂ
ಕುರಿತೆಂದನಿಂತು: "ಏಣಾಕ್ಷಿ, ನಿನ್ನನ್ನರಂ
ವಂಚಿಪುದುಚಿತಮಲ್ತು. ನಿನಗಿಮಿ ಕೇಲಣೆ
ತಗದು, ರಮಣಿ. ನಾಂ ಲಂಕೆಗಧಿಪಂ; ದಶಗ್ರೀವ
ಬಿರುದುವೊತ್ತಂ; ನೆಗಳ್ದ ರಾವಣಂ; ದಶರಥನ
ಸುತನಿಗಿಂ ಮೊದಲೆ ನಿನ್ನಂ ಮೆಚ್ಚಿ ಬಂದವಂ!
ಬಿಲ್ಮುರಿವ ಬಲ್ಮೆಯಂ ಪಡೆದು ಬರ್ಪನಿತರೊಳೆ
ನಿನ್ನ ಪಿತೃವಿಂದೆ ವಂಚಿತನಾದೆನಲ್ಲದಿರೆ,
ಜನಕಸುತೆ, ನೀನಿಂದರಸಿಯೆನಗೆ! ನನ್ನಳಂ,
ಮೋಸದಿಂ ರಾಮಸೊಯ್ದನ್ನಾಕೆಯಂ, ಮುರಳಿ
ನಾನುಯ್ಯಲೈತಂದಿಹೆನು, ಸೀತೆ. ಭಿಕ್ಷುಕಂ
ವೇಷದೊಳುಮಾವೇಶದೊಳುಮಾಂ; ನಿತಂಬಿನಿಯೆ,
ಕೃಪೆಗೈದೆನಗೆ ಲಂಕೆಗೆನ್ನೊಡನೆ ಬಾ. ಮರೆವೆ ನೀಂ
ರಾಮನಂ ಮರುದಿನಮೆ!"
ಇಂತೆಂದು ದಶಶಿರಂ
ತೋರಿದನು ಲೋಕವೈಭವಮೆಲ್ಲ ಮೆಯ್ವೊತ್ತ
ನಿಜರೂಪಮಂ. ಪೇಸಿ ಮೊಗದಿರುಹಿದಳು ಯುವತಿ.
ಭೀತಿ ಮರೆಯಾಯಿತುರಿದುದು ಕೋಪನಜ್ವಾಲೆ
ಪಾರ್ಥಿವಾಂಗನೆಗೆ:
"ಮಾಣ್, ಆಡದಿರಸಹ್ಯಮಂ,
ನಿಶಾಚರ ಕುಲೇಶ್ವರ. ಸೊಲ್ಲದಿರಧರ್ಮಮಂ,
ಕೋಣಪ ಕುಲಕುಠಾರ. ಸ್ವಾನಮೈರಾವತಕೆ
ಮಲೆವವೋಲೆನ್ನ ಮನದನ್ನಂಗೆ ಕರುಬುತಿಹೆ
ನೀನ್. ಲೇಪಿಸಿದ ಜೇನಿನಾಸೆಗಸಿಧಾರೆಯಂ
ನೆಕ್ಕಲೆಳಸುತಿಹೆ: ಕಾಮಿಸಿದೆ ನರಿ ಕೇಸರಿಯ

ಪೆಣ್ಗೆ ; ನವಿಲಿನ ಸಂಗಸುಖಕೆಳಸುತಿದೆ ಹದ್ದು.
ಪೊನ್ನೆನ್ನ ಮನದನ್ನ ಸಯ್ ; ನೀಸೊ ಕಬ್ಬುರ್ನಂ.
ಶ್ರೀಗಂಧದನುಲೇಪನಕ್ಕೆಣೆ ರಘೂದ್ವಹಂ ;
ಹೊಲೆಗೆಸರಿಗೆಣೆ ನೀನ್ !"
ತಿರಸ್ಕೃತಿಯ ಕೈದುವಂ
ಸಮ್ಮಾರ್ಜನಂಗೆಯ್ಯುತಿರ್ದ್ದಪಂ ನಡನಡನೆ
ನಡುಗುತಿರ್ದ್ದಾ ಬೆಚ್ಚುರ್ಗಣ್ಣ ಒಲೆಯುಂ ಹುಬ್ಬು
ಗಂಟಿಕ್ಕಿ ನೋಡಿದನ್ ಸಂರಕ್ತಲೋಚನ
ನಿಶಾಚರೇಂದ್ರಂ. "ಮಾಣ್, ಎಲೌ ಮುಗ್ಧೆ, ಸಾಲ್ಗುಮಾ
ನಿನ್ನ ಉಪಮಾ ಪ್ರತಾಪಂ ! ಪೆಣ್ಗೆ ಬೈಗುಳಮಲ್ತೆ
ಪೇಳ್ ವಿಕ್ರಮಂ. ಚುಂಬನಕ್ಕೆಣೆ ಉಪಾಲಂಭಮುಂ
ಪ್ರಣಯಪ್ರಸಂಗದೊಳೆನಲ್ಕೆ, ವರವರ್ಣಿನಿಯೆ,
ಮುನಿಯೆನಾಂ ನಿನ್ನ ಕೊರಳಿನ ಸುಧೆಯ ಗರಳಕ್ಕೆ.
ನಲ್ಲೆಯೊಪ್ಪಿಗೆ 'ಒಲ್ಲೆ' ಎಂಬ ನಾಣ್ನುಡಿಯಂತೆ,
ನಿನ್ನ ತುಟಿ ನಿನ್ನೆರ್ದೆಯನಾಡುತಿರ್ಪುದು, ನಟಿಸಿ
ನಿಂದೆಯಂ. ಬೇಟಕೆ ಬಲಾತ್ಕಾರವೋರೊರ್ಮೆ
ಇಷ್ಟಸತ್ಕಾರಮೆಂಬರೆಲೆ ಯೌವಲಾವಣ್ಯೆ.
ವಂದಿಸುವೆ ನೀನೆನ್ನನೀ ದಿನದ ಕೃತಿಗಾಗಿ
ಮುಂದೆ. ಬಾ, ನನ್ನ ಲಂಕಾಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಬಾ !" ಎನುತೆ
ಪಾಪಕೆ ಲಸತ್ಕೃತಿಯ ಲೇಪಮಂ ಬಳಿಯುತಾ
ಮಾಯಾವಿ ಚಪ್ಪಳಿಸಿದನ್ ಕೈಗೆ ಕಯ್ ತಟ್ಟಿ ! ಪೇಳ್
ಏನೆಂಬೆನದ್ಭುತಂ ? ಕೈಕುಟ್ಟಿದುದೆ ತಡಂ
ಪುಟ್ಟಿದತ್ತೊಂದು ಮಂಜಿನ ಮೋಡಮೆತ್ತಲುಂ
ದಟ್ಟೈಸಿ. ತೇಲುಗಣ್ಣಾದುದಾ ಕೋಮಲೆಗೆ.
ಕಾಣದೇನೊಂದುಮಂ ತಬ್ಬಿದಳು ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ
ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಲತಾಭಗಿನಿಯಂ ! ಹೇ ಹತಭಾಗ್ಯೆ,
ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮಹಾಬಾಹು ರಕ್ಷೆಯಂ ನೂಂಕಿದಾ
ನಿನಗೆ ಪೇಳೆಂತು ರಕ್ಷಣೆ ಬಳ್ಳಿತೋಳಯ್ಯೊ

ಕೈಲಾಸಮಂ ನೆಗಹಿ ತೂಗಿತೊನೆದಾ ಬಾಹು
ರಾಹುವೋಲೆಳೆಯೆ? ಪರಪರಪರನೆ ಪರಿದುವಾ
ಮೂಡನಪ್ಪಿರ್ದ ಬಳ್ಳಿಯ ಕೈಗಳೊಲ್ಮೆಯಂ
ನಲ್ಮೆಯಪ್ಪುಗೆಯಿಂದೆ ಬಿರುಬಿಂದಗಲ್ಚುವೋಲ್.
ಬಳ್ಳಿಯಪ್ಪಿದ ಬಳ್ಳಿಯಂ ಮತ್ತವಾರಣಂ
ಸೊಂಡಿಲಿಂದೆಳೆವವೋಲಲರ್ವಳ್ಳಿಯಂವೆರಸಿ
ಮತ್ತಕಾಶಿನಿಯನೆಳೆದುನ್ಮತ್ತರಾವಣಂ
ನೆಗೆದನಂಬರಕೆ. ಬಿಳ್ದುದು ಬಳ್ಳಿಯಂಗಳಕೆ,
ಮುಳುವೇಲಿಯುಂ ಬರಂ ನೀಳ್ದು!
"ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ!
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಓ!" ಎಂದೆಂದು,
ಬಗ್ಗನಿಂ ಪಿಡಿಗೊಂಡೆರಳೆವೆಣ್ಗೊರಲ್‌ವಂತೆವೋಲ್
ಹೊಮ್ಮಿತುಕ್ಕಿತು ಹರಿದು ಹಬ್ಬಿತಾಕ್ರಂದನಂ,
ದೇವಿಯ ಕೊರಲ್‌ಬುಗ್ಗೆಯಿಂ ನೆತ್ತರೋಲಂತೆ
ಚಿಮ್ಮಿ. ಲೆಕ್ಕಿಪನೆ ಲಂಕೇಶ್ವರಂ? ಝುಗಝುಗಿಪ
ಕೆಂಡದುರಿಚೆಲ್ವಿಗೆ ಮರುಳುಗೊಳುತ್ತದನೋತು
ಸೆರಗಿನೊಳಿರುಂಕಿ ಕದ್ದೋಡುವಣುಗಿಯ ತೆರದಿ
ಹಾರಿದನು ಬಾನ್ದೇರನೇರಿ. ಬಿಸಿಲೆಸೆದತ್ತು
ಪಂಚವಟಿ ಧಾತ್ರಿಯಂ ಪರ್ಣಕುಟಿ ಶೂನ್ಯಮಂ
ಗೋದಾವರಿಯ ತೀರ್ಥವೈಶಾಲ್ಯಮಂ ಮರಳಿ
ಬೆಳಗಿ.
ಕೇಳ್ದಳ್ ವಿಪಿನವನಿತೆ; ಖಳ ಕಾರ್ಯಮಂ
ಕಂಡು ಹಮ್ಮೈಸಿದಳ್; ಹೆದರಿ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯಾಗಿ
ಕೂಗಿದಳದ್ರಿದೇವನಂ. ಪರ್ವತೇಂದ್ರನುಂ
ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಬೊಬ್ಬೆಯಿಟ್ಟಬ್ಬರಿಸಿದನ್; ಕೂಗಿ
ಕರೆದನಾಕಾಶಮನಖಿಲಲೋಕಸಾಕ್ಷಿಯಂ.
ಕೂಗಿದುವು ಕಾಡು ಮಲೆ ಬಾನೆಲ್ಲಮೊಕ್ಕೊರಲ್
ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಓಓ

ಓ ಎಂದು! ಕೇಳಿದನು ದೂರದ ಮರದ ಮಂಚದೊಳ್
ಹಗಲುನಿದ್ದೆಯೊಳಿದ್ದುಮೆದ್ದಾ ಜಟಾಯು ಆ
ಪ್ರಕೃತಿ ರೋದನ ತೂರ್ಯಮಂ. ಕುಳಿತ ಪೆರ್ಮರಂ
ನಡುಗೆ, ಪಕ್ಷಧ್ವನಿಗೆ ಗಿರಿಗಹ್ವರಂ ಗುಡುಗೆ,
ಚೀರ್ದನಿಗೆ ಮಾರ್ದನಿಸೆ ಪುಷ್ಪಕಾಭ್ಯಂತರಂ
ಹಾರಿದನು ಭೀಮಚಂಚೂಪುಟ ಭಯಂಕರಂ;
ಖಗರಥವನರೆಯಟ್ಟಿದನ್ ಭೀಷಣಾಭೀಳ ಖರ
ನಖ ಕಲಿ ಜಟಾಯು. ಬಿರುಗಾಳಿಯುರುಬೇಗದಿಂ
ಬೆಂಬತ್ತಿ, ಮುಂಚುವ ವಿಮಾನಮಂ ಮುಸಲಸಮ
ಪದಗದಾಘಾತದಿಂದಪ್ಪಳಿಸಿದನ್ ರಪ್ಪ
ರಪ್ಪನೆ ಒರ್ಮೆ ಇರ್ಮೆ: ಒದೆ ಬೀಳಲೊರಲಿದುದೊ
ಪುಷ್ಪಕಮೆನಲ್ಕೆ ಘೈಲೆಂದುದೊರ್ಮೊದಲುಲಿದ
ಲಘುಘಂಟಿಕಾ ಶ್ರೇಣಿ. ಎರಗಿದುರುಬೆಗೆ ತೇರ್
ತತ್ತರಿಸಿ ಉಲ್ಲೋಲಿಸಿತು; ಇಳೆಗುರುಳಿತೆನಲ್
ಕೆಳಕೆಳಕೆಳಗೆ ಜೋಳುತೊಯ್ಯನೆಯೆ ನಿತ್ತರಿಸಿ,
ಮತ್ತೆ ರೊಯ್ಯನೆ ರಯದಿನೇರ್ದುದು ವಿಯತ್ತಳಕೆ
ಸರಳ ಸೂಟಿಯಲಿ. ಹೊರಸಿಗೆ ಡೇಗೆಯೆರಗಲ್ಕೆ
ಪರಿತಿಪ್ಪುಳುದುರ್ವವೋಲುದುರಿತು ವಿಮಾನದಿಂ
ಕಲೆಯ ಕಾಳಸೆ ಕೆಟ್ಟುಕೆದರಿ.
ಜನಕಾತ್ಮಜೆಗೆ
ಹರಣ ಮರಳಿತು ಹೃದಯಮರಳಿ. ದೈತ್ಯೇಂದ್ರಂಗೆ
ಚೆಕ್ಕಸಂ ಮೂಡಿ ಕೆರಳಿದನೊಡನೆ ಕಟಿಯಸಿಗೆ
ಕೈ ತುಡುಕಿ ಬೀಸಿದನ್. ತಪ್ಪಿ ಚಿಮ್ಮಿ ಜಟಾಯು
ಸಿಡಿದನು ಕೆಲಕ್ಕೆ. ಮತ್ತೆರಗಿದನು ನಖಗಳಿಂ
ರಕ್ಕಸನ ಮಂಡೆಯಂ ಜರ್ಕ್ಕಿ. ರತ್ನವ್ರಾತ
ರಾಜಿತ ಪುಲಸ್ತ್ಯಜ ಕಿರೀಟಸ್ಥ ಮಣಿಗಣಂ
ಸಿಡಿದುರುಳ್ದುವು ಕಿಡಿಗಳಂ ಕಾರಿ. ದಾನವನ
ದೀರ್ಘ ಸುಂದರ ನೀಲ ದೇಹದಿಂದೊಸರ್ದತ್ತು

ಕನ್ನೆತ್ತರೊಳ್ಕು. ಸಳವಂ ಕುಟುರವಕ್ಕಿಯಂ
ಬಿಡದಿರದೆ ಬೆಂಬತ್ತುತೆಳ್ಬಟ್ಟುತೊದೆವಂತೆ,
ಮತ್ತೆ ಮತ್ತಪ್ಪಳಿಸಿದನು ಆ ನಭೋನೌಕೆ
ಪಕ್ಷ ಸಂಜಾತ ಝಂಝಾವಾತ ಗರ್ತಕ್ಕೆ
ಸಿಲ್ಕಿ ತಿರ್ರನೆ ಪುರ್ಚುತಿರುಗಂ ತಿರುಗುವಂತೆ.
ತಲೆಗೆದರೆ, ತೊಡವುಗಳುದುರೆ, ಪರಿಯಲುಟ್ಟುಡುಗೆ
"ಲಘುವೆಣಿಸಿ ಗುರುವಾಯ್ತುಲಾ! ಹಾಳಿದೆಲ್ಲಿಯ ಹದ್ದು?
ಕೊಲ್ವೆನೊರ್ಕಡಿತದಿಂ"ದೆನುತೆ, ವಾಸಿಯನೊದರಿ,
ರಾಮನ ಸುವಾಸಿನಿಯನೊರ್ಕಯ್ಯೊಳವುಂಚಿಟ್ಟು,
ಘೋರ ವಿಷ ವಜ್ರಾಸಿಯಂ ಕೊಂಡು ಖೇಚರಂ
ಪಾಯ್ದನ್ ವಿಹಂಗೇಶನಂ. ಬೆದರಿದಳ್ ಸೀತೆ;
ಚೀತ್ಕರಿಸಿದಳ್ ಭೀತೆ! "ರಕ್ಷೆಯಾದಳೆ ದೇವಿ
ರಾಕ್ಷಸಗೆ? ಹಾ!" ಎನುತೆ ಸಂಪಾತಿಯವರಜಂ
ಸಡಿಲಿಸಿರೆ ಸಿಡಿಲಂದದುಗುರು ಕೊಕ್ಕಿನ ಮಿಳ್ತುಗಯ್
ವೊಯ್ಲನಯ್ಯಯ್ಯೊ ಕಾಣ್ ಆ ಕತ್ತರಿಸಿದುದು ಕತ್ತಿ
ಎರೆಂಕೆಯಂ! ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿರ್ದಳಾ
ಜಾನಕಿಯುಮಾಲಿಸಿದಳಾ ಬಿದ್ದ ಸದ್ದನೆನೆ
ಮರಮುರಿದು, ಪಳು ನಡುನಡುಗಿ, ಕಾಡುಗೋಳಾಗಿ
ಬಿದ್ದನು ಜಟಾಯು, ರಾವಣನಾಯು ಜೀಳ್ವಂತೆ!
ಇತ್ತಲೋಡಿತು ಪುಷ್ಪಕಂ. ಅತ್ತ, ಸೌಮಿತ್ರಿ
ಓಡಿದನರಸಿ ಜನಕಜಾನಾಥನಂ ಕೂಗಿ
ಕರೆದು. ಮಲೆಯಿಂದಲೆದು ಮಲೆಗೆ, ಪೊಳ್ತೇರಲೊಡಮ್
ಅತ್ತಿಗೆಯ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಪಿಂತಿರುಗಲೆಳಸಿಯುಂ
ಅಣ್ಣನಂ ಕಾಣದೆಯೆ ಮರಳಲಂಜುತೆ, ನಿಂತು
ನಿಂತು ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಕೊರಲೊರಲ್ ಕೇಳ್ದೆಡೆಯನ್
ಊಹೆಯಿಂ ಗೊತ್ತು ಹಚ್ಚುತೆ, ಮತ್ತೆ ಮುಂದೋಡಿ
ಪರಿದು, ಶಂಕಿಸಿ ನಿಂದು ಕರೆದು, ಮನದೊಳಗೇನೊ
ಮಹದ್‌ಭೀತಿ ಚರಿಸೆ, ಕಂಪಿತ ಗಾತ್ರನೂರ್ಮಿಳೆಯ

ಕಾನ್ತನುಕ್ಕುವ ದುಕ್ಕದಿಂದೆ ‘ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ!’
ಎಂಬ ಪೆಸರಿಂ ತಾನೆ ಶಪಿಸಿಕೊಂಡನು, ತನ್ನ
ಹಣೆಯ ಬರಹವ ಬಯ್ವ ತೆರದಿಂದೆ! ಅನಿತರೊಳ್
ತನ್ನ ದನಿಯಿಂದೆ ಸೌಮಿತ್ರಿಯುಂ ಕರೆದೊರಲಿ
ಮಾರೀಚನಳಿಯೆ, ಗತಿಯೇನಿದಂ ಕೇಳ್ದೊಡಾ
ಲಲನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೆಂದು ರಾಕ್ಷಸ ಮಾಯೆಗಳುಕಿ,
ಕೇಡಿಂಗೆ ಕಳವಳಿಸಿ, ಕೇಡಡಸುವಾ ಮೊದಲೆ
ಪರ್ಣಶಾಲೆಗೆ ಹೋಹೆನೆಂದಾಸರಂ ಅಣಂ
ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಓಡೋಡಿ ಬರುತಿರ್ದ ರಾಘವಂ
ತಮ್ಮನ ಕರೆವ ದನಿಯನಾಲಿಸಿದನು. “ಅಕ್ಕಟಾ
ಕೇಡಾಯಿತಯ್ಯಯ್ಯೊ! ಕೋಳುಹೋದಳೆ ಲಲನೆ?
ಮೋಸವೋದನೆ ಮಹಾಮತಿ ಊರ್ಮಿಳೇಶನುಂ?”
ಎನುತೈದುತಿರೆ, ಮರಳಿ ಕೇಳ್ದುದೇನೆಂಬೆನಾ
ದುಶ್ಶಕುನದೋಲಕ್ಷ್ಮಣಂ! ಮತ್ತಿದೇನಿದು ಮಾಯೆ?
ಸೋಳ್ಪೆನೆಂದೋಡಿದನ್. ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಎಂದು
ಕೂಗಿದನು ತಮ್ಮನಂ. ಓಕೊಂಡನಾತನುಂ
ಪಳುಗಾಡೊಳೋಡೋಡಿ ಬರುತೆ. “ಓ ಲಕ್ಷಣಾ,
ಕೇಡಾಯ್ತುಲಾ! ದೇವಿಯೊರ್ವಳಂ ಬಿಟ್ಟೇಕೆ
ಬಂದೆ? ಕೊರಳಂ ಕೊಯ್ದೆ! ಹಾ ಕೊಂದೆ ನೀ ಕೊಂದೆ!
ಪಿಂತಿರುಗು; ನಡೆ ಬೇಗಮೆಲೆವನೆಗೆ! ಶಿವ ಶಿವಾ
ಸೂರೆವೋದೆವೊ ನಾಂ ನಿಶಾಚರರ ಕೈತವಕೆ!”
ಶೀಘ್ರ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂ ತಂತಮ್ಮ ನಡೆದುದಂ
ಮಾತಾಡುತಿರ್ವರುಂ ಧಾವಿಸಿದರತಿಜವದಿ
ಪಂಚವಟಿ ಪರ್ಣಕುಟಿಗೆ:
“ಕೂಗಿದುದು ನೀನಲ್ತೆ?”
“ಸತ್ತನಾ ರಾಕ್ಷಸಂ!”
“ಅದು ನಿಶಾಚರ ಮಾಯೆ
ಎಂದು ನಾನೆಂತೆಂತು ಪೇಳ್ದೊಡಂ. . .”

"ಅಂತಾಡಿ
ನಿನ್ನನೆಳ್ಚಿದಳೆ ? "
"ಅಲ್ಲದಾನಿಂತು ಬಂದಪೆನೆ ? "
" ಎಂತಾದೊಡಂ ತಪ್ಪಿ ನಡೆದೆ. ಪೆಣ್ಣೆಂದುದಕೆ
ಮುನಿದೆ ; ನನ್ನಾಣೆಯಂ ಮೀರ್ದೆ."
" ಅಹುದಣ್ಣಯ್ಯ.
ತಪ್ಪಾಯ್ತು. ಬಗೆಯಂ ಕದಡಿತತ್ತಿಗೆಯ ನುಡಿಯ
ಕೂರ್ಪು."
" ಕೌಸಲ್ಯೆಯಾಶೀರ್ವಾದಮಿರ್ಕೆ ಮಗೆ !
ಸತಿಗೆ ಕೇಡಾಗದಿರ್ಕೆ ! "
" ಅಣ್ಣಾ, ಜಟಾಯುವಿರೆ
ರಕ್ಷೆಗೆಮಗೇವುದಯ್ ಭೀತಿ ? "
" ಆದೊಡವೇಕೊ,
ಸೌಮಿತ್ರಿ, ನಾನೆಂದುಮನುಭವಿಸದೊಂದಳ್ಕು
ಕರುಳಂ ಕಿಮುಳ್ಚುತಿದೆ ! "
" ನನಗುಮಂತೆಯೆ ಭಯಂ ! "
" ಸದ್ದದೇನದು, ತಮ್ಮ ? "
" ಭೋರ್ಗರೆಯುತಿದೆ ದೂರ
ಬಿರುಗಾಳಿ ! "
" ಚೀತ್ಕಾರಮಾಯ್ತಲ್ತೆ ? "
" ಅಲ್ತಲ್ತು.
ಕೊಂಬೆಗುಜ್ಜಿತು ಕೊಂಬೆ ! "
" ಆರೊ ಕರೆದಂತಾಯ್ತು ! "
" ಮಂಗಟ್ಟೆವಕ್ಕಿ ಕೂಗಿತು ; ಬೇರೆಯೇನಲ್ಲಯ್ ! "
" ಆಗಳಿರದಾತಪಂ ಈಗಳೆಂತಳುರುತಿದೆ !
ಏಂ ಸೇದೆ ! "
" ಪಾಳ್ದಿನಂ ! "
" ಊರ್ಗೆ ಮರಳುವ ದಿನಮೆ

ಏಂ ಕಷ್ಟಮೊದಗಿತಯ್ !" . . .
"ಬಳಿಸಾರ್ದುದಾಶ್ರಮಂ !"
"ಪೆರ್ಚುತಿಹುದೆನ್ನೆರ್ದೆಯ ಕಳವಳಂ !" . . .
"ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ !
ಶಾಂತಿಯಿಂದಿಹುದೆಂತು ಪರ್ಣಕುಟಿ ! ಸಾಲ್ಗುಮಾ
ದುಃಸ್ವಪ್ನಮ್ ; ಇನ್ನೆಂದುಮುಲ್ಲಂಘಿಸೆನ್ ನಿನ್ನ
ಕಟ್ಟಾಣೆಯಂ ! ಇದುವೆ ಮೊದಲ್ ; ಇದುವೆ ಕೊನೆ !"
"ದೇವಿ
ಕಾಣಿಸಳೆ !"
"ಒಳಗಿರಲ್ ಪೇಳ್ದು ಬಂದೆನ್."
"ಅದೇಕೆ . . ."
"ಏನು ?"
"ನೋಡಲ್ಲಿ ಆ ಬಳ್ಳಿ !"
ರಾಘವನಿಂತು
ಕಣ್ಪೆಳರಿ ಪೇಳೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನತ್ತ ನೋಡಲಾ
ಕಾಣಿಸಿತು ಪರಿಗೊಂಡ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಲತಾ
ಭಗಿನಿ ! ಪರಿದೋಡಿದರ್, ಕಂಡರುಣುಗೋಲನದೊ
ತೆರೆದುದಂ ! ದಾಂಟುತುಬ್ಬೇಗದಿಂ ತಡಬೆಯುಂ,
ಕಂಡರಾಗಳದುದ್ದಮಾ ಬೇಲಿಯನ್ನೆಗಂ
ದಿಂಡುರುಳಿ, ಪರಿದೆಲೆ ತರಂಟಾಗಿ, ನಿಡುಚಾಚಿ
ಕೆಡೆದಿರ್ದ ಬಳ್ಳಿತೋಳಿನ ಬೆರ್ಚುಸಾಕ್ಷಿಯಂ !
ನೀರಡಿಕೆ ಪಸಿವು ಬಳಲಿಕೆ ಚಿಂತೆಯಿಂ ಮೊದಲೆ
ತತ್ತರಿಸುತಿರ್ದಂಗೆ ತಲ್ಲಣಿಸಲರ್ದೆಹಾರಿ
ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿತು ನೆತ್ತರಾ ಕ್ಷಾತ್ರವೀರಂಗೆ ;
ಜಗುಳ್ದುದಯ್ ರಘುರಾಮು ಧೈರ್ಯಮುಂ ! ಹಮ್ಮೈಸಿ
ಕರೆಯುತೋಡಿದನೊಳಗೆ 'ಹಾ ಸೀತೆ ! ಹಾ ಸೀತೆ !
ಹಾ ಸೀತೆ !' ಎಂದೆಂದು ಸುಯ್ದು. ಮಾರುತ್ತರಂ
ರಣರಣಕದಾ ಶೂನ್ಯದಿಂದೆ ಮಾರ್ದನಿಯಾಗಿ

ಬಂದುದಲ್ಲದೆ ದೇವಿ ಓಕೊಂಡಳಿಲ್ಲ. ಮೂಲೆ
ಮೂಲೆಯನರಸಿ ನೋಡಿದನು. ಬೆಳ್ಪರೋಲಂತೆ
ಸಂಧಿ ಸಂಧಿಯೊಳಿಣಿಕಿ, ಚಾಪೆ ಮಣೆಗಳನೆತ್ತಿ,
ನಿಂದನೇನೊಂದುಮಂ ಕಾಣದರಿಯದೆ, ಪುರ್ಚು
ಮೂರ್ಛೆಗೆ ಸಂದನಂತೆ. ಬೆದರಿದನು ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ತನ್ನಣ್ಣನಾ ರುದ್ರ ದುಸ್ಥಿತಿಗೆ. "ತಾಳ್ಮೆ ತಾಳ್ಮೆ,
ಹೇ ಆರ್ಯ! ದೇವಿ ಗೋದಾವರಿಗೆ. . . ." ಎನ್ನುತಿರೆ
"ಗೋದಾವರಿಗೆ ದಿಟಂ! ಗೋದಾವರಿಗೆ ದಿಟಂ!"
ಎಂದು ಕುಣಿಕುಣಿದಟ್ಟಹಾಸಮಂ ಗೆಯ್ಯುತ್ತೆ
ಧಾವಿಸಿದನನುಜನೆಂದುದನಿನಿತು ಗಮನಿಸದೆ,
ತಗ್ಗುಬ್ಬುಗಳನೆಡವಿ, ಮರಮಂ ಪಾಯ್ದು, ಬಳ್ಳಿ
ತೊಡರ್ದುದಂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಮುಳ್ಳು ನಾಂಟಿರ್ದುಡಂ
ಕಿಳ್ತೆಸೆಯದಾನಂದದುನ್ಮಾದದಿಂದೆ ಆ
ರಮಣೀಯ ಗೋದಾವರಿಯ ಪುಳಿನಮಯ ಶುಭ್ರ
ತಟಿಗೆ. "ಓ ಸೀತೆ! ಓ ಸೀತೆ! ಓ ಸೀತೆ! ಓ
ಓ ಸೀತೆ!" ರಾಮನ ಕೊರಲ ಕೂಗನಾಲಿಸುತೆ
ನೆರವೀಯಲೆಂದು ವಿಶ್ವವೆ ಜನಕಜಾತೆಯಂ
ಪೆಸರ್ವಿಡಿದು ಕರೆದುದೆನೆ, ಮರುದನಿಗಳೆದ್ದುವಯ್
ಮರದಿಂದೆ ಗಿಡದಿಂದೆ ಲತೆಯಿಂದೆ ನದಿಯಿಂದೆ
ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಂಗಳಿಂದೆ. ದಶದಶ ಕೋಟಿ
ಕಂಠಂಗಳಿಂದೆ ದೆಸೆ ದೆಸೆ ತಲ್ಲಣಿಸುವಂತೆ
ಕೂಗಿತನುಕಂಪದಿಂ ಸೃಷ್ಟಿ, ದಶಕಂಠಂಗೆ
ಮೃತ್ಯು ಡಿಂಡಿಮ ಭೇರಿಯಂ ಪೊಯ್ವವೋಲಿಂತು:
"ಓ ಸೀತೆ! ಓ ಸೀತೆ! ಓ ಸೀತೆ! ಓ ಸೀತೆ! ಓ!"
ಕಿವಿಗೊಟ್ಟುದಂ, ಸತಿಯ ಮಾರುತ್ತರಂ ಗೆತ್ತು,
ತಾಳಿದನು ಮುದಮಂ! ಅರಣ್ಯದತ್ತಂ ಪರಿದು
ಹುಡುಕತೊಡಗಿದನಿಣುಕುತಲ್ಲಲ್ಲಿ. ಕಾಣದಿರೆ
ತಮ್ಮಗೊರೆದನು ಸನ್ನೆಗಣ್ಮಾಡಿ: "ಕಂಡೆಯಾ,

ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಮೈಥಿಲಿಯ ಮಾಯೆಯಿಂ. ಪುಸಿಯಲ್ತು
ದಿಟಮಾಕೆ ಭೂಮಿಜಾತೆಯೆ ವಲಂ. ತಾಯ್ಮರೆಗೆ
ಮಗು ನಿಂತು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಾಲೆಯಾಡುವವೋಲೆ
ನಮ್ಮೊಡನಣಕವಾಡುತಿಹಳಲ್ತೆ ? ಶೈಲಗತೆ
ತಾನೊರ್ಮೆ, ಕಾಂತಾರಗತೆಯೊರ್ಮೆ, ತರುಗತೆಯೊರ್ಮೆ ;
ಒರ್ಮೆ ಖಗಗತೆ, ಒರ್ಮೆ ಮೃಗಗತೆ, ತರಂಗಗತೆ
ಇನ್ನೊರ್ಮೆ ! ಒರ್ಮೆ ಖಂಜನ ಪಕ್ಷಿಕೂಜಿತಳ್ ;
ಒರ್ಮೆ ಕೋಕಿಲ ಕಂಠ ಭಾಷಿತಳ್. ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ
ಸುಸಮೀರ ಲೋಲ ಕುಸುಮಿತ ಲತಾ ರಾಜಿತಳ್ ;
ಇದೊ ಇಲ್ಲಿ. . . . ಕಣ್ಬನಿಗರೆವೆಯೇಕೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ? "
ರಘುವರನ ಲಘುವರ್ತ್ತನೋನ್ಮಾದಮಂ ನೋಡಿ
ಗದ್ಗದಿಸುತೂರ್ಮಿಳೇಶಂ : " ಇದೇನಣ್ಣಯ್ಯ,
ಮತಿವಿಕಲರಂತಾಡುತಿಹೆ ? ವಿಷಮ ಸಮಯದೊಳ್
ಸಮತೆಗೆಟ್ಟುದೆ ನಿನ್ನ ಮೇರುಸಮ ಸುಸ್ಥಿರತೆ ?
ದೇವಿ ತಾನೆಲ್ಲಿರ್ದಳೇನಾದಳೆಂದರಿವುದಂ
ಮಾಣ್ದಿಂತು ಕಾಲಹರಣಂ ಗೆಯ್ವುದನುಚಿತಂ
ಭಾವಜಭ್ರಾಂತಿಗೆ ಮಾರುವೋಗಿ." ನೆನೆಪವೋಲ್
ಪೋದ ಭವಮಂ, ನಿಂತು ಜಾನಿಸಿದನಾ ರಾಮನೊರ್
ಕರುವಿಟ್ಟ ವಿಗ್ರಹಂಬೋಲ್. ಮೌನದಿಂದಿರ್ದು,
ಇರ್ದಂತೆ, ಚೀರ್ದ್ದೊರಲಿದನ್ ತಾರ ನಿಸ್ವನದಿ :
" ಅಯ್ಯೊ ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ಏನು ಮಾಡಿದೆಯಯ್ಯ ?
ನನ್ನ ಸೀತೆಯನಯ್ಯೊ ಏನು ಮಾಡಿದೆಯಯ್ಯ ?
ಎಲ್ಲಿ ಬೈತಿಟ್ಟೆಯಯ್ ? ಹೇಳಯ್ಯ, ದಮ್ಮಯ್ಯ,
ಓ ನನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ನಿನಗೆ ಕೈಯೆಡೆ ಮಾಡಿ,
ನಿನ್ನ ರಕ್ಷೆಯೊಳಿಟ್ಟು ಹೋದೆನಲ್ಲಿಹಳೊರೆಯೊ
ನನ್ನ ಮನದನ್ನೆ ? ಕೊಂದರೊ ಕೋಮಲಾಂಗಿಯಂ ?
ತಿಂದರೊ ನಿಶಾಚರರ್ ? ಹಾ ಸೀತೆ ! ಹಾ ಸೀತೆ !
ಹೋದೆಯೆಲ್ಲಿಗೆ ತೊರೆಯುತೆನ್ನಂ ? " ಎನುತ್ತೆನುತೆ

ಬಿಳ್ದ ಸವನಿಗೆ ಶಿಶುವಿನೋಲಲಳುತೆ. ಸಂತಪಿಸಿ
ಪಿಡಿದೆತ್ತಿ ಸೋದರಂ ಕೊಂಡೊಯ್ದನೆಂತಾನುಮಾ
ಕುಟೀರಕೆ. ಶಿಶಿರೋಪಚಾರ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂ
ಚೇತರಿಸಿದಾತಂಗೆ: "ಶಾಂತಿ, ಹೇ ಧೀರಮತಿ!
ಕಾತರಿಸದಿರೊ, ದಾಶರಥಿ! ವಿಹಂಗೇಂದ್ರನಿಂ
ದೇವಿ ಎಲ್ಲಿಹಳೆತ್ತಲೈದಿದಳೆನಿಪ್ಪುದಂ
ತಿಳಿವಮಲ್ಲಿಂ ಬಳಿಕಮೇಂ ಕಜ್ಜಮೆಂಬುದಂ
ನಿಚ್ಚಯಿಸುವಂ. ಬರಿದೆ ಪಲವಂ ಪಲುಂಬಿದೊಡೆ
ಫಲವೇನ್?" ತಮ್ಮನೊಳ್ನುಡಿಗೇಳ್ದು ಪೊಸ ನೆಚ್ಚು
ಮಲರಿದತ್ತಣ್ಣಂಗೆ. ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ನೆಗೆದೆಳ್ದು
ಧಾವಿಸಿದನಂಗಳಕೆ. ತಲೆಗೆದರಿ, ಮೊಗವೆತ್ತಿ,
ಪಂಚವಟ ಕುಟಜರಾಜಿಯ ನೆತ್ತಿಯಂ ನೋಡಿ
ಕೊರಳೆತ್ತಿ ಕೂಗಿದನ್, ದಿಗ್ದಿಗಂತೋದ್ಭವಂ
ಮರುದನಿ ಮೊಳಗುವಂತೆ: "ಜಟಾಯೂ! ಜಟಾಯೂ!
ಓ ಜಟಾಯೂ!" ಕರೆದೊನುಸಿರು ಮೇಲುಸಿರಾಗಿ
ಖಗವೀರನಂ. ಕಂಡನಿಲ್ಲೋ ಕೊಂಡನಿಲ್ಲವಂ.
ಕೆಂಡವಾದನು ದಂಡಧರನಂತೆ ಕೋದಂಡ
ಪಾಣಿ: "ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ತಿಳಿಯಿತೀಗಳಾ ಖಳಖಗಮೆ
ಕಾರಣಂ ಸತಿಯಿಲ್ಲಮೆಗೆ." "ಅಯ್ಯೋ, ಅಣ್ಣಯ್ಯ,
ಏನ್ಮಾತನಾಡುತಿಹೆ?" "ಸಾಕು ಬಿಡು, ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ಜಗಮನಿತುಮಾ ಕೃಕೆ! ಕೈತವಮುದರ ಹೃದಯಂ!
ಪಸುಮೊಗದ ಬಗ್ಗನಾ ಖೂಳನಾತನ ಕುಲಕೆ
ತಕ್ಕುದನೆ ನೆಗಳ್ದುದಾ ರಣಹದ್ದು! ಅಯ್ಯೋ ಹಾ
ದುರುಳ ಪದ್ದಿಗೆ ಮರುಳುವೋದಳೆ ದಿಲೀಪಕುಲ
ಸಂಭವನ ಸತಿ? ಕೊಲ್ವೆನಾತನಂ; ನೀಚನಂ,
ಮಾರೀಚಗಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ಪಾಪಿಯಂ, ಜವನೆಡೆಗೆ
ಜವದಿಂದೆ ಕಳುಹದಿರೆ ಸುಡಲಿ ನನ್ನೀ ಬಾಳ್ಕೆ.
ಓ ಬಾರ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ; ಈ ಮಹದ್ವಿಪಿನಮಂ

ಸೋದಿಸುವಮೆಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯುಂ. ಕಂಡೊಡನೆ ಪರ್ದ್ದ
ಗಂಟಲಂ ಮುರಿದು, ಕಾಲಂ ತಿರುಪಿ, ತಿಪ್ಪುಳಂ
ಪರಿದು, ಬರಿಯಂ ಬಗಿದು, ಮೂಳೆಯಂ ನುರಿಗೆಯ್ದು,
ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಕಂಗಳಿಗೆ ಬಿರ್ದಿಕ್ಕುವೆನ್, ಬಸಿದು
ಕೆನ್ನೆತ್ತರಂ!" ಎಂದ ಕ್ರೋಧಾಂಧ ಸೋದರನ
ಭೀಷಣ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನಳುಕಿ, ಪಡಿವೇಳದಾ
ಕಿರಿಯನಣ್ಣನ ಹಿಂದೆ ಹೊರಮಟ್ಟನೆಂತಾದೊಡಂ
ಕೋಸಲದ ರಾಣಿಯನರಸಲೆಂದು.
ಇಳಿವಗಲ್;
ಸುಡುವಿಸಿಲ್; ಆಳ್ಗೇಡಿ ಕಾಡೊಳಲೆದಿರ್ವರುಂ
ಕರೆಕರೆದು ಹುಡುಕಿದರು ಸೀತೆಯಂ, ಮೇಣಾ
ಜಟಾಯುವಂ. ಪರಿಚಿತಸ್ಥಾನಂಗಳಂ, ಮತ್ತೆ
ವಿಶ್ರುತಗಳಂ, ಶ್ರುತಗಳಂ, ಮತ್ತಮನ್ನೆಗಂ
ಪಿಂತೆ ಕಂಡರಿಯದೆಡೆಗಳನಂತೆ ದೂರಮಂ
ನಿಕಟಮಂ, ಮೇಣಂತೆ ಪೂವೆಡೆಗಳಂ ಮತ್ತೆ
ಪಣ್ಣೆಡೆಗಳಂ ಪುಡುಕಿದರ್ ಕುದಿವೆದೆಯೊಳಲೆದು
ತೊಳಲಿ. ರಾಮನ ಶೋಕವಳುರಿತೊ ಅರಣ್ಯಮಂ?
ಮತ್ತೆ ರಾಮನ ಕೋಪವಳುರಿತೊ ಜಟಾಯುವಂ?
ಎಂಬವೋಲಿಳಿನೇಸರಿಳಿಯೆ ಬೈಗಿನ ಕೆಂಪು
ಪರ್ವಿತೆರಚಿತು ಚೆಲ್ಲಿತುರಿನೀರಿಸೋಕುಳಿಯ!
ಬರುತಲಿರೆಯಿರೆ ಕಂಡರಾಯಿರ್ವರುಂ: ಅನತಿ
ದೂರದ ಗಿರಿನಿತಂಬ ಸದೃಶದೊಂದೆಳ್ತರದಿ,
ವೈಡೂರ್ಯ ಸಮ ಶಾದ್ವಲದ ಮೇಲೆ, ಪರಪಿದರೊ
ವಜ್ರಗಳನೆನೆ ತಪನ ಕೋಟೀರ ಕಾಂತಿಯೊಳ್
ಕಿಡಿಕಿಡಿ ವೊಳೆದುದೇನೊ ಕೌತುಕಂ! ಓಡಿದರ್;
ನೋಡಿದರ್: ಕಂಡರು ಜಟಾಯು ನಖಘಾತಕ್ಕೆ
ಕೆದರಿ ಚೆಲ್ಲಿದ ಮಣಿಯಲಂಕೃತಿಯನಾ ರಾವಣ
ವಿಮಾನದಾ. ಲಲನೆಯ ಸೆಲೆಗೆ ಮೊದಲ ಸಾಕ್ಷಿ ತಾಂ

ದಿಟವೆನ್ಸೈಸೆ ಲಭಿಸಿತೆಂಬೂಹೆಯಿಂ, ನೆಚ್ಚುದಿಸಿ
ಮುಂಬರಿದರದೊ ಮತ್ತೆ ! ಓಡಿದರ್ ; ನೋಡಿದರ್ :
ಕಂಡರು ಜಟಾಯು ಪದಗದೆಯ ಘಾತಕೆ ಕೆಡೆದ
ಪುಷ್ಪಕದ ಕನಕ ಲಘುಘಂಟಿಕಾ ಸ್ತಬಕಮಂ,
ಮತ್ತಂತೆ ಗುರುಗಾತ್ರದೊಂದೆರಳ್ ಮೂರ್ ನಾಲ್ಕು
ಐದಾರು ಗರಿಗಳಂ ! "ಏನಿದಯ್, ಸೌಮಿತ್ರಿ ?
ಸಾಹಸಿ ಜಟಾಯುವಂ ಬಯ್ದುದನ್ನೆಯಮೆಂದು
ತೋರುತಿದೆ !" ರಾಮನಂತಾಡುತಿರೆ ಮುಂಬರಿದ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಚೀತ್ಕರಿಸಿದನ್ "ಅಯ್ಯೊ ಅಣ್ಣಯ್ಯ !"
ಓಡಿದರ್, ನೋಡಿದರ್ : ಕಂಡರು ಜಟಾಯುವಂ,
ಮಡುಗಟ್ಟಿ ನಿಂದ ಕೆನ್ನೀರ ಕೆಸರೊಳ್ ಮಿಂದ
ಕಡಿದೆರಂಕೆಯ ಪರಿದ ತಿಪ್ಪುಳ ಗತಾಯುವಂ !
ಕೋಪಮನಿತುಂ ರಾಮಗನುತಾಪಮಪ್ಪಂತೆ
ಕರುಳಿರಿದುದಾ ಘೋರದರ್ಶನಂ : ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ
ಶಿಖರ ವಿಸ್ತೃತ ವಿಪಿನ ಮಧ್ಯೆ, ಶತಮಾನ ತತಿ
ಮೆಯ್ಗೊಂಡು ಮೂಡಿತೆನೆ, ಗುರುಗಾತ್ರ ಭವ್ಯದಿಂ
ಪರ್ವತ ಸಹೋದರತೆಯಾಂತುದು ವಿಯಚ್ಚುಂಬಿ
ಭೈರವ ಬೃಹತ್ತರುವರಂ. ಆ ವನಸ್ಪತಿಗೆ
ಗೌರವಂದೋರ್ದು ಬೆಸಗೆಯ್ವವೊಲಾರಣ್ಯಸತಿ,
ನಾಗರಿಕ ನಗರಂ ಮಹಾಕವಿಯನೋಲೈಸಿ
ಮನ್ನಣೆಯನೀವಂತೆವೋಲ್. ವಿಹರಿಸಿದರೆನಿತೆನಿತೊ
ಸಾರಿ ; ತಣಿಯದೆ ಬಂದು ವಿಹರಿಸುವರಿಂದುಮಾ
ತರುಶಿರದಮರ ನಂದನದಿ ನಿಂದು ರವಿ ಇಂದು
ಉದಯಾಸ್ತ ಸಂಧ್ಯೆ. ಚೈತ್ರರುಮೆನಿತೊ ಬಂದಲ್ಲಿ
ನೀಡಿಹರು ಶುಕ ಚಂಚರೀಕ ಪಿಕದಿಂಚರದ
ನೈವೇದ್ಯಮಂ. ವರ್ಷಶತರಲ್ಲಿಗೈತಂದು
ಮಿಂಚುದೀವಿಗೆವಿಡಿದು, ಸಿಡಿಲ ತಂಬಟೆ ಬಡಿದು,
ಮೇಘ ಕುಂಭಂಗಳಿಂದಭಿಷೇಕಮಂ ಗೈದರಾ

ಭೂರುಹ ನೃಪೇಂದ್ರಂಗೆ. ಹೇಮಂತ ಶಿಶಿರರುಂ
ಶ್ವೇತ ಛತ್ರಿಯನೆತ್ತಿ, ಶ್ವೇತಾಂಬರಂ ಸುತ್ತಿ,
ಶ್ವೇತ ಚಾಮರವೀಸಿ, ಮಂಜಿನಿಬ್ಬನಿ ಮಣಿಯ
ಶ್ವೇತ ಮುತ್ತಿನ ತಾರಹಾರದಿಂ ಸಿಂಗರಿಸಿ
ಸೇವಿಸಿಹರಾ ತರು ಮಹಾರಾಜನಂ. ಪ್ರಕೃತಿ
ದೇವಿಯುಂ ಗ್ರೀಷ್ಮದಾತಪ ತಾಪಮಂ ಕಳೆಯೆ,
ತಾಂಡವಂ ಕುಣಿವ ಭೈರವ ಭುಜಾದಂಡಸಮ
ಬಾಹು ಶಾಖೆಯ ತಳಿರಿನುಯ್ಯಾಲೆಯಂ ಏರಿ
ರಮಿಸುವಳ್ ಮಂದಮಾರುತ ಭೋಗಮಂ. ಇಂತು
ಸಹ್ಯರಸಋಷಿ ದೃಷ್ಟಿಸೃಷ್ಟಿಯೆ ಬೃಹತ್ತಾಗಿ
ನಿಂತಾ ಮಹದ್‌ವೃಕ್ಷಮಂ ದುರ್ಗದರಮನೆಯ
ಪೆರ್ಗಡೆಯ ನೇಮಿಸಿದ ಪರಶುಧರರೈತಂದು
ಕಡಿಯಲನುಗೈದಪರ್. ವಸಂತರವಿ ಮೂಡುತಿರೆ,
ನೆತ್ತಿಗೊಂಬೆಯನೇರಿ ಕಾಜಾಣಮುಲಿಯುತಿರೆ,
ಬೆಚ್ಚಿ ಬೀಳುವುದಿದ್ದಕಿದ್ದಂತಟವಿ ಮೌನಂ!
ಮರುದನಿಗಳೇಳುವುವು ಕೋವಿಯೀಡುಗಳಂತೆ
ಕೊಡಲಿಯೇಟುಗಳಾ. ವಿಹಂಗಮಂ ಚೀತ್ಕರಿಸಿ
ಪಾರಿದಪುದೊರಲುವುದು ಕಾಡು ಹೋಹೋ ಎಂದು,
ಕೊಲೆಗಬ್ಬರಿಸುವಂತೆ. ತಲೆಯನಿನಿತೊಲೆಯದೆಯೆ
ನಿಲ್ವುದಾ ಸುಸ್ಥಿರಂ ಮರಂ. ಬಹುಳ ಬಲಯುತಂ
ಬಹುಸಂಖ್ಯೆ ಪರಶುಘಾತಕೆ ಸಿಡಿಯುವುದು ಕೆಲಕೆ
ತೊಗಟೆ. ಬೀಳ್ವುದು ರಾಶಿರಾಶಿ ದೂರಕೆ ತೂರಿ
ಸುತ್ತಲುಂ. ಕೆಂಪು ಸೊನೆ ಸೋರುತಿರೆ, ಹಸಿಗಂಪು
ಹಸರುವುದು, ಕಡಿವಾ ಬಡಗಿಗಳ್ಗೆ ಹಾಲ್ಮಡ್ಡಿ
ಹೊಗೆ ಧೂಪವಾಗಿ. ಕಡಿದಪರಿನ್ನುಮುರ್ಕೆತ್ತಿ.
ತೊಗಲಂ ಸುಲಿಯೆ ಬಾಡು ತೋರ್ಪಂತೆ ಮಿದುಗೆಮ್ಪು
ಕಾಣಿಸಲದಂ ಕಡಿಯೆ, ಗೋಚರಿಸಿತೆನೆ ಮೂಳೆ,
ಕಡುಗೆಂಚುಕಡುವು ಕೊಡಲಿಯ ಬಾಯ್ಗೆ ಕಲ್ಲಾಯ್ತು.

ಬಾಯಳಿಯಲೊರ್ಕೊಡಲಿ ಕಡಿದುದೆಂತುಂ ಬಿಡದೆ
ಪೊಸ ಕೊಡಲಿ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದೂಟಮಂ ಬುತ್ತಿಯಂ
ತಿಂದು ಬಂದಿನ್ನೊಮ್ಮೆ ತೊಡಗಲ್ಕೆ, ಮರನೆತ್ತಿ
ಅದೊ ನಡುಗುತಿಹುದಲ್ತೆ ? ದಿಟಮ್ಮೈಸೆ ! ಅಯ್ಯೊ ಹಾ
ಮುಪ್ಪುದಲೆಯಂತೆ ಕೊಡಲಿಯ ಹತಿಗೆ ಕಂಪಿಸಿದೆ
ಕಾಣದೊ ಬೃಹನ್ಮಸ್ತಕಂ ! ಹಿಗ್ಗುತಿರಲಾಳ್ಮಂದಿ,
ಕುಗ್ಗುತಿರಲಾ ಮಲೆಯ ಪೆರ್ಮೆ, ತೂಗಿತ್ತೆಡಕೆ ;
ತೂಗಿತದೊ ಬಲಕೆ ; ಹಿಂದಕೆ ತೊನೆಯಿತದೊ ; ಮತ್ತೆ
ತೊನೆಯಿತಿದೊ ಮುಂದಕ್ಕೆ ! ಕೇಳ್ದುದದೊ ನಿರಿಲೆಂದು
ಲರಿಲರಿ ಮುರಿವ ರಾವಮುಂ ! ದೂರಕೋಡಿದರ್ ;
ನೋಡಿದರು ವನವೈಭವದ ಕಲಶಗೋಪುರಂ
ಕೆಡೆದು ಬೀಳುವ ವೈಭವದ ಭೀಮ ರಮಣೀಯ
ದೃಶ್ಯಮಂ : ಕೊಂಬೆಯನಲಂಕರಿಸಿ ಜೋಲ್ದಿರ್ದ
ಹುಟ್ಟಿಯಿಂ ಭೋರೆನುತ್ತೆದ್ದುವದೊ ಹೆಜ್ಜೇನುಗಳ್
ಹಿಂಡು ! ಬೆಳ್ಳನೆ ಹಲ್ಲೆಯಿಂ ಸುರಿಯುತಿದೆ ಚೆಂಜೇನ
ಸವಿಸೋನೆ ! ಕಾಣ್ ! ಬಳಿಯ ಮರವದೊ ಮುರಿಯುತಿದೆ ! ಮಲೆಯೆ
ಬಾಯ್ಬಡಿದುಕೊಂಡು ಗೋಳಿಟ್ಟಿತೆನೆ ಸದ್ದೊದರಿ
ಬಿದ್ದುದಾ ಪೆರ್ಮರಂ, ಪಳುವೆ ಬಯಲೆದ್ದವೋಲ್
ಬೆಳಕಿಳಿದು ನೆಲಕಾಯ್ತೊ ಯುಗಯುಗದನಂತರಂ
ಗಗನ ಸಂದರ್ಶನಮೆನಲ್ಕೆ : ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿ
ಎಂದಿನೋಲ್ಕೈತಂದು ನೋಡಿದರೆ, ಹಾ ಎಲ್ಲಿ ಹೇಳ್
ವಿಪಿನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಾ ತರುಚಕ್ರವರ್ತಿ ? ಅದೊ
ಕಳ್ತರಿಸಿದಂಗಾಂಗದಿಂದುರುಳಿಹನ್, ಸೋಲ್ತು ಪಡೆ
ಕಡಿಕಡಿ ಕೆಡೆದುರುಳ್ದ ಕಣದಂತೆ !

ಖರಸೂದನಂ

ಕಂಡನಾ ಕಡಿದ ಪೆರ್ಮರನ ತೆರನ ಜಟಾಯು
ಖಗವರನ. ಪಿತೃವಯಸ್ಯನ ದಾರುಣಸ್ಥಿತಿಗೆ
ಮರುಗುತಿರ್ ಕೈಗಳಿಂ ರಕ್ತಮಯ ಕಂಠಮಂ

ಸ್ನೇಹದಿಂ ತಳ್ಕೈಸಿದನ್, ತೋಳ್ಗಳೆರಡುಮುಂ
ತುಂಬುವೋಲ್. "ಏನಿದಯ್, ವಿಹಗೇಂದ್ರ, ಏನಿದೀ
ಸ್ಥಿತಿ ನಿನಗೆ ? ಪೂಜ್ಯನೆ, ಪರಾಭವಂ ನಿನಗೆಂತೊ ?
ಪೇಳಾವನಿಂದಾದುದೀ ಘೋರಕೃತಿ ? ಏಕೆ ?
ನಿನ್ನ ಮಗಳೆಲ್ಲಿ ? ಪೇಳಯ್ಯ, ದಶರಥ ಮಿತ್ರ,
ರಘುಕುಲದರಸಿಯೆಲ್ಲಿ ? ರಾಮನ ಮಡದಿಯೆಲ್ಲಿ ?
ಪೇಳೆತ್ತವೋದಳೊ ನನ್ನ ಮನದನ್ನೆ ? ರಾಜರ್ಷಿ
ಜನಕದೇವನ ಧರಾಕನ್ಯೆ ?" ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಜಂ
ರೋದಿಸುತ್ತೆಂತೆಂತೊ ಪಳಯಿಸುತ್ತಿರಲಿಂತು,
ಸೋಂಕಿಗೊಯ್ಯನೆ ಸಂಜ್ಞೆ ಸಂಜನಿಸಿತಾ ಶ್ಯೇನಿ
ಸೂನುವಿಗೆ. ತೆರೆದುದೆವೆ. ಮೂಡಿದುದುಸಿರ ಸುಯ್ಲು.
ಬಾವಿಯಾಳದಿ ನಿಂತು ನುಡಿವವನ ದನಿಯವೋಲ್
ಮಾತು ಹೊಮ್ಮಿತು ಕೊರಳ ಗುಹೆಯಿಂದೆ. ಗದ್ಗದಿಸಿ
ತಡೆತಡೆದು ನುಡಿದನಸ್ಪಷ್ಟಮಂ : "ದೇವಿಯಂ . .
ನೈ . . ಋ . . ತ್ಯ . . ವಿತ್ತೇಶನವರಜಂ . ." ತೆಕ್ಕನೆಯೆ
ಮಾತು ನಿಂದತ್ತು. ಕುತ್ತಿಗೆ ಕಾರಿದುದು ಮುದ್ದೆ
ನೆತ್ತರಂ. ಪತ್ತಿದುದೆ ಹಾ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಮೆಯ್ಗೆ
ಪಳಿಯೆನಲ್ಕಪ್ಪಿರ್ದ ರಾಮಂಗೆ ಮೆತ್ತಿತಾ
ಸ್ನೇಹಾರುಣಂ ! "ಮುಂದೆ, ಹೇಳಯ್ಯ ; ನಿಲ್ಲಯ್ಯ,
ಖಗವರ್ಯ !" ರಾಮನೆನುತಿರೆ, ಕೊರಲ್ ಜೋಲ್ದತ್ತು ;
ಕಣ್ಮಲರ್ ಮುಚ್ಚಿದುದು ; ಸಂಪಾತಿ ಸೋದರನ
ಹರಣ ಹಾರಿತು ಹಸ್ತದೊಳೆ ದಶರಥನ ಸುತನಾ !
    ಬೈಗಿನಡವಿಯ ಕಿವಿಗೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಳುವ
ದನಿ ಬಂದುದತಿದಾರುಣಂ. ಶೋಕಿಸಿತು ಸಂಧ್ಯೆ
ತಾನುಮಾರಣ್ಯಾದ್ರಿ ಸಾಂದ್ರ ಸಾಯಂ ಧ್ವನಿಯ
ಮಂದ್ರದಿಂ. ಖಗಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕಳೇಬರದ
ದಹನ ಸಂಸ್ಕಾರದಾ ಶವಧೂಮಮಂ ಕಂಡು
ಬೆದರಿದಳ್ ದಿನಲಕ್ಷ್ಮಿ. ನೆಗೆದಳಸ್ತಾದ್ರಿಯಿಂ ;

ಮರೆವೊಕ್ಕಳಂಬುಧಿಗೆ. ದಿನವನಿತೆ ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕೆ
ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ, ಚಿಮ್ಮಿದುವು ರತ್ನಾಳಿ
ತಳದಿಂ ನಭೋಂಗಣಕೆ. ಮೇಣ್ ಮೇಲಿಂದ ಬೀಳುತಿರೆ
ಸಿಲ್ಕಿದುವೆನಲ್ಕೆ ರಜನಿಯ ಕುರುಳ ಧಮ್ಮಿಲ್ಲಕ್ಕೆ
ಪೂವರಿಲ್ಗಳಂತೆವೋಲಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೋರ್ದುವಯ್
ಮಿನುಗುವ ಮಿಸುನಿ ತಾರೆ! ನರಳ್ವ ನೆರಳುಗಳಂತೆ
ಮುಸಣದಿಂ ಮರಳಿದರು, ಮತ್ತೊಂದು ಮುಸಣಕೆನೆ,
ಪರ್ಣಶಾಲೆಯ ಶವದ ಶೂನ್ಯಕ್ಕೆ, ಜನಕಜಾ
ಶೂನ್ಯರಾ ದೀನದುಃಖಿಗಳಣ್ಣತಮ್ಮದಿರು!
ನಿದ್ರೆಯಿನ್ನೆತ್ತಣಿಂ? ನಿದ್ರೆ ಸತ್ತುದೊ ರಾಮ
ಭದ್ರಂಗೆ: ಅಯ್ಯೊ ವೈದೋರ್ದುದಾ ರಾತ್ರಿ! ಹಾ,
ಚಂದ್ರ ಸುಂದರ ದಿವ್ಯರಾತ್ರಿ! ಉನ್ಮಾದಕ್ಕೆ
ಮದಿರೆಯಂ ಪೊಯ್ದುದಾ ಸಾಂದ್ರ ಚಂದ್ರಿಕೆ ಸೂರ್ಯ
ವಂಶಜಗೆ: ಪ್ರಿಯೆಯೊಡನೆ ಪವಡಿಸಿದ ಪಳ್ಕೆಯಂ
ತಳ್ಕೈಸಿ ಕುಳಿತು ಕಳೆದನ್ ಜಾವಮಂ, ಶೈಲತಾ
ಮೌನದಿಂ. ನಟ್ಟಿರುಳೊಳೆದ್ದೋಡಿದನ್ "ಸೀತೆ!
ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಸೀತೆಯಂ ನೋಡಲ್ಲಿ, ನೋಡಲ್ಲಿ!"
ಎಂದೆಂದು ಕೂಗಿ: ಹೊದರಂ ತಬ್ಬಿದಣ್ಣನಂ
ತಮ್ಮನೆಂತಾನುಮೆತ್ತಿತಂದನು ಕುಟಿಗೆ. ಮೇಣ್,
ಪುಲಿಯಬ್ಬರಂ ದೂರದಡವಿಯಿಂ ಕೇಳೆ: "ಓ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಸತಿಯನಸುರಂ ಕೊರಳ್ಮುರಿವನದೊ!
ಕೂಗುತಿಹಳಯ್ಯೊ! ಕೋಮಲೆ, ಹೆದರದಿರು; ಬಂದೆ!"
ಎಂದು ಧನುವಂ ತುಡುಕುತೆದ್ದೋಡುವಾತನಂ
ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿ ಪಿಡಿದು ಸಂತೈಸಿದನು ಸೋದರಂ,
ತಾನುಂ ಸುಯ್ಯುತಳುತೆ. ಮತ್ತೆ ತಿಂಗಳ್ವಕ್ಕಿ,
ತೇನೆ, ತನ್ನಣೆವಕ್ಕಿಯಂ ಕರೆದು ಕೂಗುತ್ತೆ
ಜೊನ್ನಂಬರದೊಳಲೆವುದಂ ನಿಮಿರ್ಗೇಳ್ದು: "ಓ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ನಿನ್ನನಯ್ಯೋ ಕರೆವಳದೊ ದೇವಿ!

ಏಕೆ ಕಲ್ಲೆರ್ದೆಯಾಗಿ ಕೆಮ್ಮನಿಹೆ? ಓಡು ನಡೆ,
ಓಡು ನಡೆ!" ಎನುತೆ ಹಣೆಬಡಿದುಕೊಂಡುರುಳಿದಾ
ಅಗ್ರಜಗೆ, ಕೇಳ್, ಗಾಳಿಬೀಸುವ ಊರ್ಮಿಳೇಶನಾ
ಬಗೆಯ ಬಣ್ಣಿಸೆ ಬಾಯಿಹುದೆ ಹಾ ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನೆಗೆ?

ಸಂಚಿಕೆ ೩

ಶಬರಿಗಾದನು ಅತಿಥಿ ದಾಶರಥಿ

ತೊಲಗಿತಾ ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ದಿನಂ; ಕಳೆದುದಾ
ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ರಾತ್ರಿ; ಮರುದಿನಂ ಬಿಟ್ಟರಾ
ಓ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಸ್ಮೃತಿಯ ಪಂಚವಟಿ ಧಾತ್ರಿಯಂ.
ಶಕುನಿ ವಾಣಿಯೆ ಶಕುನವಲ್ತೆ? ನಡೆದರೊ ನೆಮ್ಮಿ
ನೈರುತ್ಯವಂ. ನಡೆಯೆ, ಪಳು ನಿಬಿಡಮಾದತ್ತು;
ಕಾಡುಗಳ್ತಲೆ ಕರಂಗಿದತ್ತು; ಕಟುವಾದುದಯ್
ಝಿಲ್ಲಿಕಾ ಕಂಠಕೃತಿಕರ್ಕಶಂ; ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ
ಬೆದರೆ ಕಿವಿ, ಘೂಗ್ಗೈದುದಡವಿಯಂ ರವವಿಕೃತಿ
ಮಂಗಟ್ಟೆವಕ್ಕಿಯಾ. ಇದು ನಿರ್ಜನತೆಯಲ್ತು:
ನೈರಾಶ್ಯದಾಕಳಿಕೆ! ಇದು ಮೌನಮಲ್ತಲ್ತು:
ರವಶವಂ! ಎನಲ್ ರಾಮಂಗೆ ತನ್ನ ಅಂತಸ್ಥಿತಿಯ
ರಣರಣಕಮಲ್ಲಿ ಬಹಿರಂಗವಾದಂತಾಗಿ
ಕಡಿದು ಕುಳಿತನ್ ಹತಾಶೆಯ ಮಂಕು ಬಡಿದಂತೆ.
“ಏತಕೆಲ್ಲಿಗೆ ಎತ್ತ ಹೋಗುತಿಹೆವಾವಿಂತು,
ಸೌಮಿತ್ರಿ?” “ದೇವಿಯನ್ವೇಷಣೆಗೆ!” “ಆರವಳ್
ಆ ದೇವಿ?” ಎನುತ್ತೆ ನಗೆದೋರ್ದಣ್ಣನಕ್ಷಿಯೊಳ್
ಬೆಳ್ಪನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಬೇರೇನುಮಂ ಕಾಣದಾ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ: “ಬೇಡ, ಬೇಡಣ್ಣಯ್ಯ; ನಿನ್ನಚಲ
ಧೈರ್ಯಮಂ ನೈರಾಶ್ಯಕೌತಣಂಗೆಯ್ಯದಿರ್.
ನೆನೆ ಭರದ್ವಾಜ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮದ ದೃಶ್ಯಮಂ;
ವಜ್ರರೋಮನ ಚಿತ್ರಕೂಟಮಂ; ಅತ್ರಿಯಂ,
ಅನಸೂಯೆಯಂ; ನೆನೆ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಗುರುದೇವನಂ;

ಬಗೆಗೆ ತಾರಯ್ಯ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಂತ್ರಮಂ !
ನಿನ್ನ ಮೈಮೆಯ ನೀನೆ ಮರೆವೆಯೇನ್ ? ತನಗೆ ತಾಂ
ನಿಂದೆಯಪ್ಪುದೆ ಕೊಂದುಕೊಂಡಂತೆ; ನನ್ನನುಂ
ಕೊಂದಂತೆ! ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ನೆನಹೆ ನನಗಿಂತು
ವಜ್ರ ಚಿತ್ತವನಿತ್ತು ಹೊರೆಯುತಿರೆ, ನೀನಿಂತು
ಕಳವಳಿಸುತಾಸೆಗೇಡಿನ ಕಿಬ್ಬಿಗುರುಳುವೆಯ,
ಚಂದ್ರಚೂಡನ ರುಂದ್ರ ಕೋದಂಡಮಂ ಮುರಿದು
ಮೈಥಿಲಿಯನೊಲಿದ ಜಗದೇಕೈಕವೀರ, ಹೇ
ಲೋಕ ಸಂಗ್ರಹ ಶಕ್ತಿಯವತಾರ ? ”
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ನುಡಿಯುತಿರಲಿಂತು, ರಾಮುಂಗಾದುದನುಭವಂ
ಮಾನಸಿಕದೊಂದ್ಭುತಂ : ತುಂಬಿದುದು ಮಂಜು
ಕಾಡೆಲ್ಲಮಂ. ಸೃಷ್ಟಿಯಸ್ಫುಟಮಾಯ್ತು. ಭೀತಿ,
ಆಕಾರವಾಧಾರವೊಂದನರಿಯದ ಭೀತಿ ತಾಂ
ಛಾಯೆ ಛಾಯೆಗಳಾಗಿ ರಾಹುವೋಲಲೆದತ್ತು
ಕುಳಿರ್ಗಳಿಗಳಂ ಸುಯ್ದು. ನೋಡುತಿರೆ ರಾಘವಂ,
ಮೂಡಿತೊಂದಕಶೇರು ಕಶ್ಮಲ ಸರೀಸೃಪಂ,
ಮಂಜೆ ಮೈಗೊಂಡಂತೆವೋಲ್. ಶ್ಲೇಷ್ಮ ಚರ್ಮದಿಂ
ಭೀಕರತೆವೆತ್ತುದಾ ವಿಕೃತ ತಿರ್ಯಗ್ಯೋನಿ,
ಕುಕ್ಷಿಗಂ, ವ್ಯಾಳಾಕೃತಿಯ ರಾಕ್ಷಸಂ : ಇಲ್ಲ ಕಯ್,
ಇಲ್ಲ ಕಾಲ್, ಎಲ್ಲ ಮೆಯ್ ! ಹೊಟ್ಟೆ ತಾನದೆ ಮಂಡೆ !
ಕಾಲುಗಳೊ ? ತೋಳುಗಳೊ ? ಕಿವಿಗಳಿರ್ಪೆಡೆಯಿಂದೆ
ಚಾಚಿದುವು ಯೋಜನಂ, ಪಂಚ ನಖ ನಿಶಿತಾಗ್ರಗಳ್
ದೀರ್ಘ ಬಾಹುದ್ವಯಂ ! ಹೊಟ್ಟೆ ಮುಂಡೆಯ ಮಧ್ಯೆ
ಭೀತಿ ಭೂತಗಳೆರಡು ತೂನ್ತಿನವತಾರಮಂ
ನೋಂತುವೆನಲಾಭೀಳಮಾದುವು ಮಹಾ ಗುಹಾ
ಕುಕ್ಷಿ ಕುಹರಾಕ್ಷಿ ! ತನ್ನಾ ನಿರಾಶೆಯೆ ತನಗೆ
ಕಾಣಿಸಿತೆನಲ್ಕಾ ಕಬಂಧನಂ ಕಂಡೊಡನೆ

ನಡುಗಿದುದು ತನು ತಪನಕುಲಗೆ. ಹದುಗಿತು ಬಲ್ಮೆ.
ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದುದು ಹೆಮ್ಮೆ ; ಹೆಡೆಮುಚ್ಚಿ ಸೆಡೆತುದಯ್
ಪೌರುಷದ ಫಣಿ. ಪಲಾಯನ ತೇಜಿಯನ್ನೇರಲ್ಕೆ
ತವಕಿಸಿತು ಜೀವಮಾ ಜಾನಕಿ ಜೀವಿತೇಶ್ವರಗೆ !
ಓಡಲೆಳಸಿದನಾದೊಡೇಂ ? ಕಾಲ್ ಕೀಳಲಾರದೆ
ಕಡೆದುರುಳ್ದನು ಬಡಿದು ಭಯಮೂರ್ಛೆ. ಮೌನದಿಂ
ದೃಢತೆಯಿಂದೆರೆಗೊಳ್ವ ರಾಹುಛಾಯೋರಗಂ
ತೆವಳಿಕೊಂಡುರುಳಿದುದು ಹೊಡೆಗಾಲಿ ತೇರಂತೆ,
ಹೆಬ್ಬಂಡೆಯಂತೆ, ದುಶ್ಶಕುನ ಕೇತುವಿನವೋಲ್.
ನೈರಾಶ್ಯರಾಕ್ಷಸ ಕಬಂಧನೊಯ್ಯನೆ ಮುಂದು
ಮುಂದಕ್ಕೆ ಗಮಿಸಿದನ್ ; ಮೊನೆಯುಗುರ್‌ಬೆರಳ್ಗಳಾ
ತೋಳ್ಗಳಿಂದಾಕ್ರಮಿಸಿದನ್ ದಶರಥನ ಸುತನ
ದೇವ ಗಾತ್ರವನಂತೆ ಕೌಸಲೆಯ ಕಂದನಾ
ಕೋಮಲ ಶರೀರಮಂ.
"ಕೆಟ್ಟೆನಯ್, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ !
ಪಿಡಿದನಸುರಂ. ಕೈಯೆ ಬಾರದಯ್. ನೆಗಹಲೆಳಸಲ್
ಮೇಲೇಳದಿದೆ ಕತ್ತಿ. ಓಡಲುಮಾರೆನಯ್ಯಯ್ಯೊ
ಕೆಟ್ಟುದಯ್ ಕಾಲ್‌ಬಲಂ. ದೂರ ಸಾರ್, ದೂರ ಸಾರ್ ;
ಬಾರದಿರೆನಗೆ ಹತ್ತೆ. ನಿನ್ನನುಂ ಪಿಡಿವನೀ
ರಾಕ್ಷಸಂ. ನೀನಾದಡುಂ ಪೋಗಯೋಧ್ಯೆಯಂ
ಸೇರಯ್ಯ. ಸಂತಯ್ಸು ಭರತನಂ, ಮಾತೆಯಂ.
ನನಗಿದೆ ವಲಂ ಒಲಿದಗತಿ. ಮೈಥಿಲಿಯನುಳಿದು
ನನಗಿನ್ನಯೋಧ್ಯೆಯೇಂ ಮರಣಮೇಂ ? ಸಾವೆ ದಲ್
ದಿಟವೆನಗೆ ಬಾಳ್ಕೆ !" ರಘುವರನೊರಲುತಿರಲಿಂತು
ಮೇಲ್ವಾಯ್ದನೂರ್ಮಿಳಾವಲ್ಲಭಂ. ಖಡ್ಗದಿಂ
ಕಡಿಯತೊಡಗಿದನಸುರ ಬಾಹುವಂ. ಕತ್ತರಿಸೆ
ತೋಳ್, ಇರಿದನಕ್ಷಿಯಂ, ಕುಕ್ಷಿಯಂ. ನೋಡುತಿರೆ
ರಾಮನಾ ರಕ್ಕಸಂ ಮಾಯವಾದನು ಬಿರಿದ

ದುಃಸ್ವಪ್ನದಂತೆ. ನೈರಾಶ್ಯದಿಂದುದ್ಭವಿಸಿ
ತೋರ್ಪವೋಲಾಶಾಮರೀಚಿ ತಾಂ, ಬೃಂದಾರಕಂ
ಮೈದೋರ್ದನೊರ್ವನ್ ; ಮತ್ತೆ ಕೈದೋರಿದನ್, ಶಬರಿ
ಕಾಯುತಿರ್ದಾಶ್ರಮ ದಿಶಾಶಾ ದಿಗಂತಕ್ಕೆ !
ಬೆಮರ್ದು ನೆಗೆದೆದ್ದನ್ ರಘೂದ್ವಹಂ ಕಣ್ದೆರೆದು,
ಮೈತಿಳಿದು ಭಯಮೂರ್ಛೆಯಿಂ. ಸುಯ್ದುನಿಂತೆಂದು :
"ಬದುಕಿದೆನೊ ನಿನ್ನಿಂದೆ, ಸೌಮಿತ್ರಿ." "ತಿಳಿದವಂ
ತನ್ನ ನೆರಳಿಗೆ ತಾನೆ ಹೆದರುವನೆ ?" "ತಿಳಿದವಂ !
ತಿಳಿದ ಮೇಲಲ್ತೆ ?" "ಪೃಥ್ವಿಗೆ ರಾಹು ಬೇರೆಯೇಂ
ತನ್ನ ನೆಳಲಲ್ಲದೆಯೆ ?" "(ಅದ್ರಿಯಾದೊಡಮೊರ್ಮೆ
ಭೂಮಿ ಕಂಪಿಸೆ ದೃಢತೆ ಹಿಂಗದಿರ್ಪುದೆ ?) ಅಂತೆ ತಾಂ
ನಡುಗುತಿದೆ ರಾಮಧೈರ್ಯಂ, ತಮ್ಮ, ಆ ಭೂಮಿ
ಸುತೆಗಾಗಿ. ನಿಲ್ಲುವುದು ನಿನ್ನ ನೆಮ್ಮಿರಲದ್ರಿ, ಕೇಳ್,
ಸುಸ್ಥಿರಂ. ನಿನ್ನಿಂದೆ ಸತ್ತನೊ ನಿಶಾಚರಂ ;
ಕೊಂದೆನೊ ನಿರಾಶೆಯಂ ; ಗೆಲ್ದೆನೊ ಕಬಂಧನಂ ;
ಹತವಾದುದೊ ಹತಾಶೆ. ಕಿರಣದೋರಿದುದಾಶೆ.
ಬಾ, ನಡೆವಮಿಲ್ಲಿಂದೆ ; ಬಲ್‌ಗಜ್ಜಮಿದಿರಿರ್ಪುದಯಾ
ಮುಂದೆ, ಸೌಮಿತ್ರಿ !" ಎಂದಪ್ಪಿದಣ್ಣನನಪ್ಪಿದನ್ ;
ಸಂತೈಸಿದನ್ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ. ಮೇಲೆ ಮುಂಬರಿದು
ತೆರಳ್ದರವರಿರ್ವರುಂ, ಮೂಡಿದಾಸೆಗಳವಳಿ
ಜೋಡಿನಡೆವಂತೆ :
ಆ ಬೆಳ್ದಿಂಗಳಿರುಳಿನೊಳ್
ಮುಪ್ಪು ಜೌವನಗನಸು ಕಾಣ್ಬೊಂದು ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ
ಮುದುಕೆ ಕಂಡಳ್ ಕನಸನಾ ಶಬರಿ. ನಡುರಾತ್ರಿ
ಮುಗುಳುನಗುತೆದ್ದು ಕುಳಿತಳ್ ತನ್ನ ಮಲಗಿರ್ದ
ಪುಲ್ವಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ. ಗಗನ ನೀಲಾಭನಂ
ಮರಳಿ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡಳಾ ಸ್ವಪ್ನದರ್ಶನದ
ಶ್ರೀಮೂರ್ತಿಯಂ. ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿತೆರ್ದೆ ಮುದಿಯಳ್ಗೆ.

ಹರಿಸವುಕ್ಕುವ ಮೊಗಕೆ ಸುಕ್ಕು ತೆರೆತೆರೆಯಾಗೆ
ಪುಂಡಿನಾರಿನ ತೆರೆನ ಬೆಳ್ನರೆ ನವಿರ್ದಲೆಯು,
ಒಚ್ಚು ಪಲ್ಲಿಲಿವಾಯು, ಕುಡುಬೆನ್ನ ಹಣ್ಮುದುಕಿ
ಶಬರಜ್ಜಿ ನಡುಗಿ ನಡೆದಳ್ ; ಗುಡಿಯ ಬಾಗಿಲಂ
ತೆರೆದು ನೋಡಿದಳು : ಆ ಚಂದ್ರಸುಂದರ ರಾತ್ರಿ
ಮುದುಕಿಯಂ ಕಂಡು ಕನಿಕರದಿಂದೆ ಕರಗಿತೆನೆ
ತಿಂಗಳ್ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಿ, ಶಬರಿಯ ಕುಟೀರಮಂ
ಸುತ್ತಲೆತ್ತತ್ತಲುಂ ಹಸರಿ ಹಬ್ಬಿದ ಹಸಲೆ
ರಾಜಿಸಿತು ಮುದುಕಿಯ ತಲೆಯವೋಲೆ, ತೃಣಮೌನಿ
ತಾನಾಗಿ. ತೃಷಿತ ದೃಷ್ಟಿಯನಟ್ಟಿ, ನಿಸ್ಸೀಮ
ಘಾಸ ಸೀಮಾರ್ಣವದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದೊಳ್ ಮನಂ
ಲಯಮಾಗೆ ನೋಡಿ, ನಿಡುಸುಯ್ದು, ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾಂ
ಶಬರಿ : "ನೀನೆಂದಿಗೆ ಬರುವೆಯಯ್ಯ, ಓ ನನ್ನಯ್ಯ,
ಕಂದಯ್ಯ, ರಾಮಚಂದ್ರಯ್ಯ ? ಗುರುದೇವನಾ
ಮುನಿ ಮತಂಗನ ಮಾತು ಬೀತಪುದೆ ? ನಿನಗಾಗಿ
ಕಾದಿರುವೆನೀರೈದು ವತ್ಸರಗಳಿಂ, ವತ್ಸ.
ಪಣ್ಪಲಂಗಳನೆಲ್ಲ ಬಿತ್ತಿ ಬೆಳೆದಣಿಮಾಡಿ
ಕಾಯುತಿಹುದೆನ್ನಾಶ್ರಮಂ. ಸೋಯುತಿದೆ ಮನಂ,
ನನ್ನ ಓ ಇಷ್ಟಮೂರ್ತಿ, ನೀಂ ಬರ್ಪ ಮುನ್ನಮೆಯೆ
ಕಾಯಮಳಿವಳ್ಕಿಂದೆ. ಹಣ್ಣುಹಣ್ಣಾದ ಈ
ಮುಪ್ಪಿನೊಡಲಿನ್ನೆನಿತು ತಾಳುವುದೊ ? ಬಾಳುವುದೊ ?
ಬಾಳ್ದೊಡೇನೀ ಒಡಲ್ ? ಕಣ್ಣಾಗಳೆಯೆ ಮಬ್ಬಾಗಿ,
ಮಂಜಾಗಿ, ಹಿಂಜರಿಯುತಿದೆ ದಿಟ್ಟಿ ! ಕಣ್ಣಳಿದ
ಮೇಲೆ ನೀ ಬಂದರಯ್ಯಯ್ಯೊ, ಕಣ್ಣಾರ್ಪಿನಂ
ನಿನ್ನನೆಂತಯ್ ನೋಳ್ಪೆ ? ಕೈಯಿಂದೆ ಮೈಯೆಳವಿ
ಸಂತಸಂಬಡುವೆನಾದೊಡಮೆಂತು ತಣಿಸುವೆನೊ ಪೇಳ್
ಕಣ್ಣಳೀ ನೀರಳ್ಕೆಯಂ ? ಬಾರ, ಕಂದಯ್ಯ,
ಕಣ್ಕೆಡುವ ಮೊದಲೆ ; ಬಾರಯ್ಯ, ಈ ಬಾಳ್ಕೆಡುವ

ಮುನ್ನಮೆನ್ನೆರ್ದೆಗೆ ತಾರಯ್ಯ ನಿನ್ನಾ ಶಾಂತಿಯಂ!"
ನಿಶೆಯ ನಿಃಶಬ್ದತೆಗೆ ಭಂಗ ಬಾರದ ತೆರದಿ
ತನ್ನೊಳಾಳಾಪಿಸುತೆ ಗುಡಿಸಲೊಳಗಾದಳಾ
ಶಬರಜ್ಜಿ, ಬೇಡಿತಿ, ಮತಂಗಮುನಿವರ ಶಿಷ್ಯೆ.
ಇರುಳಳಿದುದುಷೆ ಮೂಡಿತೊಯ್ಯನೆಯೆ ಬೆಳಗಾಯ್ತು.
ಬಿಲ್ಲೆತ್ತರದ ಕರಡವುಲ್ ಬಿತ್ತರದ ಬಯಲ್
ಮಿಳಿರ್ದತ್ತು ಕುಳಿರ್ಪನಿಗಳಿಂದೆ, ತುರುಗಮಂಗಳಂ
ಪೋಲ್ದು. ಮಾತಂಗಿಯೊಲೆ ಪಸಲೆಯುಂ ಪಾರ್ದುದೆನೆ
ನಿಡುಬಯಸಿ, ನಿಡುಸುಯ್ದಿರ್ದರುಮೊಂದುಗೂಡಿ.
ಮುದುಕಿಗೇಂ ಕಳವಳಂ? ಏಕೆ ತಲ್ಲಣಮೇಕೆ
ಉಲ್ಲಸಂ? ಒಳವೊಗುವಳೆಲೆವನೆಗೆ. ಒಯ್ಕನೆಯೆ
ಹೊರಬಿಮ್ಮಿ ನಿಂತು ನೋಡುವಳೆನಿತೊ ಕಾಲಮಾ
ಬುವಿಯ ಬಯ್ತಲೆಯಂತೆ ಬಯಲ ನಡು ನಿಡುಪರಿದು
ಸಮೆದ ಕಾಲ್ದಾರಿ ಕೀಳ್ವಟ್ಟೆಯಂ. ತನ್ನೊಳಗೆ
ಗೊಣಗುವಳ್; ಗುಣಿಸುವಳ್; ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೊಳವೊಕ್ಕು,
ತೆಂಗಿನ ಗರಿಯ ಪೊರಕೆಯುಂ ತಂದು, ಮನೆ ಮುಂದೆ
ಗೋಮಯಂ ಬಳಿದ ಜಗಲಿಯ ತರಗು ಸದೆ ಗುಡಿಸಿ,
ಸೊಂಟಗೈಯಾಗಿ ನಿಲ್ವಳ್. ಮತ್ತೆ ನಿಡುನಟ್ಟು
ನಿಟ್ಟಿಪಳ್ ದೂರ ವನ ಸೀಮಾನ್ತ ಸೀಮಂತ
ರೇಖೆಯೆನಲೊಪ್ಪುವಾ ಬಟ್ಟೆ ಬಯಲ್ವಟ್ಟೆಯಂ.
ಶಬರಿಗಿಂತಿರೆ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯ ನೋಂಪಿ, ಪೊಳ್ತೇರ್ದು
ಪಗಲಾಯ್ತು. ಬಾನ್ಗಾವಲಿಯ ಮಧ್ಯೆ ಕಿರಣರವಿ ತಾಂ
ಜೆಳ್ಳಿಹನಿಯಾಗಿ ಕರೆದುದು ಬಿಸಿಲ ಕಂಬೇಗೆಯಂ.
ಪುಲ್ಗಾವಲಿನ ನಡುವೆ ಮುದುಕಿಯ ಕಣ್ಣಿಗಾರೊ
ಬರ್ಪವೊಲ್ ಭ್ರಾಂತಿ! ನಿಂತಳ್ ಶಬರಿ ಡೊಂಕಾಗಿ!
ಕಟಿಗೊಂದು ಕೈಯಾಗೆ, ಪಣೆಗೊಂದು ಕೈಯೆತ್ತಿ,
ಸುಕ್ಕುರ್ಗ ತಾಂ ಪುರ್ಬ್ಬಿನ ತೋಲ್ಗೆ ತೆರೆಗಳನೊಡರ್ಚಲ್ಕೆ
ನೋಡಿದಳ್... ನೋಡಿದಳ್... ಕಣ್ಮೊಳೆಯ ಕೀಲ್ಮಾಡಿ

ದೇಶದೇಹವನಂತೆ ತನ್ನ ಸಂದೇಹಮಂ
ಕೊರೆದಳ್, ತಿರುಪ್ಪಿ ಕೊರೆದಳ್, ಮರಳಿಮರಳಿ! ಹಾ,
ಕಂಡರಿವಳೇಂ ಶಬರಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನಾ
ದುಃಸ್ಥಿತಿಯ ವೇಷದಲಿ?
ಹೊದೆಹೊದೆಗೆದರ್ದ ತಲೆ,
ಕೊಳೆ ಬೆವರ್ ಪತ್ತಿದುಡೆ, ತೇಜಂ ಮಸುಳ್ದ ಮೊಗಂ,
ಖಿನ್ನತೆಯ ಕೋರೆಯುತ್ತಿದ ಕಪೋಲದ ಪೊಲಂ,
ದಯಿತಾ ವಿಯೋಗಾಗ್ನಿಯಿಂಧನ ಶರೀರನಂ,
ರೂಕ್ಷರೂಪದ ರಾಮನಂ ಕಂಡು ಮಂದಾಕ್ಷಿ,
ಶಬರಿ, ಬೇಡಂಗೆತ್ತಳೆನೆ, ಮೈಥಿಲೀ ಪ್ರಿಯನ
ದಾರುಣ ಸ್ಥಿತಿಗೇತಕಿನ್ ಬೇರೆ ಸಾಕ್ಷಿ? ಆ
ಬಿಲ್ಪೊತ್ತರಂ ತನ್ನ ಬಯದ ನಂಟರ್ಗೆತ್ತು,
ಕೋಗಿಲೆಯ ಮರಿಯೆಂದು ತುಡುಕಿದರೆ ಕಾಗೆಮರಿ
ಕೂಗಿದವೊಲಾಯ್ತೆಂದು ಬಗೆಯುಲ್ಲಸಂ ಕುಗ್ಗಿ,
ಮುದುಕಿ ಆ ಬಂದರಂ ಭೀಕರಾಕಾರರಂ
ನೋಡುತಿರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ:
"ದಣಿದು ಬಂದಿಹೆವಜ್ಜಿ;
ಬಿಸಿಲಳುರುತಿದೆ; ಗುಡಿಸಲೊಳಗಿನಿತು ತಾವಿತ್ತು,
ತಿನಲಿತ್ತು, ಕರುಣಿಸೈ ನಿನ್ನ ಈ ಪರದೇಶಿ
ಕಂದರಂ ಚಿರಋಣಿಗಳಂ!"
"ಕಂಡವರ್ಗೆಲ್ಲ,
ಬರ್ಪ ಬೇಡರ್ಗೆಲ್ಲಮುಣಿಸಿತ್ತು, ಬೀಡಿತ್ತು,
ಮೆಲ್ವಾಸನೀಯೆ ನಾನೇನು ಅಡುಗೂಳಜ್ಜಿ
ಅಲ್ಲ ಕಾಣಯ್ಯ!" ಇಂತು ನಿಷ್ಠುರವೆಂದೊಡಂ
"ಬಡವಳಿದ್ದುದನೀವೆ; ಬನ್ನಿಂ!" ಎನುತಾ ಅಜ್ಜಿ
ನಡೆದಳೊಳಯಿಂಕೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನಣ್ಣನಂ ನೋಡಿ
ನಸುನಕ್ಕನಿರ್ವರುಂ ಮುದುಕಿಗೆ ಮನಂ ಕರಗಿ
ಪದೆದು ಪೊಕ್ಕರು ಪರ್ಣಶಾಲೆಯಂ.

ಉರಿಬಿಸಿಲ
ಝಳದಿಂ ಗುಡಿಸಲೊಳಗೆ ಬಂದಿನಿತಸಂತರಂ
ಕಣ್ತಂಪು ಶಾಂತಿಯುಂ ಪಡೆದ ಬೇಡಿತಿ ಮರಳಿ
ನೋಡಿದಳ್ ಬಂದತಿಥಿ ಮಕ್ಕಳಂ; ಮೇಣ್ ಶಂಕೆಯಿಂ:
"ನೀಮೆತ್ತಣಿಂದಮೈತಂದಿರಯ್? ನೀಮಾರೊ,
ಕಂದರಿರ? ನನ್ನ ಈ ಕಣ್ ಮಬ್ಬು; ಬಗೆ ಮಂಜು;
ತಿಳಿಯೆನೇನೊಂದುಮಂ."
ಊರ್ಮಿಳೇಶಂ: "ಅಜ್ಜಿ,
ಮನೆಯಿಲ್ಲ ಮಾರಿಲ್ಲ; ಮನೆಗೆಟ್ಟು ನೆಲೆಗೆಟ್ಟು
ಕಾಡು ಬೀಡಾದರೆಂ . . . ಮೀಹಕೇಂ ಕೊಳಮಿಹುದೆ
ಇಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯಾದೊಡಂ, ತಾಯಿ?"
ಅಚ್ಚರಿವಡುತೆ
ಶಬರಿ: "ಮೀಹಕ್ಕೆ? (ಬೇಡರಿಗೇಕೊ ಮಜ್ಜನಂ!)
ಕೊಳಮಿರ್ಪುದಲ್ಲಿ ಆ ಪೇರಿಳೆಯ ಮರದ ಅಡಿ.—
ನಿಮ್ಮಂತೆ ಮನೆಗೆಟ್ಟು ನೆಲೆಗೆಟ್ಟು ತೊಳಲುವರ್
ಈ ನಾಡೊಳೆನಿಬರೋ? ಏಂ ಕೇಡುಗಾಲವೋ?
ಅರಗುಲಿಗಳೊರ್ವನ ಸತಿಗೆ ಮತ್ತೊರ್ವನಳುಪುವಂ!"
ಬೆಚ್ಚಿ ನುಡಿದನ್ ದಾಶರಥಿ ಮೊಳಗು ದನಿಯಿಂದೆ:
"ಆರ ಸತಿಗಾರಳುಪಿದರು, ಅಜ್ಜಿ?-"
"ಹೋಗು, ಮಗು,
ಮಿಂದು ಬಾ. ಕತೆವೇಳ್ವೆನುಂಡಮೇಲಾ ಹೊಲಸು
ವಾರ್ತೆಯಂ."
ಮೀಯಲೈದಲ್ಕಿರ್ವರುಂ ಕೊಳಕೆ,
ಮುದುಕಿ ಕೌತುಕಗಾಗಿ ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿದಳವರ
ಪಿಟಕಮಂ, ಬಿಲ್ಗಳಂ, ಬತ್ತಳಿಕೆಯಂ, ಮತ್ತೆ
ನಾರುಡೆಗಳಂ. ವಸ್ತುವೊಂದೊಂದರಿಂದಾಕೆ
ಬೆಚ್ಚುತಚ್ಚರಿವಟ್ಟಳಾದೊಡಂ, ತನ್ನೂಹೆ
ರಚಿಸಿರ್ದ ರಾಮನಂ ಕಂಡಳಿಲ್ಲಾ ಬಂದ

ಕೈರಾತ ರೂಕ್ಷಾವತಾರರಲಿ.
ಆನಿತರೊಳ್
ಮಿಂದು ಬಂದರು ರಾಮ ಸೌಮಿತ್ರಿ. ಕಪ್ಪಿರ್ದ
ಕನಕಮಂ ಕೂರ್ಚಿಸಿದವೋಲಾಗೆ, ಸೋಜಿಗದ
ಸೂಜಿ ಮೊನೆ ಏರಿದತ್ತಜ್ಜಿಯ ಕುತೂಹಲಂ.
ಬೇಡರ್ಗದೆತ್ತಣಿಂದಾ ತೇಜವಾಳ್ತನಂ,
ನುಣ್ಪುನುಡಿ, ನಯದ ನಡೆ ? ದೊರೆಮಕ್ಕಳಿರವೇಳ್ಕುವಮ್
ಎಂದಾ ಮತಂಗಮುನಿ ಶಿಷ್ಯೆ, (ಸೀತೆಯನುಳಿದು
ಬಂದನೀತಂ ರಾಮನಲ್ಲೆಂದು ತರಿಸಂದು,)
ನಳನಳಿಪ ಸುಳಿದಳಿರ ಕುಡಿವಾಳೆಯಂ ಪಾಸಿ ;
ಗೀಕುಚಾಪೆಯ ಮಣೆಗಳಂ ಕುಳಿತುಕೊಳಲಿಕ್ಕಿ ;
ಪಸುರ್ದೊನ್ನೆಗಳಲಿ ತಿಳಿನೀರ್ಗಳಂ, ಸಸಿಯಡಕೆ
ಹೊಂಬಾಳೆಗಳಲಿ ಕೆನೆವಾಲ್ಗಳಂ ಜೇನ್ತುಪ್ಪಮಂ
ತಂದಿಟ್ಟು ; ನೂಲೆಗೆಣಸಂ, ಬಾಳೆವಣ್ಗಳಂ,
ಕಂದಮೂಲಂಗಳಂ, ಹಣ್ಣುಹಂಪಲ್ಗಳಂ,
ಸೌತೆ ಪಚ್ಚಡಿಗಳಂ, ಮಣಿಹೆಂಬೆಯಂ, ಮತ್ತೆ
ಹಚ್ಚಸಕ್ಕಿಯ ಬೆಚ್ಚನನ್ನಮಂ ಮೊಸರುಮಂ
ಬೆಲ್ಲಮಂ ಬೆಣ್ಣೆಯಂ ಬಡಿಸಿ, ಸವಿನುಡಿ ನುಡಿಸಿ,
ಮುಗುಳುನಗುತೆಂದಳಿಂತು :
"ಆರ ಸಂಪದಮಾರ್ಗೊ ?
ನಿಮ್ಮ ಸಯ್ಪಿದನವರಿಗಾಂ ಬಡಿಸಲೇನಳವೆ ?
ತಣಿಯುಂಡು ತಣಿಯಿರಯ್, ಮಗುಗಳಿರ. ಬಂದತಿಥಿ
ಯಾರಾದರೇನಂತೆ ?"
"ಆರ ಸಂಪದಮಾರ್ಗೆ
ಹೇಳಜ್ಜಿ ? ನಾವುಣುತ್ತಿರ್ಪ ಈ ಸಯ್ಪಾರ್ಗೆ
ಮೀಸಲಾಗಿರ್ದತ್ತು ? ಪುಣ್ಯವಂತನೆ ವಲಂ
ನಿನ್ನರಕೆಯಾ ಅತಿಥಿ !"
"ದಶರಥ ಕುಮಾರನಯ್ !"

ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೊರ್ವರೊರ್ವರಂ ದೃಷ್ಟಿಸುತೆ
ಮುದುಕಿಯಂ ನೋಡುತಿರೆ:
"ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜನವಂ
ನೆಲವೆಣ್ಮಗಳಿಗಿನಿಯನಯ್ !"
ಅತ್ತಳಾ ಶಬರಿ
ಹೆಸರ ಪೇಳುವ ಹರುಷಕುಕ್ಕಿಬರಲುಮ್ಮಳಂ:
"ಕಾಯುತಿಹೆನೀರೈದು ವತ್ಸರಗಳಿಂ, ಕಂದ,
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸೀತೆಯರಿಗಾಗಿ, ನಿಚ್ಚಮುಂ,
ನಿಮಗಿಕ್ಕಿದುಣಿಸನಣಿಮಾಡಿ. ಗುರುವಾಣಿಯುಂ
ಪುಸಿಯಪ್ಪುದೇಂ?" ಹೇಳಿದಳು ಮತ್ತೆ ಮಾತಂಗಿ
ಮುನಿ ಮತಂಗನ ಪೇಳ್ದ ರಾಮಾಗಮನ ಪುಣ್ಯಮಂ
ವಾರ್ತಾ ಭವಿಷ್ಯಮಂ. ಕೇಳಿದಳು: "ನೀವಾರೊ
ಬಡಗರಂದದಿ ತೋರುತಿರುವಿರಿ, ಕುಮಾರರಿರ;
ಕಂಡಿರೇ, ಕೇಳ್ದಿರೇ, ರಾಮನೆಲ್ಲಿದನೆಂದು,
ಎಂದಿಗೈತಹನೆಂದು? ಬಾಳ್ವಯಣಮಂ ಮುಗಿಸಿ
ಹೋಹ ಮುನ್ನಮದೊರ್ಮೆಯಾದೊಡಂ ರಾಮನಾ
ದೊರೆಕೊಳ್ಳದಿಹುದೆ ಸಿರಿಮೊಗದ ಸಂದರ್ಶನಂ?
ಶಾಂತಿನಿಧಿಯಾತನಂ ಕಾಣ್ಬುದೆ ಪರಮಶಾಂತಿ!"
ಸಜಲ ನಯನಂ ರಾಮನಾಲಿಸಿದನಜ್ಜಿಯಂ.
ನುಡಿದನು ಸಗದ್ಗದಂ:
"ಶಾಂತಿನಿಧಿಯಾತಂಗೆ
ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲದೆ ತೊಳಲುತಿಹನಲ್ತೆ? ಮನೆಗೆಟ್ಟು
ಹೇರಡವಿ ಮನೆಯಾದನಂ ಶಾಂತಿನಿಧಿಯೆಂದು
ಬರಿದೆ ಬಣ್ಣಿಪೆಯೇಕೆ, ತಾಯಿ? ಸಾಮಾನ್ಯನಂ
ದೇವಮಾನ್ಯಂಗೆತ್ತುದಜ್ಜಿ, ನಿನ್ನಳ್ಕರೂಹೆ!"
"ತೆಗೆ ತೆಗೆ! ಮಹಾತ್ಮನಂ ತೆಗಳದಿರ್ !"
"ಬಲ್ಲೆನಾಂ
ರಾಮನಂ!"

“ ನೀನರಿಯೆಯಾತನಂ ! ”
“ನಾನರಿಯೆನೇಂ ?
ನನ್ನ ನಾನರಿಯೆನೆಂದಾಡುತಿಪೆ ! ”
ಶಬರಜ್ಜಿ,
ಬೆರಗುಹೊಡೆದಂತೆ, ರಾಮನ ಕಣ್ಗೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು
ನೋಡಿದಳ್. ರಾಮನೊಯ್ಯನೆ ಮೊಗವನಿಳುಹುತ್ತೆ,
ಕಣ್ಣೆತ್ತದುಣತೊಡಗಿದನ್ ಮತ್ತೆ. ಮುಕ್ತಾಶ್ರುಗಳ್
ಕೈ ತುತ್ತಿಗುದುರಿದುವೆ ? ಕಾಣ್ಕೆಯೋ ? ಕಲ್ಪನೆಯೊ ?
ಮಾತನುಳಿದಳ್ ಮುದುಕಿ : ತನಗರಿಯದರ್ಥದಿಂ
ಕಾಣ್ಬುದೆಂತಿತ್ಯರ್ಥಮಂ ?
ತಣಿದನಂತರಂ
ದಣಿವಾರೆ ಮಲಗಿದರ್ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಿಶ್ರಾಂತಿಯಂ.
ಬಿಳಿಮೆಯ್ಯನೆಳ್ಚತ್ತು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿರೆ, ನೀಲಿ
ಮೆಯ್ಯವಂ ಕನವರಿಸಿದನ್ ‘ ಸೀತೆ, ಬಾ ಇಲ್ಲಿ ;
ಬಾ, ಪ್ರಿಯೆ, ಜನಕಜಾತೆ ! ’ ಗುಡಿಸಲೊಳಗಾ ಬಳಿಯೆ
ಬೆಲ್ಲ ಬೇಲದ ಪಣ್ಗಳಂ ಬೆರಸಿ ಪಾನಕಂ
ಗೆಯ್ಯುತಿರ್ದಜ್ಜಿ ಬಂದಳು ಓಡಿ. ಸಜ್ಜೆಯೆಡೆ
ನಟ್ಟು ನಿಂತವಧರಿಸಿದಳ್ ದೇವಗಾತ್ರನಂ,
ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ಮುಗುಳುನಗುತಿರ್ದನಂ. ನೋಡಿ
ಬಗೆಯಿಂಪನನುಭವಿಸಿದಳ್ : ತನ್ನಾ ಸೌಮ್ಯನಂ
ಕಂಡರಿತಳಾ ಮಂದಹಸಿತ ಮುಖಕಮಲದೊಳ್ !
ಅದೊಡೇನದು ಮತ್ತೆ ! ನೋಡುತಿರೆ, ಹಿಂಗಿತಾ
ಮುಖಸೌಮ್ಯತಾ ಮುದ್ರೆ ? ಸಂಕ್ಷೋಭಿಸಿತು ನಿದ್ರೆ ?
ವೈರದಿಂ ವಿಕಟ ಕರ್ಕಶವಾಯ್ತು ? ಕೋಪದಿಂ
ಕಾಕು ಕೂಗಿದನಳ್ಕಿ ಸರಿವಂತೆ ಶಬರಿ : ‘ ನಿಲ್,
ರಾಕ್ಷಸಾಧಮ, ನಿಲ್ ! ಪೇಳೆಲ್ಲಿಗುಯ್ದಪಯ್
ನನ್ನ ಸೀತೆಯನೆಲವೊ ನೀಚ ! ’ ಬದ್ಧಭ್ರುಕುಟಿ,
ನೆರೆ ಬಿಗಿಯುವೋಲಾಡುಗಚ್ಚಿ, ನಿದ್ದೆಯನೊದ್ದು,

ಸೀಳ್ದು ದುಃಸ್ವಪ್ನಮಂ, ಕುಳಿತೆದ್ದನಬ್ಬರಿಸಿ,
ತನ್ನ ಸುತ್ತಂ ನೋಡಿ ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ. ಬೆದರೆದೆಯ
ಶಬರಜ್ಜಿ ಕಾಣಲೊಡಮಿಳುಹಿದನ್ ಮೋರೆಯಂ,
ನಾಣ್ಚಿ: "ತಪ್ಪಿದೆನಜ್ಜಿ. ಕಂಡ ಕನಸಂ ನನಸು
ಗೆತ್ತು, ಕೆಮ್ಮನೆ ನಿನ್ನನಂಜಿಸಿದೆ." ದೊಪ್ಪನೆಯೆ
ಮುದುಕಿ ಬಿಳ್ದಪ್ಪಿದಳ್ ರಾಮನಂ "ದಮ್ಮಯ್ಯ,
ಸಾಕಿನ್ನು, ಮರೆಮಾಡಬೇಡಯ್ಯ, ಓ ನನ್ನ
ಕಂದಯ್ಯ, ರಾಮಚಂದ್ರಯ್ಯ! ಏನಾಯ್ತಯ್ಯ
ನನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ? ಹೇಳು! ಸೀತೆ ಎಲ್ಲಿಹಳೆಲ್ಲಿ
ಕೇಡಾಯಿತೇನಾಯಿತಯ್ಯಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ಈ
ಪಾಳ್ಗಣ್ಗಳರಿಯಲಾರದೆ ಹೋದುವಯ್! ಅಯ್ಯೋ,
ನಾನಾಗಳೆಯೆ ನಿನ್ನ ತೆರೆದ ಪಿಟಕದೊಳೊಂದು
ಸೀರೆಯಂ ಕಂಡೆನಾದೊಡಮರಿವುದೆಂತಯ್ಯ, ಪೇಳ್,
ಈ ಮುಪ್ಪುಬೆಪ್ಪು?" ತಾಯಪ್ಪುಗೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳ್
ಸಿಸುವಾಗುತಾ ರಾಮನಿಂತು: "ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನೆಂ;
ರಾಮನಾಂ! ಸೀತೆಯನಸುರನುಯ್ದನಾಕೆಯಂ
ಹುಡುಕಲೆಂದಲೆಯುತಿಹೆನಜ್ಜಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ
ತೊಳಲಿ!" ಶಬರಿಯ ತೋಳ್ಗಳಪ್ಪಿರ್ದ ತಳ್ಕೆಯೊಳ್
ಆ ದುಃಖಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಳ್ತನತಿ ದೈನ್ಯದಿಂ;
ತಾಯ್ಮಡಿಲೊಳಾರಾದೊಡೇಂ ತಾಂ ಬರಿ ಶಿಶುಗಳಲ್ತೆ!
    ತಾಳಲಾರದ ಶೋಕಭಾರದಿಂ ದಾಶರಥಿ
ಏಳಲಾರದೆ ಶಯ್ಯೆಯಿಂ ಶಬರಿಶುಶ್ರೂಷೆಯಂ
ಬೇಳ್ಪತಿಥಿಯಾದನ್. ಪೇಳಲೇಂ? ಮನೋರೋಗಕಾ
ಪ್ರೇಮವೆ ಭಿಷಗ್ವರಂ. ಪ್ರಾಣದೇರ್ಗಾ ಪ್ರೀತಿ ತಾಂ
ಪರಮೌಷಧಮೆನಲ್ಕೆ, ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ
ಭೇಷಜಂ ಪೋ ಭ್ರಾಂತಿಯೆಂಬಿನಂ, ಕೇಳಾರೈಕೆ
ಮಾಡಿದಳೊ ತನ್ನಿಷ್ಟದೇವತಾ ಮೂರುತಿಗೆ
ಆ ತಪಸ್ವಿನಿ ಶಬರಿ. ಹಗಲೆನ್ನದಿರುಳೆನ್ನದೆಯೆ

ಮೇಣೆಚ್ಚರೆನ್ನದೆ ನಿದ್ದೆಯೆನ್ನದೆ ನಿರಂತರಂ
ರಾಮಸೇವಾ ಸಾಧನೆಗೆ ಸವೆಸಿದಳ್ ಮುದುಕಿ
ತನ್ನಾಯುವಂ. ಕೇಳುವಳು, ಹಾಸಗೆಯ ಬಳಿಯೆ
ಕುಳಿತು, ರಾಮನ ಮೆಯ್ಯನೆಳವುತ್ತೆ, ವನವಾಸದಾ
ಕಥೆಯೆಲ್ಲಮಂ; ಅಂತೆ ಸಂತೈಸುವಳು ಮನೋ
ವ್ಯಥೆಯೆಲ್ಲಮಂ ಧೈರ್ಯವಾಕ್ಯಂಗಳಿಂ. ಮತ್ತೆ
ಹೇಳುವಳು ತನ್ನ ಬಾಳಿನ ಕತೆಯ ವಿವರಮಂ,
ಕೇಳ್ವಗೆ ಕುತೂಹಲಂ ಖೇದವನಳಿಸುವಂತೆ.
ಹಿಂಗಲೊಲ್ಲದೆ ಹೋಯ್ತು ರಾಮನ ವಿಚಿತ್ರರುಜೆ.
ತೇಜಂ ಮಸುಳಿದತ್ತು. ಭೀಮವಪು ಕೃಶವಾಯ್ತು.
ದಿನದಿನಕೆ ರಾವಣನ ರಾಜತಂತ್ರದ ಬಯಕೆ
ಕೈಗೂಡಿದತ್ತೆಂಬಿನಂ ಮುರುಟಿದುದು ಮನದ
ಕೆಚ್ಚು; ಮೊಗಂಬಾಡಿ ಬಿಳ್ಪುದು ನೆಚ್ಚು. ಒರ್ದಿನಂ
ಕರ್ದಿಂಗಳಿರುಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊರ್ವನೆಯೆ ಹೊರಗೆ
ನಡೆಯುತೊಂದರೆಯುಗ್ರದೊಳ್ ಸುಯ್ದುಸುಯ್ದಳ್ತಳ್ತು
ಕುಳ್ತು, ಸಪ್ತರ್ಷಿ ಮಂಡಲವೊಯ್ಯನೇಳ್ವುದಂ
ನೋಡುತಿರೆ, ಬೆನ್ನಡೆಯೊಳಾರೊ ಬಂದಂತಾಯ್ತು!
ಕತ್ತಲೊಳ್ ಕಣ್ಣರಿಯದಿರ್ದೊಡಂ ಶಬರಿಯಂ
ತಿಳಿದನವಳುಂ ಕೈಯನಿಟ್ಟಳ್ ಪೆಗಲ್ಗೆ: "ಇದೇನ್,
ಕಂದ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ನೀನುಮಿಂತೇಕೆ ಪೇಳಿರ್ದೆಗೆಟ್ಟು
ಕೊರಗುತಿಹೆ?" ಗದ್ಗದಿಸುತೆಂದನ್ ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜಂ:
"ಅಜ್ಜಿ, ಅತ್ತಿಗೆಗಂತು ಪಾಡಾಯ್ತು. ಅಣ್ಣಂಗೆ . . .
ಅಣ್ಣಂಗೆ . . . ಅಣ್ಣನುಂ . . ." ರೋದಿಸುವನಂ ತಡೆದು
ಕಣ್ಬನಿಯನೊರಸಿ: "ಬಾ ಒಳಗೆ, ಬಿಡು ದುಃಖಮಂ,
ಸೌಮಿತ್ರಿ. ನಿನ್ನಣ್ಣನುಸಿರಿಗಾಂ ಹೊಣೆಗಾರ್ತಿ.
ನನ್ನ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದೆ ರಾಮನ ರುಜೆಯನೆಲ್ಲಮಂ
ಹೀರಿ ಬಿಸುಡುವೆ, ನೋಡು, ಬಾ!" ನಡೆದರಿರ್ವರುಂ
ಒಳಗೆ. ತೊಗಲೆಲ್ವುಗೂಡಾಗಿ ಸಜ್ಜೆಯ ಮೇಲೆ

ಮಲಗಿರ್ದ ಮೂರ್ತಿಯಂ ಬಲಗೊಂಡಳಾ ಮುದುಕಿ,
ಧ್ಯಾನಿಸುತೆ ತನ್ನ ಗುರುವಂ. ತನ್ನ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ
ತನ್ನ ದೇವತೆಯಂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಪೂರ್ವಕಂ
ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಳೆಂಬಂತೆ ಮಂತ್ರಘೋಷಂ ಗೈದು
ಕೈಮುಗಿದಳಡ್ಡಬಿದ್ದಳ್ ರಾಮಸಂಘ್ರಿಯಂ
ಮುಟ್ಟಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದಳ್. ಬೆರಗಾಗಿ
ನೋಡುತಿರ್ದಾತಂಗೆ ನುಡಿದಳ್ ನಗುತೆ: "ವತ್ಸ,
ರಾಮನಿನ್ ಸುಕ್ಷೇಮನಯ್! ಪತ್ತುವಿಡು ನಿನ್ನ
ದುಕ್ಕಮಂ!" ಮರುದಿನಂ ಬೆಳಗಾಗಲೇನೆಂಬೆ?
ರಾಮನೆದ್ದನ್ ಸುದೃಢಕಾಯದಾರೋಗ್ಯದಿಂ:
ಉಜ್ವಲ ಲಸನ್ನೇತ್ರನಂ, ಸುಪ್ರಸನ್ನಾನನಂ
ಶೋಭಿಸುವಮಲ ಗಾತ್ರನಂ ಕಂಡು ಸೌಮಿತ್ರಿ
ಕೆಡೆದನೊ ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ ಶಬರಿಯ ಚರಣತಲಕೆ!
 ಹಾಸಗೆ ಹಿಡಿದಳಾ ದಿನವೆ ಶಬರಿಯುಂ. ತನ್ನ
ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂ ನಿದ್ದೆಗೆಟ್ಟಳಂ, ದಣಿದಳಂ,
ಬೆಂಡಾದಳಂ ರಾಮನುಪಚರಿಸಿದನ್, ಮರೆತು
ತನ್ನಳಲಂ. "ಮಗುವೆ, ಮರುಗದಿರೆನಗೆ. ಪಸುರೆಲೆಗೆ
ವೇಳ್ಕುಮುಪಚರ್ಯೆ; ಪಣ್ಣೆಲೆಗೇಕೆ?" ಮಾತಂಗಿ
ಸಂತವಿಟ್ಟಳ್ "ಧನ್ಯೆಯಾಂ, ರಾಮಚಂದ್ರ, ನೀಂ
ಪ್ರೀತಿ ಪರಿಚರ್ಯೆಗೆಯ್ಯುತಿರಲಾಂ ಶಾಂತಿಯಿಂ
ಸೇರಿದಪೆನಧ್ಯಾತ್ಮಮಂ. ಮಿಗಿಲಿದಕೆ ಸಯ್ಪು ತಾಂ
ಬೇರೇನೊಳದೆ?—ಮಾಳ್ಪ ಕಜ್ಜಂ ನಿನಗೆ ಮುಂದೆ
ಪಟ್ಟವಿದೆ: ಬೆಟ್ಟಿತಾಗಿದೆ. ಕನಸನಾಂ ಕಂಡೆ. ಕೇಳ್:
ಪಿತ್ತೇಶನವರಜನ ದಶಕಂಠ ರಾವಣನ
ಲಂಕೆಯುದ್ಯಾನದೊಳ್ ಸೀತೆ ಸೆರೆಗಿರ್ದಳಯ್
ಮರುಗಿರ್ದಳಯ್. ಕಂದ, ನಿನಗಂದು ಪೇಳ್ದೆನಾಂ
ನಿನ್ನಂತೆ ಮನೆಮಡದಿಗೆಟ್ಟು ಕೆಳೆಯರ್ವೆರಸಿ
ಕಾಡುಪಾಲಾದನಂ ಸುಗ್ರೀವನಂ. ನೋಡು,

ಓ ಅಲ್ಲಿ, ದಿಙ್ಮೇಖಲಾ ರೇಖೆಗಿದಿರೆದ್ದು ಕಾಣ್
ಭವ್ಯಮಾಗಿಹುದೆಂತು ಋಶ್ಯಮೂಕಂ, ದಿವ್ಯಮಾ
ಪರ್ವತಂ! ತಳ್ಪಲದಕಿರ್ಪುದು ಮತಂಗ ಮುನಿ
ಕಾನನಂ. ರಂಜಿಸುವುದಡವಿಯಂಚಿಂದಲ್ಲಿ
ಪಂಪಾ ಸರೋವರಂ. ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಮೇಲೆ
ಬಳಿಯೊಳಿದೆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ, ವಾನರ ರಾಜಧಾನಿ.
ವಾಲಿಯದನಾಳ್ವನವನಿಂದೆ ನಿರಸನವೊಂದಿ
ನೆಲೆಗೆಟ್ಟ ಸುಗ್ರೀವನಿಹನೈ, ಗುಹಾವಾಸಿ
ತಾನಾಗಿ, ಗುರು ಮತಂಗನ ಶಾಪರಕ್ಷೆಯಾ
ವಾಲಿ ದುರ್ಗಮ ಋಶ್ಯಮೂಕದಲಿ. ಪೋಗಿ ನೀಂ
ಪಡೆಯವನ ಸಖ್ಯಮಂ. ದುಃಖಿಗೆ ನೆರಂ ದುಃಖಿ.
ಗೆಲ್ಗೆ ದೈವೇಚ್ಛೆ; ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯುಂ ಸಲ್ಗೆ!' ಕೇಳ್,
ನುಡಿ ನುಡಿಯುತತಿಹರ್ಷಮುಖಿಯಾಗಿ, ಸೌಮಿತ್ರಿ
ರಾಮರಂ ಸುಖಬಾಷ್ಪನೇತ್ರದಿಂ ನೋಡುತ್ತೆ
ನೋಡುತ್ತೆ, ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದಳ್ ಆ ಅಮರ ಸನ್ಮಾನ್ಯೆ,
ದೇವ ಸೀತಾನಾಥ ದಿವ್ಯಾಶ್ರು ತೀರ್ಥಜಲ
ಸಂಸ್ನಾತೆ, ಸಂಪೂತೆ, ಮೋಣ್ ಶಿವಕಳೇಬರೆ, ಧನ್ಯೆ!

ಸಂಚಿಕೆ ೪

ಅತ್ತಲಾ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯೊಳ್

ಏಕಳುವೆ, ತೇಜಸ್ವಿ? ಕಲ್ಪನೆಯೆರಂಕೆಯಂ
ಏರಿ ಬಾ ನನ್ನೊಡನೆ: ಕಾಣ್ಬುದೇನದೊ ಅಲ್ಲಿ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧ ಗಿರಿವನ ಗುಹಾದ್ವಾರದೆಡೆಯಲ್ಲಿ?
ನಿಂದಿರ್ಪನೊರ್ವ ಹರ್ಯಕ್ಷ ವಕ್ಷಾನ್ವಿತಂ
ವೃಷಭ ಸನ್ನಿಭ ಗಮನನಿಭಸಮ ದೃಢ ಶರೀರಿ!
ಪುತ್ತೆ ಶತಪಥಮಲೆವನೇಕವನಂ, ಏಕಾಂಗಿ?
ಬಾಹುದಂಡದಿ ಗದಾದಂಡಮಂ ಪೊತ್ತೇಕೆ, ಪೇಳ್,
ಪುಲ್ಮೀಸೆ ಕವಿದಿರ್ಪ ಗವಿಯ ಬಾಯನೆ ನೋಡುವನ್;
ಸುಯ್ವನಾಳೋಚಿಸುವನೊಯ್ಯನೆ ಗದೆಯನಿಳಿಸಿ
ತಳ್ಪಲಡವಿಯನೊರ್ಮೆ, ಬೆಟ್ಟನೆತ್ತಿಯನೊರ್ಮೆ,
ನೋಡದೆಯೆ ನೋಡಿ? ವಾನರ ಕುಲಂ, ನರವರಂ,
ವಾಲಿಯ ಸಹೋದರಂ ಸುಗ್ರೀವನಲ್ತೆ ಆ
ಓಜೋನ್ವಿತಂ? ಬಿಲಮುಖದೊಳೇಂ ತಪಂ ಗೆಯ್ವನೇಂ?
ಕಳೆದತ್ತು ಶತದಿನಂ. ಕಳೆದತ್ತು ಶತರಾತ್ರಿ.
ದೀರ್ಘ ದಶದಶ ದಿನಂ. ದೀರ್ಘ ದಶದಶ ರಾತ್ರಿ.
ದಿನರಾತ್ರಿ ರಾತ್ರಿದಿನಮನಿಶಂ ಗುಹಾಮುಖದಿ
ವಾಲಿಯನುಜಂಗದೇನಾ ಪರಿವ್ರಾಜನಂ?
ಧವಳಿಸಿತವುಂಚಿ ಕೌಮುದಿ ಧೌತ ಧಾತ್ರಿಯಂ
ಸುಪ್ತಜನ ರಾತ್ರಿ. ನಿಶ್ಯಬ್ದಾಬ್ಧಿಯಾಳಕ್ಕೆ
ಕಂತಿರ್ದುದೈ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ. ಇರ್ದಕಿರ್ದಂತೊಂದು
ವೈರಭೈರವ ಅಟ್ಟಹಾಸಂ ಕೊಡಂಕೆಯಂ
ಇರಿದುದು; ಕಲಂಕಿದುದು ಪುರಮೌನಮಂ. ಕಿವಿಗೆ

ಕೆಪ್ಪುಮಂತೆಯೆ ಬಗೆಗೆ ಬೆಪ್ಪುವೊದವಿರೆ ಜನಕೆ,
ಬಂದನು ಜನೇಂದ್ರನಾ ರಿಪುನಿಷೂದನ ವಾಲಿ
ತನ್ನರಮನೆಯನುಳಿದು. ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಕೊಂದ
ಮುನ್ನಿನ ಹಗೆಗೆ ತನ್ನನೊಕ್ಕುವ ಬಗೆಗೆ ಸೊಕ್ಕಿ
ಗರ್ಜಿಪಸುರನನರಿತನಾ ದುಂದುಭಿಯ ಮಗಂ
ಮಾಯಾವಿಯೆಂದು. ದುಂದುಭಿಯ ದುಷ್ಕೃತಿಯಲಾ
ನೀನೆಂದು ಪ್ರತ್ಯಟ್ಟಹಾಸಮಂ ಗರ್ಜಿಸುತೆ
ಜೆನ್ನಟ್ಟಿದನ್ ಯಮೋಪಮಂ, ಶಿಖರೋಪಮದ
ಬಂಡೆ ಮಂಡೆಯ ಗದೆಯನೆತ್ತಿ. ಬೆನ್ಬಲಮಾಗಿ
ತನ್ನಣ್ಣನೊಡಲೆಯೆನೆ ಚರಿಸಿದನ್ ಸುಗ್ರೀವನುಂ.
ಕಾಣಲಿರ್ವರನೆಳೆತಟಂ ಮಾಡಿ ನೆಲೆಗೊಯ್ದು
ಕೊಲ್ಲಿಸುವೆನೆನ್ನವರ ಕೈಯಿಂದಮಿಾ ಮಹಾ
ಕಪಿಕೇತನರನೆಂದು, ಓಡಿದನ್ ಮಾಯಾವಿ,
ಬೆಳ್ದಿಂಗಳಿರುಳಿನೊಳ್ ನೆಳಲ ಕರ್ದಿಂಗಳಂ
ಮೆಯ್ಯ ಕರ್ದಿಂಗಳಿನಿಳಿಕೆಗೈದು. ಅಱಯಟ್ಟಿದನ್
ರೋಷವಶನಿಂದ್ರಸಂಭವಂ, ವಾಲಿ ; ಬೆಂಬಲಂ
ಸಂಚಲಿಸಿದನ್ ಸೂರ್ಯಸಂಭವಂ, ಸುಗ್ರೀವ.
ಓಡುತಾ ಮಾಯಾವಿ ತಾಂ ಮೆಯ್ಗರೆದನೊಯ್ಕನೆಯೆ
ಸುಗ್ರಿರ್ ತೃಣಸಂಛನ್ನ ಧರಣಿಯ ಮಹಾ ಗುಹಾ
ವಿವರಮಂ. "ನಿಲ್ಲಿಲ್ಲಿ, ಸುಗ್ರೀವ, ಅಸುರನಂ
ಒಕ್ಕಿ ಬಹೆನನ್ನೆಗಂ ಬಿಲದ ಬಾಯೆಡೆಯಿರ್ದು
ಕಾಯುತಿರ್ !" ಇಂತಾಣತಿಯನೊದರಿ ಆ ವಾಲಿ
ವಾನರ ಮಹಾವೀರನಿರದೆ ನೆಗೆದನ್ ಬಿಲ
ರಸಾತಲಕೆ ! ಕಾಯುತಿಹನಣ್ಣನಾಣತಿಯಂತೆ
ಸುಗ್ರೀವನಾ ಬಿಲದ್ವಾರಮಂ. ಸೂರ್ಯಗಲ್
ನೂರಿರುಳ್ ಉರುಳ್ದುವಾದೊಡಮಯ್ಯೊ ಅಣ್ಣನಂ
ಕಾಣದೆಯೆ ಕಾತರಿಸುತಿರ್ಪನದೊ ನೋಡಲ್ಲಿ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧ ಗಿರಿವನ ಗುಹಾದ್ವಾರದೆಡೆಯಲ್ಲಿ !

ಕಳೆದತ್ತು ಶತದಿನಂ. ಗತಿಸಿತ್ತೈ ಶತರಾತ್ರಿ,
ದೀರ್ಘ ದಶದಶ ದಿನಂ. ದೀರ್ಘ ದಶದಶ ರಾತ್ರಿ.
ದಿನರಾತ್ರಿ ರಾತ್ರಿದಿನಮನಿಶಂ ಗುಹಾಮುಖದಿ
ವಾಲಿಯನುಜಂ ಕಾಯ್ದನಣ್ಣನಳಿವಂ ಮನದಿ
ಶಂಕಿಸುತೆ. ನಿಶ್ಚಯಿಸುತಿರೆ, ಸೊರೆಯ ನೆತ್ತರಂ
ಕಾರ್ದುದೈ ಗುಹೆಯ ಬಾಯ್! ಭೂಗರ್ಭದಾಳದಿಂ
ಕೇಳ್ದುದಾರ್ಭಟೆ, ನಿರಾಕಾರದೂಹೆಗೆ ಕಣ್ಣು
ಕೈ ಕಾಲುದಿಸುವಂತೆ! ವಾಲಿ ಮರಣಂ ಗೆತ್ತು,
ಪೆಣದಿನಿಗಳಳಿಗೆಂದು, ಬಿಲದ ಬಾಯಿಗೆ ಗಿರಿಯ
ಗುಂಡು ಹೆಬ್ಬಂಡೆಯನಿಡಿದು, ಜಡಿದು, ಬಲಿದಡಕಿ,
ಮರಳಿದನ್ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ. . . ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಳೆಯಂತೆ
ಸುಗ್ರೀವನೆರೆಯನಾದನ್ ಕಪಿಧ್ವಜ ಕುಲಕೆ
ಮತ್ತೆ ಮೇದಿನಿಗೆ.
ಅತ್ತಲಾ ರಿಪುಭೈರವಂ,
ವಾಲಿ, ಕದನದೊಳೊತ್ತಿ ಮುರಿದು ಮಾಯಾವಿಯಂ
ಮತ್ತಿತ್ತಲಿಳೆಯತ್ತಲೈದಿದನ್, ಗೆಲ್ಲಿರಿಗೆ
ತನ್ನ ತೋಳೊಡ್ಯಾಣಮಂ ಮಾಡಿ ಪೊತ್ತುಯ್ವ
ಮತ್ತ ಚಿತ್ತೋತ್ಸಾಹದಿಂ. ಬಂದನಾದೊಡೇಂ?
ಸುತ್ತಲೆತ್ತೆತ್ತಲುಂ ಕೆತ್ತ ಕಲ್ಗತ್ತಲೆಗೆ
ಕಣ್ ಬತ್ತಲಾದತ್ತು. ಬಟ್ಟೆಗಾಣದೆ ಕಿನಿಸಿ
ಹುಡುಕಿದನು ವಾನರಂ. ಹುಡುಕಿ ತಡವಿದೊಡಹಾ
ಬಂಡೆಗಳನೆಡವಿದನ್. ತೋರದಾದುದು ಹಾದಿ
ಬಿಲದಾದಿ. ಕೂಗಿದನ್ ಮುನಿದು ಕೆಚ್ಚನೆ ಕಿಚ್ಚು
ಕಿಚ್ಚುರಿದು ಸುಗ್ರೀವನಂ, ಗವಿಯುದುರುವಂತೆ.
ಮಾರೊರಲ್ದತ್ತು ತಾರಗ್ರೀವದಿಂ ಗುಹೆಯ
ಗೋನಾಳಿ. ಸುಗ್ರೀವನುತ್ತರವನಾಲಿಸದೆ
ಮತ್ತೆಮತ್ತೊರಲಿದನ್. ರವದ ರೌದ್ರಕೆ ಗುಹಾ
ತಾಲವ್ಯದಿಂ ಭೀತಿಶಿಥಿಲಂ ಜಗುಳ್ದುವೆನೆ

ಮೃಚ್ಛಿಲಾರೂಪುವೆತ್ತಕ್ಷರಗಳೆಂಬಿನಂ
ಕಲ್ಲುಮಣ್ಣಕ್ಷತೆಯನೆರಚಿದತ್ತಣಕದಿಂ
ವಾಲಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ! ಮದಹಸ್ತಿ ಬಲಯುತಂ
ಹಸ್ತದಿಂ ಮಸ್ತಕದಿನಂತೆ ಪದಗದೆಯಿಂದೆ
ತಳ್ಳಿದನ್, ನೂಂಕಿದನ್, ಕುಟ್ಟಿದನ್, ಗುದ್ದಿದನ್,
ಬೈದನೊದೆದನ್, ಕರೆದನುರಿದನ್, ತಪಿಸಿ, ಶಪಿಸಿ,
ಬಲಶಾಲಿ ವಾಲಿ. ಕಂಬನಿಗರೆದನ್ನೆ ಕಡೆಗೆ,
ತಾರೆಯಂ, ತನ್ನೊಲಿದ ಹದಿಬದೆಯ ನೀರೆಯಂ,
ನೆನೆದು. ನೆನೆದುದೆ ತಡಂ, ಸಂಚರಿಸಿದುದು ಮಿಂಚು
ಧಮನಿಧಮನಿಯೊಳುಜ್ವಲಂ ಪರಿದು! ಕಪಿಕುಲಂ
ಚಿಮ್ಮಿಳ್ದನತಿಬಲಂ! ರುದ್ರಾಟ್ಟಹಾಸದಿಂ
ಕೂಗಿ ಗರ್ಜಿಸಿ ನುಗ್ಗಿದನ್ ತಳ್ಳಿ! ಶೀಶೆಯಂ
ಕಾಯಿಸೆ ತಟಿಲ್ಲೆಂದು ಮುಚ್ಚಳಂ ಸಿಡಿವವೋಲ್
ಚಂಡವಾನರ ಗಂಡುಗಂಡಕೆ ಸಿಡಿಲ್ದುದಾ
ಬಂಡೆ; ತೋರ್ದುದಾ ಕಂಡಿ; ಅದೊ ಕಂಡುದಾಕಾಶ!
ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದನೊ ವಾಲಿ! ಸುಗ್ರೀವನಂ ಹುಡುಕಿ,
ಕಾಣದೆಯೆ. ತುಟಿಗಚ್ಚಿದನ್ ರಕ್ತ ಸೋರ್ವಂತೆ.
ಗಿರಿ ನಡುಗೆ ಗರ್ಜನೆಗೆ, ಧರೆ ನಡುಗೆ ಪದಹತಿಗೆ,
ಸಿಡಿಲುಳ್ಕೆಯಾಗಿ ಹೊಕ್ಕನ್ ವಾಲಿ ಬಿದಿಗೆಟ್ಟ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ. ತನ್ನರಸಿ ತಾರೆಯನರಸಿದನ್. ತಪಂ
ಬಡುತಿರ್ದಳಂ ಕಂಡನರಿತನ್ ಕುಮಾರನಿಂ
ಸುಗ್ರೀವನರಸುಗೆಯ್ವಂದಮುಂ. ಕರೆಸಿದನ್
ತನ್ನವರನೆಲ್ಲರಂ. ಹೇಳಿದನು ತಾಂ ಪಟ್ಟ
ಪಾಡೆಲ್ಲಮಂ, ಕರುಣೆ ಕಿಡಿದೋರೆ ಕೇಳ್ದರಿಗೆ.
ಸಾರಿದನು ಸೋದರದ್ರೋಹಿಯೆಂದನುಜನಂ;
ಹೊರಸಿದನು ರಾಜ ವಿದ್ರೋಹದಪರಾಧಮಂ;
ರೋಷಪ್ರತೀಕಾರ ಛಲ ಬಲಾನ್ವಿತನಾಗಿ
ನಡೆದನೋಲಗಕೆ ಸುಗ್ರೀವನಾ! ಸಾತ್ವಿಕಂ

ಸುಗ್ರೀವನತಿಹರ್ಷ ವಿಸ್ಮಿತಂ ವಾಲಿಯಂ
ಕಂಡೊಡನೆ ಸಿಂಹಾಸನವನೊದ್ದು ಬಿಸುಟೆದ್ದು
ಬಂದಪ್ಪಿದನ್ 'ಬಂದೆಯಾ' ಎನುತೆ ಪ್ರೀತಿಯಂ
ತೊದಲು ತೊದಲಾಡಿ. ಕೆಲಂ ತಳ್ಳಿದನ್ ತಮ್ಮನಂ
ವಾಲಿ: "ನೀಚನೆ, ಕಪಟಿ, ಸೋದರದ್ರೋಹದಿಂ
ರಾಜ ವಿದ್ರೋಹದಿಂ ಪತಿತನಾಗಿಹ ಪಾಪಿ,
ಮರಣಮೆ ನಿನಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ. ಮೇಣ್, ಕ್ಷಮೆಗೇಳ್ದೊಡಂ,
ದೇಶ ಚ್ಯುತಿಯೆ ಭಿಕ್ಷೆ!" ನಡೆದ ದಿಟವೊರೆಯಲ್ಕೆ
ಸುಗ್ರೀವನೆಳಸುತಿರೆ "ಎಲವೆಲವೊ ಸಾಲ್ಗುಮಿಾ
ಕಥೆಯ ಕಪಟಂ. ಕೇಳ್ದೆನೆಲ್ಲಮಂ . . ." ರವಿಸುತಂ
ನೋಡಿದನು ಸನ್ಮಿತ್ರನಂ ಅಂಜನಾಪುತ್ರನಂ.
ಕಾರ್ಯಪಟು, ಮಿತಭಾಷಿ, ವಾಕ್ಯಕೋವಿದನವಂ
ವಾಲಿಯಂ ಕುರಿತು: "ಹೇ ಕಪಿವೀರ, ವೈರದಿಂ
ಧರ್ಮ ಸಾಧನೆಯಾಗದೈ. ನಂಬು ಸೋದರನ
ನುಡಿಗಳಂ. ನೀನಳಿದೆಯೆಂದಂತು ಕಲ್ಮುಚ್ಚಿ
ಬಂದನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಬಗೆಯೇನುಮಂ ಕಾಣೆ.
ನನ್ನಿಗೆ ಬಲಮೆ ಸಾಕ್ಷಿಯೆಂಬುದಾಗಿರೆ ನಿನ್ನ
ಮತಮೆನಗದುಂ ಸಮ್ಮತಂ. ನೋಳ್ಪಮ್." ಎನೆ ಕೇಳ್ದು
ಸುಗ್ರೀವನ್ "ಆಗದಾಗದು, ಸಮಿಾರ ಕುಮಾರ,
ತಗದೆನಗೆ ಭ್ರಾತೃಕಲಹಂ ತಾಂ ದೇಶನಾಶಕಂ!"
ಕೇಳ್ದನಾ ಕ್ರೋಧಾಂಧ ವಾಲಿ. ಸುಗ್ರೀವನಂ
ಮೇಣವನ ಕೆಳೆಯರಂ ನಾಡಿನಾಚೆಗೆ ನೂಂಕಿ
ಬಲ್ಮೆಯಿಂದಟ್ಟಿದನ್. ಒಡವೋಗಲೀಯದೆಯೆ
ಸೆರೆಯಿಟ್ಟನನುಜಸತಿ ರುಮೆಯಂ. ಪ್ರತೀಕಾರ
ಬುದ್ಧಿ ಗೆಲ್ಲಿಹುದೆಲ್ಲೆ? ಪುಣ್ಯರೇಖೆಯೆ ಕೊಂಕಿ
ಪುಟ್ಟಿತೆನೆ ಪಾಪಚಕ್ರದ ವಕ್ರತಾ ದ್ರುತಂ,
ಇಂದೊ ನಾಳೆಯೊ ಎಂದೊ ಗೆಲ್ಲದಿರ್ಪುದೆ ಋತಂ
ತನ್ನ ಮುನ್ನಿನ ಋಜುತೆವೆತ್ತು?

ರಾಜ್ಯಚ್ಯುತಂ,
ನೆಲವನುಳಿದೊಡವೊಲವನುಳಿಯಲಾರದೆ, ವಿರಹಿ
ಸುಗ್ರೀವನೆಂತಾಡೊಡಂ ರುಮೆಯನುಯ್ಯಲ್ಕೆ
ಗೆಯ್ದ ಸಾಸಂ ವಿಫಳಮಾದುದಲ್ಲದೆ ವಾಲಿ
ಬೇಂಟೆಯಾಡಿದನವನನೆಲ್ಲಿಯುಂ ನಿಲಗೊಡದೆ.
ಕಡೆಗೋಡಿದನ್ ಋಶ್ಯಮೂಕಕೆ, ಮತಂಗ ಮುನಿ
ಶಾಪದಿಂ ವಾಲಿದುರ್ಗಮವಾದ ಮಾತಂಗ
ವನ ಮೇಖಲಾ ಶೈಲ ಶೃಂಗಕ್ಕೆ. ಆ ಮಲೆಯ
ಮುಗಿಲಪ್ಪಿದಡವಿ ಮುತ್ತಿದ ತಲೆಯ ಕೋಡಿನ
ತಪಸ್ವಿಯೋಲಿರ್ದ ಬಂಡೆಯ ಜಟಾಜೂಟದಿಂ
ನೋಡೆ ಕಾಣ್ಬುದು ಅನಂತತೆಯ ಬಿತ್ತರದೊಂದು
ಕಣ್ಬೊಲಂ : ಸುತ್ತುಂ ಮತಂಗವನಮತ್ತಲಾ
ಪರ್ವತ ತರಂಗಕೃತ ರಂಗ ವಿರಚಿತ ರಮ್ಯ
ಕಂದರದಿ ಪರಿದುದು ತರಂಗಿಣಿ ತುಂಗಭದ್ರೆ.
ಪರಿಯುತಿರಲದ್ರಿಬಾಹುವ ಪರಿಷ್ವಂಗದಿಂ
ತಡೆದು ತುಂಬುತ್ತುಬ್ಬಿಹಬ್ಬುತೆ, ಗಿರೀಶಂಗೆ
ಹಡೆದ ಹಂಪೆಯ ಸರೋವರ ಸುಂದರಿಯನಿತ್ತು,
ನೃಪ ಸಮುದ್ರನ ನೆರೆಯೆ ನಡೆದಳ್ ನದಿಯ ವನಿತೆ.
ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಕಾನನ ಕ್ಲೇಶ ಯಾತ್ರೆಗೆ ದಣಿದ
ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ನೀರ ನಿದ್ರೆಗೆ ನಿಸರ್ಗರಮೆ ತಾಂ
ಮಾರ್ಗ ಸತ್ರದಿ ಸಮೆದ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಮಂಚಮೆನೆ
ಶೋಭಿಸಿತು, ಬೆಟ್ಟದಡವಿಯ ಕಣಿವೆತಳ್ಪಲಿನ
ತುಂಬುಗಣ್ಣೆಂಬಿನಂ, ಕಣ್ತುಂಬೆ ತುಂಬಿದಾ
ಪಂಪಾ ಸರೋವರದ ಸಲಿಲದರ್ಪಣ ದೀರ್ಘ
ವಿಸ್ತಾರ ಸರ್ಪಶೈಲಿ. ಕೊಲ್ಲಿಕೊಲ್ಲಿಗಳಾಗಿ
ಕಳ್ತರಿಸಿದಾ ಸರಸ್ತೀರದಿಂದಲ್ಲಲ್ಲಿ,
ಮೊದಮೊದಲ್ ತೆಳುವಾಗಿ, ಮೇಲೆ ದಟ್ಟೈತ್ತಾಗಿ,
ಬರಬರುತೆ ಕಡಿದಾಗಿ, ಮೆತ್ತೆ ತೆರೆತೆರೆಯಾಗಿ,

ಕೆಳಗಿಳಿದು, ಮೇಲೇರಿ, ದುಮುಕಿ, ನೆಗೆಯುತೆ, ಹಾರಿ,
ಹಜ್ಜೆಹಜ್ಜೆಗೆ ಹೋರಿ ಲಗ್ಗೆಯೇರ್ದುದು ಕಾಡು,
ಹಗೆಯ ಕೋಂಟೆಗೆ ಮುಗ್ಗುವರಿಸೇನೆಯೋಲಂತೆ:
ಗಜಸೇನೆಯೆನೆ ಬಂಡೆವಿಂಡು; ರಥಸೇನೆಯೆನೆ
ತುಮುಲ ತರುಪಂಕ್ತಿ; ಕಾಲಾಳ್ಗಳೆನೆ ಹಿಣಿಲಾಗಿ
ಹೆಣೆಗೊಂಡ ಕುರುಚುಪಳು; ಬೆಳ್ಗೊಡೆಗಳೋಲ್ ಮುಗಿಲ
ತುಂಡು; ಸಿಡಿಮದ್ದಿನಿಂದೇಳ್ವ ಹೊಗೆಯೆನಲಿಲ್ಲಿ
ಅಲ್ಲಿ ದರಿ ಫೂತ್ಕರಿಸುವುಸಿರಾವಿಯೋಲುಣ್ಣೆ
ಮಂಜು.
        ವಾನರ ಕಲಿಗಳಾ ದೃಶ್ಯಮಹಿಮೆಯಿಂ
ದಿನದಿನಕೆ ಮಹಿಮರಾದರ್ ತಪಶ್ಚರಣೆಯಿಂ. ೧೭೦
ಅವರೊಳಾ ಪ್ರಾಣದೇವನ ಸುತಂ ತಾನಾಜನ್ಮ
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿ ಸಹಜಯೋಗಿ, ಅಂಜನಾದ್ರಿಯೆ
ತವರುಮಲೆಯಾದಾಂಜನೇಯಂಗೆ, ಕೇಳ್, ಲಭಿಸಿತ್ತೈ
ಸಿದ್ಧಿಗಳಲೌಕನಿಧಿ. ಬಹಿರಂಗ ಸಾಮಾನ್ಯನ್
ಅಂತರಂಗದಿ ದೇವಮಾನ್ಯನಾದಾತನ್ ಆ
ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿಯೊಳೊರ್ದಿನಂ ಬೈಗುವೊಳ್ತಿನೊಳ್
ಧ್ಯಾನನೇತ್ರಂಗಳಂ ತೆರೆದು ತನ್ನೆದುರಾಗಿ
ಕೆಳಗೆ ಪರ್ವಿರ್ದ ಚೇತೋಹಾರಿ ದೃಶ್ಯಮಂ
ದರ್ಶಿಸುತ್ತಿರೆ, ಅಮೃತ ರಚಿತ ವಿಹಗಾಕೃತಿಯ
ಉಲ್ಕೆಮೆನೆ, ಬೆಳ್ವಕ್ಕಿಯೊಂದು ಪಸುರೆದುರಾಗಿ ೧೮೦
ಪಾರಿಬಂದಿಳಿದೇರ್ದು ತೇಲ್ದು ಸುತ್ತುತ್ತೊಯ್ಯೆ
ನೆರಗಿತು ಸರೋವರಕೆ. ಮರೆಯಾದುದಾ ಖಗಂ
ಸಂಜೆ ಹೊನ್ನೆರಚಿರ್ದ ನೀರ್ಬಣ್ಣಗಳ ಮಧ್ಯೆ:
ಮತ್ತೇನೊ ಮೆರೆದುದು ಮರುತ್ಸುತಗೆ: ದೂರದೊಳ್,
ಪಂಪಾ ಸರೋವರದ ತೀರದೊಳ್, ಬೈಗಿರುಳ್
ಮರ್ಬಿನೊಳ್, ನಡೆಯುವ ನರಾಕೃತಿಗಳೆಂಬಿನಂ
ಮೊಳೆತುದಾಶಂಕೆ! ತಿಳಿಯಲ್ಕೆಳಸುತಿರೆ, ಮಸಿಯಿರುಳ್
ನೆರಗುವೀಸಿತು ಕರ್ಪನಿಳೆಬಾನ್ ಮಸುಳ್ವಂತೆ.

ಪೂರ್ಣದನಗ್ನಿಯೆ ಸಾಕ್ಷಿ !

ಬೀಳುಕೊಟ್ಟಳು ನಿಶೆಯನಾ ಸರೋವರ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತಾಂ
ಕುಮುದ ಮುಖದಿಂ ; ಕಮಲ ಕೋಮಲವದನೆಯಾಗಿ
ಮತ್ತಮೊಯ್ಯನೆ ತಿರುಗಿದಳ್ ಸೊಗಂಬಯಸಲುಷೆಗೆ.
ಮೂಡುವೆಣ್ಣಿನ ನಿದ್ದೆಗಣ್ಣು ತನ್ನಿರುಳೆವೆಯ
ಕರ್ಪು ರೆಪ್ಪೆಯನರಳಿಸಲ್, ಬೆಸುಗೆ ಬಿರ್ಚಿದುದೊ
ಬಾನ್ ಬುವಿಗೆನಲ್, ಬಿರುಕುದೋರ್ದೊಳ್ಕಿದುದು ಪೊಸಲ್
ಚೆಂಬಳದಿಯಾ. ಮತಂಗನ ಪೆಸರ ಮಡುವಿನೊಳ್
ನೀರು ಓಕುಳಿಯಾಯ್ತು. ಮಳಲದಿಣ್ಣೆಯ ಮೇಲೆ
ಕೊಡೆವಿಡಿದವೋಲೆದ್ದ ಬಂಡೆಯಡಿ ರಾತ್ರಿಯಂ
ಕಳೆದ ರಘುಜರ್, ಪ್ರಕೃತಿಕೃತ ಸಹಜಘಟ್ಟಮೆನೆ
ನೀರ್ಗೆ ನೀಡುಂ ಚಾಚಿ ಮಲಗಿರ್ದ ಪಾಸರೆಯ
ತುದಿಗೈದಿ, ಪ್ರಾಭಾತವಿಧಿಗಳಂ ಪೂರಯಿಸಿ,
ಋಶ್ಯಮೂಕದ ಕಡೆಗೆ ಮೊಗದಿರುಹಿ ಕುಳಿತರ್ಕೈ,
ಗಗನ ನಗ ಕಾನನ ಸರೋವರಂಗಳನೊಂದೆ
ಕಣ್ಬೊಲಂಬಡೆದು.
ಒಯ್ಯೊಯ್ಯನೆ ದಿವಾಕರಂ
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಸೌವರ್ಣ ಕಲಶಮೆನೆ
ಮೈದೋರಿ, ಮೇಲೇರಿ, ಕನಕಜಲ ಕಾನ್ತಿಯಂ
ಸಿಂಚನಂಗೈದು ಕಾಂಚನಿಸಿದನು ಕಾನನ
ಶ್ಯಾಮಾಂಬರಂ ಪೀತಮಪ್ಪಂತೆ. ವನಪಕ್ಷಿ
ಜಲಪಕ್ಷಿ ಕಂಠಕೃತ ತುಮುಲ ನಾನಾ ಸ್ವನಂ
ಬುಗ್ಗೆಯೋಲುಣ್ಮಿ ಪರಿದುದೊ ಸರೋವರಕೆನಲ್,

ನೀರು ತಾಂ ನೀರುಗಳಾಯ್ತು, ಬೇರೆ ಬೇರೆಯ ರಂಗು
ರಂಗಿಂದೆ: ಕರ್ನೀಲಿ ಬೆಳ್ನೀಲಿಯಾಯ್ತಲ್ಲಿ;
ಬೆಳ್ನೀಲಿ ಹೂಹಳದಿಯಾಯ್ತಲ್ಲಿ. ಹೂಹಳದಿ
ಹೊನ್ನಾದುದಿಲ್ಲಿ; ಹೊನ್ನ ಸುಗೆಗೆಂಪಾದುದದೊ
ಅಲ್ಲಿ. ಪಚ್ಚೆಯ ರಾಗವೊಯ್ಯನೆಯೆ ಕಿಚ್ಚಾಯ್ತು;
ಕಿಚ್ಚು ಕಣ್ಣಡೆ ತಿರುಗಿದುದು ಪುಷ್ಯರಾಗಕ್ಕೆ
ಮರಳಿ. ಅದೊ ಇಲ್ಲಿ ಗೋಮೇದಿಕಂ; ನೋಡಲ್ಲಿ
ವೈಡೂರ್ಯಮತ್ತಲದೊ ವಿದ್ರುಮಂ! ರವಿಶಿಲ್ಪಿ ತಾಂ
ಸಪ್ತರಾಗದ ಕಿರಣಟಂಕ ಕವಿಕರ್ಮದಿಂ
ಕೆತ್ತಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದನೊ ಅನೇಕ ರತ್ನಂಗಳಂ
ಪಂಪಾ ಸರೋವರದ ಬೃಹದೇಕ ನೀಲದಿಂ
ಪೇಳೆಂಬಿನಂ, ವಿವಿಧ ರಾಗ ರುಚಿರಂ ಹ್ರದಂ
ರಾರಾಜಿಸಿತು ರಾಮಹೃದಯಕೆ ವಿರಹದುರಿಯಂ
ಕೆರಳ್ವ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲನೋಕುಳಿಯವೋಲ್.
"ವತ್ಸ,
ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ವೈವಾಹ ಮಂಟಪ ಸ್ಮರಣೆಯಂ
ಬಗೆಗೊಳಿಸುವೀ ಮನೋಹರ ಚಿತ್ರ ದೃಶ್ಯಮಂ
ನೋಳ್ಪನಗೆ ಬಾಳಿನುರಿ ನೂರ್ಮಡಿಸುತಿದೆ. ನಾಳ
ನಾಳದೊಳ್ ಜ್ವಾಳೆವರಿದಿದೆ ಮನ್ಮನೋಹರಿಯ
ಚಿಂತೆ. ಅದೊ ದಡದ ಮರದುಯ್ಯಾಲೆಯಿಂ ಗಾಳಿ
ಮಳೆಯೆರಚುತಿದೆ ಚಿನ್ನವೂಗಳಂ; ಬಂಡೆಯುಂ,
ಪುಳಿನಮುಂ, ಶಿಖರಗೋಪುರದಂತೆ ನೀರಮೇಲ್
ನೀಳ್ದು ಮಲಗಿಹ ಬಂಡೆಕರ್ನೆಳಲುಮೆಸೆಯುತಿವೆ
ಸುಮರಂಗವಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತ ರತ್ನಕಂಬಳಿಯವೋಲ್!
ಬಿರಿವ ನೀರ್ವೂಗಳೊಳ್ ಬಂಡುಣುವ ಪರಮೆ ಮೊರೆ
ನೀರ್ವಕ್ಕಿಗಳ ಬೇಟದಿಂಚರದೊಡನೆ ಹೊಂಚಿ
ನನ್ನನೇಳಿಪುದಲ್ತೆ? ಅಃ! ಕೇಳಾಲಿಸದೊ ಕೂಗುತಿದೆ,
ಆ ದರಿಯ ದುಮುಕುತಿಹ ವನನಿರ್ಝರದ ಮೊರೆಯ

ಮೀರಿ, ದಾತ್ಯೂಹಕಂ ! ವಿರಹದುಲಿ ! ಕರೆಯುತಿದೆ
ಪೆಣ್ವಕ್ಕಿಯಂ ! ಮೊದಲಿಸುತಿದೆ ನನ್ನನಯ್ಯೊ
ಸೌಮಿತ್ರಿ : ಪಂಚವಟಿ ಪರ್ಣಶಾಲೆಯೊಳಂದು
ಈ ಉಲಿಯನಾಲಿಸಿದೊಡನೆ ದಯಿತೆ ತಾನುಮಾ
ಕೊರಳನನುಕರಿಸಿ, ಹಾ, ಕರೆಯುತಿರ್ದಳೊ ನಿನ್ನ
ಈ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನಂ . . . ತಮ್ಮ, ಗತಿಶೂನ್ಯನಾದೆ !
ಮತಿಶೂನ್ಯನಾದೆನಗೆ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲದೆಯೆ ಬೇರೆ
ಸತಿಯಿಹಳೆ ? ಪೇಳಿಹಳೆ ? . . . ಇನ್ನೆನಗೆ ವಿಸ್ಮೃತಿಯೆ
ಪರಮಾಶ್ರಯಂ, ಶಾಂತಿ, ಸದ್ಗತಿ, ಮಧುರ ಮೃತ್ಯು ! ”
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಕ್ಷಣಕಾಲಮುಂತಿರ್ದನಂತರಂ :
“ಅಜ್ಜ ಪೇಳ್ದಾ ಮಲೆ ಇದೆಂದೆ ತೋರ್ಪುದು ಕಣಾ
ಋಶ್ಯಮೂಕಂ. ದೂರದಿಲ್ಲಿಂದಮೆತ್ತರದ
ಆ ಬಂಡೆಮಂಡೆಯ ನೆತ್ತಿ ಮಲೆತಿರ್ಪುದೆಂತು
ಮುಗಿಲನಂಡಲೆದು ! ಪರ್ವತದ ಪಕ್ಷಿಯ ಕೊಕ್ಕು
ಕುಕ್ಕುತಿದೆ ನೀಲಾಂಡಮಂ ; ಮಲೆಯ ಗೂಳಿಯ ಕೋಡು
ಮಲೆತು ತಿವಿದಿದೆ ಮೋಡಡುಬ್ಬಮಂ ; ಗೂಳಿಯಾ
ಗುಟುರುಗಳೆ ಗುಂಡುಗುಂಡಾದಂತೆ ಹಿಂಡೆದ್ದು
ಮತ್ತೆ ಛಲದಿಂ ಲಗ್ಗೆಯೇರುವಂತಿವೆ ತಮ್ಮ
ಮೊದಲಿನುನ್ನತಿಗೆ ! ಏಂ ನಿಶ್ಚಲಂ ? ಏಂ ಛಲಂ ?
ಏಂ ಧೈರ್ಯಮೇಂ ಬಲಂ ? ಈ ಗಿರಿಯೊಳಾಂ ದಿಟಂ
ಪಡೆದಪೆವು ಛಲ ಬಲಾನ್ವಿತ ಮಹಾಧೈರ್ಯಯುತನಂ
ಸನ್ಮಿತ್ರನಂ, ದಿಟಂ ! ”
ವ್ಯಂಗ್ಯ ವಚನದಿ ತನಗೆ
ಧೈರ್ಯಮಂ ಪೇಳ್ದಿಂಗಿತವನರಿತು ದಾಶರಥಿ
ತಾನಿನಿತು ನಾಣಿಂ ತಮ್ಮನಂ ನೋಡಿ, ದರಹಸಿತ
ಮುಖಿಯಾಗಿ, ಸುಯ್ದು, ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾದಂ, ಮರಳಿ
ಮಲೆನೆತ್ತಿಯಂತೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ. ಸರೋವರದಿಂದೆ,
ಮರಳ್ದಾಸೆಯುಸಿರವೋಲ್, ಏರ್ದುದಾವಿಯ ಮಂಜು,

ತೆಳ್ಳನೆ ಹೊಗೆಯ ಹೋಲಿ. ಬಂಡೆಗೋಪುರ ನೆಳಲ್,
ನೀರ ಮೇಲೊರಗಿರ್ದುದೆದ್ದುದಾವಿಯು ಮೇಲೆ
ಸೀಲಿರಂಗೋಲಿಯೊಲ್ ಚಿತ್ತಾರಮುಂ ಮೆತ್ತಿ
ಕೆತ್ತಿ. ಮೇಣಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಂಜುಮೆಯ್ ರವಿಕಿರಣ
ರಾಗದಿಂ ಕಿಂಜಲ್ಕ ಪಿಂಜರಿತಮಾಯ್ತು. ಆ
ನೋಟಮಂ ನಿಡುವೊಳ್ತು ನೋಡುತಿರ್ದನಕುಲಗೆ
ಮನದೊಳೇನೊಂದಾಯ್ತೊ! “ಆರಲ್ಲಿ, ಕಾಣ್ ಸೌಮಿತ್ರಿ?”
ಬೆಸಗೊಳುತ್ತೆಳ್ದು ತೆಕ್ಕನೆ ಬಂಡೆ ಬಂಡೆಯೆಡೆ
ನುಸುಳ ತೊಡಗಿದನರಸುನೋಟದಿಂದಾರನೊ
ಹುಡುಕುವಂತೆ. “ಎಲ್ಲಿ?” ಎನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ “ಇಲ್ಲಿಯೋ
ಮೇಣೆಲ್ಲಿಯೋ ಅರಿಯೆನಾಂ, ವತ್ಸ! ಕಾಣದು ಕಣ್ಗೆ;
ಬಗೆಗೆ ಸುಳಿದಿದೆ ಬರವು ಬಾಳ್ಗೆಳೆಯನೊರ್ವನಾ!”
ಎನುತೆಸುತೆ, ತನ್ನ ಬೆಳ್ಪಿಗೆ ತಾನೆ ಬೆರಗಾಗಿ,
ನಿಂದನು ಅನಾಥನೊಲ್ ಸೀತಾನಾಥ ದಾಶರಥಿ,
ಕಣ್ ತೊಯ್ದು ಸುಯ್ದು. ನಿಂದಿರೆ, ಬಿಳ್ದುದೈ ದಿಟ್ಟಿ
ಮುಂದಿರ್ದೊಂದರೆಯ ಮೇಲೆ. ಆ ನಿಡುನೀಳ್ದ
ಪೇರಾನೆಯೊಡಲ ಬಂಡೆಯನಿರದೆ ನಿಟ್ಟಿಸುತೆ,
ಇಂಗಿತವರಿತನಂತೆ, ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ ನೋಡಿ:
“ಕಂಡೆ, ಕಂಡೆನೊ, ಕಂಡೆ! ಬಂಡೆಯುಂದದೊಳಿಂತು
ಕಂಡರಣೆಗೊಂಡ ಮಾತ್ರದೊಳೆನಗೆ ಕುರುಡಹುದೆ?
ಏಳು, ಗೆಳೆಯನೆ, ಏಳು; ತಾಳು ನಿಜರೂಪಮಂ;
ಸೀಳು, ಒಡೆ, ಬಾಳ್ಬಂಡೆಯಂ; ಬುಗ್ಗೆಯುಕ್ಕುವೋಲ್
ಮೂಡಿ ನಿಲ್ ಕಣ್ಮುಂದೆ, ಕಿಳ್ತೆಸೆದು ಕಲ್ತನದ
ಈ ವೇಷಮಂ”
ಮಾತು ಮುಗಿವನಿತರೊಳಗಾ ಬಂಡೆ
ಮಾತಾಡಿತೆಂಬವೊಲ್ ಕೇಳಿಸಿತ್ತೊಂದು ದನಿ.
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿರ್ವರಚ್ಚರಿಯೊಳೀಕ್ಷಿಸಿರೆ,
ಋಶ್ಯಮೂಕ ಮಹತ್ತೆ ಮೈವೆತ್ತವೋಲಂತೆ,

ಪಳುವಪ್ಪಿದರೆಯ ನೆತ್ತಿಯನೇರಿ, ಬಾನ್ಪಟದಿ
ಮಸಿಯ ಚಿತ್ತಾರಮಂ ಕಂಡರಿಸಿದರೆನಲ್ಕೆ,
ಗೋಚರಿಸಿದನ್ ಬೃಹದ್ ಭವ್ಯನೊರ್ವಂ. ರಾಮಂಗೆ
ತನ್ನ ಗತಿಸಿದ ಧೈರ್ಯಮೈತಂದಿದಿರ್ ನಿಂದು
ಧೀರ ವಾಣಿಯೊಳಾರಿಪೊಲಾಗೆ, ಗುಡಿಗಟ್ಟಿ
ಕಿವಿಗೊಟ್ಟನಾ ಕಲಿ ಮಲೆಯನುಲಿಗೆ :
"ಗೆಲಮಕ್ಕೆ ;
ಸೊಗಮಕ್ಕೆ ; ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳಮಕ್ಕೆ ! ನಿಮಗೆಮಗೆ
ಕೆಳೆಯಕ್ಕೆ ! ನಮ್ಮ ತೌರೀ ಮಲೆಗೆ ನಿಮಗಕ್ಕೆ
ನಲ್ಬರಂ ! ಸುಗ್ರೀವನನುಚರಂ ಹನುಮನೆಂ ;
ಮಾರುತನ ಮಗನಾಂಜನೇಯನೆಂ ! ನರವರಂ,
ವಾನರಂ, ಕಪಿಕೇತನರ ಕುಲಕೆ ಚೇತನಂ,
ದೇವ ಸುಗ್ರೀವನಟ್ಟಿದನೆನ್ನ ನೀಯೆಡೆಗೆ
ನಿಮಗೊಳ್ಪುವೇಳಲ್ಕೆ. ಶಬರಿಯಾಶ್ರಮಕೆ ನೀಂ
ಬಿಜಯಗೆಯ್ದುದನರಿತೆವಾವೆಮ್ಮ ಬೇಹಿಂದೆ.
ನಿಮ್ಮ ದುಃಖವನರಿತೆವಾವೆಮ್ಮ ದುಃಖಮುಂ
ಸದೃಶಮೆನೆ ನೀಮೆಮಗೆ ನಾಂ ನಿಮಗೆ ನಂಟರಯ್ !
ರವಿಸುತಂ ನಮ್ಮೆರೆಯನಟ್ಟಿದನ್ ರವಿಕುಲದ
ನಿಮ್ಮ ಕೆಳೆಯುಂ ಬಯಸಿ ಬೇಡಿ ! "
ಆ ಮಲೆಯನಾ
ಕೊರಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ, ಮೆಯ್ಯಾಕೃತಿಗೆ, ಶಿತಮತಿಗೆ,
ಯೋಗ ನಯನದ್ಯುತಿಗೆ ಸೋಲ್ತನೈ ರಾಘವಂ :
ಮಲರಿಗೆರಗಿದ ಪರಮೆ ಬಂಡುಣುವ ಸೊಗಸಿಂಗೆ
ಮೊರೆಯುಂ ಮರೆಯುವಂತೆ ರಾಮನೇನೊಂದುಮಂ
ನುಡಿಯಲಾರದೆ ನೋಡುತಿರ್ದನ್ ಮನೋಜ್ಞನಂ,
ವಾನರ ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞನಂ ! ಸಮೀರಾತ್ಮಜಂ
ತಾನುಮಂತೆಯೆ ನೋಡುತಿರ್ದನ್ ಸಮುದ್ರಸಮ
ಗಂಭೀರನಂ, ನಭಃಸನ್ನಿಭ ಶರೀರನಂ, ಮೇಣ್

ಗಿರಿವನಪ್ರಿಯ ರಾಮಚಂದ್ರಸಂ! ನೆಲದರಿಕೆ
ವೆಸರ ಕಬ್ಬಿಗರಿರ್ವರೊರ್ವರೊರ್ವರಸರಿತು
ಮೆಚ್ಚಿ ನೋಳ್ಪಂದದೊಳ್ ರಾಮಾಂಜನೇಯರುಂ
ದಿಟ್ಟಿಯಿಂದಪ್ಪುವೋಲೊರ್ವರೊರ್ವರನೊಪ್ಪಿ
ನಿಟ್ಟಿಸಿದರಲ್ಲಿ ನಿಬ್ಬೆರಗಾಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ?
ದೂರಾಂತರದ ಭಿನ್ನ ಗಿರಿಗಳಿಂದುದ್ಭವಿಸಿ,
ತಂತಮ್ಮ ಬೇರೆಬೇರೆಯ ಬಟ್ಟೆಯಂ ಪಿಡಿದು
ಪರಿದು, ಜೀವಿತ ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದೊಳೊಲಿದು ಕಲೆತು,
ಜೀವನೋದ್ದೇಶದಿಂದೈಕತಾ ಭಾವಮಂ
ತಳೆದು ಮುನ್ನಡೆವೆರಡು ಪೊಳೆವೊನಲ್ಗಳೋಲಂತೆ
ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಹಿತ ರಾಮನಾಂಜನೇಯಂ ವೆರಸಿ
ಏರ್ದನಾ ಋಶ್ಯಮೂಕಕ್ಕೆಡೆಗೆ ಸುಗ್ರೀವನಾ.
ಮಾರ್ಗಮೇವರ್ಾಗಳನಿಲಾತ್ಮಜಂ, ಮಿತಭಾಷಿ,
ವಾಕ್ಶ್ಲೋವಿದಂ ಧನುರ್ಧ್ವನಿಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂ,
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಜ ದೃಢಪ್ರತ್ಯಯ ಮಹೋದಾರ
ಶಾಂತಿಯಿಂ ಪರಿಚಯಿಸಿದನು ದಶರಥಾತ್ಮಜಗೆ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ, ಋಶ್ಯಮೂಕಮಂ, ವಾಲಿಯಂ,
ಸುಗ್ರೀವನಂ, ನೀಲ ನಳ ಜಾಂಬವಂತರಂ,
ವಾನರ ಕುಲದ ಕಥಾಮಹಿಮೆಯಂ, ಕೀರ್ತಿಯಂ,
ಮೇಣೊದಗಿದಪಕೀರ್ತಿಯಂ! ಕೇಳ್ದು ರಾಘವಂ:
"ಅನಿಲಸುತ, ನೀಂ ಬಣ್ಣಿಸಿದ ಬಲ ಸಮುದ್ರರಾ
ಸೇನಾನಿಗಳ ನೇಹಮಿರ್ದೊಡಂ . . . ವಾಲಿಯೇಂ
ಪಾಪದಿಂ ಕಲಿಯಾದನೇಂ?" "ಪಾಪಮಂತಿರ್ಕೆ;
ಕಲಿ ದಿಟಂ! ವಾನರ ಕುಲಕೆ ಪೆರ್ಮೆಯಾತನಂ
ನಾಮೆಲ್ಲರಾರಾಧಿಸುತ್ತಿರ್ದೆವಯ್! ರವಿಸುತಂ
ಸುಗ್ರೀವನಖಿಲಮಂ ನಿಮಗೊರೆದಪಂ. ಲೋಕೈಕ
ವೀರನೆಂದೆನಿಸಿದಾ ದಶಕಂಠನುಂ ಬೆದರಿ
ದೂರಮಿರ್ಪಂ ಬಳಿಗೆ ಬರಲಂಜಿ!" "ದುಷ್ಟಂಗೆ

ದುಷ್ಟನೆ ಭಯಂ ! ಶಿಷ್ಟ ಸಾತ್ವಿಕಕೆ ಸೆಡೆಯುವುದೆ
ಭ್ರಷ್ಟ ರಾಕ್ಷಸ ನೀತಿ ? ಕಣ್ಗೆ ಕಣ್, ಪಲ್ಗೆ ಪಲ್ ;
ದಂಡಮೇ ದಲ್ ಧರ್ಮಮಂತಪ್ಪ ನೀಚಕ್ಕೆ !”
ಸೇರಿದರು ಬಂಡೆಯಿಡುಕುರ್ ನಡುವೆ ನಡೆದೇರಿ
ಕಾಡುಬೀಡಿನ ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿಯ ಗುಹಾಮುಖದ
ನಿರ್ಜನಕೆ. ನಿಲ್ಲಿಮೆಂದೊರೆದುದೆ ತಡಂ, ಕಲ್ಲ
ಪೆರ್ದೆರೆಗಳೊಳ್ ಪೊಕ್ಕು ಮರೆಯಾದನಾಂಜನೇಯಂ.
ಬಿಸವಂದದಿಂದಮಾ ಸೌಮಿತ್ರಿ : “ಏಂ ನಿರ್ಜನಂ
ಈ ವನಂ ! ಶಂಕೆಗೆಡೆಯಾಗುತಿಹುದಣ್ಣಾ ! ಇದು
ವಾನರೇಶಂಗಿರ್ಕೆಯಪ್ಪೊಡೇಕಿಂತು ಪಾಳ್
ಸುರಿಯುತಿದೆ ?” ಮಾತು ಮುಗಿವನಿತರೊಳೆ, ಆಲಿಸದೊ,
ನಾತಿದೂರದೊಳೊಂದು ಪೊಣ್ಮಿದುದು, ಸೀಳ್ವವೋಲ್
ವನ್ಯ ನಿಶ್ಶಬ್ದಮಂ, ದೀರ್ಘಶ್ರುತಿಯ ಸೀಳ್ !
ಬೆಚ್ಚಿ ಸುತ್ತುಂ ನಿಟ್ಟಿಸಿರೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ್,
ಸಿಲೆ ಬೆಸಲೆಯಾದುವೆನೆ, ಬಂಡೆಯೊಂದೊಂದರಿಂ
ಮೂಡಿದರ್ ವಾನರರ್ ಒಂದೆರಳ್ ಪತ್ತು ನೂರ್
ಲಕ್ಕಲೆಕ್ಕದ ಬೆಮೆಯನುಕ್ಕಿಸುತೆ ! ಬಳ್ಳಿ ವೂ
ನವಿಲ ಗರಿ ಕಯ್ಗಯ್ದ ತಲೆಯುಡೆಯ, ಪುಲಿ ಚಿರತೆ
ಮಿಗದ ತೋಲಂಗಿ ಸಿಂಗರಗೈದ ನವಿರಿಡಿದ
ಮೆಯ್ಯ, ಬಣ್ಣದ ನಾರ್ಗಳಿಂ ಸಮೆದ ವಸ್ತ್ರದಿಂ
ಶೋಭಿಸುವ ಮಲ್ಲಗಚ್ಚೆಯ ಕಟಿಯ ಆ ಮಲೆಯ
ಸಿಡಿಲಾಳ್ಗಳಂ ಮೆಚ್ಚಿ ನೋಡುತಿಹ ರಾಘವನ
ಬಳಿಗಾಂಜನೇಯನೈತಂದೊರೆದನಿಂತೆಂದು :
“ಸುಗ್ರೀವನಾಳ್ಗಳೀ ಕಾಣ್ಬರನಿಬರುಮ್. ಇದರ್ಕೆ
ನೂರುಮಡಿಯಿಹರಲ್ಲಿ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯೊಳ್. ವಾಲಿ
ಬಂಧಿಸಿಹನವರೆಲ್ಲರಂ ಭಯದ ಪಂಜರದ
ವಜ್ರದೊಳ್. ವಾಲಿಬೇಲಿಯ ಮುರಿಯೆ ನಮ್ಮದಯ್
ತೋಂಟಮನಿತುಂ ; ನಿನ್ನದುಂ ಕಣಾ !” ಎನುತ್ತೆ ಕಯ್

ಸನ್ನೆಗೆಯ್ಯಲ್ಕೊಡನೆ ಮರೆಯಾದುದಾ ಸೇನೆ,
ಮಾಯವಾದಂತೆ! ಮೂವರೆ ಪೊಕ್ಕರಾ ಗುಹಾ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ!
ಮರ್ಬಿನೊಳ್ ಚರಿಸಿ, ಕೆಲದೂರ
ನಡೆಯೆ, ತೋರ್ದುದು ರೂಕ್ಷತರ ಗುಹಾಮಂದಿರಂ.
ಕಂಡಿಕಂಡಿಗಳಿಂದೆ ಬಿಸಿಲ ಕೋಲುಗಳಿಳಿದು
ಪರ್ಬಿದತ್ತೊಂದು ಗುಹ್ಯತಾ ಕಾಂತಿ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ
ಮಲಗಿದೊಲ್ ಕುಳಿತವೊಲ್ ನಿಂತವೊಲ್ ಕಲ್‌ಬಂಡೆ,
ರೂಪಾಂತರಂಬೆತ್ತು ಹೊಂಚಿರ್ಪ ಛದ್ಮನೆಯ
ಕಾಪಿನೋಲಂತೆ, ನಾನಾ ನ್ಯಾಸಮಂ ರಚಿಸಿ
ಚಿತ್ರಮಾದುವು ಕಣ್ಗೆ. ಗುಹೆಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ
ಮೆರೆದುವಾಯುಧ ಪಂಕ್ತಿ, ಫಣಿ ಭಯಂಕರಮಾದ
ಪುತ್ತುಮನಿಳಿಕೆಗೈದು; ಮೇಣಂಗಣದ ನಡುವೆ
ದಂಡಾಗ್ರದೊಳ್ ಧೀರಮಿರ್ದತ್ತು ವಾನರರ
ಕೀರ್ತಿಯ ಕಪಿಪತಾಕೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರರ್ವೆರಸಿ
ಮಂತಣದೊಳಿರ್ದ ಸುಗ್ರೀವನುತ್ಸಾಹದಿಂ
ಮೇಲೆಳ್ದು, ಕೈಮುಗಿದತಿಥಿಗಳ್ಗೆ ಕಯ್ಮುಗಿದು,
ಸಾದರದಿ ಕೈವಿಡಿದು ತಳಿರ ತೊಂಗಲ್ ಮಣೆಗೆ
ಕರೆತಂದನವರ್ಗಳಂ ತುಂಬು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂ
ಶೋಭಿಪ ವಿನಯದಿಂದೆ. "ಧನ್ಯನಾಂ, ದಾಶರಥಿ,
ನಿನ್ನ ಕೆಳೆಯಂ ಪಡೆದೆನಿನ್ನೆನ್ನ ಬಾಳ್‌ಮುರ್ಬ್ಬು
ಮಳ್ಗೆ ಬೆಳಗಾದತ್ತು; ತೊಲಗಿತಿನ್ನಾಪತ್ತು,
ನನಗುಮೀ ನನ್ನ ನನಗಾಗಿ ನೆಲೆಗೆಟ್ಟಲೆವ
ನಳ ನೀಲ ಜಾಂಬವ ಹನುಮರಾದಿಯಾದೆಲ್ಲ
ಮಿತ್ರರ್ಗೆ. ನಾಂ ತಿಳಿದೆನಾಂಜನೇಯನ ಪೇಳ್ದ
ವಾರ್ತೆಯಿಂ ನಿಮ್ಮಖಿಲ ದುಃಖಕಥೆಯಂ. ನನ್ನ
ಪರಿಭವ ಪರಾಭವಂಗಳನೆಲ್ಲಮಂ ನಿಮಗೆ
ತಿಳಿಪಿರ್ಪನೆನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ಮಂತ್ರಿ. ಕಷ್ಟದಿಂ

ಮೇಣಿಷ್ಟಜನ ನಷ್ಟದಿಂದೆಮಗಿರ್ವರಿಗೆ ಸಮತೆ
ಸಮನಿಸಿದೆ. ದುಷ್ಟ ಸಂಹಾರಮುಂ ಸುವ್ರತಂ
ಇಲ್ಲಿ ನೆರೆದೆಮಗನಿಬರಿಗೆ. ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರಿ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗಕ್ಕೆಮ ಸಹೋದರಿ! ರಘುಜ ಸೂನು, ಕೇಳ್,
ನಿನಗೆ ನಾಂ, ನನಗೆ ನೀಂ! ಪೂಣ್ದನಗ್ನಿಯೆ ಸಾಕ್ಷಿ :
ನಿನ್ನರಸಿಯನ್ನರಸಿ, ಕಳ್ದೊಯ್ದನನ್ನೊರಸಿ,
ಸಮೆಸುವೆನ್ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗೆ ನನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವಮಂ!—
ನನ್ನ ಸರ್ವಂ? ಅಯ್ಯೊ, ನನ್ನ ಸರ್ವಮುದೆಲ್ಲಿ?
ಕಡವರವನೀವೆನೆಂಬುವ ಕಡು ಬಡವನಂತೆವೋಲ್
ಬರಿದೆ ಕೊಡುಗೆಯ ನುಡಿಯನಾಡುತಿಹೆನಾಂ!" ನಾಣ್ಚಿ
ತಲೆಬಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರ್ಬಿಡುವ ಕಪಿಕುಲೇಂದ್ರಂಗೆ
ರಾಮಚಂದ್ರಂ: "ಪತ್ತುವಿಡು ಮನ್ಯುಮಂ ದೈನ್ಯಮಂ,
ವಾನರೇಂದ್ರ, ನಿನ್ನದೆಂದರಿ ಸಕಲ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ!
ಪರಪತ್ನಿಗಳುಪಿದಾತಂ ಸತ್ತನೆಂದರಿ ದಿಟಂ!
ಪೂಣ್ದೆನಗ್ನಿಯೆ ಸಾಕ್ಷಿ!" ಒಡನೊಡನೆ ನಡುಗಿತಯ್
ನಾಲ್ವರ್ಗೆ ವಾಮನೇತ್ರಂ, ಕಾಮಿನಿಯರಿರ್ವರ್ಗೆ
ಮೇಣ್ ಕಾಮಾಂಧರಿರ್ವರಿಗೆ!

ಮಿಂದು ದೋಣಿನೀರ್ಗಳಂ,
ಪಣ್ಫಲಂ ಬೇರುಬಿಕ್ಕೆಗಳೌತಣವನುಂಡು,
ತುಸುವೊರಗಿ, ದಣಿದ ನಡುವಗಲಾಸರಂ ಕಳೆದು,
ಅನಂತರಂ ಕರೆದೊಯ್ದನತಿಥಿಗಳನಾ ಗಿರಿಧರಾ
ವ್ಯೂಹಮಂ ತೋರೆ. ಕಂದರದಾಳಮಂ, ವಿಪಿನ
ನಿಬಿಡತೆಯನದ್ರಿಯೌನ್ನತ್ಯಮಂ, ಕಡಿದಪ್ಪ
ಬಂಡೆ ನಿಂದಿಹ ತೆರನ ದುರ್ಗತೆಯನೆಲ್ಲವಂ
ಪೇಳ್ದು, ಬಣ್ಣಿಸಿ, ತೋರ್ದು, ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಿರ್ದೆಡೆಗೆ
ಕಣ್ಣಾಗಿ ನಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನಂ ಕಾಣುತಂ
ಕೌತುಕದೊಳಿರ್ದ ರಘುನಂದನನ ಕಿವಿಗಳ್ಗೆ
ಪರ್ಚಿದನನಿಲಜಾತನಿಂತೆಂದು: "ಅತ್ತಲಾ

ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಿರ್ಪುದಯ್, ಮಲೆಯ ತೋಳ್ ತಕ್ಕೆಯೊಳ್
ಪಟ್ಟವೊಲ್. ನೋಡು ಅದೆ ರುಮಾದೇವಿಯಂ ವಾಲಿ
ಸೆರೆಯೊಳಿಟ್ಟ ಚಲಚೂಡಂ! ತನ್ನ ಅರ್ಧಾಂಗಿ
ನವೆಯುತಿರ್ಪೆಡೆಯನವಲೋಕನಂಗೈದೆಮ್ಮ
ದೊರೆ ನಿಂದನೀ ಮೊಳ್ಕೆಯಿಂ ಸುಯ್ದು. . ." ರಾಮಂಗೆ
ತನ್ನ ದಯಿತೆಯ ನೆನಹು ಮರುಕೊಳಿಸಿದಂತಾಗೆ:
"ಅಯ್ಯೊ, ಮರುತಾತ್ಮಜನೆ, ನನಗೆ ಆ ಪುಣ್ಯಮುಂ
ಇಲ್ಲಾಯ್ತಲಾ!" ಕೇಳ್ದದಂ ಮುದಿಯ ಜಾಂಬವಂ:
"ದೇವ, ನೀನಿಂತೇಕೆ ಮರುಗುತಿಹೆ? ಸಂಪಾತಿ
ಸೋದರಂ ನಿನಗೊರೆದ ವಿತ್ತೇಶನವರಜಂ
ದಶಕಂಠ ಬಿರುದಿನಾ ಲಂಕೇಶ ರಾವಣನೆ
ದಿಟಂ; ಭುವನದೊಳ್ ಬೇರೆ ಧೂರ್ತರಿನ್ನನ್ನರಂ
ಕಾಣೆನಾಂ, ಕೇಳ್ದುಮರಿಯೆಂ. ತಿಂಗಳಾಯಿತ್ತಿಲ್ಲ;
ನಡೆದೊಂದಪೂರ್ವಮಂ ಪೇಳ್ವೆನ್. ಒರ್ಪಗಲೆಮ್ಮ
ವಾನರರ್, ಭಲ್ಲೂಕ ವಂಶಜರುಮಂತೆ ಕಪಿ
ವಂಶಜರುಮಾರಣ್ಯ ವ್ಯಾಯಾಮ ಸಕ್ತಿಯಿಂ
ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರೆ ಮೇಲೆ ಬಾಂದಳದಿ ಪಳಯಿಸುವ
ದನಿ ಕೇಳ್ದುದಂತೆ. ಕೊಂಬೆಗಳಿಂದು ಸರ್ವರುಂ
ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಲ್, ವಿಮಾನವೊಂದೆತ್ತರದಿ,
ಹತ್ತಿಮೋಡಗಳಾಚೆ, ಜವದಿಂ ಪರಿದು ನುಸುಳಿ
ಮರೆಯಾಯ್ತು. ಬಿಸವಂದದಿಂದೆಲ್ಲರೀಕ್ಷಿಸಿರೆ,
ಬೆರಗಿಗೆ ಬೆರಗಸಿತ್ತು ಬಿಳ್ದತ್ತವನಿಗೊಂದು
ಪೊನ್ನೊಡವೆ." ಸುಯ್ಪಿನುಬ್ಬೇಗದಿಂ ದಾಶರಥಿ:
"ನೋಳ್ಪೆಮೆಲ್ಲಿರ್ಪುದಾ ಬೀಳ್ಕೆ!" ಜಾಂಬವಂ:
"ಬಿಳ್ದ ಬೇಗಕೆ ನುಗ್ಗುನುರಿಯಾದುದದರ ಕೃತಿ.
ನಿನಗವಿನ್ನಾಣಮಪ್ಪುದೆ?" "ಸಾಲ್ಗು ಮತಿ ಬುದ್ಧಿ!
ತೋರಯ್ಯ ತೋರೆನಗೆ ಬೇಗದಿಂ!" "ರವಿಸುತನ
ವಶಮಿರ್ಪುದವತಂಸಮ್."

ಬರಿಸಿದನ್ ಬೇಗದಿಂ
ಪೊನ್ನೊಡವೆಯಂ. ನೀಡಿದನ್. ರಾಮನಾ ಕಯ್ಯ
ಕಂಪನಮೊಡನೆ ಬಿಸಿಯ ಸುಯ್ಲಾಯ್ತು. ಸುಯ್ಯೊಡನೆ
ಕಣ್ಣೀರವೊನಲಾಯ್ತು. ಮುಳುಗಿ ಕಣ್ಬನಿಯಲ್ಲಿ
ಮುಚ್ಛೆವೋದುದು ಮನಂ. ಹಸುಮ ವಕ್ಷದೊಳೊರಗಿ
ಸೊರಗಿದುದು ರಾಮತನು, ಸೀತಾವಿರಹದುರಿಯ
ಹೊಯ್ಲಿನಲಿ. ಕಿರಿದು ಬೇಗದೊಳರಿವು ಮರಳಲ್ಕೆ,
ದುಃಖ ವಲ್ಮೀಕದಿಂ ರೋಷಫಣಿಯುಕ್ಕೇಳ್ವ
ತೆರದಿಂದೆ, ಸುಯ್ದೆಳ್ದನವನಿಜಾ ವಲ್ಲಭಂ:
“ಪೇಳಲೆ ಕಪಿಧ್ವಜ ಕುಲೇಂದ್ರ, ಹೇ ಸುಗ್ರೀವ,
ದೈತ್ಯನೆತ್ತಣ್ಗುಯ್ದನೆನ್ನುಸಿರ ದಯಿತೆಯಂ?
ನಾಡೆಲ್ಲಿ? ಬೀಡೆಲ್ಲಿ? ನೆಲೆಯಾವುದಾತಂಗೆ?
ತಡವೇಕೆ? ಚಿಂತಿಸಿನಿಯಳ ಗತಿಯನೆಂತಿಂತು
ತಳ್ಳುವೆನೊ? ತೋರಾತನಿರ್ಪೆಡೆಯನೀಗಳೆಯೆ
ಮಿಳ್ತುವನೆವಾಗಿಲಂ ತೆರೆವೆನಾ ನೀಚಂಗೆ.—
ಸುಗ್ರೀವ ನೀಂ ಪ್ರತಿಕೃತಿಯೆ ವಲಂ, ಪೊನ್ನೊಡವೆ,
ನನ್ನ ಸೀತಾ ಸ್ಥಿತಿಗೆ!” ಇಂತಿಂತು ಮೊದಲಾಗಿ
ಪಳಯಿಸುತ್ತಿರ್ದ ಮಳೆಮುಗಿಲ್ ಮೆಯ್ಯ ಬಣ್ಣಂಗೆ
ಸಮದುಃಖಿ ಸುಗ್ರೀವನಿಂತು: “ಹೇ ಅರಿಂದಮ,
ಮಸೆಯದಿರ್ ನೆನೆಹುಸಾಣೆಯೊಳಳಲ ಕತ್ತಿಯಂ.
ನೆನಹು ಹಿಂದಿಹುದಳುಕು ಮುಂದಿಹದು; ಇರ್ಬ್ಬಾಯಿ
ನಿನ್ನ ಸಂಕಟದಸಿಗೆ. ತಾಳ್ಮೆಯೊರೆಗಿರುಕದೆಯೆ
ಬರಿದೆ ಬೀಸಿದರೆನ್ನ ನಿನ್ನ ಮೋಣಿವರೆಲ್ಲ
ಬಾಳ ಗೋನಾಳಿಯಂ ತರಿವುದೆ ದಿಟಂ. ಸೀತೆ ಮೇಣ್
ರುಮೆಯಿರ್ವರಿಗೆ ಸರ್ವನಾಶಮುಪ್ಪುದೆ ಫಲಂ!—
ಸೀನಾರ್ಯನಾಂ ವಾನರಂ. ನನಗೆ ನಿನ್ನಂತೆವೊಲ್
ಮನೆ ಮಡದಿಗೆಟ್ಟ ಗತಿಯಿಪ್ಪುದಯ್ . . . ಧೈರ್ಯನಿಧಿ
ನೀನೆಲ್ಲರಾದರ್ಶಮಂತುಟೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ.

ದೋಣಿ ಬಿರಿದರೆ ಪುಟ್ಟು ಪೊರೆಯುವುದೆ? ನಿನ್ನೆರ್ದೆಯೆ
ನೆಚ್ಚಳಿದು ಕೆಚ್ಚುಗೆಟ್ಟರೆ ನಮ್ಮ ನೆಮ್ಮೆತ್ತಣಿಂ?—
ಪೇಳ್ವೆನಾಂ; ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಾಲಿಸಾ. ಕಳ್ದುಯ್ದ
ನೀಚಂ ದಶಗ್ರೀವನೆಂಬುದೆಮ್ಮೆಲ್ಲರೂಹೆ.
ಕೇಳಿ ಬಲ್ಲೆವು ಲಂಕೆಯುಂ, ತೆಂಕಣದ ಕಡಲ
ನಡುವಣ ದೀವಿನಾಡಂ. ಆದೊಡಂ, ದಾಶರಥಿ,
ಸುಲಭಮಲ್ತಸುರಪುರಿ. ಕಳುಹುವೆನ್ ಕಲಿಗಳಂ,
ಗೂಢಚರ ವನಚರ ಸಮರ್ಥರಂ, ಪುಡುಕಲ್ಕೆ.
ತಡೆಯೆಮಗೆ ವಾಲಿಯಲ್ಲದೆ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರಂ
ತಾನಲ್ತು. ವಾಲಿಯು ತಡೆಯನಳಿಸುವುದೆ ತಡಂ . . ."
"ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ ಮುತ್ತಿ ಲಗ್ಗೆಯೇರ್ವಂ ನಾಳೆ.
ತಡವೇಕೆ?" ಎಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ ಸುಗ್ರೀವಂ:
"ದಶ ದಶಗ್ರೀವರಾತಂಗೊಂದು ಸೀರ್ಪುಲ್ಗೆ
ಸಾಟಿ, ಶತಕೋಟಿ ಬಲಶಾಲಿ ವಾಲಿಗೆ ಕಣಾ!
ಸಮ್ಮುಖ ಸಮರನೀತಿಯಿಂದಾತನಂ ಜಯಿಸೆ
ಶತಮಾನಗಳೆವೇಳ್ಕುಮಯ್. ಪಿಂತೆ ನಾಮೆನಿತೊ
ಸೂಳ್ ಕಂಡಿರ್ಪೆವಾತನ ಚಂಡ ವಿಕ್ರಮದ
ದುರ್ದಮತೆಯಂ. ಬ್ರಹ್ಮವರಬಲಮುಮಿರ್ಪ್ಪುದೈ,
ಮಾರಾಂತು ನಿಲ್ವ ವೈರಿಯ ಬಲದೊಳರ್ಧಮಂ,
ಕಂಡೊಡನೆ, ಕೊಳ್ಗೆ ನಿನ್ನದಟೆಂದು. ಇಂದ್ರನುಂ
ಕರುಣಿಸಿ ಕುಮಾರಂಗೆ ಕೊಟ್ಟಿಹನು ರಕ್ಷೆಯಂ
ವಜ್ರವರ್ಮೋಪಮಂ. ಹಿಂದೆ ದುಂದುಭಿವೆಸರ
ದೈತ್ಯಂ, ಸಮುದ್ರಮಂ ಗಗನಮುಂ ಗಿರಿವರ
ಹಿಮಾದ್ರಿಯಂ ಕೆಣಕಿ ಕಾಳೆಗಕೆ ಸೆಣಸಿದ ಮಹಾ
ಧೂರ್ತದೈತ್ಯಂ, ಬೃಹನ್ಮಹಿಷರೂಪವನಾಂತು
ಮಲೆತು ಗರ್ಜಿಸಿ ವಾಲಿಯಂ ಕಾಲ್ಕೆರೆಯೆ,—ಪೇಳ್ವೆನೇಂ?
ಸಾಕ್ಷಿಯಿವರೆಲ್ಲರುಂ!—ಧಂ ಧಂ ಧಮೆಂಬುವಾ
ಭೇರಿ ದುಂದುಭಿ ರವಕೆ ನಡುಗೆ ಗಿರಿವನ ಗುಹಾ

ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ, ಪೂಡಿತ್ತೈ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧಂ ಭಯಂ
ಕರಂ ಕಲಿಗಳಿರ್ವರಿಗೆ! ಆ ಭೀಮ ಕರ್ಮಿಯಾ
ಎರ್ಮೆವೋರಿಯ ಮೆಯ್ಯ ರಕ್ಕಸನ ಶಿಖರಸನು
ಕೋಡೆರಡನಿರ್ಕಯ್ಗಳಿಂದಡಸಿ ಪಿಡಿದೊತ್ತಿ,
ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಪ್ಪಿ, ನೆತ್ತರ್ ಕಾರಿ ಗೋಣ್ಮುರಿಯೆ,
ತೆಗೆದೊಗೆದನ್ನೈ ಮುಗಿಲ ವೊಗಕೆ! ಬಿಳ್ದತ್ತು ಆ
ರಕ್ಕಸ ವೆಣಂ ಮತಂಗನ ವನವಸುತ್ತರಿಸಿ
ಯೋಜನದತ್ತ ದೂರಕ್ಕೆ. ಬಿಸುಟ ಶವದಿಂದೆ
ಮುದ್ದೆಮುದ್ದೆಯೆ ನೆತ್ತರೊಳ್ಕಿ ಮುನಿಯಾಶ್ರಮದಿ
ಬೀಳೆ, ಶಪಿಸಿದನು ಋಷಿ. ಆ ಶಾಪಭೀತಿಯಿಂ
ವಾಲಿಯೈತರನಿಲ್ಲಿಗದರಿಂದೆಮಗೆ ರಕ್ಷೆ!—
ಭೀಮಬಲವೊಂದೆಯಲ್ತಾತಂಗೆ, ಸಿದ್ಧಿಸಿದೆ
ಬಿಲ್ಬಲ್ಮೆಯುಂ. ಅಲ್ಲಿ, ಪಂಪಾ ಸರಸ್ತಟದಿ
ಬಲ್ಬೆಳೆದ ತಾಲತರುವೊಂದೊಂದುಮವನೊಂದೆ
ಬಾಣದಿಂ ಜರ್ಜರಿತಮಾಗಿ ಕೆಡೆವುವು ಕಣಾ!—
ಸಮ್ಮುಖ ಸಮರ ನೀತಿಯಿಂದಾತನಂ ಜಯಿಸೆ
ಶತಮಾನಗಳೆವೇಳ್ಕುಮದು ದಿಟಂ!"
                                        ಕೆಟ್ಟಾಸೆ
ನಿಟ್ಟುಸಿರನೆಳೆದ ಸುಗ್ರೀವನಂ ನೋಡುತ್ತಿನಿತು
ಕಿನಿಸಿಂ ಧನುರ್ಧರ ವರೇಣ್ಯಮ್: "ವಾನರೇಂದ್ರ,
ಬಾಯ್ತುಂಬಿ ಬಣ್ಣಿಸಿರ್ಪಯ್ ನಿನ್ನಣ್ಣನಣ್ಮಮ್.
ನೀಂ ಗುಣಗ್ರಾಹಿಯೆ ವಲಂ! ಕಂಡ ಬಲ್ಮೆಯಂ
ಕೊಂಡಾಡುವುದೆ ಬೀರರಿಗೆ ತಗುವ ಸಿರಿಗೆಯ್ಮೆ.
ಕಾಣದುದನಿಳಿಕೆಗೆಯ್ವುದುಮಂತೆ ಕೀಳ್ಗೆಯ್ಮೆ.
ನಮ್ಮ ಬಲ್ಮೆಯನರಿಯದಾಡುತಿಹೆ. ನಿನ್ನೆರ್ದೆಯ
ಶಂಕೆ ಬಯಲಪ್ಪವೋಲ್ ತೋರ್ಪೆನೆನ್ನಣ್ಮುಮಂ, ಮೇಣ್
ಬಿಲ್ಜಾಣ್ಮೆಯಂ." ಬಾಗಿ ನಾಣ್ಚುತ್ತಿನಾತ್ಮಜಂ
ಕಯ್ಮುಗಿದೊರೆದನಿಂತು: "ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ, ದೇವ,

ನಿನ್ನ ಜಸಮಂ ಕೇಳ್ದೆನಾದೊಡಂ ಬಗೆಯಳ್ಕು
ನುಡಿಸಿತ್ತು. ವಾಲಿಯಿಂದೆನಿತೊ ಸೂಳಾಂ ಸೋಲ್ತು
ಮೆಯ್‌ಮುರಿಸಿ ಕೊಂಡಿರ್ಪೆನದರಿಂದೆ ಮತ್ತೊರ್ಮೆ
ಪುಸಿಬಲ್ಮೆಯಂ ನೆಚ್ಚಿ ಮಾರಾಂಪಲೊಲ್ಲೆನಯ್
ಮಿಳ್ತುವಿಗೆಣೆಯ ಬೀರಂಗೆ!” “ನಾನೇನನೆಸಗೆ ಪೇಳ್
ನಿಶ್ಶಂಕಿ ನೀಂ?” “ವೈಬಲ್ಮೆ ಬಿಲ್ಜಾಣ್ಮೆಗಳ್ ಮೆರೆಯೆ
ವಾಲಿಯಂ ಮೀರ್ವಂತೆ ತೋರ್!” “ತೋರ್ಪೆನೇಳಂಜದಿರ್!”
ಪರಿಪಡುವವೊಲ್ ನುಡಿದು, ಕೋದಂಡಮಂ ಪಿಡಿದು
ಮೇಲೆಳ್ದನಾ ಮಿತ್ರವತ್ಸಲಂ. ತಾವೊಡನೊಡನೆ
ಮೇಲೆಳ್ದರಿತರರುಂ. ಮಲೆಯನಿಳಿದರ್ ಕುರಿತು
ಪಂಪಾ ಸರಸ್ತೀರ ತಾಲವನಮಂ. ನಡೆಯೆ,
ದಾರಿಯೆಡೆ ನಿರ್ಮಾಂಸದಸ್ಥಿಪಂಜರಮಾಗಿ
ಕೆಡೆದಿರ್ದುದಚಲೋಪಮಂ ದುಂದುಭಿಯ ಶವಂ.
ಕಂಕಾಲ ಭೀಕರಮದಂ ಕಂಡು ಸೌಮಿತ್ರಿ:
“ನಿಂ ಪೇಳ್ದುದಿದೆ ಕಣಾ ನಿನ್ನಗ್ರಜಂ ಕೊಂದು
ಬಿಸುಟ ದುಂದುಭಿ? ರಾಮಚಂದ್ರಂಗೆ ಕಿರಿಯನೆಂ!”
ತನ್ನಣ್ಣನಾರ್ಪನಾಶಂಕಿಸಿದ ವಾನರನ
ಕೀಳ್ಮೆಗವಹೇಳನಂ ಮಾಳ್ಪವೋಲ್, ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ
ಕೊಂಕುನುಡಿಯಿಂದಿರಿದು ಕಿರುನಗುತ್ತಶ್ರಮದಿ
ಬಿಲ್ಲ ಕೊಪ್ಪಿಂ ಚಿಮ್ಮಿದನ್ ಕಳೇಬರ ಗಿರಿಯ
ಭಾರಮಂ. ಸದ್ದೊಡನೆ ಧೂಳಿ ಗಾಳಿಗಳೇಳೆ
ಕವಣೆಗಲ್ಲೆಸೆದಂತೆ ರೊಂಯ್ಯನೆದ್ದಾ ಪೆಣಂ
ತೂಂತಿಟ್ಟುದು ಮುಗಿಲ್ಗೆ; ಮತ್ತೆ ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿ
ಪತ್ತು ಯೋಜನದಾಚೆ ಬಿಳ್ದತ್ತು! ಕಂಡದಂ
ವಾನರರ್ಗಚ್ಚರಿಯುಮಾನಂದಮಾದೊಡಂ
ಮೃದುಹಾಸ್ಯಕಂಬಂತೆ ಸೂರ್ಯ ಸೂನು: “ತಿಳಿಯಯ್ಯ:
ಮಾಂಸಲಂ ರಕ್ತಾರ್ದ್ರಮಾಗಿರ್ದುದಾ ಶವಂ
ವಾಲಿ ಬಿಸುಟಂದು!” ನಗುತಿರೆ ರಾಮನೊಡಗೂಡಿ

ನಳ ನೀಲ ಜಾಂಬವರ್, ಹನುಮನೆಂದನ್ ಹಸನ್
ಮುಖಿ: "ಸುಮಿತ್ರಾತ್ಮಜನೆ, ನಮ್ಮ ವಾನರ ಬಲಕೆ
ಹೆಣದ ಹೊರೆ ಹಿರಿದಲ್ತು! ನೀಂ ಗೈದ ಕಜ್ಜಮಂ
ಕಿರುಳರೆಸಗುವರೆಮ್ಮ ಸೇನೆಯಲಿ!" ನೆರೆನಾಣ್ಚಿ
ನಸುಮುನಿದು ಕೆಂಪೇರ್ದ ತಮ್ಮನಂ ಮೊಗನೋಡಿ
ರಾಘವಂ: "ಸೋದರನೆ, ಕಪಿಗಳಿವರಸಮಾನ್ಯರ್.
ಇವರ ಕೆಳೆಯಿಂದೊಳ್ಪು ಕಯ್ಗೂಡಿದಪುದೆಮಗೆ.
ಬಿನದದಿಂ ಕಾಣಿವರ ಸರಳ ಸೌಜನ್ಯಮಂ."
ಹಂಪೆಯು ಸರೋವರಂ ಪೆಂಪಿನೋಕುಳಿಯಾಗೆ
ಕೆಂಪೆರಚಿದುದು ಸಂಜೆ. ನಿಂದುದಪ್ರತಿಹತಂ
ತೀರರುಹ ದೈತ್ಯಗಾತ್ರದ ತಾಳತರುಪಂಕ್ತಿ.
ಬೈಗುವಿಸಿಲಾನ್ತದರ ನೆತ್ತಿಯು ನೆಳಲ ನೀಳ್ಪು
ಜಂಗಮತೆವೆತ್ತಿರ್ದುದುದಯಗಿರಿ ಯಾತ್ರೆ. ಹಾ,
ಭಂಗವಾದುದೆ ಯಾತ್ರೆ? ಕಳ್ತರಿಸಿದಂತೆವೋಲ್
ಒರ್ಮೊದಲ್ ಕುನಿದುದು ತರುಚ್ಛಾಯೆ! ಮರಮುಡಿಯ
ಗೂಡು ಗೊತ್ತುಗಳಿಂದೆ ಪಾರ್ದಾರ್ದ ಪಕ್ಕಿಗುಂಪಂ
ಕೇಳೊರೆವುದಾ ಸಡೆದುದಂ: ಕಾರ್ಮುಕಪ್ರಳಯದೊಳ್
ಜ್ಯಾಜಿಹ್ವೆಯಿಂದುಜ್ಜ್ವಲಂ ಪೊಣ್ಮಿದುದೆ ತಡಂ, ಕೇಳ್,
ರಾಮನೆಚ್ಚಂಬು ತಾಂ, ದೆಸೆದೆಸೆ ನಡುಗೆ, ಪಡಿಗುಡುಗೆ
ಬೆಟ್ಟ ದರಿ ಕಾಡುಗಳ್, ತಲ್ಲಣಿಸೆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯುಂ,
ಪಗಲುಳ್ಕೆವೊಲ್ ಮಿಳ್ತು ಬೇಗದಿಂ ಪರಿತಂದು
ತುಂಡಿಸಿತು ಒಂದೆರಡು ಮೂರು ನಾಲ್ಕೈದಾರು
ಏಳೆಣಿಕೆಯಿಂ ಸಾಲುಗೊಂಡಿರ್ದ ತಾಳತರು
ಷಂಡಮಂ, ಕರಡಮಂ ಕುಡುಗೋಲ್ ಸವರುವಂತೆ.
ಮುಂಡಗಳುಡಿಯೆ ಪರ್ಣಚಂಡಿಕೆವೆರಸಿ ಕೆಡೆದವಂ
ತಾಳುತರು ಸಪ್ತರುಂಡಂಗಳಂ ಕಂಡು ಕಪಿಕುಲ
ಪುಂಗವಂ ನಾಣ್ವೆರೆದ ಮೆಚ್ಚಿಂ ಮುದಂಗೊಂಡು:
"ನಿನ್ನುರ್ಕನಾಶಂಕಿಸಿದೆನಲ್ಪಬುದ್ಧಿಯೆಂ;

ಮನ್ನಿಸಯ್, ಹೇ ಸೂರ್ಯತೇಜಸ್ವಿ." ಎನುತೆ ಕಯ್
ಮುಗಿದೆರಗಿದನ್ ಕೊರಳ ಸರಮಿಳಿಗೆಳಲ್ವವೋಲ್.
ಮಲೆಮುಡಿಯ ಮರೆಗೊಂಡು ಮುಳುಗಿದುದು ಪೊಳ್ತು. ಮೇಣ್
ಬಾನ್ ತಲೆಗೆ ಮಲರಿದುವರಿಲ್. ಹಾಡುವಕ್ಕಿಯ ಕೊರಲ್
ನಿದ್ದೆಗೈದುದು ತಿಪ್ಪುಳಿಕ್ಕೆಯೊಳ್. ಬಂಡೆಯೆಡೆ,
ಮರಗಳೆಡೆ, ಪಳುವಿನೆಡೆ, ಮೆಳೆಗಳೆಡೆ, ಗವಿಗಳೆಡೆ
ಹನುಮ ಜಾಂಬವ ನೀಲ ನಳ ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವ
ಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಮಂತ್ರಣ ರಹಸ್ಯವನುಸಿರ್ವವೋಲ್
ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಸುಯ್ದು ಹೊಂಚಿ ತೀಡಿತ್ತೆರಲ್,
ವೈರಿ ವಾಲಿಯ ಬೇಹುವೋಲಂತೆ. ನಿಂದುದಯ್
ವಿಶ್ವಧರ್ಮ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷ ಸಾಕ್ಷಿಯೆಂಬಂತೆವೋಲ್
ನಾಕ ಚುಂಬಿತ ಋಶ್ಯಮೂಕದ ಮೂಕರಾತ್ರಿ!

ಸಂಚಿಕೆ ೬

ನೀಂ ಸತ್ಯವ್ರತನೆ ದಿಟಂ!

ಮುಗಿದುದಾ ಮಂತ್ರಣದಿರುಳ್ ; ಇಂದ್ರ ದಿಙ್ನಯನಕ್ಕೆ
ನೀರುರ್ಕ್ಕಲೆವೊಲ್ದೆರೆದುದೊಯ್ಯನೆ ಉಷಃ ಕಾನ್ತಿ.
ಋಶ್ಯಮೂಕದ ಶಿಖರ ವೇದಿಕೆಯೊಳಿರ್ದರಿಗೆ
ತೋರ್ದುದು ನಭಃಪಾರಪಿಶ್ರಾಂತಮಾ ಗಿರಿಪಂಕ್ತಿ,
ತೆರೆಮೇಲೆ ತೆರೆಯೇರ್ದು ಪರ್ಬಿದ ಸಮುದ್ರಮಂ
ಪ್ರತಿಕೃತಿಸುವಂತೆ. ತಣ್ಮಲೆಯೆಲರೊಳಲೆದುದಯ್
ಸಿಪಿಲೆವಕ್ಕಿಯ ಸಿಳ್ಳಿನಿಂಚರಂ!
"ಪೊಳ್ತೇರ್ವ
ಮುನ್ನಮಲ್ಲಿರ್ಪೆಮೆಂಬಾತನೇಕಿನ್ನೆಗಂ
ಬಾರನೈ, ಸೌಮಿತ್ರಿ? ಮರ್ಕಟಧ್ವಜರಿವರ್
ವಾನರರ್! ಕಪಿಬುದ್ಧಿ ತಾನತಿಚಂಚಲಂ! ಮತ್ತೆ
ಬೇರೊಂದನೇನಾನುಮಂ ನೆನೆದನೇಂ ರುಮಾ
ವಲ್ಲಭಂ?"
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯತ್ತಣ್ಗೆ ಕಣ್ಣಾಗಿ,
ಬೇರೆ ತಾಂ ಮಣೆಯಾಗಿ ಮರದಡಿ ಕುಳಿತ ರಾಮಂಗೆ,
ಬಳಿ ನಿಂದು ನೋಡುತಿರ್ದವರಜಂ: "ಹೇ ಆರ್ಯ,
ಅನಾರ್ಯರಿವರಂ ನಂಬಿ ಆರ್ಯಕುಲದೇವಿಯಂ
ನಾವೆಂದು ತಂದಪೆವೊ ನಾನರಿಯೆ! ಇನ್ನೆಗಂ
ಹೆರರ ಕಯ್ ಹಾರೈಸದೆಮ್ಮಾರ್ಪನಾಂ ನೆಮ್ಮಿ
ಮುಂಬರಿದ ನಮಗೀಗಳೇಕೀ ಕಪಿಧ್ವಜರ
ಕಾಡದಟಿನೊಂದು ಹಂಗು? ಇವರ ಮನೆಯಂ ತಿದ್ದಿ
ನಮ್ಮ ಕೊನೆಯಂ ಸಾಧಿಪನಿತರೊಳೆ ದೇವಿಗೇಂ

ಗತಿಯಹುದೊ? ದೀರ್ಘಸೂತ್ರಿಗಳಿವರ ಸಂಗದಿಂ
ಕಿಡುವುದೆ ದಿಟಂ ನಮ್ಮ ಕಜ್ಜಂ!"
ಸಹೋದರನ
ಕಿಸುಗಣ್ಚಿದಾನನವನೀಕ್ಷಿಸುತೆ ರಾಘವಂ
ಸಂತೈಸಿದನು ಇಂತು "ಊರ್ಮಿಳೇಶನೆ, ತಾಳ್ಮೆ!
ವಾನರರ್ ನೀನಾಡುವನಿತು ಕೀಳುಗಳಲ್ತು;
ನಮ್ಮದಟು ನೀನೂಹಿಪನಿತು ಬಲ್ಲಿತುಮಲ್ತು.
ಕಿರಿದಲ್ತು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿಹ ಕಜ್ಜದುಜ್ಜುಗಂ;
ಮೇಣಲ್ಪಮೆಂದರಿಯದಿರ್ ದೈತ್ಯವಿಕ್ರಮಂ.
ನಿನಗಿನೇನಸಿಯಲ್ತು ನನ್ನ ಬಗೆಯುಬ್ಬೆಗಂ
ದೇವಿಯನ್ವೇಷಣೆಗೆ, ರಕ್ಷಣೆಗೆ, ರಾಕ್ಷಸರ ಮೇಣ್
ವಧೆಗೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ನೀನು ಕಲಿಯಾದೊಡಂ ನಮಗೆ
ಬೇಳ್ಕುಮಿಾ ಮಲೆಯರ ನೆರಂ. ಕೆಳೆಯರೊಲ್ಮೆಯಂ
ಬಿಟ್ಟುಕಳೆವುದು ಬರಿಯ ಬೆಳ್ತನಂ. ಮಹಿಮರಯ್
ಕಪಿಗಳೋರೊರ್ವರುಂ. ನಿನಗರಿವಹುದು ಮುಂದೆ.
ಕೈಕೊಳೆ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಮಂ, ಮಾನವನ ಮಹಿಮೆ
ಮೈದೋರ್ಪುದೈ . . . ಪೂರ್ಣ್ವೆವಾ ರವಿತನೂಜನುಂ
ನಾನುಮಗ್ನಿಯೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗೆ ಮಿತ್ರತ್ವಮಂ.
ತಗದು ಮಿತ್ರದ್ರೋಹಮಿನಕುಲಕೆ."
ಅಗ್ರಜಗೆ
ಮೌನದೊಪ್ಪಿಗೆಯಿತ್ತು ಸೌಮಿತ್ರಿ ರವಿಯುದಯ
ದೃಶ್ಯಮಂ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರೆ, ಕೇಳ್ದುದೊಂದದ್ಭುತಂ
ರಣಕಹಳೆ. ಬೆಳಗಿನ ಗಾಳಿ ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಕಂಪಿಸಿರೆ,
ಸುಗ್ರೀವನೈತಂದನಾಂಜನೇಯಾದಿಗಳ
ಮುಂದೆ, ವಾನರ ಕುಲದ ಯುದ್ಧಪದ್ಧತಿಯಂತೆ
ಭೈರವಾಭೀಳವೇಷಿ! ರಘುತನೂಜರ ಕಣ್ಗೆ
ಬೆಕ್ಕಸಮೆರಗಿದತ್ತು, ಹಿತಭಯಾನ್ವಿತಮಾಗಿ,
ಕಂಡಾ ವಿಚಿತ್ರ ಸಖನಂ: ರಕ್ತವರ್ಣಂಗಳಂ

ಪೊದೆದ ಸಂಧ್ಯಾ ಮೇಘವೋ, ಕೇಸುರಿಗಳಿಂ
ಪುದಿದ ಧೂಮದೇಹಾಗ್ನಿಯೋ, ವಿಪಿನ ಸುಂದರ
ಚೈತ್ರ ಮಾಸದ ಫುಲ್ಲ ಪುಷ್ಪಮಯ ಕಿಂಶುಕವೊ,
ಚಂದ್ರಾಂಬರಾ ನಿಶೀಥಿನಿಯೊ ಪೇಳೆಂಬಿನಂ
ರಕ್ತವಸ್ತ್ರಂಗಳಿಂ ರಕ್ತವರ್ಣಂಗಳಿಂ
ಕೆಂಬಣ್ಣ ಪೂಗಳಿಂ ಕೆಂಬಕ್ಕಿಗರಿಗಳಿಂ
ವ್ಯೋಮಾಭ ರೋಮಮಯ ದೇಹಮನಲಂಕರಿಸಿ
ಭೀಕರಾಯುಧಿಯಾಗಿ ಕಪಿಕೇತನವ ತೂಗಿ
ಸುಗ್ರೀವನೈತಂದನೈ, ಸಮರ ಸಜ್ಜಿತಂ,
ದ್ವಂದ್ವ ಯುದ್ಧ ವಿಶಾರದಂ! ಕಂಡೊಡನೆ ಆ
ಕಪೀಂದ್ರನಂ, ಅಪ್ರತಿಮ ರಣಧೈರ್ಯ ಸಾಂದ್ರನಂ,
ತಲೆತಗ್ಗಿದುದು ಶಂಕೆ, ಸಪ್ರಾಣಿಸಿತ್ತಾಶೆ,
ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿದುದು ನೆಚ್ಚು ಕೆಚ್ಚಿನೊಡನೆಣೆಯಾಡಿ
ರಘುಜರಾತ್ಮದಲಿ.
ಸಿಸುನೇಸರೆಳಗದಿರ್ಗ್ವರಿ
ಪೊನ್ನೀರೊಳಳ್ದ ಕುಂಚದ ತೆರದಿ ಕಾಂಚನದ
ಕಾಂತಿಯಂ ಸಿಂಚಿಸುತ್ತಿರೆ ಕಾನನದ ಮೆಯ್ಗೆ,
ತರತರ ಸರದ ಕೊರಲ ಬನವಕ್ಕಿಯಿಂಚರಂ
ಕರೆಯುತಿರಲಿಂಪುವೊನಲಂ ಕಿವಿಗೆ, ರಮಣೀಯಮಾ
ಕಾನನಗಿರಿಶ್ರೇಣಿ ಸುಗ್ರೀವ ರಾಮರಂ,
ಕಾನನಪ್ರಿಯರಿರ್ವರಂ, ಮುಗುಳ್ನಗೆವೆರಸಿ
ಪರಸುತಿರೆ, ಇಳಿದರವರಾ ಋಶ್ಯಶೃಂಗದಿಂ
ಕರುತ್ತು ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ. ಇಳಿದರೇರಿದರಂತೆ
ಸೇರಿದರ್ ವಾಲಿ ಪಾಲಿತ ದುರ್ಗ ನಗರಮಂ
ಸುತ್ತಿ ಮುತ್ತುತೆ ದಟ್ಟಮಿಡಿದೇರ್ದು ಪರ್ವಿದಾ
ಗಹನ ವನಮಂ. ಪಳುಮರೆಯೊಳಡಗಿ, ಪಣ್ಮರಕೆ
ಮರಸು ಕೂತವರಂತೆ, ಮೋನದಿಂದೆಲ್ಲರಿಂ
ರಾಮಾದಿಗಳ್ ನಿಟ್ಟಿಸಿರೆ ಕಾದು ಕಾತರಿಸಿ ;

ಸುಗ್ರೀವನೊರ್ವನೆಯೆ ಮುಂಬರಿಯುತೊಂದರೆಯ
ಬಂಡೆಯನಡರಿ, ನಿಮಿರ್ ನಿಂತು, ಕಾಡೆಲ್ಲಮಂ
ದಿಟ್ಟಿಸಿದನಾಲಿಯಿಂದಾಲಿಂಗಿಪಂದದೊಳ್
ತನ್ನೊಲಿದ ಬೀಡೆಲ್ಲಮಂ. ಆ ವನಪ್ರೇಮಿ
ವಿರಹ ರೋಷದಿ ಸುಯ್ದನೌಡುಗಚ್ಚಿದನೊಡನೆ
ಗರ್ಜಿಸಿದನಚಲವೃಷಭಗೆ ಮಲೆತು ಮೂದಲಿಸಿ
ಗುಟುರಿಕ್ಕುವಂತೆ. ಮಲೆ ಮಾರ್ಗುಡುಗಿತರೆಬಂಡೆಗಳ್
ನಡುಗಿದುವೆಡಕೆ ಬಲಕೆ; ತೊನೆದುವು ಮರದ ಹಂತಿ;
ಚೀರಿದುವಡವಿವಕ್ಕಿ; ಚಕಿತವಾದುವು ಜಿಂಕೆ
ಕಾಳ್ಕೋಣ ಪಂದಿ ಪೆರ್ಬುಲಿ ಸಿಂಹಗಳ್ ದಂತಿ.
ತೆರೆತೆರೆಯುರುಳಿ ಪರಿದು ಆ ಗರ್ಜನೆಯ ಸಿಡಿಲ್
ಶಾಂತವಾಗಲ್, ಮರಳಿ ಹೆಪ್ಪಾದವೋಲಾದುದೈ
ದಟ್ಟಡವಿಮೋನದ ಕಡಲ್.
ಮೊನೆಯಾದುದಬ್ಬೆಗಂ
ನೋಳ್ಪರ್ಗೆ. ಮುಟ್ಟೆ ಹಿಡಿವೋಲಾದುದಾರಣ್ಯ
ನೀರವತೆ: ಮರಗಳೊಳು ಗಾಳಿ ಸುಯ್ಯುವ ಸದ್ದು;
ತರಗೆಲೆಗಳುದುರಿ ಬೀಳುವ ಸದ್ದು; ಪೂವಕ್ಕಿಗಳ್
ಬಂಡುಂಡುಲಿವ ಸದ್ದು; ಬಣಗು ಕಡ್ಡಿಗಳಲುಗಿ
ಮರಗೋಡಿನಿಂದುರುಳಿ ನೆಲಕೆ ಕೆಡೆಯುವ ಸದ್ದು;
ಸಸ್ಯಂಗಳುಚ್ಛ್ವಾಸಿಸುವ ಸದ್ದು; ಬೆಳೆವ ಪುಲ್;
ನಿದ್ದೆಗಲ್: ಮುಟ್ಟೆ ಹಿಡಿವೋಲಾದುದಾರಣ್ಯ
ನೀರವತೆ! ಮರಪಸುರ ಕಂಡಿಕಂಡಿಗಳಿಂದೆ
ಬಿಸಿಲಿಣುಕಿ ಶಿಶುವಿನೋಲಾಡಿದುದು ನೆಲದಲ್ಲಿ,
ಕಣ್ಣುಕಣ್ಣಿನ ರಂಗವಲ್ಲಿಯ ವಿಲಾಸಮಂ
ಮೆರೆದು!
ನೋಡುತಾತ್ಮಾಲಿಸಿರಲಿಂತು, ಕೇಳ್ದತ್ತು,
ಬೆಟ್ಟ ಬಂಡೆಗಳದಿರೆ, ಮರದ ಕೋಡುಗಳುದುರೆ,
ಸಿಡಿಲ ಪರೆಯೋಲ್ ಕೊಡಂಕೆಯನಿರಿದಲೆವ ಚಂಡೆ!

ಕೂಡೆ ಕೇಳ್ದುದು ವಾಲಿಯಾರ್ಭಟಂ, ಚಂಡೆಯಂ
ಮೀರ್ದು. ಧಿಗಿಲೆಂದತ್ತು ರಾಮನೆರ್ದೆ ; ಹನುಮನಂ
ನೋಡಿದನು ಸೌಮಿತ್ರಿ ; ಮರದ ಮರೆವೊಕ್ಕಂತೆವೋಲ್
ಹದುಗಿ ನಿಂದುದು ನೀಲ ನಳ ಜಾಂಬವಪ್ರಭೃತಿ!
ಬೆಟ್ಟ ಗುಡುಗಿತ್ತಲ್ಲಿ! ಪೞು ನಡುಗಿತತ್ತಲದೊ!
ಕಾಕು ಕೇಳಿಸಿತಲ್ತೆ ಆ ಪೆರ್ಬುಲಿಸಿನೆಡೆ?
ನೋಡಿತ್ತಲಾಲಿಸಾ ತರಗೆಲೆಯ ಸಪ್ಪುಳಂ!
ಕಾಣಲ್ಲಿ ಮುರಿಗೊಳ್ಳುತಿದೆ ಮರದ ತಲೆಸೊಪ್ಪು!
ಮತ್ತಮದೊ ಚಂಡೆದನಿ! ವೀರಾಟ್ಟಹಾಸಮದೊ
ಮಾರುತ್ತರಂ! ಮತ್ತೆ ಗರ್ಜಿಸಿದನದೊ ನಮ್ಮ
ಸುಗ್ರೀವ! ಮತ್ತೆ ಅದೊ ಪ್ರತಿಗರ್ಜನಂ! ದಿಟಂ,
ವಾಲಿಯೆ ದಿಟಂ! ಎಲ್ಲಿ? ನೋಡಲ್ಲಿ ; ಓ ಅಲ್ಲಿ!
ಅದೆ ವಾಲಿ!

ಸಿಂಹದೋಲಾರ್ಭಟಿಸಿ, ಪುಲಿಯವೋಲ್
ಚಿಮ್ಮಿದನ್ ಪೞುಗಬ್ಬದಿಂ! ಚಿಮ್ಮಿ, ತಮ್ಮನಂ,
ರಣಾವೇಶಿ ರಣವೇಷಿಯಂ, ನೋಡಿದನ್ ವಾಲಿ!
ಕೆಂಪಾದುವಾಲಿ ; ರೌದ್ರತೆವೆತ್ತುದಾನನಂ ;
ಕೊಂಕುದುಟಿ ಮೇಲೆ ಕುಣಿದುವು ಮೀಸೆ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ
ಮಲೆ ನಡುಗುವೋಲಬ್ಬರಿಸಿ ನುಗ್ಗಿದನ್ ಚಿಮ್ಮಿ
ಸುಗ್ರೀವನೆಡೆಗೆ! ತನುಕಾಂತಿಯಿಂ, ವಸ್ತ್ರದಿಂ,
ವರ್ಣದಿಂ, ಮೇಣಲಂಕಾರದಿಂ ಸಮತೆವೆತ್ತಾ
ಸಮರ ಕಲಿಗಳೊಳ್, ಸುಗ್ರೀವನಾರ್ ವಾಲಿಯಾರ್
ತಿಳಿಯಲರಿಯದ ಬೆಮೆಯ ಬೆಳ್ಪಿಂದೆ, ಬಿಲ್ವೊತ್ತ
ದಾಶರಥಿ ಪಲ್ಗಚ್ಚಿದನ್ ; ಭೀಷ್ಮಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂ
ನೆನೆನೆನೆದು, ಸಿಗ್ಗಿಂದೆ ಬದ್ಧಭ್ರುಕುಟಿಯಿಂದೆ
ನೋಡುತಿರ್ದನ್ ಬಿಲ್ಲುಬೆರಗಾಗಿ : ಹೋರಾಡುತಿರೆ
ಹೋರಿಗಳೆರಡು, ಹೊಂಚುಹುಲಿ ದಿಟ್ಟಿವೋಲಂತೆ!
ನುಗ್ಗಿರ್ಪ ಬರ್ಪತುಲ ಬಲಶಾಲಿಯಂ, ವಾಲಿಯಂ,

ಕಂಡು ತೆಕ್ಕನೆ ಕೆಲಕೆ ಸಿಡಿಯುತೆ ರುಮಾಪ್ರಿಯಂ
ಗುದ್ದಿದನ್ ನೆತ್ತಿಯಂ. ಕರ್ಗಲ್ಲು ನುರ್ಗುನುರಿ
ವೋಗುವಾ ಘಾತಕ್ಕೆ ಮೆದುಳ್ ಕದಡಿದೋಲಂತೆ
ತತ್ತರಿಸಿದಿಂದ್ರಜಂ, ಮತ್ತೆ ಚೇತರಿಸಿದನ್.
ಹತ್ತಿರಿರ್ದೊಂದರೆಯನೆತ್ತಿ ಸಿಡಿರೋಷದಿಂ
ಬಿಟ್ಟನ್ ಶತಘ್ನಿ ಗುಂಡಿಡುವಂತೆ. ಸತ್ತನೇ
ಸುಗ್ರೀವನೆಂಬನಿತರೊಳೆ, ಲಂಘಿಸೆ ಕೆಲಕ್ಕೆ,
ಗುರಿತಪ್ಪಿದಾ ಬಂಡೆ ಬಡಿದುದೊಂದವನಿಜದ
ಗೊನ್ನಂಟೊರಟು ಬುಡಕೆ. ಬೇರುಗಳುಡಿಯೆ, ಕೊಂಬೆ
ಬರಲಾಗಲೆಲೆಯುದುರಿ, ಮರವೊರಗಿದುದು ಲರಿಲ್
ಲರಿಲ್ಲರಿಲ್ಲೆಂದು. ಆ ವೃಕ್ಷಮನೆ ಗದೆಗೈದು
ಸುಗ್ರೀವನಪ್ಪಳಿಸುತಿರೆ ವಾಲಿಯಂ, ಅದಂ
ಕಪಿಮುಷ್ಟಿಯಿಂ ಪಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿಸೆಳೆಯುತೆ ವಾಲಿ :
"ಕೇಳೆಲವೊ ಸುಗ್ರೀವ, ನೀಂ ತಮ್ಮನೆಂಬೊಲವರಕೆ,
ನಿನ್ನಾ ಪತಿವ್ರತಾ ಸತಿಯೈದೆತನಕಾಗಿ,
ದೇವಿ ತಾರೆಯ ವಚನಕಾಗಿ, ಪುಸಿಗಾಳೆಗಂ
ಗೊಟ್ಟೊಡತಿಮಲೆತು ಕೊಬ್ಬಿದೆಯೆಲಾ! ಹಗೆತನಂ
ಬಾಡಿದೆನ್ನೆರ್ದೆಗೆ ನೇಹಂ ಮೂಡುತಿರ್ದಂದೆ,
ಕೂಡಿಕೊಂಡಾವನೋ ಬಣಗು ಬಡಗರಸನಂ,
ಕೆಣಕಿದಪೆ ಮತ್ತೆಯೆನ್ನಂ. ಮರುಳೆ, ಸಾಹಸದಿ
ವಾಲಿಯಂ ಗೆಲ್ದವರದಾರುಂಟೊ? ರಾವಣನೆ
ಹೆದರಿ, ಮೈತ್ರಿಯನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಬರ್ದುಕುತಿರ್ಪನೆಸೆ
ಕಾವರಾರೈ ನಿನ್ನನೆನ್ನ ಕೋಪಪ್ರಳಯ
ಫಣಿಗರಳದಿಂ?" ಎನುತೆ ತಮ್ಮನ ಕಯ್ಯ ಗದಾ
ವೃಕ್ಷಮಂ ಕಸಿದು ಬಿಸುಟನ್ ; ನೆಗೆದು, ಮೇಲ್ವಾಯ್ದು,
ಬಿಗಿದಪ್ಪಿದನ್ ಭುಜದ ವಾಸುಕಿಯಿನವರಜನ
ಮೆಯ್ಯ ಮಂಥರವನುರ್ವರೆಗಿರ್ವರುರುಳ್ವಂತೆ!
ತಿರಗುರುಳಿ ಹೊದೆಯ ಮರೆಯಲಿ ಹೋರುತಿರ್ದರಂ

ಕಾಣಲಾರದೆ ಕಾತರಿಸುತಿರೆ ವಿಯದ್ವರ್ಣಿ,
ಕೇಳಿಸಿತು ದಿಡ್ಡುದಿಡ್ಡೆಂಬ ಕೈಗುದ್ದುಗಳ
ಸದ್ದುಗಳ ಮೀರುತೇರ್ದಾರ್ತನಾದಂ. ಒಡನೆ ಹಾ
ಓಡುತಿರ್ದಾ ರಾಮಮಿತ್ರನಂ ಬೆಂಬತ್ತಿ
ಕಾಣಿಸಿದನಟ್ಟುತಿರ್ದಾ ವಾಲಿ. ಮಿತ್ರನಾರ್
ಶತ್ರುವಾರೆಂಬನಿತರೊಳೆ ದಟ್ಟ ಪಳುವದೊಳ್
ಮರೆವೋದರಿರ್ವರುಂ.
ರಾಮನಂಬಿನ ನೆರಂ
ಬಿಸಿಲ್ದುರೆಯಾದುದಂ ಕಂಡು ಸುಗ್ರೀವಂಗೆ
ನೆಚ್ಚುಗೆಡೆ, ವಾಲಿಮುಷ್ಟಿಯ ವಜ್ರಘಾತಕ್ಕೆ
ಮೈಮುರಿಯೆ, ಕಣ್ಣೀರುಮೊಳ್ಕಲೊಳಸೋರುತ್ತೆ
ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿದನ್ ಮತಂಗಾರಣ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ.
ಋಷಿಶಾಪಮಂ ನೆನೆದು, ಬದುಕು ನಡೆ ಹೋಗೆಂದು
ಮುಳಿಸಂ ನುಡಿದು, ವಾಲಿ ಪಿಂತಿರುಗಿದನ್ ತನ್ನ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ.
ಇತ್ತ ರಾಮಾದಿಗಳುಮುರಸುತ್ತೆ
ಬಂದು ಕಂಡರು ವೈರಿ ಮುಷ್ಟಿಪ್ರಹಾರದಿಂ
ಜರ್ಜರೀಕೃತದೇಹನಂ, ರುಧಿರ ಸಿಕ್ತಾಂಗನಂ,
ಕ್ಲಾಂತ ಸುಗ್ರೀವನಂ. ಕಣ್ಬನಿವೆರಸಿ, ನಾಣ್ಚಿ,
ಬಾಗಿ, ನೆಲನಂ ನೋಡುತಾ ದೀನವಾನರಂ,
ಕೆಳೆಯನಿರ್ಕೆಯ ಕರುಣ ದುಃಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮರುಗಿರ್ದ
ದಿನನಾಥಕುಲಸಂಭವಂಗೆ : " ನೀನಿಂತೇಕೆ
ನಂಬಿಸೆನ್ನಂ ಕೊಂದೆ, ಓ ಕರುಣಿ ! ವಾಲಿಗೇಂ
ಬೇಹುಗಾರನೊ ? ಕೊಲ್ಲಿಸಲ್ಕೆನ್ನನೆಂದಿಂತು
ಪುಸಿವೇಳುತಾರ್ಯನೀತಿಯ ಮೆರೆದೆಯಲ್ತೆ ? ನಾಂ
ಮುನ್ನಮೊರೆಯೆನೆ ವಾಲಿ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯನೆಂಬುದಂ
ನಿನಗೆ ? " " ಮನ್ನಿಸು, ವಾನರೇಂದ್ರ, ಮನ್ನಿಸೆನ್ನನ್.
ಕೋಳುವೋದೆನ್ ರೂಪಸಾದೃಶ್ಯದಿಂ, ಗೆತ್ತು

ನಿನ್ನಣ್ಣನಂ ನಿನಗೆ. ಮೋಸವೋಗೆನೊ ಮರಳಿ.
ಏಳು, ನಡೆವಂ ಮತ್ತೆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯತ್ತಣ್ಗೆ.
ಬೇಂಟೆಯೊಳ್ ಸೋವಿನವರಂತು ಪಳುವಂ ನುರ್ಗ್ಗಿ
ಬಿಲ್ಲಿರ್ಪೆಡೆಗೆ ತರುಬುತೆಳ್ಚುವರೊ ಹಕ್ಕೆಯ
ಮಿಗಂಗಳಂ, ನೀನಂತೆವೋಲ್ ಕರೆದು, ವಾಲಿಯುಂ
ಪೊರಮಡಿಸವನ ಕೋಂಟೆಯಿಂ. ಕಾಂಬೆ ನೀನೊಡನೆ
ಬಾಣದೇರಿಗೆ ನೆತ್ತರಂ ಕಾರ್ದು ಕೆಡೆದಳಿವ
ಗೃಹವೈರಿಯಂ! ಕುರುಪಿರ್ಕೆ ಈ ಪೂವಿಡಿದ ಬಳ್ಳಿ
ನಿನ್ನ ಕಂಠಕ್ಕೆ: ಜಯಮಾಲೆಯೆಂದೆಯೆ ತಿಳಿಯ
ನೀನಿದನ್!" ತುಡಿಸಲ್ಕೆ ದಾಶರಥಿ ಹೂವಿಡಿದ
ಕಾಡುಬಳ್ಳಿಯನವನ ಕೊರಳಿನಲಿ, ಹಾಲ್ಗರಿಯ
ಬೆಳ್ವಕ್ಕಿ ಸಾಲ್ಗೊಂಡು ಮಾಲೆಗಟ್ಟಿದ ಬಯ್ಗು
ಮುಗಿಲಂತೆವೋಲೆಸೆದನಾ ವಾನರಂ!
ಮೇಲೆ, ಕೇಳ್,
ತೆರಳ್ದರವರಿನ್ನೊರ್ಮೆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯತ್ತಣ್ಗೆ
ಸುಗ್ರೀವನಂ ಕೂಡಿದುನ್ಮೀಲಿತೋತ್ಸಾಹದಿಂ
ಪೆರ್ಚಿ.
ಅನ್ನೆಗಮತ್ತಲಾ ವಾಲಿ ತಮ್ಮನಂ
ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧದಿ ಗೆಲ್ದು ಎಳ್ಬಟ್ಟಿದುರ್ಕಿನಿಂ
ಸೂರ್ಕಿ ಪೊಕ್ಕನ್ ತನ್ನ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯುಂ. ತಾರೆ,
ಕೊಡಗಿನುಡುಗೆಯ ಸೀರೆ ಸಿಂಗರಿಸಿದಾ ನೀರೆ,
ಮರ್ದ್ದಿಕ್ಕುತೇರ್ಗಳ್ಗೆ, ಬಿಜ್ಜಣಿಕೆ ವೀಸುತ್ತೆ,
ಕೈಸೋಂಕಿನಮೃತದಿಂ ಬಳಲಿಕೆಯನಾರಿಸುತೆ
ಬೆಸಗೊಂಡಳೇರ್ವೆಸನದಾಗುವೋಗಂ. ಗೆಲ್ದು
ಬಂದಿರ್ದೊಡಂ ವಾಲಿ, ಖಿನ್ನಮುಖದಿಂ ಪ್ರಿಯೆಗೆ
ಸತಿಗೊರೆದನಿಂತು ಹದಿಬದೆಗೆ: "ನೀನೆಂದವೊಲೆ
ರುಮೆಯ್ಯೆದೆತನಕೆ ಕೇಡಡಸದೋಲಾತನಂ
ಬಡಿದಟ್ಟಿ ಬಂದೆ . . . ಮನವೇಕೊ ಸಂತಪಿಸುತಿದೆ.

ಕಾರಣವನರಿಯೆ . . . ಮೇಣರಿತ ಕತದಿಂದಿಂತದೇಂ
ತಪಿಸುತಿರ್ಪುದೊ ? . . . ಗುಹೆಯೊಳೆನ್ನಂ ಮುಚ್ಚಿ ತೊರೆದು
ಬಂದನೆಂಬಾಕ್ರೋಶದುಲ್ಬಣದೊಳಂದು ನಾಂ
ತಮ್ಮನ ವಿನಯಮಂ ಕಿವುಳ್ಗೇಳ್ದು, ಆತನಂ
ಪೆತ್ತಮ್ಮನೂರಿಂದೆ ಪೊರನೂಂಕಿದೆನ್, ತನ್ನುರುವ
ಕೆಳೆಯರ್ವೆರಸಿ ; ಬೇಯಿಸಿದೆನಾ ರುಮಾದೇವಿಯಂ
ಸಿರಿಮನೆ ಸೆರೆಯೊಳಿಟ್ಟು ; ಕಡೆಗಣ್ಚಿದೆನ್ ನನ್ನ
ಪೆಸರ ಪಳಿಯಂ, ನಿನ್ನ ಹಿತವಾಕ್ಯಮಂ . . . ಮನಂ,
ಓರೊರ್ಮೆ, ಗೆಯ್ದನ್ನೆಯದ ಕಜ್ಜಮಂ ತಿದ್ದಿರ್ಪ,
ತಮ್ಮನಂ ತಾಯ್ನೆಲಕೆ ತರಲೆಳಸಿತಾದೊಡಂ,
ತಡೆಯಾಯ್ತು ಪುಸಿಬೀರದೊಂದು ಪುಸಿಲಜ್ಜೆ. ಮೇಣ್
ಆತನುಂ ಮರುಕಮಂ ಕರುಣೆಯಂ ಮೂಡಿಸುವ
ಮಾರ್ಗಮನುಳಿದು ಮುಯ್ಗೆಮುಯ್ಯಾಗಿ ಕೋಪಮನೆ
ಕೆಣಕಿದನ್ ; ಕದಡಿದನೆದೆಯ ರೋಷ ಸಾಗರದಿ
ಬಡಬಾಗ್ನಿಯಂ . . . ಈಗಳುಂ ರಾಮನೆಂಬೊನಂ
ಮರೆ ನೆರಂಬಡೆದು . . . ನಾನಾತನೆರ್ದೆಯಂ ಪತ್ತಿ
ಗುದ್ದಿರ್ಕ್ಕುವಾಗಳವನಂ ಕರೆದನಾದೊಡಂ
ತೋರ್ದನಿಲ್ಲಾ ಬೀರನಾವೆಡೆಯೊಳಂ. . ."

ಮಾತು
ಮುಗಿವನ್ನೆಗಂ, ಕೇಳ್ದುದೊಂದಾರ್ಭಟಂ, ನಡುಗೆ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ ! "ಸುಗ್ರೀವನದೊ ಮತ್ತೆ !" ಎಂದೌಡು
ಕಚ್ಚಿ, ಕರಿಘೀಂಕೃತಿಯನಾಲಿಸುವ ಸುಪ್ತೋತ್ಥ
ಹರ್ಯಕ್ಷನೋಲಾದನಾ ವಾಲಿ ತಾನಾಭೀಳ
ರಕ್ತೇಕ್ಷಣಂ. ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿ ನೆಗೆದೆದ್ದು,
ತಡೆವ ತಾರೆಯ ಕೈಯನೋಸರಿಸುತಿರೆ ಕೆಲಕೆ,
ದಿಂಡುರುಳಿದಳ್ ನೆಲಕೆ ; ಕಾಲ್ವಿಡಿದಳಾಣ್ಮನಂ ;
ಬೇಡಿದಳ್ ಕಣ್ಬನಿಯ ಜೇನಿಳಿವ ತಾವರೆಯ
ಚೆಲುವೆ : "ಮಾಣ್, ಮನದನ್ನ, ಮಾಣ್ ; ಮಾರದಿರ್ ಚಲಕೆ

ಜೀವನಶ್ರೇಯಮಂ. ನೀನೀಗಳೆನ್ನೊಡನೆ
ನುಡಿಯುತಿರ್ದುದನೆ ಪಿಡಿ : ವೀರರೌದಾರ್ಯಮಂ!
ಪತಿವ್ರತಾ ರಮಣಿಯಂ ಆ ರುಮಾದೇವಿಯಂ
ನೆನೆ. ಪಡೆದ ತಾಯನಂತೆಯೆ ತಂದೆಯಂ ನೆನೆ ;
ಅಂತೆವೋಲ್ ನಿಮ್ಮಿರ್ವರೆಳೆತನದ ಲೀಲೆಯಂ,
ತಾರುಣ್ಯದೋಲದುಯ್ಯಾಲೆಯಂ ನೆನೆ. ಪಿಂತೆ
ನಿಮ್ಮೊಳಿರ್ದಳ್ಕರೆಯ ಸಗ್ಗಮಂ ನೆನೆ." ತಾರೆ ತಾಂ
ನುಡಿದೋರೆ, ಮುಗ್ಧನಾದನೆ ವಚನ ಮಂತ್ರದಿಂ-
ದೆಂಬಂತೆ ವಾಲಿಗೊದಗಿತು ಶಾಂತಿ : ತಮ್ಮನಂ,
ಅಣ್ಣ ಬಾ ಬಾರೆಂದು ಜೊಲ್ಲ ತೊದಳಿಂ ಚೀರ್ವ
ಸಣ್ಣ ಸುಗ್ರೀವನಂ, ನೋಳ್ಪರಾ ಕಣ್ಮಣಿಯ
ಚಿಣ್ಣನಂ, ಕಂದ ಸುಗ್ರೀವನಂ, ತನ್ನೊಲಿದ
ಮುದ್ದು ಸುಗ್ರೀವನಂ ಬೆನ್ನಿನೊಳ್ ಪೊತ್ತು, ತಾಯ್
ಕಂದ ಬಾರೆನ್ನುತಿರೆ, 'ಉಪ್ಪು ಬೇಕೇ ಉಪ್ಪು ?'
ಎನುತೆ ತಾಂ ಪರಿದಾಡುತನಿಬರಂ ನಗಿಸಿದಾ
ಚಿಕ್ಕಂದಿನೊಂದು ಚಿತ್ರಂ ಸ್ಮೃತಿಗೆ ಮೈದೋರೆ,
ರೋಷಚ್ಯುತಂ ವಾಲಿ ಶಾಂತನಾದನ್. ಮೈತ್ರಿ
ಸಂಚರಿಸಿದುದು ಮನದಿ, ವೈರಮಂ ಕೆಲಕೊತ್ತಿ.
"ನೆರಪುವೆನ್, ತಾರೆ, ಸುಗ್ರೀವನಂ ತಂದಿಂದು
ರುಮೆಗೊಸಗೆಯಂ. ಸಿಂಗರಿಸು ನಡೆ ನಿನ್ನ ತಂಗಿಯಂ.
ಚಿಕ್ಕಂದು ನಾವಾಡಿದುಪ್ಪಾಟಮಂ ಮತ್ತಿಂದು
ತೋರಿದಪೆನೆನ್ನ ತಮ್ಮಂಗೆ. ನೀನನ್ಯಮಂ
ಚಿಂತಿಸದಿರಾಂ ಪೋಗಿ, ಕಾಳೆಗದ ನೆವದಿಂದೆ,
ಪೊತ್ತು ತಹೆ ರವಿಸೂನುವಂ!"

ನಿಲ್ಲದಲ್ಲಿಂದೆ
ಪ್ರೋಲ್ಲಾಸದಿಂ ಪರಿದನಾ ಬೃಹದ್ಬಲಶಾಲಿ
ವಾಲಿ. ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯ ದಿವಾಕರಂ ನಡುವಗಲ
ಹೊಸ್ತಿಲಂ ದಾಂಟಿ, ಪೂರ್ವಾಚಲಕೆ ಯಾತ್ರೆಯಂ

ತೊಡಗಿರ್ದುದಾಗಳೆ ತರುಚ್ಛಾಯೆ. ಪಿಂದಿಕ್ಕಿ
ಕೋಂಟೆ ಪೆರ್ಬಾಗಿಲಂ ಪೊರವಳಯದಡಪಿನ್ಗೆ-
ತರುತಿಂದ್ರಜಂ ಕಂಡನಾ ವಿಪಿನ ಪುಷ್ಪಲತೆ
ಗ್ರೈವೇಯಮಾಗಿರ್ದ ಸುಗ್ರೀವನಂ. ವೈರಂ
ವೈರಾಗ್ಯವೊಂದಿರ್ದೆರ್ದೆಗೆ ಕರುಣೆಯುಕ್ಕುತಿರೆ
ಮುನ್ನುಗ್ಗಿದನೊ ಅಣ್ಣನಪ್ಪಲೆಂದಾ ತಮ್ಮನಂ.
ಅಗ್ರಜನ ಹೃದಯ ಪರಿವರ್ತನೆಯನರಿಯದಾ
ಸುಗ್ರೀವನಿಕ್ಕಿದರೆಬಂಡೆಗಳನಂಗೈಯ
ದಾಂಡಿನಿಂ ಪೊಡೆಸೆಂಡನಾಡುತೆ ಕೆಲಕ್ಕಣೆದು,
ಮಿಂಚುಜವದಿಂ ಬಳಿಗೆಪರಿದು, ಕಪಿಮುಷ್ಟಿಯಿಂ
ತುಡುಕಿ, ಶಾರ್ದೂಲಮಂ ಭೇರುಂಡನೆತ್ತುವೋಲ್
ತಮ್ಮನಂ ಪೊತ್ತು, ತಾಯೂರ್ಗೆ ಧಾವಿಸಿದನೈ
ದೇವಾಸುರರ ಮೀರ್ದ ದೈತ್ಯಬಲಶಾಲಿ, ಆ
ವಾಲಿ!

ಸನ್ಮಿತ್ರನಂ ಪೊತ್ತೋಡುವಾತನಂ
ಕಂಡು 'ಹಾ ಕೈಮೀರ್ದುದಾ' ಎನುತೆ ಮುಂಗೆಟ್ಟು,
ಬೇರೆ ಬಟ್ಟೆಯ ಕಾಣದಯ್ಯಯ್ಯೋ, ರಘುಕುಲದ
ಶುಭ್ರ ಕೀರ್ತಿಯ ದಾಶರಥಿ, ಕಣೆಯ ಬಟ್ಟೆಯನೆ
ಕೈಕೊಂಡನೆಚ್ಚನ್ ಕಠೋರ ಶರಮೃತ್ಯುವಂ
ವಾನರನ ಬೆನ್ಗೆ! ಬಿದ್ದನ್ ವಾಲಿ, ಬಿದ್ದುದೆನೆ
ಕಲ್ಪದ್ರುಮಂ ವೆರಸಿ ಸಗ್ಗದೈರಾವತಂ
ನೆಲಕೆ! ದೀವದ ಹೋರಿಯಂ ಕಟ್ಟಿ ಬೇಂಟೆಗಂ
ಮರಸು ಕುಳಿತಿರೆ ಮರದ ತುದಿ ಮಂಚಿಗೆಯ ಮೇಲೆ,
ಸೋವತವನರಸಿ ಬರ್ಪುದು ಪಸಿದ ಪುಲಿ. ಮುಂದೆ
ಕೊರ್ವಿದೆರೆಯಂ ಕಂಡದಂ ಕೊಳ್ವಲಂಪಿಂದೆ
ಹೊಂಚಿ ಮುಂಬರಿಯುತಿರಲೀಡೇಳುವುದು ಕೋವಿ.
ನೆರಕೆ ತಗುಲಿದ ಗುಂಡಿನೇರಿಂಗೊಡನೆ ಜೀವಿ
ಮೈಮರೆದುರುಳೆ, ಮರಸಿನಿಂದಿಳಿದುಬಂದು, ಆ

ಬೇಂಟೆಗಾರಂ ತನ್ನ ಬೇಂಟೆಯನೊಸೆದು ನೋಡಿ
ಮೆಚ್ಚುವನ್, ತನ್ನ ಬೀರದ ಬೆನ್ಗೆ ತಾನೆ ಕೈ
ಚಪ್ಪರಿಸಿ! ಓಡಿದರೊ ಬಿಳ್ದಿಂದ್ರಜನ ಬಳಿಗೆ
ರಾಮಾದಿಗಳುಮಂತೆ. ಸುಗ್ರೀವನಂ ತೆಗೆದು
ತಳ್ಕೈಸಿದರ್ ಉಘೇ ಎಂದು. ಸಂಭ್ರಮವಾರೆ
ನೋಡಿದರ್ ಪುರುಹೂತ ಜಾತನಂ, ಬಸವಳಿದು
ನೆತ್ತರ್ಗೆಸರೊಳಾಳ್ದು ತನ್ನಾಳ್ದಿಳೆಗುರುಳ್ದು
ಬಿಳ್ದಾತನಂ. ನೋಡೆ ನೋಡೆ, ಖಿನ್ನತೆ ಮೂಡಿ-
ತನಿಬರಿಗೆ. ಹಿರಿದಾದುದಳಿಯೆ, ಹಗೆಯಾದರೇಂ,
ಹಿರಿತನಕೆ ನೋವಾಗದುಂಟೆ? ತಾನಾವನಂ
ದೂರದಿಂ ಕೇಳ್ದಿರ್ದನಾ ಪೊಳ್ತಿನನ್ನೆಗಂ ಮೇಣ್
ದೂರದಿಂದಲ್ಲದೆಯೆ ಕಂಡಿರ್ದನಿಲ್ಲ, ಆ
ವೀರನ ಶರೀರದೆಡೆ ನಿಂದು ಸೀತಾಸ್ವಾಮಿ
ಸುಯ್ದು, ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾಂ ಬಯ್ದುಕೊಂಡನ್ ತನ್ನ
ಬಿಲ್ಲಾಣ್ಮೆಯಂ.
ತಣ್ಪುವೀಸುತ್ತಲೆವ ಮಲೆಯ
ಗಾಳಿಗೊಯ್ಯನೆ ವಾಲಿ, ಚೇತನ ಗವಾಕ್ಷಮಂ
ತೆರೆವಂತೆ ಕಣ್ದೆರೆದು, ಬಳಸಿರ್ದರೆಲ್ಲರಂ
ಗುರುತಿಸುವವೊಲ್ ನೋಡಿ: "ಏಂ ಗೈದೆ, ಸುಗ್ರೀವ!
ಮುದ್ದಾಡಲೆಂದು ಬಂದಳ್ಕರೆಯ ತೋಳ್ಗಳಂ
ಛಿದ್ರಿಸಿದೆಯಲ್ತೆ! . . . ಆಃ, ತೋರೆಸಗೆ ಆ ವೀರನಂ,
ಬೆನ್ಗೆ ಬಾಣವನೆಚ್ಚ ಆ ನಿನ್ನ ಕಲಿ ರಾಮನಂ . . .
ನೀನಾರೆಲವೊ ವೀರವೇಷಿ? ಬಿಲ್ವಿಡಿದಿರ್ಪ;
ನೀನೆ ರಾಮನೆ ವಲಂ! ವೀರ ಪಾರ್ಥಿವನಾಗಿಯುಂ
ಕೀಳ್ಮೆಗೇಕಯ್ ಕಯ್ಯನಿಟ್ಟೆ? ಪೆತ್ತೂರೆಡೆಗೆ
ತಮ್ಮನಂ ಪೊತ್ತುಕೊಂಡುಯ್ವಣ್ಣನಂ ಬೆನ್ಗೆ
ಹಂದೆತನದಿಂದೆಚ್ಚು ಕೊಂದಯ್! ತಾರೆಯ ಬಾಳ್ಗೆ,
ನಿನ್ನನೆರ್ದೆಮುಟ್ಟಿ ಪೊಗಳುತ್ತಿರ್ದವಳ ಬಾಳ್ಗೆ, ಹಾ,

ಕಿಚ್ಚಿಟ್ಟೆಯೈ! ಧಿಕ್ ನಿನ್ನ ಕಲಿತನಂ! ಧಿಕ್ ನಿನ್ನ
ವೀರಪಾರ್ಥಿವ ಕೀರ್ತಿ! ಹೇಡಿಯಂದದೊಳಡಗಿ
ದೂರದಿಂದುಗ್ರಬಾಣವನೆಚ್ಚು ಬರ್ದುಕಿದಯ್
ನೀಂ. ಕೆಣಕಿ ವಾಲಿಯಂ ಬರ್ದುಕಿದವರಾರುಂಟೊ
ಮೂಲೋಕದೊಳ್? ತನ್ನವಸರದ ಮೋಹಕುರುವರನ
ಬೇಳ್ವ ಕಣ್ಗೇಡಿ, ಹೆಂಬೇಡಿ ನೀಂ! ಚೀ ಸುಡಲಿ
ನಿನ್ನ ಈ ಪೊಲೆಮಾಳ್ಕೆಯಾ ಕೊಲೆಯ ಬಾಳ್ಕೆಯಂ!"
ಬೆನ್ನ ಮುರುಮೊನೆಗೊಂಡ ಸರಳ್ ಸುರಿವ ಕೆನ್ನೀರ್,
ಮಿಳ್ತುಮೊಗವಾದುಸಿರ ನಡುಕುದನಿ ಸರ್ವಮುಂ
ವಾಲಿಯ ಕಡೆಗೆ ನಿಂತು ವಾದಿಸುತೆ, ರಾಮನಂ
ನಿಂದಿಸುತ್ತಿರಲಾತನಿನಿತು ಗದ್ಗದದೊಡನೆ:
"ವಿಧಿಯ ವಿನ್ಯಾಸಮಂ ನಿಂದಿಸಿದೊಡೇಂ ಫಳಂ,
ಸುಗ್ರೀವನಗ್ರಜಾ?"
.ಕೊಂಕುನಗೆಯಿಂ ವಾಲಿ:
"ನಿನ್ನ ಮಡದಿಯನಸುರನುಯ್ದುದುಂ ವಿಧಿಲೀಲೆ!
ನೀನೇಕೆ ಪರಿತಪಿಸುತಿಹೆ ಮತ್ತೆ?"
"ನಿನ್ನ ವಿಧಿ
ನಿನಗೆ. ರಾಕ್ಷಸನ ವಿಧಿ ರಾಕ್ಷಸಗೆ. ನಿನ್ನಂತೆ. ಕೇಳ್,
ಹದಿಬದೆಗಳುಪಿದಸುರನುಂ ಕಡೆಯನೆಯ್ದುವಂ."
"ಪುಸಿ, ಪುಸಿ, ಪುಸಿ!" ಎನುತ್ತೆ ಕಿವಿಮುಚ್ಚಿದನ್ ಮಹಾ
ವಾನರಂ "ಮಗಳೆನಗೆ ರುಮೆ! ತಾರೆ ತಾಂ ಸಾಕ್ಷಿ!
ಹಂದೆತನಕಾ ಪುಸಿಪಳಿಯ ಬೆಸುಗೆಯೊಂದೇಕೊ?"
"ವಿನಯದಿಂ ಬೇಡಿದೊಡಮೊಡವುಟ್ಟಿದಾತನಂ,
ನಿರ್ದೋಷಿಯಂ, ತನ್ನ ತಾಯಿನಾಡಿಂದಟ್ಟಿ,
ಕೆಳೆಯರ್ವೆರಸಿ ಕಳೆದೆಯಲ್ತೆ? ಆ ಕೇಡಿಗಯ್
ಈ ಶಿಕ್ಷೆ!" "ತಳುವಿ ಬಂದಯ್ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣೆಗೆ!
ನಾನೀಗಳಾ ಕೋಪಿಯಲ್ತಾ ಪಾಪಿಯಲ್ತು: ಮೇಣ್
ಪ್ರೀತಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂ ಭ್ರಾತೃ ಮೈತ್ರಿಯಿಂ

ಶುದ್ಧನೆಂ, ನಿರ್ವೈರನೆಂ. . . ಹಂದೆತನದಿಂದಡಗಿ
ಕೊಂದೆಯೆಂದಾಡಿದೆನ್ ; ಬೇರೆ ಹಗೆತನಮಿಲ್ಲ
ನನಗೆ.''
ವಾಲಿಯ ಮುಖದ ಸತ್ತ್ವದಿಂದಾ ನುಡಿಯ
ತಥ್ಯಮಂ ಶಂಕಿಸದೆ, ತಿರುಗಿದನ್ ದಾಶರಥಿ
ಸುಗ್ರೀವ ಮುಖಕೆ. ಅಶ್ರುಮಲಿನಾಸ್ಯನಾತನುಂ
ನೆಲದಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ " ನಾನರಿಯೆನೀತನ ಮನದ
ನೂತನತೆಯಂ.'' ಎನಲ್, ಜಾಂಬವಂ : " ಬಲ್ಲೆನಾಂ ;
ಇಂದ್ರಜನ ಜಿಹ್ವೆ ಮಿಥ್ಯೆಯನರಿಯದೇಗಳುಂ. . .''
" ವಕ್ರವಿಧಿಗಾದನಾಹುತಿ ಶಕ್ರಸಂಭವಂ ! ''
ಎನುತೆ ಮಾರುತಿ ಮಣಿದನೆತ್ತಿದನ್ ವಾಲಿಯಂ
ಸಮನೆಲದ ತೃಣಶಯ್ಯೆಗೆ. ಬಿಳ್ದಂಗೆ ತೋಳ್ಗಳಂ
ತಲೆಗಿಂಬುಗೈಯುತಿರೆ ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಕಣ್ಬನಿಯ
ಗದ್ಗದದ ರಾಮಚಂದ್ರಂ, ಧನುರ್ಬಾಣಮಂ
ತೂಣೀರಮಂ ಕೆಲಕ್ಕೆಸೆದು, ವಾಲಿಯ ಮೆಯ್ಗೆ
ಸೋಂಕಿ ಕುಸಿದನ್ ನೆಲಕೆ :
" ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ, ಮಹಾ
ವೀರ ! ತಪ್ಪಿದೆನಯ್ಯೊ, ಬ್ರಹ್ಮವರದಾ ಬಲೆಗೆ
ಸಿಲ್ಕಿ. ನಿನಗಾ ವರವೆ ಶಾಪಮಾದುದೊ ! ಕೀರ್ತಿ
ಮಸುಳಿಸುವವೋಲೆನ್ನ ನಡಗಿಸಿತೊ ! ಮರೆವೊಕ್ಕೆನಾ
ಮರಕೆ ! (ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನೊಪ್ಪಿಕೊಳ್ವುದೆ ಲೌಕಿಕದ
ಬೀರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣಂ ?) ಅಯ್ಯೊ ಸೀತೆಯನಗಲ್ದು
ಪಗಲಿರುಳ್ ಪೊಗೆಯುತಿರ್ಪೀ ಬಗೆಯ ಕನ್ನಡಿಗೆ
ಮುರ್ಬ್ಬುಕರೆ ಮಂಕಡಸಿತಯ್. ಶೀಘ್ರಸೂತ್ರಕ್ಕೆ
ಬೇಳ್ದೆನಯ್ ಐಹಿಕದ ಕೀರ್ತಿಯನಂತೆ ಧರ್ಮಮಂ
ಮೇಣ್, ಕಪಿಕುಲ ಲಲಾಮ, ನಿನ್ನುಮಂ ! ''
ಬಳಿ ಕುಳ್ತು
ರೋದಿಸುವ ರಾಮನಂ ನೋಡಿದನ್, ಕಣ್ನಟ್ಟು,

ವಾಸರೇಂದ್ರಂ. ಮೃತ್ಯುಮುಖಮಾದ ಜೀವಕ್ಕೆ
ಹತ್ತೆ ಸಾರುವುದೇನೊ ಸತ್ಯಮೆಂಬಂತೆವೋಲ್
ನೋವಿನ ನಡುವೆ ನಗೆಯನಲರಿಸಿ ನುಡಿದನಿಂತು :
"ಕೇಳ್ದಿರ್ದೆ ನಿನ್ನಾ ಮಹಾತ್ಯಾಗಮಂ, ಮತ್ತೆ
ಧೈರ್ಯಮಂ. ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣ್ಬ ಸಯ್ಪೆನಗೊದಗಿತಯ್
ಇಂದು. ನೀಂ ಸತ್ಯವ್ರತನೆ ದಿಟಂ. ಇಲ್ಲದಿರೆ
ಸೋಲ್ದುರುಳ್ದರಿಗೆ ತಪ್ಪೊಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವರಿಹರೆ ?
ನನ್ನೆರ್ದೆಯೊಳಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಯನರಿಯದೆಯೆ
ಇಂತಾದುದಯ್. ತಪ್ಪು ನಿನತೊರ್ವನದೆ ಅಲ್ತು. . .
ನೀನೆಂದವೊಲೆ ವಿಧಿಯ ವಿನ್ಯಾಸಮೇಂ ಬೇರೆ
ಪಾಂಗಿಹುದೊ ? . . . ನಿನಗೆ ಮೇಣ್ ಸುಗ್ರೀವರಿರ್ವರ್ಗೆ
ಕಯ್ಗೂಡುತಿರ್ದತ್ತು ಬಯಕೆಯೊರ್ಮೆಯೆ ಸನ್ನೆ
ಕೆಳೆಯಿಂದೆ. . . ನೀವನಿಬರುಂ ಬಳಲಿ ಸಾಧಿಸುವ
ಕಜ್ಜಮಂ, ಲೀಲೆಯಿಂ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿರ್ದೆನಾಂ. . .
ಆದರೇಂ ಬಿದಿಯ ಬಗೆ ಬೇರೆ ! ಕಳೆದುದಕೇಕೆ
ಕೊರಗು ? ಎನುತೆನುತೆ ಉಬ್ಬಸವಾಯ್ತು ಮೇಲುಸಿರ್
ಕಪಿಕುಲೇಶಂಗೆ. ಸುಗ್ರೀವನಳತೊಡಗಿದನ್
ತನ್ನಣ್ಣನಡಿಗೆ ಹಣೆ ಚಾಚಿ. ವನ ನಿರ್ಝರದ
ನೀರಂ ಬೊಗಸೆತಂದು ನೀಲನೆರೆದನ್ ಬಾಯ್ಗೆ
ವಾಲಿಯಾ. ಬೀಸಿದನೆಲೆಯ ಗಾಳಿಯಂ ನಳಂ.
ಬೆಮರಿಳಿವ ಬಿಸಿಪಣೆಯ ತೊಯ್ದಂಟುಗೂದಲಂ
ಮೆಲ್ಲನೋಸರಿಸಿ ಸಂತೈಸಿದನ್ ಮರುಗೆರ್ದೆಯ
ರಾಘವೇಂದ್ರಂ. ಮತ್ತಮೊಯ್ಯನೆಯೆ ಶೂನ್ಯಮಂ
ನೋಳ್ಪಂತೆ ಕಣ್ದೆರೆದನಾ ಕೀಶವೀರಂ: " ತಾರೆ ಮೇಣ್
ಅಂಗದರಿಗೀ ವಾರ್ತೆ ಮುಟ್ಟಿದುದೆ ? ಕಣ್ ಬೆಳಕು
ಕಿಡುವ ಮೊದಲಾ ನನ್ನ ಬಾಳ್ ಬೆಳಕನೀಕ್ಷಿಸಲ್
ಬಯಕೆ ! " ಬೆಸಗೊಂಡ ವಾಲಿಗೆ ಮಾರುತಾತ್ಮಜಂ :
" ಪೋದುವಾಗಳೆ ಸುದ್ದಿ." ಹನುಮನಕ್ಷಿಗೆ ತನ್ನ

ನೋಟಂ ಪೆಱಯೆ ನೋಡಿ "ನೀನಾಂಜನೇಯನಯ್?"
ಎಂದಿಂದ್ರಜನ ಕಣ್ಣ ಸಂದೇಹಮುಂ ಕಂಡು:
"ಅಹುದು. ಬೆಸನೇನಿಹುದೊ ಪೇಳಿಮ್" ಎನೆ, ವಾಲಿ "ಮಗು
ಅಂಗದನ . . . ಸುಗ್ರೀವನೆಲ್ಲಿ?" "ಇಲ್ಲಿಹೆನಾರ್ಯ."
ಎಂದಳುತ್ತಳುತೆ ಕಣ್ಗೆದಿರಾದನಂ ತಮ್ಮನಂ
ನಿರ್ವೈರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಳ್ಕರೊಳ್ಳುವ ತೆರದಿ
ನೋಡಿ: "ಮಾಣ್ ಅಳ್ಕೆಯುಂ, ತಮ್ಮ. ವಾನರ ಕುಲದ
ಜಸದ ಹಬ್ಬುಗೆ ತಿರೆಯ ತಬ್ಬುವೋಲೀತಂಗೆ ನೀಂ
ನೆರವಾಗು, ನಮ್ಮತಿಥಿಯಾರ್ಯಂಗೆ . . . ಏನಿದುಲಿ?
ಸಗ್ಗದಿಂಚರಮಿಳೆಗೆ ದುಮ್ಮಿಕ್ಕುತಿದೆ?" "ಅಯ್ಯೊ,
ಬಳಿಸಾರುತಿಹುದಣ್ಣ ಆ ರೋದಿಸುವ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ!"
"ಏನೆಂದೆ? ಅಹುದಹುದು, ಬಳಿಸಾರುತಿದೆ ಸಂಧ್ಯೆ!
ಹಬ್ಬುತಿದೆ ಮಲೆಯ ಮೇಲೆನಿತು ಸುಂದರ ಸಂಧ್ಯೆ!
ಆಃ ನನ್ನ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ! . . . ತಾಯ್ತಂದೆಯರ ನಾಡೆ!
ತಾಯ್ನುಡಿಯ ಮಲೆಗುಡಿಯ ಬೆಟ್ಟದಡವಿಯ ಬೀಡೆ!
ತಾಯ್ವಸಿರ್ ನೀನಾದೆ ಪುಟ್ಟುವಾಗಳ್. ಮತ್ತೆ
ನಲ್ದೊಟ್ಟಿಲಾದೆ, ಜೋಗುಳವಾದೆಯೆಳೆಯಂಗೆ.
ತಾರುಣ್ಯಕುಯ್ಯಾಲೆಯಾದೆ. ಜೌವನಕಾದೆ
ಪೆಣ್ಣೊಲ್ಮೆ. ಮುಪ್ಪಿಂಗೆ ಧರ್ಮದಾಶ್ರಯಮಾಗಿ,
ತೀರುವೆಡೆ ಶಾಂತಿಯಾಗರಮಾಗುತಿರ್ದಳಂ
ನಿನ್ನನಾಂ ತೊರೆಯುತಿಹೆನೌ, ಮನ್ನಿಸಾ, ತಾಯಿ!
ಸೊಬಗು ನೆಲೆಗಳ್ ನಿನ್ನ ಮಲೆತುಕ್ಕಿರ್ ತಲೆಯೆತ್ತಿ
ಮುಗಿಲಲೆವ ಸಾಲ್ಮಲೆಯ ಸಗ್ಗದೊಳಗೀ ವಾಲಿ
ಕಾಲಾಡನಿನ್. ಚೆಲ್ವುಚಿಪ್ಪೊಡೆಯೆ ಮುತ್ತುನೀರ್
ಬೆಳ್ಳಂಗೆಡೆಯುವಬ್ಬಿಯೊಳ್ ದುಮುಕಿ ಮಿಾಯದಯ್
ಈ ವಾಲಿ ಮೆಯ್ ಇನ್. ಈ ತೋಳ್ಗಳಾಟಕ್ಕೆ
ಪಣ್ಪೆತ್ತ ನಿನ್ನಡವಿ ಪೆರ್ಮರಗಳಿನ್ ಬಾಗಿ
ತೂಗವಯ್, ತೊನೆಯುವಯ್, ಮುರಿಯುವಯ್. ನಿನ್ನಗಲ

ಬಾಂದಳದ ಮೋಡಮಾಲೆಯ ಚಂದದಂದಮುಮ್
ನೋಡದಿನ್ ವಾಲಿಯಿ ಕಣ್ಣಾಲಿ! . . . ಸುಗ್ರೀವ,
ನಿನಗೀಜು ಕಲಿಸಂದು ನೀಂ ಪಂಪೆಯೊಳ್ ಮುಳುಗೆ,
ನಾಂ ಮುಳುಗಿ ಮೇಲೆತ್ತಿದಾ ಸೈಪಿನಾ ಸೊಗಂ
ನನಗೀಗಳರಿವಾಗುತಿದೆ! ಆಂಜನೇಯ, ಆ
ಮರಕೋತಿಯಾಟಮುಂ ಚಿಣ್ಣಿಕೋಲಾಟಮುಂ
ಮರೆತೆಯೇನ್? ಮರೆಯದಿರ್ : ಬಾಳಂಚಿನೊಳ್ ನಿಂತು
ಪೇಳ್ವೆನೀ ನನ್ನಿಯಂ : ಆ ಜಳ್ಳೆ ಗಟ್ಟಿ; ನಾಮ್
ಗಟ್ಟಿಯೆಂದರಿತುದೆಲ್ಲಂ ಜಳ್ಳು, ಬರಿಜಳ್ಳು! . . .
ಸಾವ್‌ಗಾಳಿ ತೂರಲರಿವಪ್ಪುದಯ್!"
ಸುಯ್ದು ಕಣ್ಣಂ
ಮುಚ್ಚುತಿರೆ ವಾಲಿ, ಬಳಿಸಾರ್ದಳಾ ತಾರೆ
ಅಂಗದ ಕುಮಾರನೊಡಗೂಡಿ. ಆ ಗೋಳನೇಂ
ಬಣ್ಣಿಪಮ್? ಸಾವರಿತ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪೊಸತಹುದೆ ಪೇಳ್
ಪತಿಯಳಿದ ಸತಿರೋದನಂ? ತಂದೆಯಳಿದರ್ಪ
ಸುತನ ಶೋಕಂ? ಸ್ವಾಮಿಯಳಿದಿರ್ಪ ಪರಿಜನದ
ಹೃದಯ ವಿದ್ರಾವಕಂ? ಪ್ರಾಣಮಿತ್ರಂ ತೀರ್ದ
ಸ್ನೇಹದತಿದಾರುಣದ ಸಂಕಟಂ? ಜಸವೆತ್ತ
ಪಿರಿದಾದುದಾವುದಾಡೊಡಮಳಿಯೆ ದುಃಖಿಸುವ
ದೇಶ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ಮನ್ಯು? ಆ ಗೋಳನೇಂ
ಬಣ್ಣಿಪೆಮ್? ಬಣಗು ಬಣ್ಣನೆ ಬೇಕೆ, ತಿಳಿಯಲ್ಕೆ
ಸಾಮಾನ್ಯಮಂ? ರಸಮೊಳದೆ ಮಿಗಿಲ್, ಸಾಮಾನ್ಯಕಿಂ?
ಅಂಗದ ಕುಮಾರನಂ ರುಮೆಗೆ ಕಯ್ಯೆಡೆ ಮಾಡಿ;
ಕರುಣೆಯಂ ಬೇಡಿ, ಕನಿಕರಗೂಡಿ, ಮೈದುನನ
ಮೊಗನೋಡಿ; ಮುಂದೊಳ್ಮೆ ಬರ್ಪುದೆಂದೊಳ್ವರಕೆಯಂ
ವೇಳ್ದು, ಮೇಣಿಂದಾದುದಂ ಬಿದಿಯ ಹದನೆಂದು
ರಾಮನ ಮನಕೆ ಶಾಂತಿಯಪ್ಪಂತೆ ಸಂತಯ್ಸಿ,
ರಾಮನ ಮನದ ಮಹಿಮೆಯಂ ಕೊನೆದು ಕೊಂಡಾಡಿ;

ದೈತ್ಯನೊಯ್ದಾ ರಾಮದಯಿತೆಯಂ ನೆನೆದು, ಮರುಗಿ,
ಬೇಗಮಾಕೆಗೆ ನೆರಂ ಪೋಗವೇಳ್ಕೆಂದಲ್ಲಿ
ನೆರೆದೆಲ್ಲರಿಗೆ ನುಡಿದು; ಮತ್ತೆ ಮತ್ತಂಗದನ
ವೈಯಪ್ಪತಾತನಂ ರಾಮಸೇವೆಗೆ ಸಲಿಸಿ,
ತಂದೆಯ ಜಸಕ್ಕೆ ಕುಂದಾಗದೋಲೆಸಪಂತೆ
ಹರಕೆಯಂ ಬೆಸಸಿ; ಬೀಳ್ಕೊಳುತ್ತನಿಬರಂ, ಸತಿ,
ತಾರೆ, ಚಿತೆಯೇರಿದಳ್ ಪತಿಯಾತ್ಮಮಂ ಸೇರೆ,
ಸದ್ಗತಿಗೆ ಸೈಪು ಜತೆವೋಪವೋಲ್. ಬಾಳ್ಕಯ್ಪೆ
ನೋವುಸಾವುಗಳುರಿಗೆ ಕರ್ಪುರಗಿಡೆ, ನೆನಹುಬೆಳ್
ಪಿಂತುಳಿವವೋಲೆಸೆದುದಾ ದಂಪತಿ ಚಿತಾ ಭೂತಿ!

ಸಂಚಿಕೆ ೭

ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಲಂಕಾ

ಇತ್ತ ಸುಗ್ರೀವಂಗೆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ ಕೊಟ್ಟು;
ವನವಾಸ ನೋಂಪಿಯಂ ಬಿಡದೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ
ಬಳಿಯ ಪರ್ವತ ಮಾಲ್ಯವಂತನ ಗುಹಾಗೃಹದಿ
ಮಳೆಯ ಮುಗಿವಂ ಪಾರುತಿರ್ದನ್ ರಘೂದ್ವಹಂ;
ವಾಲಿಯ ಕೊಲೆಯ ಮೈಲಿಗೆಗೆ ತಪಂಬಡುವಂತೆವೋಲ್
ಧಗಿಸುತಿರಲಾತ್ಮಮಂ ಸೀತಾ ವಿರಹ ಚಿಂತೆ!
ಅತ್ತಲಾ ಪತ್ತುತಲೆ ಬಿರುದವೊತ್ತನ್, ಪೊತ್ತು
ಮುಚ್ಚೆವೋದಿಳೆಗುವರಿಯಂ, ಕಾಡುವೊಳೆ ಕಡಲ್
ಬಿತ್ತರವನುತ್ತರಿಸಿ, ಮಿಳ್ತುನೆಳಲಂತೆವೋಲ್
ಇಳಿದನ್ ತ್ರಿಕೂಟಗಿರಿ ಶೃಂಗ ಶೃಂಗಾರದಾ
ಕನಕ ಲಂಕಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂಕಮೆನಲೆಸೆದಿರ್ದ
ಸಿರಿಯರಮನೆಗೆ ತನ್ನಾ. ನಿಧಿಯ ಬೈತಿಡುವಂತೆ
ತಸ್ಕರಂ, ಭಾಸ್ಕರಕುಲಪ್ರಾಣಹೃದಯೆಯಂ
ಮೈಥಿಲಿಯನಿಳುಹಿದನ್ ಗುಪ್ತಗೃಹಮಧ್ಯೆ. ಮೇಣ್
ಕರೆಕಳುಹಿದನ್ ಚಂದ್ರನಖಿಗೆ; ತಿಳುಹಿದನೆಲ್ಲಮಂ
ವಾರ್ತೆಯಂ. ದಶಶಿರ ಪ್ರಣಯ ಮಂತ್ರಣಕಾಕೆ
ಸಚಿವಳ್—ಅಣ್ಣನ ಬೇಟವೇಂಟೆಯಂ ಕಾಣುತಂ
ತನ್ನ ಬೇಟದ ಬೇಂಟೆಯುಂ ಸಫಲಮಹುದೆಂದು
ಹಿಗ್ಗಿದಳ್. ಮಿಂಚುತಿರೆ ನೂರು ಭಾವಗಳೊರ್ಮೆಯಾ
ಪ್ರಣಯ ತೃಷಿತೆಯ ಮನದ ಮೂಷೆಯೊಳ್, ಹೆಬ್ಬಯಕೆ
ಬಯಲಾಗದಂತೆ ಹುದುಗಿಸಿ ಹೃದಯ ಕಾಂಕ್ಷೆಯಂ
ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಂಗೊರೆದಳಿಂತು; " ನಿನ್ನೊಲ್ಮೆಯಂ

ಕದ್ದು ತಂದಾಯ್ತಿನ್ನದಂ ಗೆದ್ದು ನಿನಗೀವ
ಜಾಣ್ಮೆ, ಹೇ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ, ನನಗಿರಲಿ. ಪೆಣ್ಣ ಬಗೆ
ಪೆಣ್ಗಲ್ಲದರಿವಹುದೆ?" ಇಂತೆನುತಲ್ಲಿ, ಕುಯ್ದು ಸೆದ
ಮಲರಂತೆವೋಲ್, ಗರಿಯಪಾಸಿನೊಳ್ ಮೈಮರೆತು
ಬಿಳ್ದಿರ್ದವನಿಜಾತೆಯಂ ನೋಡಿ ಚಂದ್ರನಖಿ
ಮತ್ತೆ ಕಿರುನಗೆವೆರಸಿ ರಾವಣಗೆ : "ಇನ್ನೆಗಂ
ನೀಂ ಗೆಲಿದ, ನಿನ್ನ ನೊಲಿದತ್ತಿಗೆಯರಂತಲ್ಲಮೀ
ಪೆಣ್ ಕಣಾ! ನಿನ್ನ ಛಲಕಿವಳ ಛಲ ಪಡಿಮಲೆಯೆ
ಗೆಲ್ವರಾರದನರಿಯೆನಯ್! ಮೂರ್ಛೆಯೊಳುಮೆಂತು
ದೃಢತೆ ಪಲ್ಗಚ್ಚಿದಂತಿದೆ, ನೋಡು, ಕೋಮಲೆಯ
ಮುಖದಿ!" ಬಗೆಯಳುಕನಿನಿತಂ ತೋರಲೀಯದೆಯೆ
ದಶಮುಖಂ : "ನೀಂ ಪೇಳ್ವುದೇನ್, ತಂಗೆ? ಗಂಡಹೆನ್
ನಾನಾದೊಡಂ ಪೆಣ್ಗೆರ್ದೆಯಾಳಮಂ ಮುಳುಗಿ
ನೆಲೆಯರಿತಪೆನ್. ಲಂಕೆಯೊಡೆಯಂಗೆ ಸೋಲದಾ
ಪೆಣ್ಣಿಲ್ಲಮಿನ್ನೆಗಂ ಈ ಕಮಲಭವ ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳ್! . . .
ಏನಾನುಮಕ್ಕಾ ಮತಮುದಿರ್ಕೆ. . . ನನ್ನಿಚ್ಛೆ
ಕಯ್ಗೂಡುವಂತೆಲ್ಲ ತೆರದೊಳುಂ ನೀಂ ಗೆಯ್ಯೆ, ಕೇಳ್,
ನಿನ್ನಾಸೆಯುಂ ಬಯಲಪ್ಪುದಲ್ತು; ತಿಳಿ, ತಂಗೆ!"
ತಂಗಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ರಾಮಸಧರ್ಮಾಂಗಿಯಂ ನಡೆದನ್
ಅತ್ತಲಸುರಂ. ಇತ್ತಲೇನೆಂಬೆನಾ ಚಂದ್ರನಖಿ,
ರಾಕ್ಷಸಪ್ರಣಯ ವಿದ್ಯಾ ಸಾರ ಸರ್ವಸ್ವೆ, ತಾಂ
ದಶರಥನ ಸೊಸೆಯನಿರಿಸಿದಳಂಚೆ ತುಪ್ಪುಳಿಂ
ಸಮೆದ ನಲ್ವಾಸಿನೊಳ್. ಬಳಿಯಟ್ಟಿ ಕರೆಸಿದಳ್
ಲಂಕಾ ಲತಾಂಗಿಯರ ಲಾವಣ್ಯಮಣಿಗಳಂ,
ದೈತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಯ ಕಲಾ ಖನಿಗಳಂ, ರಮ್ಯ
ಮಧುರ ನಾನಾ ನಾದ ಚತುರ ವೀಣಾ ಶ್ರುತಿಯ
ಸುಂದರಿಯರಂ. ರೂಪ ಗಾನ ಗಂಧಂಗಳಿಂ
ಬೆಸಸಿದಳು ರಚಿಸೆ ರಸಲೋಕಮಂ. ಪೇಳ್ವುದೇಂ?

ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಂಗಳೊಂದಿಂದ್ರನಂದನಮಲರಿ
ಜಾನಕಿಯ ಸುತ್ತಲುಂ ಮೋಹಿನಿಯ ಛಂದದಿಂ
ನಾಟ್ಯವಾಡಿದುದಲ್ಲಿ, ಭೋಗನಾಗನ ಭೋಗ
ವಿನ್ಯಾಸದಿಂ!
ಪ್ರತಿಫಲಿಸದೇನಿಹುದೆ ರಸಂ?
ದುಃಖ ಮೂರ್ಛೆಗೆ ಸಂದ ಸೀತೆ ನಿದ್ರೆಯೊಳೊಂದು
ಕನಸು ಕಂಡಳೊ ಸುಖದ ಸಂಭ್ರಮದಾ: ಕೋಸಲಕೆ
ಮರಳಿಹರ್ ವನವಾಸಮಂ ಮುಗಿಸಿ. ಅಯೋಧ್ಯೆಯ
ಜನಂ ತೇಂಕಾಡುತಿದೆ ಸಂತೋಷ ಸಾಗರದ
ತೆರೆಗಳೆನೆ ಕುಣಿದುಕ್ಕಿ ನೋಡಿ, ಜಯಗಾಥಮಂ
ಪಾಡಿ. ತುಂಬಿದೆ ಬನಂ ಪೂಗಳಿಂ, ಮೊರೆದುಲಿವ
ತುಂಬಿಯಿಂ, ಪಕ್ಕಿಯಿಂ; ಪರಿಮಳದ ಧೂಮದಿಂ
ತುಂಬಿದೆ ಅನಿಲಮಂಡಳಂ; ತೊಯ್ದುದಾನಂದ
ವರ್ಷದಿಂ ಕೈಕೆ ಊರ್ಮಿಳೆ ಭರತ ಕೌಸಲ್ಯೆ
ಮೊದಲಪ್ಪ ಬಂಧು ಮುಖಮುಂಡಳಂ. ಏಂ ಗಾನಮಾ
ಏಂ ಗಂಧಮೇಂ ರೂಪಮಾನಂದಮಯ್ಯಯ್ಯೊ
ರಾಮನೆಲ್ಲಿಹನೆಲ್ಲಿ? ಬೆಬ್ಬಳಿಸುತಾ ಸೀತೆ
ಸುತ್ತ ನೋಡಿದಳೆತ್ತಲುಂ ರಾಮನಿಲ್ಲದಿರೆ,
"ಕಾಡೊಳುಳಿದೈತಂದೆವಾತನಂ, ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ಕೇಡಾಯಿತಯ್ಯಯ್ಯೊ!" ಎಂದೇಳಲೆಳಸಿಯುಂ
ಏಳಲಾರದೆ ಬಿಳ್ದಳಯ್ಯಯ್ಯೊ ತೆಕ್ಕನೆಯೆ
ಕಣ್ದೆರೆದಳೆದ್ದಳ್ ಸುಖದ ನಿದ್ರೆಯಿಂ! ಕನಸೆ ತಾಂ
ನನಸಾದವೊಲ್ ಕಂಡುದವನಿಜಾತೆಯ ಕಣ್ಗೆ
ರಾವಣನ ತಂಗೆಯೊಡ್ಡಿದ ಕಲೆಯ ಬಲೆಗಾಣ್ಕೆ!
ನೋಟದಚ್ಚರಿಯಿಂದೆ ನಿಟ್ಟಿಸಿದಳಾ ಮನೋ-
ಹರಿಯರಂ, ಗಾನ ವಿದ್ಯಾಧರಿಯರಂ. ದಿಟ್ಟಿ
ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಚರಿಸಿತೊರ್ವರಿಂದೊರ್ವರ್ಗೆ.
ಕದಡುಬಗೆ ತಿಳಿಯಾಗುತರಿವು ಮರಳಿತೊ ಏನೊ?

ಸುಳಿದತ್ತು ಮೊಗದೊಳಾಶಂಕೆ. ಮೇಣಲೆವ ಕಣ್
ಕಂಡುದೆ ತಡಂ ಚಂದ್ರನಖಿಯಂ, ಶಿಲಾಮಯಂ
ತಾನಾದವೋಲ್, ನಿಂದುದಚಲಂ : ದಶಗ್ರೀವ
ಸೋದರಿಯಿವಳ್ ಚಂದ್ರನಖಿಯಲ್ತೆ ? ಗುರುತನರಿಯಲ್
ನಡೆದುದೆಲ್ಲಂ ಮರಳಿ ನೆನಪಾಗಿ, ಭೋಂಕನೆಯೆ
ಚೀತ್ಕರಿಸಿ ದೊಪ್ಪನೆ ಕೆಡೆದಳವನಿಯಂಕಕ್ಕೆ
ದಶರಥಸುತನ ದಯಿತೆ. ವೀಣೆಗಳನುಳಿದೊಡನೆ
ಬಂದೆತ್ತಿದರು ರಾಘವಪ್ರಾಣೆಯಂ, ಜೀವ
ವೀಣೆಯಂ, ಲಂಕಾ ಲತಾಂಗಿಯರ್. ಚಂದ್ರನಖಿ
ಚಂದ್ರಮುಖಿಯರ ಕೂಡೆ ಬಿಜ್ಜಣಿಕೆಯಿಕ್ಕಿದಳ್,
ಕಂಪುನೀರೆರಚಿದಳ್, ಮೆಯ್ಯೆಳವಿ ಮುಂಡಾಡಿ
ಸಂತವಿಟ್ಟಳ್ ತಂಪುನುಡಿ ನಣ್ಪಿನಿಂಪಿಂದೆ :
“ ಎರ್ದೆಗಿಡದಿರಾರ್ಯೆ ; ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮಡಿಲೊಳಗಿರ್ಪೆ ;
ಸರ್ವ ಪರಿಯಿಂ ಸುರಕ್ಷಿತಳೆ ನೀಂ. ಮನ್ನಿಸೌ
ಅಣ್ಣನ ಅಚಾತುರ್ಯಮಂ. ರಾಜಕೀಯಮಂ
ಸಾಧಿಸುವ ಸಾಸಕೆಸಗಿದನಿಂತು ಬಗೆದಪ್ಪಿ
ನಿನ್ನೊಳಪರಾಧಮಂ. ಮಾನಿನಿಯ ಮಾನಕ್ಕೆ
ಕುಂದಿನಿತುಮಾಗದೊಲಾನೆ ಹೊಣೆ, ಸನ್ಮಾನ್ಯೆ.
ತಿರ್ದಿದಪೆನೆಂತಾದೊಡಂ ಅಣ್ಣನೀ ಗೈದುದಂ
ಅವಿವೇಕಮಂ. ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದೆನ್ನ ಪೇಳ್ವಂತೆ
ನೀನೆಸಗವೇಳ್ಕುಮೆಂದಿದೊ ಬೇಡಿದಪ್ಪೆನಾಂ,
ಹೇ ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿ ! ”
ಆ ಧ್ವನಿಗೆ, ಆ ನುಡಿಗೆ,
ಆ ನಯಕೆ, ಆ ನೀತಿಗಾ ಅಕ್ಕರೆಗೆ ಸೀತೆ
ಬೆರಗಾದಳೆಲ್ಲಿ ತಾಂ ಕೇಳ್ದ ರಾಕ್ಷಸ ರೀತಿ ;
ಮೇಣೆಲ್ಲಿ ಈ ನಯ ನುಡಿಯ ನೀತಿ ! ತಾಂ ಕೇಳ್ದ
ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ತ್ರೀ ಭೀಕರಾಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲಿ ; ಮೇಣ್
ಈ ಕಾಣ್ಬ ಕಮನೀಯ ಸುಂದರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲಿ ?

ಹೃದಯ ಸಂಭವ ಧೈರ್ಯಮಾಡಿದತ್ತೆಂಬಿನಂ
ಕ್ಷಿತಿಸುತೆ: "ವಿನಯಶೀಲೆ, ಲಂಕಾ ಲಲಿತ ಬಾಲೆ,
ನೀನಿಂಗಿತಜ್ಞೆಯಪ್ಪೊಡೆ ತೊಲಗಿಸೀ ಬಳಸಿ
ಸುತ್ತಣಿರ್ಪೀ ಭೋಗಸರ್ಪ ಸುವಿಲಾಸಮಂ.
ಪತಿದೂರರಪ್ಪಾರ್ಯವನಿತೆಯರಿಗೀ ಪರಿಯ
ಹೇಯಮೌ ಸುಖಜೀವನಂ. ಬನದ ಬಾಳ್ತೆಯಂ
ನೋಂಪಿಗೊಂಡೆನ್ ಪತಿಯ ಕೂಡೆ. ನನಗದರಿಂದೆ
ನೋಂಪಿ ಮುಗಿವನ್ನೆಗಂ ಕಾಡೆ ಮನೆ, ವಲ್ಕಮುಡೆ,
ಬೇರು ಬಿಳ್ಕೆಗಳೋಗರಂ." ತೊರೆಯೊಳಳ್ದವಂ
ಮೊಸಳೆಯಾದೊಡಮದನೆ ಬೆಂಡೆಂದೆಳಸಿ ಪಿಡಿದು
ಬರ್ದುಕಲಾಟಿಸುವವೋಲಾಡುತಿರೆ ರಾಮಸತಿ,
ನುಡಿದಳಿಂತಸುರನ ಸಹೋದರಿ "ಪ್ರಭುವಾಜ್ಞೆಯಂ
ಮೀರಲಾರೆನ್, ಮಹಿಳೆ. ಚಕ್ರವರ್ತಿ ತನೂಜೆ ನೀಂ
ನಿನಗುಚಿತಮಪ್ಪಂತೆವೋಲ್ ಸತ್ಕರಿಸಲೆಂದೆಮಗೆ
ಕಟ್ಟಾಣೆ. ನಿನ್ನಾಸೆಗಿನಿತು ಕೊರೆಯಾಗದೊಲ್
ನಿನ್ನಿಷ್ಟಮಂ ಸಲಿಸವೇಳ್ಕುಮೆಂದೆಮಗಾಜ್ಞೆ.
ನೀನರಿಯೆ ರಾವಣನ ಹೃದಯದೌದಾರ್ಯಮಂ.
ನಿನ್ನೊಳಾತಂಗೆ ಬಹುಗೌರವಂ. ನಿನಗೋಸುಗಂ
ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವಮಂ ಯಜ್ಞಗೈಯಲ್ಕವಂ
ಸಿದ್ಧನೆ ದಿಟಂ!" "ಸಾಕು, ಬಿಡು, ರಾಕ್ಷಸ ಸುಶೀಲೆ;
ನನ್ನಿಷ್ಟಮಂ ನಡೆ; ಕೃತಜ್ಞೆಯೆಂ."
ಮೇಲೊಂದುಮುಂ
ನುಡಿದೋರದೆಯೆ ಸೀತೆಯಾದಳ್ ಶಿಲಾಮೌನಿ.
ಚಂದ್ರನಖಿಯೆಂದುದಕೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟಳಿಲ್ಲಂತೆ ಮೇಣ್
ಬಳಸಿರ್ದ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಕಣ್ಗೊಟ್ಟಳಿಲ್ಲಾಕೆ;
ಕಿವುಡಾಗಿ, ಕುರುಡಾಗಿ, ಮರವಟ್ಟವೋಲಾಗಿ,
ಹೊರಗಂ ಮರೆತು, ಮರುಗಿ ನೆನೆದಳೆರ್ದೆಯನ್ನನಂ
ಮೇಣವಂಗೊದಗಿದತಿ ಸಂಕಟದ ಬನ್ನಮಂ.

ಹಗಲು ಬಯ್ಗುಗಳರಿವನರಿಯಲಾರದ ಗುಪ್ತ
ಗೃಹದಿ, ಭೂಮಿಯೆ ಶಯ್ಯೆಯಾಗಿ, ಭೂಸುತೆ ತನ್ನ
ಜೀವಿತೇಶ್ವರನ ನೆನೆದನಶನ ವ್ರತೆಯಾಗಿ
ಕಳೆದಳೇಳ್ಪಗಲ್ಗಳಂ. ಮಿಾಯಲಿಲ್ಲುಡಲಿಲ್ಲ:
ಪಂಚವಟಿಯಿಂದಂದಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಮರಳಲೆಂದು
ಗೆಲುವಿನಿಂದುಟ್ಟುಕೊಂಡಿರ್ದ ನಾರುಡೆಯುದಂ,
ದನುಜೇಂದ್ರನಿಂ ಬಿಡಿಸೆ ಮನುಜೇಂದ್ರಚಂದ್ರಮಂ
ಬರ್ಪಿನಂ, ತನ್ನ ರಕ್ಷೆಗೆ ಕೋಂಟೆಯಕ್ಕೆಂದು
ಬೇರೆಯುಡಲಿಲ್ಲ—ಮೇಣ್, ಪ್ರಿಯನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮಂ ೧೪೦
ಪಡೆವನ್ನೆಗಂ ಪ್ರಿಯೆಗೆ ಮೈಲಿಗೆಯೆ ಮಡಿಯೆಂದು
ಮಿಂದಳಿಲ್ಲ—ಮೇಣ್, ಬಾಚದಾ ಮುಡಿಗೆ ಜಟೆಯೇರ್ದು
ಮುಕ್ತಿಯಂ ಪಾರುವ ಮುಮುಕ್ಷುವೋಲಿರ್ದಳಾ
ಆರ್ಯೆ, ಸೀತಾದೇವಿ, ದಿನಕರ ಕುಲನ ಹೃದಯ
ಭಾರ್ಯೆ.

ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನೀ ವಾರ್ತೆಯಂ ಕೇಳುತ್ತೆ
ಕುದಿದನೆದೆಯಲಿ. ನವ್ಯರತ್ನ ಕಾಂಚನ ಖಚಿತ
ವಸನ ವೈಭವದಿಂದೆ ಬಗೆಯ ತಳ್ಳಂಕಮಂ
ಮರಸಿ ಬಂದನು ಸೀತೆಯಿರ್ದೆಡೆಗೆ. ಕಂಡೊಡನೆ,
ಮುಖಕೆ ಖಿನ್ನತೆ ಮೂಡಿ, ಸುಯ್ದು ಕಿನಿಸಿಂ ತನ್ನ
ತಂಗೆಯಂ ನೋಡಿ, ತಿರುಗಿದನ್ ಜನಕಜೆಯೆಡೆಗೆ ೧೫೦
ಮತ್ತೆ: "ಸಲ್ಲದು, ದೇವಿ, ಶಠವರ್ತನಂ ನಿನ್ನಾರ್ಯ
ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ; ಮೇಣಾತ್ಮಹತ್ಯೆಯಿಾ ನಿರಶನಂ.
ಸಲ್ಲಿಸಲ್ಕಾಗದಿರಲಾಶೆಯಂ ಕೊಲ್ಲುವರೆ? ಪೇಳ್,
ಕೊಂದ ಮಾತ್ರದೊಳಾಶೆ ಸಂದಂತೆ ತಿಳಿಯುವರೆ?
ನಿನ್ನಿಷ್ಟಮಂ ನಡೆಯಿಮೆಂದಾಣತಿಯನೊರೆದು
ಪೋದೆನಾಂ. ಮಿಾರ್ದರಾಣತಿಯನೀ ಮಂದಮತಿಗಳ್
ಮಂದಿ. ಮನ್ನಿಸಿ ತಪ್ಪನಾಹಾರಮಂ ನಿನಗೆ
ತಕ್ಕುದಂ ಕೊಂಡು, ನಿನಗೊಪ್ಪುವಾವಾಸಮಂ

ಪೊಕ್ಕು, ನೋಂಪಿಗೆ ಮಾಡು ಯೋಗ್ಯಮಂ. ಕೇಳ್, ಲಂಕೆಯಂ
ಸುತ್ತಿದೆ ಮಹಾಶರಧಿ ; ದುರ್ಲಂಘ್ಯಮಾರ್ಗೆಯುಂ.
ತೀರದೊಳಶೋಕವನಮಿರ್ಪುದೊಂದೆತ್ತರದ
ಮಲೆಯ ಕೋಡಿನಲಿ. ನೀಮಿರ್ದಾಶ್ರಮಕ್ಕೆರಡು
ಮಡಿ ಚೆಲ್ವೆಸೆವುದಲ್ಲಿ : ಬನ ಚೆಲ್ವು, ಬಾನ್‌ಚೆಲ್ವು,
ಸಿಚ್ಛಮುಂ ಮೊರೆವ ಬಿತ್ತರ ಕಡಲ ಕಡುನೀಲಿಯಾ
ಚೆಲ್ವು ! ಸಮೆದಪುದಲ್ಲಿ ತೃಣಗೃಹಂ. ನಿನ್ನಾಸೆ ; ಮೇಣ್
ಸನ್ನಾಜ್ಞೆ . . ."
ನಾನಾ ತುಮುಲ ಭಾವ ಘರ್ಷಣೆಗೆ
ರಣನಾದ ರಾವಣಂ, ತಂಗೆಗೆ ರಹಸ್ಯಮಂ
ಬೆಸಸಿ, ಪೋದನಲ್ಲಿಂ ಪೂಜ್ಯೆ ಮಯನಂದನೆಯ
ಮಂದಿರಕೆ. ಸಾಗಿಸಿದರವನಿಜೆಯನಾ ಕ್ಷಣಂ
ಕಡಲ ದಡದೆತ್ತರದಶೋಕವನದೆಲೆವನೆಗೆ.
ಸಾಗರದ ನೀರ್‌ನೀಲಿಯಾಗಸದ ಸುರನೀಲಿ,
ದೂರ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಾ ಹರಿದಂತವಿಶ್ರಾಂತ
ಹರಿತ ಕಾನನ ಪರ್ಣದರ್ಣವ ಮೃದುಲ ನೀಲಿ
ಕಣ್ಣಾಲಿಗಿನಿಯನೊಡಲಿನ ವರ್ಣವನೆ ಹೋಲಿ
ಶೋಭಿಸಿರೆ, ಸುಳಿದುದಚ್ಚರಿಯೆನಲ್ಕಾತ್ಮಕ್ಕೆ
ಶಾಂತಿ ಮೈಥಿಲಿಗೆ. ಬನವಕ್ಕಿಯಿಂಚರದೊಡನೆ,
ಸುಳಿವ ತಂಬೆಲರೊಡನೆ, ಹೊಸ ಹಸುರನುಕ್ಕಿಸುತೆ
ಹೊಮ್ಮಿದ ಗರುಕೆಯೊಡನೆ ಮೂಡಿದುದು ಹೊಸನೆಚ್ಚು
ಕೌಸಲೆಯ ಸೊಸೆಗೆ. ಪರದೇಶದೊಳ್ ಪರಿಚಿತರ್
ಕಾಣಲೊಡಮಳಿದಾಸೆ ತಾನುಸಿರೆಳೆದು ಮರುವುಟ್ಟು
ಪಡೆಯದೇನಾರ್ಗಾದೊಡಂ ? ಮಿಂದಳಿಲ್ಲಾಕೆ ;
ಮೇಣುಟ್ಟುದಂ ಬಿಟ್ಟು ಮಾರುಟ್ಟಳಿಲ್ಲಾಕೆ ;
ಕೊಟ್ಟ ಪಣ್‌ಬೇರ್ಗಳಂ ವಿಶ್ವದೇವರ್ಕಳಿಗೆ
ನೈವೇದ್ಯಮಂ ಮಾಡುತುಂಡಳ್ ಪ್ರಸಾದಮಂ,
ಪ್ರಾಣೇಶನಾಗಮನದಾಶೆಯಿಂದನ್ನೆಗಂ

ಪ್ರಾಣ ಸಂಧಾರಣಾರ್ಥಂ. ಮತ್ತಮನವರತಮಾ
ರಾಮನಾಗಮನಕ್ಕೆ ರಾವಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ
ಮೇಣಾತ್ಮಮಂಗಳಕೆ ಆ ದೇವಿ, ವೈರಮಂ
ಹಿಂಸೆಯಂ ತೊರೆಯಲೆಳಸುವ ತಪದ ಸಾಧನೆಗೆ
ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ನಿರತಳಾದಳ್ ಶಿವದ ಸಫಲತೆಗೆ:
ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ತೀವ್ರತೆಯ ಸಾತ್ವಿಕ ತಪಶ್ಶಕ್ತಿ, ಪೇಳ್,
ತಾಂ ಸ್ವಯಂಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಚೋದಿಸದೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಂ?
ಸೇತುಗಟ್ಟದೆ ಕಷ್ಟದಂಬುಧಿಗೆ?—ಮೇಣಂತೆ ತಾಂ
ತಿರ್ದದೇನುಳಿಯುವುದೆ ಪೇಳಿಂದಲ್ಲದಿರೆ ನಾಳೆ
ಪಾಪ ಬುದ್ಧಿಯ ಜೀವಿತದ ವಕ್ರರೇಖೆಯಂ
ಪುಣ್ಯ ಋಜು ಪಥಕೆ?
ಸುಯ್ಗಾಳಿಯಾಗಿ ಕಿವಿಯಿಂ
ಕಿವಿಗೆ ಸುಳಿದುದು ಸುದ್ದಿಬೆಂತರಂ. ತರತರದ
ಭಾವನೋಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂ ಲಂಕಾ ಜನದ ಮನದ
ವಾರ್ಧಿಯಂ ಸಂಮಥಿಸುತೈತಂದುದಾ ಬೂತು
ಮಯನಂದನೆಯ ದೇವಮಂದಿರಕೆ. ಕಂಡೊಡನೆ
ಆ ಭೀಕರಾಕಾರಮಂ ಇಂದ್ರಜಿನ್ ಮಾತೆ ತಾಂ
ಹಮ್ಮೈಸಿದಳ್, ದೇವ ಪೂಜಾ ವ್ರತಂ ತನಗೆ
ಪೊಳ್ಳಾದುದಾ ಎನುತೆ. "ಬೆಚ್ಚದಿರಂಬೆ, ನನ್ನ ಈ
ವಿಕೃತಾಂಗಮಂ ನೋಡಿ. ಹಿತಮೆನಿತೊ ಸೂಳ್ ಇಂತೆ
ನನ್ನವೊಲ್ ಬರ್ಪುದಪ್ರಿಯತೆಯಾಕೃತಿವೆತ್ತು.
ಈಶಕೃಪೆಗಿಹುದು ನಾನಾ ಮುಖಂ. ಸುಖದಂತೆ
ದುಃಖಮುಂ ಋತಚಿತ್ ಕೃಪಾ ನೃಕೇಸರಿ ನಖಂ.
ನಿನ್ನ ಪತಿಯಭ್ಯುದಯಕೇಣಿಯೊಡ್ಡಿದೆ ಬಿದಿಯ
ಕರುಣೆ. ಸೀತಾಹರಣಮದೆ ಮೊದಲ ಸೋಪಾನಂ.
ಶ್ರೀ ರಾಮನರ್ಧಾಂಗಿಯೊಡನೆ ನೀನೆರ್ದೆಗೂಡಿ
ಬೇಡಿದೊಡೆ ಕೈಸಾರ್ಪುದಾ ರಾವಣೋದ್ಧಾರ
ಸತ್ಫಲಂ!" ಇಂತೊರೆದು ಮಾಯವಾಯ್ತಾ ಬೂತು,

ಮಂಡೋದರಿಯ ಮನವನಾಕ್ರಮಿಸಿದತಿಚಿಂತೆಯೋಲ್.
ಸೀತೆಯಂ ಕಾಣ್ಬೊಂದು ಕಾತರತೆಯಿಂ ಕಾಂತೆ
ಪೂಜೆಯಿಂದೇಳುತಿರೆ, ಪೊಕ್ಕುದಾಣ್ಮನ ಮೂರ್ತಿ
ಶಿವನ ಮಂದಿರಕೆ. ಹೊಸ್ತಿಲ ದಾಂಟಿ ನಿಂದೊಮ್ಮೆ
ಕಣ್ಣಟ್ಟಿ ನೋಡುತಾ ಪೂಗಳಿಂ ಪಣ್ಗಳಿಂ
ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯಂಗಳಿಂ ಭವ್ಯದಿಂ ಮೌನದಿಂ
ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದನು ಶಾಂತಿಯಂ. ಇರ್ವರುಸಿರೆಳೆವ
ಸದ್ದನಾಲಿಸಿದರಾ ಇರ್ವರುಂ. ಒಯ್ಯೊಯ್ಯನೆಯೆ
ಬಾಗಿದುದು ದೈತ್ಯೇಂದ್ರಮಸ್ತಕಂ. ಕಯ್ಮುಗಿದನಯ್,
ನಮಿಸಿದನ್ ಮನ್ಮಥಾರಿಗೆ ಮನ್ಮಥನ ಬಂದಿ!
ಮುಂಬರಿದನುಬ್ಬೇಗಮುಂ ತಡೆಯಲಾರದೆಯೆ
ಕುಗ್ಗಿ ಕುಸಿದಂತಿರ್ದ ದೀನದುಃಖದ ಸತಿಯ
ಹೊರೆಗೆ. ತಲೆಯೆತ್ತಲಿಲ್ಲಾಕೆ. ತೊಯ್ದುದು ನೆಲಂ
ತೊಟ್ಟಿಟ್ಟ ಕಣ್ಬನಿಗೆ. ಕಂಡದಂ ರಾವಣಂ
ಸುಯ್ದು ಹನಿಗಣ್ಣಾಗಿ: "ದೇವಿ, ನಿನ್ನರಕೆಯೇಂ?
ಬೆಂದಪಳಿಳಾರಮಣಿ ನಿನ್ನ ಬಿಸುಗಣ್ಬನಿಯ
ಸೋಂಕಿಂಗೆ." ಓಲೆಭಾಗ್ಯಮೆ ಕಂಪಿಸುವವೋಲೆ
ಥರಥರನೆ ನಡುಗುತಿರೆ ರಾಗ ಭಾವೋದ್ವಿಗ್ನೆ
ಮಂಡೋದರಿಯ ವಜ್ರದೋಲೆ: "ಸತಿಗರಕೆಯೇಂ,
ಜೀವೇಶ? ಪತಿಹೃದಯಮುಂ ಪಡೆವುದಲ್ಲದೆಯೆ
ಜೀರಾವುದರಕೆ?"
"ಲೇಸಲ್ತೆ; ಸೋಜಿಗದರಕೆ!"
"ತನ್ನೊಡಲಿಚಳ ಕಣ್ಣ ಪನಿಗಿಡಿಗೆ ಬೆಂದ ತಾಯ್
ಮರವಟ್ಟಿಹಳ್; ನನ್ನ ಕಂಬನಿ ಬಿಸುಪನೆಂತವಳ್
ತಿಳಿವಳಿನ್?.."
"ನಿನ್ನವಸೆ ನಾನೇಗಳುಂ."
"ಅಯ್ಯೊ
ಆ ಪುಣ್ಯಮೆಂದಿಂಗೊ!"

“ಮತ್ತೆಮತ್ತದೆ ಕೊರತೆ!
ಗ್ರಹದ ನಿಷ್ಠೆಯನೇಕೆ ನಿಷ್ಠೆಮಾಡುವೆ ರವಿಗೆ,
ರಾಜ್ಞಿ? ರಾವಣನೊಲ್ಮೆ ಸಂಪೂರ್ಣಮೇಗಳುಂ;
ಪಚ್ಚುಗೊಂಡುದರಿಂದಮೇಂ ಅದಕಿನಿತಪೂರ್ಣತೆಯ
ಕೊರೆಯಿಲ್ಲ; ಕರೆ ಸಲ್ಲ.”
ತಲೆಯೆತ್ತಿದಳ್ ರಾಣಿ
ಹೆಡೆಯೆತ್ತುವಂತೆ ಫಣಿ; ಕಣ್ಗೆ ಕಣ್ ಬೆಸದಿರಿದು
ನೋಡಿ: “ಉಸಿರುಸಿರಿನಲಿ ಬೆಸೆದು ಒಲಿದೆದೆಗಳಂ
ಕಿಳ್ತೆಳೆದು ತಂದು ಯುಕ್ತಿಯನಿಂತು ಗಳಪುವರೆ,
ನಿಶಿತಮತಿ? ಹದಿಬದೆಯ ಹೃದಯದುರಿ ಲಂಕೆಯುಂ
ದಹಿಸದೆ? ಕುಲಕ್ಷಯಕೆ ಕೂಣಿಯೊಡ್ಡಿದೆ ಮಿಳ್ತು! . . .”
“ಮತ್ತೆಮತ್ತದೆ ಮಾತು! ಹದಿಬದೆಯ ಹೃದಯದುರಿ?
ಪುಸಿಮನೆಗೆ ಪುಸಿಗೋಡೆ! . . .”
“ಪ್ರಾಣೇಶ, ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ,
ಮತ್ತೊರ್ವನಿದ್ದಿದ್ದರೀ ತೆರನ ರಾವಣಂ
ತೋರುತಿರ್ದಳ್ ನಿನಗೆ ಹದಿಬದೆಯರಿರ್ಪುದಂ,
ಹದಿಬದೆತನದ ಹಿರಿಮೆಯಂ, ನಿನ್ನ ಈ ಮಯನ
ಮಗಳಬಲೆ!”
ಆ ದಿಟ್ಟ ನೋಟಕ್ಕೆ, ಆ ದನಿಯ
ದಾರ್ಢ್ಯಕ್ಕೆ, ಆ ಧರ್ಮಧೈರ್ಯಕ್ಕೆ ದನುಜನೆದೆ
ಧಿಗಿಲೆಂದುದಿನಿತಳುಕಿ. ಶಿವನ ಸನ್ನಿಧಿ ಮಹಿಮೆ
ಶಿವಮಂ ಪ್ರಚೋದಿಸಿತ್ತೆನೆ ರಾವಣಂ: “ದೇವಿ,
ಕರುಣಿಸುಪಸಂಹರಿಸು ದಿಟ್ಟಿಸಿಡಿಲಂ. ರಾವಣಗೆ
ಜಗಪಾಲ ದಿಗುಪಾಲರಾಟೋಪದಾಗ್ರಹಂ
ಸೀರ್ಪುಲ್ಗೆ ಸಾಟಿ; ದಿಟಮಾದೊಡಂ, ನಿನ್ನೊಲ್ಮೆ
ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯಚ್ಯುತಂ, ದೆಸಗೇಡಿ, ತಾನ್
ಪರದೇಶಿ, ಮೇಣ್ ಶೂನ್ಯಚಿತ್ತನ್! ನೀನೆನಗೆ ಶಾಂತಿ,
ಸತ್ತ್ವಮಾತ್ಮಂ; ನೀನೆನಗೆ ತುತ್ತುತುದಿಯಾಸೆ,

ನೆಲೆ, ನೆಚ್ಚು, ಸೈಪು! ದೇವನೆ ಪೇಸಿ ಬಿಟ್ಟೊಡಂ
ಕೆಟ್ಟನಲ್ಲೆನ್ ; ಪ್ರೇಮಮಯಿ ನೀಂ ತೊರೆಯೆ, ಅಯ್ಯೊ,
ಶೂನ್ಯನೆಂ. ಬಲ್ಲೆಯಿಾಯೆನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಮಂ.
ಲೋಕಮಂ ಜಯಿಸಿದಾನ್ ನನ್ನಿಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಗೆ
ದಾಸನೆಂದರಿವೆನಾನಿತರರೋಲ್. ಕೇಳಾದೊಡಂ
ನಿನ್ನ ಮುಂದಲ್ಲದನ್ಯರ ಮುಂದೆ ತಪ್ಪನೊಪ್ಪಲ್
ದೊರೆತನಕೆ ಕೀಳ್ ; ಮೇಣ್ ಪೆರ್ಮೆಗವಹೇಳನಂ ;
ನಿನ್ನೊಂದು ಪೆಂಪಿಗವಮಾನಮೆಂದಾಂ, ದೇವಿ,
ಹುದುಗಿಸಿಹೆನನ್ಯರಿಂ, ಕೀಳ್ಗಳಿಂ, ನಾಯ್ಗಳಿಂ
ನನ್ನಾತ್ಮದೊಳಕೋಟೆಯಂ. ಪೇಳ್ವೆನಾಲಿಸಾ :
ಸೀತೆಯಂ ತಂದಂದಿನಿಂ ಮನಕೆ ಕಳವಳಂ.
ಹೆದರಿಕೆಯನಾನರಿಯೆನಾದೊಡಂ, ಮನಕೇನೊ
ಅಶಾಂತಿ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೆರಳುತಿಂದ್ರಿಯ ತೃಷ್ಣೆ
ಕಾತರಿಸುತಿದೆ ; ಮತ್ತಮೊಮ್ಮೊಮ್ಮೆ, ನಿನ್ನೊಂದು
ತಪದ ಫಲಮೆಂಬಂತೆ, ಬಿರಿಯೊತ್ತಿ ತಡೆಯುತಿದೆ
ತೃಷೆಯ ಮನ್ಮಥ ರಥದ ತೇರ್ಗಾಲಿಯಂ ಶಿವಮ್."
ಮುಂದೆ ನುಡಿದೋರಲಾರದೆ ಮೌನದಿಂ ಬಾಗಿ
ನಿಂದಾತನಂ ಕರುಣೆಯಿಂ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ಮತ್ತೆ
ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಮಯ ನಯನದಿಂ ನೋಡುತಾ ಮಯನ
ಕುವರಿ : " ಜಾನಕಿಯೆಲ್ಲಿ ? ನೋಳ್ಪೆನಾನಾಕೆಯಂ."
ಬೆಚ್ಚಿದೋಲಸುರನೆನೆ " ಆಗದಾಗದು ! " " ಏಕೆ "
ಎನೆ ರಾಣಿ, ಮಂದಸ್ಮಿತದೊಳಿಂದ್ರಜಿತು ಪಿತಂ :
" ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದೆ ಪಾಣ್ಬೆಗಕ್ಕುಂ ಮಹಾ
ಪತಿವ್ರತೆಯ ದೃಢತೆ ; ಸೀತೆಯ ಮಾತದಂತಿರ್ಕೆ ! "
" ಸತಿಯನಾರುಪಸೇವಿಪರ್ ? " " ತಂಗೆಯಿಹಳದಕೆ."
ಗಂಟಿಕ್ಕಿದುದು ಮೊಗಂ ಮಂಡೋದರಿಗೆ ; ಸುಯ್ದು,
" ಸೊಸೆಯನಾದೊಡಮದಕೆ ನೇಮಿಸಿರ್ದೊಡೆ. . ." " ಏನೇನ್
ತಾರಾಕ್ಷಿಯನೆ ? ಮರೆತೆಯೇನಾಕೆ ತಾನಿಂದ್ರಜಿತು

ದಯಿತೆ! ” “ ಸೀತೆಯುಮವನಿಜಾತೆ: ರಾಮನ ದಯಿತೆ! ”
ಅನಿಷ್ಟಮಂ ಕೇಳ್ದವೋಲಸುರಂ ಮನಂ ಮುರಿದು
ಕಡುಕೆನಿಸಿ “ ನನ್ನಿಂದೆ ಕದ್ದೊಯ್ದಳಂ ಮರಳಿ
ತಂದೆನಾಂ ಗೆಲ್ದು! ” “ ಪೆಣ್ಗೆ ತನುವಲ್ತು ಹೃದಯಂ! ”
“ ತನುವಿನಂಶಮೆ ಹೃದಯಂ! ಅದರ ಬೆಂಬಳಿಯೊಳಿದು
ಸೋಲ್ವುದಿಂದಲ್ಲದಿರೆ ನಾಳೆ! ” “ ಶಿವಕೃಪೆಯಿಂದೆ, ಕೇಳ್,
ಪುಸಿಗೈವಳಾ ಭ್ರಾಂತಿಯಂ ಸೀತೆ! ” “ ಸನ್ನಿಚ್ಛೆ
ಸೋಲ್ಗೆ; ಹದಿಬದೆ ಗೆಲ್ಗೆ; ನಿನ್ನಾಸೆಯುಂ ಸಲ್ಗೆ:
ಬಲದಿನಲ್ಲದೆ ಸೋಲೆನಭ್ಯುದಯಕಾದೊಡಂ! ”
ಪರಿಪಡೆ ನುಡಿದು ಮುರಿದು ಪೊರಮೊಡುವನಂ ರಾಣಿ
ಕರೆದಳ್ ದೀನವಾಣಿಯಿಂ. ಪ್ರಸಾದಮನಿತ್ತು
ಕಯ್ಮುಗಿದಳಾಣ್ಮಂಗೆ. ಪಣೆಗೊತ್ತಿಕೊಂಡದಂ
“ ನೀಂ ಮಹಿಮಳಾನಲ್ಪನೆಂ, ದೇವಿ. ನಿನ್ನೊಳ್ಪು
ಶಿಕ್ಷಿಸಲಿ ರಕ್ಷಿಸಲಿ ಧನ್ಯನಾಂ! ದೇವಗಾಂ
ಕಯ್ಮುಗಿಯವೇಳ್ಕುಮೆಂದಾಸೆಯೇಂ? ಸರ್ವರಿಂ
ಕಯ್ಮುಗಿಸಿಕೊಳ್ವಂಗೆ ಕಯ್ಮುಗಿಸಿಕೊಳುವನಿರೆ
ಲೇಸೊರ್ವನಾದೊಡಂ! ” ಎಂದರ್ಧ ಹಾಸ್ಯಮಂ
ನಟಿಸುತಿರ್ದೊಡಮಮಿತ ಗಂಭೀರ ಮುದ್ರೆಯಿಂ
ದಿಂಡುಗೆಡೆದನ್ ದಂಡದೊಲ್ ಚಂದ್ರಚೂಡಂಗೆ.
ಆ ಜಗಜ್ಜಯಿ ದೈತ್ಯ ಚಕ್ರೇಶನಂತಲ್ಲಿ
ಸಾಷ್ಟಾಂಗದಿಂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿರ್ದ ದೃಶ್ಯಮಂ
ಕಂಡು ಮಂಡೋದರಿಗೆ ಮೊಳೆತುದು ಮನಶ್ಶಾಂತಿ!

ಸಂಚಿಕೆ ೮

ನಾನಕ್ಕನೆನ್ ನಿನಗೆ, ತಂಗೆ!

ತೆರೆ ಪರಂಪರೆ: ಮೊರೆ ಪರಂಪರೆ: ಪರಂಪರೆಯ
ಬೆಳ್ನೊರೆನೊರೆಯ ಪೊರೆಯ ಸಾಗರದ ನಾಗರನ
ಭೋರ್ಗರೆವ ಭೋಗ ಕುಲ ಬಲಮುವ್ವಳಿಸಿದುದು
ನಿರಂತರಂ, ತಟಗತ ಅಶೋಕವನ ವಂಕಿಯ
ಶಿಲಾವೇಲೆಯಂ. ಕಾಡುಗೋಡೆತ್ತರದೊಳಿರ್ದ
ಪುಲ್ಮನೆಯೊಳಿರ್ದು ಸೀತಾದೇವಿ ತಾನುತ್ಕಂಠೆ,
ನೋಡುತಿರ್ದಳ್ ತರಂಗೋಲ್ಲಾಸಮಂ ; ಮೇಣ್
ಕೇಳುತಿರ್ದಳ್ ತರಂಗೋಚ್ಛ್ವಾಸ ಘೋಷಮಂ ; ಮೇಣ್
ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ, ಕೇಳುತಿರೆಯಿರೆ, ದೃಗಿಂದ್ರಿಯಕೆ
ಶ್ರವಣೇಂದ್ರಿಯಕೆ ಭೇದಮಳಿದತ್ತು. ಮೆಲ್ಲನೆಯೆ
ತೆರೆಯಾಗಿ, ಮೊರೆಯಾಗಿ, ತಿರೆಯೆಲ್ಲ ತಾನಾಗಿ,
ತನ್ನತನವನೆ ಮೀರಿ ನೆಗೆದುದು ಅತೀಂದ್ರಿಯಕೆ
ದೇವಿಯಾತ್ಮಂ. ಕಾಣ್ಬವೋಲೆಳ್ಚರದ ಚಿಂತೆ
ಕನಸಿನೊಳ್, ಕೇಳ್ದುದೊಂದತಿಶೋಕಮಯ ಗೇಯ-
ದಿಂಚರಂ. ಕೇಳ್ದಳೆನೆ ಗೇಯಮೆನಲಾ ಪದಂಗಳ್
ಐಂದ್ರಿಯಜ್ಞಾನ ಸೂಚಕಮೌಪಚಾರಿಕಂ.
ಕಾಲದೇಶಾತೀತಮಂ ಅನುಭವಾವರ್ಣ್ಯಮಂ
ಕೇಳ್ದಳೋ ? ಕಂಡಳೋ ? ಎಂತಾದರೇನಂತೆ,
ರಾಮದುಃಖವನೆಲ್ಲಮಂ ತಾನುಂಡಳಯ್ ! ಬಳಸಿ
ಕಾಪಿರ್ದ ಲಂಕಾ ಲತಾಂಗಿಯರ್ ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ
ಕಂಡರಾ ಶೂನ್ಯತೆಯ ಸುಳಿದಾಟಮಂ. ಗಾಳಿಯಂ
ಬೀಸಿದರ್ ; ನೀರೆರಚಿದರ್ ; ಕರೆದರಲುಗಿದರ್ ; ಮೇಣ್

ಕಡೆಗಟ್ಟಿದರು ವಾರ್ತೆಯುಂ ದೊರೆಯ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ.
ಬೆಳ್ದಿಂಗಳಿರುಳಳಿದು ಮೂಡಣ ದಿಗಂಗನೆಯ
ಮೊಗಕೆ ನಸುಗೆಂಪಲರುವಂತೆ, ಸೀತೆಯ ಮೊಗದ
ಬೆಳ್ಪಳಿದುದಿಸಿತೊಂದು ನಳನಳಿಪ ಚೆಂದಳಿರ
ಸೊಂಪು. ತಿರುಗಿದತ್ತೊಯ್ಯನೆಯೆ ಶೋಕಗೇಯಂ
ಧೀರಗಾನಕ್ಕೆ. ತಾನದ ಮೇಲೆ ಗರಿಗೆದರಿ
ತಾನಮೇರ್ದಂತೆ ಹಾರಿದುದು ಬಾನೆತ್ತರಕೆ
ಹರ್ಷ ಗಾನದ ಪಕ್ಷಿ. ಕಣ್ದೆರೆದಳರವಿಂದ
ನೇತ್ರೆ: ಕಂಡಳು ಮುಂದೆ ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯೊಡನೆ
ನಿಂದಿರ್ದ ದಶಕಂಠನಂ. ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕಂ
ತಾನಲ್ಲಮಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದಮೆಂಬಂತೆ
ಮೊಗಮಿಳುಹಿದಳ್. ಕಂಡಳಡಿವರೆಗೆ ಮುಡಿಚಾಚಿ
ನೆಲದಮೇಲೊರಗಿರ್ದ ದಶಶಿರಚ್ಛಾಯೆಯುಂ!
ದೊರೆಯ ಕಣ್ ತಿಳಿದು ತೊಲಗಿದುದೊಡನೆ ಪೆಣ್ ಗಾವು
ಸೀತೆಯೆಡೆಯಿಂ. ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯುಮಲ್ಲಿಂದೆ
ತೆರಳಲನುಗೆಯ್ಯೆ ರಾವಣನವಳನಿರವೇಳ್ದು,
ಜಾನಕಿಯೆಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ: "ದೇವಿ, ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಗೇಂ
ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ತೊಳ್ತಿರೆಸಗುವರಲ್ತೆ
ನಿನ್ನ ಬೆಸಗೆಯ್ದುದಂ? ಹಸನಿಹುದೆ ನಿನಗೆ ಈ
ಪೊಸತಿರ್ಕೆದಾಣಂ? . . . ಅನಿಲಂ ಬಿಜ್ಜಣಿಗೆವೀಸಿ
ಸೇವಿಪನೆ? ನೇಸರೆಳವಿಸಿಲ ಬಿಸುಪಿತ್ತಪನೆ
ನಿನ್ನ ಸಿರಿಮೆಯ್ಗೆ? ತರುಪತ್ರ ಛತ್ರಚ್ಛಾಯೆ
ಕೊಡೆಯ ನೆಳಲಾಗೆ ಪಾಲಿಪಳಲ್ತೆ ವನದಾಸಿ
ಕರ್ತವ್ಯಮಂ? ನಿನಗೆ ಗೌರವದ ಕಾಣ್ಕೆಯಂ
ಸಲ್ಲಿಸಿಹನಲ್ತೆ ತೆರೆಚವರಿಯಿಂ ಬೀಸುವೀ
ರಾಜಸೇವಾಸಕ್ತನೆನ್ನ ಕಿಂಕರ ಕೃಪಾ
ಕಾಂಕ್ಷಿಯೀ ಸಾಮಂತ ನೃಪ ಸಾಗರಂ? . . . ಸೀತೆ,
ಬಡಗಣ್ಗೆ ಮೊಗಮಾಗಿ ಪಡೆವುದೇನಂ ಬೇಡಿ

ಬಡವನಂ? ಕಡವರವನೆಲ್ಲ ಲಂಕೆಗೆ ಸೋತು
ಬಡತನವಡಸಿತಾ ಕುಬೇರಂಗೆ . . . ತೆಂಕಣ್ಗೆ
ಕಣ್ಣಪ್ಪುದುಂ ವೇಡ: ಲಂಕೆಯರಮನೆ ಸಿರದ
ಗೋಪುರದ ಚಾಮೀಕರದ ದೀಪ್ತಿ ತಾನೇಗಳುಂ
ಕೀನಾಶಗಾಗಿರ್ಪುದೊಂದೆಚ್ಚರಿಕೆವೆರಳವೋಲ್
ಭೀತಿ! . . . ಮೈಥಿಲಿ, ಮುಹುರ್ಮುಹುರೆನ್ನ ದೈನ್ಯಮಂ
ನಿನಗಾಂ ನಿವೇದಿಸುತ್ತಿಹೆನೆಂತೊ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ
ನನ್ನ ಪೆಂಪಂ. ಮಿತಮರಸುತಾಳ್ಮೆಯಾದೊಡಂ,
ನಿನ್ನೊಲ್ಮೆಯೊಂದು ಬೆಲೆಯರಿತನೆಂ; ತಾಳ್ಮೆಯನೆ
ಹೃದಯದುತ್ಕಂಠೆಗೆ ಖಲೀನಮಂ ಗೆಯ್ದನೆಂ;
ನಿನ್ನವೊಲ್ಮೆಯ ವರಂಬಡೆಯಲೋಸುಗಮಾಂ
ತಪಸ್ವಿಯೆಂ. ಒಪ್ಪಿ ಬರಲೊಲ್ಮೆ ಜೇನ್; ಒಲ್ಲದಿರೆಯುಂ
ಬಲದಿನಿಳ್ಕುಳಿಗೊಂಡರದು ಪಂಕಮೌ ಪಂಕಜೆ.
ಸಾಧನೆಗಸಾಧ್ಯಮಿಲ್ಲೆಂಬರೌ. ಉಪಾಸಿಸಲ್
ಕಾಲಾಂತರಕೆ ಕಲ್ಲುಮೀಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯಾಗಿ
ಪರಿಣಮಿಸಿದಪ್ಪುದೆನೆ, ನಿನ್ನ ಕಲ್ಲೆರ್ದೆ ಕರಗಿ
ಮೆಲ್ಲಿತಪ್ಪುದು ದಿಟಂ! ನೋಡೀಕೆಯಿಹಳೆನಗೆ
ಸಾಕ್ಷಿ. ನಿನಗಾಗಳೆಯೆ ಪೇಳ್ದಳಲ್ಲವೆ ತಂಗೆ
ಚಂದ್ರನಖಿ? ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯೆನಗೆ ಸೋಂತಂಗೆ
ಕಾಲಾಂತರಕ್ಕೋತು ಕೃಪೆದೋರ್ದಳೆಂಬುದಂ?"
ಪಿಡಿದ ತೃಣಚೂರ್ಣಮಂ ರಾವಣಪ್ರತಿ ಗೆತ್ತು
ಮೊಗವೆತ್ತದೆಯೆ ಸಂಬೋಧಿಸಿದಳವನಿಜಾತೆ:—
"ಬಿದಿಯ ಬೇಳ್ವಿಗೆ ಬಂದ ಪಶು ನೀಂ, ದಶಗ್ರೀವ.
ಮರುಗುವೆನು ನಿನಗೆ, ತಾಯ್ ಕೇಡಾಡಿ ಕಂದಂಗೆ
ಮರುಗುವೋಲ್. ನನ್ನ ಕಲ್ಲೆರ್ದೆ ಕರಗುತಿದೊ ನಿನಗೆ
ಮೆಲ್ಲಿತಪ್ಪುದು ದಿಟಂ! ನೀನಂದ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ,
ಸಾಧನೆಗಸಾಧ್ಯಮಿಲ್ಲೆಂಬರೈ. ಉಪಾಸಿಸಲ್
ಕಾಲಾಂತರಕೆ ಕಲ್ಲುಮೀಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯಾಗಿ

ಪರಿಣಮಿಪುದೆಂತಂತೆ, ಕಾಲಾಯುಸಕೆ ಸಮಂ
ನಿನ್ನ ಕಲ್ಲೆರ್ದೆ ಕರಗಿ ಮೆಲ್ಲಿತಪ್ಪುದು ದಿಟಂ !
ನೋಂತಿರ್ಪೆನನವರತಮಾತ್ಮದುದ್ಧಾರಕ್ಕೆ
ನಿನಗೆ ! . . . .”
ನುಡಿನುಡಿಯುತಾವೇಶಮೇರ್ದಂತೆವೋಲ್,
ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿಯಂತೆ ದಶಶಿರಂ ಬೆರಗಾಗೆ,
ಗಂಭೀರ ವೈಖರಿಯಿನೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ದೇವಿ
ಮೊಗಮೆತ್ತಿದಳ್ ! ನೋಡಿದಳ್ ಸೇರಮಸುರನಂ,
ದೃಷ್ಟಿಭರ್ತ್ಸನೆಗಳ್ಕಿ ಸಡೆತುದೆಸಲಳಿಯಾಸೆ ತಾಂ
ರಕ್ಕಸಗೆ ! ಮೊತ್ತಮೊದಲಾ ದಿಟ್ಟ ದಿಟ್ಟಿಯಂ
ಸಂಧಿಸಿದ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನೀಕ್ಷಿಸಿರಲಾಕೆಯಂ
ಮೂಕ ವಿಸ್ಮಯದಿಂ, ವಸುಂಧರಾತ್ಮಜೆ ಮತ್ತೆ :
“ ಪಿರಿಯನುಹುದಯ್ ನೀಂ, ದಶಗ್ರೀವ; ಪಿರಿತನಂ
ಕೆಡದವೋಲೆಸಗಿ ಬಾಳ್. ಧರ್ಮದಂಡವ ಕೆಣಕಿ
ಪಾಳ್ಗೆಯ್ಯದಿರ್ ಲಂಕೆಯಂ. ನಿನ್ನ ಸೋಲಿದರ್ಗೆ
ಕೆಮ್ಮನನ್ನೆಯಮೊಡರ್ಚದಿರ್ ವೈಧವ್ಯಮಂ !
ತಡೆಯುವುದೆ ಸಾಗರಂ ಧರ್ಮರೋಷವನಯ್ಯೊ
ಮರುಳೆ ? ಸಾಗರವೆ ಸೇತುವೆಯಾಗೆ, ಗರದಂತೆವೋಲ್
ನಿನ್ನ ನಟ್ಟದೆ ಮೃತ್ಯುರೂಪದ ಕೃಪಾಕೇತು ? . . .”
ಪೊಗಂಬಾಗಿದಳ್ ಮರಳಿ. ಕೇಳಿಸಿತು ಕಡಲ ಮೊರೆ,
ಹಕ್ಕಿಯಿಂಚರಮಂತೆ ತರುಮರ್ಮರಂ. ಮೌನದಿಂ,
ಮೊಗದಿರುಹಿ ತೆರಳಿದನ್ ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿವೆರಸಿ
ರಾವಣಂ, ಚಿಂತಾ ನಿಮಗ್ನ ಸಂತರ್ಮಥಿತನಾ
ಜೀವನಾಂಭೋಧಿ.
ಆ ಇರುಳ್, ಬೆಳ್ದಿಂಗಳೊಳ್,
ವಿಶ್ವನಿದ್ರೆಯೊಳೊಂದು ಕನಸಿನಂತಿರೆ ಪೃಥಿವಿ,
ನಿಶ್ಶಬ್ದತೆಯ ಪಕ್ಷವಿಸ್ಫಾಲಮೆಂಬಿನಂ
ಕಡಲ ತೀರದ ತೆಂಗು ಮರಗಳೊಳ್ ನರ್ತಿಸಿರೆ

ಗರಿಮರ್ಮ್ಮರಂ, ಚಂದ್ರ ಸುಂದರ ವಿಶಾಲೋರು ತಾಂ
ನೀಲಾಬ್ಧಿ ಆ ಸತಿಯ ಸಂಕಟಕೆ ಅನುಕಂಪಿಸುವ
ತೆರದಿ ಸುಯ್ದಿರೆ ನರಳಿ ಹೊರಳಿ, ಸೀತೆಯ ಕಿವಿಗೆ
ಕೇಳಿಸಿತ್ತೊಂದು ಕಿಂಕಿಣಿ ಕನಕ ನೂಪುರದ!
ನೋಡುತಿರೆ ಕಂಡಳ್ ಚಕಿತನೇತ್ರೆ: ಆ ಅಮೃತ
ರಾತ್ರಿಯೆ ಲಲನೆಯಾಕೃತಿಯಾಂತು ಬಂದವೋಲ್,
ಪಾಲ್‌ಬೆಳ್ಪನೆಯ ಸೀರೆ ಸಿಂಗರಿಸಿದೊಂದಾಳ್ತನಂ
ನಡೆಗುಣ್ಪಿನಿಂ ಬಗೆಗೆ ಭಯಭಕ್ತಿಯನೊಡರ್ಚೆ,
ಬಂದಳೊರ್ವಳ್, ಭೂಮಿದೇವಿಯೆ ಕುಮಾರ್ತಿಯಂ
ಸಂತೈಸಲ್ಕೆತರ್ಪವೋಲ್! ಬಳಿಗೆ ಬಾರದೆಯೆ
ದೂರದೊಳೆ ನಿಂದಳೆನುತಿರೆ, ಕೈಯ್ಗಳೆತ್ತಿದಳೆ?
ಸೋಜಿಗಮಿದೇಂ? ತನಗೆ ಕಯ್ಮುಗಿದಳೆಂಬಂತೆ
ತೋರುತಿದೆ! ಸೀತೆಯಚ್ಚರಿಯಿಂದೆ ಕಣ್ಣಾಗಿ
ನಿಟ್ಟಿಸಿರೆ, ಬೀಣೆ ಮಿಡಿದಂತೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆಯೆ
ರೋದಿಸಿದಳಸ್ಪಷ್ಟಮಾಡುತಾ ಗಂಭೀರೆ,
ಧೀರೆ, ಧವಳಾಂಬರಾ ಮಹಿಳೆ!
ಇಂತಿಂತಿಂತು
ಇರುಳೇಳ್ಗಳಾ ರೂಪು ಬಂದು ದೂರದಿ ನಿಂತು,
ರೋದಿಸಿ, ತುಳಿಲ್‌ಗೆಯ್ದು, ಮೊರೆಯುತಸ್ಪಷ್ಟಮಂ
ಪಿನ್ ತೆರಳುತಿರಲೆಂಟನೆಯ ರಾತ್ರಿ, ಕನಿಕರಕೆ
ಕರಗಿದಿಳೆಗುವರಿ ಮೇಲೆದ್ದಳವಳಿರ್ದೆಡೆಗೆ
ನಡೆದಳೆರ್ದೆ ತೋಡಿ ನುಡಿಸಿದಳಿಂತು:
"ಆರಮ್ಮ,
ತಂಗೆ, ನೀನ್? ನೋಡುತಿಹೆನೇಳಿರುಳ್ಗಳಿಂ; ಬಂದು
ಗೋಳಾಡುತಾವುದನೊ ಸಂಕಟವನೊರೆಯುತಿಹೆ;
ಆರನೋ ಕರೆಯುತಿಹೆ; ಆರನೋ ಬೇಡುತಿಹೆ;
ಕೈ ಮುಗಿದದಾರ್ಗೊ ರಕ್ಷೆಯ ಪಡೆಯಲೋಸುಗಂ
ನೋಂತವೋಲಿದೆ ನೋಂಪಿಯಂ. ಬೆದರಿದೆನ್ ಮೊದಲ್

ದನುಜ ಕೈತವಮೆಂದು. ಕಡೆಗೆ, ನಿನ್ನಯ ಕೊರಳ
ದುಃಖ ನೈಜತೆಯೆನಗೆ ಕೆಣಕಿದುದು ಕರುಣೆಯಂ.
ನನ್ನಂತೆ ನೀನುಮಸುರನ ದೌಷ್ಟ್ಯಮೆಳೆತಂದ
ಗರತಿವೆಣ್ಣಿರವೇಳ್ಕುಮ್! ಈ ಲಂಕೆಯೊಳಗೆನಿತು
ದುಃಖಿಗಳ್ ನಮ್ಮನ್ನರೊಳರೊ? . . ."
"ನಾನಕ್ಕನೆನ್
ನಿನಗೆ, ತಂಗೆ, ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಂತೆ ದುಕ್ಕದಿಂ!
ನನ್ನವೋಲತಿದುಃಖಿ, ಲಂಕೆಯೊಳಗಂತಿರ್ಕೆ,
ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗಿಲ್ಲಮೆಂದರಿ . . ."
"ದೇಶಮಂ ತ್ಯಜಿಸಿ,
ವನವಾಸಮಂ ವರಿಸಿ, ರಾಕ್ಷಸನ ಪಾಪಕ್ಕೆ
ಬಲಿಯಾದ ದಶರಥಸುತನ ಭಾರ್ಯೆಗಿಂ ದುಃಖಿ
ನೀನೆಂಬೆಯೇನ್?"
"ದಿಟಂ; ಸೀತೆಗಿಂತತಿದುಃಖಿ
ನಾನ್. ಎನಿತೊ ಸೀತೆಯರಳಲ ಪೊತ್ತಿಸಿರ್ಪಂಗೆ ನಾಂ
ಮಡದಿಯೆನ್! . . ."
"ಮಂಡೋದರಿಯೆ ನೀಂ?" ಹರ್ಷವಿಸ್ಮಯದಿ
ಬೆಸಗೊಂಡವನಿಜಾತೆಗಾ ಮಹಿಳೆ:
"ನಿರ್ಭಾಗ್ಯೆ ದಲ್
ನಾನಪ್ಪೆನಾ ಪೆಸರ ಪೆಣ್ . . ."
"ಪೆಸರ ಪೆಣ್, ದಿಟಂ!
ಮುನ್ ಕೇಳ್ದೆನಾಂ ನಿನ್ನ ಬೆಳ್ಜಸವನೆಲೆ ಪೂಜ್ಯೆ;
ಕಂಡಿಂದು ಧನ್ಯೆಯೆನ್. ಪಿರಿಯಳ್ಗೆ ನಮಿಸುವೆನ್."
"ನಾನಸುರಿ. ನಮಿಸದಿರೆನಗೆ, ಆರ್ಯೆ!"
"ನೀನಸುರಿ?
ನೀನಸುರಿಯಲ್ತು; ದೇವತೆ. ಪತಿವ್ರತೆಯಾಗಿ
ನಮಗೆಲ್ಲಮಾದರ್ಶಮಾತೆ. ನಿನಗಾಂ ನಮಿಸೆ
ಶೀಘ್ರದಿಂದೆನಗೆ ಮಂಗಳಮಪ್ಪುದೆಂದು ನಾಂ

ಬಲ್ಲೆನ್ . . ."
"ಆ ಮಂಗಳಂ ನಿನಗೆ ಶೀಘ್ರದಿನಕ್ಕೆ !
ನಿನ್ನ ಮಂಗಳಮೆನಗೆ ಮಂಗಳಂ! ನನ್ನಂತೆ,
ದೇವಿ, ನೀನುಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಾ, ನನ್ನ ಪತಿಯೆರ್ದೆಗೆ
ಶುದ್ಧಿ ದೊರೆಕೊಳ್ವಂತೆ. ನಾನದನೆ ಬೇಡಲ್ಕೆ
ಬರುತಿರ್ದೆನೀಯೆಡೆಗೆ ನಿನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ . . ."
ಮೌನಮಿರ್ದಳ್ ಸೀತೆ; ಒಂದಿನಿತನಂತರಂ
ಮಯನ ನಂದನೆ ಮತ್ತೆ :
"ನಿನ್ನ ಸಂಧಿಸಲೆನಗೆ
ಲಂಕೇಶನನುಮತಿಯನಿತ್ತನಿಲ್ಲದರಿಂದೆ
ನಾನೆ ಮೊದಲೈತಂದು ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದೆ
ಧನ್ಯೆಯಾಗದೆ ಹೋದೆನೆಲೆ ಪುಣ್ಯ ಚಾರಿತ್ರೆ . . .
ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಫಲಮಾಯ್ತು. ನೀನೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತೆ.
ನುಡಿಸಿದೆ. ಕೃತಾರ್ಥಳೆಂ . . . ಹದಿಬದೆತನಕೆ ಮಿರ್ಕ್ಕ
ಸಾಧನೆಯಿಲ್ಲ, ತಂಗಿ . . . ಕೊಳೆಗೆ ತಗುಳಲ್ಕಗ್ನಿ
ಕೊಳೆಯುಮುರಿಯುಪ್ಪುದಂತೆಯೆ ನಿನ್ನ ನೋಂಪಿಯಿಂ
ಕಿಡುಗೆನ್ನ ಪತಿಯ ಹೃದಯದ ಪಾಪ ಕಿಲ್ಬಿಷಂ.
ಸನ್ಮತಿಯುದಿಸಿ ಶಾಂತಿ ಸುಖಮಕ್ಕೆ ಸರ್ವರಿಗೆ! . . ."
ಸೀತೆಗೆಳ್ಚರಮಪ್ಪ ಮುನ್ನಮಾ ಸ್ತ್ರೀ ಮೂರ್ತಿ
ಮುಡಿ ಚಾಚುತಡಿಮುಟ್ಟಿ ಪಾದಧೂಳಿಯನಾಂತು
ನಡೆದಳಲ್ಲಿಂದೊಡನೆ ಕಣ್ಬೊಲವನತಿಗಳೆದು,
ಮೆಯ್ವೆತ್ತ ಜೊನ್ನವೆಣ್ ಮತ್ತೆ ಜೊನ್ನಪ್ಪವೋಲ್!
ನನಸಾದೊಡಂ ಕನಸಿನಿಂದಮೆಳ್ಚತ್ತವೊಲ್
ಬೆರಗಾಗಿ ಹಿಂಮ್ಮರಳಿದಳು ಸೀತೆ, ಕರೆಗಣ್ಕೆ
ಪೆರ್ಚಿದಾನಂದದಿಂ : ತನ್ನ ನೋಂಪಿಗೆ ಪೆರರ
ನೋಂಪಿಯೆ ನೆರಂ, ಗುರಿಯೊಳಿಲ್ಲದಿರಲಂತರಂ.
ಮಂಡೋದರಿಯ ದೃಢತೆಯಾದುದುಕ್ಕಿನ ಸಾಣೆ
ಮೈಥಿಲಿಯ ಚಿತ್ತಕೆಂತೆನೆ, ತನ್ನ ದೇವತೆಗೆ

ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಮಣಿಯುವನ್ನರಂ ಕಾಣಲ್ಕೆ
ಹೊಂಪುಳಿಯಿನುಕ್ಕಿದಪುದಲ್ತೆ ಭಕ್ತಗೆ ಭಕ್ತಿ
ಹುರಿಗೊಂಡು ? ಸೆರೆಮನೆಯೆ ಆತ್ಮಸಾಧನೆಗೊಂದು
ಎಲೆಯ ಮನೆಯಾಯಿತ್ತು ; ಪೌಲಸ್ತ್ಯಜನ ಲಂಕೆ
ಮಂಡೋದರಿಯ ಲಂಕೆಯಾಯಿತ್ತು ; ರಾವಣನ
ಮೇಲಿರ್ದ ವೈರಭಾವಂ ಸುಲಭದಿಂ ಕರಗಿ
ಮಂಡೋದರಿಯ ಪತಿಯ ಮೇಲಣ ಕರುಣೆಯಾಯ್ತು !
ಸೂರ್ಯನಾತಪಕೆ ಕಾಲದ ತಪಂ ಸೆರವಾಗಲಾ
ಬಜ್ಜರತನಂ ಬರ್ಪುದೊಯ್ಯನಿದ್ದಲಿಗೆಸಲ್,
ಸೀತೆ ಮಂಡೋದರಿಯರಿರ್ವರ್ ತಪಂಬಡಲ್
ರಾವಣನ ಮನದ ಪೊನ್ ಹೃತ್ತಾಪಮೂಷೆಯೊಳ್
ಕುದಿಕುದಿದು ಕರಕರಗಿ ಕಾಳಿಕೆಯನುಳಿಯದೇನ್ ?
ತಿಳಿಯದೇನ್ ? ಪೊಳೆಯದೇನ್ ? ಪೊಚ್ಚಪೊಸ ಪೊನ್ನಾಗಿ
ತಳತಳಿಸದೇನ್ ?
ನೆನೆದಳತ್ರಿಸತಿಯಂ ; ಪೂಜ್ಯೆ
ಹದಿಬದೆಯರಧಿದೇವಿಯಾಕೆ ತನಗಂದಿತ್ತುದಂ
ರಕ್ಷೆಯಂ ಮೇಣುಮಾಶೀರ್ವಾದಮಂ ತನ್ನ
ಮುಡಿಯಿಂ ತೆಗೆದು ನೋಡಿದಳ್ ದಿವ್ಯಸುಮಮಂ. ಹಿಗ್ಗಿ
ನೋಡಿದಳದಂ ಮರಳಿಮರಳಿ. ಮಾಯದೆ, ಉಡದೆ,
ಕೊಳೆ ಬಣಬೆಗೊಂಡಿರ್ದ ತನ್ನ ಮೆಯ್ಯೊಳದೊಂದೆ
ಹೂ ಹೊಚ್ಚಹೊಸತಿರ್ದುದಂ ಕಂಡು ರಾಮಂಗೆ
ತನಗೆ ಸತ್ಯಕೆ ಶುಚಿಗೆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸರ್ವರಿಗೆ
ಮಂಗಳಂ ದಿಟವೆಂದು ನಂಬಿ, ಧೈರ್ಯಂಗೊಂಡು,
ಸುಮರೂಪದನಸೂಯೆಯಂ ಪಣೆ ಮುಟ್ಟಿ ನಮಿಸಿ,
ಪುಣ್ಯಪ್ರಸಾದಮಂ ಶಿರದೊಳಾಂತಳ್ ಮತ್ತೆ
ವೈದೇಹಿ
ವಜ್ರರಕ್ಷಣೆ ಗೆತ್ತು ಸುಮರಕ್ಷೆಯಂ,
ಧರಣಿದೇವಿಯ ಕನ್ಯೆಯನುದಿನಂ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ

ತಪದಿಂದೆ ವಿಶ್ವಶಕ್ತಿಯ ಕೃಪೆಗೆ ಸೆರಗೊಡ್ಡಿ
ಬೇಡುತಿರೆಯಿರೆ, ಮಳೆಯ ಮೋಹರಂ ಮುಗಿಲೊಡ್ಡು ತಾಂ
ಧರ್ಮಮಟ್ಟಿದ ಬೇಹುಕಾರರೆನೆ ಮುತ್ತಿರ್ದುದಯ್
ಲಂಕಾ ಕನಕ ಕೋಂಟೆಯಂ. ಸರಿ ಸಿಡಿಲ್ ಮಿಂಚು
ಗಾಳಿ ಗುಡುಗಿನ ಘೋರ ಮುಂಗಾರ ಭೈರವಂ
ವ್ಯೋಮದೊಳ್ ಭೂಮಿಯೊಳ್ ಕಾಡಿನೊಳ್ ನಾಡಿನೊಳ್
ಕಾಣ್ಬರೆರ್ದೆಯೊಡಲಿನೊಳ್ ತಡಿಗಟ್ಟ ಕಡಲಿನೊಳ್
ಧಿಮ್ಮೆಂದು ಧೀಂಕಿಟ್ಟು ಪದಮೆತ್ತಿ ಪದಮಿಟ್ಟು
ಪುಚ್ಛಕುಣಿತಂ ಕುಣಿದನಾ ತಲ್ಲಣಿಸೆ ಲಂಕೆ!

ಸಂಚಿಕೆ ೯

ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ

ಎಲೆಯುದುರಿ ಬರಲಾದ ಬೂರುಗದ ಮರದಲ್ಲಿ
ಬಲಿತ ಕಾಯ್ ಒಡೊಡೆದು, ಬಿಸಿಲ ಕಾಯ್ಪಿಗೆ ಸಿಡಿದು,
ಹೊಮ್ಮಿತ್ತು ಸೂಸಿತ್ತು ಚಿಮ್ಮಿತ್ತು ಚೆದರಿತ್ತು
ಚೆಲ್ಲಿತ್ತರಳೆಬೆಳ್ಪು, ಮಸಿಯ ಚೆಲ್ಲಿರ್ದವೋಲ್
ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚು ಕರಿಕುವರಿಸಿದ ನೆಲದ ಕಪ್ಪಿನೊಳ್
ಚಿತ್ರಿಸಿ ಶರನ್ನೀರದೋಲ್ಮೆಯಂ. ದಾಂಪತ್ಯ
ಸುಖದಿ ತೃಪ್ತಿಯನಾಂತು ಬಸಿರ ನೋಂಪಿಯ ಸಿರಿಗೆ
ಗೂಡುಕಟ್ಟುವ ಚಿಟ್ಟೆಹಕ್ಕಿ ತಾನಾ ಹತ್ತಿಯಂ
ಮೊಟ್ಟೆಮರಿಗಳಿಗೆ ಮೆತ್ತೆಯನೆಸಗೆ ಕೊಕ್ಕಿನೊಳ್
ಕೊಂಡೊಯ್ದುದಾಯ್ತು. ಮುಳ್ಪೊದೆಯ ಬೆಳ್ಮಾರಲಂ
ಕಾಯ್ ತುಂಬಿ ಹಣ್ತಾನಕೆ ಹಾರೈಸುತಿರ್ದುದಾ
ಹೊಸಮಳೆ ಹರಕೆಗಾಗಿ. ಬೆನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹತ್ತಿ,
ಬಿಸಿಲ ಬೇಗೆಗೆ ಬತ್ತಿ, ಬರದ ಗರ ಬಡಿದಿರ್ದ
ಕಲ್ ಕೊರಕು ಕಂಕಾಲತೆಯ ಮಲೆಯ ತೊರೆ ತಾನಲ್ಲಲ್ಲಿ
ತುಂಡು ತುಂಡಾಗಿ ತಂಗಿದುದುಡುಗಿ ಚಲನೆಯಂ :
ಬೇಸಗೆಯ ಧಗೆಗೆ ಚಾದಗೆಯಾದುದಯ್ ವಿಪಿನಗಿರಿ
ಭೂಮಿ ?

ಸೀತೆಗೆ ರಾಮನಂತೆ, ಮುಂಗಾರ್ಗೆ ತಿರೆ
ಬಾಯಾರುತಿರೆ, ಓ ಆ ದಿಗಂತದೆಡೆ, ವರದಂತೆವೋಲ್
ಕಾಣಿಸಿತು ವರ್ಷಶಾಪಂ, ರವಿಸಂಗಿ, ಶರಧಿಶಿಸು,
ಸೀರದಸ್ತೂಪನೀಲಂ. ಶಿವನ ಜಟೆಯಂತೆವೋಲ್
ಶಿಖರಾಕೃತಿಯಿನುಣ್ಮಿ, ಮೇಲೆಮೇಲಕ್ಕೇರ್ದು

ಶೈಲಾಕೃತಿಯಿನುರ್ಬ್ಬಿ, ತೆಕ್ಕನೆ ಕೆದರ್ದ್ದತ್ತು,
ಕುಣಿವ ಕಾಳಿಯ ಕರಿಯ ಮುಡಿ ಬಿರ್ಚ್ಚಿ ಪರ್ವುವೋಲ್,
ಸಂಜೆಬಾನಂ ಮುಸುಕಿ ಮುಚ್ಚೆ. ಮೇಣ್ ಕಾರ್ಗ್ಗಾಳಿ
ಬೀಸಿದುದು ಮಲೆಯ ಮಂಡೆಯ ಕಾಡುಗೂದಲಂ
ಪಿಡಿದಲುಬಿ ತೂಗಿ. ನೋವಿಂಗೊರಲಿದತ್ತಡವಿ:
ಹಳೆಮರಗಳುರುಳಿ; ಮರಕೆ ಮರವುಜ್ಜಿ; ಕೊಂಬೆಗೆ
ಕೊಂಬೆ ತೀಡಿ; ಮೆಳೆಯೊಳ್ ಬಿದಿರು ಕರ್ಕಶವುಲಿಯ
ಕೀರಿ. ಸಿಡಿರೋಷದಿಂ ಕಿಡಿಯಿಡುವ ಮಸಿನವಿರ
ಪುರ್ಬ್ಬಿನಾ ಕಾರ ರಾಕ್ಷಸಿಯಕ್ಷಿಯಲೆವಂತೆ
ಮಿಂಚಿತು ಮುಗಿಲಿನಂಚು. ಸಂಘಟ್ಟಣೆಗೆ ಸಿಡಿಲ್
ಗುಡುಗಿದುವು ಕಾರ್ಗಲ್ ಮುಗಿಲ್ ಬಂಡೆ. ತೋರ ಹನಿ
ಮೇಣಾಲಿಕಲ್ ಕವಣೆವೀಸಿದುವು. ಬಿಸಿಲುಡುಗಿ,
ದೂಳುಂಡೆಗಟ್ಟಿ, ಮಣ್ ತೊಯ್ದು, ಕಮ್ಮನೆ ಸೊಗಸಿ
ತೀಡಿದುದು ಸೆಲಗಂಪು ನಲ್. ಝುಣನ್ನೂಪುರದ
ಸುಸ್ವರದ ಮಾಧುರ್ಯದಿಂ ಕನತ್ಕಾಂತಿಯಿಂ
ಝುರದ ಝುಲ್ಲರಿಯ ಜವನಿಕೆಯೂಂತು ಸರ್ರಿಸುವ
ಯೌವನಾ ಯುವನಿಯು ಕರದ ಪೊಂಜುರಿಗೆಯಂತೆ
ಸುಮನೋಜ್ಞಮಾದುದಾ ಭೀಷ್ಮ ಸೌಂದರ್ಯದಾ
ಮುಂಗಾರ್ ಮೊದಲ್ :
ಹಿಂಗಿದುದು ಒಡತನಂ ತೊರೆಗೆ.
ಮೊಳೆತುದು ಪಸುರ್ ನವಿರ್ ತಿರೆಗೆ. ಪೀತಾಂಬರಕೆ
ಜರತಾರಿಯೆರಚುವೋಲಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದುದು
ಪಸುರು ಗರುಕೆಯ ಪಚ್ಚೆವಾಸಗೆಯೊಳುದುರಿರ್ದ
ಪೂವಳದಿ ಪೊನ್. ಬಂಡೆಗಲ್ ಬಿರುಕಿನಿಂದಾಸೆ
ಕಣ್ದೆರೆಯುವಂತೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿದುದು ಸೊಂಪುವುಲ್.
ಮಿಂದು ನಲಿದುದು ನಗಂ; ಮೇದು ತಣಿದುದು ಮಿಗಂ;
ಗರಿಗೊಂಡೆರಂಕೆಗೆದರುತೆ ಹಾಡಿ ಹಾರಾಡಿ
ಹಣ್ಣುಂಡು ಹಿಗ್ಗಿದುದು ಹಕ್ಕಿಯ ಮರಿಯ ಸೊಗಂ.

ಮಳೆ ಹಿಡಿದುದತಿಥಿಯಾಗೈತಂದವಂ ಮನೆಗೆ
ತಸ್ಕೊಡೆತನವನೊಡ್ಡಿ ನಿಲ್ವಂತೆ. ದುರ್ದಿನಂ
ದ್ರವರೂಪಿಯಾಗಿ ಕರಕರೆಯ ಕರೆದುದನಿಶಂ.
ದೂರವಾದುದು ದಿನಪದರ್ಶನಂ. ಕವಿದುದಯ್
ಕರ್ಮುಗಿಲ ಮಬ್ಬಿನ ಮಂಕು ಪಗಲವ್. ಇರುಳಂ
ಕರುಳನಿರಿದುದು ಕೀಟಕೋಟಿಯು ಕಂಠವಿಕೃತಿ.
ಗರಿ ತೊಯ್ದು ಮೆಯ್ಗಂಟಿ ಕಿರಿಗೊಂಡ ಗಾತ್ರದಿಂ
ಮುದುರಿದೊದ್ದೆಯ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ಕುಗುರಿತು ಹಕ್ಕಿ
ಹೆಗ್ಗೊಂಬನೇರಿ. ಕಾಡಂಚಿನಾ ಪಸಲೆಯಂ
ನಿರ್ವಿಕರ್ಷಗೈದು, ರೋಮಂದೊಯ್ದ ಜಿನದಿಂದೆ
ಕರ್ಪು ಬಣ್ಣಂಬಡೆದವೋಲಿರ್ದು, ಹರೆಹರೆಯ
ಕೊಂಬಿನಿಂದಿಂಬೆಸೆವ ಮಂಡೆಯ ಮೊಗವನಿಳುಹಿ,
ಜಡಿಯ ಜಿನುಗಿಗೆ ರೋಸಿ, ತನ್ನ ಹಿಂಡಿನ ನಡುವೆ
ನಿಂದುದು ಮಳೆಗೆ ಮಲೆತು, ಕೆಸರು ಮುಚ್ಚಿದ ಖುರದ
ಕಾಲ್ಗಳ ಮಿಗದ ಹೋರಿ. ಕಲ್ಲರೆಯನೇರಿದುದು
ಕಟ್ಟಿರುಂಪೆಯ ಪೀಡೆಗಾರದೆ ಮೊಲಂ. ಜಿಗಣೆ,
ನುಸಿ, ಹನಿಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿ ಹಳುವನುಳಿಯುತ್ತೆ ಹುಲಿ
ಹಳು ಬೆಳೆಯದೆತ್ತರದ ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿಯನರಸಿ
ಚರಿಸಿದುದು. ಜೀರೆಂಬ ಕೀರ್‌ದನಿಯ ಚೀರ್‌ಚೀರಿ
ಪಗಲಿರುಳ್ ಗೋಳ್‌ಗರೆದುದಯ್ ಝಿಲ್ಲಿಕಾ ಸೇನೆ:
ಬೇಸರದೇಕನಾದವುಂ ಬೇಸರಿಲ್ಲದೆಯೆ
ಬಾರಿಸುತನವರತಂ ಬಡಿದುದು ಜಡಿಯ ಸೋನೆ!
ಕಳೆದುದಯ್ ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸಂ. ತೊಲಗಿತಾಷಾಢಮುಂ.
ತೀರ್ದುದಾ ಶ್ರಾವಣಂ. ಭಾದ್ರಪದ ದೀರ್ಘಮುಂ,
ಶಿವಶಿವಾ, ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿದತ್ತೆಂತೊ! ದಾಶರಥಿ ತಾಂ
ಮಾಲ್ಯವತ್ ಪರ್ವತ ಗುಹಾಶ್ರಮದಿ, ಕೇಳ್, ಶ್ರಮದಿಂದೆ
ನೂಂಕುತಿರ್ದನ್ ಮಳೆಯ ಕಾಲಮಂ, ಕಾಲಮಂ
ಸತಿಯ ಚಿಂತೆಗೆ ಸಮನ್ವಯಿಸಿ. ಬೈಗು ಬೆಳಗಂ

ಮೇಣ್ ಪಗಲಿರುಳ್ಗಳಂ ದಹಿಸಿತಗಲಿಕೆವೆಂಕೆ :
ಪಡಿದೋರ್ದುದಾ ವಿರಹಮಿಂದ್ರಗೋಪಂಗಳಿಂ
ಮಿಂಚುಂಬುಳುಗಳಿಂ.
ಇರುಳ್. ಅಣ್ಣತಮ್ಮದಿರ್
ಗವಿಯೊಳ್ ಮಲಗಿ, ನಿದ್ದೆ ಬಾರದಿರೆ, ನುಡಿಯುವರ್,
ಕಡೆಯುವರ್ ತಮ್ಮ ಮುಂದಣ ಕಜ್ಜವಟ್ಟೆಯಂ.
ಕಾರಿರುಳ್. ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದೆ ಕಪ್ಪು, ಕಲ್ಲಂತೆವೋಲ್.
ಹೊರಗೆ, ಮಳೆ ಕರಕರೆಯ ಕರೆಯುತಿದೆ. ಕಪ್ಪೆ ಹುಳು
ಹಪ್ಪಟೆಯ ಕೊರಳ ಸಾವಿರ ಹಲ್ಲ ಗರಗಸಂ
ಗರ್ಗರನೆ ಕೊರೆಯುತಿದೆ ನಿಶೆಯ ನಿಶ್ಶಬ್ದತೆಯ
ಝರ್ಝರವನಾಲಿಸಿದ ಕಿವಿ ಮೂರ್ಛೆವೋಪಂತೆ :
"ಏನ್ ವೃಷ್ಟಿಘೋಷಮಿದು, ಆಲಿಸಾ, ಸೌಮಿತ್ರಿ !
ಮಲೆ ಕಾಡು ನಾಡು ಬಾನ್ ಒಕ್ಕೊರಲೊಳೊಂದಾಗಿ
ಬಾಯಳಿದು ಬೊಬ್ಬಿರಿಯುತಿಪ್ಪಂತೆ ತೋರುತಿದೆ.
ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯಾಟೋಪದೀ ಉಗ್ರತೆಯ ಮಧ್ಯೆ
ನಾಂ ಮನುಜರತ್ಯಲ್ಪ ಕೃತಿ ! ನಮ್ಮಹಂಕಾರ
ರೋಗಕಿಂತಪ್ಪ ಬೃಹದುಗ್ರತಾ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮೇ
ದಿವ್ಯ ಭೇಷಜಮೆಂಬುದೆನ್ನನುಭವಂ. ಇಲ್ಲಿ,
ಈ ಗರಡಿಯೊಳ್ ಸಾಧನೆಯನೆಸಗಿದಾತಂಗೆ
ದೊರೆಕೊಳ್ವುದೇನ್ ದುರ್ಲಭಂ ಪಾರ್ವತಸ್ಥಿರತೆ ?
ಸಾಕ್ಷಿಯದಕಿರ್ಪನಾಂಜನೇಯಂ ! . . ."
"ಒರ್ವನೇಂ ?
ಈ ಕಪಿಧ್ವಜ ವಾನರರ ವೃಂದಮೆಲ್ಲಮುಂ
ಸಾಕ್ಷಿ. ದಿನದಿನಮುಮಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿನ್ನೊಡನೆ
ನುಡಿವರಂ ನೋಡುತಿಹೆನೊಬ್ಬೊಬ್ಬರುಂ ಮಹಾ
ಮಹಿಮರಲ್ಲದೆ ಕೀಳ್ಗಳಂ ಕಾಣೆ : ಅಣ್ಣಯ್ಯ,
ವಾಲಿಯ ಕುಮಾರನಂಗದನನೇನೆಂಬೆನಾ
ತಂದೆಯ ಮಗನೆ ದಿಟಂ . . . ಆ ನೀಲನತಿ ಮೌನಿ.

ನಾನರಿಯೆನವನಾಳಮಂ . . ."
"ಜಿಹ್ವೆಯಿಂದಲ್ತು,
ಮಿಂಚುವುದು ಕಣ್ಣ ಕಾಂತಿಯಿನಾತನಾತ್ಮಂ."
"ದಿಟಂ, ವಹ್ನಿಪುತ್ರನೆ ವಲಂ."
ತಮ್ಮನೆಂದುದಕೆ
ಪಡಿನುಡಿದನಿಲ್ಲವನಿಜಾಪ್ರಿಯಂ. ಮಳೆಯ ಮೊರೆ
ಇಲ್ಲದಿರ್ದೊಡೆ ಕೇಳುತಿರ್ದತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೆ
ಅಗ್ರಜನ ಸುಯ್ಲು : ಮೌನಮೆ ಪೇಳ್ದುದೆಲ್ಲಮಂ :
ನುಡಿ ನಿಂತೊಡನೆ, ಮಳೆಯ ಕೂಗುಕ್ಕಿದವೊಲಾಯ್ತು.
ತಿಮಿರ ಸಾಂದ್ರತೆ ಪೆರ್ಚಿದವೊಲಾಯ್ತು ; ಮೇಣುಸಿರ್
ಕಟ್ಟಿದವೊಲಾಯ್ತೂರ್ಮಿಳಾ ಪತಿಗೆ. ಭಾವಿಸುತ್ತಾ
ತನ್ನಗ್ರಜಾತನ ಹೃದಯದಳಲಿಕೆಯ ತಿಣ್ಣಮಂ :
"ಬೆಸಸೆನಗೆ. ನಿನ್ನಾಣತಿಯನೊರೆವೆನಿನಸುತಗೆ,
ಅಣ್ಣಯ್ಯ. ನಾಳೆ ಪೊಳ್ತರೆ ಪೋಪೆನವನೆಡೆಗೆ.
ತಡಮೇತಕಿನ್ನತ್ತಿಗೆಯನರಸೆ ?" ಗದ್ಗದಂ
ಸಂಯಮಕೆ ಸಿಲ್ಕಿರ್ದೊಡಂ, ನಡುಗಿತಿಂತು ದನಿ
ರಾಮನಾ : "ತಡೆದಿರ್ಪನಾ ಮಿತ್ರನೆನ್ನಿಂದೆ,
ಸೌಮಿತ್ರಿ. ತವಕದಿಂದಿಹರನಿಬರೆನಗಾಗಿ,
ಲಂಕೆಯನ್ವೇಷಣೆಗೆ. ವಿಪಿನ ಸಾಂದ್ರಂ ಪೃಥ್ವಿ ;
ಮೇಘ ಸಾಂದ್ರಂ ಗಗನಮಂತೆ ಕರ್ದಮ ಮಯಂ
ಜಲಮಯಂ ಸೃಷ್ಟಿ. ನೀಗಾಲಮಂ ಪೂರೈಸಿ,
ಮಾಸ ಕಾರ್ತಿಕಕೆ ಪೊರಮಡಿಮೆಂದು ಬೀರರ್ಗೆ
ನಾನೆ ತಡೆಗಟ್ಟಿಹೆನ್. ಸುರಿವುದಾಶ್ವೀಜಮದೊ, ಕೇಳ್,
ತುದಿಗಾಲದಾಟೋಪದಿಂ ?"
ಆಲಿಸಿದರಿರ್ವರುಂ :
ನುಗ್ಗುತಿರ್ದತ್ತಾಶ್ವಯುಜ ವರ್ಷಾಶ್ವ ದಳದ
ಹೇಷಾ ರವದ ಘೋಷಂ ! . . . ಆಲಿಸುತ್ತಿರ್ದಂತೆ,
ಅರಳಿದುವು ಕಣ್ಣಾಲಿ : ಘೋರಾಂಧಕಾರದಾ

ಸಾಗರದಿ ತೇಲಿ ಬಹ ಹನಿಮಿಂಚಿನಂತೆವೋಲ್,
ಮಿಂಚುಂಬುಳೊಂದೊಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆಯೆ ಪೊಕ್ಕುದಾ
ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ಗವಿಗೆ. ತೇಲುತೀಜುತೆ ಮೆಲ್ಲ
ಮೆಲ್ಲನೆಯೆ ಹಾರಾಡಿ ನಲಿದಾಡಿತಲ್ಲಲ್ಲಿ,
ಮಿಂಚಿನ ಹನಿಯ ಚೆಲ್ಲಿ. ಮಿಂಚಿನ ಹನಿಯ ಸೋರ್ವ
ಮಿಂಚುಂಬನಿಯ ಪೋಲ್ವ ಮಿಂಚುಂಬುಳುವನಕ್ಷಿ
ಸೋಲ್ವಿನಂ ನೋಡಿ, ರಾಮನ ಕಣ್ಗೆ ಹನಿ ಮೂಡಿ,
ತೊಯ್ದತ್ತು ಕೆನ್ನೆ : ತೆಕ್ಕನೆ ತುಂಬಿದುದು ಶಾಂತಿ
ತನ್ನಾತ್ಮವಮಂ ! ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ನೋಡಿದನದಂ,
ಸಾಮಾನ್ಯಮಂ, ಆ ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ದೃಶ್ಯಮಂ !
ಕುಳ್ಳಿರ್ದ ಮಳೆಗಾಲಮೆದ್ದು ನಿಂತುದು ತುದಿಯ
ಕಾಲಿನಲಿ. ನೂಲ್‌ಸೋನೆಯಾ ತೆರೆಮರೆಯನೆತ್ತಲ್ಕೆ
ಶೈಲವರನಕೊ, ಕಾಣಿಸಿತ್ತಾತನೆರ್ದೆಗೊರಗಿ
ರಮಿಸಿರ್ದ ಕಾನನ ವಧೂ ಶ್ಯಾಮಲಾಂಬರಂ !
ಲಂಬಮಾನಂ ಸೋರ್ವ ಮುತ್ತಿನ ಸರಗಳಂತೆ
ಕಾವಿಯನುಳಿದ ಮಲೆಯ ತೊರೆಯ ನೀರ್‌ಬೀಳಗಳ್
ಕಣ್‌ಸೆಳೆದುವಲ್ಲಲ್ಲಿ. ಕೇದಗೆಗೆ ಮುಪ್ಪಡಸಿ,
ಬೀತುದೈ ಸೀತಾಳಿ ಹೂ. ಬಾನ್‌ಬಯಲೊಳಿರ್ದ
ಮೋಡಮೋರೆಗೆ ಕರ್ಪುವೋಗಿ, ಬೆಳ್ಪಿನ ನೆಳಲ್
ಸುಳಿದುದಲ್ಲಲ್ಲಿ. ನಿಸ್ತೇಜನಾಗಿರ್ದ ರವಿ
ಘನವನಾಂತರ ವಾಸಮಂ ಮುಗಿಸಿ ಮರಳುತಿರೆ,
ಮೇಘಸಂಧಿಗಳಿಂದೆ, ಮುಸುಕೆತ್ತಿ, ನಸುನಾಣ್ಚಿ,
ಮೊಗಕೆ ನಾಣ್‌ಬೆಳ್ಪೇರಿದಪರಿಚಿತಳಂತೆವೋಲ್
ಇಣಿಕಿತು ಗತೋಷ್ಣಾತಪಂ. ಪಾಲ್ತುಂಬಿ ತುಳ್ಕಿ
ಗರುಕೆಪಚ್ಚೆಗೆ ಸೋರ್ವ ಕೊಡಗೆಚ್ಚಲಿನ ಗೋವು
ಹೊಸಬಿಸಿಲ ಸೋಂಕಿಂಗೆ ಸೊಗಸಿ ಮೆಯ್ ಕಾಯಿಸುತೆ
ಗಿರಿಸಾನು ಶಾದ್ವಲದಿ ನಿಂತು, ಬಾಲವನೆತ್ತಿ
ಕುಣಿದೋಡಿ ಬಂದು ತನ್ನೆಳವಮುದ್ದು ನೋರೆಯುಂ

ತಾಯ್ತನಕೆ ಪಡಿಯೆಣೆಯ ಮೆತ್ತೆಗೆಚ್ಚಲ್ಗಿಡಿದು,
ಜೊಲ್ಲುರ್ಕೆ, ಚಪ್ಪರಿಸಿ ಮೊಲೆಯನುಣ್ಬ ಕರುವಂ
ನೆಕ್ಕಿತಳ್ಕರೆಗೆ. ಲೋಕದ ಕಿವಿಗೆ ದುರ್ದಿನಂ
ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿದತ್ತೆಂಬ ಮಂಗಳದ ವಾರ್ತೆಯಂ
ಡಂಗುರಂಬೊಯ್ಸಿದುದು ಪಕ್ಷಿಗೀತಂ . . . ಮತ್ತದೇನ್ ?
ಮತ್ತೆ ಅದೊ ಕೇಳ್ದತ್ತು ಮತ್ತೊಂದು ಡಂಗುರಂ!
ಬಡಿದ ಚಂಡೆಯ ರವದ ಸಿಡಿಲಿಗೆ ಪ್ರಕಂಪಿಸುತೆ
ಗುಡುಗಿದುವು ಗಿರಿಬಂಡೆ. ಮದ್ದಳೆಯ ಸದ್ದಿಂಗೆ
ದಿಗ್ಗಂದು ಬೆರ್ಚಿ ಮಲೆದಲೆದೂಗಿದುದು ಧೀರ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ. ತಲ್ಲಣಿಸಿತಾನೆಯುಂ ಸಿಂಹಸಮ
ಭೇರೀರವಂ. ಕೇಳ್, ನೆಗೆದುದಡವಿಯಿಂದದ್ರಿಗಾ
ಅದ್ರಿಯಿಂದಾಗಸಕೆ; ಚಿಮ್ಮಿತು ರವಿಸ್ಪರ್ಧಿ
ತಾನಾಗಿ; ಧುಮುಕಿತು ಧರಿತ್ರಿಗಲ್ಲಿಂ; ಮತ್ತೆ
ಧೀಂಕಿಟ್ಟುದಭ್ರಮಂಡಲ ಯಾತ್ರಿ; ತಿರುತಿರುಗಿ
ಪೊಕ್ಕುದು ಗುಹಾಲೋಕಂಗಳಂ; ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ
ಗಿರಿ ವಿಪಿನ ಕಂದರ ವಸುಂಧರಾ ವ್ಯೋಮಂಗಳಂ
ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿತಿರುಗಿ ಸಾರ್ದುದು ಸರಿತ್ಪತಿಯ
ಸೀಮಾ ದಿಗಂತಮಂ ವಾರ್ಧಿಘೋಷಸ್ಪರ್ಧಿಯಾ
ಸುಗ್ರೀವ ಡಿಂಡಿಮಾಜ್ಞೆ!
ಕೇಳ್ದರಾ ಧ್ವಾನಮಂ
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರುರ್ಕ್ಕವಾನಂದದಿಂದುರ್ಬ್ಬಿಯುಂ
ಸುಯ್ವ ದೀರ್ಘೋಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂ. ವಿಷಣ್ಣತೆ ಮಾಣ್ದುದೈ,
ಮೈದೋರಿತ್ತೈ ಸುಪ್ರಸನ್ನತೆ ಜಗನ್ಮುಖಕೆ.
ಮೆರೆದುದು ಶರತ್ಸಮಯಮಬಲವರ್ಷರ್ತುಮಂ
ಗೆಲಿದದರ ಸಿರಿಯನಿತುಮಂ ಕವರ್ದವೋಲ್. ಗಿರಿಶಿರದಿ
ನಿಂತು ಲಕ್ಷ್ಮಣಗಿಂತು ದಾಶರಥಿ: “ಸೌಮಿತ್ರಿ, ಕಾಣ್
ಕಜ್ಜಕಸುವಾಗುತಿದೆ ವಾನರ ಮಹಾ ದಳಂ.
ಕೇಳದೊ ಢಳಂ ಢಳಂ ಭೇರೀರವಂ: ಭೂಮಿ

ಕಂಪಿಸಿತ್ತೆನೆ ತಲ್ಲಣಿಸುತಿವೆ ಗಿರಿಯ ಬಂಡೆ.
ನಾದಕೆ ಸಸಂಭ್ರಮಂ ಗದಗದಿಸಿತೆನೆ ಜಗತ್
ಪ್ರಾಣಮದೊ ಸುಸ್ಪಂದಿಸಿದೆ ವಾಯುಮಂಡಲಂ.
ಮದವಳಿದ ಗಜದಂತೆ ಶಾಂತವೇಗಗಳಾಗಿ
ತೇಲುತಿವೆ ದಂತಿಯೊಡ್ಡಂ ಪೋಲ್ವ ಜೀಮೂತಗಳ್
ಪಂಕ್ತಿ. ಸೌಮ್ಯತೆಯನಾಂತಿಹುದು ವೃಷ್ಟಿವಾತಂ
ಪಿಂತಣ ಮಹಾರಭಸಮಂ ತ್ಯಜಿಸಿ. ಮಳೆಯ ಕೆಳೆ
ಕಟ್ಟುದಕೆ ಕಳೆಗೆಟ್ಟು ಜಾನಿಸುತ್ತಿದೆ ಬರ್ಹಿ ತಾನ್,
ಅದೊ, ಮರದ ಬಲ್ಗೊಂಬೆಯೇರಿ. ನೀರಿಳಿದು
ಕೃಶವಾಗಿ ಕೊರಕಲೊಡಲಿನ ದಡದ ವಕ್ರತೆಗೆ
ನಾಚಿದಂದದಿ ಹರಿಯುತಿದೆ ಹಳ್ಳದ ಹೊನಲ್.
ಕೆಸರಾರಿದಾ ಮಳಲ ದಿಣ್ಣೆಯೊಳ್ ನೋಡೆಂತು
ಲಿಪಿ ಕೆತ್ತಿದೋಲ್ ಮುದ್ರೆಯೊತ್ತಿದೆ ಹಕ್ಕಿಹಜ್ಜೆ.
ಚಾರುತನ್ವಂಗಿ ಮೃಗಶಾಬಾಕ್ಷಿ ಜನಕಜಾ
ಸ್ಮೃತಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೃತಿಯಾಗಿ, ಅಗೊ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲಿ,
ಕೊರಳಿಂ ಜಗುಳ್ದ ಮಾಲೆಯೆನಲ್ಕೆ, ಹಾರುತಿದೆ
ಚಾರು ಸಾರಸ ತೋರಣಂ . . . ದಿಟಂ, ಸೌಮಿತ್ರಿ,
ವಾನರೇಂದ್ರಾಜ್ಞಾ ಮಹಾಧ್ವನಿಗೆ ಚೇತರಿಸಿ
ಚಿಮ್ಮುತಿದೆ ಲೋಕಹೃದಯಂ : ಬಾಳ್ಗೆ ! ಬಾಳ್ಗೆ, ಮೇಣ್
ಗೆಲ್ಗೆ ಸುಗ್ರೀವಮಿತ್ರಂ ! ” ಢಳಂ, ಢಳಂ ಢಳಂ,
ಬಂದುದಾ ಭೇರೀ ರವಂ ; ಸ್ಪಂದಿಸಿತು ಪೃಥ್ವಿ
ತನ್ನ ಕನ್ಯಾ ಕ್ಷೇಮವಾರ್ತೆಯಂ ಕೇಳ್ವಂತೆವೋಲ್.
ಪರಮ ಗೌರವ ಮೂರ್ತಿ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಸೇನಾನಿ,
ವಾನರ ಪರಾಕ್ರಮ ಸಮುದ್ರಂಗೆ, ನೀಲಂಗೆ
ಬೆಸಸಿದನ್ ಭಾಸ್ಕರ ಭವಂ. ತಲೆಹೋಣೆಯ ಬೆಲೆಯ
ತಮ್ಮರಸನಾಣೆಯಂ ಪೊತ್ತು, ತಲೆಯಾಳುಗಳ್
ಪರಿದರಂಬುಧಿವರೆಗೆ, ಸಾರುತೆ ಕಪಿಧ್ವಜಂ ತಾಂ
ಮೆರೆವ ನಾಡೊಡೆಯರೆಲ್ಲರ್ಗೆ ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆಯಂ.

ಮೂಡಲಿಂ ಪಡುವಲಿಂ ಬಡಗಲಿಂ ತೆಂಕಲಿಂ
ರಾಮಕಾರ್ಯಕೆ ದಂಡುನೆರೆದರ್ ಕಪಿಧ್ವಜರ್,
ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷ ಕೋಟ್ಯನುಕೋಟಿ. ಕಿಕ್ಕಿರಿದು
ತುಂಬಿ ತುಳ್ಕಿದ ಸೇನೆ, ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ ಬಳಸಿ
ಪರ್ವಿದದ್ರಿಯ ಸಾನು ಕಂದರಪ್ರಾಂತಮಂ
ಸಂಕ್ರಮಿಸಿ, ಬಿಟ್ಟುದು ತನ್ನ ಬೀಡಾರಮಂ :
ವರ್ಷದಿಂ
ವರ್ಷಮೆಲ್ಲಂ ತೊಯ್ದು, ಆ್ಯಡಂ ಶಿಖರದಿಂದೆ
ಶೋಭಿಸಿದೆ ದಾಕ್ಷಿಣಾಟ್ಲಾಂಟಿಕಾ ದ್ವೀಪೋತ್ತಮಂ,
ಫಾಕ್‌ಲೆಂಡ್. ನವೀನ ಭೂ ಅನ್ವೇಷಿ ನಾವಿಕಂ
ತೀರಮಂ ಬಳಿಸಾರ್ದು, ನೋಳ್ಪನಚ್ಚರಿಯಿಂದೆ
ಏರ್ದು ನೌಕಾಧ್ವಜಸ್ತಂಭದೌನ್ನತ್ಯಮಂ.
ಏಂ ದೃಶ್ಯಮಾ ಚಿತ್ರಂ! ಮಾನವರೊ? ಪಕ್ಷಿಗಳೊ?
ಪ್ರಾಣಿಗಳೊ? ದಂಡೊ ತಂಡವೊ ಹಿಂಡೊ? ನಾವಿಕಂ
ಬೆರಗುವೆರಸಿದ ಭೀತಿಯಿಂ ನೋಡುವನು ಮತ್ತೆ
ಮತ್ತೆ. ಸೋಲ್ವನ್ನೆಗಂ ಕಣ್ಣು, ಪರಿವನ್ನೆಗಂ
ದಿಟ್ಟಿ, ತಗ್ಗುಬ್ಬುಗಳನೆಲ್ಲಮಂ ತುಂಬುತಾ
ದ್ವೀಪವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ, ದಶದಶ ಸಹಸ್ರದಿಂ,
ಪೆಂಗುಯಿನ್ ಪಕ್ಷಿವೃಂದಂ ರಾಶಿರಾಶಿಯಿಂ
ಶತಕೋಟಿ ಸಾಂದ್ರಮೆಸೆದಪುದಜಸ್ರಂ.—ಅಂತೆವೋಲ್
ಕಿಕ್ಕಿರಿದುದತ್ಯತಿ ಅಸಂಖ್ಯ ವಾನರ ಸೇನೆಗಳ್
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ ತುಂಬಿ, ಸುತ್ತಿ.
ಐತಂದನಯ್
ನೀಲಾಂಜನೇಯ ಜಾಂಬವ ನಳಾಂಗದರೊಡನೆ
ಮಾಲ್ಯವತ್ ಪರ್ವತದ ಪ್ರಸ್ರವಣ ಶಿಖರಕ್ಕೆ
ಸುಗ್ರೀವನುತ್ಸಾಹದಿಂ, ವಾನರ ವಾದ್ಯ ವಿತತಿ
ವೆರಸಿ. ಶರದಾಗಮನಕೆಂತು ಮೋಡಂಗಪ್ಪು
ತೊಲಗಿದಪುದಂತೆ ಮೂಡಿದುದು ರಾಮನ ಮನಕೆ

ನಿಶ್ಶಂಕೆ. ವಾನರೇಂದ್ರಂ ಬಿನ್ನವಿಸೆ, ಮಹಾ
ಸೈನ್ಯದಾಯತವನೀಕ್ಷಿಸಲೆಂದು ಗಮಿಸಿದರ್
ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜ ಸುತರಿರ್ವರುಂ. ಓ ಎಳು ;
ಹೇಳು, ವಾಣಿಯ ಕಯ್ಯ ವೀಣೆಯೆ, ಕಿಕ್ಕಿಂಧೆಯೊಳ್
ನೆರೆದ ವಾನರ ಕುಲದ ವೀರರಾರಾರೆಂದು,
ರಾಮಂಗೆ ರವಿಸುತಂ ವರ್ಣಿಸಿದವೋಲ್. ದೇವಿ,
ವಿವರಮಂ ವೇದಿಸಲ್ ನಿನಗೆ ಪೊಳ್ತಿಲ್ಲದಿರೆ,
(ಪೊಳ್ತಿಲ್ಲಮದು ವಲಂ. ದೇವಿಯನ್ವೇಷಣೆಗೆ
ತವಕಿಸಿದೆ ಬಗೆ. ಬಲ್ಲೆನಾದೊಡಂ) ಪೇಳೆಮಗೆ
ನಾಯಕ ಮಹಾ ಮುಖ್ಯರಂ.
ವಾನರೇಶ್ವರಂ
ಕೋಸಲೇಶ್ವರನೊಡನೆ, ಸೇನಾನಿಯಿಂ ಸಚಿವ
ಸನ್ಮಿತ್ರರಿಂ ಕೂಡಿ, ಸೈನ್ಯಾನುವೀಕ್ಷಣೆಗೆ
ಬಂದಪ್ಪನೆಂದು ಪರ್ವಿತು ವಾರ್ತೆ ದಳದಿಂದೆ
ದಳಕೆ, ಡಂಗುರಂಬೋಲ್. ಹರ್ಷವಾತಾಹತಿಗೆ
ವೀಚಿ ಸಂಕ್ಷೋಭಿಸಿತ್ತುರ್ಕಿತೆ ಕಪಿಧ್ವಜಿನಿ.
ವಿವಿಧ ವೇಷದ ವಿವಿಧ ವರ್ಣದ ಅಲಂಕೃತಿಯ
ಆಕೃತಿಯ ವನಚರ ಸಮಷ್ಟಿ, ತಮ್ಮುನ್ನತಿಕೆ
ತೋರ್ಪವೋಲಾಯೋಜನಂಗೊಂಡು, ನಿಂದುದಾ
ದಿಗ್‌ದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ.
ದಶಕೋಟಿ ವಾನರ ಚಮೂ
ನಾಯಕಂ ಸುಗ್ರೀವ ಸುಪ್ರಿಯಂ ದಧಿಮುಖನ
ದಳದೊಳೊರ್ವಂ ವಹ್ನಿನಾಮಕಂ, ಸಾಮಾನ್ಯ
ಸೈನಿಕಂ, ಪುಲಿದೊವಲಿನಂಗಿಯಿಂ ಗುಲುಗುಂಜಿ
ಹಾರದಿಂ ಕಣ್ಣುಕಣ್ಣಿನ ಹೀಲಿಮುಡಿಯಿಂದೆ,
ದಿಗ್ಗಜ ಸ್ಪರಣೆಯಂ ತರ್ಪ ಬೃಹದಾಕೃತಿಯ
ಧೀರತನುವಿಂದೆ ಮೆರೆವೊಂ ; ತನ್ನ ಬಳಿಯಿರ್ದ
ಕುಳ್ಳೊಡಲ ಕೆಳೆಯಂಗೆ, ರಂಹನೆಂಬಾತಂಗೆ,

" ಅಕೊ ಅಲ್ಲಿ, ಆ ಬೆಟ್ಟದೋರೆಯೊಳ್ . ." ಎಂದರ್ಧಮಂ
ನುಡಿದತ್ತ ಕಣ್ಣಾದನಿತ್ತ ರಂಹಂ ತನ್ನ
ಕೊರಳಂ ನಿಮಿರಿ ನೋಡಿ ಕಾಣದಿರೆ, ಹಾತೊರೆದು
ಮಿತ್ರನ ಭುಜವನಾಂತು ತುದಿವೆರಳ್ಗಳೊಳ್ ನಿಂತು
ನಿಕ್ಕಿಯುಂ ಕಾಣದಿರೆ, ತನ್ನ ಗಾತ್ರಕೆ ತಾನೆ
ಕಿನಿಸಿಯುಂ ಪೇಸಿಯುಂ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ನೆಗೆದಡರಿ
ಬಳಿಯ ಬಂಡೆಯ ನೆತ್ತಿಗೇರಿ ಕಂಡನ್ ತನ್ನ
ತೃಪ್ತಿಯಂ : ನೇಸರೆಳಗದಿರ್ಪೊನ್‌ಕುಂಚದಿಂ
ಬಿಸಿಲನೆರಚಿರೆ, ಬೆಟ್ಟದೋರೆಯು ಗರುಕೆಪಸುರ್
ಪಚ್ಚೆವಾಸಿದ ಪಸಲೆಯೊಳ್ ನೀಳ್ದ ನೆಳಲ್ವೆರಸಿ
ಬರುತಿರ್ದರಂ ! ಮುಳುಗಿಸಿತು ಪಕ್ಷಿಗೀತಮಂ
ರಣಗೊಳಲಿನಿಂಚರಂ ; ಮುಳುಗಿಸಿತದಂ ಕೂಡೆ
ಘೇ ಎಂಬ ಕೋಟಿ ಸೇನಾ ಕಂಠ ನಿರ್ಘೋಷ ;
ಮುಳುಗಿಸಿತ್ತನಿತುಮಂ ಸಾಮೂಹಿಕಾನಂದ
ಮೂರ್ಛೆ. ಬಂಡೆಯನೇರ್ದ ಕುಬ್ಜಂಗೆ ರಂಹಂಗೆ
ದೀರ್ಘೋನ್ನತಂ ಪಚ್ಚಿ : " ವಾನರೇಂದ್ರನ ಬಲಕೆ
ಬರ್ಪಾತನಾ ಮಹಾಪುರುಷನಯ್."
" ಕಾಡಿಡಿದು
ಪಳುಮುಚ್ಚಿದರಮನೆಯ ಸಿರಿಯೆಂತೆ ತೋರ್ಪನಾ
ತೇಜಸ್ವಿ. ಕೂದಲ್ ಬೆಳೆದ ಮೊಗಂ ; ನಾರುಡೆಯು
ಮೆಯ್ ; ಜಟಾಧಾರಿ ! "
" ಸೀತಾನಾಥನ್ ; ಇಂದವನ್
ವ್ರತಿಯಲ್ತೆ ? "
" ಸಾರ್ಥಕಂ ನಾಂ ಬಂದುದೀತಂಗೆ
ನಮ್ಮ ಬಾಳಂ ಬೇಳ್ಪುದೊಂದೈಸೆ ಸಯ್ಪುಗಜ್ಜಮ್ ! "
" ಅಲ್ತೆ ?—ಕಾಣ್, ಪಕ್ಕದೊಳಿರ್ಪನಾತನ ಸಹೋದರಂ
ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ. ಕಾಣ್ ಆತನೊಂದು ನಿಲವಿನ ಭಂಗಿ !
ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯಮೈಸೆ ನಾಮಿನ್ನರಂ

ಬೆರಸಿ ರಕ್ಕಸರೊಡನೆ ಕಾದುವೆವ್ ! ಧನ್ಯರಾವ್ ! ”
   ಮಾತಾಡುತಿರಲಿತ್ತಲಿಂತಿಂತು ಸೈನಿಕರ್,
ಸುಗ್ರೀವನತ್ತಲಾ ಧರಣಿಜಾ ನಾಥಂಗೆ
ಬೆಟ್ಟದೆತ್ತರದಿಂದೆ ಬಿತ್ತರಿಸಿದನ್ ಬೆರಳ್
ತೋರಿ : “ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗೆ ಸೆರೆದ, ಹೇ ದಾಶರಥಿ,
ನೋಡಯ್, ಕಪಿಧ್ವಜ ಚಮೂ ಸಮೂಹಂಗಳಂ :
ಪರ್ವತಂಬೋಲ್ ಸುಸ್ಥಿರಂ ; ರಣೋತ್ಸಾಹದಿಂ
ಸಂಭ್ರಮೋಚ್ಛ್ವಾಸ ಸಂಕ್ಷೋಭಿತಂ. ಒರ್ದಳಂ
ಈ ವೀರರೋರೊರ್ವರುಂ.” ನೋಡಿದನ್, ಕಣ್ತುಂಬಿ
ನೋಡಿದನ್, ಸುಯ್ದುಸೆರ್ದೆ ಹಿಗ್ಗಿ ದಶರಥಸೂನು ; ಮೇಣ್
ನನೆದಾಲಿ ಸೋರ್ವಿನಂ ಬಿಗಿದಪ್ಪಿದನ್ ಮಿತ್ರನಾ
ಕಪಿಕೇತನನ ಗಾತ್ರಮಂ. ರವಿತನೂಜಂಗೆ, ಕೇಳ್,
ಪುಲಕಿಸಿತು ಮೆಯ್, ಸೋಂಕೆ ಸೀತಾಪತಿಯ ಕಯ್ಯ
ಸುಖಮೈತ್ರಿ. ಮುಂಬರಿಸಿದನ್ ಸೈನ್ಯ ವಿವರಮಂ
ವಿಗಳಿತ ಸುಖರಸಾಶ್ರು : “ ವಿಂಧ್ಯ ಹೈಮಾಚಲರ್,
ಕೈಲಾಸಪರ್ವತರ್, ಧವಳಗಿರಿಯರ್, ಧೂಮ್ರ
ಗಿರಿಯರ್, ಮಹೇಂದ್ರಗಿರಿಯರ್, ಪ್ರಾಜ್ಯಪರ್ವತರ್,
ಮೇಣ್ ಅಸ್ತಗಿರಿ ಮಲಯ ಮೇರು ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯರ್,
ನಾನಾ ವನದ ನಾನಾಚಲದ ಕಪಿಧ್ವಜರ್
ಕೋಟಿಯಕ್ಷೌಹಿಣಿಯ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂ, ಹೇ ದೇವ,
ನಿನ್ನವಸರಕೆ ಸೆರೆದು ಪಾರುತಿಹರಾಜ್ಞೆಯಂ.
ಓ ಅಲ್ಲಿ, ಆ ಪರ್ವತದ ನೆಳಲ್ ಕೊಡೆವಿಡಿದ
ವಿರಳಕುಂಜದ ಕಣಿವೆಯಂಗಣದೊಳಿರ್ಪವಂ
ದಶಕೋಟಿ ವಾನರ ಚಮೂನಾಯಕಂ ; ಪೆಸರ್
ಶತಬಲಿ ; ಮಹಾಕಲಿ ; ನನಗೆ ಮಿತ್ರನತಿಹಿತಂ.
ಕಾಮರೂಪಿಗಳಿಂದೆ ಗಗನ ಗಾಮಿಗಳಿಂದೆ
ಶ್ರೀಮಂತಮಾಗಿರ್ಪುದಾತನ ಬಲಂ. . . . ನೋಡಲ್ಲಿ,
ಆ ಭೂಧರನ ಶಿಖರ ಪಂಕ್ತಿಗಳನೆಲ್ಲಮಂ

ಬಂಡೆಗಲ್ಲುಗಳೆನಲ್ಲಾಕ್ರಮಿಸಿ ನಿಂದಿರ್ಪ
ಸೈನ್ಯಕಧಿಪತಿ ಸುಷೇಣಂ ; ಮಾವನಣ್ಣನಿಗೆ ;
ಮೇಣತ್ತಿಗೆಗೆ ತಂದೆ. . . . ಕಾಣ್ ಅತ್ತಲಾ ಸರಸ್
ತೀರಮಂ ಮುಚ್ಚಿ ನಿಂದಿರ್ಪುದೊರ್ ದಳಮ್ ; ಅದುವೆ
ರುಮೆಯಯ್ಯನೆನ್ನ ಮಾವನ ಬಲಂ. ಯೂಥಪತಿ
ತಾರನೆಂಬುದೆ ಕೀರ್ತಿಯಾತಂಗೆ. . . . ಅದೊ ಅಲ್ಲಿ
ಕಾಣ್ಬುದಾ ಕಾನನಂ. ಪಸುರ್ವಣ್ಣಮಂ ಮೆಯ್ಗೆ
ಲೇಪಿಸುತ್ತಡಗಿರ್ಪುದಡವಿ ನೋಗಿಂದಲ್ಲಿ
ಕೇಸರಿವೆಸರ ಮಹಾವಾನರನ ಸೇನೆ. . . . ಅದೊ,
ಇತ್ತಲಂಬುದಕಿರಿದು ಮೆರೆಯುತಿದೆ ಬಾವುಟಂ ;
ಅದೆ ಗವಾಕ್ಷನ ಸೇನೆ. . . ಭಲ್ಲೂಕಕೇತನಂ,
ನೋಡವನೆ ಧೂಮ್ರನೆಂಬೊನ್, ಬಲಾಢ್ಯಂ ಮಹಾ ! . . .
ಶತಕೋಟಿ ಕಪಿನಾಯಕಂ ಗವಯನಾತನದೊ
ನಿಂದಿರ್ಪನದ್ರಿ ಮರೆಯಾಗೆ. . . ವಲೀಮುಖನಿವಂ,
ಸಾಗರಸ್ಪರ್ಧಿ ! . . . ಭಲ್ಲೂಕ ಚಕ್ರೇಶನಿದೊ
ಪ್ರಾಚೀನನದ್ಭುತಂ, ಮಹಿಮಾನ್ವಿತಂ, ಮಹಾ
ಜಾಂಬವಂತಂ. ಗಜಾಜಿನದಿಂದಲಂಕೃತರ್
ಕೆಲರಾತನಾಳ್ ; ಸಿಂಹ ಚರ್ಮದಿಂ ಶೋಭಿತರ್
ಮತ್ತೆ ಕೆಲಬರ್ ; ಪುಲಿದೊವಲಿನಿಂ ಭಯಂಕರರ್
ಇನ್ ಕೆಲಂಬರ್ ! . . ."
"ದೇವ, ಇನ್ನುಳಿದ ಸೈನ್ಯಗಳ್
ಕಾಣವಿಲ್ಲಿಂ. ಬನ್ನಿ ಮಾ ನೆತ್ತಿಯೆತ್ತರಕೆ.
ತೋರ್ಪನೀ ಕಾಣ್ಕೆಗಿಂತಧಿಕತರ ದೃಶ್ಯಮಂ.
ನೀಂ ಕಂಡಿರಂಬುಧಿಯ ತೀರದಿನಿತಂ. ಮುಂದೆ
ಕಾಣ್ಬುದಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮಹಾಂಭೋಧಿ !" ಇಂತೆಂದ
ಸೇನಾನಿಯಂ ನೀಲನಂ ಬಟ್ಟೆದೋರ್ಪಂತೆ
ಬಸಸಿ ನಡೆದನ್ ಭಾಸ್ಕರಾತ್ಮಜಂ, ರಾಮನಂ ಮೇಣ್
ಬೆರಸಿ ಸೌಮಿತ್ರಿಯಂ. ನಡೆದೇರ್ದರಾ ಗಿರಿಗೆ.

ರಾಮನಡಿದಾವರೆಗೆ ತನ್ನ ಹಣೆಮಣೆಯೊಡ್ಡಿ
ತಲೆ ನಿಮಿರ್ದುದಾ ಮೇಘಚುಂಬಿ ಶೃಂಗೋತ್ತಮಂ,
ಪೆರ್ಮೆಯಭಿಮಾನದಿಂ : ಕೊಡಗಿಗೆ ನಡೆದು, ಕಾವೇರಿ
ನದಿಯ ಮೂಲದ ತೀರ್ಥಮಂ ಮಿಂದು, ಮಡಿಯಾಗಿ,
ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ ಶೃಂಗಕೇರುವ ಕಬ್ಬಿಗನ ಮನಂ
ತತ್ತರಿಪುದೆತ್ತರದ ಮೇಣ್ ಬಿತ್ತರದ ನೋಟಕ್ಕೆ
ಧುಮುಕಿ. ನಿದ್ದೆಯನುಳಿದು ಹಸಿದೆದ್ದ ಪರ್ವತದ
ತೆರೆವಾಯ ಪಾತಾಳದಾಕಳಿಕೆಗಳೊ ಹಲ್ಲೊ,
ಮೇಣ್ ಕಣಿವೆಯಾಳಗಳೊ ಕಲ್ಲೊ ? ಪೆರ್ಗಡಲಾರೆ,
ತಾಯ್ ತಿಮಿತಿಮಿಂಗಿಲಗಳದರ ತಳದೊಳ್ ತಮ್ಮ
ಮರಿ ಮೊಮ್ಮರಿಗಳೊಡನೆ ಮಡಿದು ಬಿದ್ದುವೊ, ಅಲ್ಲ ಮೇಣ್
ಹೆಬ್ಬೆಟ್ಟ ಕಿಬ್ಬೆಟ್ಟ ಹಗ್ಗಡ್ಡ ಕಿಗ್ಗಡ್ಡ
ಹೆಬ್ಬಂಡೆ ಕಿಬ್ಬಂಡೆಗಳ ತಂಡದಾಯವೋ ?
ಪಾತಾಳಮಂ ಪೊಕ್ಕು ದಾರಿ ತಪ್ಪುತ್ತಲೆವ
ಆಕಾಶ ಚೂರ್ಣಗಳೊ ಮೇಣಾವಿಮುಗಿಲುಗಳೊ ?
ಪ್ರಳಯ ಪೂರ್ವದ ಪೆಡಂಭೂತದತಿ ವಿಸ್ತರದ
ಕಡಲ ಶೈವಾಲಮಾವರಿಸಿದಜಿನದ ಕೃತಿಯೊ
ಮೇಣ್ ಮಲೆಯ ಮೆಯ್ದುಂಬಿದಾರಣ್ಯ ವೈಭವವೊ ?
ಗಗನ ಗಜದುದರಮಂ ತಿವಿವಿಳಾ ಖಡ್ಗಮೃಗ
ದಂಷ್ಟ್ರಸಮ ಶೃಂಗಗಳೊ ಮೇಣದ್ರಿ ಚೂಡಗಳೊ ?
ಜಾರುವುದು ಕಣ್ಣೆಲ್ಲೆ ; ಜಾರುವುದು ಬಗೆಯೆಲ್ಲೆ ;
ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ ಶೃಂಗಕೇರಿದ ಕಬ್ಬಿಗನ ಮನಂ,
ಫೂತ್ಕರಿಸಿ ಸೆಳೆವ ಬೊಮ್ಮದ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಲ್ಕಿದೋಲ್,
ತತ್ತರಿಪುದೆತ್ತರದ ಮೇಣ್ ಬಿತ್ತರದ ನೋಟಕ್ಕೆ
ಧುಮುಕಿ. ತತ್ತರಿಸಿತ್ತು ದಶರಥ ಸುತನ ಮನಂ
ತಾನಂತೆವೋಲ್, ನಾನು ಕಂದರದದ್ರಿಸೀಮೆಯಂ
ತುಂಬಿದಾ ಗಿರಿಅರಣ್ಯಸ್ಪರ್ಧಿಯಂ ಕಾಣುತಾ
ಕಪಿಸೈನ್ಯ ವಾರ್ಧಿಯಂ.

ಸಿಂಧು ಮಹಿಮೆಯನಳೆಯೆ
ಪೇಳ್ ಪನಿಯೆಣಿಕೆ ಏಕೆ? ಮಹತ್ತೋ ಮಹೀಯಕ್ಕೆ
ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಪತೆಯ ವಿವರಣೆಯ ಬಣ್ಣದ ನೆರಂ
ಬೇಕೆ? ಬಿಡು ಸಾಲ್ಗುಂ, ಓ ಕಲೆಯ ಲಲನೆಯ ಕಯ್ಯ
ವಲ್ಲಕಿಯೆ, ಪರುಟವಣೆ! ರಾಮ ಮೌನಕೆ ಮಿಗಿಲೆ, ಪೇಳ್,
ನಿನ್ನ ತಂತಿಯ ನಿಕ್ವಣಂ?—
ಬೆಟ್ಟದೊಳ್ ಕಾಡಿನೊಳ್
ಗಿರಿತಟದಿ ನದಿತಟದಿ ಕಣಿವೆಯಲಿ ಕೋಡಿನಲಿ
ತಿರುತಿರುಗಿ, ಜೀಡುಬಿಟ್ಟಿರ್ದೆಲ್ಲ ಪಡೆಗಳಂ
ಪಗಲ್ಮೈದುಮಿರುಳ್ಮೈದುಮವಲೋಕಿಸಿದರವರ್,
ಮೆಟ್ಟಿಕ್ಕುತಳೆವಂತೆವೋಲ್ ದಶಗ್ರೀವಾಯು
ರೇಖೆಯಂ. ಮುಖ್ಯರಂ ಕರೆದನಾರನೆಯ ಪಗಲ್
ಓಲಗಕೆ. ಪೆಸರ್ವೆತ್ತ ಬೀರರಂ ಪೆಸರ್ವಿಡಿದು
ಕರೆದು ಬೆಸಸಿದುದಿಂತು ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞೆ: "ಓ
ವಾನರ ಕುಲದ ಕೆಚ್ಚೆದೆಯ ಕಲಿಗಳಿರ, ಕೇಳಿ,
ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿ. ಲೋಕದೊಳೆಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಯಂ
ಶಾಶ್ವತಂ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಕಾಲಮೊದಗಿಹುದಿಂದು
ನಮಗೆ. ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ದಶರಥ ಸುತನ ಪುಣ್ಯಸಮ
ಭಾರ್ಯೆಯಂ ಪಾಪಿ ರಾವಣನೊಯ್ದನಾತನಂ
ಪರಿಹರಿಸಿ, ಮಾತೆ ಸೀತೆಯನೆಮ್ಮ ಮಿತ್ರಂಗೆ
ದೊರಕಿಸುವುದೆಮ್ಮ ಸಖ್ಯದ ಪೂಣ್ಕೆ. ಮೊದಲೆಮಗೆ
ತಿಳಿಯವೇಳ್ಕುಂ ಲಂಕೆ. ಜೀವದಿಂದಿಹಳೊ ಮೇಣ್
ಪ್ರಾಣಮಂ ಪತ್ತುವಿಟ್ಟಳೊ ದೇವಿಯೆಂಬುದುಂ
ತಿಳಿಯವೇಳ್ಕೆಮಗೆ. ಮೇಣಾರ್ಯವನಿತೆಯನೆಲ್ಲಿ
ಆ ದೈತ್ಯ ತಸ್ಕರಂ ಬೈತಿಟ್ಟನೆಂಬುದುಂ
ನಮಗೊಳ್ಳಿತರಿವಕ್ಕುಮದರಿಂದೆ ನಮ್ಮಖಿಲಮಾ
ಸೈನ್ಯಂ ಪೊರಮಡಲ್ಕೆ ಮುನ್ನಮಾ ಸುದ್ದಿಯಂ
ತರಲೆಮ್ಮ ಬೇಹುಪಡೆಗಳನಟ್ಟೆ ತರಿಸಂದೆನಾಂ.

ಪ್ರಾಣಮಂ ಪುಲ್ಗೆಣೆಸಿ, ಪುಡುಕಿ, ಕಡುಗೆಯ್ಮೆಯಂ
ಸಾಧಿಸುವ ಕಡುಗಲಿಗಳ್ಕೈತನ್ನಿಮೇಳಿಮ್ " ಎನೆ,
ಕುಳಿತವರನಾಂ ಕಾಣೆನಾ ನೆರೆದ ನೆರವಿಯೊಳ್ ;
ನೆಗೆದೆದ್ದರನಿಬರುಂ ನಾ ಮುಂದೆ ತಾ ಮುಂದೆ
ತಕಪಕ ಕುದಿವ ತವಕದಿಂದೆ! ಘೋಷಿಸಿತುಕ್ಕಿ
ಸುಗ್ರೀವವಾಣಿ : " ವಾನರ ಕುಲದ ಕೀರ್ತಿಗಳ್,
ಕುಳ್ಳಿರಿಮ್. ಧನ್ಯನೆಂ ನಿಮ್ಮನ್ನರಾಳ್ಗಳಂ,
ಬೀರಸಿರಿ ತೋಳ್ಗಳಂ, ಗೆಲ್‌ಸಿರಿಯ ಬಲಗೈಯ
ಕರವಾಳ್ಗಳಂ ಪಡೆದ ನಾಂ." ಮೌನ ವಾರಿಧಿಯಂತೆ
ನಿಮಿರಿಹ ಕುತೂಹಲಗಳೋಲಿರ್ದರೆಲ್ಲರಂ
ಕಣ್ಣೊರಗಿ ನೋಡಿ, ಕರೆದನ್ ಬಳಿಗೆ ವಿನತನಂ,
ಪರ್ವತ ಮಹಾ ಕಾಯನಂ, ಮೇಘಗಂಭೀರ
ಕಂಠನಂ, ಪಟುಭಟಶ್ರೇಷ್ಠನಂ. ಮೆಲ್ಲನೆಯೆ
ಮೇಲೆದ್ದು ಸಾರ್ದನಾ ಕಾರ್ಮುಯ್ಯ ವಾನರಂ
ಚಲಿಸುವೋಲಂತೆ ಚಂದ್ರದ್ರೋಣ ಗಿರಿಚೂಡ
ಛಾಯೆ. ಕಪಿಕುಲ ಧೈರ್ಯ ಹೈಮಾಚಲಮೆ ಬಳಿಗೆ
ನಡೆತಂದು ನಿಂದವೋಲಿರ್ದ ಆ ವಿನತಂಗೆ,
ಕೇಳ್ದ ಗೋಷ್ಠಿಯ ಮೆಯ್ಗೆ ನವಿರೇಳೆ, ರವಿಸುತಂ
ಪೇಳ್ದನಾದೇಶಮಂ : " ಪಡೆವೆರಸಿ ನಡೆ, ಕಲಿಯೆ ;
ಕೆತ್ತು ಕೀರ್ತಿಯ ಧವಳ ಲಿಖಿತಮಂ ನೀನುತ್ತರದ
ದಿಗ್ಭಿತ್ತಿಯೊಳ್ ; ಪುಡುಕು, ಬೆಳಕು ಕತ್ತಲೆ ಸುಳಿವ
ಸರ್ವತ್ರಮಂ. ತೆರಳು, ನಡೆ. ತಿಂಗಳೊಂದರೊಳ್
ಫಲಿತಮಂ ತಾ ; ಕ್ಷೇಮದಿಂ ಮರಳಿ ಬಾ." ಕೂಡೆ
ಭಾರಾವನತಮಾದುದುನ್ನತ ವಿನತ ಶಿರಂ.
ಕೆಯ್ಮುಗಿದನಾಣತಿಗೆ. ವದನದುದಯಾಚಲದಿ
ಮೂಡುತಿರೆ ಗೌರವಶ್ರೀ, ಕೃಪೆಗೆ ಹಿಗ್ಗುತ್ತೆ,
ನಗುತೆ ನಡೆದನು ತನ್ನ ತಾಣಕ್ಕೆ.

ಕಪಿನೃಪನ
ಕಣ್ಣರಿತು ಗುಂಜಾಭರಣ ಶೋಭಿ, ಲಘುದೀರ್ಘ
ದೇಹಿ, ಶತಬಲಿ ಮುಂಬರಿಯೆ, ಗರಿಯ ಹಗುರದಾ
ಗಗನಗಾಮಿಯನಿಂತು ಬೆಸಸಿದನು : “ ಶೌರ್ಯನಿಧಿ,
ಧೈರ್ಯಾಬ್ಧಿ, ಲೇಪಿಸಯ್ ನಿನ್ನ ಜಸದಮೃತಮಂ
ಐರಾವತದ ಮೆಯ್ಗೆ. ನಡೆ ನೀನುದುಯ ದಿಶೆಗೆ.
ದೇವಿ ಕಾಣಲಿ, ಕಾಣದಿರಲಿ. ತಿಳಿ : ನೇತಿಯುಂ
ಸತ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕಿತಿಯಂತತುಲ ನೀತಿ.
ತಿಂಗಳೊಂದವಧಿ. ನಡೆ, ತೆರಳ್ ; ಸೊಗದಿಂ ಮರಳ್.”
ತಲೆಬಾಗಿ ಪೋಗಿ ಶತಬಲಿ ವಿನತನೆಡೆಯಲ್ಲಿ
ನಿಲೆ, ನೀಳ್ದುದಡಕೆಯ ತೆಳ್ಪು ಬಗನಿಬಿಣ್ಪೆನೆಡೆ.
ಹೊಂಚಿ ಹಾರಿತು ಮತ್ತೆ ಸುಗ್ರೀವನಕ್ಷಿ. ಅದೊ
ಎರಗಿತೆನೆ ಇಲ್ಲಿ, ಹಾರಿತು ಮತ್ತೆ ; ಎರಗಿತೆನೆ
ಅಲ್ಲಿ, ಏರಿತು ಮರಳಿ ; ಕಡೆಗಿಳಿದುದಂಗದನ
ತಾಯ ತಂದೆಯ ಪೂಜ್ಯಸನ್ನಿಧಿಗೆ. ತಪನಜಂ
ಮೇಲೆಳ್ದು ನಡೆದನ್ ಸುಷೇಣನಿದಿರಿಗೆ ; ನಿಂತು
ಕೈಮುಗಿದು ಬಿನ್ನಯ್ಸಿದನ್ ತನ್ನ ವಿನಯಮಂ.
ನೇಮಿಸಿದನಿನ್ನೂರು ಸಾಸಿರದ ಸೇನೆಯಂ
ಜತೆಗೆ. ಪಡುವಣ ದೆಸೆಗೆ ನಡೆಯಿಮೆಂದೋಲೈಸಿ
ನುಡಿದು ವೀಳೆಯವಿತ್ತನಾ ಯುದ್ಧಸಿದ್ಧಂಗೆ,
ಮಂತ್ರೌಷಧಿಯ ಮಹಾ ವಿದಗ್ಧಂಗೆ.
ಬಡಗಣ್ಗೆ
ಮೂಡಣ್ಗೆ ಪಡುವಣ್ಗೆ ದೃಢಛಲದ ಕಲಿಗಳಂ
ನೇಮಿಸಿ ಮಹಾ ಬಲಿಗಳಂ, ವಾಲಿಯವರಜಂ
ಲಂಕೆಯಿಹ ತೆಂಕಣ್ಗೆ ಕರೆದನಯ್ ಐವರಂ,
ನೆಲದರಿಕೆವೆಸರಾಂತ ಸಿಡಿಲಾಳ್ಗಳಂ : ಮಹಾ
ಸೇನಾನಿ ನೀಲನಗ್ನಿಯ ಮಗಂ. ನೀಲತನು, ಕಾಣ್,
ಬಂದನುರಿ ಸುತ್ತಿದಿರುಳಂತೆ ರಕ್ತಾಂಬರಂ.

ಕೆಂಡವನುಗುಳ್ವ ಕಡುಗೆಂಪೆಸೆವ ಗರಿ ಗಡಣದಿಂ
ಜ್ವಲಿಸಿತಾತನ ವಿಹಂಗಾಕೃತಿಯ ಶಿರತ್ರಂ,
ಪೂರ್ವಾದ್ರಿ ಫಾಲದೊಳುದಿಪ ಬಾಲರವಿಯಂತೆ.
ಕುಂಕುಮೋಜ್ಜ್ವಲ ವರ್ಣದಿಂದುರಿವ ಕೇಸರದ
ಕೇಸರಿಯುಜಿನಮೆಸೆದುದು ಭುಜಪ್ರದೇಶಮಂ
ಶೃಂಗರಿಸಿ. ದಂಡನಾಯಕ ಚಿಹ್ನಮಾತ್ರಕೆನೆ
ಸಂಗಗೊಂಡುದು ಬಾಹು ಕಾರುಕರ್ಮದ ಬೃಹದ್
ದಾರು ಗದೆಯಂ, ಭಾರಮಾತ್ರದಿಂದಶ್ರಮಂ
ಮದ್ದಾನೆ ಮಂಡೆಯಂ ನುಚ್ಚುನೂರ್ಗೈವುದಂ.
ನೀಲಂಗನಂತರಂ ಬಂದನಾ ಬ್ರಹ್ಮೋದ್ಭವಂ
ಜಾಂಬವಂತಂ. ಮಿಂಚುಗಪ್ಪಿನ ಕರಡಿದೊವಲಿಂ
ಮೆರೆವ ಮುಪ್ಪಿನ ಮೂರ್ತಿ. ನರೆ ಮೀಸೆ ಗಡ್ಡದಿಂ
ಪ್ರಾಚೀನತಾ ಪ್ರತಿಮನಪ್ರತಿಮನತ್ಯಂತ
ವಜ್ರ ಮುಷ್ಟಿಯ ಯುದ್ಧಪಂಡಿತಂ. ಸಮುದ್ರಮಂ
ಬಳಿಸಾರ್ದ ನಿಮ್ನಗೆಯವೋಲ್ ಗಂಭೀರ ರೂಪಿ.
ಕೆಮ್ಮುಗಿಲ ಬೈಗಿನಂಬರವಾಂತ ನೀಲನೆಡೆ
ನಿಂದನಾತಂ, ಮಹಾ ಮಹೀಧರಾಕೃತಿಯ ಘನ
ವನ ರಾತ್ರಿಯಂತೆ. ಚಂದ್ರೋದಯದ ಛಂದದಿಂ
ಶಾಂತಿಯಿಂದೈತಂದನಾಂಜನೇಯಂ, ಪವನ
ಸೂನು, ಅದೊ, ಜಾಂಬವಾನಂತರಂ! ಹೊಂಬಳದಿ
ಹೊಳಹಿನಂಗದ, ವಜ್ರಸಮ ತನು ಬಲಿಷ್ಠತೆಯ,
ವನಲತಾ ಶೋಭಿತ ಶಿರತ್ರಸಂ; ಪುಲಿದೊವಲ
ಹೇಮರೋಮಂಬೊರೆದ ಕಪಿಚರ್ಮ ಕವಚದಾ
ದೀರ್ಘ ವಂಕಿಮ ನಾಸಿಕಾಕೃತಿಯ ವೈಖರಿಯ
ಮಂಗಳ ಮನೋಜ್ಞನಂ; ಯೋಗ ವಿಜ್ಞಾನಿಯಂ;
ವಾನರ ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞನಂ ನೋಡಿ ಪೆರ್ಚಿತಾ
ನೆರವಿ ಜಯಕಂಠದಿಂ. ಗಗನ ಗಾಮಿಗಳಗ್ರ
ಗಾಮಿಯಂ, ಕಾಮರೂಪಿಗಳಗ್ರಗಣ್ಯನಂ,

ನಿಖಿಲ ಲೋಕಪ್ರಾಣಪುತ್ರನಂ, ಪುಣ್ಯದಿಂ
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದೊಳಾರ್ಜಿಸಿದ ದೇವತೇಜಸನಂ,
ಪೂಜ್ಯನಂ ಕಂಡಾ ಸೆರವಿ ಸಮಸ್ಕರಿಸಿತೆನೆ, ಪೇಳ್,
ಹನುಮಗಾರೆಣೆ? ಹನುಮಗಾರೆಣೆ? ನಮೋನಮಃ!
ಹೇಳ್,ಹನುಮಗೆಣೆಯುಂಟೆ?—ಮಾರುತಿಯನಂತರಂ,
ಬೆಳ್ದಿಂಗಳಂ ಮಿಾರ್ದ ವಸನಧವಳಂ, ನಳಂ,
ಬಂದನದ್ಭುತ ವಾನರಂ. ಸೇರ್ದನನಿಲಜನ
ಪಕ್ಕಮಂ, ಯೌಗಿಕ ರಹಸ್ಯದೋಲನುಪಮಂ.
ಬಂದನಂಗದನಾತನಿಂಬಳಿಕಮುದಯರವಿ ತಾಂ
ಫಾಲ್ಗುಣವನೇರಿ ಬರ್ಪಂತೆವೋಲ್. ಯುವರಾಜನಂ,
ತರುಣ ವಪುವಂ, ಕಂಡು ಸಂತೋಷಿಸಿತು ಗೋಷ್ಠಿ,
ಹೊಗಳಿ ಸುಗ್ರೀವನಂ. ಪಂಚ ಶಿಖರಗಳಂತೆ
ಮೈದೋರಿದೈವರ್ಗೆ ವೀಳೆಯಂಗೊಟ್ಟನಿಂತಾ
ಕಪಿಕುಲಸ್ವಾಮಿ:
"ವಾನರ ಯಶಃ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ,
ಮಹಿಮರಿರ, ಶುಭದ ನಾಂದಿಗಳಾಗಿ ಪೊರಮಡಿಮ್.
ನಿಮ್ಮಿಂದೆ, ವೀರರಿರ, ಕೀರ್ತಿವಿಂಧ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ
ನಿಲ್ಗೆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ. ಕಾಲನ ಲಲಾಟಕೆ ನಿಮ್ಮ
ನಾಮಾಕ್ಷರಂ ಶಿಲಾಲಿಪಿತಿಲಕಮಪ್ಪಂತೆ
ತೆಂಕಲನರಸಿ ಬನ್ನಿ; ಲಂಕೆಯನರಸಿ ಬನ್ನಿ;
ತನ್ನಿ ಮರಸಿಯ ವಾರ್ತೆಯಂ, ಶಂಕೆಯಳಿವಂತೆ.
ಹೇ ಕಪಿಧ್ವಜ ಗೌರವಪ್ರಾಣ ಸೂತ್ರರಿರ,
ರಾಮನ ಪೆಸರಿನೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಪೆಸರಂ ಬೆಸೆವ
ಸಯ್ಪಿಂಗಿದೆ ಮುಹೂರ್ತಂ. ಕೊಳ್ಳಲಮೃತಂ ನಮಗೆ
ಪಾಥೇಯಮಲ್ಲದಿರೆ ಕೋಟಿ ಕೀಟಗಳೊಡನೆ
ನಾವೊಂದಲಾ! ಕಡೆಗಣಿಸೆ, ಕೋಟಿ ಕೀಟಕ್ಷುಧೆಗೆ
ಕಡೆಗುಣಿಸಲಾ. ಬೇರೆ ಫಲಮಂ ಕಾಣೆ ಜನುಮಕ್ಕೆ."
ನಿಂದುದೊಂದರೆಚಣಂ ಸುಗ್ರೀವ ಗದ್ಗದಂ;

ಮತ್ತೆ ಮುಂಬರಿದುದಾ ಹರೀಶ್ವರನ ವಾಣಿ,
ಭಾವದ ಕರುಣರಸಕೆ ಕೇಳ್ದರೆಲ್ಲರ ಕಣ್ಣು
ತೊಯ್ವಂತೆ: "ಬಲ್ಲೆನಾಂ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಂ ಮಲೆವ
ದುರ್ದಮ್ಯ ದುರ್ಗಮತೆಯಂ, ಘೋರ ವಿಪಿನಾದ್ರಿ
ಕಂಟಕಿತ ಸಂಕಟದಾ; ಮೇಣಂತೆ ಬಲ್ಲೆನಾಂ
ನಿಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಂ. ದೇವಿಯಳಲಂ ನೆನೆಯೆ,
ಕೆಳೆಯನಳಲಂ ನೆನೆಯೆ, ನಮ್ಮಲ್ಪಕಷ್ಟಂ
ತಿಲಂ, ತೃಣಂ. ಕಷ್ಟಮಿಷ್ಟಂ, ಸುಖಮೆ ಸಂಕಟಂ,
ಬಂಧು ಮಿತ್ರರ್ ದುರ್ದಶೆಯೊಳಿರಲ್. ಪಾತಕನ್,
ಪ್ರೇಮಘಾತುಕನವನ್, ಸೀತೆಯಂ ಕದ್ದೊಯ್ದ
ರಾವಣನ್. ನಾಮವನಿಗಿನ್ ಮಿಗಿಲ್ ಕೇಡಿಗರ್,
ಪರಿಹರಿಸದಿರೆ ಪಾಪಿಯನ್; ಮೇಣರಸಿ, ಕಾದಿ,
ಸೆರೆಬಿಡಿಸದಿರೆ ರಾಮರಾಣಿಯನ್. ನೋಡಿಮಾ
ಗಿರಿಪಂಕ್ತಿಯಿದೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ನೋಡಿಮಾ ಸ್ವರ್ಗಾಕ್ಷಿ
ಸಾಕ್ಷಿಯಿದೆ, ಶರದಂತರಿಕ್ಷಂ. ಓ, ಪೊರಮಡಿಮ್,
ಪ್ಲವಂಗ ಕೇತನರಿರಾ, ಲೋಕಗೌರವ ಕಥಾ
ಕೃತಿಗೆ ನೀಂ ಸ್ಮೃತಿನಿಕೇತನರಾಗುವೋಲ್! ನಿಮಗೆ
ಸರ್ವ ಋಷಿ ಗುರು ದೇವ ಕೃಪೆಯಕ್ಕೆ! ಗೆಲಮಕ್ಕೆ!"
ವಿರಮಿಸಿದುದಾ ಪ್ಲವಗಪತಿ ಭಾಷಣಂ. ಕೂಡೆ
ನೆಗೆದುದು ವಿಯತ್ತಳಕೆ ವೀರಘೋಷಂ. ಮಹಾ
ಧ್ವನಿಯನನುರಣಿಸಿದತ್ತಾರಣ್ಯ ಭೂಧರಂ.
ಕಂಪಿಸಿತ್ತನುಕಂಪಿಸಿತ್ತನಿಲ ಮಂಡಲಂ.
ಮತ್ತೆ, ಪುಲಕಿಸಿತಖಿಲ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ. ಪರೆದುದಯ್
ಬೆಟ್ಟದೋರೆಯ ಪಸುರಿನೋಲಗಂ. ಸರಿದುದಾ
ಸೈನಿಕಂ ತಂತಮ್ಮ ಪಾಳಯಕೆ, ಕರ್ತವ್ಯ
ಭಾರಮಂದೀಕೃತ ಗಮನದಿಂದೆ. ರುಮಾಪ್ರಿಯಂ
ಗಜನಂ ಗವಾಕ್ಷನಂ ಗವಯನಂ ದ್ವಿವಿದನಂ
ಶರಗುಲ್ಮನಂ ಸುಹೋತ್ರ ಶರಾರಿ ಋಷಭರಂ

ಗಂಧಮಾದನ ವಿಜಯು ಮೊದಲಪ್ಪ ಕೀನಾಶನಂ
ಮಿೞ್ವದಟರಂ ಕೀಶನಾಥರನಾಂಜನೇಯಂಗೆ
ಜತೆವೇಳುತಿಂತೊರೆದನಾ ವಿರಾಟ್ ಪ್ರಾಜ್ಞಂಗೆ:
"ಕಪಿಕುಲ ಮಹಾವೀರ, ಓ ಸಮೀರ ಕುಮಾರ,
ನೀನೆಮ್ಮ ಬಾಳುಸಿರ್ ; ನೀನೆಮ್ಮ ಕುಲದ ಕಣ್ ;
ಬಲದ ಬಲ, ಛಲದ ಛಲ, ಮತ್ತೆ ಸಾಹಸದಚಲ
ಧೈರ್ಯಮುಂ ನೀನೆ. ತೆಂಕಣ ದಿಶೆಯೊಳಿದೆ ಲಂಕೆ.
ತಿಳಿದಿರ್ಪೆ ನಣ್ಣನಿಂ. ಆ ಕತದಿನಾ ದಿಕ್ಕೆ
ರವಿಕುಲನ ಲಲನೆಯನ್ವೇಷಣೆಗೆ ತಾನಕ್ಕೆ
ಮುಖ್ಯಲಕ್ಷ್ಯಂ. ಜಗತ್‌ಪ್ರಿಯ ಪವನಸೂನುವಯ್
ನೀಂ. ನಿನಗೆ ಪೊಗಲಾರದೆಡೆಯಿಲ್ಲಮಾವಲ್ಲಿಯುಂ.
ಕಾಡಿನೊಳ್ ಕಣಿವೆಯೊಳ್, ಪಳುವಿನೊಳ್ ಪಸಲೆಯೊಳ್,
ಬಿಲಗಳೊಳ್ ಗುಹೆಗಳೊಳ್, ಭೂಮಿಯೊಳ್ ವ್ಯೋಮದೊಳ್,
ನಾಗ ನರ ದೇವತಾ ಗಂಧರ್ವ ಲೋಕದೊಳ್,
ನಿನಗೆ, ಪೊಗಲಾರದೆಡೆಯಿಲ್ಲಮೆಲ್ಲಿಯುಂ. ನೀಂ
ಪ್ರಾಣಜಂ. ದೇಶಕಾಲಾನುವೃತ್ತಿಯ ನಯದಿ
ನಯಪಂಡಿತಂ. ನಿನಗೆ ಲೋಕತ್ರಯದೊಳರಿಯೆನಾಂ
ಬುದ್ಧಿಯೊಳ್ ಬಲದೊಳ್ ಪರಾಕ್ರಮದೊಳೆಣೆಗಳಂ !
ಬೇರಿಗೆರೆಯುವ ನೀರ್ ಕೊಂಬೆ ಕೊಂಬೆಯನೇರಿ
ಮರಮಂ ಪೊರೆವವೋಲ್, ನಿನಗೆರೆದುದೀ ವಾಗ್‌ಧಾರೆ
ಜೀವಾತುವಕ್ಕೆಲ್ಲರುಲ್ಲಸಕೆ . . . ಮೇಣ್ ದಾಶರಥಿ
ನಮ್ಮಾತ್ಮಮಿತ್ರನಿದೊ ಕೊಡುವನಾದೇಶಮಂ
ಮೇಣಭಿಜ್ಞಾನಮಂ . ."
ಕೈಮುಗಿದ ಪವನಸುತನಂ
ಕೈವಿಡಿದನುಕ್ಕುವಕ್ಕರೆಯಿಂದೆ ರಾಘವೇಂದ್ರಂ.
ದಿಟ್ಟಿ ದಿಟ್ಟಿಯನಪ್ಪೆ ನೋಡಿದನಿನಿತುವೊಳ್ತು
ಕಣ್ಗೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು. ಪನಿ ಮಿಸೆದುಪ್ಪಳ್ಗಿಳಿಯೆ
ಪೇಳ್ದನ್ ಸಗದ್ಗದಂ: "ಕೊಳ್ಳಿದಂ, ಪ್ರಿಯಸುಹೃತ್,

ಈ ಅಂಗುಳೀಯಮಮಂ. ಬಲ್ಲಳೀ ಮುದ್ರೆಯಂ
ದೇವಿ. ಕರಣೀಯಮದರಿಂದಮಿಾ ಪೆಸರುಂಗುರಂ,
ಮೇಣನನುಕರಣೀಯಮುಂ ವಲಂ. ಜನಕಸುತೆ, ಕೇಳ್,
ಭಯಚಕಿತೆ. ನೀನಾಕೆಗಪರಿಚಿತನದು ಕತದಿ
ನಿನ್ನನಪನಂಬಿದೊಡೆ ತೋರ್ ಇದಂ, ಊರ್ಮಿಕಾ
ಅಭಿಜ್ಞಾನಮಂ . . . ಹೇ ಮಹಾಸತ್ತ್ವ, ಸರ್ವರುಂ
ನಿನಗೀವ ಗೌರವದಿನರಿತೆನಾಂ ನೀಂ ಮಹಾ
ಸತ್ತ್ವನೆಂಬಂತಸ್ಥಮಂ. ನಿನ್ನಿಂದಮೆನ್ನ
ಕಜ್ಜಂ ಸಫಲಮಪ್ಪುದೆಂದುಲಿಯುತಿರ್ಪುದಯ್
ಹೃದ್ವೀಣೆಯುಂ. ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬೀಳ್ಕೊಳ್ವೆನಿದೊ,
ಹೇ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಪಟು; ನಿನಗೆ ಮಂಗಳಮಕ್ಕೆ,
ಮಾರ್ಗಮ್ ಸುಪಥಮಕ್ಕೆ! ನಿನ್ನನಪನಂಬಿದೊಡೆ
ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿ . . . ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿಯಲ್ತೆ
ನೀನಿದಂ ತೋರ್ಪಾಗಳಾಕೆ! . . ." ಬಿಗಿದುದೊ ಕೊರಳ್;
ನಸು ನಡುಗುತಿರ್ದ ಕೈ ಇಳುಹಿದುದೊ ಮುದ್ರೆಯಂ
ಆಂಜನೇಯನ ನೀಡಿದಂಜಲಿಗೆ. "ಧನ್ಯನಾಂ"
ಎಂದನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ನುಡಿದನಿಲ್ಲೊಂದುಮಂ
ಆ ನಿಶಿತಮತಿ, ಮಿತಭಾಷಿ, ಯೋಗಿಗಳ ಯೋಗಿ,
ಪವನಾತ್ಮಜಂ, ಬ್ರಹ್ಮಸಂಚಾರಿ. ಶ್ರೀಮುದ್ರೆಯಂ
ತನ್ನ ವಕ್ಷದ ವಜ್ರರಕ್ಷೆಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತೆ,
ತನ್ನನಪ್ಪಿದ ನೀಲದೇಹನಂ ಬಿಗಿದಪ್ಪಿದನ್;
ಬೀಳುಕೊಟ್ಟನ್ ಪರ್ವತಂ ಮಹಾಂಭೋಧಿಯಂ
ಬೀಳುಕೊಡುವಂತೆ: ದೆಸೆದೆಸೆಯ ದಿಗ್ದಂತಿ ಮೇಣ್
ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞಾಭಯಕೆ ಘೀಂಕರಿಸುವಂತೆ!

ಸಂಚಿಕೆ ೧೦

ಇರ್ದುದು ಮಹೇಂದ್ರಾಚಲಂ

ಓ, ಏಳ್, ವಿಪಂಚಿಯೆ, ಕಲಾಲತಾಂಗಿಯ ಬೆರಳ್
ತಳಿರ ಸೋಂಕಿನ ಸೊಮ್ಮು ಸಾಲ್ವುದೇನಿನ್ ನಿನಗೆ?
ಪ್ರಳಯ ಭೈರವ ಡಮರು ರೌರವಾವೇಶಮಂ
ಆಹ್ವಾನಗೆಯ್ : ವಿನತನೈತಂದನೀರೈದು
ಮೇಲೈದು ದಿವಸಗಳೊಳುತ್ತರದೊಳೆತ್ತಲುಂ
ಆರ್ಯನರಸಿಯನರಸಿ ಅರಸಿ. ಪಿಂಮರಳ್ದುದಾ
ಶತಬಲಿಯತುಲ ಸೇನೆ ತಿಂಗಳ್ಗಿರಳ್ಪಗಲ್
ಮುನ್ನಮವನಿಜೆಗಾಗಿ ಮೂಡು ದೆಸೆಯಂ ಸೋಸಿ
ರೋಸಿ. ತಿಂಗಳವಧಿಯ ಬಯ್ಗು ಕೊನೆಗಾಣ್ಬಿನಂ
ಒಂದನು ಸುಷೇಣನುಂ, ಮ್ಲಾನ ವದನಗ್ಲಾನಿ
ತನಗೆ ತಾನೊರೆಯಲಿತ್ಯರ್ಥಮಂ ವ್ಯರ್ಥಮಂ
ವರುಣಾಶೆಯಾ. ಬಂದುದೇಕಿಲ್ಲಮಿನ್ನುಮಾ
ದಕ್ಷಿಣದಿಶಾವಾರ್ತೆ? ತಿಂಗಳಾದತ್ತವಧಿ
ಮುಗಿಯಿತ್ತು. ಕಾತರದಿ ಕಳೆದುದಯ್ ಮರುದಿನಂ.
ಮತ್ತೊಂದು ದಿನಮುಂ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಗೆ
ಒಲಿಯಾದುದಯ್ : ಅಕ್ಕರೆಗೆ ಅತಿಶಂಕೆಯಲ್ತೆ?
ಭೀತಿ ಬಡಿದುದು ಸೂರ್ಯಸಂತತಿಯ ಮೂವರಿಗೆ!
ಹೋದನೆಲ್ಲಿಗೆ ನೀಲನ್? ಏನಾದನಂಜನಾ
ಪ್ರಿಯಸುತಂ? ಮತಿಗೆಟ್ಟನೇಂ ಮುದಿಯ ಜಾಂಬವಂ?
ವಾಲಿಯ ಕುಮಾರಂಗೆ ಗತಿರೋಧಮಡಸಿದುದೆ,
ಯುವರಾಜಗಂಗದಗೆ ಕಲಿಗೆ? ಪೇಳಾ ನಳಂ
ಬೇಳ್ವೆಯಾದನೆ ರಕ್ಕಸರ ಒಲಿಗೆ? ಗಾನಗೆಯ್,

ಓ, ಏಳ್, ವಿಪಂಚಿಯೆ! ಕಲಾಲತಾಂಗಿಯ ಕೈಯ
ತಳಿರ ಸೊಮ್ಪಿನ ಸೋಂಕು ಸಾಲ್ವುದೇ ನಿನಗಿನ್ನು?
ತಾಂಡವ ಶಿವನ ಕಯ್ಯ ಡಮರುಆವೇಶಮಂ
ಆಹ್ವಾನಗೆಯ್! ಸಾಗರೋಪಮಂ ಗಾನಗೆಯ್
ಆಂಜನೇಯನ ಸಾಗರೋಲ್ಲಂಘನದ ಮಹಾ
ಸಾಹಸ ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರದ ಸಂಮಥನಮಂ!
　ಇರ್ದುದು ಮಹೇಂದ್ರಾಚಲಂ, ದಕ್ಷಿಣಾಂಬುಧಿಗೆ
ಬೇಹುಗಡಿಯಂ ಕಟ್ಟಿ, ಮುಡಿಯಿಂ ಮುಗಿಲ್ಮುಟ್ಟಿ,
ನಗ ಕುಲ ಜಗದ ಜಟ್ಟಿ. ಮೊಲೆಯುಣ್ಬ ಮಲೆಯೆಂಬ
ಕರು, ತನ್ನ ಗೋಣಂ ನೀಡಿ, ಮೋರೆಯಂ ಚಾಚಿ,
ಗಗನ ಗೋಪಿನ ಮುಗಿಲ್ಗೆಚ್ಚಲಂ ಪೀರ್ವುದೆನೆ
ಚೆಲ್ವಾದುದದರ ಚೂಡಂ. ಆ ಶಿಖರ ಶಿಖೆಯ
ಕೋಡುಗಲ್, ಲಂಕೆಯಂ ಕೇಡುಗಣ್ಣಿಂ ನೋಳ್ಪ
ಮೃತ್ಯು ದುಶ್ಶಕುನ ಶಕುನಿಯ ಕೊಕ್ಕಿನೋಲಂತೆ,
ಭೀಷ್ಮಮಿರ್ದತ್ತು, ರಾವಣನಾಯು ಲಿಖಿತಕ್ಕೆ
ಬಿದಿಯ ತೋರ್ಬೆರಳೆಂಬಿನಂ. ಬಾನ್‌ಬಟ್ಟೆಯಲೆವ
ಬರ್ದಿಲರಾ ಚಾಚರೆಯೊಳೇಗಳುಂ ಕುಳಿತಿರ್ದ
ಶಿಖರಗಾತ್ರದ ಪರ್ದು ಮುದಿಯನಂ ಕಂಡದಕೆ
‘ಶಕುನಿಶಿಲೆ’ ವೆಸರಿಟ್ಟರನ್ವರ್ಥಮಂ. ಶ್ಯೇನಿ
ಪುತ್ರಂ ಜಟಾಯುವಗ್ರಜನಲ್ಲಿ ಸಂಪಾತಿ ತಾಂ
ಕುಳ್ತು, ಶಾಪದ ವಿಮೋಚನದ ನಿಡುವಟ್ಟೆಯಂ
ನೋಡುತಿರ್ದನ್; ಬೇಡುತಿರ್ದನ್ ವಿಧಾತ್ರನಂ
ಆ ಶುಭಮುಹೂರ್ತಾಗಮನಕಾಗಿ. ನಡುನಡುವೆ,
ಚೇತನದ ಜಡತನದ ಬೇಸರದ ಸೋವಿಂಗೆ
ಚೀರುತಿರ್ದನ್, ಗಿರಿಯರಣ್ಯಂ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸಿ
ಕಂಟಕಿತಮಪ್ಪಂತೆವೋಲ್. ಉದಯಗಳೆನಿತೊ ಬಂದು,
ಅಸ್ತಗಳೆನಿತೊ ಸಂದು, ರಾತ್ರಿಗಳೆನಿತೊ ಸಿಂದು,
ಕಳೆದುದು ಶತಾಬ್ದಮೂದೊಡಮಯ್ಯೋ, ಕಾಣದಯ್

ಕಿರಣಂ, ನಿರಾಶಾ ತಮಿಸ್ರವನಿನಿತ್ತಂ ತೂರಿ!
ಮುನ್ನೀರ ನೀಲಂ, ತರಂಗಕೈಂಕರ್ಯಮೆನೆ,
ನಿಚ್ಚವೋಲೈಸಿದುದು ಗಿರಿರಾಜನಂಘ್ರಿಯಂ
ತೀರ್ಥದಿಂ ಕರ್ಚಿ. ಪ್ರಾತಃಪ್ರಥಮ ತೇಜಮಂ
ತಮ್ಮ ನೆತ್ತಿಯ ಪಚ್ಚೆದಳಿರ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳಿಟ್ಟು
ದಿನಶಿಶುವನುಯ್ಯಾಲೆದೂಗುವಾ ಚೂಡಾಗ್ರ
ವಿರಳ ಕಾನನ ಚಾರುತರುಪಂಕ್ತಿಯಂ ಮುಟ್ಟಿ,
ಮುತ್ತಿಟ್ಟು, ಮುಂಡಾಡಿ, ಶಿರವನಾಘ್ರಾಣಿಸುತೆ
ನೀಲಮಾಶೀರ್ವದಿಸಿದುದು ನಿಚ್ಚಮಂಬರಂ,
ಅದ್ರಿದೇವನ ಕಿವಿಗೆ ನಾಕಲೋಕ ಅಶೋಕ
ಮಂತ್ರಮಂ ಪರ್ಚಿ. ಆ ಗಿರಿಶಿರಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ
ಗರಡಿ ಮಲ್ಲರ ಮುಷ್ಟಿಯಾದುದೊ ಶಿಲಾಗೋಷ್ಠಿ!
ಬಂಡೆ ಬಂಡೆಯನೆತ್ತಿ, ಬಂಡೆ ಬಂಡೆಯನೊತ್ತಿ,
ಬಂಡೆಬಂಡೆಯ ಮಂಡೆಯೊಂದನೊಂದಂ ಮಲೆಯೆ,
ಪಣೆಪಣೆಗೆ ಕೊಂಬುಕೊಂಬಿಗೆ ಪೆಣೆದು ತಲೆವಾಯ್ವ
ಗೂಳಿ ಗೂಳಿಗೆ ಹಣಾಹಣಿಯಾಗುವೋಲಂತೆ,
ಹಿಂಡುಗೊಂಡರೆಬಂಡೆಯೆದ್ದಿದ್ದುವಲ್ಲಲ್ಲಿ:
ಕಾಂತಾರದೈಕಾಂತಮವತಾರಮೆತ್ತಿದುದೊ,
ಘನಿತ ಮೌನಂ ವಜ್ರನಿದ್ರೆಯಿಂದೆಳ್ಚರದೊ
ಪೇಳೆಂಬೊಲಾ ಬಂಡೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದುವಲ್ಲಲ್ಲಲ್ಲಿ!
ಬಂಡೆಗಳೊಡನೆ ತಾನುಮೊಂದೆನೆ ತಪಂಬಟ್ಟು
ಕುಳ್ತ ಸಂಪಾತಿ ತಾನಾ ಪುಷ್ಯಪ್ರಭಾತದಾ
ಹೇಮಂತದಂತಿಮದ ಹಿಮಶೀತ ಮಂಜುಮಶ್ರೀ
ಕಂಪಿಪೋಲನುಕಂಪಿಪೋಲಾರ್ತ ಕಂಠದಿಂ
ಚೀತ್ಕರಿಸಿದನ್, ಮಹೇಂದಾದ್ರಿ ಸಾನುಸ್ಥಾನ
ಘಾಸ ಕುಟ್ಟಿಮದಲ್ಲಿ ಕಲೆತಿರ್ದ ಕಪಿವೀರ
ಸಮಿತಿ, ಮಂತಣವನುಂತಿಟ್ಟು, ಬೆಕ್ಕಸವಟ್ಟು,
ಗೋಳ್ದನಿಯ ಕಾರಣವನರಿಯೆ ಶರಗುಲ್ಮನಂ,

ಕಾನನಕೆ ವಾನರವ್ಯಾಘ್ರಸೋಲುಗ್ರನಂ,
ಪಡೆಗೊಟ್ಟಟ್ಟುವಂತೆ!
ಮುಗಿಯಿತ್ತು ಮೃಗಶಿರಂ;
ಪೂರೈಸುತಿದೆ ಪುಷ್ಯಮ್; ಅದೊ ಮೊಗಂದೋರಲಿದೆ,
ಮಂಜು ಬಿಳಿಯ್ಕೆಕಿಲಿಂದಂಜಿಪ, ಕುಳಿರ್ಕೋಳ್ವ
ಚಳಿಯ, ಮಾಘ ಫಾಲ್ಗುಣ ಸೇವ್ಯ ಶಿಶಿರೇಶ್ವರಂ.
ಇತ್ತವಧಿ ಮುಗಿದತ್ತು; ಉಲ್ಲಂಘಮಾಯಿತ್ತು ಮೇಣ್
ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞೆಯುಂ; ಪೊತ್ತ ಪೂಣ್ಕೆಗೆ ಭಂಗಮುಂ
ಬಂದತ್ತು; ವಿಘ್ನಮಾದುದು ರಾಮನುದ್ದಾಮ
ಕಾರ್ಯಲಗ್ನದ ಯುದ್ಧಸಿದ್ಧತೆಗೆ; ಚಣಚಣಕೆ
ಕಾಯುತ್ತೆ, ಕುದಿಯುತಿಹುದತ್ತಲಾ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ!
ಅಂತಾದೊಡಂ, ಏಕೆ ತಳ್ವಿಹುದಿಲ್ಲಿ, ಪೇಳಾ
ಕಪೀಶ್ವರಬಲಂ? ಏಂ ಗೆಯ್ಯುತಿಹರಲ್ಲಿ ಹನುಮಾದಿ
ನೀಲ ನಳ ಜಾಂಬವಾಂಗದ ಮಹಾ ಕಲಿಗಳಾ
ನಗ ಮಹೇಂದ್ರನ ಹೆಗಲ ಮಂಚದಲಿ? ಆಲಿಸಯ್,
ಪೇಳ್ವೆನಾ ಮಾನನಿಧಿ ವಾನರರಿಗೊದಗಿದಾ
ಸಾಹಸದ ಸಂಕಟದ ಕಥೆಯ ಗೋಳಾಟಮಂ.
ಅರಸಿದರು ಸೀತೆಯಂ; ಅರಸಿದರವನಿಜಾತೆಯಂ;
ಅರಸಿದರಸುರನೊಯ್ದ ರಾಮ ಸಂಪ್ರೀತೆಯಂ.
ಜಾನಕಿಯನರಸಿದರ್; ಮೈಥಿಲಿಯನರಸಿದರ್;
ಆರಸಿದರ್ ಸುಗ್ರೀವನಸುಗೆಳೆಯನರ್ಧಾಂಗಿಯಂ.
ಹುಡುಕಿದರರಣ್ಯಮಂ; ಹುಡುಕಿದರಚಲಸೀಮೆಯಂ;
ಹುಡುಕಿದರ್ ನದನದೀ ಜಲಗಳಂ, ಕಾಸಾರ
ಕುಲಗಳಂ, ಮೇಣ್ ತಲಾತಲಗಳಂ. ಹುಡುಕಿದರ್
ಗಹ್ವರದ ಗುಹೆಗಳಂ, ಮೇಣ್ ಭೀಕರಾಭೀಳ
ತಿಮಿರ ಭೀತಿಯ ಬಿಲಸ್ಥಲಗಳಂ. ಸೋವಿದರ್
ದೂರಮಂ; ಸೋವಿದರ್ ನಿಕಟಮುಂ; ಸೋವಿದರ್
ಗೂಢಮಂ; ಸೋವಿದರ್ ಪ್ರಕಟಮಂ; ಸೋವಿದರ್

ಸರ್ವಮಂ ಮರಗಳೊಳ್ ಪೊದೆಗಳೊಳ್, ಕಲ್ಗಳೊಳ್
ಪುಲ್ಗಳೊಳ್, ಪಳುಬೆಳದ ಪಳ್ಳದೊಳ್ ಪಿಣಿಲಿಡಿದ
ಕೊಳ್ಳದೊಳ್, ಕೆಸರುಸುಬು ಕೊರಕಲಿನ ಕಿಬ್ಬಿಯೊಳ್
ದುಮುದುಮನೆ ನೀರ್‌ಬೀಳುವಬ್ಬಿಯೊಳ್ ಆ ಕೀಶ
ಸಂಶೋಧನಾ ಕೋವಿದರ್ ! ತಡವಿದರಹಸ್ಪತಿಯ
ಕದಿರಾಳ್ಗಳಂ ಕೂಡಿ ಪಗಲನೆತ್ತೆತ್ತಲುಂ,
ಕೌಟವಿಯಾಗೆ ಕಣ್ಗಟವಿ. ಸೋದಿಸಿದರಂತೆ
ತಣ್ಗದಿರ್ವೆರಸಿ ರಾತ್ರಿಯ ಗರ್ಭಮಂ, ಕೈಗೆ
ಕತ್ತಲೆ ಬತ್ತಲಪ್ಪಂತೆ !
ಇಂತಿಂತುಟಾ
ವಾನರರ್ ಕೊಟ್ಟವಧಿ ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿಬರ್ಪಿನಂ
ಅರಸುತಿರೆ, ಪುಡುಕುತಿರೆ, ಸೋವುತಿರೆ, ಸೋಸುತಿರೆ
ದಳದಳಗಳಾಗಿ ದೆಸೆದೆಸೆವೊಕ್ಕು, ಭೋಂಕನೆಯೆ
ಗೋಚರಿಸಿತಾ ಮಹೇಂದ್ರಾದ್ರಿ, ದಕ್ಷಿಣ ದಿಶಾ
ನೈಶ ನೈರಾಶ್ಯ ಯಮದೇಹ ಗೋಪುರಮೆನಲ್
ಗ್ರಂಥಿತ ಕಳೇಬರದ ನೈಲವೈಶಾಲ್ಯದಿಂ
ದೃಷ್ಟಿಗೆ ದಿಗಂತಮನೊಡರ್ಚ್ಚಿ. ಸೇರ್ದತ್ತದರ
ಸಾನುವಂ, ಸಂಕೇತದಂತೆ, ಕಪಿಕೇತನರ
ಸೇನಾಮುಖಂ. ಪೊಳ್ತುವೊಳ್ತಿಂಗುಣಿಸು ನಿದ್ದೆ
ಮಾಹಂಗಳಂ ಕಾಣದಲೆದಲೆದಲೆದು ಸೋಲ್ತು
ಮಾಸಿದ ಮನದ ಮಾಸಿದಾನನದ ಮಾಸುಡೆಯ
ಮಾಸಿದಾಸೆಯ ಸೈನಿಕಂ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದತ್ತು
ಮೈಚಾಚುತಲ್ಲಲ್ಲಿ, ತೃಣದ ತಲ್ಪದ ಗಿರಿಯ
ತಳ್ಪಲಿನಂಕ ಪರ್ಯಂಕದಲ್ಲಿ. ದಣಿವಾರೆ,
ಬಗೆ ತಣಿಯಲೀಂಟಿದರ್ ದೊಣೆನೀರ್ಗಳಂ ; ಝರದ
ಜಲಮಂ ಮಿಂದರೊಗೆದರುಡೆನೂಲ್ಗಳಂ ಕಿಬ್ಬಿ
ಬೆಳ್ಳಂಗೆಡೆಯುವರ್ಬಿಯೊಳ್. ಪುತ್ತಿನೊಳಗಿರ್ದ
ತುಡುವೆಜೇನಂ, ಮರದ ಬಿರುಕಿನೊಳಗಣ ನಸರಿ

ತುಪ್ಪಮಂ, ಬಂಡೆಯಿಂ ಜೋಲ್ವ ಹೆಜ್ಜೇನ್ಗಳಂ
ಕಿಳ್ತರೊಪ್ಪಂ ಮಾಡಿ ಪಣ್ಬಲಂಗಳನೂಡಿ
ಬನದೌತಣವನುಂಡರನಿಬರುಂ, ಜಲಪಾತ
ಶಿಲೆಯ ರಕ್ಷೆಯ ದುರ್ಗಬಿಲದ ನೀಡದೊಳಿಕ್ಕಿ
ಪಾರಿವಾಳದ ಪಕ್ಕಿ ಕಟ್ಟಿರ್ದ ಕಣಜದಿಂ
ಕವರ್ದ ತರತರದಕ್ಕಿಯಿಂದನ್ನಮಂ ಸಮೆದು,
ಹೊಡೆತಣಿವಿನಂ.
ಮೇಲೆ, ಸಭೆ ನೆರೆದುದಂಗದನ
ಯುವರಾಜ ವಾಲಿಯ ಕುಮಾರನಧ್ಯಕ್ಷತೆಗೆ
ಕೈಮುಗಿಯೆ ಸೇನಾಸಮುಷ್ಟಿ. ಮುಖ್ಯಂಗೆ, ಅದೊ,
ಗ್ರಾವದಗ್ರಾಸನವನಿತ್ತುದೊಂದೆತ್ತರದಿ
ಬಂಡೆ! ಸಚಿವ ಸಮಿತಿಗೆ ಗೌರವಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ
ಇರ್ಕೆಗಲದುಪಲವೇದಿ! ಮಿಕ್ಕರಿಗವರ ಹಕ್ಕು,
ಕಲ್ಲೊ ಕೊಂಬೆಯೊ ಹುಲ್ಲೊ, ನೆಲೆಸಿಕ್ಕಿದಲ್ಲಾಯ್ತು!
ನೆರೆಯುತಿರೆ ಪರಿಷತ್ತು ಪಗಲಿನಂಚಿನ ಸಂಜೆ
ಶರನಿಧಿಗುರುಳಿದತ್ತು. ಶೀತಲ ನಿಶೀಥಿನಿಯ
ತಿಂಗಳರಿಲಾಳ್ವಿಕೆಗೆ ಜೊನ್ನಮುನ್ನುಡಿಯಾಯ್ತು.
ಹೇಮಂತ ಶೈಶಿರದ ಸಂಧಿಯ ಚತುರ್ದಶಿಯ
ಚಳಿ ಚಳಿ ನಿಶೆಯ ಕುಳಿರ್ಗದಿರ ಬೆಳ್ದಿಂಗಳೊಳ್
ತೊಯ್ದೊದ್ದೆಯಾದುದಾ ರಾತ್ರಿಯುಪ್ಪಿದ ಧಾತ್ರಿ,
ನಡನಡ ನಡುಗಿ ಹಿಮಕೆ! ಮಂಜೆಗಂಜುವುದುಂಟೆ
ನಂಜುಗೊರಲನ ಪಣೆಯ ಕಣ್ಗೆಣೆಯ ಕಲಿಗಣಂ?
ಸಾಗಿತಾ ಸಭೆ, ರಜನಿ ತುದಿಗೆಯ್ದಿ, ಮೂಡಣದಿ
ಮರುವಗಲರಳ್ವಿನಂ, ನೇಸರ್ ಮರಳ್ವಿನಂ,
ಸಂಪಾತಿ ಚೀತ್ಕಾರಮಿರಿದು ಕಿವಿಗೊಳ್ವಿನಂ!
ಪ್ಲವಗೋತ್ತಮನ ವಾಲಿಸಂಭವನ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ
ಶಶಾಂಕ ಹೇಮಂತಾಂಶು ಕಾಂತ ಗಾತ್ರಾಸ್ಫುಟನ
ಪೊಣ್ಮಿದತ್ತಂಗದ ಕುಮಾರನ ತರುಣವಾಣಿ,

ಕೋಳ್ಕಿಗಗಳೊಳ್ಗಳಂ ನಿಲಿಸಿ, ಭಯವಿಸ್ಮಿತಾ
ನಿಶಿ ಗೌರವಚಕಿತಮೌನದಿಂದಾಲಿಪಂತೆ:
"ಕಪಿಕುಲ ಬಲಿಷ್ಠರಿಗೆ, ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠರಿಗೆ,
ರಾಜೇಂದ್ರ ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞಾ ಶಿರತ್ರರಿಗೆ,
ಮೇಣೆನ್ನ ಕೆಳೆಯರಿಗೆ ನನ್ನದಿದೊ ಬಿನ್ನಪಂ.
ಕಟುವಾರ್ತೆಯಾದೊಡಂ ತಿಕ್ತಮಪ್ರಕಟಮೆನೆ
ಪೇಳ್ವೆನಕಟುಕ್ರಮಂ. ಕೇಳ್ವುದಲಘುಮತಿಯಿಂ.
ದೂರೆಯಾಣೆಯಂ ಪೊತ್ತು, ತೆಂಕಲಿಳೆಯೆಲ್ಲಮಂ
ತೊಳಲಿ, ರಾಮಪತ್ನಿಯನರಸಿ ನೀಮನಿಬರುಂ
ಬಳಲಿದಿರಿ. ಪಸಿವುನೀರಡಿಕೆಯಂ ನೋವುಸಾವಂ
ಕಂಡುಂಡು ದಣಿದು ರೋಸಿದಿರಿ. ಮೇಣೆಲ್ಲಕ್ಕೆ ತಾಂ
ಮಿಗಿಲ್ ನಮ್ಮೊಳ್ ಕೆಲರ್, ಬಾಳ್ಗೆಳೆಯರಳಿದುದಂ
ಕಂಡರೆಂಬುವ ಕಠಿನಮಂ ನುಡಿಯಲಳಲುತಿದೆ
ನಾಲಗೆಯ ಬಲ್ಮೆ!" ರಾತ್ರಿಯ ರವವಿಹೀನತೆಗೆ
ಸುಯ್ಲೊದಗಿದಂತೆ ಸುಯ್ದುದು ಸಮಿತಿ ಸಂಕಟಕೆ.
ಕೇಳ್ದದಂ ಮುನ್ನೊರೆದನಿಂತು ವಾಲಿಯ ಸುತಂ:
"ವಾನರ ಬಲಿಷ್ಠರೆಂ! ಕಪಿಕುಲ ದೃಢಿಷ್ಠರೆಂ!
ನಿತ್ಯಮಾಶಿಷ್ಠರೆಂ! ನಾಂ ಯೋಧರೆಂಬುದಂ
ಮರೆಯದಿರಿಮೋ ಶಿಷ್ಟನಿಷ್ಠೆಯ ಮಹಾಮತಿಯ
ಸಂತತಿಗಳಿರ! ಕೆಳೆ ಮಡಿಯೆ ಬಳ್ದ ಕೆಳೆಗಳಲ್
ಸಾಜಂ, ದಿಟಂ. ರಣದಿ ಕೆಡೆದವರೊಳ್ಪುಗೆಯ್ಮೆಗಳ್
ಸಫಲಮಪ್ಪಂತೆಸಗೆ ನಾಮ್, ಅದೆ ಸುಧಾತರ್ಪಣಂ
ತಾನವರಾತ್ಮತೃಷೆಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನೀವುದಲ್ತೆ
ಪಿತೃಲೋಕದೊಳ್? ಮಿಶ್ರಮಂ ಮಾಳ್ಪುದೆ ಘನಾಮೃತಕೆ
ಅಪೌರುಷದ ಅಶ್ರುಜಲಮುಂ? ಪಿಂತಣಳಲಿರ್ಕೆ,
ಬಿಡಿಮದಂ. ನಮಗೆ ಮುಂತಣಮಿಂದು ಮಂತಣಂ.—
ಮುಗಿಯಿತ್ತು, ಮೇಣ್ ಮಿಾರ್ದತ್ತು, ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಿತ್ತವಧಿ.
ತೋರ್ದುದಿಲ್ಲವನಿಜೆಯ ನೆಲೆ. ದಶಶಿರನ ಲಂಕೆ

ತಾನಾದುದಿರ್ಪುದಿಲ್ಲವೊ ಎಂಬ ಬರುಶಂಕೆ!
ತಿಳಿದು ದಳದಳದನುಭವಂಗಳಂ, ಮೇಣರಿತು
ಸೈನ್ಯಮನಮಂ ಮತ್ತಮುತ್ತರೋದ್ದೇಶಮಂ,
ಮುಂಬಟ್ಟೆಯುಂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಲೆಂದು ತರಿಸಂದು
ಇಂದು ನೆರೆದಿಹುದಿಲ್ಲಿ ಸಭೆ, ಈ ವೀರಗೋಷ್ಠಿ!
ಪೇಳ್ವೆನಾನೆನ್ನ ದಳದನುಭವದ ಕಥನಮಂ;
ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಾಲಿಸಿಂ. ಮಿತವೊರೆವೆನನಿತುಮಂ.
ತಾಮುಮಂತೆಯೆ ತಮ್ಮ ಕಥೆಯನತಿಕಲ್ಪನೆಯ
ತೊರೆದೊರೆವುದೆಂದು ಬಿನ್ನೈಸುವೆಂ. ಕಥೆಗೆ ಗುರಿ
ಕಥೆಯಲ್ಲಮಿಂದಿಲ್ಲಿ. ತಮ್ಮ ಬಲವಿಕ್ರಮಕೆ
ಪೆರರ ಮೆಚ್ಚುಗೆವೇಳ್ಕುಮೆಂದೆಂಬ ಕಲಿಸಹಜ
ದೌರ್ಬಲ್ಯಮಂ ತ್ಯಜಿಸಿ, ದೇವಿಯನ್ವೇಷಣೆಗೆ
ಬೇಳ್ಕನಿತುಮನೆ ಪೇಳ್ವುದೆಲ್ಲರುಂ."
ಸುಡಿದಿಂತು
ನಿಂತುದಾತನ ವಾಣಿ. ಚಿಂತಿಸಿದನೆನ್ಬುದಂ
ಒಂದಿನಿತುವೊಳ್ತು. ಜೊನ್ನಿರುಳ ಸದ್ದಲಿತನಕೆ
ಚವರಿವೀಸಿತು ಕುಳಿರ ಸುಯ್ಗಾಳಿ. ಬಿಳ್ದುವಯ್,
ಚಳಿಯ ದನಿಮರ್ಮರದವೋಲ್, ಪಟ್ಟಪಟ್ಟನೆಯೆ
ಹಿಮದ ಹನಿ ಮರಮರದೆಲೆಗಳಿಂದೆ:
"ಅನ್ನೆಗಂ,"
ಮತ್ತಮೆಚ್ಚರಿಸಿತಾ ಕೊರಳ್ ಇರುಳ ನಿದ್ದೆಯಂ,
"ಮುಂದೆ ಭೀಷಣಮೆಸೆದುದಿನ್ನೊಂದು ಕಾನನಂ,
ಭೀಮಘೋರಂ. ಪೊಕ್ಕು ಪಳುದಟ್ಟಮಂ, ಪುಡುಕಿ
ಕುತ್ತುರ್ಗಳಂ ಸೋದಿಸಿರೆ, ಕಂಡುದೊಂದೆಲ್ವು
ರಾಸಿ. ಕಂಡಾ ಮಹಾ ಕಂಕಾಲಧವಳಮಂ,
ಪರ್ವತೋಪಮ ತಿಮಿಂಗಿಲದಸ್ಥಿಪಂಜರದ
ದೀರ್ಘೋನ್ನತಾಯತದ ಕುಣಪಾವಶೇಷಮಂ,
ಶಂಕಿಸಿತು ಸೇನೆ ರಾವಣ ಪುರದ್ವಾರಕ್ಕೆ

ತೂಗಿರ್ದ ತೋರಣಮದೆಂದು! ಸುಗ್ಗಿತು ಮುಂದೆ
ಜಗ ಜಟ್ಟಿಗಳ ದಳಂ, ನನ್ನ ಹಜ್ಜೆಯ ಹಿಂದೆ
ಹಿಂದೆ.—ಕಡಲಿನ ಜಂತು ಬಂತಿಳೆಗದೆಂತು? ಇದೆ
ಸಾಗರಮದೂರದೊಳ್. ಕೈಸಾರ್ದುದಾ ಲಂಕೆ,
ಸಿಕ್ಕಿದಳ್ ಸೀತೆ. ರಕ್ಕಸರೊಡೆಯನಂ ಕೊಂದೆ
ಪೊಕ್ಕಪೆವು ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ. ಗೆಲ್ಗೆ ಸುಗ್ರೀವ
ರಾಜಾಜ್ಞೆ!—ಎಂದುಕ್ಕುವುರ್ಕಿನಿಂ ಸುಗ್ಗುತಿರೆ,
ತೋರ್ದನೊರ್ವನ್ ವಿಕೃತ ರೂಪದ ಜಟಾಶ್ಮಶ್ರು
ಜಟಿಲಾನನಂ. ವೈರಮುಕ್ಕಿತು ವಿಕಾರಕ್ಕೆ
ಪೇಸಿ. ದೈತ್ಯಂಗೆತ್ತು ಗುರ್ದ್ದಿದೆನವನ ನೆತ್ತಿಯಂ,
ಪಿಸುಳ್ವಂತೆ. ಅಯ್ಯೋ ಏನನ್ನೆಯಂ! ಸಾವ ಮುನ್
ತನ್ನ ಪೆಸರಂ ಪೇಳ್ದನಾ ಋಷಿ ನಿಶಾಕರಂ.
ಗುರುವಂತವನ್ ಸಂಪಾತಿ ಖಗವರೇಣ್ಯಂಗೆ.
ಶಪಿಸಲಿರ್ದಾತನೆನ್ನುದ್ದೇಶಮಂ ಮತ್ತೆ
ನಾಂ ಶಿರದೊಳಾಂತ ಗುರುಕೃತಿ ಮಹತ್ತ್ವವನರಿತು
ಕೃಪೆಯೊಳುಪಸಂಹರಿಸಿದನು ಶಾಪಮಂ: ಪದಕೆ
ಮುಡಿಚಾಚಿದೆನ್ನನುಂ ಮನ್ನಿಸಿದನಾದೊಡಂ,
ಮುನ್ನಿನೋಲಿರದಿನ್ನೆನಗೆ ಪಿತೃವತುಲ ಶಕ್ತಿ.
ಮತ್ತೊಂದನರುಹಿದನ್, ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನ ಶಾಪ
ಮೋಚನೆಗೆ ನೆರವಾಗಿ ನಾಂ ಪಡೆವುದಾತನಿಂ
ರಾಮಕಾರ್ಯಕೆ ನೆರವನೆಂದು . . . ನಮಗದೆ ಕಣ್ಗೆ
ಕದಿರಪ್ಪುದೀ ಕವಿದ ಕಳ್ತಲೊಳಗೆಂದೆನ್ನ
ಹಾರೈಕೆ, ಸಂತೈಕೆ, ಮೇಣರಕೆ!”
ನಿಂತುದಾ
ವಾಲಿಯ ಸುತನ ಕೊರಳ ತರುಣತೂರ್ಯಂ. ನೆರವಿ
ನೀರವಂ ನೋಡುತಿರಲುತ್ಕಂಠೆಯಿಂ, ಮರಳಿ
ಮೇಲೆಳ್ದನೊರ್ವನಾ ಮರ್ಬ್ಬಿನೊಳದಾರೆಂದು
ತವಕಿಸುತ್ತಿರೆ ಸೇನೆ, ಕಂಠ ಘಂಟಾ ರವಂ

ಪೊಣ್ಮಿದುದು, ತವಕಂ ತವಿದು, ತುಳಿಲ್‌ಗೆಯ್ವವೋಲ್
ತುಂಬಿದ ಸಭಾಸಂಭ್ರಮಂ. ವಾಚಿಸಿದನಿಂತು
ಸೇನಾನಿ ನೀಲನಗ್ನಿಯ ಕುವರಾರಂ, ಶ್ರೀಮನ್
ಮಹಾಮೌನಿ :

"ಯುವರಾಜ ಭಾಷಣ ಮಧುವನೀಂಟಿ ಸಭೆ
ತಣಿದಿಹುದು ತುಂಬಿ. ಆ ವೀರ ವಾಣಿಯ ಕೇಳಿ
ಮರುಕೊಳಿಸಿಹುದು ಕೆಚ್ಚು, ಕೆಚ್ಚುಗೆಟ್ಟಿರ್ದರ್ಗೆ.
ಮಿಗಿಲೆರಡರಿಂದಾವುದೆನೆ, ದೊರೆತಿರ್ಪುದೆಮಗೆ
ಗುರಿ ಮಾರ್ಗಣದ ಕಣ್ಗೆ. ಆ ಗುರಿಗೆ, ಆ ಕಣ್ಗೆ
ಪೆರತೊಂದು ತೋರ್ಪ್ಪರಳಿಸಂದದೊಂದನುಭವಂ
ಸಮನಿಸಿತ್ತೆಮಗೆ. ಪೇಳ್ದಪೆನದಂ, ನಿರಾಶೆಗೆ
ಕೋಡುಡಿದು ತಾನದುವೆ ಸೋಲ್ಬಗೆಗೆ ಬೆನ್ಬಡಿಗೆಯೆನೆ,
ಧೈರ್ಯಕಾಶಾ ಶ್ವಾಸವಾಡುವೋಲ್. ನಿಂದಲ್ಲಿ
ಪಳುವರಸಿ, ನಡೆನಡೆದು ದರಿ ಸೋಸಿ, ಗಿಡುಗಳಂ
ಮೀಂಟಿ, ಮಡುಗಳನೀಂಟಿ, ಮರುಧರೆಗಳಂ ದಾಂಟಿ
ದಾಳಿಟ್ಟು ನಡೆಯುತಿರಲೆನ್ನ ಪಡೆ, ತೊಟ್ಟನೆಯೆ
ಮುಂದೋರ್ದುದೊಂದು ರಕ್ಕಸರ ಬೇಹಿನ ಚೂಣಿ,
ಕಣ್ಬೊಲದ ಕೂಣಿಮೀನಾಗಿ. ಶೈಲಾಕೃತಿಯ
ಘೋರ ಕರ್ಮಿಗಳವರ್, ಹರ್ಯಕ್ಷಮಂ ಕಂಡ
ಕಾಳ್ಕೋಣವಿಂಡಿನೊಲ್ ಮಲೆತು, ಮೇಲ್ವಾಯ್ದರೈ,
ರಾಹುಛಾಯಾದಂಡಗಳೆ ದಂಡುಗೊಂಡಂತೆ
ಗೂನ್ಗಂಟುಗಂಟಾದ ತರು ಬೃಹನ್ಮುಂಡ ಸಮ
ದೋರ್ದಂಡಗಳನೆತ್ತಿ. ಸೊಂಟದಟ್ಟೆಯ ಬಿಗಿದು
ಕಟ್ಟಿ, ತೋಳ್ತೊಡೆಗಳಂ ಚಪ್ಪರಿಸಿ, ನೆಲ ನಡುಗೆ
ಕಾಲ್ ಕುಟ್ಟಿ ತಾಗಿದತ್ತೆಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದ ಸಿಡಿಲ್.
ಸುಟ್ಟು ಸೀಕರಿವೋದುದರಿಸೇನೆ. ಏನೆಂಬೆನ್ ?
ಒರ್ವನುಳಿದನ್ ಮಹಾ ಮಾಯಾವಿ ! ತೋರುತಂ
ಮತ್ತೆ ಮರೆಯಾಗುತಂ ನಮ್ಮ ನೀಳ್ಕುಳಿಗೊಳಲ್

ನಿಟ್ಟೋಟದಿಂ ಪರಿದನಿತ್ತಣ್ಗೆ. ಪ್ರತಿಮಾಯೆಯಿಂ
ಪಿಡಿದರವನಂ ಕಡೆಗೆ ನಮ್ಮವರ್. 'ಲಂಕೆಯಂ
ತೋರ! ದಶರಥ ಸುತನ ದಯಿತೆಯಂ ಬೈತಿಟ್ಟ
ತಾಣಮಂ ತೋರ! ನೀಚ ರಾವಣನೆಲ್ಲಿ, ಬಾ,
ತೋರ!' ಎಂದೆಂದು ಗುದ್ದಿದರಿರಿದರಕ್ಷಿಯಂ
ಕಿಳ್ತರೇನೆಂಬೆನಾ ಕಲ್ಗುಂಡಗೇಂ ಸ್ವಾಮಿಯೊಳ್
ನಿಷ್ಠೆ! ನಾನರಿಯೆನಾನ್ ಕಾಣೆನೆಂದನಲ್ಲದೆ ಮೇಣ್
ಬೇರೆ ನುಡಿಯಂ ನಾಲಗೆಗೆ ತಂದನಿಲ್ಲೈಸೆ!
ಕಡೆಗೊಡಲನುಳಿದನೆಂತುಂ ದಕ್ಷಿಣದ ದಿಶೆಗೆ
ನಡೆದನಂತುಂ ಪೇಳ್ದನಿಲ್ಲುತ್ತರವನೆಮಗೆ!
ಕೊನೆಗೆ ನಾಮವನೋಡುವಟ್ಟೆಯನೆ ದಿಕ್‌ಸೂಚಿ
ಗೆಯ್ಯುತ್ತೆ ಬಂದೆವಿಲ್ಲಿಗೆ ಮಹೇಂದ್ರಾಚಲಕೆ.
ಇತ್ತಲೆತ್ತಲೊ ಲಂಕೆಯಿರ್ಪುದೆ ದಿಟಂ. ಶಂಕೆ
ವೇಡೆಮಗೆ." ಎಂದುಮೊಂದೆರಳ್‌ನಿಮಿಷಮುಂತಿರ್ದು,
ನಿಡುಸುಯ್ದು, "ವಿಾರ್ದಿವಿತ್ತವಧಿಯಂ. ತೀರ್ಚುವಂ
ಹೊಣೆ ಹೊರೆಯನಾದೊಡಂ. ತೀರದಿರ್ದೊಡಮೆಂತೊ
ಕರ್ತವ್ಯಮೆಸಗುತ್ತೆ ತೀರ್ಚುವವಸರದೊಳೆಯೆ ನಾಮ್
ತೀರ್ಪುದೆ ವಲಂ ಕಲಿಗೆ ಗೌರವಂ!"

ಸೇನಾನಿ ತಾಂ
ಕುಳ್ತೊಡನೆ, ಗಜನೆದ್ದನಿನಿತು ಕುಳ್ಳಾಡೊಡಂ
ಗಜಗಾತ್ರದಿಂದರಿಂದಮ ಪಾತ್ರನುಜ್ವಲಂ,
ರೂಕ್ಷ ಜಿಹ್ವೆಯ ನಿಷ್ಠುರಂ, ಹಾಸ್ಯಕೋವಿದಂ.
ನರಿಮೊಗದ ನಗೆಯ ಕುಡುಗೋಲ್‌ಕೊಂಕು ನೆರಮಿರಿದು
ತುಟಿಗಳಿರ್ಕೆಲದಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುತಿರ್ದುದನಿರುಳ್
ಮರೆಸಿದುದು ಜೊನ್ನಮಾಯೆಯಿಂ:

"ನಿಶಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ
ನಿದ್ರೆಯಧ್ಯಕ್ಷತೆಗೆ ನಮಿಸದಿರ್ಕೆಳ್ಚರಂ.
ಮಂಡೆಯಿಂದುಣ್ಮಲೇಂ? ಜಾಣ್ಮೆಯಿಡಿದಿರ್ದೊಡೇಂ?

ಬೆಳ್ಪುನುಡಿ ಬೆಳ್ಪೆ ಗಡಮೇಗಳುಂ: ಆಲಿಸಿಮ್,
ನಮುಗುವೊರ್ವನ್ ದೊರೆತನವನ ದುರದೃಷ್ಟದಿಂ.
ಸಿಕ್ಕೊಡನೆ 'ರಕ್ಕಸನ್!' ಎನುತೆ ಕೀರಿದರೆಮ್ಮವರ್
ಕಪಿಕರ್ಕಶರ್. 'ಅಲ್ಲ!' ಎಂದೊರಲಿದನ್ ಅವನ್.
ಕೇಳ್ವರಾರ್? 'ಪೇಳೆಲ್ಲಿ ಸೀತೆ? ತೋರ್ ಲಂಕೆಯಂ!'
ಎನುತೆನುತೆ ಬಡಿಯಲವನ್ 'ಅಯ್ಯಯ್ಯೊ ಕಾಣೆನಾನ್!
ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿಮ್!' ಎಂದೊರಲ್ದಾತಂಗೆ,
ಬಗೆಯ ಗುಟ್ಟಂ ಸೆಳೆವ ಮರ್ದ್ದೆಂದು, ಕುಡಿಸಿದರ್
ಕಳ್‌ಬಳ್ಳಿಯಂ ಪಿಂಡಿ ಗೆಯ್ದ ರಸಮದಿರೆಯಂ.
ಬಿದ್ದುದೆ ತಡಂ ಪೊಡೆಗೆ ಮದ್ದು, ನೆಗೆದುದು ನನ್ನಿ
ಪೊರಗೆ! ಪರಿದುದು ಪುರ್ಚ್ಚುವೊಳೆಯಂತೆ: 'ಬಲ್ಲೆನಾಂ
ಲಂಕೆಯಂ!' ಎಂದವಗೆ 'ಎತ್ತಲಿದೆ!' ಎನಲಿವರ್,
'ಇತ್ತಲಿದೆ! ಇತ್ತಲಿದೆ! ಇತ್ತಲಿದೆ!' ಎನುತಪನ್
ಸತ್ತನತ್ತಿತ್ತಲೆತ್ತೆತ್ತಲೊಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೈಯನ್
ಬೀಸಿ. ಬೀಸಾಟಮನೆ ಸುಟ್ಟಿದೋರ್ಕೆಗೆ ಗೆತ್ತು ನಾಮ್
ಬಂದೆವಿಲ್ಲಿಗೆ ಮಹೇಂದ್ರಾಚಲಕೆ! ಬೇಡೆಮಗೆ
ಶಂಕೆ! ಇತ್ತಲೆತ್ತಲೊ ಲಂಕೆಯಿರ್ಪುದೆ ದಿಟಂ!"
ನಕ್ಕರ್ ಕೆಲರ್. ನಗೆಯ ತಡೆದರ್ ಕೆಲರ್. ಕೆಲರ್
ಮುಳಿದುರ್ಕ್ಕಿದರ್. ಮತ್ತೆ ಮಿಕ್ಕವರೇಕೊ ಏನೊ
ಸಂದೇಹದಿಂದೆ ತಮ್ಮಿರ್ಕ್ಕೆಲದೊಳಿರ್ದರಂ
ಲೆಕ್ಕಿಸಿದರೇಂ ಗೆಯ್ವುದೇಂ ನೀತಿಯೆಂಬುದಂ!
ನೆರೆದ ಸಭೆ ಬೆರಗಾಗೆ, ನೀಲನುಂ ನಗುತೆದ್ದು
ಚಪ್ಪರಿಸಿದನ್ ಗಜನ ಭುಜಮಂ!—ಅನಂತರಂ,
ಪೇಳ್ವುದೇನೊಬ್ಬಬ್ಬರಾಗೆದ್ದರೆಸಿತೆನಿತೊ
ಕಪಿಭಟರ್. ಪ್ರಕೃತಮಂ ಪೇಳ್ದರ್ ಕೆಲರ್: ಪಲರ್
ಪೇಳ್ದರಪ್ರಕೃತಮಂ. ಪೇಳ್ದನಿಲ್ಲೊರ್ವನುಂ
ನೆಚ್ಚು ಮೂಡುವ ಸುದ್ದಿಯಂ! ಭಾಷಣಧ್ವನಿಯೊ?
ವಾಗಿಂಗಿತಮೊ? ದನಿಯ ಹನಿ ಕೂಡುತೊಯ್ಯನೆ

ಹತಾಶೆ ಹಳ್ಳಂಬರಿದು, ದುಮುಕಿ, ಕೊಚ್ಚಿತ್ತಲ್ಲಿ
ಸೆಚ್ಚಿನುತ್ತರಮುಖಿಯ ಕೆಚ್ಚಿನೋಡದ ಪುಟ್ಟು
ನುಚ್ಚುನುರಿವೋಗೆ !
ಮೈಂದಂ, ಮಹಾವಾನರಂ,
ಕಪಿಕುಲಾಂಭೋಧಿ ಚಂದ್ರಂ, ಚಂದ್ರಸುಂದರಂ,
ಕವಿ, ಚಾರುವಾಕ್ಯೋವಿದಂ, ಕಾವ್ಯ ರಸ ಹೃದಯಿ,
ಮೇಣು ವೀಣಾಕ್ವಣನ ವಾಣಿಯ ಲಸನ್ಮುಖಂ
ಮೇಲೆಳ್ದನಾಶಾಪತಾಕೆಯೋಲಾ ವಾಗ್ಮಿ.
ದಳ್ಳುರಿದುದಾವೇಶದಗ್ನಿ : ಕಿವಿಸೋಲ್ತುದಾ
ಸಮಿತಿ, ಮಂತ್ರದಿ ಮುಗ್ಧಮಾದಂತೆ. ಸೋಲಿಹುದೆ,
ಕಾಲವೆ, ಕವಿಧ್ವನಿಗೆ ? ಪರಿಷದಮರಿಯದೋಲೆ
ಸಮಯನಿಷ್ಠೆಯನುತ್ತರಿಸಿದನ್ ; ರಸಕ್ಷಣಕೆ
ಗಮಿಸುತೆ ರಸಕ್ಷಣಂ ಪೊಳ್ತುವೊಳೆ ನೆರವರಿಯೆ
ಬಿತ್ತರಿಸಿದನ್ ಕಥನಮಂ ಕಾವ್ಯಶೈಲಿಯಲಿ !
ಭಾವನಾತೀತಕೆ ಅಚಿಂತ್ಯಕೆ ರಸಕ್ಕಿಹುದೆ
ಕಾಲಮಾನದ ಸೂತ್ರಸಂಕೋಲೆ ?
"ಮಲೆಚೆಲ್ವ
ತಾಯ್ನೆಲಂ, ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆ, ಪೆತ್ತ ನಲ್ಮಕ್ಕಳಂ
ನುಂಗಲಿದೆ ದುರ್ಯಶಃಕೇತು. ಧೀರರ್ಗಿಂದು,
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂಬೆಯಾ ಪರ್ವತಸ್ತನಗಳಿಂ
ಪೀಯೂಷಧೈರ್ಯಮಂ ಪೀರ್ದು ಬಳೆದರ್ಗಿಂದು,
ಪೀಡಿತನಮಡಸಲಿದೆ ; ಸೋಜಿಗಂ ; ಸಂಕಟಕರಂ !
ಯುವರಾಜನೀ ವಾಲಿಸುತನಂಗದ ಕುಮಾರನಿಂ,
ನಿಖಿಲ ಲೋಕಪ್ರಾಣ ಸುತನಾಂಜನೇಯನಿಂ,
ವಹ್ನಿಜಂ ಲೋಕೈಕ ಕಲಿ ಮಹಾ ಸೇನಾನಿ
ನೀಲನಿಂ, ತನ್ನೊಂದು ಬಲ್ಪಿಂ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಗೆ
ಹೊಯ್‌ಕಯ್ಯ್ ಪರಾಕ್ರಮದ ಬಲಿ ಜಾಂಬವಂತನಿಂ,
ಮೇಣಿತರ ಸಾಹಸಶ್ರೀಮಂತರಿಂ, ಸಮರ

ಧೀಮಂತರಿಂ ತುಂಬಿದೀ ಸಭೆಯ ತೇಜಕ್ಕೆ
ತಗದೆಂದಿಗುಂ ಪರಾಜಯ ಬುದ್ಧಿ. ಶುದ್ಧಿ ಮೇಣ್
ಶ್ರದ್ಧೆಯಿರೆ ತುದಿಗೆ ತಪ್ಪದು ಸಿದ್ಧಿ ಸಾಧನೆಗೆ.
ತನ್ನಿಷ್ಟದೇವತೆಯ ಸೇವೆಯಂ ಸೊಗವೊತ್ತು
ಪೆಗಲೊಳೆಯೆ ಸತ್ತರಾ ಸಾವುಮುತ್ತಮ ಗತಿಯೆ,
ನಾಸ್ತಿಕನಲ್ಲದಾತ್ಮನಿಷ್ಠಂಗೆ.—ಕಿರಿಯನಾಂ.
ಬಿನ್ನವಿಪೆನಾ ಪೆರ್ಮೆಯೆನ್ನದಲ್ತಾದೊಡಂ,
ಪೆರ್ಮೆಯಿರ್ಪಾತನಂ ಪಿಂಬಾಲಿಪಾ ಸಯ್ಪು
ನನ್ನದಾಗಿರ್ದುದೆಂಬುದೆ ಪೆರ್ಮೆ. ಕೇಳಿಮದರಿಂ
ನಮ್ಮ ದಳದನುಭವಂ ಬೇರೆಪರಿಯಾಯಿತ್ತು.
ಬೇರೊಂದು ತೆರನಾಯ್ತು ನಮ್ಮ ನೆಚ್ಚುಂ. ಬೇರೆ
ಪರಿಯಿರ್ಪುದಾಂಜನೇಯನ ಪಡೆಯುವರ ಕೆಚ್ಚು.
ನಮ್ಮ ಪಡೆ ಪಟ್ಟ ಕೋಟಲೆ ಕಿರಿದುಮಲ್ತೆಮ್ಮ
ದುಃಖದ ನಖದ ನಕ್ರಕಾಂ ಕಾಣೆ ಕರುಣೆಯಂ,
ಕನಿಕರದ ಲವಲೇಶಮಂ. ನಾವ್ರಮಡವಿಯಂ
ತೊಳಲಿದೆವು; ನಾವುಮಲೆದೆವು ಮಳಲ್ ಪೊಡವಿಯಂ.
ನೊಂದೆವಾವುಂ ಪಸಿವು ನೀರಡಿಕೆ ಚಳಿ ಸೆಕೆಯ
ಬಾಧೆಯಿಂ. ಕರಡಿ ಪುಲಿ ಫಣಿ ಸಿಂಹ ವಿಷಕೀಟ
ಹಿಂಸೆಯಿಂ ನಾವುಂ ನರಳ್ದೆವಾವುಂ ರೋಸಿ
ಸತ್ತುಪುಟ್ಟಿದೆವಮುಮ ಅಕ್ಷರದಿಟಂ!
"ದಾಂಟಿ
ಕ್ರೌಂಚಾದ್ರಿಯಂ ಕ್ರೋಶಮಂ ಕ್ರಮಿಸಿದುದೆ ತಡಂ
ನಾಮರೂಪಂಬಡೆದು ನಿಮಿರ್ದುದೊ ನಿರಾಶೆಯೆನೆ,
ಪ್ರತಿಕೃತಿಸುತೆಮ್ಮ ಸದ್ಯಃಸ್ಥಿತಿಯ ಚಿತ್ರಮಂ,
ಪರ್ವಿದತ್ತೊಂದು ಸೈಕತಸಮುದ್ರಂ. ಶಿವಾ,
ನೆನೆದರಾ ನೋಟಮಂ ನಡುಗುತಿಹುದೀಗಳುಂ
ಮನ್ಮನಂ! ನಡುಗಲಿಲ್ಲಾಗಳಾ ದೃಶ್ಯಕ್ಕೆ
ನಮ್ಮೊಳಾರುಂ: ಪೊಸತು ನೋಟಮಿಸಿದಾಯ್ತಲಾ

ಸಾಹಸದ ಬೇಸತ್ತ ಕಣ್ಗೆ ! ನೈರಾಶ್ಯೆಗುಂ ದಲ್
ನೆಯ್ದಿರ್ಪುದೊಂದಂಚು ; ತನ್ನ ಪೊನ್ನೆಳೆಗಳಿಂ
ಕಣ್ಸೆಳೆದು ಮನಮೋಹಿಪುದು ಮೊದಮೊದಲ್ ; ಸಿಲ್ಕಿ
ಮೋಹಕ್ಕೆ ಮುನ್ನಡೆಯೆ, ಕೊಂಡೊಯ್ವುದತಿಥಿಯಂ
ನರಕ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ. ಏನೆಂಬೆನೆಮಗಂತೆವೋಲ್
ಮೊದಲ ನೋಟಕೆ ಮನೋಹರಮಾಯ್ತು ಮರುಪೃಥಿವಿ :
ಬೆಳ್ಮಳಲ ನೆಯ್ಸುಣ್ಪು ಮುತ್ತೊತ್ತಿದುದು ಕಣ್ಗೆ,
ದಿಟ್ಟಿ ದಣಿವನ್ನೆಗಂ ಹಬ್ಬಿ, ತಣಿವನ್ನೆಗಂ
ತಬ್ಬಿ. ಮುತ್ತೊತ್ತಿದಂತಾದುದಂಗಾಲ್ಗೆಯುಂ :
ಮೃದುಪುಳಿನ ಮೃದುಲನಳಿನಾಧರದ ಸಾದರದ
ಸೋಂಕಿಂಗೆ ಪುಳಕಿಸಿತ್ತಡವಿವೆಟ್ಟಿನ ನೆಲದ
ಕಲ್ಮುಳ್ ಬಿರುಸನಲೆದ ಕಾಲ್. ಆ ಮಳಲ್ಗಡಲ್
ತಗ್ಗಿಳಿದುಮುಬ್ಬೇರ್ದುಮಲೆಯಲೆ ಪೊನಲ್ವರಿದು,
ತನ್ನನಂತತೆಯಿಂದಮಂತರಿಕ್ಷದ ಕೂಡೆ
ಸೆಣಸಿದುದು. ಮರುಭೂಮಿಯಾದೊಡೇನಾಗಸಕೆ
ಮಲೆತರದೆ ಭವ್ಯವೈಸಲೆ, ದೇವದೇವನಂ
ಕೆಣಕಿದಸುರನ ಮೃತ್ಯುವುಂ ದಿವ್ಯಮಪ್ಪಂತೆವೋಲ್ !
ಪಿಂತಿಕ್ಕುತುರ್ವರೆಯ ಪಚ್ಚೆಯೈಶ್ವರ್ಯಮಂ
ಮುಂದುಮುಂದಕೆ ಪರಿಯಲೇಕನಾದತೆಯಾಯ್ತು
ಕಿವಿಗೆ ಸದ್ದಿಲಿತನಂ ಮಸಣದಾ ; ಮೇಣಂತೆ
ಏಕಲೋಕತೆಯಾದುದವಲೋಕನಕೆ ರುಂದ್ರ
ನಿಸ್ಸೀಮ ಸೈಕತೌರ್ವಾಲೋಕಮಾತ್ಮಕ್ಕೆ
ಮಿಳ್ತು ಬೇಸರಮುಸಿರ್ ಕಟ್ಟುವೋಲ್. ನಿರ್ಜನಂ,
ನಿರ್ಜಲಂ, ನಿರ್ಜೀವಮಂತೆ ನಿಃಶ್ಯಾಮಲಂ.
ಪಳುವಿಲ್ಲ ; ಪಸುರಿಲ್ಲ ; ಮಿಗವಕ್ಕಿವೆಸರಿಲ್ಲ ;
ತಂಗಾಳಿಯಿಲ್ಲ ; ತಿಳಿನೀರಿಲ್ಲ ; ಇಂದ್ರಿಯಕೆ
ಮನಕೆ ಜೀವಕೆ ಮಹಾಚಿತೆಯಾಯ್ತು ; ಬಿಸಿಲುರಿಯ
ಬೀಡಾಯ್ತು, ಸೆಕೆಯ ಸೂಡಾಯ್ತು, ಕಾವಲಿಯೋಡು

ತಾನಾಯ್ತು. ಬಳಲಿದರ್ ಬಲವಜ್ರರುಂ ಥಗೆಯ
ಡಾವರಕೆ; ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿದರ್ ಭೀಮಕಲಿಗಳುಂ
ಝಳದ ರಭಸಕೆ; ಗಂಟಲೊಣಗಿ ಬರೆ ಬಾಯಾರಿ,
ಮಾತು ಮಾಣ್ದುದು ಕೆಲರ ನಾಲಗೆಗೆ; ಸುಡೆ ಮಳಲ್
ಬೊಕ್ಕೆಯುರ್ಬಿದುವೆನಿಬರಂಗಾಲ್ಗೆ; ಪಸಿವಡಸಿ
ನಡೆಗೆಟ್ಟುದಿನಿಬರಿಗೆ; ಸೆಕೆಯೆ, ನೀರಳ್ಕೆಯುಂ
ತಾಳಲಾರದೆ, ಪೀರ್ದುದೊಡಲಿನರವಟ್ಟಿಗೆಯ
ಬೆಮರ ನೀರಂ! ಸುಂಟುರುರಿಗಾಳಿಗಳ್ ಸುತ್ತಿ,
ಮಂಥಿಸಿ ಮಳಲ್ಗಳಂ, ದೂಳಿವೆಟ್ಟಂ ರಚಿಸಿ,
ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಮೇಲೆತ್ತಿ, ರಿಂಗಣಂ
ಕುಣಿದುವೈ, ಮರಳುಗಾಡಿನ ಮರುಳ್ಗಳೋಲಂತೆ.
ಕಣ್ಗೆ ಪುಡಿಯಂ ತೂಳ್ದು ಕಟ್ಟಿದುವು ದಿಟ್ಟಿಯಂ;
ಮತ್ತೆ ಮೇಗಿಂದೆರಗಿ ಪೂಳ್ದುವಾಳ್ಗಳನೊತ್ತಿ
ಮುಚ್ಚಿ; ದೂಳ್ಮುಗಿಲ ಹರಹಿಂದುರಿವ ನೇಸರಂ
ಮುಸುಗಿ ಕಳ್ತಲೆಗೈದುವುನ್ಮಾದವೇರ್ದರೋಲ್
ಚೀತ್ಕಾರಗಳನೂಳ್ದು, ಚಿತ್ರಸ್ವನಂಗಳಿಂ
ಚಿತ್ರ ಚಿತ್ರಂ ನರ್ತಿಸಿತ್ತಾ ಮರು ಪರೇತ
ನಟ ಮಂಡಳಂ! ಕಾಲ್ಗೆಟ್ಟು ಕಣ್ಗೆಟ್ಟು ಸೇನೆ ತಾಂ
ತತ್ತರಿಸುತುತ್ತರಿಸುತಿರೆ, ಪೇಳ್ವೆನೇಂ, ಮುಂದೆ,
ಸಿಕತ ದಿಕ್‌ಚಕ್ರವಾಳಾಂತಮಂ ಸಿಂಗರಿಸಿ,
ಕಣ್‌ಮೋಹಿಸಿತು ಮನೋಹರ ಮರುಸರೋವರಂ.
ಪಾರ್ದುದೆ ತಡಂ, ಗಂಟಲೊಣಗಿ ಬಾಯಾರ್ದರೆಂ,
ಮೃತರಿಗಮೃತದ ಕೃಪೆಯೆ ಕೈಸಾರ್ದುದೆಂದಾರ್ದು
ಓಡಿದೆವು, ಬಯಕೆಯ ಬಿಸಿಲ್ಗುದುರೆಗಳನೇರ್ದು,
ನೀಳ್ಕೊರಳ ನಿಟ್ಟೋಟದಿಂ. ತಣ್ಪುನೋಟದಿಂ
ತೆರೆನಲಿದು ಕುಣಿದತ್ತು; ತೆರೆಯ ಮೊರೆಯಿಂಪಿಂದೆ
ಕರೆಯನುಲಿದತ್ತು; ಕರೆದುದು, ನಿರಾಶೆಯ ನಡುವೆ
ದೂರದಾಶೆಯ ತೆರದಿ, ಪಳುಕು ತಿಳಿ ನೀರ್ಗಳಿಂ

ಕಣ್ಗೊಳಿಸಿ ನಂಬಿಪಾ ಬಿಸಿಲಿಚ ಮಳಲ್ಗೊಳಂ.
ಎಸಿತೋಡಲೇನ್ ? ಓಡಿದಂತೆಲ್ಲಮುದಕೆಮಗೆ
ನಡುವೆಯಿರ್ದಂತರದ ದೂರಮಕ್ಷೀಣಮೆನೆ
ನಿಂದುದಚಲಂ. ಕುದಿವ ಸೆಕೆ. ಸುಡುಮಳಲ್. ಬೇಯೆ
ಬೀಸುವ ಬಿಸಿಲ್ಗಾಳಿ. ದಣಿವು, ದುಗುಡಂ, ಪಸಿವು,
ನೀರಡಿಕೆ. ಬೆನ್ನಟ್ಟುತಿರಲಾ ಬಯಲ್‌ಭ್ರಾಂತಿ
ಬಯಲಾದುದೈ, ಬೈಗುನೇಸರ್‌ವೆಳಗು ಪಡುವ
ಪೊಳ್ತಿನಲಿ. ಏನೊರೆವೆನಾ ಗೋಳನಯ್ಯಯ್ಯೊ,
ಪಡೆಯೊರಲಿದುದು ನಿಡು ನರಳ್ ನರಳಿ, ಮರಳ ಮೇಲ್
ಪೊರಳಿ . . . ಪವನಜ ವಾಣಿ ತುಂಬಿದುದು ತೇಜಮಂ
ಮರಳಿ. . . . ನೆತ್ತರ್ಮುಗಿಲ ಕೊಲೆಯ ಕಲೆಯಂ ಕೆತ್ತಿ,
ರಕ್ತ ರವಿಶವಮಳ್ವುತಿರೆ, ಬಿಳ್ದುದಾ ಪಗಲ್
ಕರ್ದಿಂಗಳಿರುಳ ಮಸಣಕ್ಕೆ. ಓ, ಆ ರಾತ್ರಿ,
ಏಂ ಭಯಂಕರಮಾದುದಾ ತಾರಕಿತ ರಾತ್ರಿ!
ಕ್ರೂರ ತಾರಾ ಕಾಂತಿ ತಿಮಿರಮಂ ತೋರುತಿರೆ
ಮುನ್ನಡೆದೆವನಿಬರುಂ, ಬೀಳ್ವನ್ನೆಗಂ ಪರಿವ
ಛಲದಿಂದೆ: ದೈವಕೃಪೆ, ದೈವಕೃಪೆ ದಿಟಕಣಾ,
ಮೂಡಿತು ಮೃಕಂಡು ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಂ, ಮರುವನದ
ಮಧ್ಯೆ! ಮಾಯೆಯೊ ನಿಜವೊ ನಾನರಿಯೆ: ಮಗನಳಿಯೆ
ಮುನಿಯ ಸಂಕಟದುರಿಗೆ ಬೇಯಲ್ ಬೃಹದ್ವನಂ,
ಮೂಡಿತೆಂಬರ್ ಮೃತ್ಯುಮಂಚದ ಮಳಲ್ವಾಸಿನೋಲ್
ಸರ್ವಸಂಕಟಕರಂ ಮಹಾ ಮರುಪೃಥಿವಿ. ಕೃಪೆಯ
ಮನೆಯೆನಲ್, ನೀರ್ ನೆಳಲ್ ಪಣ್‌ಪಲಮ್ ತಣ್ಪಿಂಗೆ
ಬೀಡಾಗಿ, ಮೆರೆದಿರ್ಪುದೊಂದು ಮರುಪಸಮದರ
ನಡುವೆ. ತಪಮಿರ್ದನಲ್ಲಿ ಮೃಕಂಡು ಮುನಿವರಂ.
ಮಿಂದುಂಡು ಮಲಗಿ ಜೀವಂದಳೆದು, ಮರುದಿನದ
ಪಗಲನಲ್ಲಿಯೆ ಕಳೆದು, ರಾತ್ರಿ ಬರಲಾ ಮುನಿಯ
ಪೇಳ್ಕೆವೊಲರಿಲ್ವಟ್ಟೆಗಳನರಿದು, ಯಾತ್ರೆಯಂ

ಮುಂಬರಿಸಿದೆವು, ಚಂಡಕರ ತಾಪದಂಡಲೆಗೆ
ಸುರ್ಕಿ. ನಡೆದಿರುಳೆಲ್ಲಮಂ ಬೆಳಗುವೊಳ್ತಿಗೆ
ಕಳೆದುದಾ ಮರಣಕರ ಮರುಮಂಡಲಂ ; ಮುಂದೆ
ಸೊಗಸಿತು ಪಸುರ್ಮಲೆಯ ತಣ್ಣೆಡೆಯ ತಾಯ್ವುರಕೆ.
"ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಂ ಮರುಧರಿತ್ರಿಯಂ ಚರಿಸಿದಾ
ತೃಷೆಗೆ ನೀರ್ದ್ದಾಣಮಂ ಪುಡುಕುತಿರಲೇನೆಂಬೆ?
ತಿಮಿರದ ತಿಮಿಂಗಿಲಂ ತೆರೆದ ತಾಳಿಗೆಯವೋಲ್
ಅಗುರ್ವಾಯ್ತು ಗಿರಿಗುಹಾ ಗಹ್ವರ ಮಹಾ ಬಿಲಂ.
ಬಳಿಸಾರ್ದನದನಚಲಕೂಟಾಭನನಿಲಜಂ
ಗುಲ್ಮವೃಕ್ಷಾಕೀರ್ಣಮಂ. ವಿಪಿನಕೋವಿದಂ,
ಸಂವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೆ, ಸಂಜಾತ ಪರಿಶಂಕೆಯಿಂ
ಸಂಬೋಧಿಸಿದನೆಮಗೆ ಸಲಿಲಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ: 'ಹೇ
ಹೃತದಾರ ಸನ್ಮಿತ್ರ ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞೆಯಂ
ಮತ್ತೆ ಕರ್ತವ್ಯಮಂ ಪೊತ್ತ ಸಹಚರರಿರಾ,
ಸೋವಿ ಸೋಸಿದೆವೆನಿತೊ ತೆಂಕಲಂ ; ಮೈಥಿಲಿಯ
ನೆಲೆ ತೋರದಿದೆ. ಸತೀಚೋರನಾ ರಾವಣಂ
ಪೇಳಲಸದಳಮೆಲ್ಲಿ ಬೈತಿಟ್ಟಿಹನೊ? ಬಿಲಂ
ಕಾಣ್ಬುದಿದೊ ಪಾತಾಳ ಕೂಪೋಪಮಂ. ಶಂಕೆ
ಪುಟ್ಟಿರ್ಪುದೆನಗೆ: ಲಂಕೆಗೆ, ನಿಶಾಚರ ಪುರಕೆ,
ಕುಹರಮಿದೆ ಗುಹ್ಯಮಾರ್ಗಂ. ಕಾಣಿಮದೊ ಅಲ್ಲಿ:
ವಿವರ ಮುಖದಿಂ ನಿಷ್ಕ್ರಮಿಸುತಿವೆ ಜಲಾರ್ದ್ರಮಾ
ಕ್ರೌಂಚ ಸಾರಸ ಪಂಕ್ತಿ. ತೊಯ್ದ ತೇವದ ಗರಿಗೆ
ಹೂವಿನ ಹುಡಿಯ ಹಳದಿಯಂಟಿ ಹೊಮ್ಮುತಿಹವದೊ
ಹೊಂಗೆಲಸದೆಸಕದಾ ಜಕ್ಕವಕ್ಕಿಯ ಮಾಲೆ.
ಗವಿಯ ಬಾಯಿಯ ಮರಗಳುಂ ನೀರನೀಂಟಿದಾ
ಕೊರ್ವಿನ ಪಸುರ್ಪಿಂದೆ ಸೊಗಸುತಿವೆ. ರಕ್ಷಿಸಿದೆ
ರಾಕ್ಷಸ ರಹಸ್ಯಮಂ ತಿಮಿರಗೂಢಂ ಬಿಲಂ.
ಬನ್ನಿಮೊಳಪುಗುವಮರಸುವಮವನಿಜಾತೆಯಂ."

ಹನುಮದೇವನ ವಾಣಿಯಾವೇಶದಿಂ ಪೆರ್ಚಿ
ದುರ್ದರ್ಶಮತಿಘೋರಮನಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಮನ್
ಪೊಕ್ಕೆವಾ ಋಕ್ಷಬಿಲಮಂ. ಒರ್ವರೊರ್ವರಂ
ಪಿಡಿದು, ಪೆಗಲಂ ನೆಮ್ಮಿ, ನಡೆಯುತಿರಲಕ್ಕಟಾ
ಕರಡಿ ಪುಲಿಗಳ ಕೂಗುಮೆಲರುಣಿಯ ಫಣಿಯ ಸುಯ್
ಕೇಳ್ದತ್ತು, ನೀರ್ದುಮುಕುದನಿವೆರಸಿ. ಪೋಗುತಿರೆ,
ಸಾಗುತಿರಲೊಯ್ಯನೆಯೆ, ಬೆಕ್ಕಸಮುಕ್ಕುವಂತೆ
ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ಕಣ್ಬೊಲಕೆ ಸುಳಿದುದೊಂದದ್ಭುತಂ,
ಸುರಸುಂದರಂ, ವಿತಿಮಿರಂ ವನಂ! ಪೊನ್ಮರದ
ಪೊಂದಳಿರ ಪೊನ್ನಲರ ಮಿಂಚು ಮಿರುಗುವ ಬನಂ
ಕಾಂಚನ ರಚಿತಮಾಯ್ತು, ಕತ್ತಲೆಯ ಕಂಡುಂಡು
ಕುರುಡು ಮೆತ್ತಿದ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಗಳಿಗೆ.
"ಅದೆ ಕಣಾ
ಅಲ್ಲಿರ್ದುದಾ ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆಯ ದಿವ್ಯಾಶ್ರಮಂ.
ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಾಂಬರದ ಆ ಮಹೀಯಸಿ, ತವಸಿ,
ನಮ್ಮ ಕತೆಯುಮನಂತೆ ವೆತೆಯನಾಕರ್ಣಿಸುತೆ,
ತನ್ನಾತ್ಮ ಕಥೆಯನೊರೆಯುತೆ, ತಣಿಸಿದಳು ನಮ್ಮನ್
ಅಮರ್ದುಣಿಸಿನಿಂದೆ ಪಣ್ಬೇರ್ಗಳಾ. ರಚಿಸಿದನ್
ದಾನವರ ಶಿಲ್ಪಿ ಮಯನೆಂಬತುಲ ಮಾಯಾವಿ ತಾಂ
ವೈಡೂರ್ಯ ಕನಕಮಯಮಾ ಗುಹಾರಾಮಮುಂ
ಹೇಮೆಯೆಂಬಪ್ಸರೆಯ ಸುಖಕೆ. ಆ ಚಾರುಮುಖಿ,
ಮಯ ಹೃದಯ ಹಾರಿಣಿ ಸುರಲತಾಂಗಿ, ತನ್ನ ಸಖಿ
ಮೇರುಸಾವರ್ಣಿಯ ಮಗಳ್ ಧರ್ಮಚಾರಿಣಿ
ಸ್ವಯಂಪ್ರಭೆಗೆ ನೀಡಿದಳದಂ ತಪಂಗೆಯ್ಯಲ್ಕೆ,
ಕೆಳೆಯ ನೆನಹಿಗೆ ಸಿರಿಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ. ಇರ್ಪುದು ವರಂ,
ರಕ್ಷೆಯೋಲ್, ಮರ್ತ್ಯರಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೊಡಸುವೆರಸಿ
ಪಿಂತಿರುಗದಿರ್ಕೆಂದು. ಕಾರ್ಯದ ಸುಕೃತವಲಾ:
ಗೆಲ್ಗೆ ಕುರುಪಾಯ್ತಲಾ: ಬರ್ದುಕಿ ಬಂದುದು ನಮ್ಮ

ಪಡೆ! ಸಾಕ್ಷಿಯಿದಕಿಂದೆಯುಂ ಬೇರೆ ಏಕೆಮಗೆ
ಮುಂದೆ ಗುರಿ ಕೈಸಾರ್ಗುಮೆಂಬುದಕೆ? ಆ ದೇವಿ
ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ನಿಂದರಂ ನಮ್ಮಂ ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯಿಂ
ತಂದಳಿಲ್ಲಿಗೆ ಮಹೇಂದ್ರಾಚಲಕೆ, ರೆಪ್ಪೆಯುಂ
ತೆರೆವನಿತರೊಳ್!

"ಮನ್ನಿಸುವುದೆನ್ನನೀ ಮಹಾ
ಪರಿಷದಂ. ಸಮಯನಿಷ್ಠೆಯನುತ್ತರಿಸಿದೆನ್,
ಸಕಾರಣಂ. ತೊಲಗುಗೆ ನಿರಾಶೆ. ಪೇಡಿತನಮುಂ
ಕೊಲ್ಗೆ ಬಗೆ. ಸಾಲ್ಗುಮಾ ಪಳಿವೀಡು, ಸೋಲ್ಮನಂ.
ಮೂಡುಗುರ್ಕಿಗೆ ಕೋಡು. ಬರ್ಕೆಮ ವಿಜಯಬುದ್ಧಿ.
ಕೆಟ್ಟಿರುಳ್ ಕಡೆಗಾಣ್ಬ ಮುನ್ನಮಿದೊ ಸುರಿಯುತಿದೆ
ಮಾಗಿಯೈಕಿಲ್ ಸೋನೆ, ಜಗಮೆಲ್ಲಮಂ ಮುಸುಗಿ
ಬೆಳ್ಮಂಜಿನಿಂ. ದಟ್ಟ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದಂ ತನ್ನ
ಸಪ್ತ ತೇಜಿಯ ತೇರನೇರಿ ಬರ್ಪಿನಸರೋಚಿ
ತಪ್ತ ತೇಜದಿನಟ್ಟಿ, ಸುಪ್ತಲೋಕವನೆಂತು
ದೀಪ್ತಿಯಿಂದೆಚ್ಚರಿಸುಗುವೊ ಅಂತೆ ನಮ್ಮೆರ್ದೆಯ
ಮುಸುಗಳಿದು ಮೂಡುಗಾಶಾಜ್ಯೋತಿ ತಾಂ ಕೀರ್ತಿಕರ
ಧೈರ್ಯಪೂರ್ವಾಚಲದ ಶೃಂಗ ಸಿಂಹಾಸನದ
ತುಂಗ ಗೌರವಕೆ!"

ಆ ವಚನ ವಿದ್ಯುತ್ ಪ್ರಭಾ
ಲಹರಿ, ಕೇಳ್ದರ ಮೆಯ್ಗೆ, ಮಿಂಚುವರಿದುದು, ರೋಮ
ರೋಮಮಂ ನಿಮಿರಿ ಪುಲಕಮಂ ಕೈದುಗೊಳ್ವಂತೆ.
ಘೇ ಘೋಷಮಟವಿನಿಶ್ಶಬ್ದಮಂ ಮಥಿಸುತಿರೆ
ತಾರನೆದ್ದನುದಾರ ಮೂರುತಿ, ಕುಶಾಗ್ರಮತಿ,
ಸಂವಾದ ಮಧುರ ಭಾಷೆಯ ವಾದ ಮೇಧಾವಿ:
"ಕೋಕಿಲನ ಸರಗೇಳ್ದರಿಗೆ ಮಯೂರನ ಕೇಕಿ
ತಾನಿಂಪಹುದೆ? ವೃಂದಸಿಂಬಳಿ ನುಡಿಯಲೆಳಸುವಂ
ಮೂರ್ಖನಲ್ಲದಿರೆ ಸಾಹಸಿ ದಿಟಂ. ಆದೊಡಂ,

ವಿವೇಕಿ ಗೃಹಪತಿ ಔತಣದ ಕೂಡೆ, ಓಗರದ
ನೆವದಿ, ಅತಿಥಿಗೆ ಔಷಧಿಯ ಒಳ್ಪನೆರೆವವೊಲ್,
ಒರೆವೆನೆರ್ದೆಯಂ. ದೊರೆಯ ಕೊಟ್ಟವಧಿ ಮುಗಿಯಿತ್ತು ; ಮೇಣ್
ಮೀರ್ದತ್ತು. ದೊರೆತುದಿಲ್ಲಿನ್ನುಂ ಧರಾತ್ಮಜೆಯ
ನೆಲೆ. ದೊರೆಯುಬಹುದಾದೊಡಂ ದೂರಮಿರ್ಪುದಾ
ಸಂಭವಂ. ಸುಗ್ರೀವ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಲ್ಲಿ
ಕುದಿಯುತಿಹರೆಂಬುದಂ ಮರೆಯದಿರಿ. ಶೀಘ್ರದಿಂ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆಯ್ದಿ, ನಮ್ಮನುಭವಂಗಳನೊರೆದು,
ಸರ್ವಕಪಿಸೇನೆಯಂ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿತ್ತಣ್ಗೆ ಮೇಣ್
ದಾಳಿಕ್ಕುವಂ. ತಳುವಿದರೆ ಬರಿ ಕೆಲಸಗೇಡೆ,
ನಮಗುಮೆಮ್ಮಂ ನಂಬಿದವರಿಗುಂ. ಸಾಹಸಂ
ಸ್ತುತ್ಯಂ. ವಿವೇಕಮದರಿಂದೆಯುಂ ಶ್ಲಾಘ್ಯಮೈ.
ಸಾಹಸಂ ವೀರರಥಿ, ಸಾರಥಿ ವಿವೇಕಮಿರೆ.
ಮತಿವಲ್ಗೆಯಿಲ್ಲದಿರೆ ಸಾಹಸಂ ಗತಿಗೆಟ್ಟ
ತೇಜಿ. ಸಾಹಸಮಲ್ತು ನಮಗೆ ಗುರಿ, ಈಯೆಡೆಗೆ ;
ನಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಯುಮಲ್ತು ಚರಮಲಕ್ಷ್ಯಂ. ನಮ್ಮ
ಗಮನದ ಕಣೆಗೆ ಸೀತೆಯೊಳ್ಪೆಯೆ ಗುರಿಯ ಕಣ್ಣು.
ಕೀರ್ತಿ ತಾನುಪಲಕ್ಷ್ಯವೆಂಬುದನಿಲ್ಲಿ ನೆನೆಯುವಂ.
ಕೀರ್ತಿಯೇಂ ? ಪೆರರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಲ್ತೆ ? ತಮ್ಮೊಳಗೆ
ತಮಗೆ ನೆಚ್ಚಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಹೆರರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ
ಕೆಚ್ಚಿರಲೆವೇಳ್ಕುಂ ದಿಟಂ. ಕಾಣೆನಾನಿಲ್ಲಿ
ಮಂದಿಯ ಪೊಗಳ್ಕೆಯನೆ ತನ್ನ ಬೀರಂಗೆತ್ತು
ಮೆರೆವಲ್ಪನಂ. ದಣಿದ ದಳಮುಂ ಮುಗುಳ್ಚುವಂ.
ಹಿಂಜರಿವರೆಲ್ಲ ಹೇಡಿಗಳಲ್ತು. ತುದಿ ಜಯಕೆ
ತಾನಕ್ಕುಮೋರೊರ್ಮೆ ಸೀತಿ ಹಿಂದೋಟಮುಂ.
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆಯ್ದಿ, ನಮ್ಮೊಡೆಯಂಗೆ ಸರ್ವಮಂ
ಪೇಳ್ದು, ಮುನ್ ಬೆಸನನೆಸಗುವುದೆಮಗೆ ನೀತಿಯಿನ್."
ಭಾವ ರಾಹಿತ್ಯಮೆನೆ ತೋರ್ದಡಂ, ಇಂಗಿತದಿ

ಭಾವಮಯ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಹಿತ್ಯಮಂ ಬೋಧಿಸುತೆ
ಕುಳಿತನಾ ತಾರನಪ್ರತಿಮ ವಾಗ್ವಿದನತುಲ
ಚಟುಲ ಜಿಹ್ವೆಯ ವಾದಮೇಧಾವಿ. ತರುಗಳೊಳ್
ಬನವಕ್ಕಿ ಪಾಡತೊಡಗಿದುವಿಲ್ಲಿ ಮೇಣಲ್ಲಿ.
ತೀಡಿದುದು ಕೊರೆಚಳಿಯ ಮಾಗಿಯ ಕುಳಿರ್ಗಾಳಿ.
ಮುಸುಗಿದಿಬ್ಬನಿಮಂಜಿನಲಿ ಕೋಲುಕೋಲಾಗಿ
ತೂರಿಬಂದುದು ಪಸುಳೆನೇಸರ ಕದಿರ್ಕಣೆಯ
ಬೆಳಕು ನೆಳಲಿನ ಬಿಳಿಯ ನೀಲಿಯ ಕಲೆಯ ಬಲೆಯ
ರಂಗೋಲಿ. ಕೃತಿಸಿದುದು ತರುಣಾರುಣಾತಪಂ
ವಾಸರ ಮಹಾಕೃತಿಗಳಂ, ದೀರ್ಘಮುನ್ನತಮೆನಲ್
ಶೈಲಛಾಯೋಪಮಂ, ಮಂಜಿನ ಪಟದ ಮೇಲೆ.
ತಾರವಾದದ ಸಾರ ಸತ್ತ್ವದಿಂದಾ ಸಭೆಗೆ
ಕವಲಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ, ಗುಜುಗುಜು ಮಾತು ಮೊರೆದತ್ತು,
ಹಿಂಡೆದ್ದ ಜೇಸ್ಗೂಡಿನೋಲ್. ಇದ್ದಕಿದ್ದಂತಿದೇನ್ ?
ಸದ್ದು ನಿಂತಾಲಿಸಿತು ಸಭೆ: ಆ ಮಹೇಂದ್ರಗಿರಿ
ಶೃಂಗದಿಂ ದುಮುಕುತಿಳಿದೈತಂದುದಾಗಳೆಯೆ, ಕೇಳ್,
ಸಂಪಾತಿ ಚೀತ್ಕಾರಮಿರಿದು ಕಿವಿಗೊಳ್ವಿನಂ !
    ಸೇನಾನಿ ನೀಲನಂಗದ ಹನುಮ ಜಾಂಬವರ
ಮಂತಣವನನುಮತಿಸಿ, ವ್ಯಾಘ್ರೋಗ್ರವೀರನಂ
ಕರೆದು ಬೆಸಸಿದನಿಂತು ಶರಗುಲ್ಮನಂ: "ಪೋಗು,
ನಡೆ, ಎಚ್ಚರಿಂ. ಕೂಗಿಗರಿ ನೆಲೆಯನೆಚ್ಚರಿಂ.
ಪಡೆಯ ಕೊಳ್ ನಿನ್ನಾಯ್ಕೆವೀರರಂ." ಎಂದನಾ
ಮಲ್ಲಗಾಳಿಗದ ಪುಲಿ, ತನ್ನಾಯ್ದ ಕಲಿಗಳಂ
ಕೂಡಿ, ಕಂದರಕಿಳಿದ ಮಂಜುಬೆಳ್ದೆರೆ ಮುಸುಗಿ
ಕಣ್ಗೆ ಮರೆಯಾಗಿರ್ದೊಡಂ ಪಸುಳೆಬಿಸಿಲೆಸೆದಿರ್ದ
ನಿರ್ಮಲದಚಲದುನ್ನತಿಗೆ, ಕೂಗು ಕೇಳ್ದೆಡೆಗೆ.
ಬೆಟ್ಟವೇರುತೆ, ಪಿಟ್ಟುದಟ್ಟೈತಿರ್ಬನಿಸೋನೆ
ತೆಳ್ಪನಾಂತಂತೆ, ವಿಪಿಸಂ ಸಾಂದ್ರತೆಯನುಳಿದು

ವಿರಳಮಾದತ್ತ್ರಟನಸುಲಭಂ. ಸಮೀಪಿಸಲ್
ಸತ್ಯಗಿರಿ ಶಿಖರಮಂ, ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮಕಾರಿ
ಶಬ್ದಜಾಲಾರಣ್ಯಮುಂ ತರ್ಕ ಪಾಂಡಿತ್ಯಜಂ
ವಾದದಸ್ಪಷ್ಟತಾಪ್ರಾಲೇಯಮುಂ ತೊಲಗಿ
ಜ್ಯೋತಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಮಪ್ಪಂತೆ, ಏರಿಯುಂ,
ಏರಿದಂತೆಲ್ಲ ವಿರಳತೆಯಾಂತು, ಕಾಲ್ ಸೋಲ್ತು,
ಕಡೆಗೆ ಮರಮೆರಡುಮೂರಾಗಿ ನಿಂದಡವಿಯನೆ
ನೀಹಾರಮನುಸರಿಸಲೆಸೆದುದು ಮಹೇಂದ್ರಗಿರಿ
ಶುಭ್ರ ಚೂಡಂ, ಚುಂಬಿತಾಂಬರ ಸರಸ್ ಸ್ಫಟಿಕ
ನಿರ್ಮಲಾನಿಲವಲಯ ಸಂಶೋಭಿ.
ಕಂದರಾ
ಕೂಟದೊಳ್ ಬಂಡೆಗಳೊಡನೆ ಬಂಡೆಯೆನೆ ತಪಂ
ಬಡುತಿರ್ದ ಖಗವೃದ್ಧನಂ, ಮಹಾಗೃಧ್ರನಂ,
ಶರಧಿಸಖನಂ, ಗಗನಮಿತ್ರನಂ, ವಿಪಿನ ಭೂ
ಶೈಲ ಸಂಗಾತಿಯಂ, ಸಂಪಾತಿಯಂ! ಪರಿದ
ತಿಪ್ಪುಳಿಂದೊಡಲ ಪುಣ್ಗಳಿನೆರ್ದೆಯ ನೋವಿಂದೆಯುಂ
ಮೇಣನ್ನದಲ್ಪತೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದೆಯುಂ ಸುರ್ಕಿ
ಸುರುಂಟಿರ್ದ ಕಂಕಾಲತಾ ಕ್ಷಾಮ ಭೀಮನಂ
ಕಂಡುದೆ ತಡಂ, ಬಡಿಯಲೆಂದರೆಗುಂಡುಗಳನೆತ್ತಿ
ವೇಲ್ವಾಯುತಿರ್ದ ಕಪಿಶೂರರಂ ಕೈತಡೆದು,
ಮುನ್ನಡೆದು, ತಾನೆ ನುಡಿದನ್ ಮೌನಮೂರ್ತಿಯ
ಮುಖದ ಮುಂದಾ ಸಮರ್ಥ ಶರಗುಲ್ಮ :
"ನುಡಿ ನಿನ್ನ
ಪರಿಚಯವನೆಲೆ ಖಗ ಬೃಹದ್ರೂಪಿ. ತಳುವಿದಡೆ
ಹರಣಗೇಡಕ್ಕುಮದೊ ನಿಂತಿಹರ್, ನೋಡಲ್ಲಿ,
ಮಿಳ್ತುಗೈ ಬೆರಳ್ಗಳೋಲ್, ಕಲ್ವಿಡಿದು, ಸಾಲ್ಗೊಂಡು,
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯನ್ನಾಳ್ವ ವಾನರ ಮಹಾನೃಪತಿಯಾ
ಸುಗ್ರೀವನಾಳ್!"

ಚಳಿಗೆ ಪಕ್ಕಗೂಡಾಗೊರಗಿ
ಮಾಗಿಯೆಳಬಿಸಿಲ ಕಾಯಿಸುತಿರ್ದ ನರೆಸವಿರ
ಗರಿಮೆಯ್ಯವಂ, ರೆಪ್ಪೆಯಂ ಬಿರ್ಚಿ, ನಿಡುನೋಡಿ,
ತೊದಲುನುಡಿ ನುಡಿವಣುಗನಂ ನೋಳ್ಪಜ್ಜನಂದದಿಂ
ಪರಿಚಯವನರಿತುಮೌದಾಸೀನ್ಯಮಂ ನಟಿಸಿ :
" ಪಕ್ಕಂಗೆದರ್ದನೆಂ, ಮಕ್ಕಳಿರ ; ಮುದುಕನೆಂ.
ಒನ್ನಿಮೆನ್ನಂ ನೆಗಹಿ ; ಕುಳ್ತು ಬಳಿಕೊರೆದಪೆನ್
ನಿಮ್ಮಿಷ್ಟಮನ್."
ಒರ್ವನಲ್ತಿರ್ವನಲ್ತಾ ಪಡೆಗೆ
ಪಡೆಯೆ ತಾಂ ಕೈಗೆ ಕೈ ನೆರವಿತ್ತೊಡಂ, ಖಗಮಿರ್ಕೆ
ಹಂದಲಿಲ್ಲರೆಯ ಮೇಲೊರಗಿರ್ದದರ ನೀಳ್ದ
ಛಾಯೆಯುಂ ! ಗೊಣಗಿದನ್ ತನಗೆ ತಾನೆಂಬಂತೆ
ಸಂಪಾತಿ : "ಏನ್ ಮಿಳ್ತುಗೈ ಬೆರಳುಗಳೊ ಕಾಣೆ !
ಮೆಯ್ಯನಲುಗಿಸಲಾರದೆಯೆ ಬರಿದೆ ತಿಣುಕುತಿವೆ,
ಶಿಥಿಲಮಂ, ಗರಿವಿಳ್ದು ಮುಪ್ಪಾದುದಂ ! ಮತ್ತೆ,
ಪ್ರಾಣವಜ್ರವ ಸೆಳೆವ ಸಾಹಸವನೊದರುತಿವೆ !"
ತನಗೆ ತಾನೆಂದುಕೊಂಡೊಡಮದಂ ಕೇಳ್ದು ತಲೆಯಂ
ಬಾಗಿದುದು ವಾನರ ಸಮಷ್ಟಿ. ಖಗಭೀಮನಂ
ಕುರಿತು ಗೌರವದಿಂದೆ ಶರಗುಲ್ಮನಿಂತು :
" ಹೇ
ಖಗಮಹಾತ್ಮಾ, ಮನ್ನಿಸೆಮ್ಮನಪರಾಧಮಿರೆ.
ಪಕ್ಷಿರೂಪಂಬೆತ್ತ ರಾಕ್ಷಸಾಶಂಕೆಯಿಂ
ವರ್ತಿಸಿದೆವಂತು. ನೀನಾರೊ ಸುರಸಜ್ಜನಂ,
ಧರ್ಮಸತ್ವಂ. ಧ್ವನಿಯೆ ಸಾರುತಿದೆ ಹೃದಯಮಂ.
ಕಲಿಯಾದೊಡಂ ದುಃಖಿ ನೀನಾಗಿ ತೋರುತಿಹೆ.
ನಿನಗಿದೇಂ ಕಷ್ಟಮಿ ಗತಿರೋಧನಂ ? ಗ್ಲಾನಿಯದು
ನಮ್ಮಿಂದೆ ಪರಿಹಾರಮಾಗುವೊಡೆ, ಬೆಸಸೆಮಗೆ
ಮುಂಗಜ್ಜಮಂ. ನೀನಾರ್ ? ಇದೇಕೆ ತಳ್ತಿಹೆಯಿಲ್ಲಿ ?

ನೀನಾಗಳೇತರ್ಕೆ ಚೀತ್ಕರಿಸಿದಯ್ ? ಗೋಳ್ದನಿಯ
ಕೇಳ್ದಿಯೆ ಮಹಾಸೇನಾನಿ ನೀಲನಟ್ಟಿದನೆನಗೆ
ಬೆಸನಿತ್ತು. ಶರಗುಲ್ಮನೆಂಬರೆನ್ನಂ ; ನಾಂ ಬಿಂದು
ಮಾತ್ರನೆಂ ; ಸಿಂಧು ತಾನಿಹುದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ನೆರೆದ
ವಾನರಧ್ವಜಿನಿ.”
“ ವಾನರ ವಿನಯಮೂರ್ತಿ, ಕೇಳ್
ಶರಗುಲ್ಮ,” ಮೊಳಗಿದುದು ಮಂದ್ರಂ ಮೃದಂಗದೋಲ್
ಧ್ವನಿ ವಿಹಂಗೇಂದ್ರನಾ, “ ಸಂಪಾತಿಯಾಂ. ಶ್ಯೇನಿ
ಸುತನೆಂ. ಜಟಾಯುವವರಜನೆನಗೆ. ನಮ್ರತೆಯ
ಮಾತಿರ್ಕೆ. ದಿಟಮೊರೆವೆನೆಮಗೆಣೆಯ ಕಲಿಗಳಂ
ಕಾಣದಿರ್ದಪ್ಪೊ ಲೋಕ ಪದಿನಾಲ್ಕರೊಳ್ ! ನಾನೊರ್ಮೆ
ಬೇಂಟೆ ಬೇಳಂಬದಿಂ, ಸಾಗರದನಂತತೆಯ
ಮೇಲೆ, ದೂರಾಂತರಿಕ್ಷದಲಿ, ಬಾನಾಡಿಯೆಂ
ಕಂಡೆನ್ ಸಮುದ್ರಫಣಿಯಂ ಸಪ್ತಯೋಜನದಾ.
ವಜ್ರಮುಖದಿಂ ವಜ್ರನಖದಿಂ ಜವಂಜವನ
ವಜ್ರಪಾತದ ವೇಗದಿಂದೆರಗಿದೆನ್ ; ಕಡಲ್
ಕಡೆದವೋಲುಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಗುತಿರಲಾ
ಕಡಲಪಾವಂ ತುಡುಕಿ ಪಿಡಿದೆತ್ತಿದೆನ್ ನಭೋ
ಮಂಡಲಕೆ. ಪೇಳ್ವೆನೇಂ ? ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರ್ದುದಾ
ನಾಗಭೋಗಂ ತಿಮಿಂಗಿಲವನಚಲೋಪಮಂ.
ಮಂದರವೆರಸಿ ವಾಸುಕಿಯನುಯ್ವವೋಲೆತ್ತಿ
ತಿಮಿಸಹಿತಮಾ ವ್ಯಾಳಮಂ ನಭೋಗಾಮಿಯಾಂ
ಹಿಮಗಿರಿಗೆ ಹಾರುತಿರೆ, ಜಗದ್‌ಭಯಂಕರಮಾಯ್ತೊ
ದೃಶ್ಯಮಾ ದೃಶ್ಯಮಾಭೀಳರಮ್ಯಂ ! ಪಾಪಮಯ
ಕರ್ಮ ಸಂಸ್ಕಾರಮಂ ಪೊತ್ತ ಭಾರಕೆ ಸಿಡಿದು
ಮಿಡಿದು ಬೇಗುದಿಗೊಳ್ವ ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರದ
ಹತ ಜೀವ ಶತಮಾನ ಸೂತ್ರದೋಲಾ ಭೋಗಿ ತಾಂ
ಸನ್ನಾ ಪದಪ್ರಖರನಖ ಕಾಲಮುಷ್ಟಿಯ ಮೃತ್ಯು

ನಿಷ್ಪೀಡನಕೆ ಸಿಲ್ಕಿ ನುಲಿದುದಾದೊಡಮಯ್ಯೊ
ತೊರೆದುದಿಲ್ಲಾತ್ಮತಿಮಿರೋಪಮ ತಿಮಿಂಗಿಲದ
ಸಂಗಮಂ. ಹಾರಿ ಬರಬರಲವನಿ ಗೋಚರಿಸೆ,
ಫಣಿಯ ದೀರ್ಘತೆಯಿಂದೆ ತಿಮಿಯ ಪೀನತೆಯಿಂದೆ
ನಖದ ಹಿಂಸೆಗೆ ಮುಳಿದ ಪಾವಗಿಯೆ ಮಿಾನ್ ಕಾರ್ದ
ನೆತ್ತರೆಂಜಲಿನಿಂದೆ ಗಿರಿವನಗಳಿಗೆ, ಪುರಕೆ, ಮೇಣ್
ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮಕೆ, ಕೊಲೆಗೆ ಪೊಲೆಗೆ ಶಂಕಿಸಿ, ಮೇಲೆ
ಮೇಲೆಮೇಲೇರಿದೆನು, ಹಾರಿದೆನು, ಸೇರ್ದೆನಾ
ಮೇಘದಾಚೆಯ ಪವನ ಭುವನಕ್ಕೆ. ಪೇಳ್ವೆನೇಂ
ದುರ್ವಿಧಿಯೊ? ಮೋಡದಾಚೆಯ ನನಗೆ ಮರೆಯಾಯ್ತೊ
ಈ ಪೃಥಿವಿ!"
ಕೇಳುತಿರ್ದವರೊಳಗೆ ನುಡಿದನೊರ್ವಂ
ನವಿದುಂಡು ತನ್ನ ಕಲ್ಪನೆ ಕೆತ್ತಿದಾ ಚಿತ್ರಮಂ
"ನೀನುಮಂತೆಯೆ ಕಾಣದಾದೆಯಯ್! ಗಗನಮಂ
ಪಾಯ್ದುವಾ ಫಣಿಯರ್ಧಮಗ್ರದ ತಿಮಿಂಗಿಲಂ ಮೇಣ್!
ನೆನೆಯಲೇನದ್ಭುತಂ ದೈತ್ಯದೃಶ್ಯಂ! ಅಹಾ
ಘೋರ ರಮಣೀಯಂ! ಅಹೋದ್ಭುತಂ!"
ಪೂರ್ವಮಂ
ನೆನೆದು ಪುನರನುಭವಿಸುತಿರ್ದ್ದಂ, ಲಘುಕ್ಷಣಂ
ಕೆಮ್ಮನಿರ್ದುಂ, ಮತ್ತೆ ಸಂಪಾತಿ: "ಇರ್ದುದಾ
ಕಾಲಮಿನ್ನೈತರ್ಪುದೇಂ? ಬರಿದೆ ನೆನೆದೊಡೇಂ?
ಪತನಕದೆ ಹೇತುವಾದುದನೊರೆವೆನಾಲಿಸಾ:
ಋಷಿಮನೋವೇಗದಿಂ ಸೀಳುತಾಕಾಶಮಂ,
ರೆಂಕೆವೀಸಿಂದೆಳ್ಬಿ ದಿಕ್ಕುದೆಸೆಗಟ್ಟುತೆ
ಮುಗಿಲ್ಗಳಂ, ತಿರಿಗಾಳಿ ಸುಳಿಗಾಳಿ ಭೋರ್ಗಾಳಿ
ಬಿರುಗಾಳಿಗಳನೆಬ್ಬಿಸುತೆ, ದಿಗಂತಂ ಬರಂ
ನೀಳ್ದ ನೆಳಲಿನ ಹಿಡಿಯ ಚವರಿಯಿಂ ಗುಡಿಸುತ್ತೆ
ಭೂಗೋಲ ಭೂಮವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ, ಸಾಗುತಿರೆ

ಗಾಳಿವಟ್ಟೆಯೊಳಹಾ ಮುಗ್ಗರಿಸಿದಂತಾಯ್ತು; ಮೇಣ್
ಭೋಂಕನೆ ನಭಃಸ್ಥಳಕ್ಕೆಸೆದೆತ್ತಿ ಬೀಸಿದೋಲ್
ನೂಂಕಿದನುಭವಮಾಯ್ತು; ಮೇಣ್ ಭಾರನೊಯ್ಕನೆ ತೊಲಗಿ
ಲಘುವಾಯ್ತು ಕಾಲ್ಗೆ! ಬೆಕ್ಕಸವಡುತಲೇರುತಿರೆ
ತೆಕ್ಕನೆ ಹೊಳೆದುದರಿವೆನಗೆ: ಮೋಕ್ಷದ ತರಕ್ಷು ತಾಂ
ಭಗವತ್ ಕೃಪಾನಖಂಬೋಲ್, ಯುಗಯುಗಂ ಬೆಂಬತ್ತಿ
ರೋಗ ಸಂಕಟ ಮರಣ ವೈರಾಗ್ಯದಂಷ್ಟ್ರದಾ
ತನ್ನುಗ್ರದಯೆಯಿಂ ಮುಮುಕ್ಷು ಜೀವಾತ್ಮನಂ
ಪಿಡಿದಲುಬೆ ದುರಿತಕರ್ಮಂ ಕಳಚಿಬೀಳ್ವಂತೆ, ಕೇಳ್,
ನನ್ನುಗುರ ಸಂಜೆಗುಸಿರಂ ತೊರೆದ ಘೋರಾಹಿಯಾ
ವದನ ರದನದ ಪಿಡಿಪು ಸಡಿಲಿದ ತಿಮಿಂಗಿಲಂ
ಕೆಡೆದುದೊ ಧರಾತಳಕ್ಕೆ. ಹಾ ಕೆಡೆದುದಂತೆಯೆ ನನ್ನ
ಕೀರ್ತ್ಯುನ್ನತಿಯ ಗೋಪುರಂ! . . ಪಿಂತಿರುಗುತಾಕ್ಷಣಂ,
ಕ್ಷಣದೆ ಮುಂಚಿದ ಪಲವು ಯೋಜನದ ದೂರಮಂ
ಹಿಂಚುತಿಳಿದೆನ್, ತಿಮಿರಹಿತ ಫಣಿಸಹಿತಮಾ ನೆಲಕೆ
ನೇರಕ್ಕೆ. ಪೇಳ್ವೆನೇನಾಗಿರ್ದುದಂ? ಸುರಿಸುಳ್ಗಿ
ಜರ್ಜರಿತಮಾಗಿರ್ದುದೈ ಮುನಿವರ ನಿಶಾಕರನ
ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮಂ! ಪೊರಗೆ ಪೋಗಿರ್ದವಂ ಬರ್ದುಕಿದಂ
ಋಷಿ; ಮಡಿದಿರ್ದರಾಶ್ರಮದೊಳಿರ್ದಿತರ ತಪೋ
ಜನಂ. ಪಿಂತಿರುಗಿದಾತಂಗೆ, ಕಾಲ್ವಿಡಿದು ಬೇಡಿ,
ಬಿನ್ನೈಸಿದೆನ್ ನಡೆದುದನಿತುಮಂ. ಮುಯ್ದನಾ
ಚಾಗಿ. ನಿಡುಪೊಳ್ತು ಜಾನಿಸಿದನಂತರಮೆನಗೆ:
‘ಶಪಿಸೆನಾಂ. . . ನಿನ್ನಿಂ ಜಗತ್‌ಕ್ಷೇಮಕರಮಪ್ಪ
ಗುರುಮಹತ್ಕಾರ್ಯಮಕ್ಕುಂ. . . ಅದಪ್ಪುದಾದೊಡಂ,
ತಪ್ಪದಯ್ ನಿನ್ನ ಕರ್ಮಕೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷಾಫಲಂ.
ನಿನಗೊದಗಿದಪುದೊಂದು ಪೆರ್‌ಬೇನೆ. ಆ ಸಂಕಟಮೆ
ಪಾಪಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಸಾಧನಮಾಗೆ,
ಕೊನೆಗೆ ನಿನ್ನಿಂದಾಗುವಾ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯದಿಂ

ಸಿದ್ಧಿಪುದು ನಿನಗುಮಂತೆಯೆ ನಿಖಿಲ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕೇಳ್
ಶೋಕಮೋಕ್ಷಂ.’ ವಂದಿಸಿದೆನಂದು ಮೊದಲಾಗುತಾ
ಗುರುವಿಗಾಂ ಶಿಷ್ಯನಾದೆನ್, ಕರ್ಮಮೋಚನಕೆ
ಕೈಕೊಳ್ವವೋಲ್ ಧರ್ಮಕೈಂಕರ್ಯಮಂ.
“ಇರಲೊರ್ಮೆ
ನಾನುಂ ಸಹೋದರ ಜಟಾಯುವುಂ ಬಿನದಕ್ಕೆ
ಗಗನಚಾರಿಗಳಾಗಿ ಪೊಕ್ಕೆವೊ ಮಹಾಗ್ರೀಷ್ಮಮಾ
ಸೂರ್ಯಪಥಮಂ. ಕ್ರೀಡೆಯುನ್ಮಾದದಿಂ ಮೇಲೆ
ಮೇಲೆಮೇಲಕ್ಕೇರುತಿರೆ, ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ಕಂಡೆನ್
ಸೀಯುತಿರ್ದಾ ಸೋದರನ ರೆಕ್ಕೆಯಂ. ಹಾರಿ
ಮರೆವಿಡಿದೆನೆನ್ನ ಮೆಯ್‌ಗರಿಗೊಡೆಯನಯ್ಯಯ್ಯೊ!
ತಿಪ್ಪುಳೆಲ್ಲಂ ಸುಟ್ಟು ಸೀದುರುಳಿದೆನ್ ನೆಲಕೆ,
ಕಲ್ಲುರುಳ್‌ವಂತೆ. ಬಿದ್ದೆನ್ ಕಡೆಗೆ, ನಡುಗೆ ಶೈಲಂ
ನೀಂ ನೋಡುವಿಲ್ಲಿ. ಕಾದಿಹೆನಿಂತು ಶತಶತಂ
ಸಂವತ್ಸರಂ, ನಿಮ್ಮ ಮುನಿವಾಣಿಯಂ. ಸುತಂ
ವಜ್ರನೆಂಬುವನೆನಗೆ ತಂದೀವನುದರಮಂ.
ಬರ್ದುಕಿಹೆನ್ ಮುಂದೆ ಬರ್ದುಕಿಹುದೆಂಬುವಾಸೆಯಿಂ.
ಹತ್ತಿರದೊಳೆತ್ತಲುಂ ಕಾಣೆನಾನುದ್ಧಾರದಾ
ಹಸ್ತಛಾಯಾ ಚಿಹ್ನೆಯಂ. ಸುಟ್ಟು ಪುಣ್ಗೊರ್ತನಂ ;
ಮೇಣ್, ಬೆಂದ ಮುಪ್ಪಿಂದೆಂತು ಮೇಣಾವುದಕ್ಕುಮೊ
ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಂ? ಅಯ್ಯೊ, ಇನ್ನೆನಿತು ಯುಗಮಿಂತೆ, ಪೇಳ್
ಕಾಯುವೇಳ್ಕುಮೊ ಕೃಪೆಯ ಹಾರೈಕೆಯಿಂ? ಶಿವಾ,
ಬಲಹೀನನೆನ್ನಿಂದೆ ಲೋಕಕೆಂತಕ್ಕುಮಾ
ಗುರುವೊರೆದ ಶೋಕಮೋಕ್ಷಂ? ನನಗುಪದರಿಂದೆ, ಕೇಳ್
ಶಶಶೃಂಗ ಸದೃಶಮಾ ಶೋಕಮೋಕ್ಷಂ!”
ನರಳಿ
ಮುಗುದೊಮ್ಮೆ ಕರುಳಿರಿಯುವಂತೆ ಚೀತ್ಕರಿಸಿದಾ
ಪಕ್ಷಿವೃದ್ಧಂಗೆ ಶರಗುಲ್ಮವಾಸರನಿಂತು

ಸಂತೈಕೆಯುಂ : " ಮಾಣ್ಬುದು ನಿರಾಶೆಯಂ, ಹೇ
ವಿಹಂಗಮ ತಪಸ್ವಿ. ದೈವಕೃಪೆಗೀ ಕ್ಲೇಶಮುಂ
ರೆಂಕೆಯಪ್ಪುದು ! ಶಂಕೆಯೇಕೆ ? ಋಷಿವಾಣಿಯುಂ
ಪುಸಿವುದೇಂ ? ಬಲಹೀನನಿಂದೇಂ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ
ಸಿದ್ಧಿಯೆಂದೇಕೆ ಸಂದೆಯ ಪಡುವೆ ? ಶಿವಕೃಪೆಗೆ
ತೃಣಮೆ ಖಡ್ಗಂ ; ಪನಿ ಕಡಲ್, ಕಿಡಿ ಸಿಡಿಲ್. ಶ್ರದ್ಧೆ ತಾಂ
ಸಾಣೆಯಿರೆ, ತಾಳ್ಮೆಯೆ ತಪಂ. ಧರ್ಮಶಕ್ತಿಯುಂ
ಯೋಗಗೊಂಡಿರೆ, ಕರ್ಮಿಯಯ್ ಕಾಯ್ವಾತನುಂ. ಶಿಲ್ಪಿ
ಕೈಯಿಟ್ಟರಾ ಕಾಣ್ಬ ಕಾಡುಗಲ್ಲಿಂದುಣ್ಮದೇಂ
ಕಲಾಪ್ರತಿಮೆ ? ನಿಶ್ಶಬ್ದಿಯೈ ಈಶ್ವರ ಕೃಪಾಬ್ಧಿ.
ಬರ್ಪುದನರಿಯಲಾರೆವಂತೆಯೆ ಮಹತ್ಕೃತಿ ತಾಂ
ಮಹನ್‌ಮೌನಿ. ನೀನರಿಯುವನಿತರೊಳೆ ನಿನ್ನಿಂದೆ
ಸಂಘಟಿಸಬಪ್ಪುದಘಟನ ಭಾವಿತಂ."
"ವತ್ಸ,
ಕಣ್ಣಿಗೊರಟಾದೊಡೇಂ ನಿನ್ನ ರೂಹಂ ? ಕಿವಿಗೆ ದಲ್
ಮಂತ್ರಮಧುರಂ ನಿನ್ನ ಜಾಣ್ವಾಣಿ ! ಸಾಲ್ಗುಮಾ
ನನ್ನ ಸಂಕಟವಾರ್ತೆ. ಪೇಳಿಮಾಲಿಪೆನಯ್ಯ
ನಿಮ್ಮ ಕಥೆಯಂ "
ಪೇಳ್ದನಾಖ್ಯಾನಮಂ, ಶೀಘ್ರಮೆನೆ
ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂ, ರಾಮ ವನವಾಸ ವಾರ್ತೆಯಂ . . .
ಸೀತಾಪಹರಣಮಂ . . . ಸುಗ್ರೀವಸಖ್ಯಮಂ . . .
ಮಾರ್ಗಿತದ ಕಥೆಯಂ . . . ನಿರರ್ಥಕತೆಯಂ . . . ಮತ್ತೆ
ವಾನರಪ್ರಮುಖರಂ ರಾಹುಬಾಹುಗಳಿಂದೆ
ಬಿಗಿದಿಹ ನಿರಾಶಾ ನಿಶಾಚರ ಪಿಶಾಚಮಂ.—
ತನ್ನ ತಮ್ಮನ ಮರಣಮಂ ಕೇಳುತಾ ದುಃಖಿ,
ಪೋದವೊಳ್ತಿನ ಕೊಕ್ಕು ಬರ್ಪವೊಳ್ತಂ ಪೊಕ್ಕು
ಸೀಳ್ವಂತೆ, ಬಾಲ್ಯ ಚಿತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಯ ಶೋಕದಿಂ
ದಹಿಸಿದನ್ ರೋಷನೇತ್ರದಿ ದಕ್ಷಿಣಾಶೆಯಂ,

ಕಡುಗಗೊಕ್ಕಿಂ ರಕ್ಕಸನ ಮಂಡೆಯಂ ಕುಕ್ಕಿ
ಜಕ್ಕಿ ಪುಡಿಗೆಯ್ವವೋಲ್ ! ಮೊಳಗಿದನ್ ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾಂ
ಧ್ವನಿ ಭಯಂಕರನಾಗಿ ಸಂಪಾತಿ: "ಎಲವೋ
ನಿಶಾಚರ ದಶಗ್ರೀವ, ಗುರುಕೃಪಾ ಮಹಿಮೆಯಿಂ
ಪುಣ್ ಮಾಣ್ದು, ಬಲ್ಪಿಣ್ಮಿ, ಮತ್ತೊರ್ಮೆ ಮೆಯ್ಗೆ ನಗೆ
ಗರಿ ಮುಹುರ್ಭವಿಸುವೊಡೆ, ನಿನ್ನ ರಕ್ಕಸ ಮೆಯ್ಯ
ನೆತ್ತರಿಂ ತಸಿಯೆರೆವೆನೆನ್ನನುಜನಾತ್ಮಕ್ಕೆ: ಕೇಳ್,
ಪೊಣ್ದೆನಿದೊ ಈ ಮಹಾ ವಾನರರೆನಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ !"
ಪೊಣ್ದು ಮೊಗದಿರುಹಿದನ್ ಶರಗುಲ್ಮನಿರ್ದೆಡೆಗೆ
ಮತ್ತೆ; ನುಡಿದನ್ ಭಾವದಿಂ:
"ಮಹಾ ವಾನರನೆ,
ದೇವಿಯಂ ಕಳ್ದುಯ್ದನಾ ನೀಚನೆಯೆ ವಲಂ !
ದಿಟಮಿಾಗಳರಿತೆನಾಂ ಕಂಡುದವನದೆ ರಥಂ,
ಪುಷ್ಪಕಂ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನಮೊರ್ವನೆಯೆ ಕುಳ್ತಿರ್ದೆನ್
ಇಲ್ಲಿ. ತೆಕ್ಕನೆ ಬಿಳ್ದುದಾಕ್ರಂದನಂ ಕಿವಿಗೆ.
ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಕಂಡೆನೊಂದಂ ಗಗನರಥಮಂ
ಸಮಿಾರಪಥಯಾತ್ರಿಯಂ. ನೂರು ಯೋಜನದಾಚೆ
ತೆಂಕಣದೊಳಿರ್ಪುದಾ ರಾಕ್ಷಸ ಕನಕಲಂಕೆ,
ಕಡಲಗಳ್ತೆಯ ಕೋಂಟೆದೀವಿ. ಸೀತಾದೇವಿ. . . ."
ಓ, ಏನಿದೇನಚ್ಚರಿಯೊಳಾಲಿಗಣ್ಣರಳಿ
ಮರವಟ್ಟವೋಲ್ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದೆ ವಾನರಶ್ರೇಣಿ
ಒರೆವ ಸಂಪಾತಿಯಂ ? ಗೂಬೆ ನವಿಲಾದಂತೆ,
ವಿಕೃತಿಯಿಂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚೆಲ್ವು ಮೈದೋರ್ದಂತೆ,
ಮಳೆಯ ಬಿಲ್ಗಳೆ ಮೆಯ್ಗೆ ಗರಿಯಾಗಿ ಬಂದಂತೆ
ಬಣ್ಣವಣ್ಣದ ತಿಪ್ಪಳಗೆ ಮೊಳೆತುದಂಗಮಂ
ತುಂಬುತೆ ವಿಹಂಗೇಂದ್ರನಾ ! ಕಾಣುತಿರ್ದಂತೆ
ಸೊಗಸಿದನು ಸಂಪಾತಿ ಶಾರೀರವೀರ್ಯದಿಂ ಮೇಣ್
ಸರ್ವಾಂಗ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂ: ಚಿನ್ನದೆಣ್ಣೆಯಿಂ

ಬಣ್ಣ ಬಳಿದಂತೆವೋಲೆಸೆದತ್ತೆರೆಂಕೆಗರಿ ;
ಮರಕತದ ಶಾದ್ವಲಮೆಸಲ್ಕೆಸೆದು ಕಂಠದೇಶಂ
ಶೋಭಿಸಿತು ನುಣ್ ಪಸುರ್ಪಿಂದೆ ; ಕಣ್ಣರಿಲ್ಗೋಲ್
ಇರಿದುವೈ ಬಾನ್ನೀಲಿಯಂ ; ಕಾಯ್ದು ಕೆಂಪೇರ್ದ
ಕಡುಕಠಿಣದುರ್ಕ್ಕಿನೋಲ್ ದೇದೀಪ್ಯಮಿರ್ದುದಾ
ವಜ್ರ ಚಂಚೂಪುಟಂ ; ಮೊನೆಯುಗುರಗುರ್ವಿಂದೆ,
ಮಿಂಚುಬೇರ್ಗಳ ಸಿಡಿಲ ಮರವೆನೆ, ಪದದ್ವಯಂ
ರುದ್ರ ಶಂಕರಮಾಯ್ತು, ಶಶಿಬಾಲ್ಯ ಸಂಶೋಭಿ
ಫಾಲಾಕ್ಷನೋಲ್ : ಜ್ವಲಿಸಿದನ್ ತಪೋತೇಜದಿಂ
ಖಗಕುಲಾಗ್ರಣಿ, ದೇವತಾತ್ಮಂ, ಮಹಾತ್ಮನಾ
ಭವ್ಯ ಸಂಪಾತಿ !
ತನ್ನಾ ನವ್ಯತೆಗೆ ತಾನೆ
ಬೆರಗುವೋಗುತೆ, ಹಿಗ್ಗಿ, ಭಕ್ತಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ
ಕಂಚುಗೊರಳಂ ಕೊಟ್ಟನಿಂತು : "ಏಂ ಪುಣ್ಯಮಿದೊ !
ದಿಟಮಲಾ ಶಿವಕೃಪೆಗೆ ಪರಮಾಣುವುಂ ಪರ್ವತಂ !
ಇದೆ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಮೈಸಲೆ ! ದಿಟಂ ! ದೇವಿಯಂ,
ಶ್ರೀರಾಮದಯಿತೆಯಂ, ಪುಡುಕುತಿರ್ಪೀ ನಿಮಗೆ
ದೈತ್ಯನಿರ್ಕೆಗೆ ದಾರಿಯಂ ತೋರ್ಪನದೆ ದಿಟಂ
ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಕರ ಶೋಕಮೋಕ್ಷದ ಪುಣ್ಯ
ಕೃತಿಯುಕ್ಕುಮೆನಗೆ ! ಬನ್ನಿಂ ; ಪೋಪಮಾ ಸಭೆಗೆ,
ಹನುಮ ಜಾಂಬವ ನೀಲ ವಾಲಿಸುತನಂಗದನೆ
ಮೊದಲಹ ಮಹಾ ಮಿತ್ರರಿರ್ಪೆಡೆಗೆ !"
ಕಳುಹಿದಾ
ಶರಗುಲ್ಮನಂ ಕಾಯುತುಬ್ಬೇಗದಿಂದಿರ್ದ
ಕಪಿಗೊಪ್ಪಿ, ಮುಂಬುಳಿದ ಮಾಗಿಯೇರ್ವಿಸಿಲಲ್ಲಿ,
ಪೊನ್ನೊ ಪವಳಮೊ ಪಚ್ಚೆ ನೀಲಿ ಮೇಣ್ ಪಳದಿಗಳೊ ?
ಸಪ್ತವರ್ಣದೊಳಿಂದ್ರಧನುವೊಲ್ ಪರ್ಣತನುವಾಗಿ,
ಹರಿವರ್ಣನಂ ವೆರಸಿ ಮಿರುಮಿರುಗಿ ಬರುತಿರ್ದನಂ

ಗರಿವೊಯ್ಯನಂ ಕಂಡು ಸಂತೋಷಿಸಿತು ಶಕುನ
ಮಂಗಳಕೆ. ಸಂಕುಚಿತ ನೇಮಿಯಾದಾ ಸಭಾ
ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ತಾಂ ಕೇಂದ್ರಮಾಗಿರಲತಿಥಿ ಸಂಪಾತಿ,
ಸಾಂದ್ರಮಾದುದು ಮಂದಿ ಸುತ್ತಣಿಂ ಸಂದಣಿಸಿ
ನುಗ್ಗಿ. ಕೇಳ್ದರ್ ಕುತೂಹಲಕೆ ರೋಮಾಂಚನಂ
ಭಪಿಸಲಾ ಖಗಕುಲ ಕಿರೀಟಿಯಾದೇಶಮಂ.
ಪೇಳ್ದನಾತನುಮರಿತುದನಿತುಮಂ. ಮೇಣಂತೆ
ಗುರು ನಿಶಾಕರಮುನಿಯ ದುರ್ಮರಣ ವಾರ್ತೆಯಂ
ಕೇಳ್ದನತ್ಯಂತ ಚಿಂತಾಕುಲಂ. ಮುಂದೆ ತಾಂ
ರಾವಣಂಗಿದಿರಾಗಿ ರಾಮಂಗೆ ನೆರವಾಗಿ
ನಿಲ್ವೆನೆಂಬಾಶೆಯಂ ಘೋಷಿಸುತ್ತಲ್ಲಿಂದೆ,
ಗುರುಗೆ ತನ್ನವರಜಗೆ ತಿಲಬಲಿಯನೀಯಲುಂ ಮೇಣ್
ಪ್ರಿಯಬಂಧುವರ್ಗಮಂ ಬಹುದಿನಾಂತರಕೆ
ಕಾಣಲುಂ, ಬೀಳ್ಕೊಳುತ್ತೆಲ್ಲರ್ಗೆ ವಂದಿಸುತೆ
ಗರಿ ಮಿಂಚೆ ರೆಂಕೆಗೆದರಿದನಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ :
ಕೀರ್ತಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗೆ ಪೆರ್ಚಿ ವನನರಬಲಂ
ಕೊರಳೆತ್ತಿ ಕೈವೀಸಿ ಕೈವಾರಗೆಯ್ಯಲಾ ಘೇ
ಉಘೇಧ್ವನಿಗೆ, ದ್ರವಮೆನೆ ತರಂಗಿಸಿತು ಶೈಲ ಭೂ
ದ್ರುಮಮುದ್ರಿತಾದ್ರಿ !
ನವೀನಾಶಾ ಕನಕಕಾಂತಿ,
ಜನದಂತರಂಗಮಂ ವನ ಲಸದ್‌ರಂಗಮಂ
ಕೀರ್ತಿಸುವವೋಲ್, ನರ್ತಿಸಿತು ಕಿರಣ ನಾಟ್ಯಮಂ.
ತೊಲಗಿದತ್ತಾಪತ್ತು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಪೂರ್ವದಾ
ಪರಿಷತ್ತು, ಮತ್ತೆ ಮಂತ್ರಣಕಾಗಿ ನೆರೆದತ್ತು,
ಕಪಿಕೇತನರ ಚೇತನದ ಶರಧಿಸಂಪತ್ತು.
ಘೋಷಿಸಿತ್ತಿಂತು ಹರ್ಯಕ್ಷ ವಿಕ್ರಮಿಗಳಂ
ಕುರಿತು ಯುವರಾಜನಧ್ಯಕ್ಷತಾ ಕಂಠೀರವಂ :
“ ಪ್ಲವಗಲಾಂಛನ ಪತಾಕಾ ಕೀರ್ತಿ ಪೂರ್ಣಿಮಾ

ಚಂದ್ರರಿರ, ತವಿದುದೆಮ್ಮಯ ಜಸಕೆ ಕವಿದಿರ್ದ
ಪಳಿಮುಗಿಲ್. ಸಯ್ಪಿಂದೆ ಸಮನಿಸಿತು ಸಂಪಾತಿ
ಸಂದರ್ಶನಂ. ಕೇಳ್ದಿರೆಲ್ಲರುಮಾ ವಿಹಂಗೇಂದ್ರ
ಸಂದೇಶಮಂ. ನೂರುಯೋಜನದಾಚೆ, ಲಂಕೆ,
ರಾಕ್ಷಸದ್ವೀಪಮಿದೆ ಶರಧಿಮೇಖಲೆಯಾಗಿ.
ಖಳ ದಶಗ್ರೀವನಿನಕುಲನ ಕಾಂತೆಯನಲ್ಲಿ
ಬೈತಿಟ್ಟಹಂ. ಕಾಣಿಮದೊ ಕರೆಯುತಿದೆ ಶರಧಿ,
ವಾನರಾಚಂದ್ರಾರ್ಕ ಕೀರ್ತಿಕರ ಸಾಹಸಕೆ
ಬಿದಿ ಸಮೆದ ನೀರ್ಗರಡಿ! ಲಂಘಿಸುವರಾರದಂ?
ಲೋಕಪೂಜೆಯ ಮಂಗಳಾರತಿಯ ಕಾಂತಿಯಂ
ತಮ್ಮ ಪೆಸರಿಗೆ ಬೆಳ್ಗೊಡೆಯ ಮಾಳ್ಪರಾರೇಳಿ
ಬನ್ನಿ. ನಾಮನಿಬರುಂ ಮರಳಿ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಂ
ಪೊಕ್ಕು, ಪೆಂಡಿರ್ ಮಕ್ಕಳಂ ನಂಟರಿಷ್ಟರಂ
ಕಾಣ್ಬಂತೆ ಗೆಯ್ವ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಾರಿಹರಿಲ್ಲಿ,
ಮೇಲೇಳಿ, ಬನ್ನಿ. ರಾಮನ ವಿರಹ ತಾಪಮಂ
ದೇವಿ ಸೀತೆಯ ಹರ್ಷಬಾಷ್ಪದಿಂ ನಂದಿಪಾ
ರಸ ಲಸತ್‌ಕೃತಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಜಗತ್‌ಕವಿಯ
ಪಟ್ಟ ಮಹಿಮೆಗೆ ನೋಂತರಾರೇಳಿ ಬನ್ನಿ. ಓ,
ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞಾ ಕಿರೀಟ ಭಾರಕೆ ಬಾಗಿ
ನೆಲದಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಣಿದಿರ್ಪಿರೇಕೆ? ಲಂಘಿಸೆ
ಸಮುದ್ರ ದುಷ್ಪಾರಮಂ, ಬಾನ್ನೆಲಕೆ ತಲೆಯೊತ್ತಿ
ನಿಲ್ಲಿಮೇಳಿಂ! ಪೇಳಿಮಾರೆನಿತು ದೂರಮಂ
ಲಂಘಿಸೆ ಸಮರ್ಥರೆಂಬುದನೀ ಮಹಾಸಭೆಯ
ಸನ್ನಿಧಿಗೆ.''
ಕೇಳ್ದರಾರೊರ್ವರೇನೊಂದುಮಂ
ಪೇಳ್ದರಿಲ್ಲಿರ್ದುದಯ್ ಸಮಿತಿ ಕಂಡರಿಸಿದೋಲ್
ನಿಶ್ಚಲಂ. ಚಣಮಾದುದೊಂದೆರಡಾದುದಿಸ್ಸಿ! ಮೇಣ್
ಮೂರನೆಯ ಚಣಮೊ? ಯುಗದೀರ್ಘಮಾಯಾಸಮಿರೆ,

ಛೀಃಛೀಃಛೀಃ ಎನುತ್ತೆ ಭರ್ತ್ಸನೆಗೈದ ಮೌನದ
ಕಶಾಘಾತಕೆನೆ ಗುಜಗುಜಿಸ ತೊಡಗಿದುದು ಗೋಷ್ಠಿ.
ಮಾನರಕ್ಷಣೆಯಾಯಿತೆಂಬಂತೆ ತೃಪ್ತಿಗಾ
ಸಭೆ ಸುಯ್ಯೆ, ಧಿಗ್ಗನೆದ್ದನ್ ದಿಗ್ಗಜೋಪಮಂ
ಸಮ್ಮುಖ ಸಮರ ಪರಾಕ್ರಮಿ ತಾಂ ಗಜಂ:
"ನಗದಿರಿಂ.
ನನಗೆ ಲಂಘನಶಕ್ತಿಯಲ್ಪಮಾದೊಡಮಿಲ್ಲಿ
ನೆರೆದಿತರ ಪಿರಿಯರ್ಗೆ ನುಡಿದೋರಲಿಕ್ಕೊಂದು
ಪೀಠಿಕೆಯನೊರೆವೆನ್: ಯೋಜನ ದಶವನುತ್ತರಿಸೆ
ನಾಂ ಶಕ್ಯನೆಂ!"
ಕುಳ್ತನವನನಿರೀಕ್ಷಿತಮೆಸಲ್ಕೆ.
ಮೇಲೆಳ್ದನಾ ಬಳಿಕವೊರ್ವನಿಂಬಳಿಯೊರ್ವ
ಕಲಿ, ತನ್ನಾರ್ಪಿನುದ್ದಮಂ ಪೇಳಲ್: ಇರ್ಪತ್ತು
ಯೋಜನವನೊರೆದನಾ ಗವಯಂ. ಗವಾಕ್ಷಂ
ನಾಲ್ವತ್ತನೊರೆದಸಂತೆಯೆ ಗಂಧಮಾದನಂ
ಪೇಳ್ದನೈವತ್ತನಾ ಮೈಂದನಾರ್ವತ್ತನಾ
ಜಾಂಬವಂ ಮುದುಕನೆಂಬತ್ತನೊರೆದಂ. ಕಡೆಗೆ
ವಾಲಿಸುತನಂಗದಂ: "ಕೇಳ್ದಿರೈ ಜಾಂಬವನ
ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಂ, ಮತ್ತೆ ವಿನಯಮಂ. ಪಿಂತವಂ
ಜವ್ವನದೊಳಿರ್ದಂದು, ನನ್ನ ತಂದೆಯೆ ನಾಣ್ಚಿ
ತಲೆವಾಗುವಂತೆ ಲಂಘಿಸುತಿರ್ದನೆಂಬುದಂ
ಕೇಳಿರ್ದೆಸಯ್ಯನಿಂ. ಮುನ್ನೀರ್ಗಳಂ ಕೆರೆಗೆ
ಗೆತ್ತು ನೆಗೆದಾತನೀವೊತ್ತು ಮುಪ್ಪಿಂ ಕುಗ್ಗಿ
ನುಡಿದುದಂ ಕೇಳ್ದೆನಗೆ ಹೆಡೆಸೆಡೆಯುತಿದೆ ತರುಣತಾ
ಗರ್ವಂ. ನಿಶಾಕರ ಮುನಿಯ ಹತ್ಯೆಯಿಂದೆನಗೆ
ಕಡಿವೋದುದೆನ್ನಯ್ಯನಿತ್ತ ಮಾಂತ್ರಿಕ ಶಕ್ತಿ.
ಕೇಳಿಮಾದೊಡಮೆನಗೆ ಒಲ್ಮೆಯಿಹುದುತ್ತರಿಸೆ
ಶತಯೋಜನದ ಶರಧಿಯಂ. ಪಿಂತೆ ಮರಳಲ್ಕೆನಗೆ

ಬೇಳ್ಪದಟಿನೊಳೆ ಶಂಕೆ."
ಮುದಿಯ ಜಾಂಬವನೆದ್ದು
ತಡೆದನ್ ಕುಮಾರನಂ : "ಬಲ್ಲೆನಾಂ, ವಾಲಿಸುತ,
ನಿನ್ನದಟಿನಳವಿಯಂ. ಸಾಗರವನುತ್ತರಿಸಿ
ಪಿಂತಿರುಗಲುಂ ನೀಂ ಸಮರ್ಥನೆ ದಿಟಂ. ಶಂಕೆ
ನೀಂ ವಿನಯಕಿತ್ತ ದಕ್ಷಿಣೆಯೈಸೆ! ಕೇಳಾದೊಡಂ
ಪೋಗಲಾಗದು ನೀಂ ; ನಯಮದಲ್ತು. ಸ್ವಾಮಿಯಂ
ಮುಂಗಳುಪಿ ಭೃತ್ಯರೆಂ ಪಿಂದುಳಿಯೆ, ಕೇಡಡಸೆ,
ಕಾರ್ಯನಾಶಂ ; ಸರ್ವನಾಶಂ ; ಅಕೀರ್ತಿಯೆ ದಿಟಂ!
ಮೂಲಮಿರ್ಪವನೀಜಕಿಂದೊ ನಾಳೆಯೊ ಫಲಂ ;
ಬೇರ‍್ಗಡಿದರೇನುಂಟು? ಚಿತೆಗಿಂಧನಂ! ಕಳುಹೆ
ನಿನ್ನನದೆ ಗತಿಯಕ್ಕುಮೆಮಗೆ."
ವಾಲಿಯ ಮಗಂ
ಕೈಮುಗಿದು, ಗೌರವಂದೋರಿ, ವೃದ್ಧವೀರಗೆ
ಜಾಂಬವಂಗಿಂತು : "ಪೂಜ್ಯನೆ, ಬೇರೆ ಬಟ್ಟೆಯಂ
ಕಾಣೆನಾಂ. ಸುಖದೊಳಾರಗ್ರಭಾಜನನವನೆ
ಕಷ್ಟದೊಳಗಗ್ರಭಾಜನನಕ್ಕುಮದೆ ನಿರತೆ
ಬೀರಕ್ಕೆ. ಗೌರವದೊಳಗ್ರಗಣ್ಯಗೆ ಪಾಳಿಯುಯ್
ಸಾಹಸದೊಳಗ್ರೇಸರತೆ. ನಾನುಮುಂತಿರ್ದು
ಮೇಣ್ ಬೇರೆ ಬೀರರಾರುಂ ನಾಸಕೆಳಸದಿರೆ,
ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶಮಲ್ಲದೆ ಕಾಣೆನಾನನ್ಯಮಂ
ಸದ್ಗತಿಯನೆಮಗೆ. ಪೇಳೆನೆಗಿಲ್ಲಿ ಕಜ್ಜಮಂ ;
ನೀಂ ಪಿರಿಯನಜ್ಜನಯ್ ; ನಿನ್ನ ಸನ್ಮತಿಯೆನಗೆ
ರಾಮನಾಶೀರ್ವಾದಮಂತೆ ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ!"
ಪೊಳ್ತನಿತು ಚಿಂತಿಸಿದನಂತರಂ ಜಾಂಬವಂ,
ಕೆಮ್ಮನಿರ್ದಾ ನೀಲನಿಂಗಿತವರಿತು, ನಳನ
ಕಣ್ಣರಿತು, ಸಂತೈಸಿದನು ವಾಲಿಸೂನುವಂ :
"ತೋರ್ಪೆನೊರ್ವನನಿಲ್ಲಿ ಲಂಘನ ಸಮರ್ಥನಂ.

ಪೆರರಿಂ ಪ್ರಚೋದಿತಂ ತನ್ನ ತಾನರಿಯದಯ್
ನಿಜಮಹಿಮೆ. ನೋಡಲ್ಲಿ: ಗೆಂಟರೊಳರೆಯ ಮೇಲೆ
ಕುಳಿತಿರ್ಪನೆಕ್ಕಟಿಯೊಳಾ ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ವಿ,
ಕಡಲೆಡೆಗೆ ಕಣ್ಣಾಗಿ, ಕಣ್ಣೊಳಗೆ ಕಡಲಾಗಿ,
ವಾಯುಸುತನಾಂಜನೇಯಂ!"
ತನ್ನ ಕಲಿತನಕೆ
ಜಲಕಲಿ ಸರಿತ್ಪತಿಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಾ ಶೌರ್ಯಮಂ
ತೋಳ್ತೂಗಿ ನೋಳ್ಪವೋಲತ್ತಣ್ಗೆ ಕಣ್ಬೆಸೆದು,
ಕಲ್ಪಟ್ಟು, ಪಡಿಮೆಯಂತಿರ್ದ್ದನಂ ಬಳಿಸಾರ್ದು
ಜಾಂಬವಂತಂ, ಶಿಲಾಶಿಲ್ಪಿಯ ಕಲಾಕೃತಿಗೆ
ದೇವತಾಹ್ವಾನದಿಂ ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಂ
ಗೆಯ್ವ ಮಂತ್ರಿಸುವಾತ್ಮಸಾಧಕನವೋಲ್, ನಿಂದು,
ಫಲಸಿದ್ಧಿಯೊಳ್ ಸುದೃಢ ಬುದ್ಧಿಯಿಂ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಂ
ನುಡಿದನಾವೇಶದಿಂ:
"ಕಲ್ಲಾದಯೇಕಿಂತು, ಪೇಳ್,
ಓ ಕಪಿಧ್ವಜದೇವತಾ ಕೀರ್ತಿಮೂರ್ತಿ? ಅದೊ, ಕಾಣ್,
ನಿನ್ನಾಲಯದ ಗೌರವದ ಗೋಪುರದ ಸುಧಾ
ಶುಭ್ರ ಕಲಶ ಗಭಸ್ತಿ ಕಿಲುಬುತಿದೆ ದುರ್ಯಶಃ
ಕಿಲ್ಬಿಷಂ ಪತ್ತಿ. ನಿನ್ನ ಕೆಳೆಯರ ಹರಣವಿದೊ
ಏದುತಿದೆ ಹೊರೆಗಜ್ಜದರೆಯೊತ್ತಿ. ಮರುತ್ಸುತ,
ನೀಂ ಜಗತ್ಪ್ರಾಣ ಸಂಭವನಯ್. ಸಮೀರಣನ
ವರದ ಕೃಪೆಯಿಂದಂಜನಾ ದೇವಿಯಿಂ ಬಂದವನ್
ನೀಂ. ನಿನಗಲೌಕಿಕಂ ಜನ್ಮಗುಣಮಲ್ಲದೆಯೆ,
ಯೋಗಿ ನೀನಭ್ಯಾಸದಿಂದೆಯುಂ. ತಪದಿಂದೆ, ಮೇಣ್
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಜ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳ್
ನಿನಗಿಷ್ಟ ಕಿಂಕರರಲಾ, ಹನುಮಂತದೇವ. ನೀಂ
ಧ್ಯಾನದಿಂದಿಚ್ಛಿಸಿದರಾವುದಾಗದೊ? ನಿನಗೆ,
ನಿನ್ನನ್ನರಿಗೆ, ಸೃಷ್ಟಿ ತಾಂ ದೃಷ್ಟಿಸೂತ್ರಜಮಲ್ತೆ?

ಯೌಗಿಕವನಲ್ಪಕ್ಕೆ ಲೌಕಿಕಕಳೆಯಲೊಲ್ಲೆ ನೀಂ ;
ಬಲ್ಲೆನಾ ನಿಷ್ಠೆಯಂ . . . ಪೇಳಲ್ಪಮೇನೆಮ್ಮೆಲ್ಲ
ಬಾಳೊಳ್ಪಿನೀ ಮಹತ್‌ಸಾಹಸಂ ? ಪ್ರೇಮಮಂ
ಕಾಮದಿಂದುದ್ಧರಿಸಿ, ಬಾಳ್ಗೆ ಬಾಳಂ ಬೆಸೆಯಲೀ
ಪೆರ್ಗಡಲ್ ನೆಗೆಯುವೀ ಸಯ್ಪು ಕಲ್ಪಾಂತರಕ್ಕೇಂ
ದೊರೆಕೊಳ್ವುದುಂ ದುರ್ಲಭಮೆ ದಿಟಂ. ಮೇಣ್ ಯೋಗವಂ
ಧರ್ಮ ಸಾಧನೆಗೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದರೇಸದಕೆ
ವೈಲಿಗೆಯೆ ? ಧರ್ಮಮೇ ದೇವರೆಂಬುದೆ ಬುದ್ಧಿಯಯ್ !
ಏಳೇಳ್, ಮಹಾಯೋಗಿ, ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥಕಾರಣಕೆ
ನಿನ್ನ ಸಿದ್ಧಿಯನಿಲ್ಲಿ ನೈವೇದ್ಯಮಂ ನೀಡಿ,
ಪಡೆ ಪರಮಸಿದ್ಧಿಯಂ. ತನ್ನಂಗುಳೀಯಮಂ
ನಿನಗಲ್ಲದನ್ಯರ್ಗೆ ಕೊಟ್ಟನೇನಾ ಮಹಾ
ಮತಿ, ದಾಶರಥಿ ? ಮುದುಕನೆಂ ; ಮುಖಸ್ತುತಿಯಲ್ತು ;
ನಿನಗೆಣೆಯನಾಂ ಕಂಡೆನಿಲ್ಲೆನ್ನ ಬರ್ದುಕಿನೊಳ್.
ಲಂಘಿಸೀ ಶರಧಿಯಂ. ಪುಡುಕಿ ಬಾ ದೇವಿಯಂ.
ತಾ ಪುಣ್ಯವಾರ್ತೆಯಂ, ಮೇಣೆಮಗೆ ಬಾಳ್ತೆಯಂ.''
ಕೇಳ್ದನಂತರ್ಮುಖಿ ಮರುತ್ಸುತಂ. ಮನದೊಳಗೆ
ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನ್ ಸಾಗರೋಲ್ಲಂಘನಕೆ. ಯೋಗಿ
ಪೂರಕಂ ರೇಚಕಂ ಕುಂಭಕ ಪ್ರಾಣದಿಂ
ಮೂಲದಿಂದೆಚ್ಚರಿಸಿದನ್ ಕುಂಡಲಿನಿಯಂ.
ಸುಷುಮ್ನೆಯಿಂದೇರ್ದನ್ ಸಹಸ್ರಾರಕಲ್ಲಿಂದೆ ಮೇಣ್
ಮೀರ್ದನಿಂದ್ರಿಯ ಮಾನ್ಯ ಜಡಜಗನ್ಮಾಯೆಯಂ,
ಭೌತ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಹನ್ನಿಯತಿಯಂ ! ಸಂಕಲ್ಪಚಿತ್
ತಾಳ್ದನಿಚ್ಛಾಸೂತ್ರದಿಂ ಕಪಿ ಗಾತ್ರಮಂ, ಕುಲದ
ಹಳವಿಗೆಯ ಚಿಹ್ನೆಯಾಕಾರಮಂ.
ಇತ್ತಲಾ
ತೋರ್ದುದೆಂತಿಂದ್ರಿಯಾತೀತೈಂದ್ರಜಾಲಿಕಂ
ಸುತ್ತಣಿಂ ಮುತ್ತಿ ಗೆಂಟರೊಳಿರ್ದರಾ ಚಕಿತಾತ್ಮ

ವನ ನರ ಚಮೂ ದರ್ಶನೇಂದ್ರಿಯಕೆ? ನೋಡುತಂ
ನೋಡುತಿರ್ದಂತೆವೋಲಾವೇಶಗೊಂಡುದೆನೆ,
ಸುಯ್ಯೇರ್ದು, ಸುಯ್ಯಿಳಿದು, ವೇಪಿಸಿತು ವಾಯುಜನ
ವಪು. ಮಿಂಚೆ ರೋಮಾಂಚನಿಸಿತೆಂಬವೋಲ್ ಮೊಗಕೆ
ತುಳ್ಕಿದುದು ತೈಜಸಂ. ಫಾಲ್ಗುಣದುದಯ ರವಿಯ
ಕನಕ ಕುಂಕುಮ ಬಿಂಬಕಾಂತಿ ಪರಿವೇಷಮಂ
ರಚಿಸುತಿರೆ, ಪವನಜನ ನರರೂಪಮೊಯ್ಯನೆಯೆ,
ವಾರಿ ವಿದ್ಯುತ್ಸಂಗದಿಂ ಪೊರ್ದ್ದ ತನಿಲತಾ
ಸಿದ್ಧಿಯಂ ಸಾಕಾರಮಂ ವಿಸರ್ಜಿಸುವಂತೆ, ೧೦೦೦
ತೊರೆಯುತೆ ನರಾಕೃತಿಯನೇರ್ದುದು ನಿರಾಕೃತಿಗೆ.
ಜ್ಯೋತಿಸ್ಸಲಿಲ ಶೀಕರವೊ ಚಂದ್ರ ನಕ್ಷತ್ರ
ನೀಹಾರಿಕಾ ರಜೋ ಮೇಘದಗ್ನಿಮಂಡಲವೊ
ಮೇಣಾಂಜನೇಯಾತ್ಮ ವೈಭವಶ್ರೀದ್ಯುತಿಯೊ
ಪೇಳೆಂಬಿನಂ ಜ್ವಲಜ್ಜ್ವಲಿಸುತಿರ್ದಾ ದೀಪ್ತಿ
ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿದುದು ಅಲಾತ ಚಕ್ರದ ತೆರದಿ,
ನೆರೆದ ವಾನರ ನಯನಶಕ್ತಿ ತಳ್ಳಂಕದಿಂ
ಮುಚ್ಚೆವೋಪಂತೆ! ತೆಕ್ಕನೆ ಇಂಪು ಸುರಿದುದಯ್
ಓಂಕಾರದಿಂಚರಂ, ಸೃಷ್ಟಿಯ ಚರಾಚರದ
ಕೋಟಿ ಕಂಠಸ್ವರದ ವಿಶ್ವವೈಣಿಕ ಮಧುರ ೧೦೧೦
ಅವ್ಯಕ್ತನಿತ್ಯಗಾನಂ. ಕೇಳುತಿರ್ದಂತವರ್
ತಳತಳಿಸಿತಾ ಬೆಂಕೆತುಂತುರ್ಮುಗಿಲ ನಡುವೆ
ವಾನರಧ್ವಜದ ಚಿಹ್ನೆಯ ಚಿತ್ರದಾಕಾರಂ.
ಮಿಕ್ಕುವಾನಂದದಿಂದುಲಿದು ಜಯಘೋಷಮಂ,
ಸ್ತೋಮ ಸಂಗೀತದಿಂ ಸ್ತೋತ್ರಗೈಯಲ್ ತೊಡಗುತಾ
ಸ್ತೋತ ಸಂತೋಷದೊಳ್ ತೇಲಿಸಿತು ಪೃಥ್ವಿಯಂ,
ವಿಪಿನಾದ್ರಿ ಸಹಿತಮಂ, ಓಂಕಾರಸಂಗಿ ಆ
ಸಂಭ್ರಮಿತ ಕಪಿಸೈನಿಕಂ:

“ ಜಯತು ಜಯತು ಹೇ
ಪವನ ಪಾವನ ಕಲಿ ಕುಮಾರ! ಜಯತು ಜಯ ಹೇ
ವಾನರ ಕುಲದ ಕೀರ್ತಿಯುದ್ಧಾರ! ಜಯತು ಹೇ
ಕಪಿಕೇತನರ ಮಹಾಚೈತನ್ಯ ಚೂತವನ
ಚೈತ್ರಾವತಾರ! ಉತ್ತಿಷ್ಠ, ಓ ಧುರಧೀರ,
ಜಗದೇಕವೀರ! ಉತ್ತಿಷ್ಠ, ಓ, ಯೋಗಿವರ,
ಯೋಗಾವತಾರ! ಉತ್ತಿಷ್ಠ, ಓ, ಉತ್ತಿಷ್ಠ,
ಸರ್ವಮಾನವ ಗರ್ವಮಾನ ಪಾರಾವಾರ!
ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ಈ ಶರಧಿ ಲಂಘನಂ
ಮಾನವಾತ್ಮದ ಮಹತ್ಸಾಧನೆಗೆ! ನಿನ್ನ ಈ
ಸಾಹಸಂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಲಿ ಯೋಗ ಮಹಿಮೆಯ
ಉದಾತ್ತತೆಗೆ! ಬ್ರಹ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದದ್ವೈತ
ಸಿದ್ಧಿಯಾ ಭೂಮಾನುಭೂತಿಗಾಗಲಿ ರಸದ
ಸಂಕೇತಮಿಾ ನಿನ್ನ ರುಂದ್ರರೂಪಂ! ನಮೋ,
ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೆ! ನಮೋ,ವ್ಯೋಮ ಸಂಚಾರಿಯೆ,
ನಮೋ ನಮೋ! ಕಲಿ, ನಮೋ! ಗುರು, ನಮೋ! ಪುನರ್ನಮೋ,
ಮುಹುರ್ನಮೋ! ಓಂ ನಮೋ, ಹ್ರೀಂ ನಮೋ! ನಮೋ, ನಮೋ,
ನಮೋ!”

ಸ್ತೋತ್ರಗೈದಿಂತಿಂತು ಗುಣಗಾನಮಂ
ಸಂಕೀರ್ತಿಸಿರೆ, ಪಿರ್ಗ್ಗಿದತ್ತಣುವಸಣುಮೂರ್ತಿ.
ಕೀರ್ತಿ ತಾಂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಪ್ಪೊಡೆ ಅಲ್ಪಮಣುರೂಪಿ
ತಾನಾಗನೇನ್ ಅಭ್ರಂಕಷಂ ಬೃಹನ್ಮೂರ್ತಿ ?
ಪರ್ವತಕೆ ಶಿಖರಮೆಯ್ ಹಣೆಸಣಿಸಿ ಮಲೆವಂತೆ,
ಬೆಂಕೆತುಂತುರ್ಮುಗಿಲ ನಡುವಣಾ ಕಪಿಯಕೃತಿ
ತಾನಳ್ಕರೆವೊಗಳ್ಕೆಗೆರ್ದೆಯುರ್ಕ್ಕೆ ಸೊರ್ಕುತ್ತೆ, ಉಬ್ಬೆ,
ಬಳೆಬಳೆದು ಬಳೆಬಳೆದು, ತುಂಗತರುವರ ಶಿರಮೆ
ಜಾನುಜಂಘೋತ್ಸೇಧಮಾಗಲಾರದೆ ಸೋಲ್ತು
ಚೀರನಡಿತಡಿಗೆ ಮುಡಿಯಿಡುವ ಪಳುಗಿಡುವಾಗುವೋಲ್,

ನಿಂದುದು ಅತೀಂದ್ರಿಯದ ಆಂಜನೇಯನ ಮಹಾ
ದೈತ್ಯ ಭೀಕರದೈಂದ್ರಜಾಲಿಕ ರುಂದ್ರರೂಪಂ !
ಹೆದರಿತೆ ತರುಚ್ಛಾಯೆ ? ಪಾದಪದ ಪಾದಮಂ
ಪಿಡಿದುದೆ ? ತಟಿದ್ರೋಮಮಯ ವಜ್ರಕಾಯದಾ
ಮರುತಾತ್ಮಜನ ಮೆಯ್ಸಿರಿಗೆ ಕರ್ಪುಗೆಟ್ಟುದೆನೆ
ಬೆರ್ಚಿ ಬೆಳ್ಪಾಯ್ತೆ ? ಕಾಣ್ : ಈ ಕಾಂತಿಗಾ ಕಾಂತಿ
ಕೀಳ್ಪಟ್ಟ ತೆರದಿ, ಬಾನ್ನಾವಲಿಯ ಕಿಡಿಯಾಗಿ
ತಪಿಸಿರ್ಪನಭಿಜಿನ್ಮುಹೂರ್ತ ದಿವಸೇಶ್ವರಂ.
ಮಧುರ ಭಯ ಸಂಭ್ರಾಂತ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರ್ಛೆಯಿಂ
ಸ್ತಬ್ಧಮಾಯ್ತಾ ಪಕ್ಷಿನೀರವ ಗಿರಿಧರಿತ್ರಿ !
ಗಾತ್ರದಿಂ ಹೈಮಾಚಲಸ್ಪರ್ಧಿಯಾಯಿತೆನೆ,
ಕಪಿರೂಪಮಾದೊಡೇಂ, ಕೈಲಾಸ ಶೈಲೇಂದ್ರ
ಸಂತ್ರಾಸಕರ ಕಳೇಬರದ ಭೈರವಸಂತೆ,
ಭವ್ಯಮಾಗದೆ ಮರ್ತ್ಯಧಲ್ಪತೆಗೆ ? ಪಿರಿದಕತಿ
ನಿಕಟಮಿರಲದರ ಜಂಘೆಯ ರೋಮರೂಕ್ಷತೆಯ
ದರ್ಶನಮೆ ಪರಮಗತಿಯಲ್ತೆ ಲಘುಚೇತಸದ
ಮತಿಗಳಿಗೆನುತೆ, ದೂರದೂರಕ್ಕೆ ಸರಿದುದಾ
ಮಾರುತಿಯ ಮುಖತೇಜಸದ ದರ್ಶನಾಕಾಂಕ್ಷಿ
ಕಪಿಕುಲ ಬಲದ ಜಲಧಿ : ಕೈಮುಗಿದರದ್ಭುತಕೆ,
ಇಚ್ಛಾಯು ವಾಯುಜನ ಆ ವಿರಾಡ್ವೈಭವದ
ಗೌರವದ ಯೌಗಿಕಶ್ರೀಗೆ.
ಗಿರಿಗಂಹರಂ
ಗುಡುಗೆ ಗರ್ಜಿಪ ಸಿಂಹಘೋಷ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂ
ಪೊಣ್ಮಿದುದು ರಾಮ ಸೀತಾ ಪ್ರೇಮ ಮಧ್ಯದಾ
ವಿರಹ ವಿಘ್ನಾಂಬುಧಿಗೆ ಚಿರ ಲಗ್ನ ಸೇತುವಂ
ಬೀಸೆ ಲಂಘಿಸುವನಿಲಜನ ಶುಭದಭಯ ವಾಣಿ :
" ಸಾಹಸ ಸಮೋದ್ಯೋಗಿಗಳಿರ, ವಾನರ ಸುಭೃನ್
ಮಣಿಗಳಿರ, ಪೂಜ್ಯ ಕಪಿಲಾಂಛನ ಪತಾಕಾತ್ಮ

ಗೌರವಪ್ರಾಣರಿರ, ತ್ರಾಣದಿಂ ರೂಪದಿಂ
ದಾರ್ಢ್ಯದಿಂದೌನ್ನತ್ಯದಿಂ ಬಿಂಬಿಸಿಪ್ಪೆನಾಂ
ನಿಮ್ಮಖಿಲ ಸಂಘಾತ್ಮಮಂ. ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಾಕಾಂಕ್ಷೆ
ಮೂರ್ತಗೊಂಡಿಪ್ಪೆನಾಂ ಧನ್ಯನೆಂ. ಅಣುವನಾಂ;
ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಚ್ಛೆ ತಾಂ ಕೆಚ್ಚಿಂ ಕಟ್ಟಲುಂದಿಸಿತೀ
ಮಹತೋ ಮಹೀಯತಾ ಗೋಪುರೋಪಮ ಮೂರ್ತಿ.
ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸೃಷ್ಟನಂ ಸ್ತೋತ್ರ ಸಂಪುಷ್ಟನಂ
ಪೊರೆಯುತಿರಿಮಾ ಮಾನಸಾನ್ನದಿಂ, ವಾರ್ಧಿಯಂ
ದಾಂಟಿ, ದೇವಿಯನರಸಿ, ಪಿಂತಿರುಗಿ ನಾನಿಲ್ಲಿ
ನಿಮ್ಮೆಡೆಗೆ ಬರ್ಪನ್ನೆಗಂ. ಮರೆಯದಿರಿ: ನಿಮ್ಮಾತ್ಮ
ಯೋಗಮೆ ನನಗೆ ಶಕ್ತಿ!—ಪೇಳ್ವೆನಾದೊಡಮಾಲಿಸಿಂ,
ಮನ್ಮಹಿಮೆಯಂ. ನಿಮ್ಮ ಧೈರ್ಯಕೆ ಪೇಳ್ವೆನಾಲಿಸಿಂ.
ನಿಮ್ಮಾತ್ಮದೂತನೆನ್ನತುಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಂ ನೀಂ
ಕೇಳ್ವಿರಪ್ಪೊಡೆ ನಿಮ್ಮ ಯೋಗ ಯೋಗ್ಯತೆ ಪೆರ್ಚಿ
ಸಮನಿಪುದು ಶ್ರದ್ಧಾಭಿವೃದ್ಧಿ. ಬಿಂಕದಿನಲ್ತು,
ನನ್ನ ಪೆರ್ಮೆಯನೊರೆವೆನಾ ಬುದ್ಧಿಯಿಂ.—ಬೇಡ
ನಿಮಗಿನ್ ಶಂಕೆ. ಪರಿಕಾಲ್ಗೆತ್ತು ಸಮುದ್ರಮಂ,
ಈ ಎತ್ತರಕೆ ಕಾಣ್ಬ ಈ ಮಹಾ ನೀಲಮಂ,
ಲಂಘಿಸುವೆನಶ್ರಮಂ. ಲಂಘಿಪೆನಲಂಘ್ಯಮಂ.
ವಿಶ್ವದೊಳಸಾಧ್ಯಮೆನಗಿಲ್ಲಮಿನ್. ಪಿಂಡಿದೊಡೆ
ಮುಷ್ಟಿಯೊಳೆ ಪುಡಿಯಪ್ಪುದೀ ಮಹೇಂದ್ರಾಚಲಂ!
ಕಡಲನೆಲ್ಲಂ ತುಳ್ಕಿ, ಹಿಮಗಿರಿಗೆ ಬೀಸಾಡಿ,
ವಡಬನಂ ತುಡುಕಿ ಪಿಡಿದಸುರನೂರಂ ಸುಟ್ಟು,
ಬೂದಿ ತೊಳೆಯಲ್ಕಾಂ ಸಮರ್ಥನೆಂ! ಕೈವೀಸಿ,
ಲಾಂಗೂಲ ಚವರಿಯಿಂದಂಬರದರಿಲ್ಗಳಂ
ಗುಡಿಸಿ ಪಾತಾಳಕುದುರಿಸುವಾರ್ಪು ನನಗಣುಗಲಾ
ಲೀಲೆ!—ಬಣ್ಣಿಪುದೇಕೆ? ಕಾಣಿಮಪರೋಕ್ಷಮಂ!"

ಸಂಚಿಕೆ ೧೧

ಸಾಗರೋಲ್ಲಂಘನಂ

ಕಾವ್ಯಯಾತ್ರೆಗೆ ಮುನ್ನಮಾವೇಶದುನ್ನತಿಯ
ನಾಂದಿಗೇರುವ ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯ ಪಾಂಗಿಂದೆ
ಲಂಘನಾಘಾತಮಂ ನಿತ್ತರಿಸುವೆತ್ತರಕೆ
ವಜ್ರತನುವೇರ್ದನ್ ಮಹೇಂದ್ರ ಮಸ್ತಕ ಕಲ್ಪಮಾ
ಶಕುನಿಶಿಲೆಗಾಂಜನೇಯಂ. ಜಂಗಮಾಚಲಂ ತಾಂ
ಸ್ಥಾವರಾಚಲಕೇರ್ವವೋಲಾ ವಿರಾಡ್ರೂಪಿ
ಸಾನುವಿಂದಡರುತಿರಲಾ ಮಲೆಯ ಪಸುರೋರೆಯಂ,
ಭವ್ಯಮಾದುದೊ ಭೀಷ್ಮದೃಶ್ಯಂ ಕಪಿಧ್ವಜರ
ಅನಿಮೇಷ ವಿಸ್ಮಯಕೆ! ಪಳುವಾಯ್ತು ಪೆರ್ಗಾಡು;
ಕುಸಿಯಿತ್ತು ಬಾನ್ಮಾಡು; ಹೆದರಿ ಹದುಗುವ ತೆರದಿ
ಕುಗ್ಗಿ ಕುಬ್ಜತೆವೆತ್ತು ಸೆಡೆತುದಾ ಪರ್ವತದ
ಪೆರ್ವೀಡು. ಮೊಳಕಾಲಿನಾಳದಾ ಮಡುನಡುವೆ
ಪಾಯ್ವ ಪೇರಾನೆಯೊಲ್ ತೊತ್ತಳದುಳಿದು ಮೆಟ್ಟಿ
ಸಾಗುತಿರೆ, ಪೆರ್ಮರಂ ಪರೆಮುರಿದುರುಳ್ದುವಯ್,
ಕುರುಚಲಿನೊಣಗು ಕಡ್ಡಿ ಮುರಿವಂತೆ. ಗುರುಭಾರದಾ
ಪದಹತಿಗೆ ಕಾಣ್ ಓಕರಿಸಿದತ್ತದ್ರಿ ತನ್ನೊಡಲ
ಕೆಂಗಾವಿಮಣ್ವೆರಸಿದೋಕುಳಿಯ ನೀರ್ಗಳಂ,
ವ್ಯಾಘ್ರನಖಮುವ್ವಳಿಸೆ ಗೂಳಿ ಹಿಣಿಲಿಂದುರ್ಕಿ
ಪೊನಲಿಡುವ ಬುಗ್ಗೆಕೆನ್ನೀರ್ಗಳೋಲ್. ಗಾರಾದ
ಪಕ್ಷಿಲಕ್ಷದ ತುಮುಲ ಚೀತ್ಕಾರದಿಂ, ಕುಣಿವ
ಅಣುಗನ ಕಯ್ಯ ಗಿಲಿಗಿಚ್ಚಿಯಾದುದಾ ಶೈಲ
ವನಭೂಮಿ. ಭೂಕಂಪನವೆ ಬೇಂಟೆ ಬಿಸದಕ್ಕೆ

ಸೋವುತೈತಂದುದೆನೆ ಕಣ್ಗೆಟ್ಟು ಕಾಲ್ಗೆಟ್ಟು
ಕುದಿದುವಲ್ಲಿಯ ಜೀವಜಂತು. ಕಾಲ್ ಏಂಟಲ್ಕೆ
ಕಲ್ಗೆ ಕಲ್ ಘಟ್ಟಿಸಲ್, ಕಿಡಿಪೊಣ್ಮಿ ಮರವೊರೆಯ
ದೂದಿ ಪೊತ್ತಲ್, ಬಗಸಿಯಂ ಸುತ್ತಿ ಪೆಣೆದಿರ್ದ
ಬಿದಿರ ಮೆಳೆಗಳ್ ಧಗಿಸಿ ಪರ್ವಿದುದು ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚು,
ಹೊಗೆಮುಗಿಲ ನಡುನಡುವೆ ದಳ್ಳುರಿಯ ಜಿಹ್ವೆಯಂ
ಝಳಝಳಪಿಸಿ. ಏರ್ವಡೆದ ಮರದ ಮೆಯ್ಯಿಂ ಸೋರ್ದ
ಕಂಪಿನಂಟುಗಳುರಿಯೆ ಧೂಪಿಕ್ಕಿದವೊಲಾಯ್ತು
ಹನುಮನಾವೇಶಕ್ಕೆ ಗಂಧಧೂಮಂ. ಕಿತ್ತು
ಸುತ್ತಿಕೊಂಡನ್ ತಲೆಗೆ ಪೆರ್ಬ್ಬಳ್ಳಿಯಂ ; ಮೆಯ್ಗೆ
ಪೆಣೆದುಕೊಂಡನ್ ಕೇದಗೆಯ ಪೊದೆಗಳಂ ; ಮತ್ತೆ
ಕೌಂಕುಳೊಳಗಿರುಕಿಕೊಂಡನ್ ಪೂತ ತರತರದ
ತರುಗಳಂ : ಕಾಡಡರಿದೊಂದು ಮಲೆನಾಡಾಗಿ
ನೆತ್ತಿಯ ಬಯಲ್‌ಸೀಮೆಗೇರುತಿರೆ ವಾಯುಜನ
ಕಪಿ ಮಹಾ ಕಾಯಮ್, ಇಳಿದುದು ಕಂದರದ ಕಡೆಗೆ
ಚಣಚಣಕೆ ಲಂಬಿಪಾತನ ಘೋರ ಭಯಶಂಕಿಯಾ
ಚಿದ್‌ಘನ ತನುಚ್ಛಾಯೆ. ಮಾಹೇಂದ್ರಮಾಗಿರೆ ಮಧ್ಯೆ,
ಲಂಕೆಯೆಡಕಿರೆ, ಬಲಕಿರಲಯೋಧ್ಯೆ, ಹನುಮನಾ
ವಾಮ ದಕ್ಷಿಣ ಪದನ್ಯಾಸಕೆ, ಘಟದ್ವಯಂ
ತಕ್ಕಡಿಯನೊಮ್ಮೆ ತೆಂಕಣ್ಗೊಮ್ಮೆ ಬಡಗಣ್ಗೆ
ತೂಗಿದುವೆನಲ್ ತುಲಾಭಾರಮಂ, ತೊನೆದುದಯ್
ಬೃಹದ್‌ಪೃಥಿವಿ !
ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಕೆಚ್ಚಿರಲ್ ಕಟ್ಟಿ ಕಾಣಾ
ನೀಲ ಚುಂಬಿ ಮಹೇಂದ್ರ ಕುತ್ಕೀಲ ಮಸ್ತಕದ
ಶಕುನಿಶಿಲೆಗೇರ್ದು ನಿಂದಾ ವಿರಾಡ್ರೂಪದಾ
ಭವ್ಯ ಚಿತ್ರವನಾಂಜನೇಯನಾ ! ರಸನಿಧಿಗೆ
ಧುಮುಕುವಾತ್ಮಂ ತಾಂ ರಸಸ್ವರೂಪಂಬೆತ್ತು
ತುಂಬಿದಪುದಂಬುಜಭವಾಂಡವಂ, ಭಾವಿಸುತೆ

ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿಯನುಭೂತಿಯಂ : ಶರಧಿ ದರ್ಶನಂ ;
ತಾರಕಿತ ರಾತ್ರಿಯಾಕಾಶ ಸಂದರ್ಶನಂ ;
ತುಂಗ ಶೃಂಗದ ತುಹಿನ ಶೈಲವನ ಶಿವ ಉಮಾ
ದರ್ಶನಂ ; ದಂತುರ ದಿಗಂತ ಚುಂಬಿತ ಉದಯ
ಮೇಣಸ್ತರವಿ ದರ್ಶನಂ ; ವರ್ಷ ಭೈರವನ
ಸಿಡಿಲು ಮಿಂಚಿನ ರುದ್ರ ನಟನಾಟನಾಟವಿಯ
ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ದರ್ಶನಂ ; ಬುದ್ಧದೇವನ ಮಹತ್
ತ್ಯಾಗದ ತಪಸ್ಸಿದ್ಧಿ ಸಂದರ್ಶನಂ ; ಜೇಸುವಿನ
ಜನನ ಜೀವನ ಮರಣ ದರ್ಶನಂ ; ಜನಜನದ
ದಿನದಿನದ ಸಂಸಾರ ಜೀವನದ ಸತ್ಕೃತಿಯ
ಕೀರ್ತಿಕಲುಷಿತವಾಗದಿಹ ಪುಣ್ಯದರ್ಶನಂ ;
ಸರ್ವದರ್ಶನ ಜನ್ಯ ರಸಕೆ ತಾಂ ಪ್ರತಿ ಕಣಾ
ಹನುಮನ ವಿರಾಡ್ರೂಪ ಸಂದರ್ಶನಂ !
ಅನಂತರಂ
ಅರಿ ಭಯಂಕರನಾಂಜನೇಯಂ, ವಿಗುರ್ವಿಸುತೆ
ಮನುಜ ಕಲ್ಪನೆ ತತ್ತರಿಸುವೆತ್ತರಕೆ ತನ್ನಾ
ವಿಗ್ರಹದ ವಿಭವಮಂ, ನಿಂದನ್ ಸೆಲಕೆ ಬಾನ್ಗೆ,
ಅನಂತತೆಯನಾಕ್ರಮಿಸೆ ನಿಶ್ಶಿಖರಮೆನಲೇರ್ದ
ಗಿರಿಯ ಸಾಹಸ ಗರ್ವಗೋಪುರ ಶಿಲ್ಪಕೃತಿಯಂತೆ
ನಿಮಿರಿ ! ರೋಮಾಂಚಿಸಿತು ಸೃಷ್ಟಿ ; ಘೇ ಘೋಷಮಂ
ಮೊರೆದುಕ್ಕಿದುದು ಕಡಲ್ ; ಮುಗಿಲ ವೇಷವನಾಂತು
ನಿಂದುದಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾರಕರ ವೃಂದಮಾ,
ಚಾರಣರ ಚರಣ ಚಿಹ್ನೆಯ ಚುಕ್ಕಿವಟ್ಟೆಯಿಂ
ಸಾಗರದ ದುರ್ಲಂಘ್ಯ ದೂರಮಂ ಲಂಘಿಸುವ
ಛಲಭಂಗಿಯಿಂದುಕ್ಕಿರ್ದ ಸೊರ್ಕಿರ್ದ, ವೀರವಪು
ವಾಯುಸುತನಂ ನೋಡಿ ನೋಡಿ. ಲಂಘನಕೆ ಸಮ
ರಂಗತಲಮಂ ಸಮೆಯುವಂತೊರಸಿದನ್ ಕಾಲ್ಗಳಿಂ
ಶಿಖರದಾ ಪೆರ್ಮರಂಗಳೆ ಕುರುಚಲಾದಡವಿ

ಪೊಡವಿಯಂ. ಚಲಿತ ಅಚಲದ ತರುಸಮೂಹದಿಂ
ಪೂವಾಲಿಗಲ್ಮಳೆಗರೆಯೆ, ಮರದಲೆಯೆ ಒರಿದಾಗಿ,
ಮಲೆಯ ನೆಲಮಾದುದು ಕುಸುಮ ಶೋಭಿ. ಸಾಹಸಿಯ
ಆವೇಶಕೆತ್ತಿದಾರತಿಯಾಯ್ತುಡವಿವೆಂಕೆ:
ಧೂಪಮಿಕ್ಕಿತು ಹಗಿಸಗಂಪು; ತೂರ್ಯಮಾದುದು
ವೀರಪೂಜೆಗೆ ನಗದ ಖಗಮೃಗ ಚಕಿತರಾವಂ.
ಮುಖಸೀಮೆಯಿಂ ಸುತ್ತಿಮುತ್ತಿ ದಿಟ್ಟಿಗೆ ತಡೆಯ
ನಡಕಿರ್ದ ಬಾನ್ನೆತ್ತಿಯಾ ಮುಗಿಲ್ಮೊತ್ತಮಂ
ಇರ್ಕಯ್ಗಳಿಂದೊತ್ತಿ ಔಂಕಿದನ್, ನೂಂಕಿದನ್;
ಮತ್ತೆ ಕೆದರಿದನತ್ತಲಿತ್ತಲಾ ತೂಪಿರುವ
ರೌದ್ರಪ್ರಭಂಜನೋಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂ. ಮಹಿಮೆಯಿಂ
ಮೇಘಮಂಡಲಕುರ್ಬ್ಬಿ ಬಳೆದ ಕಪಿಕುಂಜರಂ
ನಿಸ್ಸೀಮ ಲವಣ ಜಲ ನೀಲಿಮಾ ಸೀಮೆಯಂ
ಲಂಘಿಸಲ್, ತೊರೆದು ಗರಿಮದಾ ಗುರುಭಾರಮಂ,
ಲಘಿಮೆಯಿಂ ಗರಿಹಗುರವಾದನಿಳಿದಾ ಹೊರೆಗೆ
ಪುಳಕಿಸಲ್ ತೃಣರೋಮಮುರ್ವರೆಗೆ. ಪೂರಕದ
ಮಾರ್ಗದಿಂ ತುಂಬಿದನ್ ಪ್ರಾಣಮಂ; ಕುಂಭಕದಿ
ಬಂಧಿಸಿದನಂಬರವನೆಳೆದು ಪೀರ್ವಂತೆವೋಲ್
ಆ ಅಂತರಿಕ್ಷಾಂತರಂಗಿ. ಕೌಂಗಿನುದ್ದದಾ
ಪಂಚಾಸ್ಯಫಣೆಗಳೋಲಿರ್ದ ನಿಡುತೋಳ್ಗಳಂ
ಮೇಲೆತ್ತಿ ಚಾಚಿದನ್; ಮೇಣಳತೆ ಮೀರಿದಾ
ಲಂಬ ಲಾಂಗೂಲಮಂ ಸುರುಳಿ ಬಿಚ್ಚಿದನೊಗೆದು
ಬೀಸಿದನ್, ಗಗನವನಳೆಯೆ ವಿಶ್ವಶಿಲ್ಪಿ ತಾಂ
ಬಿಚ್ಚಿಬೀಸಿದ ಮಾನಸೂತ್ರವೆಂಬಂತೆವೋಲ್!
ಮುಂ ಪೇಳ್ವೆನೇನಾ ಅಭೂತಮಂ?
ಕೇಳಿಮಾ
ಸಂಭ್ರಮಾಶ್ಚರ್ಯ ಭಯ ಚಕಿತ ಚಿಹ್ನೆಗಳಾಗಿ,
ತೆರದ ಬಾಯ್ದೆರೆದ ಕಣ್ಣಾಗಸಕೆ ಮೊಗಮಾಗಿ

ಸಟ್ಟವೋಲ್, ಮರವಟ್ಟವೋಲಿರ್ದ್ದ ಕಪಿ ಬೃಹದ್
ಧ್ವಜೆಸಿಯಂ: ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ, ಬಿಚ್ಚಿದುದು ಬೆಸುಗೆ ಕಾಣ್
ಮಲೆಮುಡಿಗೆ ಮೇಣಂಜನೆಯ ಮಗನಡಿಗೆ! ನಗಂ
ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ಕೆಳಕೆಳಗಿಳಿದುರುಳ್ವ ತೆರನಾಯ್ತು,
ನಿಮಿಷಮಾತ್ರಂ! ಪೃಥಿವಿಯಾಕರ್ಷಣೆಯ ಶಕ್ತಿ
ಗತಿಸಲ್ಕೆ ಬಾಂದಳಕೆ ಸಿಡಿವ ಪೃಥುಲಾಚಲದ
ಕೂಟದಂದದೊಳೇರ್ದುದಾಂಜನೇಯನ ಮಹಾ
ರಿಪು ಭಯಂಕರ ವಿಪುಲ ವಪುಪರ್ವತಂ! ಕುಂಭಕಂ
ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಶೂನ್ಯದಿಂ, ಯೋಗಿಯಾ ವೇಗದಿಂ,
ಸಂಭವಿಸಿತಾತನಂ ಪಿಂಬಾಲಿಪೊಂದುರುವ
ತಿರ್ರನೆಯೆ ತಿರಿವ ಸುಟ್ಟುರೆವೊನಲ ಭೋರಿಡುವ
ಬಿರುಗಾಳಿ! ಹೋಹ ನಂಟನನಿನಿತು ದೂರಕ್ಕೆ
ಕಳುಹಿ ಬರಲವಸೊಡನೆ ನಡೆವ ಮನೆಮಂದಿಯೆನೆ,
ನೆಗೆದ ಹನುಮನ ಕೂಡೆ ಬಂಡೆಗಿಡುಮರಬಳ್ಳಿಗಳ್
ಪಾರಿದುವಿನಿತು ಗೆಂಟರ್ಗೆ. ಮತ್ತಮಂಬುಧಿಗೆ
ಗಮನಗೆಟ್ಟುರುಳಿದುವು, ಕವಿಕಲ್ಪನೆಯ ಕೂಡೆ
ಏರಲೆಳಸಿಯುಮೇರಲಾರದ ವಿಮರ್ಶಕನ
ಕಾಣ್ಮೆಯಿಲ್ಲದ ಬರಿಯ ಜಾಣ್ಮೆಯೋಲ್. ಆದೊಡಂ
ಪಲವಾತನಾ ಗಮನ ವೇಗ ಮಹಿಮೆಗೆ ಸಿಲ್ಕಿ,
ತಮ್ಮತನಮಂ ಮರುತ್ಸುತನ ತನುಗರ್ಪಿಸುತೆ,
ರಾಮದೂತನ ಮೆಯ್ಯನಪ್ಪುತಂಟುತೆ ನಭೋ
ಯಾತ್ರಿಗಳಾದುವೈ, ಕವೀಶ್ವರಾವೇಶಮಂ
ಕೊಂಕು ಬಿಂಕವನುಳಿದು ನೆಮ್ಮುವ ರಸಾಸ್ವಾದಿ
ಸಹೃದಯ ವಿನಯದಂತೆ. ಬಾಣಜವದಿಂದೇರ್ದು
ತೋರ್ದುದನಿಲಾತ್ಮಜನ ಕುಸುಮಿತ ಕುಟಜ ಲತಾ
ರಚಿತ ರೂಪಂ, ನಭ ಸಮುದ್ರವನಲೆವ ಬೃಹದ್
ದ್ವೀಪ ಭೂ ಖಂಡದೋಲ್ ಅಖಚಿತಂ, ಅಸ್ಫುಟಂ,
ಭೀಮರಮ್ಯಂ, ದೈತ್ಯ ಸಂಕಟಕರಂ, ನೋಳ್ಪ

ವಾನರ ಸುಹೃಜ್ಜನರ ಹೃತ್ಕಮಲ ಸಂತೋಷ
ಘೋಷ ಸಂಭ್ರಮಕರಂ. ನೋಳ್ಪ ನೋಟದೊಳದರಿ,
ಬರಬರುತೆ ಕಿರಿದಾಗಿ ತೋರಿ, ಮಾನುಷಮಾಗಿ,
ಮೇಲೆ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ, ಹಕ್ಕಿರೂಹಂ ಬೆತ್ತು,
ದೂರದೂರಕೆ ಹಾರಿ, ಚುಕ್ಕಿಯೋಲಂತಾಗಿ,
ಕೊನೆಗೆ ನೀಲವ್ಯೋಮತನುವಾದನೆಂಬಂತೆ
ವಾಯುಜಂ ಗೋಚರಾತೀತನಾಗಲ್, ದಿಟ್ಟಿ
ಸೋಲ್ತು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿ ನೋಡಿದರೊರ್ವರೊರ್ವರಂ
ತಾಮೊರ್ವರೊರ್ವರ್ಗೆ ಪೊಸ ಪರಿಚಯಮೆನಲ್ಕೆ,
ಕೌತುಕ ಸಮಾಧಿಯಿಂದೆಳ್ಚತ್ತ ಸುಗ್ರೀವ
ಸೇನಾ ಸಮಷ್ಟಿ. ಮರುವುಟ್ಟಲಾ ಮಹಿಮೆಯುಂ,
ರಸಮುಂ, ಪರಾತ್ಪರವನನುಭವಿಸಿದಾತ್ಮರಿಗೆ :
ಮಹದ್‌ವ್ಯಕ್ತಿ ಸನ್ನಿಧಿಯೊ ? ಮಹತ್‌ಕಾವ್ಯ ಪರಿಚಯವೊ ?
ಮಹಾರುದ್ರವೀಣಾ ಮಹದ್‌ಗಾನದನುಭವವೊ ?
ಮಹಾ ವಾನರನ ವನಧಿ ಲಂಘನವೊ ? ಭೇದಮೇಂ ?
ಪುನರ್‌ಜನ್ಮಮೈಸಲೆ ರಸಸ್ನಾತ ಚೇತನಕೆ !
ಅನಂತಾಕಾಶ ಸಂಗಿ, ಏಕಾಂಗಿ, ಅತ್ತಲಾ
ಭುವನೈಕ ಸಂಚಾರಿ ಗಮಿಸುತಿರ್ದನ್ ವಿಯದ್
ವಿಶ್ವಮಂ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತಂ ಸಾರ್ಥಕಂ
ತಾನಪ್ಪವೋಲ್. ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಲೆತ್ತೆತ್ತಲುಂ
ಕಣ್‌ಸೊಗಸಿದುದು. ಅಚಂಚಲಮಂಬರದ ನೀಲಿ ;
ಕೆಳಗೆ ದೂರದಿ ನೀರಧಿಯ ಚಂಚಲಾಂಚಲ
ಮೃದುಲ ನೀಲಿ ; ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪದಿ ನಿರ್ಗುಣಾತ್ಮಮಂ
ಸಾಧಿಪದ್ವೈತಿಯೋಲೆಸೆದನನಿಲಾತ್ಮಜಂ
ಶೂನ್ಯಮಂ ಸೀಳಿ. ಗಾತ್ರಗೌರವದೆಳೆತಟಕೆ
ಸಿಲ್ಕಿದ ಸಮೀಪದ ಮುಗಿಲ್‌ಮೊತ್ತಮೊತ್ತಿತ್ತು
ಮುಮ್ಮೆಯ್ಗೆ, ಹತ್ತಿಯ ರಾಶಿ ಮಲೆಯ ನೆತ್ತಿಯಂ
ಮುತ್ತಿತೆನೆ ಮೆತ್ತಿ. ಮೇಣ್ ವಾಯುತಾಟಸ್ಥ್ಯಮಂ

ಬಿರುಗಾಳಿಗೊಳಿಸಿರ್ದುರುವ ಜವಕೆ ಚೆದರಿದುದು
ಗೆಂಟರೊಳಿರ್ದ ಜೀಮೂತ ಸಂದೋಹಮಳ್ಕಿ,
ತೋಳಮೆರಗಿದ ಮಂದೆಯಂತೆ. ಸಹ್ಯ ಪಂಕ್ತಿಯ
ಗಿರಿ ಗಿರಿಯ ನಡುವಣಾ ಕಂದರದ ಸಂಧಿಯೊಳ್
ಮುಂಗಾರ್ಮೊದಲ ಗಾಳಿ ನುಗ್ಗಿ ಭೋರ್ಗರೆವಂತೆ
ಘರ್ಜಿಸಿತು ಘೋರಾನಿಲಂ ಮರುತ್ಸುತನೊಡಲ
ತೊಡೆಯ ಮೇಣ್ ತೋಳ್ಗಳ ಮೊದಲ ಕಣಿವೆಯಿರ್ಕಟ್ಟಿನೊಳ್
ದಾಳಿಟ್ಟು. ವೇಗ ಸಂಜಾತ ಝಂಝಾವಾತ
ಘಾತಕ್ಕೆ ತತ್ತರಿಸುತಲೆದುದಲೆಯಲೆಯುರ್ಕ್ಕಿ
ವಿಕ್ಷುಬ್ಧ ಸಾಗರದ ಫೇನಮಯ ನೀಲಿಮೆಯ
ರುಂದ್ರ ವರ್ತುಲ ವಕ್ಷ ವಿಸ್ತಾರಂ. ರಂಜಿಸಿರೆ
ಹಿಮಸಮಯದಪರಾಹ್ನ ರವಿರೋಚಿ, ಹನುಮಂತ
ದೇವನಾಯತ ದೀರ್ಘಮಾ ಯೋಜನ ತತಿಯ ಬೃಹತ್
ತನುಚ್ಛಾಯೆ ಕಂಪಿಸುವ ಕಡಲೂರ್ಮಿಮಾಲೆಗಳೊಡಲ
ವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ ಗುಡಿಸುತನುಗಮಿಸಿದುದು ತನ್ನ
ಮಾತೃಕೆಯ ಮೃತ್ಯುಜವಮಂ. ಬಡಗಣಾಸೆಯಿಂ
ತೆಂಕಣ್ಗೆರಗುವುಳ್ಕೆಯೋಲ್ ಬಾಲದುದ್ದಮಾ
ಲಂಕೆಗಂತಕ ಶಂಕೆ ತಾನಾಯ್ತು. ಹರೀಶ್ವರಂ
ತಾನೆತ್ತ ಚಲಿಸಿದೊಡತ್ತಲಳ್ಕಿ ಸಡೆತುದು ಕಡಲ್
ನೀರ್ಗಣಿವೆಯಪ್ಪವೋಲ್, ತೆರೆಯ ಗಿರಿಯೇಳ್ವವೋಲ್,
ವೀಚಿ ವೀಚಿಯನಪ್ಪಳಿಸಿ ಕಡೆದ ತುಂತುರ್ ಮಂಜು
ಸಿಡಿದು ಮುಗಿಲಾಗಿ ಮುಗಿಲೆಡೆಗೆ ಮೇಲೇಳ್ವವೋಲ್.
ಆ ಮುಗಿಲ್ ಇನಮರೀಚಿಯ ವರ್ಣತಂತ್ರದಿಂ
ಇಂದ್ರಚಾಪದ ಮಂಜುರಾಗದಿಂ ರಂಜಿಸುತೆ
ಸಿಂಗರಿಸಿದುದು ಯಶಃಪರಿವೇಷದೊಲ್ ವಾಯುಜನ
ರೋಮಾಂಗಮಂ : ಸುರರ್ ನಟ್ಟು ನೋಡಿದರೆನಲ್
ಪೆರ್ಚುಗೆಯದೇನಾ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ ನಿಷ್ಠಂಗೆ,

ಪೇಳ್, ಆಂಜನೇಯಂಗೆ ? ತಮಗೈಸಲಾ ದರ್ಶನ
ರಸಾಮೃತಂ !
ಇಂತಿಂತಿಂತು ಭೀಮ ರಮಣೀಯತೆಯ
ಆ ನಭಸ್ಸಾಗರಕ್ಷೋಭಿ ಯಾತ್ರೆಗೈದಿರೆ
ದೇಶಮಂ ಪಿಂಡುತೆ, ಕಿಮುಳ್ಚುತ್ತೆ ಕಾಲಮಂ,
ಕಂಡನೊಂದಾಶ್ಚರ್ಯಮಂ, ನಡುಗಡಲಿನಿಂದೆದ್ದ
ಗಿರಿರೂಪಿ ಮೈನಾಕನಂ. ವೈರಿಯೆಂದೆನುತೆ
ವಕ್ಷತಾಡನ ವಜ್ರದಿಂದಿಕ್ಕೆ, ಮುಳುಮುಳುಗಿ,
ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗಿ, ತತ್ತರಿಸಿ, ಮರಳಿ ಮೇಲೆದ್ದು
ಮೊಗದೋರಿ ಕೈಮುಗಿದು ಕರೆದನಾಹ್ವಾನಮಂ :
"ಮನ್ನಿಸೆನ್ನನ್, ಮಹಾಸತ್ತ್ವ, ಮೈನಾಕನೆಂ.
ಇಂದ್ರ ಕೋಪದ ಬಿರುಬಿನಿಂದೆನ್ನನುಳುಹಿದನ್
ನಿನ್ನಯ್ಯನಂದು. ನನ್ನಾತಿಥ್ಯಮಂ ಕೊಂಡು,
ನನಗೆ ಕೃಪೆಮಾಡಿ, ಮೇಣ್ ಪಸಿವು ನೀರಳ್ಕೆಯಂ
ದಣಿವಾರೆ ಕಳಿದು, ಮುಂಬರಿವುದೊಳಿತಯ್ಯ. ಗುರಿ
ದೂರಮಿದೆ ; ದಾರಿಯೊ ಮಹಾ ಸಂಕಟಾನ್ವಿತಂ.
ನಿನ್ನ ದೌತ್ಯವನರಿತೆನನಿತಂ ಸಮುದ್ರನಿಂ ;
ಬಂದೆನಾತನ ಹಿತದ ನುಡಿಗೇಳ್ದು, ಪಿರಿಯತಿಥಿ,
ನಿನ್ನನಾದರಿಸೆ."
ಮೈನಾಕನಂ ಮನ್ನಿಸುತೆ,
ಪಿಂತಿರುಗಿ ಬರ್ಪಾಗಳಾತಿಥ್ಯಮಂ ಕೊಳ್ವ
ಕೆಳೆವಾತನರುಹಿ, ಪಕ್ಷಿಗಾನದ, ಕಾನನದ
ಮಂಟಪದ, ಹೂ ತಳಿರ ತೋರಣದ, ನದನದಿಯ
ಕೊರಳಹಾರದ ಶೈಲಬಂಧುವಂ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು
ಮುಂಬರಿದನಾ ವ್ಯೋಮರಥಿ, ಕರ್ತವ್ಯಕೋವಿದಂ,
ಸಿಂಧುಪಥಮಂ ಪಿಡಿದು, ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯಂ ಕುರಿತ
ಗಂತವ್ಯಕೆ.

ಬರುತಲಿರೆ, ಮಾರ್ಗದೊಳ್ ಸುರಸೆಯಂ,
ಕಡಲಿನಿಂದೆದ್ದು ಬಾಯ್ದೆರೆದಡ್ಡ ನಿಂದಳಂ,
ಮುರಿದವಳ ಶಾಪಂಗಳೆಯುತಾನಂದದಿಂ
ಬರ್ದಿಲನಟ್ಟಿಯೊಳ್ಪೈತರುತಲಿರ್ದ ಹನುಮನಂ,
ದೂರದಾಕಾಶದೊಳ್ ಚುಕ್ಕಿಯೋಲಿರ್ದನಂ,
ತಿಳಿದಳಾ ಸಿಂಹಿಕೆ, ದಶಗ್ರೀವನಾಜ್ಞೆಯಿಂ
ಕಡಲ ಕಾವಲುಗಾರ್ತಿ, ಕಾಮರೂಪಿಣಿ, ಕಾಳಿ,
ಛಾಯಾಗ್ರಾಹಿ ದನುಜೆ: ಬೀಸುತಿರ್ದುದು ಗಾಳಿ
ದಿಕ್ಕಲ್ಲದಾ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದೆ; ಅವೇಳಾನಿಲನ
ಬಿರುಬಿನುರುಬೆಗೆ ಕುದಿಯುತಿರ್ದುದು ಕಡಲ್ವೊಡಲ್,
ಕಡೆದವೋಲ್ ಮೇಣೊಡೆದವೋಲ್. ಪುಡುಕು ನೋಟವನಟ್ಟಿ
ಗುಡಿಸುತಿರೆ ಸಲಿಲ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ, ಕರ್ನೆಳಲ್,
ಹನುಮನಾಯತ ದೀರ್ಘ ಬಹುಯೋಜನದ ಛಾಯೆ,
ನೊರೆವ ನೀರಂ ಕರ್ಪುಗೈದು ಬರುತಿರ್ದುದಾ
ಕಂಡಳದ್ಭುತ ನಿಶಾಚರಿ. ಕಂಡಳೊಡನೊಡನೆ
ಕಣ್ಣಟ್ಟುತದರ ಮೂಲದ ವಿಯಚ್ಚಾರಿಯಂ.
ತುಡುಕಿದಳ್ ; ಪಿಡಿದಳಾ ನೆಳಲ ನೇಣಂ ; ಸೇದಿ,
ಗಾಳಿಪಟಸೂತ್ರಮಂ ಸೆಳೆವಂತೆ, ಸೆಳೆದಳಾ
ವ್ಯೋಮದೂರದ ಬೃಹದ್ದೇಹಿಯಂ !
ಅತ್ತಲಾ
ಆಂಜನೇಯಂ, ಬಾನೆಡವಿ ಮುಗ್ಗರಿಸಿದಂತೆ,
ಓಡುತಿರ್ಪಾತನಾ ಕಾಲ್ಗುರುಳ್ಗಣ್ಣಿಯಂ
ಕುಣಿಕೆಯೆಸೆದೆಳೆದಂತೆ, ತೆಕ್ಕನೆಯೆ ತತ್ತರಿಸಿ,
ಗಾಲಿಯೋಲುರುಳುರುಳುರುಳಿ, ತಿರಿತಿರಿಗಿ ಪೊರಳಿ
ಸುತ್ತಿ ತಲೆಕೆಳಗಾದನಾ ರಕ್ಕಸಿಯ ಜರ್ಗ್ಗು
ಜರ್ಗ್ಗಿಸಿದ ತಡೆಗೆ ನಡೆಗೆಡುತೆ ತಡವರಿಸಿ ! ಏನ್
ಬಣ್ಣಿಸುವೆನಾ ಭಯಂಕರ ಶಕ್ತಿ ಸಂಸ್ಪರ್ಧೆಯುಂ
ರಾವಣನ ಕಿಂಕರಿಗೆ ಮೇಣ್ ಸೀತಾನಾಥ

ದೂತಂಗೆ? ಕಡಲಲೆವ ಪಡಗುಪಡೆ ನೀರ್ಸುಳಿಗೆ
ಸಿಲ್ಕಿ ತಿರ್ರನೆ ತಿರುಗುತಿರ್ದೊಡಂ, ನಾವಿಕರ
ಶಕ್ತಿಯಿಂ ಧೈರ್ಯದಿಂ ಮತ್ತೆ ಚಾತುರ್ಯದಿಂ
ಮುಳುಗಲೊಲ್ಲದೆ ನಿತ್ತರಿಸಿ, ಮರಳಿ ಸುಳಿಯೊಡನೆ
ಮಲೆತು ಹೋರಾಟಮಂ ತೊಡಗುವೋಲಂತೆ ಆ
ಭೀಮವಿಕ್ರಮಿ ಜಗತ್ಪ್ರಾಣಪುತ್ರಂ, ತನ್ನ
ಪೇಗದ ಉಪದ್ರವಕೆ ತಾನೆ ಗುರಿಯೆಂದದಂ
ತಡೆದು, ಪಡಿಸೆಣಸುತುರವಣಿಸಿ ನಿಂದನ್, ಕುರರಿ
ನೀರ್ಗೆರಗುವಾ ಮುನ್ನಮಂಬರದಿ ನಿಶ್ಚಲಂ
ಕಣ್ಗರಿಸಟ್ಟು ನಿಲ್ವಂತೆ. ತನ್ನ ನಡೆತಡೆಗೆ
ಕಾರಣವನರಿಯದೆಯೆ, ದೈವಿಕವೊ ರಾಕ್ಷಸವೊ
ಪ್ರಾಕೃತವೊ ಅಪ್ರಾಕೃತವೊ ಎನುತೆ ಬೆರಗಾಗಿ,
ಶರಧಿಯಾಕಾಶಗಳನೀಕ್ಷಿಸಿರೆ ಕಂಡುದಾ
ಸಿಂಹಕೆಯ ಪಾತಾಳ ಬಿಲ ಸದೃಶ ಭೂತಿನಿಯ
ಬಾಯಿ.

ನೆಳಲೆಳೆವಸುರಿ ಸೆಳೆದಳತ್ತಲ್, ಉಸಿರ
ಸೂತ್ರಂಬಿಡಿದು ಅಸುವ ಸೆಳೆವಂತೆ. ಇತ್ತಲಾ
ವಾನರೋತ್ತಮನೊತ್ತಿ ಜಗ್ಗಿರ್ದನ್, ಸಿಂಹಿಕೆಯ
ದಂಷ್ಟ್ರಗಳಲುಗುವಂತೆ. ಪಂದಿಯೋಲ್ ಹೂಂಕರಿಸಿ,
ಔಡುಗಚ್ಚುತೆ, ತನ್ನ ರಾಕ್ಷಸಾದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿಯಿಂ
ಸರ್ವಸ್ವದಿಂ ಸೇದಿದಳೊ ಸಿಂಹಿಕಾ ಚಂಡಿ!
ಸಿಂಹ ಗಜ ಗರ್ಜನಾ ಘೀಂಕಾರದಿಂದಾರ್ದು
ಬಾನ್ಕಡಲ್ ಬಿದಿರ್ವವೋಲ್, ತನ್ನ ದೈವಿಕ ಬಲಂ
ಪೆರ್ಚುವೋಲಾತ್ಮಾನುಸಂಧಾನಮಂ ಗೆಯ್ದು,
ಸಂಯಮವನಭ್ಯಾಸಿಸುವ ಸಾಧಕನದೆಂತು
ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಂಗಳಂ ದಿವ್ಯಾತ್ಮನೆಡೆಗೆಳೆಯೆ
ಹೋರಿ ಹೆಣಗುವನಂತೆ, ವೀರ ಮರುತಾತ್ಮಜಂ
ರಾಕ್ಷಸಾಕರ್ಷಣೆಯ ಗರ್ತದಿಂ ಪೊರಪೊಣ್ಮೆ

ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತಾರ್ಭಟಿಸಿದನ್ ; ಜಗ್ಗಿರ್ ಸೇದಿದನ್ ;
ಗಂಟಲ್ ಸೆರೆಗಳುಬ್ಬೆರ್, ಸಂಧಿ ಸಂಧಿಯ ಸರಂ
ಹೆದೆಯೇರ್ದ ನಾರಿಯೋಲ್ ಬಲಿದು ಠಂಕೃತಿಗೆಯ್ಯೆ,
ವಜ್ರರೋಮಂ ನಿಮಿರಲೀಟಿಕೋಟಿಗಳೋಲ್,
ಸುವಿಸ್ಫಾರಿಸಲ್ ನೇತ್ರವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಮಂಡಳಂ,
ರೌದ್ರತೆಯನಾನಲ್ ಮುಖಂ, ಸಂವ್ಯಾಪಿಸಲ್ ಬೃಹದ್
ವಕ್ಷ ವಿಸ್ತಾರಮುಚ್ಛ್ವಾಸದಿಂದಾ ವಾಯುಜಂ
ಗಗನಾಗ್ರದತ್ತಣ್ಗೆ ಕಿತ್ತು ಪೊತ್ತೆತ್ತಲ್ಕೆ
ಪ್ರಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನಾ ರಾತ್ರಿಂಚರಿಯ ಮಹೀ
ಭೂತ ಶವಭಾರಮಂ. ಶರಧಿತಲ ಪೀಠದಾ
ಭೂತಿನಿಯತುಲ ಗಾತ್ರಮರ್ಧಯೋಜನ ಮಾತ್ರಮಂ
ನಟಿಸುತೇರುತೆ, ಮರಳಿ ಭೋಂಕನೆ ಕಳಕ್ಕಳೆದು
ಪೊಕ್ಕುದಂಬುಧಿ ಗರ್ಭಮಂ. ಫಕ್ಕನೆಯೆ ಗುದ್ದಿ
ಕೆಳಗೊದ್ದವೋಲಾಗಿ ಬಿದ್ದನೊಂದೈದಾರು
ಯೋಜನಗಳಂ, ಬುದ್ಧಿ ಮಂಕಾದವೋಲ್, ತನ್ನ
ಇಂದ್ರಿಯಗಳಂ ಗೆದ್ದೆನೆಂದತಿಕ್ರಮಿಸಿದಾ
ಸಾಧಕನಧಃಪತನಮಿರ್ಕ್ಕಡಿಸುವೋಲನಲಸಖ
ಸೂನು : ರವಿಗಾತ್ರಮಂ ನಗುವ ತಾರಾದ್ವಯಂ,
ಸಂಖ್ಯಾತೀತಮಾ ಜ್ಯೋತಿವತ್ಸರದ ದೂರದೊಳ್,
ವಿಶ್ವಾಂತರಿಕ್ಷದೊಳ್, ಯುಗಯುಗಾಂತರಕೊರ್ಮೆ
ಲಕ್ಷಯೋಜನ ನಿಕಟಮಾಗಲ್, ಪರಸ್ಪರಂ
ಸಂಕರ್ಷಿಸಲ್ ತೊಡಗಿದಪುವಯ್. ಶಿಖಿಜ್ವಾಲೆ
ಯೋಜನ ಸಹಸ್ರಮಂ ಲಂಘಿಸುತೆ, ಜಿಹ್ವೆಯಂ
ಚಾಚುತಾಕಾಶಮಂ ನೆಕ್ಕುತಿರೆ, ಮೆಲ್ಲನೆಯೆ
ಪ್ರಳಯಾನುರಾಗದಿಂದೊಂದನೊಂದಂ ಸೆಳೆದು
ಬಳಿಸಾರ್ವುವಾ ಮಂಡಲದ್ವಯಂ. ಆವೋಲಾ
ಸಿಂಹಿಕೆ ಹನುಮರಿರ್ವರುಂ, ತಾವೊರ್ವರೊರ್ವರಂ
ಸೆಳೆದು, ಹೊಣರಿದರೊರ್ವರೊರ್ವರಂ ಸೋಲಿಸುವ

ಛಲದ ವೀರ್ಯದ ಗರ್ವದಿಂ. ಗಾಳಗಾರನಾ
ಕೊಂಡಿಯೆರೆಯಂ ತಿಂದ ಬಾಳೆಮೀನಂ, ಒರ್ಮೆ
ಸಡಿಲ ಬಿಡುತಂ, ಒರ್ಮೆ ಸೆಳೆಯುತಂ, ಸೋಲಿಸುವ
ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂದಸುರಿ ತನ್ನಂ ದಣಿಸಿ ಸುಂಗುವ
ಉಪಾಯದಿಂ ಬಾಯ್ದೆರೆದು, ನರಕ ಕೂಪೋಪಮಂ
ಬಳಿಸಾರುತಿರ್ದುದಂ ಕಾಣುತೆ ಸಮೀರಜಂ
ತನ್ನೊಡಲನಿರ್ಮಡಿಸಿದನ್. ಬಳೆದುದಸುರಿಯ ಬಾಯಿ
ಹನುಮ ಗಾತ್ರಕೆ ಸಮಂ! ಬಳೆದನಿಮ್ಮಡಿಯಾಗಿ
ಮತ್ತೆ ಹನುಮಂ. ಮತ್ತಮಾ ರಕ್ಕಸಿಯ ಕಿಬ್ಬಿವಾಯ್
ಬಳೆದತ್ತವನ ತನುಗೆ ತಕ್ಕಂತೆವೋಲ್. ಅನಿಲಜಂ
ತೃಪ್ತಿಯೊಲ್ ಬೆಳೆದು ತುಂಬಿರೆ, ಪರಮ ಲೋಭದೊಲ್
ಹಿಗ್ಗಿ ಹಬ್ಬಿತು ಬಾಯಿ ಸಿಂಹಿಕೆಯ! ಕೊನೆಯುಂಟೆ, ಪೇಳ್,
ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಾನಂತ್ಯಮಿರಲಂತು ಬೆಳೆವುದಕೆ?
ಆ ಕಡೆಗೆ ಕಡೆಯ ಕಾಣದೆ, ಹನುಮನೊಯ್ಯನೆಯೆ
ತಾಳ್ದನಣುರೂಪಮಂ. ಸಿಲ್ಕದಸುರಿಯ ಪಲ್ಗೆ
ಪಕ್ಕನೆಯೆ ಪೊಕ್ಕನಾಕೆಯ ಹೊಡೆಯ ಗಬ್ಬಕ್ಕೆ:
ಬಳೆದು, ಕರುಳಂ ಸೀಳ್ದು, ಕೊಂದು, ಪೋಳ್ದಾಕೆಯಿಂ
ಪೊರಮಟ್ಟನೆಂತೆನೆ, ಬಹಿಃಕ್ರಾಂತಿ ಸೋಲ್ತೊಡೇಂ
ಗೆಲ್ವುದಂತಃಕ್ರಾಂತಿ ತುದಿಗೆ!

ಕೆನ್ನೀರಿಂದೆ,
ಮೇಣಂತೆ ಬಯ್ಗುನೇಸರ್‌ವೆಳಗುಗೆಂಪಿಂದೆ
ಓಕುಳಿಯವೋಲೆಸೆದ ಮುನ್ನೀರಿನೊಳ್ ಮಿಂದು
ತೊಳೆದು, ಮೈಲಿಗೆವೋದ ಮೆಯ್ಯಂ ವಿಗುರ್ವಿಸುತೆ
ಮುನ್ನಿನದ್ಭುತಕೆ, ಮುನ್ನೆಗೆದನಾ ದಕ್ಷಿಣ
ದಿಗಂತ ಚರ ದೃಷ್ಟಿಯಾದಾ ಮಹದ್ ವಾನರಂ.
ದ್ಯುಮಣಿಯಸ್ತಾಂಬುಧಿಯೊಳಳ್ದುವಾ ಮೊದಲೆ ನಾಂ
ದೈತ್ಯ ಲಂಕಾ ದ್ವೀಪ ತಟಿಗೆ ಸೇರ್ದಪೆನೆಂದು
ಸೊಕ್ಕುರ್ಕಿದವಕದೊಳೆಯ್ದುತಿರೆ, ಬಾನ್‌ಕಡಲ್‌ಕರೆಯ

ಗೆರೆಯ ಪಡುವಲದಂಚಿನಿಂದೋರೆಗದಿರಾಗಿ
ನೋಡುತಿರ್ದನ್ ದಿವಸಪತಿ, ತನ್ನ ವಂಶಕ್ಕೆ
ಮಂಗಳವನೆಸಗುಪಾತಂಗೆ ನೆರಮಪ್ಪವೋಲ್
ಮೋಹದಿಂ ನಿತ್ಯಕರ್ತವ್ಯದಾ ವೇಗಮಂ
ನಸು ತಡೆದಿನಿತು ತಳುವಿ ನಿಂತಂತೆ. ಕಪೀಶ್ವರಂ
ಪಾರುತಿರ್ದುತ್ತುಂಗದೆತ್ತರಕೆ ತಹಿನ ಖುತು
ಸಂಧ್ಯೆಯಾ ಚಳಿಕುಳಿರ್ ಪೆರ್ಚಿರಲ್ ಮೇಣಿರುಳ
ಮೊದಲ ಮೆಟ್ಟುಂಗಾಲ ತುದಿವೆರಳಡಿಯ ಕರ್ಪು ತಾಂ
ನಡೆಯ ತೊಡಗಿರಲಿಳೆಯ ನಿಮ್ನಸ್ಥಲಂಗಳೊಳ್,
ಕಿಡಿಯರಿಲ್ಗಳ್ ಮೊಗಂದೋರಲಾರದೆ ನಾಣ್ಚಿ
ಕಾಯ್ದಿರಲಿನಾಸ್ತದ ಮುಹೂರ್ತಮಂ, ಮೌನದಿಂ
ಧ್ಯಾನಮಯಮಾಗಿರಲ್ ಪಗಲನಗಲುವ ಜಗದ
ಕಳ್ತಲೆವೆಳಗು ಸಂಧಿಸಮಯಂ, ಸಮೀರಜಂ
ಕೇಳ್ದನೊಂದತುಲ ಸಂಗೀತಮಂ, ಇಂಚರದ
ಜೇನ್ ತೊರೆಯ ಲೀಲಾತರಂಗದುಯ್ಯಾಲೆಯೊಳ್
ಜೋಗುಳವೆರಸಿ ತೂಗುವ ತೆರದಿ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳಿಟ್ಟು
ತನ್ನನಿತುಮಂ! ಜೋಂಪಿಸಿತು ಮನಂ. ಜೋಲ್ದೊಡಲ್
ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಗರಿಹಗುರಮಾಯ್ತು. ಕಣ್ಮಲರ್
ಗೇಯದ ಸುಖಾನುಭವಕರೆ ಮುಚ್ಚಿದುದು: ಕನಸೊ
ನನಸೊ? ಕಂಡುದು ಕೆಳಗೆ ಕಡಲೆದೆಯ ಮೇಲೊಂದು
ಹೊನ್ನಿನ ಚೆಲುವ ತಾವರೆಯ ದೀವಿ. ಸೊಡರುರಿಯ
ಮಿಳ್ತು ಸೊಬಗಿಂಗೆರಗಿ ಸೀಯುವ ಪತಂಗದೋಲ್
ಒಯ್ಯನಿಳಿದಿರೆ ಮಹಾಮತಿ ಅಲ್ಪಮತಿಯಂತೆ,
ಕೇಳ್ದುದೊಂದಶರೀರ ವಾಣಿ: "ಹೇ ಹನುಮಂತ
ದೇವ, ನಿನಗೇತಕೀ ಮೋಹಂ, ತಮಂ, ನಿದ್ರೆ?
ಬಲಕೆ ಸೋಲದ ಕಲಿಗಳಂ ಕಲೆಯ ಬಲೆಯೊಡ್ಡಿ
ಕೊಲ್ವ ಕೃತ್ರಿಮವಲಾ ಈ ಪದ್ಮಲಂಕೆ! ಕೇಳ್,
ಇಂದ್ರಿಯ ಸುಖಕೆ ಇಂದ್ರನಂದನದವೋಲಿದಂ,

ಪದ್ಮಲಂಕೆಯ ಪೆಸರ ಛದ್ಮಸೆಯ ಸದ್ಮಮಂ,
ಒಡ್ಡಿರುವನಿಂದ್ರಜಿತು, ರಾವಣ ಸುತಂ, ಮಹಾ
ಮಾಯಾವಿ, ಮೇಧಾವಿ, ಮೇಘನಾದಂ. ಯೋಗಿ
ನೀನಾದೊಡಂ ಭೋಗ ಭೋಗಿಯಪ್ಪುಗೆಯಿಂದೆ
ಮುಕ್ತನಪ್ಪುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯಮಲಾ! ಸುಗ್ರೀವ
ಕಾರ್ಯಮಂ ಭಂಗಿಸದಿರೀ ಪದ್ಮಲಂಕೆಯಂ
ಪೊಕ್ಕು. ಸಿಂಹಿಕೆಯಿಂದೆಯುಂ ಕಠಿನಮಿಾ ಶತ್ರು;
ಪಕೆನೆ ಮಿತ್ರವೇಷಿ. ತನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯದಿಂ
ತಾನೋಡಿ ಪಾರಾಗುವಂತೆ ನೀನಿಲ್ಲಿರದೆ
ನಡೆ, ಓಡು, ಬೇಗದಿಂ. ಇಂದ್ರಿಯದ ಲೋಕದೊಳ್
ಆತ್ಮ ಪತನಕೆ ಸಾಹಸದ ಸೋಗುವೋರೂರ್ಮೆ
ನೆರಮಪ್ಪುದಯ್!" ಗಗನ ವಾಣಿಯೋಲೆಚ್ಚರಿಕೆಯಂ
ಪೇಳ್ದ ರವಿದೇವನಾಣತಿಗೆ, ತೆಕ್ಕನೆ ತಮಂ
ತವಿದು, ನಿದ್ದೆಗಳೆದೋಲೆದ್ದ ಮರುತಾತ್ಮಜಂ
ಪುಟನೆಗೆವ ಪೊಡೆಸೆಂಡಿನಂತೆ ಚಿಮ್ಮುತೆ ಬಾನ್ಗೆ,
ಮರಳಿ ಹುರಿಗೊಂಡು ಮುಂಬರಿದನಾ ಶೂನ್ಯಮಂ
ವೇಗವಿಕ್ರಮದಿಂದಮಾಕ್ರಮಿಸಿ.

ಅನಿತರೊಳ್

ಪಯೋಧಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಹರಿದ್ರೇಖಾ ಚಲಜ್ಜಲಂ
ಜಾಜ್ವಲಿಸಿದುದು, ಜಾತರೂಪಂ ದ್ರವೀಭವಿಸಿ
ಸಲಿಲ ತರಳತೆಯಿಂ ಸಲೀಲತೆಯನಾಂತವೋಲ್,
ತೆರೆಯ ಮಿಂಚಿನ ಪೊರೆಯ ಕಾಂಚನ ಸರೀಸೃಪಂ
ಚಂಚಲಿಸುವಂತೆವೋಲ್. ಫಣಿಶಿರೋ ಮಣಿಯಂತೆ
ಪೊಳೆದುದರ್ಧ ನಿಮಗ್ನ ಬಿಂಬ ರವಿಮಂಡಲದ
ವರ್ತುಲಾಗ್ರಂ. ಇನಸ್ಪರ್ಧಿ ಆಂಜನೇಯಂ
ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಸಾಗುತಿರೆ, ಮುಂಚು ಸಂಜೆಯಾ
ದಕ್ಷಿಣ ದಿಶಾ ದೂರದಪ್ರಕಟ ತಟದಲ್ಲಿ ಓ
ಈಷತ್ ಪ್ರಕಟಮಾಯ್ತು ದ್ವೀಪೋರ್ವರಾ ವಿಪಿನ

ಘನಸಾಂದ್ರ ಶೈಲರಾಜಿಯ ನೀಲರಮಣೀಯ
ರೇಖೆಯಾಹ್ವಾನ! ಹರ್ಷೋಲ್ಲಾಸದುರ್ಕಿನಿಂ
ತಾನುಮಂಬುಧಿಯಂತೆವೋಲುರ್ಕುತರ್ಕಸಂ
ವಂದಿಸುತೆ, 'ಸಲ್ಗೆ ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ! ಗಲ್ಗೆ ರಘು
ರಾಮೇಚ್ಛೆ! ಮಾತೆ ಸೀತಾಕ್ಷೇಮ ಶುಭವಾರ್ತೆ
ನನ್ನ ಮುಡಿಗೇರ್ಗೆ! ಕಪಿಕುಲ ಕೀರ್ತಿ ಚಿರಮಕ್ಕೆ!'
ಎನುತಟ್ಟಹಾಸದಿಂ ಭೀಮಘೋಷಂ ಗೆಯ್ದು
ಮುಂಬರಿಯುತಿರೆ, ಸಾರೆಬಂದುದು ಕನಕಲಂಕೆ!
ಆರು ಬಣ್ಣಿಸ ಬಲ್ಲರಾಂಜನೇಯನ ದೃಷ್ಟಿ
ಕಂಡುದಂ, ಮೇಣಾ ಚಿತ್ತಮೊಳಕೊಂಡುದಂ? ಹಿಗ್ಗಿ
ಕಂಡನಾಕಾಶದೆತ್ತರದಿಂದೆ ಲಂಕೆಯಂ,
ಬೈಗುಗಪ್ಪಪ್ಪಿರ್ದುಮುಜ್ಜ್ವಲಿಸುತಿರ್ದಾ
ಸಮುದ್ರವೇಲಾಸ್ಥಗಿತ ದೈತ್ಯನೃಪ ನಗರಿಯಂ,
ಜಟಿಲಕೌಶಲ ರಚಿತ ದೀಪಸ್ತಬಕ ಖಚಿತಮಂ
ವಿಸ್ತೀರ್ಣಮಂ. ಬಾನೊ? ಮೇಣದರ ಪಡಿನೆಳಲೊ?
ಶಂಕೆಗೆಡೆಗೊಡುವಂತಿರಿರ್ದುದು ಬೃಹನ್ನಗರಿ,
ಚುಕ್ಕಿ ಚುಕ್ಕಿಯ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಿಂದೆ ಕಿಕ್ಕಿರಿದ
'ಸಂಖ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರಮಯದಮೃತಪಥದಂತೆವೋಲ್,
ಮೇಧಾವಿಗುಂ ಭ್ರಾಂತಿ ತೋರ್ಪಂತೆ. ರೋಷಮುಂ
ಸಂತೋಷಮುಂ ಕೂಡೆ ಮೂಡುತಿರಲೆದೆಯಲ್ಲಿ,
ನೆನೆದನು ದಶಗ್ರೀವ ಪಾಪವೈಭವ ಮಧ್ಯೆ
ಸೆರೆಸಿಲ್ಕಿದವನಿಜಾತೆಯ ಪುಣ್ಯಕಾಂತಿಯಂ.
ತನ್ನಾಗಮನ ಶಂಕೆ ಸಂಭವಿಸದಿರ್ಕೆಂದು
ಬರಬರುತೆ ಕಿರಿದುಗೈಯುತೆ ತನ್ನ ಗಾತ್ರಮಂ
ಇಳಿದನುಲ್ಕೆಯ ವೇಗದಿಂ, ಚಕ್ರಗತಿಯಿಂದೆ:
ದೇವಪಥದಿಂ ರಾಕ್ಷಸರ ನೆಲಕ್ಕಿಳಿಯುತಿರೆ
ಪೆರ್ಚಿದುದು ತಿಮಿರಸಾಂದ್ರತೆ ಸುರುಳಿಸುರುಳಿಗಂ. ಮೇಣ್
ದಶಶಿರಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮೇಲ್ವಾಯೆ ನುಗ್ಗಿರ್ಪನೆನೆ, ಮೇಣ್

ಧರಣಿಜಾ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಶೀರ್ವಾದಮಿದಿರುಗೊಳೆ
ಬಂದುದೆನೆ ಧಾವಿಸಿತ್ತೇರ್ದು ತಸಗಭಿಮುಖಂ
ಆ ದ್ವೀಪಧಾತ್ರಿ: ನೆಲದಿಂದೆ ಬಾನ್ಮೊಗಮಾಗಿ
ರಭಸದಿಂ ಬೀಸಿದುದು ಸುಯ್ಗಾಳಿ, ತಣ್ಪೊತ್ತಿ
ಮೆಯ್ಗೆ; ಕೆಳಕೆಳಗಿಳಿದು ಭೂಮಿ ಬಳಿಸಾರ್ದಂತೆ
ನೆಲದುಸಿರ ಬಿಸುಪು ಪೆರ್ಚುತೆ ವಾಯುಮಂಡಲಂ
ಬರಬರತ್ತುಷ್ಣತರಮಾಯ್ತು; ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆ
ದಟ್ಟಯಿಸಿ ರಂಗವಲ್ಲಿಯನಿಕ್ಕಿದೋಲಿರ್ದ
ಲಂಕಾ ನಗರ ದೀಪಕುಲದ ನಿಬಿಡತೆಯಳಿದು
ಸಮನಿಸಿತು ವಿರಳತೆಯ ನಿರತೆ; ಬಾನೆತ್ತರದ ಆ
ಸದ್ದಿಲಿತನಂ ಮಾಣ್ದು, ಬಂದುದೊಯ್ಯನೆ ಕಿವಿಗೆ
ಮರ್ತ್ಯ ನಾನಾ ನಿನದ ಗೋಷ್ಠಿಗಾನಂ; ಹತ್ತಿರಕೆ
ಹತ್ತಿರಕೆ, ಕುದುರೆಪಡೆ ಜವದಿಂದೆ, ಗುಂಪೊತ್ತಿ
ಮೇಲ್ವಾಯ್ದು ಬರೆ ಕವಿದ ಪಿಂಬಯ್ಗು ಗರ್ಪಿನಾ
ಶಿಖರ ಕಂದರ ವೃಕ್ಷ ವಕ್ಷದ ಅವಿವಿಧತಾ
ಪೃಥಿವಿ, ಸಂಯಮಿಸಿದನ್ ತನ್ನ ಜವಮಂ; ಮತ್ತೆ,
ನೆಲಕಿಳಿವ ಮುನ್ನಮೆಂತುಟು ಪಕ್ಕಿ ಲೆಕ್ಕಿಪುದೊ
ತನ್ನೆರಗುದಾಣಮಂ, ತಾನುಮಂತೆಯೆ ಪುಡುಕಿ
ವಿಜನಗೋಪ್ಯದ ಶೃಂಗದುನ್ನತದ ರಂಗಮಂ,
ಸುರುಳಿಸುರುಳಿಯೊಳಲೆದು ಮೆಲ್ಲನತಿಜತನದಿಂ
ಲಂಬವೆಂಬಾ ಶಿಖರಕವತರಿಸಿದನ್, ಕೇಳ್, ತನ್ನ
ನರ ರೂಪದಿಂ!
ಗೋಚರಿಸದಿರ್ದೊಡೇಂ ಕಣ್ಗೆ?
ಘ್ರಾಣಕ್ಕೈತಂದುದಯ್ ಕೇತಕಿಯಲರ ಕಂಪು;
ನೀರ್‌ನೆಲೆಗಳಂ ಸೂಚಿಸುತೆ ತೀಡಿದುದು ತಂಪು
ಗಾಳಿ; ಸೊಗಸಿತು ಮುಂದೆ ದೀಪಮಾಲಾಶೋಭಿ
ಲಂಕಾ ತ್ರಿಕೂಟಾದ್ರಿ; ಕೇಳ್ದುದಂತೆಯೆ ಪುರದ
ತುಮುಲ ಘೋಷದ ಮಂದ್ರ ಮರ್ಮರಂ, ಮೊರೆವೆರಸಿ

ಶರಧಿಯಾ : ಶೂನ್ಯದಿಂದಿಳಿದಂಜನಾಸುತಗೆ
ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಂಗಳ್ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಡೆದವೋಲ್
ಪೊಸತಾಯ್ತು ಈ ಪೃಥಿವಿ ! ನೋಡಿದನ್ ಮೊಗವೆತ್ತಿ
ತನ್ನ ಯಾತ್ರೆಯ ಮಹನ್ಮಾರ್ಗಮಂ : ಸಮೀಪದೊಳ್
ತಾನಿರಲ್ ನಾಣ್ಚಿ ಮರೆಯಾಗಿರ್ದ ಚುಕ್ಕಿಗಳ್,
ಕಳ್ತಲೆಯ ದೂರಕ್ಕೆ ತೊಲಗೆ ತಾಂ, ಕೆಚ್ಚುದಿಸಿದೊಲ್
ಲೆಕ್ಕದಾಚೆಗೆ ಮಿಕ್ಕು ಮೂಡಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿಗೊಂಡು
ತುಂಬಿರ್ದುವಂಬರಕೆ ಕಿಡಿ ಕೆತ್ತಿದೋಲ್ ! ಮುನ್ ತನಗೆ
ಹದನಾವುದೆಂದು ವಿಶ್ರಾಂತಿಸುತೆ ಚಿಂತಿಸಿರೆ,
ಮೈದೋರ್ದುದಾಶಾ ದಿಗಂತದೆಡೆ, ಶಾಂತಿಮಯ
ದೇವದಯದೋಲ್, ಚಂದ್ರೋದಯದ ಕೋಕನದ ಕಾಂತಿ,
ಜಯರತಿಯ ಕೈಯಾರತಿಯ ರೋಚಿಯೋಕುಳಿಯವೋಲ್ !

ಸಂಚಿಕೆ ೧೨

ದಶಶಿರ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಿ

ಆಂಜನೇಯನ ಒರವಿಗಂಜಿ ಲಂಕಾರಾತ್ರಿ
ವಿಕಂಪಿಸುತೆ ಬೆಳ್ಪೇರ್ದುದಂ ತೋರ್ಪ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂ
ಶ್ವೇತಮಾದುದು ಮುಖಂ ಶೀತಲ ನಿಶೀಥಿನಿಗೆ
ನಾಥನೈತಹ ನಾಣಿಗೆಂಬಂತೆ. ಇಂದ್ರದಿಶೆ ತಾಂ
ನಿಶೆಯ ನೀಲಿಯ ನಯನ ನೈದಿಲೆಯನಲರಿಸಲ್
ತಗುಳಿದುದು ಮುಗಿಲಿನಂಚಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿನೀರ್, ಶಶಿಯ
ಚಳಿಗದಿರ್ಗಳ ಕುಳಿರ್‌ಕಾಂತಿ. ಕಿರುತಾರೆಗಳ್
ಮೆಯ್ಗರೆದುವುಳಿದ ಪೇರರಿಲುಗಳ್ ಕಳೆಗುಂದಿ
ವಿನಯದಿಂ ದೂರದೂರಕೆ ಸರಿದು ನಿಂದುವು
ನಿಶಾಕಾಂತನಾಗಮನ ಗೌರವಕೆ. ಮೂಡಿದುವು
ನಿಡುನೆಳಲುಗಳ್ ಗಿಡಕೆ, ಮರಕೆ, ಬಂಡೆಗೆ, ಮತ್ತೆ
ಭೀಮವಿಕ್ರಮಿ ಭೀಮತನು ಭೀಮಚಿತ್ತವಾ
ಭೀಮ ಭೂಜ ಸ್ಥಾಣು ಸಮ ವಾನರೋತ್ತಮನ
ಭೀಷ್ಮದೀರ್ಘತೆಗೆ. ತೂರಿ ಬಂದೋರೆಗದಿರಿಂ
ತರುಸಾಂದ್ರತೆಯನಾಶ್ರಯಿಸಿದಂಧಕಾರಮುಂ,
ಜಾಳಂದ್ರಮಾದವೋಲ್, ರಂಧ್ರರಂಧ್ರಂಗೊಂಡು
ಜರ್ಜರಿತಮಾಯ್ತು. ತಿಮಿರದ ತೆರೆಯನೆತ್ತುತ್ತೆ
ಮೈದೋರಿದನು ಶೈಲಕಾನನ ಶಿರಶ್ಚುಂಬಿ,
ಕುಳಿರ ಮಂಜಿನೊಳಿನಿತು ಪಾಲ್‌ಮರ್ಜಿನಿಂದೆಸೆವ
ಪಾದರಸ ಬಿಂಬಿ, ಶಿಶಿರ ಶಶಿ. ಚಂದ್ರರೋಚಿಗೆ
ನಲಿದು ನರ್ತಿಸಿ ಚಂಚಲಿಸಿದುವು ತರಂಗತತಿ,
ಕಾಂಚನ ಲಸತ್‌ಕೃತಿಗೆ ಮಿಂಚುವ ಮಹಾಂಬುಧಿಯ

ತೆರೆಯ ತೇಜಿಯ ಪಾಯ್ವ ದಳದಂತೆ. ಕಣ್ ಸೆಳೆದು
ಶೋಭಿಸಿತು ಆ ಶರಧಿತೀರಮಂ ಸಿಂಗರಿಸಿ,
ಬೆಳ್ದಿಂಗಳೊಳ್ ಮಿಂದ ಶಿಖರತ್ರಯಂಗಳಂ
ತಳ್ಕೈಸಿ ನಿಂದ ಗಿರಿ ವನ ನಗರಿ, ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ
ದಶಶಿರ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಿಗಾಡುಂಬೊಲಾಗಿರ್ದ
ಲಂಕಾತ್ರಿಕೂಟಾಚಲಂ.
ನಿಂದು ನಿಡುವೊಳ್ತು
ನೋಡಿದನ್ : ಕೊಂಡನಾ ಲಂಕಾ ಸಮಷ್ಟಿಯಂ
ದೃಷ್ಟಿಯ ವಿಹಂಗಮವನಟ್ಟಿ : ಮಕುಟತ್ರಯ
ಮಹೋನ್ನತಿಯ ರಾಕ್ಷಸಶ್ರೀಯ ದುರ್ಗಮ ಪುರದ
ದುರ್ಗಮಂ, ಕಾಣುತೈಂದ್ರಿಯ ಸುಖಸ್ವರ್ಗಮಂ,
ನಾಗರಿಕ ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರಥಮದರ್ಶನದಿಂದೆ
ಗ್ರಾಮೀಣತೆಯನನುಭವಿಪ ಅಸಂಸ್ಕೃತಿಯಂತೆ,
ಸುಯ್ದನು ನಿರಾಶೆಯಿಂ. ಪೊಣ್ಮಿದುದು ಬೆರಗುನುಡಿ
ನಿರ್ವಿಣ್ಣತಾ ಖೇದದಿಂ : “ಇದೆ ಕನಕಲಂಕೆ ?
ಇದೆ ದಶಗ್ರೀವ ಬಿರುದಿನ ಮಹಾ ರಾವಣನ
ದೈತ್ಯಪುರಿ ? ದಿಟಮಲ್ತೆನಗೆ ಶಂಕೆ ! ಕೇಳ್ದ ಆ
ಒಣ್ಣಸೆಗೆ, ಕಾಣ್ಬ ಈ ಕಾಣಿಕಗೆ, ಸಮತೆಯೇಂ ?
ಪೋಂತಾನೆಯಂತರಂ ! ಕೇಳ್ದ ರೂಕ್ಷತೆಯೆಲ್ಲಿ ?
ನಾಂ ಕಾಣುವೀ ಕಲೆಯ ಕುಶಲತಾ ನಯಮೆಲ್ಲಿ ?
ಆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ ರಾಕ್ಷಸರ ವಿಕೃತಿಯೆತ್ತಲೀ
ಕಣ್ಸೊಗಳಿಪ ನಾಗರಿಕತಾ ಪ್ರಕೃತಿಯೆತ್ತಲೇಂ
ತಪ್ಪಿದೆನೊ ? ತಪ್ಪಿ, ಲಂಕೆಯನುಳಿಯುತನ್ಯಮಂ
ಪೊಕ್ಕಿಹೆನೊ ದೇವತಾಭೂಮಿಯಂ ?—ಅಮರೆಯಂ ?
ಅಲಕೆಯಂ ? ಮೇಣರಿಯದಾವುದೋ ಗಂಧರ್ವ
ಲೋಕಮಂ ? ಮೇಣ್ ಕಿನ್ನರ ಪ್ರಾಂತಮಂ ?—ಛಿಃ, ಭ್ರಾಂತಿ
ನನಗಿದೇಂ ?—ದಿಟಮಿದೆ ಕನಕಲಂಕೆ ? ಅಲ್ಲದಿರೆ,
ಇಂದ್ರಜಿತು ಪಿತಗಲ್ಲದೀ ವಿಭವಮಿನ್ನಾರ್ಗೆ

ಸಾಧ್ಯಂ ? ಕುಬೇರನಂ ಸೂರೆಗೆಯ್ದುಂಗಿದೇಂ
ಬರಿಯಲ್ಪವೈಸೆ ? ಪರಸತಿಗಳುಪುವಳಿಯಾಸೆ
ಈ ಸಿರಿಯ ಸೊರ್ಕಿಗಲ್ಲದೆ ಸಲ್ಲದಿತರತೆಗೆ !—ಛಿಃ
ಪೊಲ್ಲಮೀ ವೈಭವಂ ! ಸಲ್ಲದೀ ನಾರಕಕೆ,
ಪೊನ್ನಾದೊಡಂ, ಪೊಗಳ್ಕೆ !—ದುರ್ಗಂ ದಿಟಂ ಲಂಕೆ !
ಮುನ್ನಮ್ ; ಇನ್ನಲ್ತು !—ಎಮಗೆ, ಸೋಲ್ತೊಡಂ ಗೆಲ್ದೊಡಂ,
ಸ್ವರ್ಗಂ ದಿಟಂ ಲಂಕೆ !—ಪೂಜ್ಯೆ ಸೀತಾದೇವಿ
ತಾನಿರ್ಪಳನ್ನೆಗಂ ಸ್ವರ್ಗಮೆ ದಿಟಂ ಲಂಕೆ !
ದಾನವರ ದುರ್ಗಮೋ ? ದೇವತಾ ಸ್ವರ್ಗಮೋ ?
ಏನಾನುಮಕ್ಕೆ ! ಪೊಕ್ಕು ನೋಳ್ಪೆಂ !"

ತರಿಸಂದು

ಗಿರಿಯನಿಳಿದನು ಸಮೀರಾತ್ಮಜಂ. ರೋಷಕ್ಕೆ,
ಗಜ ಘಟಾ ಗೋಷ್ಠಿಯಂ ಪುಡುಕಿ, ಗರ್ಜನೆಯುಡುಗಿ,
ಭೀಷ್ಮದೃಢ ನಿಶ್ಚಯದ ಸಿಡಿಲುಸಿರ್ವೋನದಿಂ
ಬೇಂಟೆಯಾಡುವ ಸಿಂಹಃಮಡವಿ ಪಳುವಂ ಸೀಳ್ದು
ನುಗ್ಗಿ ನಡೆವಂತೆ, ತಿಂಗಳ್ ಬೆಳಕಿನೊಳ್ ಮುಳುಗಿ
ನಿಂದ ನಾನಾ ಮಹಾ ತರುರಾಕ್ಷಸರ ಮಧ್ಯೆ
ಚರಿಸಿದನ್, ಕಿಡಿಸಿ ಮಿಗನಿದ್ದೆಯಂ. ಕಿಬ್ಬಿಯಂ
ದರಿ ಕಂದರಂಗಳಂ ದಾಂಟಿ ನೆಗೆದೇರ್ದಿಳಿದು
ಸಾಗಿರಲ್, ಮುಂದೆ ಮಲೆತುದು, ಸಿಡಿಲ ಪುರ್ಬುಗಳ್
ಗಂಟಿಕ್ಕಿದೋಲ್, ಕೋಂಟೆ ಹೊರವಳಯದಾ. ಬೃಹದ್
ಭಿತ್ತಿಯ ಮೊದಲ್ಗೆ ಸೇರ್ದದರ ಬಾನ್‌ಮಿಾಂಟಿರ್ದ
ಕೊತ್ತಳಂಗಳನೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೆ ಸುಯ್ದನ್ ಮೆಚ್ಚುತಾ
ದೈತ್ಯ ಕೃತಿಯಂ : " ಪುಗುವೆನೆಂತಿದಂ ? . . . ಈ ನನ್ನ
ಸಾಮಾನ್ಯರೂಪದಿಂ ನೆಗೆಯಲ್ಕುಮಸದಳಂ ! . . .
ಪ್ರಾಕೃತಂ ಸೋಲ್ತು ಮೇಲಲ್ತೆ ಅಪ್ರಾಕೃತಕೆ
ಆಹ್ವಾನಂ ! . . . ರಾವಣನ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗಂ ತಗದು
ರಾಮಸತಿಯನ್ವೇಷಣೆಗೆ, ನನಗೆ. ಚೌರ್ಯದೊಲ್

ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲದ ಬಟ್ಟೆಗೊಲಿಯೆನ್ ಅಪಥ್ಯಮುಂ :
ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಕೆ ಯೋಗ್ಯಮಸ್ತ್ರೀಯ ಪಥಮೆ ದಲ್ ! . . .
ಸುತ್ತಿ ನೋಳ್ಪೆನ್ ಪುರದ ಪೆರ್ಬಾಗಿಲಿರ್ಕೆಯಂ . . .
ಕಂಡರಾಯಿತು ; ಕಾಣದಿರೆ, ಮುಂದೆ, ನಾಂ ಕಂಡಪೆನ್
ಕಾಣ್ಬುದನ್ ! ”
ಇಂತೆನುತೆ ಮುಂಬರಿದನನುಸರಿಸುತಾ
ಸರ್ಪ ಖರ್ಪರ ದುರ್ಗಮಂ ದರ್ಪಗತಿಯಿಂದೆ.
ಯುಕ್ತಿನಾಸ್ತಿಕ್ಯಮಂ ಭೇದಿಸಲದಂ ಬಳಸಿ,
ಹೊಂಚಿ, ಪುಟ್ಟುವುಟ್ಟಂ ಬಿಡದೆ ಬೆಂಬತ್ತುವಾ
ದಿವ್ಯ ಸಂಶಯದ ಛಾಯಾ ಶಕುನ ಸಂಜ್ಞೆಯೋಲ್
ಪ್ರಾಣಜಂ ಪರಿವರಿಯೆ ಬಹುದೂರಮುಂ, ಮಿಥ್ಯೆ ತಾಂ
ತನ್ನ ಪುಸಿಸಾಸದ ಬಿಸಿಲ್ದೊರೆಯ ಬೇಂಟೆಯಿಂ
ಬೇಸತ್ತು, ಬಾಯಾರಿ, ನೀರಳ್ಕೆಗಾರದೆಯೆ
ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟೊರಲ್ವಂತೆ, ಗೋಚರಿಸಿತಾ ಮುಂದೆ
ಲಂಕಾ ಪುರದ್ವಾರಮ್. ಸಾರ್ದನೆಳ್ಚರೊಳದಂ
ನಯಕೋವಿದಂ. ನಗರ ಕೋಲಾಹಲಂ, ಕೋಡಿ
ಪರಿವಂತೆ, ದೂರ ಘೋರ್ಗರೆದತ್ತು ತುಮುಲಂ.
ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದನಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮತಿ ರಾಕ್ಷಸಾಕೃತಿಯ
ಶಿಲ್ಪಕೃತಿಯಂ ಬೃಹದ್‌ದ್ವಾರದಾ. ಫಣಿಮುಖಂ
ತೆರೆದವೋಲ್ ಇರ್ದತ್ತು ಕೋಂಟೆವಾಯ್, ವಿದ್ಯಾತ್ಮಕಂ,
ಚಿತ್ರೋಗ್ರಮಾಗಿ. ರಕ್ಷಣಾ ರಾಹಿತ್ಯದಿಂ
ಸಂಶಯಾಸ್ಪದಮಾಗಿ ತೋರ್ದುದಾ ನಿರ್ಜನತೆ,
ಕೃತ್ರಿಮಕ್ಷೇಮ ಸಂವೇದಿ. ನೋಡುತಿರೆಯಿರೆ,
ನೋಳ್ಪನಿತರೊಳೆ, ನೋಟಕೌತಣವನೊಡರಿಸುತೆ
ಮರನೆತ್ತಿಯಂ ಮೀರ್ದುಮೇರ್ದು ಮೈದೋರ್ದುದಯ್
ಲೋಕಮಂ ಮೋಹದುಯ್ಯಲೆ ಸಿಸುವನೆಸಗುವಾ
ಆಹ್ಲಾದಕರ ಹಿಮಕರಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆ. ಪೇಳ್ವುದೇಂ ?
ಶಶಿ ತೋರಿದುದೆ ತಡಂ, ವಜ್ರ ವೈಡೂರ್ಯಾದಿ

ಬಹು ವರ್ಣ ಬಹು ರತ್ನ ಖಚಿತ ಕೋಟಾಮುಖಂ
ಝುಗಝುಗಿಸಿದುದು ಕಿರಣಕೋಟಿಯಿಂ! ಮಾರುತಿಗೆ
ದಿಟ್ಟಿ ಕೋರೈಸಿದುದು; ತಲ್ಲಣಿಸಿದುದು ಬಗೆಯ
ಸಮತೆ; ಕಣ್ಣವೆ ಮುಚ್ಚಿದುದು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರಮೆನೆ
ಬೆಚ್ಚಿ. ಬೆಳ್ಚಿದುದು ಕರ್ನೆಳಲ್ ತರುಸಾಂದ್ರದಾ.
ಆಶ್ಚರ್ಯಕದ್ಭುತಕೆ ಬೆರಗುವಟ್ಟುಂ ಮೆಚ್ಚಿನಿಂ
ಶ್ಲಾಘಿಸುತೆ, ಪಜ್ಜೆ ಪಜ್ಜೆಯೊಳೆಚ್ಚರದಿ ಮುಂದೆ
ಪರಿದಾಂಜನೇಯಂಗೆ ಬಾಗಿಲಿಲ್ಲದ ಬರಿಯು
ತೆರಪಿನೊಲ್ ತೋರ್ದುದಾ ಕೋಂಟೆಬಾಯ್! ಬಳಿ ನಿಂದು,
ಮರಳಿ ಸುತ್ತುಂ ನೋಡಿ, ಕಾಣದಾರೊರ್ವರಂ,
ತಾನೆ ತನ್ನೊಳ್ ನುಡಿದನಿಂತು:
"ಸೋಜಿಗಮಲ್ತೆ!
ನಗರ ರಕ್ಷಾಮುಖಮೆ ಅರಕ್ಷಿತಂ! ನೂರ್ಪಡೆಯ
ಪಗೆಗಿಂ ಮಿಗಿಲಗುರ್ವು ಈ ನಿರ್ಜನತೆ ದಿಟಂ!
ಅತಿ ಭಯಂಕರತರಂ ಮೇಣಪಾಯ ಬಹುಳಂ
ಅಹಿತದೇಶದೀ ಅಸ್ಪಷ್ಟತೆ! ಅಮರ್ತ್ಯ ಭೂ,
ಸುಲಭಮಲ್ತೀ ಲಂಕೆ . . . ದಾಶರಥಿಗೊಳ್ಪಕ್ಕೆ! . . .
ಜನಕಜೆಯನಾಂ ಕಂಡೆ ಪಿಂತಿರುಗಿದೊಡಮೆಂತು
ನಮ್ಮ ಕಜ್ಜಕೆ ಗೆಲವೊ ನಾನರಿಯೆ! . . ಆ ಮಹಾ
ಮುನ್ನೀರಗಳ್ತೆಯಂ ನೆಗೆವರೆನಿತಿಹರೆಮ್ಮ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯೊಳ್? ದುರ್ಗಮೀ ದೈತ್ಯ ಲಂಕೆಯಂ
ಭೇದಿಪ ಸಮರ್ಥರವರೊಳೆನಿಬರ್? ಅಗ್ನಿಜಂ
ನೀಲನೊರ್ವಂ; ವಾಲಿಯ ತನೂಭವಂ ಮಹಾ
ತೇಜಶ್ಶಾಲಿ ತಾನೊರ್ವನಂಗದಂ; ಮೇಣ್ ನೃಪಂ
ಸುಗ್ರೀವನದಟರದಟಂ, ರಿಪು ಭಯಂಕರಂ;
ಮೇಣೊರ್ವನಾಂ: ನಾಲ್ವರಲ್ಲದಿನ್ನುಳಿದರ್ಗೆ
ದುರ್ಲಂಘ್ಯಮೆ ವಲಂ ಮಹಾವಾರ್ಧಿ. ಅದಂತಿರ್ಕೆ,
ಕಡಲನೆಂತಾದೊಡಂ ದಾಂಟಿ ಬಂದೊಡಮೆಂತೊ

ಪುಗುವುದೀ ದೈತ್ಯವಿದ್ಯಾರಚಿತ ದುರ್ಗಮಂ ?
ಸುಯತ್ನಸಾಧ್ಯಂ ಕುಮುದ ವೀರಂಗೆ ; ಮೇಣಂತೆ
ವಾನರೇಂದ್ರಂ ಸುಷೇಣಂ ಮಂತ್ರಸಾಮರ್ಥ್ಯ ;
ಮೈಂದಮ ಮಹಾಪ್ರತಿಭನಪ್ಪೊಡಪ್ಪುದಾತಂಗೆ ;
ಋಕ್ಷ ಕುಶಪರ್ವರ್ಗೆ ಮೇಣ್ ಕೇತುಮಾಲಂಗೆ
ದುಸ್ಸಾಧ್ಯಮಲ್ತು . . . ಚಿಃ ! ಏಂ ಗಳುಪುತಿರ್ಪೆನಾಂ ! . . .
ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಮದೆ ಮಹಾಶಕ್ತಿದಾಯಕಮಾಗೆ
ವಾನರರೊಳಲ್ಪರುಂ ಕಲ್ಪನೆ ಬೆದರ್ಪವೋಲ್
ಬಲ್‌ಗೆಯ್ಮೆಗೆಯ್ಯರೇಂ ? ರಾಮಸೀತೆಯುರುಸಿರ
ಬೇನೆವೆಂಕೆಯ ಕುಲುಮೆಯೊಳ್ ಪುಡಿಯೆ ತಾಂ ಕಿಡಿಯಾಗಿ,
ಪೇಳ್, ಪ್ರಲಯಗೈಯದೆ ಲಂಕೆಯನಧರ್ಮಶಿಥಿಲಮಂ !"
ಇಂತೆನುತೆ ಸಾಗಿದನ್, ಪಜ್ಜೆವಜ್ಜೆಗೆ ನಿಂದು,
ಕಣ್ಣಾಗಿ ಕಿವಿಯಾಗಿ ನೋಡುತಾಲಿಸಿ, ಮುಂದು
ಮುಂದಕ್ಕೆ. ಬಳಿಸಾರ್ದ, ಬೀಸಿದಂತಾದುದಯ್
ತಿರಿಗಾಳಿ, ಕಪಟಯಂತ್ರೋಚ್ಛ್ವಸಿತಮೆಂಬಂತೆ.
ಬಗೆಗೆ ಸಂಶಯವಿರ್ದೊಡಂ, ಕಣ್ಗೆ ತೋರುತಿರೆ
ನಿರಪಾಯಮೆಡೆಯ ಬಾಗಿಲ್ವಾಡಮಂ ದಾಂಟೆ
ಕಾಲಿಟ್ಟನಯ್ಯೋ ! ಕಾಲಿಟ್ಟುದೆ ತಡಂ, ಕವಣೆ ತಾಂ
ಕಲ್ಲಂ ಸಿಡಿಯುವಂತೆ, ಸಿಡಿದುದನಿಲಾತ್ಮಜನ
ಪೇರೊಡಲನೊಂದು ಬಿಲ್ಲೆಸೆಯ ದೂರಾಂತರಕೆ, ಕೇಳ್,
ಬಾಗಿಲಿನ ಕೀಲಣೆಯ ಬಲ್ಮೆ ! ಕಲ್ಬಂಡೆಯಂ
ನುಚ್ಚುಗೈವಾ ಪೊಡೆತಕಿನಿತು ಬೆಕ್ಕಸವಡುತೆ
ನೆಗೆದು ನಿಂದನ್ ಮತ್ತೆ ಮರುತಾತ್ಮಜಂ, ತುಡುಕಿ
ರಾಮ ಮುದ್ರಿಕೆಯಿರ್ದ ತನ್ನ ವಕ್ಷದ ವಜ್ರ
ದೇಶಮಂ. "ದಿಟಮಿದು ಅಮರ್ತ್ಯಭೂ, ಈ ಲಂಕೆ,
ದಶಕಂಠ ಪಾಲಿತಂ ! ಸಲ್ಲದಿಲ್ಲಿಗೆ ನನ್ನ ಈ
ಸಾಧಾರಣತೆ !" ಎನುತ್ತಾಡುಗಚ್ಚಿರೆ ದೃಢತೆ,
ಯೌಗಿಕ ಪರಾಕ್ರಮಕೆ ತನ್ನಾತ್ಮ ಶಕ್ತಿಯಂ

ಆಹ್ವಾನಿಸುತೆ, ಮತ್ತೆ ಮುಂಬರಿದನಯ್ ವಜ್ರಮಯ
ವಪುವಾಗಿ. ಮುಂಬರಿದು, ಮೇರುಗಿರಿ ಭಾರದಿಂ
ಪೊಕ್ಕೊಡಾ ದ್ವಾರಯಂತ್ರದ ಶಕ್ತಿ ಸತ್ತುದಯ್ :
ತಿರುಗುಗೆಟ್ಟುದು ಚಕ್ರಮದರ ಪಲ್ ಮುರಿಮುರಿದು
ಕದರೆ! ಹಾ, ಮತ್ತಮೇನದು ಮುಂದೆ ವಿಗ್ರಹಂ!
ಮೊದಲಿಲ್ಲದುದು ತೆಕ್ಕನೈತಂದುದಾ ಕೃತಿಯೆ
ಈ ಕೃತಿಗೆ ಕಾರಣಮೆನಲ್!
ಚಿನ್ನದುಡೆಯೆಸೆವ ಮೆಯ್
ರಾರಾಜಿಸಿತು ಜೊನ್ನವೆಳಗಿನೊಳ್. ಮಿರುಗಿದುದು
ಮುಡಿಯೊಳುಜ್ವಲ ಕಿರೀಟಂ. ಪೆಗಲಿಂದೆ ಸೋರ್ದು
ಸೊಗಸಿದುದು ಕೇಶದ ಪೊನಲ್‌ಕರ್ಪು. ರಾಣಿಯಂ
ಸಾರುತಿರ್ದಾ ಮೊಗದ ಗಂಭೀರ ದರ್ಪಕ್ಕೆ
ದೇವತ್ವಮಂ ನೀಡಿದಕ್ಷಿಗಳಮರ ಕಾಂತಿ
ವಿಗ್ರಹದ ಜೀವತ್ವಮಂ ಸಾರ್ದುದಂಜನಾ
ಸುತಗೆ. ಬಹುಭುಜಗಳಾಯುಧ ಪಾಣಿಯಂ, ದಿವ್ಯ
ರತ್ನಾಭರಣ ಪುಷ್ಪಹಾರ ಸಂಶೋಭಿಯಂ,
ಶಶಿಧೌತೆಯಾಗಿಯುಂ ನೆಳಲಿಲ್ಲದಿರ್ದಳಂ,
ಕಮನೀಯ ಭೀಷ್ಮತಾ ಭಗವತಿಯವೋಲಂತೆ
ಭವ್ಯೋನ್ನತಾಕಾರೆಯಂ ಜಗತ್‌ಪ್ರಾಣಜಂ
ದಿಟ್ಟತನದಿಂ ದಿಟ್ಟಿನಟ್ಟು ನೋಡುತಿರಲಾ
ಮಹಿಳಾ ಮಹನ್‌ಮೂರ್ತಿ ನುಡಿದುದಿಂತೆಂದು, ನಿಶೆ
ಗೌರವಕೆ ನಿಶ್ಶಬ್ದಮಪ್ಪಂತೆವೋಲ್ :
"ದಿಟಂ, ದಿಟಂ
ನೀಂ ಮಹಾಸತ್ತ್ವನಹುದಯ್. ಕಾಣೆನಿನ್ನೆಗಂ
ಈ ದ್ವಾರಯಂತ್ರಮಂ ಮುರಿದ ಮೆಯ್ಗಲಿಗಳಂ.
ಕೇಳಾದೊಡಂ ರಾವಣಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲದೆಯೆ
ಅನ್ಯರಾರ್ಗಂ ಲಂಕೆಯಂ ಪುಗಲ್ಕಸದಳಂ
ಜೀವ ಸಹಿತಂ. ಆರ್ ನೀಮ್, ಅಪರಿಚಿತ ವೇಷಿ?"

ಧ್ವನಿಗೌರವಕೆ ಮಣಿದೊಡಂ ಮಾತಿನರ್ಥಕ್ಕೆ
ಮಲೆತು ನಿಂತುದು ಮಾರುತಿಯ ಧೃತಿಯ ಮರ್ಯಾದೆ.
ಮಾರ್ನುಡಿದನಿಂತು :
"ಇನ್ನೇನಾನುಮಕ್ಕೆ ನಾಂ,
ರಾವಣಪ್ರಜೆಯಲ್ತು !"
ಮುಳಿಸು ಮೊಗಕೇರ್ದೊಡಂ
ಕೊಂಕುನಗೆ ಬಿಂಕದಿಂದಿಂತು ಲಂಕಾ ದೇವಿ
ನುಡಿಯಾಟಿಯಿಂದಿರಿದಳಾಂಜನೇಯನ ಜಾಣ್ಮೆ
ಬಿಕ್ಕಳಿಸೆ: "ಓವೊ ಪೆಸರಿಲ್ಲದಿರ್ಪೂರ್ವನೇಂ
ಪರದೇಶಿ ನೀಂ ?"
ಸಕ್ಕು, ನಗೆಯಿಂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ,
ವಾಕ್ಕೋವಿದಂ : "ಇರ್ಕೆ. ನಾನಾರೆಂಬುದಕ್ಕೆ
ನಿಸಗನಿತರೊಳೆ ಸಕ್ಕಿ ದೊರೆಕೊಳ್ಳುವದೌ. ಮೊದಲ್
ಪೇಳ್ದು ದಯೆಗೆಯ್ವೆಯೇಂ ಪರದೇಶಿಯಲ್ಲದಾ
ನಿನ್ನ ಪೆಸರಾಂತ ಪೆಸರಂ? ಕೇಳಲಾನದಂ,
ಪರದೇಶಮಂ ಪರ್ವಿ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯುಮೆನಗೆ
ಹೊಯ್‌ಕಯ್ಯಾಗಿ ಪರದೇಶಿಯಪ್ಪುದಾ ಶ್ರೀಯೆ
ದೈತ್ಯದಾಸ್ಯದ ನಿನ್ನ ದಾರಿದ್ರ್ಯಮಂ ನೀಗಿ
ನಿನಗೀವುದಮೃತ ದೇವತ್ವಮಂ."
"ಕಾಡುಡೆಯ
ಕಪಿವೇಷಿ ನೀನಾಗಿಯುಂ, ಮಿಕ್ಕಿ ಗಳಪುವಯ್
ಸೊರ್ಕುನುಡಿಯಂ! ನೀನಾರೊಡನೆ ನುಡಿವೆಯೆಂಬುದಂ
ತಿಳಿಯೊ : ದಶಶಿರ ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಲಂಕಾದೇವಿ,
ಲಂಕಿಣಿಯೆನಾಂ! ನಾನೆ ಲಂಕೆಯೆಂದರಿ! ನನ್ನ
ರಕ್ಷೆಯಿಾ ದುರ್ಗಮಂ ಪುಗುವ ಮುನ್ನಂ ದಿಟಂ
ಪುಗುವೆ ನೀಂ ಸ್ವರ್ಗಮಂ!"
ದೂರ ಸಾಗರ ಯಾತ್ರಿ,
ಗಿರಿ ತರಂಗಿಣಿ, ತನಗೆಡರ್ವಂದ ಬೆಟ್ಟಮಂ

ಕೊರೆವ ಸಾಸವನುಳಿದು ಬಳಸಿವೋಪಂದದಿಂ,
ತನ್ನ ಮುಂದಿರ್ದ ಆ ಅಲಘುಬಲಧೀರೆಯಂ
ದೇವತಾಕಾರೆಯಂ ಕೆರಳಿಸದೆ ಕಜ್ಜಮಂ
ಕಯ್ಗೂಡಿಸುವೆನೆಂದೆಳಸಿ ಪವನಸೂನು: "ಹೇ
ಭದ್ರೆ, ಕೆಮ್ಮನೆಯೇಕೆ ಮುನಿವೆಯೌ? ಪರದೇಶಿ,
ಕಪಿವೇಷಿ, ನೀನೆಂದವೋಲಾಂ ಅನಾಗರಿಕ
ವನಚರಂ. ಸರ್ವಕಲೆಗಾಗರಂ, ಸಂಪದಕೆ
ಸಾಗರಂ, ಭೋಗಕ್ಕೆ ತವರು, ನೆಲದರಿಕೆಯೀ
ಲಂಕೆಯೆಂಬುದ ಕೇಳ್ದು, ಕಣ್ಗಳ ಕುತೂಹಲಕೆ
ತಣಿಯೆರೆಯಲೈತಂದೆನಾಂ. ಅರಣ್ಯಾಚಾರಿಯಂ,
ಮನದಣಿಯೆ ನಗರ ಶೋಭೆಯ ನೋಡಿ ಪಿನ್ನಡೆವನಂ,
ಗ್ರಾಮೀಣನಂ ಕೊಲ್ವುದೇಂ ಬಲ್ಮೆ? ಮೇಣಂತೆ
ತಡೆವುದೇಂ ಜಾಣ್ಮೆ? ನನ್ನನ್ನರಿಂದೀ ಮಹಾ
ದೈತ್ಯ ದುರ್ಗಕೆ ಕೇಡೆ? ನಗೆವಾತದಂ ಬಿಟ್ಟು
ಕಳೆ! ಬೇಡುತಿಹೆನೆನಗೆ ದಶಶಿರನ ವೈಭವದ
ದರ್ಶನವನಿತ್ತು ಕೃಪೆಗೆಯ್!"
"ಸಾಲ್ಗುಮೀ ಕಿತವ
ಸೌಜನ್ಯಮೆಲವೋ ವನಾಲಯಾ! ನಿನ್ನ ದನಿ,
ನಿನ್ನ ಕಣ್, ನಿನ್ನ ವದನದ ವೀರತೇಜಂ ಮೇಣ್
ನಿನ್ನ ಈ ಸಿಂಹಸಮ ತನುಶ್ಶೈಲಿಯುಂ ಮೇಣ್ ನಿನ್ನ
ನಿಂದ ನಿಲವಿನ ಭಂಗಿ, ತಾವೊಂದೊಂದುಮುಂ ನಿನ್ನ
ಗ್ರಾಮೀಣತೆಗೆ ಘೋಷಿಸಿವೆ ಪ್ರತಿಸಾಕ್ಷಿಯಂ! ಕಪಟಿ,
ಧೂರ್ತಲಕ್ಷಣ ವಿನಯ ಸಂಪನ್ನ, ಬಂದತ್ತಣ್ಗೆ
ಸಾರ್! ಪಜ್ಜೆಯೊಂದಂ ಮುಂದಕಿಕ್ಕೆ, ಮಲಗುವಯ್
ನಿರ್ಜೀವಿ ನೀಂ!"
ಎನುತ್ತಾರ್ಭಟಿಸುತಾ ಲಂಕೆ,
ಬಹು ಭುಜದ ದೇವಿ, ತನ್ನೊಂದು ಹಸ್ತದೊಳಿರ್ದ
ಮಹಾತ್ರಿಶೂಲವನೆತ್ತಿ ಹನುಮ ವಕ್ಷಕೆ ವೋಹಿ

ಗುರಿವೀಸಿದಳ್ । ನೆಗೆದು ತೆಕ್ಕನೆ ಪೆಡಂಮೆಟ್ಟಿ
ತಪ್ಪಿದನಲಾ ಲಂಘನಕ್ಷಮಂ ! ಕಂಡದನ್
ವ್ಯಂಗ್ಯ ವಚನದೊಳಿರಿದಳಿಂತು ಲಂಕಾಲಕ್ಷ್ಮಿ :
“ಕೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಿಗಿಲ್ ನಿನ್ನೊಳೆಚ್ಚರಿಕೆಯಿರ್ಪುದು ಕಣಾ !”
“ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಮೀರಿರ್ಪ ನಿನ್ನ ನಾಗರಿಕತಾ
ಬರ್ಬರತೆಯೋಲ್ !” ಎನುತೆ ಮುಂಬರಿದನಯ್ ಮರಳಿ
ಕೆರಳಿ. ಛಾಯಾ ಸಹಿತ ಶೈಲೋಪಮಂ ಆ ವೈರಿ
ವಜ್ರಭ್ರುಕುಟಿದೃಷ್ಟಿಯಿಂ ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿಯಿಂ
ಮೇಲ್ವಾಯ್ವುದಂ ಕಂಡು, ಕಾಮರೂಪಿಣಿ ಲಂಕೆ ತಾಂ
ರೋಷಭೀಷಣೆಯಾಗಿ ಮೃತ್ಯುಬಾಹುಗ್ರಸ್ತಮಂ
ಶೂಲರಾಹುವನೆತ್ತಿ, ಕೇಳ್, ಇಡುವ ಮುನ್ನಮೆ ಅದಂ
ಚಿಮ್ಮಿ ಲಂಘಿಸಿ ತುಡುಕಿ ಪಿಡಿದನೊರ್ಕಯ್ಯ ಕಲಿ,
ಕಾಡುಕೋಣನ ತಿವಿವ ಕೋಡಂ ನಖಾಗ್ರದಿಂ
ತುಡುಕಿ ಜಡಿದಪ್ಪಳಿಸಿ ಗೋಣಂ ಮುರಿವ ಪುಲಿಯ
ಓಲಂತೆ : ಶೂಲಮಳ್ಳಾಡದಂತಾಯ್ತಲಾ
ದೈತ್ಯಲಂಕಾದೇವತಾ ಕರದಿ ! ನೂಂಕಿದಳ್ ;
ಸೆಳೆದಳ್ ; ನಿಮಿರ್ಚಿದಳ್ ; ಕುತ್ತಿದಳ್ ; ಕುಲುಕಿದಳ್ ;
ಮಿಡುಕಲೆಡೆಗೊಡಲಿಲ್ಲಮನಿಲಜನ ಕಪಿಮುಷ್ಟಿಯಾ
ವಜ್ರಲೇಪಂ ! ಕಯ್ಯನಿನ್ನೊಂದನೆತ್ತಲುಂ
ಸಾಲ್ದುದಿಲ್ಲಾಯ್ತಲಾ ಶಕ್ತಿ ! ಲಂಕೆಗೆ ಶಂಕೆ
ಸಂಚರಿಸಿತೊಳಸೋರಿದಳ್ ನಡುಗಿ ಕೇಡಿಂಗೆ
ರಾಕ್ಷಸ ಕುಲಕ್ಕೆ. ನೆನೆವನಿತರೊಳೆ, ಆ ಮಹಾ
ಶೂಲದುರ್ಕಿನ ಭೀಮಗಾತ್ರಂ, ಸಮೀರಜನ
ಮುಷ್ಟಿದಂಷ್ಟ್ರದ ತಿರುಪಿನುಗ್ರತೆಗೆ, ಸೀರವಂ
ಕೊಂಕಿದುದೊ ; ಡೊಂಕುತೆ ಮುರುಂಟಿದುದೊ ; ಕರಿಕರಕೆ
ಕಳಲೆ ಮುರಿವಂತೆ ತುಂಡುರುಳುತಿರ್ದುದೊ ಏನೊ !
ಅನಿತರೊಳ್ ಸೊರ್ಕುಡುಗಿ ಕರೆದೊರಲಿದಳೊ ಲಂಕೆ,
ತೋಳ್ ತಿರುಪಲಳುವೆಳೆಯುಣುಗಿಯಂತೆ :

"ತಪ್ಪಿದೆನ್, ನಿಲ್
ನಿಲ್, ಮಹಾವೀರ, ನಿಲ್ ! ಸೋಲೊಪ್ಪಿದೆನ್ ! ನಿನಗೆ
ವಶಳಾದೆನಿದೊ ! ಮುರಿಯದಿರೊ ಶೂಲಮುನ್, ಮುಂದೆ
ನಿನ್ನರ್ಗೆ ಧರ್ಮಾನುಕೂಲಮುನ್ !"
ಪಿಡಿಪುಳಿದು
ಮಾತಾಡಿದನ್ : "ಭದ್ರೆ, ಪೆಣ್ ನಿನಗೆ ನೋವಾಯ್ತು.
ಮನ್ನಿಸೆನ್ನೊರಟುತನಮಂ. ಬೇರೆ ಬಟ್ಟೆಯಂ
ಕಾಣದಿಂತೆಸಗಿದೆನ್."
"ನಿನ್ನ ನುಡಿನುಣ್ಪಿಂಗೆ,
ನಿನ್ನ ನಯವರ್ತನೆಗೆ, ನಾಣ್ಚುತಿಹೆನಾಂ. ಆರೊ
ನೀಂ ಮಹಾತ್ಮನೆ ದಲ್ ! ಪರಾಕ್ರಮದೊಳಿನ್ನೆಗಂ
ಈ ಶೂಲಮಂ ತಾಗಿ ಬರ್ದುಕಿದರಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ
ಬಲ್ಮೆಯುಂ ಜಳ್ಳಾಗುತಿರ್ದುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ
ಶಂಕೆಯೆನಗಿನಿತಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕೈಯಿಾ ಮಹಾ
ಶೂಲದುರ್ಕಿಗೆ ಸಾಣೆ ದಲ್ ಧರ್ಮಮಯ್. ಇಂದೇಕೊ
ಧರ್ಮದ ಹದಂಗೆಟ್ಟು ಕುಂದಿದೋಲಿದೆ ಶಕ್ತಿ.
ಅಂತಲ್ಲದಿರಲಿದಂ ಬಳುಕಿಸುವರಂ ಕಾಣೆನಾಂ
ಮೂಲೋಕದೊಳ್ ! ಪರಿಚಯವನುಸಿರ್. ನೀನಾರ್,
ಮಹಾತ್ಮಾ ?"
ಸೂತ್ರಮಾರ್ಗದೊಳೊರೆದನಾಂಜನೇಯಂ
ಕಿರಿದುಬೇಗದಿ ತನ್ನ ಪರಿಚಯವನಂತೆ ತಾಂ
ಕೈಕೊಳುತ್ತೆಯ್ತಂದ ಕಾರ್ಯದ ಗುರುತ್ವಮಂ.
ಆಲಿಸುತ್ತಾಲಿಸುತೆ ದೇವಿ ಸುಯ್ದಳ್ ಲಂಕೆ
ಬೆಂಕೆನೋವಿಂ. ಕಣ್ಗೆ ತುಳ್ಕಿ ಸಂಕಟದಶ್ರು
ಜೊನ್ನವೆಳಗಂ ಮಿರುಗಿ ಪರಿದುವು ಕಪೋಲಮಂ
ತೊಯ್ದು. ದೇವತಾದುಃಖಕನುಕಂಪಿಸುತೆ ಆ
ಸಮಿರಾತ್ಮಜಂ ಮತ್ತೆ : "ನಿನ್ನ ಸೋಲ್ಗಳಲದಿರ್,

ದೇವಿ. ರಾವಣ ಪಕ್ಷದೊಳಗಿರ್ದೊಡೆನಗುಮಾ
ಗತಿಯೆ ದಲ್ !"
"ಅಯ್ಯೊ, ನೀನೆಂತರಿವೆಯಯ್ ನನ್ನ
ಗೋಳಾಳಮಂ ? ನನ್ನವಳಿಯುಳಲಾ ಅತ್ತಲುಮ್
ಇತ್ತಲುಮ್ ಕತ್ತರಿಪುದಿರ್ಬಾಯ ಖಡ್ಗದೋಲ್.
ನಿನ್ನರಿತಕಿಂ ಮಿಗಿಲ್ ನಿನ್ನ ಸಂತೈಕೆಯಿಂ
ಬೇಯುತಿಹುದೆನ್ನುಸಿರ್. ಒರ್ಕಡೆಗೆ ನಿನ್ನಳಲ್ ;
ನನ್ನದಿರ್ಕಡೆಗೆ. ಸೀತಾನ್ವೇಷಣಂ ನಿನಗೆ ;
ನನಗದಂ ಕೂಡಿ, ಲಂಕಾಕ್ಷೇಮ ಚಿಂತನಂ.
ನಿನಗೆ ಸೀತಾರಾಮ ಸಂಘಟನ ಚಿಂತನಂ ;
ನನಗದಂ ಬೆರಸು, ಲಂಕೇಶನಾತ್ಮೋದ್ಧಾರ
ಚಿಂತನಂ . . . ಇರ್ಕೆ ; ಬಿದಿಮಾಳ್ಕೆಯೊಳ್ಳಿತಕ್ಕುಂ ;
ಎಂತಾದೊಡಂ ! . . . ತ್ರಿಕೂಟಾಚಲವನೊಲಿದಪ್ಪಿ,
ರತ್ನಮೇಖಲೆಯವೋಲ್ ಕಯ್ಗಯ್ದದಂ ಸುತ್ತಿ,
ಸಗ್ಗದಾಣ್ಮನ ಕರುಬಿಗಂಜಿಕೆಯನೊಡ್ಡಿರುವ
ಪತ್ತನಮಿದಂ, ನನ್ನ ಸ್ವಜತನುರೂಪಿಯಂ,
ಪುಗು ನೀಂ, ಮಹಾಬಾಹು, ಪಾಪಿಯೆರ್ದೆಯಂ ಪುಗುವ
ಕ್ಲೇಶರೂಪಿ ಭಗವತ್‌ಕೃಪೆಯವೋಲ್. ಬಲ್ಲೆನಾಂ,
ನೀಂ ಸಮರ್ಥನೆ ವಲಂ. ಮುನಿದರೀ ಲಂಕೆಯಂ
ಸುಟ್ಟುರುಹಿ ಕಡಲೊಳಳ್ದುವ ಬಲ್ಮೆ ನಿನ್ನೊಳಿಹುದಯ್.
ಬೇಡಿದಪೆನದರಿಂದೆ ತಾನೆನಿತು ಕೆರಳುವ ಕತಂ
ನಿನಗೊದಗಿದೊಡಮೆನಗೆ ಕೇಡೆಸಗದಿರ್, ಪೂಜ್ಯ.
ಕಲೆಯ ಬಲೆ, ಚೆಲ್ವು ನೆಲೆ ಈ ಲಂಕೆ ;—ಪಾಪದಿಂ,
ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಪದಿಂ, ಮೇಣ್ ಧರ್ಮಕೋಪದಿಂ
ವಿಘ್ನಕೀಡಾಗುವುದನರಿತಳೆಂ : ಈ ನನ್ನ
ಕಾಲ ಶೂಲೋಪಮಂ ಕಾಲಾಯಸಾಯುಧಂ
ಕೊಂಕಿದುದೆ ದಲ್ ತೋರ್ವೆರಳ್ ! ತೆರಳ್, ನಿನಗಕ್ಕೆ ಗೆಲ್ !"

ನೋಡುತಿರ್ದಂತೆ ಛಾಯಾರಹಿತೆಗುದಿಸಿತಯ್
ಛಾಯೆ : ಲಂಕಾಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪೊರ್ದುತೆ ಜಡತ್ವಮಂ
ಪ್ರತಿಮೆಯಾದಳೊ ಮರಳಿ, ನಕ್ತಂಚರ ಶ್ರೀಗೆ
ಪೇಸುತೆ ವಿಮುಖಿಯಾದವೋಲ್. ಜಾವವೊಳ್ತಂ ಜಾರಿ
ಸಾಗಿರ್ದುದಾಗಳೆಯೆ ಮಾಗಿಯ ಇರುಳ್. ಬಾನ್ಗೇರ್ದು
ಜೇನ್ಸೋನೆ ಜೊನ್ನಮಂ ಪಾಲ್ಸೂಸುತಿರ್ದುದಾ
ಸೊನ್ನೆದಿಂಗಳ್. ದಾಂಟುತಾ ಕೋಂಟೆ ಪೆರ್ಬಾಗಿಲಂ,
ಲಂಕೆಯಂ ಪೊಕ್ಕೊಂದು ಬಿಂಕದ ಪೆರ್ಮೆಯಿಂ ಪೊಂಗಿ
ದಿಟ್ಟಿಸಿದನೋರೆಯಂ, ಮೂರ್ತಲೆಯ ಪೆರ್ಮಲೆಯ
ತೆಂಗು ಕೌಂಗಿನ ತೋಂಟಮಂ ಪೊದೆದ ಪತ್ತಸದ
ಝರ ಸರೋವರ ಸಾನು ಕಂದರದ ಸುಂದರದ
ವನಸೀಮೆಯುದ್ಯಾನಮಂ. "ಮಾಯೆಗೆ ತವರ್ ಕಣಾ,
ದಿಟಮಿದು ಅಮರ್ತ್ಯ ಭೂ! ನಾನಗೋಚರನಾಗಿ
ಯೋಗದಿಂ ಸಾಗುವುದೆ ಲೇಸಿಲ್ಲಿ ದಲ್!" ತರಿಸಂದು
ನಿಂದಿರಲ್, ಬೆಳ್ದಿಂಗಳೊಳ್ ನೆಲದೊಳಚ್ಚೊರ್ದ
ಕಪಿಕುಲೇಂದ್ರನ ಮಹಾವಾನರನ ಮೆಯ್ನೆಳಲ್, ಕೇಳ್,
ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರಂ ಕರ್ಪುಗೆಟ್ಟು ನಸುಬಿಳ್ಚಿದುದು,
ಕಾಂತಿಯೊಂದಕೆ ಪುಟ್ಟಿದಾ ಛಾಯೆಯಿನ್ನೊಂದು
ಕೀಳ್ವೆಳಗಿಗಿನಿತೆ ಬೆಳ್ಪೇರ್ವವೋಲ್. ನೋಡುತಿರೆ,
ಸಾಂದ್ರತೆಯನುಳಿದ ಜಡತೆಯದೆಂತು ಚಂದ್ರಿಕೆಗೆ
ಜಾಳಂದ್ರಮಾದಪ್ಪುದಂತೆಯೆ ತನುಚ್ಛಾಯೆ ತಾಂ
ಪಳುಕುಗಾಜಿನ ನೆಳಲವೋಲಾಯ್ತು. ಮತ್ತಮಾ
ನೆಳಲುಮೊಯ್ಯನೆ, ಜೊನ್ನಮಂ ಜೇಡಿ ಬಳಿದರೆನೆ,
ಶೂನ್ಯಮಾದತ್ತು ನಯನೇಂದ್ರಿಯಕೆ ನಿರ್ವಾಣ
ನಿರ್ವಸ್ತುವಾಗಿ! ಪವನತೆಯಾಂತ ಪವನಜಂ
ಯೋಗತನುವಿಂದಗೋಚರನಾಗಿ, ಮೆಯ್ನೆಳಲ್
ಕಾಣದಾದುದೆ ತನ್ನ ಕಾಣ್ಕೆಲ್ಲಮೆಗೆ ಕುರುಹಾಗೆ,
ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಕಂಡನಾಕಾಶಮಂ. ತುಂಬು ಪೆರೆ

ತೇಲಿರ್ದುದಂಚೆದುಪ್ಪುಳ್ ಮುಗಿಲಸೊಲ್ಲದೆ,
ದಿಗಂಬರನವೋಲ್. ದೂರದೂರಮೆಸೆದುವು ತಾರೆ: ೩೪೦
ಕೃತ್ತಿಕಾ ರೋಹಿಣಿಯರನುಗಾಮಿ ಮೃಗಶಿರಕೆ
ಹೊಂಚುತಿರ್ದುದು ಮೃಗವ್ಯಾಧ ಬಾಣೋಜ್ವಲ
ಗಭಸ್ತಿ. "ಬೆಳ್ದಿಂಗಳುಂ ನೆರಮೆನಗೆ. ದೇವಿಯಂ
ಪುಡುಕಿದಪೆನೀ ಲಂಕೆಯುಂ ಗೋರಿವೇಂಟಿಯೊಲ್
ಸೋಸುವೆನ್!" ನಿಚ್ಚಯಿಸಿ, ಕೇಳ್, ಗಿರಿಪಥವನೇರ್ದನಾ
ಸುಗ್ರೀವನಾಜ್ಞಾ ದೃಢಪ್ರತಿಜ್ಞಾವೇಶಕಲಿ,
ಕರ್ಮಕೌಶಲಿ, ಯೋಗಿ ಮೇಣ್ ಕ್ಷಿಪ್ರಕ್ರಿಯಾಕಾಂಕ್ಷಿ,
ರಾಕ್ಷಸ ಧರಾ ವಕ್ಷಮಂ ತೊತ್ತಳದುಳಿವವೋಲ್!